

ספר

הזהר הקדוש

חלק ששי

מאת התנא רבי שמעון בר יוחאי וחבריו קדישא.

בו נקבצו ובאו כעמיר גורנה כל המאמרים מן ספר הזהר הקדוש וזהר הרש ותקוני זהר שיש בהם ביאורים על פסוקי תהלים. וגם המאמרים שיש בהם שייכות והתקשרות אל הענינים של פסוקי תהלים. הצגתי בצד אחד לשון הזהר ולעומתו העתקה בלשון הקודש שורה לעומת שורה עם פירוש זון הזהר הכל כמו בספרי זהר תורה שהוצאתי לאור על חמשה חומשי התורה.

כל זה הכינותי בעור צורי וקוני אני הקמן והצעיר
יהודה יודל ראזענבערג במהורד ישראל יצחק ז"ל
מנזע ר' יהודה חסיד ז"ל

מלפנים רב בווארשא לאדו מדינת פולין, ואח"כ ראב"ד בערי טורנטא ומאנטריאל
מדינת קנדה, מחבר הספרים: זהר תורה, ידות נדרים, רפאל המלאך, ילקוט אליהו הנביא,
קריאה הקדושה, מקוה יהודה, ועוד ספרים בכתובים.

בירגוריא

נדפס בדפוס המשובח של האחים וויינבערג

לפ"ק

תרפ"ט

בשנת

יצא לאור

על ידי וועד להפצת לימוד הזהר הקדוש
ברוקלין נוא יארק - שנת תשס"ג לפ"ק

הקרמת המלך המעתיק והמחבר. על לב מבין ואזן שומעת ידבר.

ואדות הפירוש „זיו הזהר“. הן כבר מלתי אמורה לבלי יתמכו לומדי הוזה"ק על מה שמובא באיזה ס"ק שלימוד הוזה"ק אף בלי הבנה טוב הוא לטהרת הנשמה. ובכן יחשבו שאין נחוץ כל כך יגיעות המוח להבין כונת המאמר כיון שאף בלי הבנת המנון טוב הוא. אמנם כל מבין יבין שזה טעות גדולה. כי שם באותן ס"ק מובא שהלימוד בספר הוזה"ק ומגיע באמצע הלימוד לאינו שורות אשר בחכמת הקבלה העמוקה יסודם. ואין ביכולתו להבינם. אז ידלגם אלא יאמר אותם אף בלי הבנתם אם כן הרי מובן ששם נדבר רק על דבר שבאמצע הלימוד יש מקום קשי הבנה. אבל אין לדייק משם טעות של שטות כזה לחשוב שהכל שוה בלימוד הוזה"ק. אינו מבין כמבין. אף אם מפטפט בלהג הרבה כאילו אשר אך שפתים ילבט בשגיאות וטעותים בקריאת התיבות. אשר כל השומע ומבין תצילנה אזניו מעם הארצות כזאת לעשות מן דברי הוזה"ק אחזקי וטלולי.

ועל זאת היה תמיד לבי דוי. בראותי שספר הוזה"ק הוא תסקופא מלא מכל דברי מוסר שכליותים רעיונות נשגבים. מלי דחסידותא וחקירות עמוקות על דרך טהרת הקודש. מלבד מה שכל יסודי חכמת הקבלה נובעים ממנו. ואחר כל אלה הוא כספר החתום. מפני שהוא מחובר בלשון הארמית שהיתה אז שפה המדוברת ועתה היא שפה מתה. ומה שבע בספר קדוש כזה אם אך אחד מעיר ושנים ממשפחה ילמדו בו בהבנה. האם באופן זה יתפשט לימוד הוזה"ק בין ישראל קודם ביאת הגואל כנביאת אליהו הנביא. לכן שנסתי כגבר מתני והתחזקתי בכח הפסוק „ישלח עורך מקודש“. וזה לי עשרים שנה אשר עבדתי בהעתקת הוזה"ק ללשון הקודש. וגם בהסדרות חדשה אשר יהי נקל לכל קירא בו למצוא מבוקשו על כל פסוק ופסוק. וגם שיוכל להבין דברי פיו ולא יהי עוד בכלל אויל שפתים ילבט.

אמנם ראיתי שההעתקה בלעדי אינה די להקל בהרבה מקומות לכן הייתי מוכרח לבאר הדברים בקיצור מופלג בהפירוש אשר קראתי לו השם „זיו הזהר“. כי הוא מעביר העבים המחשיכים באיזה מקומות נגה דברי הוזה"ק. וגם דקדקתי היטב להציג נקודות המפסיקות כראוי. כי גם הנקודות מעכבים או מקילים ההבנה. ובכמה מקומות הוצג בזה"ק נקודות שלא במקום הראוי להן. ובשביל זה נעשה המקום קשה ההבנה. ובמחילת כבודם של איזה מפורשי זהוה"ק נדחקו בפירושם באותן המקומות. ואני בצוהש"י

אני הקטן יהודה דמכונה יודל דמתיגע ומשתדל דייטב אדות אמרים הנעימים והיקרים מפו ומפנינים העמוקים מני ים ונובעים מפיות תנאים ואמוראים קדושי עולם רזין דאורייתא אשר בספר הוזהר הקדוש להעתיקם מלשון הארמית ללשון הקודש. וברוך השם יתברך שכבר הוצאתי לאור עולם חמשה ספרים חמשה חלקים מן ספר הוזה"ק אשר סדרתים בסדר טוב ונכון על חמשה חומשי התורה. ומאמרי הוזה"ק שעל ספר התהלים קבצתי כעמיר גורנה לעשותם לספר בלבר. חלק ששי מן ספר הוזה"ק. כדי להקל על הקורא למען יוכל למצוא בנקל מאמרי הוזה"ק מסודר על כל קפיטל תהלים. והנה כמו מלאכתי מלאכת הקודש בספר „זהר תורה" שעל חמשה חומשי התורה כן גם מלאכתי בהעתקת מאמרי הוזה"ק שעל ספר תהלים. שהצגתי ההעתקה אצל לשון הוזה"ק שורה לעומת שורה עם הפירוש „זיו הזהר“.

דין אמנם שמלאכת ליקוט המאמרים שעל פסוקי התהלים אינני ראשון בזה. כי כבר קדמוני בזה שלשה מחברים. הראשון היה הרב ר' ישראל ז"ל שהדפיס בשנת שנ"ב מאמרי הוזה"ק על תהלים. וקרא לספרו בשם „תמים יחדו“. והסכימו על ספרו הרבה גאונים. אח"כ נדפס ספר תהלים עם מאמרי הוזה"ק פעם שנית ע"י הרב ר' גרשון מרגליות ז"ל באיזו שינויים. וזה זמן לא כביר שנדפס פעם שלישית ספר תהלים עם מאמרי הוזה"ק ע"י הרב ר' משה גילצרנטר שליט"א אבד"ק מארד. וכל אחד מהם כתב שהשביח מלאכתו. אחד גרע מעט ואחד הוסיף מעט. וכשאני לעצמי אין דרכי למצוא מגרעות על מלאכת הקודש של מחברי ספרים טובים. ובפרט על אותן המחברים. תבא עליהם ברכה שעשו דבר טוב. אעפ"כ לא הייתי שבע רצון בשלימות מן אותן הילקוטים. והייתי מוכרח פעמים לגרוע ופעמים להוסיף. ובפרט להציג ג"כ שמות בעלי המאמרים לומר דבר בשם אומרו. ואינני יודע מפני מה חסרו זאת מחברים הראשונים. ובענין ליקוט המאמרים בחרתי רק אותן המאמרים שיש בהם ביאורים במקראות התהלים. ולפעמים גם מאמרים אשר אף כי אין בהם ביאורים במקראות. אבל הענינים שלהם יש להם שייכות והתקשרות למקראות התהלים. ויוצא מהם מוסר השכל ודרכי חסידות או מנהג טוב. לכן הצגתי אותם בזה להיותם תואמים יחדו עם שאר מאמרי הוזה"ק שיש בהם ביאורים במקראות התהלים.

עתה אדבר מצט אדות מלאכתי מלאכת ההעתקה

הקדמה

ספר תהלים. וגם מה שהכנתי להוציא לאור עוד חלק שביעי על שיר השירים משלי וקהלת. אכן בטהוני חזק בהשם יתברך שיצמוד לי זכות דוד המלך ע"ה וזכות רבי שמעון בר יוחאי עם שאר החברייא קדישא. וכאשר זכיתי להוציא לאור חמשה חלקי הוזה"ק על חמשה חומשי התורה כן אוכה להוציא לאור עזי שני חלקי הוזה"ק. חלק ששי שעל ספר תהלים וחלק שביעי על שיר השירים משלי וקהלת. או יראו עיני כל כי הצבה עמודיה שבעה. אלו שבעה חלקי ספר הוזה"ק אשר האיר עינינו להבין עמקי סודות תוה"ק ועמקי סודות ספר התהלים ושיר השירים משלי וקהלת. כי אך באורם יאיר לנו. ותרום קרני כנסת ישראל שבעתיים. ע"י לימודי עץ החיים. וזוכה לראות בנחמת ציון וירושלים. במהרה בימינו אמן :

בעזוה"ש תקנתי הענין בנקל במה שהעברתי נקודה אחת ממקומה והצגתי לפני התיבה או לאחר התיבה. בקיצור הן אין מגמתי בדברי להתפאר במלאכתי. כי כל מבין מאמרי הוזה"ק אם הוא מבין בדקדוק שפת הארמית ובדקדוק לשון הקודש ינסה נא לקחת ספר הוזהר הישן עם ספר „זהר תורה" שהוצאתי לאור ויעיין בזה ובוזה. או הוא ממילא יראה ויבין מעצמו מלאכתי המפוארה. ואין נצרך לי להתפאר לפני איש מבין כזה. ולפני מי שאינו בר הכי אין לי להתפאר לפניו. כמו שאין למנגן טוב להתפאר במנגינתו בפני אנשים שאין להם חוש השמע.

והנה מעתה לא אבוש מלהגיד האמת. כי דאגתי האחת היא. „לפני מי אני עמל!" כי אם לא יהיו קונים על ספרי הוזה"ק ירא אנכי אם אוכל להסיק רצוני להוציא לאור חלק ששי מן זוה"ק שעל

תפלה זו תיקנה איש האלהים הרמ"ק וצ"ל לאומרה קודם לימוד הוזהר הקדוש

וְשֵׁב הַמְרוֹמִים וְמִשְׁגִּיחַ הַתְּחַתּוֹנִים. אֱלֹהֵי לֵל הַנְּאֻצִּים יְחִיד מְיוּחָד. אֲדוֹן דְּחֵיל גְּאָמֵן יְדִין. מֵאֲצִיל כֵּל נֹאצֵל. בּוֹרָא כֵּל נְבֵרָא. יוֹצֵר כֵּל נּוֹצֵר. עוֹשֶׂה כֵּל נַעֲשֶׂה. מִי יִגִּיעַ לְהַשִּׁיג אֶחָד מֵאֲלָפִים וּרְבֵי רַבּוֹת גּוֹדֵל מַעֲלֹת נַפְלָאוֹת מַעֲשִׂיךְ. כֵּל שֶׁכֵּן גּוֹדֵל יִצִּירוֹתֶיךָ. וּמִי יִחְשׁוֹב לְדַעַת אֶחָד מֵאֲלָפִים וּרְבֵי רַבּוֹת סַתְרֵי סוּדוֹת הַצְּפוּנִים בְּבִרְיָאֲתֶךָ. כֵּל שֶׁכֵּן וְקַל וְחוֹמֵר שֶׁאֵין בִּיכוּלְתּוֹ לְהַשִּׁיג קֶצֶת מִן הַקֶּצֶת וְהַלֵּק מִן הַחֶלֶק שֶׁל אֶלֶף אֲלָפִים וּרְבֵי רַבּוֹת מִן אֲצִילוֹתֶיךָ. שֶׁאֲדוֹן אֶחָד יְחִיד וּמְיוּחָד מִתְיַחַד עִמָּהֶם יְחִיד גְּמוּר. לִכֵּן אֵב הַרְחָמֵן סֵלַח יִמְחַל וְהַעֲבֵר עַל כֹּל חַטָּאתִי וְעוֹנוֹתַי וּפְשָׁעֵי שַׁחַטָּאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשַׁפְּשַׁעֲתִי לְפָנֶיךָ מִיּוֹם הַיּוֹתֵי עַל הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה. שֶׁכֵּל רַמְ"ח אַבְרֵי וְשִׁסָּה גִידֵי וּנְפִשֵׁי וְרוּחֵי וְנִשְׁמַתִּי כִּצְאֵן בְּלִי רוּעָה תַעֲיִנו וּפְגַמְנו אֵת אֲשֶׁר לֹא נוֹכַל לְתַקֵּן אִם לֹא בְּשַׁפְעֵי הָרֵב מִלְּמַעֲלֵה מְרוֹם מַעֲלַת סֹדֵר הַצְּנוּרוֹת לְתַקֵּן הַפֶּגֶם שֶׁגִּרְמָנו. וְיֵהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתּוֹכַח נַפְשֵׁי רוּחֵי וְנִשְׁמַתִּי שֶׁאֵהִיָּה רְאוּי וְהַגּוֹן לְעוֹרֵר מִיּוֹן תְּתַאֲוֵן עַל יְדֵי לִימוּד סֵפֶר הַזוֹהָר הַקְּדוֹשׁ. גַּל עֵינֵי וְאֵבִיטָה נַפְלָאוֹת מִתּוֹרַתְךָ וְיִכוּן. גְּבִ"ת לִי"מ עֲטֹ"ת יֵהִו נְנִיר יִסִּית וְלִ"ךְ אֲאִי"ו וּזְכֹנִי לְאוֹר בְּאוֹר תּוֹרַתְךָ. וְאֵבִינָה נּוֹעַם רוּי סוּדוֹתֶיהָ לְלִמּוּד וְלִלְמַד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְיִים. וְיֵהִי נַעַם אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה. יֵהִיו לְרַצּוֹן אֲמַרֵי פִי וְהַגּוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרֵי וְגּוֹאֲלֵי :

האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו'. אשרי האיש. הוא אהי"ה אשר אהי"ה. ראש לכל הראשים (א) ועליה נאמר (שיר ז) ראשך עליך ככרמל. וזה תפילין דרישא. ודלת ראשך כארגמן. דא תפילין יד. וזיה משכמין לבת צהאי אשרי ונעל דא בראשיית תמן אשרי תמן בתן. דא הוא דתניב (כראשית ז) באשרי כי אשרי בנות. מאן זכי לאעלא תמן (ב) אשר לא הלך בעצת רשעים. דאיהי עלה בישא מספרא דעץ הדעת טוב ורע. [מאן רשעים. דא סמאל ונחשן ובדרך חטאים לא עמד. מאן דרך חטאים. הויה דאחמר צה (מכיל ז) כן דרך דאסה מנאפת אכלה ומחטה פיה וגו'. ובמושב ללים לא ישב. מאן מושב ללים. דא ליליית אומן דערב רב. דאיהי מסמאה כנדה במושבה. וכן ערב רב מטמאים במושבם לצדיקים שיושבים ביניהם כנדה. ומי שמתדבק באתו אשרי. שהוא הכתר והראש של התורה. נאמר בו והיה כעץ שתול על פלגי מים. וזה עץ החיים שנאמר בו ועליו לא יבול: (ת"ו י"ג)

כי אם בתורת ה' חפצו וגו'. והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו'. אמר רבי פנחס אשרי הלכו מי שעמלו בתורה תמיד. ומי שמתגעג בה מה כתוב בו. כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. והיה כעץ שתול על פלגי מים. למה נסמך זה לזה. אלא מי שמתגעג בתורה יומם ולילה לא יהיה כעץ יבש (א) אלא כעץ שתול על פלגי מים. מה עץ יש בו פירות. ויש בו קליפות. ויש בו מוח. ויש בו ענפים. ויש בו עצים. ויש בו פרחים. ויש בו פירות. שבעה מינים אלה עולים לשבעה [פעמים] עשר לשבעים (ב) אף דברי התורה יש בהם פשט המקרא. דרוש. רמז מה שמרמז על חכמה. גימטריאות. סודות נעלמים. סודות נסתרים אלה על אלה. פסול וכשר טמא וטהור אסור ומותר (ג) מכאן

האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו'. אשרי האיש. הוא אהי"ה אשר אהי"ה. ראש לכל הראשים (א) ועליה נאמר (שיר ז) ראשך עליך ככרמל. וזה תפילין דרישא. ודלת ראשך כארגמן. זו תפילין של יד. ובו משבחים לבת בזה האשרי ונעל כן בראשיית שם אשרי שם בתן זה הוא שכתוב (בראשית ז) באשרי כי אשרי בנות. מי זוכה ליכנס שמה (ב) אשר לא הלך בעצת רשעים. שהיא עצת רעה מצד של עץ הדעת טוב ורע. [מי הרשעים. זה סמאל ונחשן ובדרך חטאים לא עמד. איזה דרך חטאים. זו שנאמר בה (משלי ז) כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחטה פיה וגו'. ובמושב לצים לא ישב. איזה מושב לצים זו ליליית אמם של ערב רב. שהיא מטמאה כנדה במושבה. וכן ערב רב מטמאים במושבם לצדיקים שיושבים ביניהם כנדה. ומי שמתדבק באתו אשרי. שהוא הכתר והראש של התורה. נאמר בו והיה כעץ שתול על פלגי מים. וזה עץ החיים שנאמר בו ועליו לא יבול: (ת"ו י"ג)

כי אם בתורת ה' חפצו וגו'. והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו'. אמר רבי פנחס אשרי הלכו מי שעמלו בתורה תמיד. ומי שמתגעג בה מה כתוב בו. כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. והיה כעץ שתול על פלגי מים. למה נסמך זה לזה. אלא מי שמתגעג בתורה יומם ולילה לא יהיה כעץ יבש (א) אלא כעץ שתול על פלגי מים. מה עץ יש בו פירות. ויש בו קליפות. ויש בו מוח. ויש בו ענפים. ויש בו עצים. ויש בו פרחים. ויש בו פירות. שבעה מינים אלה עולים לשבעה [פעמים] עשר לשבעים (ב) אף דברי התורה יש בהם פשט המקרא. דרוש. רמז מה שמרמז על חכמה. גימטריאות. סודות נעלמים. סודות נסתרים אלה על אלה. פסול וכשר טמא וטהור אסור ומותר (ג) מכאן

זיו הוהר

(א) מאמר זה עמוק מאד. וכדי להבין מעט י"ל דנהג ידוע שספר תהלים שהוא כמרת המלכות. שעליה נאמר למען יוצרך כבוד ולא ידום. נאמר בעשרה לשונות של זמר. ולקמן קפישל ל"ב מביא הוהר אלו עשרה לשונות. בנגון בניגון במשכיל בסכתם במזמור בשיר באשרי בתפלה כהוראה בהללויה. ובפשישי כאן מובא עמי המדרש נוסח אחר של עשרה לשונות. ומובן שהמספר עשרה מכון כנגד העשר ספירות. להורות שתשכחות כנסת ישראל מניעות עד ראש המכירות ראש לכל הראשים שהוא הכתר. וכדאיתא במאמר פתח אציהו. כתר עליון איהו כתר מלכות. והיינו מיד בראשית אחרית ומאחרית לראשית. ועל ספירת הכתר רומז השם אהיה אשר אהיה. וכן תפילין של ראש רמז על הכתר. ותפילין של יד על המלכות. והורות שתפלה של יד מקבלת שפע מן תפילין של ראש. והוה שאומר וזיה משכמין לבת בחאי אשרי. פי' שוהו שבהח יתוסה של המלכות שמנעת בזמירות שלה עד אשרי. אותיות ראשי שהוא הכתר. וזאת נרמז כתיבת בראשית. ציונה אשרי בית. אשרי אותיות ראשי והוא הכתר. בת היא המלכות. וכן נרמז ענין זה בהפסק באשרי כי אשרי בנות: (ג) מוסב על האדם שרצה לעזור ההודו של העשר ספירות מן הכתר עד המלכות ע"י אמירת תהלים. ואומר שוובה ליה רק מי שלא הלך בעצת רשעים: (ג) כוונתו שאין משמעות הכתוב להודיע שכרו של זה האיש. אלא להודיע לדומיו התורה שהיו בקיאים בכל שבעת מיני הלימודים בסבואר הלאה: (ד) ר"ל שכל מין נכלל בו עשרה כחות של העשר ספירות ולכן עולים לשבעים: (ה) הלימודים הם. א' פשט. ב' דרוש. ג' רמז. ד' גימטריאות. ה' סודות נעלמים. ו' סודות נסתרים יותר והיינו מעשה מרכבה. ז' הלכות של פסול וכשר טמא וטהור אסור ומותר: והיינו מעשה בראשית. ח' סודות נסתרים יותר והיינו

מכאן ולהלאה מתפשטין ענין לכל ספר. והיה כעץ דלול. ואי לאו, לאו איזה חכם בהכמה. תא חזי כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב"ה. דאפילו בזמנא דדינא תליא בעלמא ואחייבי רבו למחבלא להבלא. קב"ה פקיד ליה עלייהו על אינון דקא משתדלי באורייתא דלא יבגש עלייהו להבלא. כמה דכתוב (דברים כ) כי תצור אל עיר ימים רבים וגו'. בגין חוביהון סגיאון דהטאן לקמאוי. לא תשחית את עלה. מאן עלה. דא ת"ח. דאיהו אילנא דחיי. אילנא דיהיב איבין. וסא אוקמוסו חזריא (ג-רב)

כי אם בתורת ה' חפצו. הרי ביארו החכמים שאין לאדם לעסוק בתורה אלא במה שלבו חפץ (י) יש מי שלבו חפץ בסתרי תורה במעשה בראשית ובמעשה מרכבה. ויש מי שאינו רוצה אלא בפשטות התורה. הפשטים הם מצד של עבד (י) והסודות הם מצד של מלך.. וזכאי הוא העץ שהוא שתול על פלגי מים של התורה. ועוד יותר מי שהוא מצד של עץ החיים. שנאמר בו אשר פריו יתן בעתו. זו השכינה. ואינו יוצא מן העץ שלה.. ועליו לא יבול. כמו שמלתך לא בלתי מעליך (ח) וכל אשר יעשה יצליח. אלו מצות עשה. שנאמר עליהם וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו: (י"ח)

וריה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו. זו עתו של צדיק. שהיא ליל שבת. שמדת הצדיק ממנו פורחות בשמות חדשות בישראל ערב שבת. שנקראות (בשני יח) פנים חדשות: (מ"ז)

לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. יש עץ למטה של עבודה זרה. שאין לו מוח אלא קליפה מבפנים ומבחוץ. ועליו נאמר לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. והיא אשרה שנוטעים אומות העולם לפני דמות עבודה זרה. שהפירות שלו הם מוץ אשר תדפנו רוח: (מ"ז מ"ח)

רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי כאשר הלכו לראות אותו העלם בנו של רב המנונא סבא. אמר להם עלם ההוא. אתם החברים שלא שמתם לרבי שמעיה החסיד תאמרו שבחמשת מיני דגן לא נמצא חלק לצד הטומאה. ולא כן. שהרי כל מה שנבלה בארץ יש בו חלק לצד הטומאה. ואיזה חלק יש לו. מוץ אשר תדפנו רוח. שכתוב לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. וזה הוא רוח הקודש. וכתוב (תים קג) כי רוח עברה בו ואינו וגו'. לפי שרוח הקודש מפזר אותו בכל צדדי העולם: (ג-קסט)

כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. אמר רבי אלעזר מהו כי יודע ה'. אלא הקב"ה יודע ומשגיח

זו הורה

ואשגח

מכאן ולהלאה מתפשטים ענפים לכל צד. והיה כעץ ודלו. ואי לאו, לאו איזה חכם בהכמה. בוא חזי כמה חביבים בזמן שהדין תולה בעולם וניתנה רשות למשחית להשחית. הקב"ה פוקד להמשחית על אותן העמלים בתורה שלא ישלט עליהם להשחית. כמו שכתוב (דברים כ) כי תצור אל עיר ימים רבים וגו'. בשביל עונותיהם הרבים שחוטאים לפני. לא תשחית את עצה. איזה עצה. זה ת"ח. שהוא עץ החיים. עץ שנותן פירות. וזה ביארו החברים: (ג-רב)

כי אם בתורת ה' חפצו. הרי ביארו החכמים שאין לאדם לעסוק בתורה אלא במה שלבו חפץ (י) יש מי שלבו חפץ בסתרי תורה במעשה בראשית ובמעשה מרכבה. ויש מי שאינו רוצה אלא בפשטות התורה. הפשטים הם מצד של עבד (י) והסודות הם מצד של מלך.. וזכאי הוא העץ שהוא שתול על פלגי מים של התורה. ועוד יותר מי שהוא מצד של עץ החיים. שנאמר בו אשר פריו יתן בעתו. זו השכינה. ואינו יוצא מן העץ שלה.. ועליו לא יבול. כמו שמלתך לא בלתי מעליך (ח) וכל אשר יעשה יצליח. אלו מצות עשה. שנאמר עליהם וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו: (י"ח)

וריה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו. זו עתו של צדיק. שהיא ליל שבת. שמדת הצדיק ממנו פורחות בשמות חדשות בישראל ערב שבת. שנקראות (בשני יח) פנים חדשות: (מ"ז)

לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. יש עץ למטה של עבודה זרה. שאין לו מוח אלא קליפה מבפנים ומבחוץ. ועליו נאמר לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. והיא אשרה שנוטעים אומות העולם לפני דמות עבודה זרה. שהפירות שלו הם מוץ אשר תדפנו רוח: (מ"ז מ"ח)

רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי כאשר הלכו לראות אותו העלם בנו של רב המנונא סבא. אמר להם עלם ההוא. אתם החברים שלא שמתם לרבי שמעיה החסיד תאמרו שבחמשת מיני דגן לא נמצא חלק לצד הטומאה. ולא כן. שהרי כל מה שנבלה בארץ יש בו חלק לצד הטומאה. ואיזה חלק יש לו. מוץ אשר תדפנו רוח. שכתוב לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. וזה הוא רוח הקודש. וכתוב (תים קג) כי רוח עברה בו ואינו וגו'. לפי שרוח הקודש מפזר אותו בכל צדדי העולם: (ג-קסט)

כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. אמר רבי אלעזר מהו כי יודע ה'. אלא הקב"ה יודע ומשגיח

זו הורה

ואשגח

ואשגח

ואשגח

ואשגח

ואשגח

ואשגח

(1) זה סימן שנשמחו צריכה להתקן בליכוד הזה שמשחוקק אליו: (1) עבד זה הסלך הגדול מטיב שר הפנים: (ח) פי' שגם החיצוניות שלו שהיא כמו שמה ומכובש להתכבה כעין העלים שמכסים על הפירות. כי יהיה זה עליה אל הקדושה כאשר ידמו גם תכמת הקבלה שהיא עין החיים. וע"ז זה יצליח בקיום מצות עשה. כיון שירע ויבין טעם המצוה על פי סוד ויכוון מה שצריך לכוון:

ואשגח בארחה לדיקויא לאופסא לכו ולאגנא עליהו. והוא אויל קמייסו לנערא לכו. ובגין כך מאן דנסיק לארחה צעי לנשוו סהיא ארחה דקצ"ה וישתתף ליה צהדיה. ובגין כך כתיב כי יודע ה' דרך לדיקים. ודרך רשעים תאבד. היא מגרמיה. בגין דקצ"ה לא אשתמודע ליה להסוא ארחה לכו. ולא אויל צהדיהו: (ג-טו:)

ומשגיה בדרך הצדיקים להטיב להם ולהגן עליהם. והוא הולך לפניהם לשמור אותם. ולפיכך מי שיצא לדרך צריך להיות אותו הדרך של הקב"ה וישתתף לו עמו. ובשבי"ל זה כתוב כי יודע ה' דרך צדיקים. ודרך רשעים תאבד. היא מעצמה. לפי שאין הקב"ה נודע לו לאותו הדרך שלהם. ואינו הולך עמהם: (ג-טו:)

ב

יתיצבו מלכי ארץ וכוונים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. אמר רבי יצחק תאנא זמנין אינון שבעין קסטורין מכל עיבר (פמיו) לאתכנשא צהסוא זמנא צאוכלסין דכל עלמא. ולמעבד קרבא על ירושלם קרתא קדישא. ולאחדא עיטין עליה דקצ"ה. ומאי אמרי. נוקיס על פסורנא צקדמיתא. ולבתר על עמיה ועל סילניה. דקין זמין קב"ה לחייכא עלייהו. דכתיב יושב צשמים ישחק ה' ילעג למו. צהסוא זמנא ילבש קב"ה גאוותא עלייהו וישליטון מן עלמא. כמה דכתיב (זכריה יז) וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר לבאו על ירושלים. הווק צשרו והוא עומד על רגליו. רבי אבא אמר משמיה דרב ייסא סבא. והכי אמר רבי שמעון. זמין קב"ה לאחיה לכל אינון מלכין דאעקו לישראל ולירושלים. לאנדריאנוס ללופינוס לכבודנלר ולסנחריב וכלל שאר מלכי עמין דאחריבו ביתיה. ולשלטנא לון קקדמיתא. ויתכנשו עמהון שאר עמין. זמין קב"ה לאתפרעא מנייהו צהתגליא סחרי ירושלם. וה"ד וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר לבאו על ירושלם. אשר ילבאו לא כתיב אלא אשר לבאו. ודא לזמנא דאתי משיחא כתיב: (ג-טו:)

ב

יתיצבו מלכי ארץ ורוונים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. אמר רבי יצחק למדנו שעתידים אותן שבעים שנים מכל הצדדים (העמים) להתאסף בזמן ההיא עם המונים מכל העולם. ולעשות מלחמה על ירושלים עיר הקדושה. ולטכס עצות על הקב"ה. ומה יאמרו. נתיצב על אדונם לראשונה. ואחר כך על עמו ועל היכלו. אז עתיד הקב"ה לרצוג להם. שכתוב יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. בזמן ההוא ילבש הקב"ה גאוות עליהם ויכריתם מן העולם. כמו שכתוב (זכריה יז) וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים. המק בשרו והוא עומד על רגליו. רבי אבא אמר משמו של רבי ייסא הוקן. וכך אמר רבי שמעון. עתיד הקב"ה להחיות לכל אותן המלכים שהעיקו לישראל ולירושלים. לאנדריאנוס ולפוינוס לנבוכדנצר ולסנחריב ולכל שאר מלכי האומות שהחריבו את ביתו. ולשלטנא בכתחלה. ויתאספו עמהם שאר האומות. ועתיד הקב"ה להפרע מהם בפרסום סביב ירושלים. וש"כ וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים. אשר יצבאו לא כתוב אלא אשר צבאו. וזה הפסוק לזמן ביאת המשיח כתוב: (ג-טו:)

יושב בשמים ישחק וגו'. אמר רבי יהודה יושב בשמים ישחק. זה יצחק שבא מצד בחינת היין (ה) מאיר בתחלה ומשמח. ואחר כך מרגיו ומגרשו. וש"כ יושב בשמים. ולא כתיב יושב שמים. ישחק. יאיר וישמח. ובאופן זה הדין מאיר ומשמח להם להרשעים. ואחר כך מה כתוב. אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו. וכך הדרך להרשעים. הקב"ה מאיר להם בעולם הזה ומאיר פנים להם. כמו היין שמאיר בתחלה ואח"כ זועם והורג. והקב"ה מאריך להם להרשעים. אם יחזרו בתשובה לפניו הרי טוב. ואם לא. יכריתם מעולם הבא. שלא יהיה להם חלק בו ויוכרתו מהכל. ואם באים להטהר עוזרים להם. והקב"ה מטהר אותם ומקרבים אליו וקורא להם שלום. וש"כ (ישעי' נז) שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו': (ג-טז:)

יושב בשמים ישחק וגו'. אמר רבי יהודה יושב בשמים ישחק. זה יצחק שבא מצד בחינת היין (ה) מאיר בתחלה ומשמח. ואחר כך מרגיו ומגרשו. וש"כ יושב בשמים. ולא כתיב יושב שמים. ישחק. יאיר וישמח. ובאופן זה הדין מאיר ומשמח להם להרשעים. ואחר כך מה כתוב. אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו. וכך הדרך להרשעים. הקב"ה מאיר להם בעולם הזה ומאיר פנים להם. כמו היין שמאיר בתחלה ואח"כ זועם והורג. והקב"ה מאריך להם להרשעים. אם יחזרו בתשובה לפניו הרי טוב. ואם לא. יכריתם מעולם הבא. שלא יהיה להם חלק בו ויוכרתו מהכל. ואם באים להטהר עוזרים להם. והקב"ה מטהר אותם ומקרבים אליו וקורא להם שלום. וש"כ (ישעי' נז) שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו': (ג-טז:)

אספרס

אספרס

זיו הוהר

ב פרוש יצחק היינו מרת הנבורה שנשתישלת מן הכינה שנקראת יין. ולכן כתוב ישחק. כיון שבתחלה מאיר להם ומשמחם שלא תהיה להם פגיעה לחזור בתשובה. ואם אין חוזרים בתשובה או יצחק להם כצחוק כי יענישו:

אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה וגו'. אמר רבי אלעזר כתיב (במדבר כג) כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו. מגבעות מלא באות ו' משלים לשני צדדים (ב) אחר. שהרי גבעה היא אינה נפרדת מן בנה לעולם ואין עוזבת אותו. ולכך נכלל ו' עמה לעולם (ג) ואחר. שזאת הגבעה שלמטה הבן שנכלל בה (ד) נצרך לעתיד לבוא כאשר יבוא מלך המשיח לנשאות לו לגבעה העליונה ולהכניסו בתוך כנפיה. בשביל להגביר אותו ולהקימו בחיים העליונים (ה) וממנה יצא ביום ההוא משיח בן דוד. וזהו הסוד אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. עתיד אני לומר למקום ההוא שנקרא חק ולבשר לו [ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך] (ו) ביום ההוא ממש יוציא אותך חק ההוא מתחת כנפיה בחיים רבים. בהרבה עטרות ובהרבה ברכות כראוי (ז) וחק הזה לא ישר בלבדו (ח) כי יתכלל בו משיח אחר בן יוסף. ושם יתגבר ולא במקום אחר. ולפי שזאת הגבעה התחתונה אין בה חיים (ט) ימות משיח זה ויהרג. ויהיה מת עד שתלקט חיים גבעה הזאת מן גבעה העליונה ההיא ויקום : (ג-רג)

אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה וגו'. אמר רבי אלעזר כתיב (במדבר כג) כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו. מגבעות באת ו' משלים לשני צדדים (ב) אחר. שהרי גבעה היא אינה נפרדת מן בנה לעולם ואין עוזבת אותו. ולכך נכלל ו' עמה לעולם (ג) ואחר. שזאת הגבעה שלמטה הבן שנכלל בה (ד) נצרך לעתיד לבוא כאשר יבוא מלך המשיח לנשאות לו לגבעה העליונה ולהכניסו בתוך כנפיה. בשביל להגביר אותו ולהקימו בחיים העליונים (ה) וממנה יצא ביום ההוא משיח בן דוד. וזהו הסוד אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. עתיד אני לומר למקום ההוא שנקרא חק ולבשר לו [ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך] (ו) ביום ההוא ממש יוציא אותך חק ההוא מתחת כנפיה בחיים רבים. בהרבה עטרות ובהרבה ברכות כראוי (ז) וחק הזה לא ישר בלבדו (ח) כי יתכלל בו משיח אחר בן יוסף. ושם יתגבר ולא במקום אחר. ולפי שזאת הגבעה התחתונה אין בה חיים (ט) ימות משיח זה ויהרג. ויהיה מת עד שתלקט חיים גבעה הזאת מן גבעה העליונה ההיא ויקום : (ג-רג)

אמר זקן ההוא כתוב ה' אמר אלי בני אתה. הוא וראה כל מי שזוכה להגיע לייג שנים ולהלאה נקרא בן לכנסת ישראל (י) וכל מי שהוא מבן עשרים שנים ולמעלה וזוכה בהן נקרא בן להקב"ה בודאי (יא) כמש"כ בנימ אתם לה' אלהיכם. כאשר הגיע דוד לייג שנים וזכה ביום ההוא שנכנס לארבע עשרה שנה. בכך כתוב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. מה הטעם. לפי שמקורם לזה לא היה לו מדרגת בן. ולא שרתה עליו נשמה העליונה. שהרי בשנות העולה היה. ולפיכך נאמר אני היום ילדתיך. היום ודאי ילדתיך. אני ולא צד אחר כמו שהיה עד עכשיו. אני בלבדי. בן עשרים שנה מה כתוב בשלמה (משלי ד) כי בן הייתי לאבי (יב) לאבי ממש בודאי : (ג-צח)

אמר ההוא סכל כתיב ה' אמר אלי בני אתה. ה' חזי כל ההוא דזכי להיוסר שנין ולהלאה חקרי בן לכנסת ישראל (י) וכל מאן דלויסו מבן עשריין שנין ועילא וזכי בזה חקרי בן לקב"ה ודאי (יא) כמד' בנימ אתם לה' אלהיכם. כד מסי דוד לתיוסר שנין וזכס בהסוף יומא דעאל לארביסר. כדון כתיב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. מאי עמא. דהא מקדמת דנא לא ה"ז ליה ברא. ולא שרלת עליה נשמתא עלאה. דהא בשני עולה הוה. ובגין כך אני היום ילדתיך. היום ודאי ילדתיך. אני ולא ספרא אחרא כמה דהוה עד השתא. אני בלמודאי. בר עשריין שנין מאי כתיב בשלמה (משלי ד) כי בן הייתי לאבי (יב) לאבי ממש ודאי : (ג-צח)

עברון את ה' ביראה וגילו ברעדה. אמר רבי יצחק כתוב עברו את ה' ביראה. וכתוב (תהלים ק) עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. אלו המקראות סותרים

עברו את ה' ביראה וגילו ברעדה. אמר רבי יצחק כתיב עברו את ה' ביראה. וכתוב (תהלים ק) עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. הני קראי קשיין

ויו הוהר

(ב) פ' כי נבעה רמו או על נבעה העליונה שהיא הבינה. או על נבעה התחתונה שהיא המרכות. ואות וא"ו הוא התפארת שהוא בן להבינה. ומפורש שני האופנים כיצד : (ג) התפארת עם הבינה : (ד) ברא דאחכילי בה. היינו שהתפארת נכלל ביחוד והתקשרות עם המלכות : (ה) פ' כאשר יגיע זמן כיאת המשיח ששורש נשאתו הוא בתפארת או הנבעה שלמטה שהיא המלכות תגשאו את המשיח לנבעה העליונה שהיא הבינה לקבל ששם תנבורת חיים העליונים. וכן הבינה יופיע הפשיט לעולם הזה : (ו) לפי זה כך יפורש הכתוב שזה דברי המשיח. שאנו יספר אל החק שהיא המלכות. בי ה' אמר אלי. פ' שהבינה תאמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. בי ביום ההוא יופיע סן הבינה ונראה כאילו יולדתו היום : (ז) בתחלה הגירסא ההוא חק. ומאח"כ האי חק. ההוא חק וזו הבינה. האי חק וזו המלכות. על שתיהן יתבן השם חק שהוא מלשון חקיקה והנבנה. כי כל הבינה נחקקה ונכללה בעולם כעולם המלכות נקבת. תחלה בבינה ואח"כ במלכות. ובשביל זה נקרא למעטם גם היכוד בשם חק כשהוא נכלל במלכות : (ח) ותאי חק חיינו המלכות בעת שפשיט בן דוד יעלה אל הבינה לא תשאר המלכות לבדה בלי היתירות אלא שמקומו יקח נשמת משיח בן יוסף. והוא אין בבחו לקבל חיים ישר סן הבינה אלא ע"י המלכות : (ט) דלות לה מנרטה בלום. ועלית נאמר רנלית יורדת סוף : (י) פירוש למדת המלכות אסא תתאה : (יא) פ' אם התנהג בדרך הישר נקרא בן למדת התפארת : (יב) זה התפארת עלמא דכורא :

סותרים זה את זה. אלא כך למדנו. עברו את ה' ביראה. שכל העבודה שצריך האדם לעבוד לפני רבונו. בתחלה נצרך יראה לירא ממנו. ובשביל יראת רבונו יבא לזה אחר כך שיצשה בשמחה מצות התורה. וע"כ כתוב (דברים י) מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה. וגילו ברעדה. שאסור לאדם לשמות הרבה בעולם הזה. וזהו בעניני העולם. אבל בדברי תורה ובמצות התורה נצרך לשמות. ואחר היראה יגיע האדם לעשות בשמחה מצות התורה. שכתוב עברו את ה' בשמחה. רבי אבא אמר עברו את ה' ביראה. סוד הדבר הוא עברו את ה' ביראה. אינו יראה כאן. אלא כמו שביארנו שכתוב (משלי א) יראת ה' ראשית דעת. וכתוב (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה'. יראת ה' הקב"ה (יג) כך נקרא. רבי אלעזר אמר עברו את ה' ביראה. מי שרוצה לעשות עבודת רבונו מאיזה מקום יתחיל. ובאיזה מקום יכוון העבודה ליחד שם רבונו. חזר ואמר ביראה. ביראה היא ההתחלה מלמטה למעלה. (ג-ג). כשור הזה שנותנים עליו עול תחלה. בשביל להוציא ממנו טוב לעולם. ואם לא יקבל עליו עול ההוא אינו עושה כלום. כמו כן נצרך לו לאדם לקבל עליו עול היראה תחלה. ואחר כך יעבוד עמו בכל מה שנצרך. ואם לא יקבל עליו עול הזה תחלה לא יוכל לעבוד. וז"כ עברו את ה' ביראה. מהו ביראה. כמש"כ ראשית חכמה יראת ה'. וזו מלכות שמים. ולפיכך נקרא עול מלכות שמים. וע"כ זאת היא ראשית הכל. מי מוכיח כי כן. תפלה של יד שהיא הראשונה (ד) לפי שבה נכנס לשאר הקדושה. ואם זאת לא נמצא אצלו אין שורה בו הקדושה שלמעלה. ולפיכך כתוב (ייקרא טו) בזאת יבא אהרן אל הקדש: (ג-קח)

קשין אהדדי. אלא הכי תאלף. עברו את ה' ביראה. דכל פולחנא דבעי בני למפלה קמי מלכיה. בקדמיתא בעי יראה לדחלא מניה. ובגין דחלא דמלכיה ישתכח לבתר דיעביד בחדותא פקודי אורייתא. וע"ד כתיב (דברים י) מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה. וגילו ברעדה. דאסור לבני למחדי יתיר בעלמא דין. והי בעלמא דעלמא. אבל במלי דאורייתא ובפקודי דאורייתא בעי למחדי. ולבתר ישתכח בני דיעביד בחדותא פקודי אורייתא. דכתיב עברו את ה' בשמחה. רבי אבא אמר עברו את ה' ביראה. ר"ל דמלה הוא עברו את ה' ביראה. מהי יראה הכא. אלא כמה דלוקומחא דכתיב (משלי א) יראת ה' ראשית דעת. וכתוב (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה'. יראת ה' קב"ה (ג) הכי אקרי. רבי אלעזר אמר עברו את ה' ביראה. מחן דבעי למעבד פולחנא דמלכיה מחן אחר יסרי. ובאן אחר יכוון פולחנא ליחד שמה דמלכיה. הכי ואמר ביראה. ביראה הוא שירותא מתתא לעילא. (ג-ג). כהאי תורא דיסבי עליה עול בקדמיתא. בגין לאפקח מניה עב לעלמא. ואי לא קביל עליה סהוא עול לא עביד מידי. הכי נמי אלסריך ליה לבני לקבלא עליה עול בקדמיתא. ובבתר דיפלה ביה בכל מני דאלסריך. ואי לא קביל עליה הוא בקדמיתא לא יוכל למעלה. הס"ד עברו את ה' ביראה. מהו ביראה. כד"ל ראשית חכמה יראת ה'. וזה מלכות שמים. ובג"כ עול מלכות שמים. וע"ד הוא הכי הוא בקדמיתא דכלא. מחן אוכח. תפלה בקדמיתא של יד (ד) בגין דכהאי עייל לשאר קדושה. ואי הוא לא אשתכח לבניה לא שריא ביה קדושה לעילא. ובג"כ (ייקרא טו) בזאת יבא אהרן אל הקדש כתיב: (ג-קח)

נשקו בר פן יאקף. פתח סהוא יקואף ואמר. ר"ל דמלה כתיב ברזא דלעילא (משלי ז) מה שמו ומה שם בנו כי תדע. סהוא שם ידיעה. ה' לבאות שמו. שם בנו. ישראל שמו. דכתיב (שמות ד) בני בכורי ישראל (טו) וסאי בר דשמים ישראל כל מפתחן

זיו הוהר

(יג) זו המלכות שהוא השער והראשית מלמטה למעלה: (יד) תפלה של יד סוכו על סדת המכות שנקראת זאת: (טו) כאן ג' ו' דהארין מעט. וזו המסיתים לקחו להם משענת קנה רעיון זה הפסוק עם זה המסור של הוהיק ונתרן להראות טעותם. וכן אמת שהינוקא דורש בשמעות נשיקה. ובר כמו בארמית בן. כעין הכתוב (משלי ז) מה ברי ומה בר כטני. אבל הוא פגוש רוא דמלה ארץ שייך באללות ענין בן. ועל זה ואמר שהוא כענין הכתוב מה שבו ומה שם בנו כי תדע. וידוע דההוא שם ה' ינו כפירת החכמה שנקרא אבא. והיינו על דרך הכתוב (יב"ט) וזו נואלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל. וכן כעין זה (ישעי' ו) כי את המלך ה' צבאות ראו עיני. והגם שכרוב מקובות ה' צבאות רכזו על נצה והוד. אבל כמקום שפגוש עוד תואר כמו המלך ה' צבאות או קדוש ישראל אבא. ונצה והוד אלא על ספירת החכמה שנקרא אבא והוא שם המלך של כל הצבאות כי כל הספירות נשתלשלות ממנו. גם ידוע התליוק בין קדוש לקדוש. כי קדוש אינו שם התואר כמו קדוש אלא שענינו הוא מקור הקדושה וזמרו על ספירת החכמה. וכן קדוש ישראל שנקרא חכמה הוא מקור הקדושה של ישראל. וכן על התפארת שנקרא ישראל וגם נקרא בן של החכמה. ולפיכך נואלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל היינו חכמה אבא. ועפ"ז דורש מה שמו. פי' שמו של החכמה שנקרא אבא ה' צבאות שמו. ומה שם בנו. פי' בנו של החכמה שהוא התפארת ישראל שמו. וכן גם בדרך זה דרש נשקו בר. שמוקם על ספירת התפארת שנקרא ישראל. וברוב מקובות סתם הויה היינו התפארת שהיא המרכז של כל הספירות וכל הספירות משמיעין בו. וממנו ליסוד ומלכות. ולפיכך התפארת משתבח ואומר. ה' היינו החכמה אבא אלי בני אתה. וזה הענין שאבא ואמא דהיינו חכמה ובינה אומרים ומפקדים דבר. נשקו ידיו להאי בר דשמים ישראל. והיינו סדת התפארת. ובידוע שייקר גילוי שם הויה הוא דוקא בתפארת. ואבא ואמא מליים בו פי' צולתם ונתנום לו שלימה על הכל שכלם יתפללו אליה. פירוש דהשם הויה המתגלה בו סדרת שנקרא בן. ולא יקשה מן הדרוש של הכתוב כה' אלהינו בכל קראנו אליה. ודרשו א"י ואלא

נשקו בר פן יאקף. פתח סהוא יקואף ואמר. ר"ל דמלה כתיב ברזא דלעילא (משלי ז) מה שמו ומה שם בנו כי תדע. סהוא שם ידיעה. ה' לבאות שמו. שם בנו. ישראל שמו. דכתיב (שמות ד) בני בכורי ישראל (טו) וסאי בר דשמים ישראל כל מפתחן

מפתחות האמונה בו תלויים. וכל הברכות שלמעלה
ושלמטה לאותו הבן ששמו ישראל עולות ומתעטרות.
והוא מתפאר ואומר. ה' אמר אלי בני אתה. וכך
הוא בודאי. שהרי החכמה והבינה הכתירו אותו
וברכו אותו בכמה ברכות. ואמרו ופקדו לכל.
נשקו בר. נשקו ידים לזה הבן ששמו ישראל.
כביכול נתן לו ממשלה על כלם. שכלם יתפללו
להשם הוי"ה ב"ה. פן יאנף. לפי שהכתירו אותו בדין
וברחמים. מי שזוכה לדין נידון. מי שזוכה לרחמים
ירוחם: (ג-קא:)

מפתחן דמסימנותא ביה תליין. וכל ברכאן דלעילא
ותתא להאי בר דשמים ישראל סלקין ומתעשרין.
ואיכו משתבח ואמר. ה' אמר אלי בני אתה. והכי
סוף דלמי. דהא אבא ואמא אטערו ליה
וזרכו ליה בכמה ברכאן. ואמרו ופקידו לכלא.
נשקו בר. נשקו ידא להאי בר דשמים ישראל.
כביכול שלענו יסב ליה על כלא. דכלא יפלחון
ליה. פן יאנף. בגין דאטערו ליה בדינא
ורחמי. מאן דזכי לדינא. מאן דזכי לרחמי
לרחמי: (ג-קא:)

ג

מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו. אמר רבי
יהודה מקרא זה העירו בו החברים. אבל
מזמור לדוד. למה אמר שירה. אם לפי שבנו הוא
שעמד עליו. יותר היה לו לומר קינה. שהרי רעה
קטנה של קרובו יותר תרע ותקניט לאדם מדעה
גדולה של איש זר. אלא מזמור לדוד. ודאי היה לו
לומר שירה כי כך חפץ דוד. שראג שהקב"ה יענישו
על חטאו בעולם העליון. כיון שראה שכאן בזה
העולם רוצה להענישו שגח: ועוד לפי שראה שגדולים
מאנו היו בעולם שברחו וכלם היו בלבדם. יעקב
ברח. שנאמר (וישע יב) ויברח יעקב שדה ארם. וברח
בלבדו. משה ברח. שנאמר (שמות ג) ויברח משה
מפני פרעה. וברח בלבדו. ודוד שברח כל אותן
מושלי הארץ וכל גבורי הארץ וראשי ישראל כלם
ברחו עמו. וסבבו אותו מימינו ומשמאלו לשמרו
מכל הצדדים. כיון שראה טובה הזאת אמר
שירה: (א-קנא:)

ג

מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו. אמר רבי
יהודה ה"ו קרא אטערו ביה חבריא. אבל
מזמור לדוד. אמאי קאמר שירה. אי בגין דבריה איכו
דקס עליה. קינה יתיר מצבו ליה. דהא אבאיש
עליו דבר נש זעיר וקריבו
מדאחרא סגי. אלא מזמור לדוד. אמר שירה
וקיני בעי דוד. דחשיב דקב"ה סליק ליה
חוביו להסוף עלמא. כיון דחמא דהכא בהאי
עלמא בעי למגבי מיה חדי: תו דחמא דעלא
מניה הו בעלמא דקא ברחו וכלהו בלחודייהו. יעקב
ערק. דכתוב (וישע יב) ויברח יעקב שדה ארם. וערק
בלחודיו. משה ערק. דכתוב (שמות ג) ויברח משה
מפני פרעה. וערק בלחודיו. ודוד ברח כל אינון
שולטני ארעא וכל גיבדי ארעא ורישיהון דישאל כלו
ערקון עמיה. וסחרין ליה מימיניה ומשמאליה לנטרא
ליה מכל ספרין. כיון דחמא שבהא דא אמר
שירתא: (א-קנא:)

ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. פתח רבי
יוסי ואמר. ואתה ה' מגן בעדי. אמר דוד
אע"פ שכל בני העולם יבאו להתגר עמי מלחמה.
ואתה ה' מגן בעדי. בוא וראה כתוב מגן בעדי. אמר
דוד להקב"ה. רבוננו של עולם מכני מה אין עושים
בי חתימה של ברכה. כמו שחותמים ברכה באברהם.
שנאמר (בראשית טו) אנכי מגן לך. ואומרים מגן אברהם.
אמר לו הקב"ה לדוד. אברהם כבר בחנתו וצרפתיו.
ועמד לפני בקיום של שלימות. אמר לו דוד. אם כן
(תהלים טו) בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון
שעשה

ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. פתח רבי
יוסי ואמר. ואתה ה' מגן בעדי. אמר דוד
אע"פ שכל בני העולם יבאו להתגר עמי מלחמה.
ואתה ה' מגן בעדי. תא חוי כתיב מגן בעדי. אמר
דוד להקב"ה. רבוננו של עולם מפני מה לא עבדי
בי חתימה דברכה כמה דחמתי ברכה באברהם.
דכתוב (בראשית טו) אנכי מגן לך. ואמרי מגן אברהם.
אמר ליה קב"ה לדוד. אברהם כבר בחנתו ולרפתיו.
וקאיש קמאי בקיומא שלי. אמר ליה דוד. אי הכי
(תהלים טו) בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון
דעבר

יוו הודר

ולא למדותיו. אבל אין זה מוסב על השם הוי"ה שנתפארת. יען כי התפארת הוא הקשר והמרכו של כל הספרות. וכל שם הוי"ה
הוא כולל כל העשר ספרות מן כתר עד ספכות. וגם כל שם הוי"ה הוא כולל כל הדי' עולמות איציות כריאה יצירה עשיה כספואר
כספרי קבלה. ולדוד קדושתו והתבללותו נקרא שם המפורש. ונשקן ידיו ענינו אהבה ודבקות בכחותיו. ולא פגנות רבה
אחר פרשו אף שהוא בקדושה. ומה שאמר דאעצרו ליה כרינא ורחמי. כי התפארת הוא מרת הרחמים הכולל חסד ונבונה.
וממנו תוצאות חסדים ונבונות בהרכבה. ובה ויכן לכל סבין המבקש ודורש להבין האמת עסקות דבריו היונקא שהם עמוקים
סוד. ואף יפול היו בשעות הטובים ומתנים הדורשים אל המתים כאשר שבורא כל העולמים דליה מתשבה תפיסא ביה כלל
הוא תוליד בן של בשר ודם בניולם הוא מן אשה ושוה המסוק מצוה לנישק אותו. ואין כאן המסוק לדבר הרבה אדות רעיון חבד
כזה להגשים רוחניות הגורא בהנשמה נמוכה כזאת. עוד יבא יום וילמדו תועים בינה:

דעבר הסיח מלה דבת שבע אדכר דוד קמיה על מה דאמר. ואמר (תהלים י) צחנת לבי פקדת לילה לרפתני כל תמלא זמותי כל יעבר פי. אמר אלא אמיתא צחנתי ה' ונסתי. ולנת צחנת לבי. אלא אמיתא לרפה כליותי. ואת לרפתני כל תמלא. לא אשכחתי לי כדקא יאות. זמותי כל יעבר פי. מאן יתן וסאי מלה דחשבת דלא יעבר לי פומאי. ועס כל דא חתמין ביה ברכה. דקאמרין מגן דוד. ונכ"כ אמר דוד. ואתה ס' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי (ה) ודאי דרגא דא יקרא דיני דאנא מתעטרת ביה: (א-ג-ה).

שני רשעים שברת. אמר רבי יוסי הא תנן אל תקרי שברת אלא שרצבת. דהא אגאיו סיכוי דעשו על דחשיב לכשכא ליה ליעקב. וע"ד כתיב ויפול על לוארו וישקסו ויבכו. דא כבי ודא כבי ואוקמוס חצריא: (א-ה-קשא).

י"י הישועה על עמך ברכתך סלה. פתח רבי שמעון ואמר לה' הישועה. סכי תיטן. זכאין אוי' וישראל דבכל אתר דאתגלו שכינתא אתגליא צהדייהו. וכד יפקון ישראל מן גלותא פורקנא למאן. לישראל או לקב"ה. אלא הא אוקמוס צמח קראי וסכא לה' הישועה ודאי. איתת. על עמך ברכתך סלה. צשעתא דקב"ה ישנה בצרכאן עלייו דישאל. לאפקא לון מן גלותא ולאושבא לה. כתיב לה' הישועה ודאי. ועל דא תנינן דקב"ה ייתוב עמסון דישאל מן גלותא. סה"ד (דברים ב) ושכ ה' אליהך את שבותך ורחמך: (ג-ה)

שעשה מעשה ההיא של בת שבע הזכיר דוד לפניו מה שהיה מבקש. ואמר (תהלים י) צחנת לבי פקדת לילה צרפתני כל תמצא זמותי כל יעבר פי. אמר אני אמרתי בחנני ה' ונסני. ואתה צחנת לבי. אני אמרתי צרפה כליותי. ואתה צרפתני כל תמצא. לא מצאת אותי כראוי. זמותי כל יעבר פי. מי יתן שאותו דבר שחשבת לא היה עובר על פי. ועס כל זה חותמים בו ברכה. שאומרים מגן דוד. ולפיכך אמר דוד. ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי (ה) ודאי מדרגה הזאת היא כבודי שאני מתעטר בו: (א-ה-קשא).

שני רשעים שברת. אמר רבי יוסי הרי למדנו אל תקרא שברת אלא שרצבת. שהרי נתרברבו שיניו של עשו על שחשב לגשכו ליעקב. וע"כ כתוב ויפול על צוארו וישקסו ויבכו. זה בכה וזה בכה כמו שביארו החברים: (א-קשא).

י"י הישועה על עמך ברכתך סלה. פתח רבי שמעון ואמר לה' הישועה. כך למדנו. זכאים הם ישראל שבכל מקום שגלו השכינה הגלתה צמחם. וכאשר יצאו ישראל מן הגלות הגאולה למי. לישראל או להקב"ה. אלא זה נתבאר בכמה מקראות וכאן לה' הישועה ודאי. מתי. על עמך ברכתך סלה. בזמן שהקב"ה ישגיה בברכות על ישראל. להוציאם מן הגלות ולהטיב להם. או לה' הישועה בודאי. ועל זה למדנו שהקב"ה ישוב עם ישראל מן הגלות. זש"כ (דברים ז) ושב ה' אליהך את שבותך ורחמך: (ג-ה)

ד

ר'גזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. אמר רבי יוסי רגזו ואל תחטאו. מקרא זה נתבאר שצריך האדם להרגיז יצר הטוב על יצר הרע. ונכון. אבל בשעה שנחשך הלילה והאיש שוכב על מטתו כמה שרי הדינים נתעוררים בעולם. והולכים ומשוטטים. והאנשים צריכים לחדד מלפני הקב"ה ולפחד ממנו. בשביל שלא תהיה נפשו נמצאת ביניהם וינצל מהם. וצריך האדם להזהר שלא יוציא מפיו איזה שם מהם. למען לא יעורר אותם אליו ולא יהיו נמצאים אצלו (ה) זש"כ אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. שלא יוציא מפיו איזה שם מהם: (ג-קיא)

ה' בקר

ד

ר'גזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. אמר רבי יוסי רגזו ואל תחטאו. האי קרא אוקמוס דבעי בר נש לארגוא יצר טוב על יצר הרע. וספיר. אבל צשעתא דרמש ליליא וצר נש שכיב על ערסיה כמה גרדיני נמוסין מתעברין בעלמא. ואלין ושאסיין. ובני נשא צטאן לאתרגוא מקמיה קב"ה ולדחלא מניה. בגין דלא ישכח נפשיה בגווייה וישתויב מלייהו. ויבעי ליה לבי' דלא ימיק צפומיה מלה מנייהו. בגין דלא יתער לסו לגביה ולא ישתחון צהדיה (ה) סה"ד אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. דלא ימיק צפומיה מלה מנייהו: (ג-קיא)

ס' בקר

זיו הזהר

ג (ה) אתה ה'. זה התפארת. וכאשר המלכות שורש דוד מתעטרת עם התפארת הוא מגן עליה שתשמר השפע שמקבלת מאתן מן ההיוצאים:

ד (ה) יש אנשים שגורדו במול כזה שיש להם כח בעיניהם דהויק כמבטם לאנשים וגם לכל דבר. ואין גם לשלוט על אחרים לשלוט בהם ודעתם זהה נקרא. והפנאטוים" וכן יש אנשים שגורדו במול כזה שיש להם כח כפה לקלל ולברך. וכאשר מלחשים להש פועלים כניהם. ואם מזכירים שם המלאך מורידים בה המלאך לפניהם. וכן אם מזכירים שם אלהים אחרים קלימות ושרים ממשיכים אצלם כחות של טומאה. ויש אנשים שנמצא אצלם כחות כאלה לא בשביל מול תולדתו אלא בשביל גודל מדרגתו. לכן בלידה שאז הקליפות ניתנות רעים משומטים ביותר ויהר כל איש בהפסוק ושם אלהים אחרים לא תגידו לא ישמע על פיכם:

ה

י"י בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה. פתח רבי אלעזר ואמר. ה' בקר תשמע קולי. מהו בקר. אלא זה הבקר של אברהם שנתעורר בעולם. שנאמר (בראשית כג) וישכם אברהם בבקר. שהרי כשהעיר השחר בקר ההוא נתעורר בעולם. והוא עת רצון לכל. לעשות טובות לכל העולם לצדיקים ולרשעים. ואז עת תפלה היא להתפלל לפני המלך הקדוש. וע"כ בשעה שהאיר השחר כל אותן אסירי המלך מוצאים מגוזה (ז) זמן תפלה הוא עליהם. וכל שכן אותן החוזרים בתשובה ומתפללים תפלתם לפני המלך הקדוש. לפי שבאותה שעה ממונה אחד יוצא לצד דרום ורפאל שמו. וכל מיני רפואות בידו. ומן צד הדרום יוצא רוח אחד ומגיע אצל ממונה ההוא שנתמנה על הרפואות. וכאשר תגיע התפלה לפני הקב"ה פוקד לבית דין שלו שלא יפתחו בדין. לפי שהחיים בידי הקב"ה הוא ולא בידיהם. ומתוך שאז הוא עת רצון מבקש הקב"ה זכותו של איש ההוא. ואם נמצא בתפלה (ז) או שהוא בעל תשובה. מרחם עליו. בשעה ההיא קולות צפרים המקננות בשמים (ח) שכתוב (תהלים קד) אשר שם צפרים יקננו. ואתן הצפרים מהללות ומשבחות להקב"ה. ואילת השחר ההיא נתעוררת בעולם (י) ואומרת (ס"א) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. ואז ממונה ההוא יוצא ועושה כל מה שנצטווה. ואפשר תאמר שמיני הרפואות בידו כפי שאמרנו. לא כן. שהרי הרפואה לא נעשית אלא בידי המלך הקדוש. אבל בשעה שפוקד הקב"ה רפואה לאיש ההוא ממונה ההוא יוצא. וכל אותן המקטרגים שממונים על חליים רעים מפחדים ממנו. ואז רוח ההוא שנוסע מן צד הדרום ממציא לו לאיש ההוא (רפואה) ואז הרפואה נמצאת. והכל בידי הקב"ה. וע"כ כתוב ה' בקר תשמע קולי (ט) ולא כתוב ה' תשמע קולי (בבקר) אלא לעומת בקר של אברהם נאמר:

בקר אערך לך ואצפה. שני בקר למה. אלא אחד בקר של אברהם. ואחד בקר של יוסף (י) שנאמר (בראשית מד) הבקר אור. ותרגמו צפרא נהיר. האיר בודאי אערך לך ואצפה. אערך לך מה. אלא אסדר לך מנורה שלך להדליק (י) ככתוב (תהלים קלב) ערכתני נר למשיחי. ולעומת הבקר של יוסף נאמר. שאותו סדור. של המנורה שלו הוא. ואצפה. מהו ואצפה. הלא כל בני עולם מצפים ומחכים לטובו של הקב"ה. ואפילו בהמות השדה. ומהו שבחו של דוד יותר

זיו הוהר

ה

י"י בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה. פתח רבי אלעזר ואמר. ה' בקר תשמע קולי. מהו בקר. אלא זה הבקר של אברהם שנתעורר בעולם. שנאמר (בראשית כג) וישכם אברהם בבקר. שהרי כשהעיר השחר בקר ההוא נתעורר בעולם. והוא עת רצון לכל. לעשות טובות לכל העולם לצדיקים ולרשעים. ואז עת תפלה היא להתפלל לפני המלך הקדוש. וע"כ בשעה שהאיר השחר כל אותן אסירי המלך מוצאים מגוזה (ז) זמן תפלה הוא עליהם. וכל שכן אותן החוזרים בתשובה ומתפללים תפלתם לפני המלך הקדוש. לפי שבאותה שעה ממונה אחד יוצא לצד דרום ורפאל שמו. וכל מיני רפואות בידו. ומן צד הדרום יוצא רוח אחד ומגיע אצל ממונה ההוא שנתמנה על הרפואות. וכאשר תגיע התפלה לפני הקב"ה פוקד לבית דין שלו שלא יפתחו בדין. לפי שהחיים בידי הקב"ה הוא ולא בידיהם. ומתוך שאז הוא עת רצון מבקש הקב"ה זכותו של איש ההוא. ואם נמצא בתפלה (ז) או שהוא בעל תשובה. מרחם עליו. בשעה ההיא קולות צפרים המקננות בשמים (ח) שכתוב (תהלים קד) אשר שם צפרים יקננו. ואתן הצפרים מהללות ומשבחות להקב"ה. ואילת השחר ההיא נתעוררת בעולם (י) ואומרת (ס"א) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. ואז ממונה ההוא יוצא ועושה כל מה שנצטווה. ואפשר תאמר שמיני הרפואות בידו כפי שאמרנו. לא כן. שהרי הרפואה לא נעשית אלא בידי המלך הקדוש. אבל בשעה שפוקד הקב"ה רפואה לאיש ההוא ממונה ההוא יוצא. וכל אותן המקטרגים שממונים על חליים רעים מפחדים ממנו. ואז רוח ההוא שנוסע מן צד הדרום ממציא לו לאיש ההוא (רפואה) ואז הרפואה נמצאת. והכל בידי הקב"ה. וע"כ כתוב ה' בקר תשמע קולי (ט) ולא כתוב ה' תשמע קולי (בבקר) אלא לעומת בקר של אברהם נאמר:

בקר אערך לך ואצפה. שני בקר למה. אלא אחד בקר של אברהם. ואחד בקר של יוסף (י) שנאמר (בראשית מד) הבקר אור. ותרגמו צפרא נהיר. האיר בודאי אערך לך ואצפה. אערך לך מה. אלא אסדר לך מנורה שלך להדליק (י) ככתוב (תהלים קלב) ערכתני נר למשיחי. ולעומת הבקר של יוסף נאמר. שאותו סדור. של המנורה שלו הוא. ואצפה. מהו ואצפה. הלא כל בני עולם מצפים ומחכים לטובו של הקב"ה. ואפילו בהמות השדה. ומהו שבחו של דוד יותר

ד' (ה) אסירי מלכא היינו החולים שבבקר הוטב להם מעט. ואז עת רצון להתפלל עליהם מן שהם בעצמם יתפללו על רפואה: (ב) היינו תפלת החולה עצמו או תפלת אחרים עליו: (ג) אלו הנשמות שבגן עדן: (ד) זו השכינה הקי: (ה) פירושו של הויה בקר הוא שם הויה בנקוד כתיב מרת חסד שנקרא בקר שרשו של אברהם אבינו: (ו) בקר דאברהם זו ספירת חסד. ובקר של יוסף זו ספירת היסוד: (ז) ה' כן אמר דוד לעומת כבודת היסוד שעל ירי תהלות ותשבחות שלו ישלך סוד. וחקן של המנורה שהיא מרת המלכות שהיא ראוי ומכוננת שיתקיי עמה ספירת חסוד. להאירה בהארות שפע העליונות.

יתיר מכל בני עלמא. אלא מלה דא שאילגא וסבי
 אמרי ל'. ואיסו מלה קשום דאתי מרחיק. כסורא קדמאה
 דברא קב"ה סוס נסיר עד דלא סוו יכלין עלמין
 למסבליה. מאי עבד קב"ה. עבד נסורא לנסוריה
 לאתבשא דא דלא (ח) וכן כל שאר כסורין.
 עד דעלמין כלסו אתקיימו בקיומייסו ויכלין למסבל.
 ובג"כ אתפסמו דגיין ואלבשו כסורין.
 ואינון אקרין ככפס עלאין. עד דמטו להאי בקר
 דיוסף. ואיסו נסיל כל כסורין עלאין (ט) ומגו
 דכל כסורין עלאין ביה תליין וייה סליק מסייפי
 עלמא עד סייפי עלמא דלעילא. ועד דעלמין
 לתתא לא יכלין למסבל (י) אתא דוד ואתקין להי
 בזויגא חופאה להאי בקר דיוסף. לאתחפאה להי
 ביה ולקיימא עלמין דלתתא בסדורא דבזויגא דא.
 וע"ד כתיב בקר אערך לך ולאפסה. כד"א (שמות לו)
 וילפסו זכב ססור. ובגיין דהאי בזויגא דודו ביה תליא חיקיגא
 ובגיין דהאי בזויגא דדוד איסי ובה תליא (יא)
 אמר דליסו ליסוי חופאה להאי בקר : (ג-יד).

כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. פתח רבי
 יסודא ואמר. תא חוי מאן דאתדבק בילר רע
 ואתגשיך אשתתיה יסתאב סוא ויסאבון ליה. כמה דכתיב
 (בראשית ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל
 יקר מחשבות לבו רק רע כל היום. כי רבה רעת
 האדם. כל בישיין סוו עבדי ולא אשתתיה חזבייהו
 עד דסוו ארשיין דמין למגלא על ארעא. דאיגין סוו
 מחבלין ארמייהו על ארעא. סה"ד רק רע כל היום. כתיב
 סכא רק רע. וכתיב סתם (בראשית יח) ויהי ער בכור יסודה
 רע בעיני ה' .. ללא אקרי רע אלא מאן דמחבל ארמייהו.
 סאיב גרמייהו וסאיב ארעא. ויסיב חילא ותוקפא
 לרוח מסאבא דאקרי רע. איסו לא אעל בפלטרין
 ולא חמא אפי שכינתא. בגיין דכתיב
 אסתלק שכינתא מעלמא. וע"ד כתיב כי לא אל
 חפץ רשע אתה לא יגרך רע : (א-טו)

רבי שמעון אמר. תא חוי כל מאן דאפיק זרע
 לבטלה לא זכי למחמי אפי שכינתא ואקרי
 רע. דכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע.
 סאי מאן דאפיק ליה בידיה או בלגתו אחרא דלא
 כשרא. וחי תימא דאפיק ליה בלגתו דיליס
 דמתעברא או דלא מתעברא סבי נמי.
 לא. אלא כמה דאמרין. וע"ד יבטי ב"ר מקב"ה
 דיומין ליה מאבא דכשרא דלא אפגיס זרעיה. ומאן דאפיק
 זרעא במאבא דלא כשרא פגיס ליה לזרעיה. ווי למאן
 דפגס זרעיה : (ג-ד)

תו א"ר שמיין תא חוי כל חטאוי דבר נס
 כלסו חבלותא דיליס תליין בתפוסה. ומתאסא
 דמחבלא

יותר מכל בני צולם. אמנם דבר זה שאלתי וכך
 אמרו לי. והוא דבר אמת שבא מרחוק. אור הראשון
 שברא הקב"ה היה מאיר עד שלא יכלו העולמות
 לסבלו. מה עשה הקב"ה. עשה אור אחר לאורו
 להתלבש זה בזה (ח) וכן כל שאר האורות.
 עד שכל העולמות נתקיימו בקיומם ויכלו "מבול".
 ובשביל זה נתפשטו המדרגות ונתלבשו האורות.
 והם נקראים כנפים עליונות. עד שהגיעו לזה הבקר
 של יוסף. והוא מקבל כל אורות העליונים (ט) ומתוך
 שכל אורות העליונים בו תלויים זיו שלו עולה מסוף
 העולם עד סוף העולם שלמפלה. ועוד העולמות
 שלמטה לא יכלו לסבול (י) בא דוד והתקין זאת
 המנורה שתהיה צפוי לזה הבקר של יוסף. שיתכסה
 בה ולקיים העולמות שלמטה בסדור זאת המנורה.
 וע"כ כתוב בקר אערך לך ואצפה. כמש"כ (שמות יז)
 ויצפחו זהב טהור. (ולפי שזאת המנורה של דוד בח תלה החקין)
 ולפי שזאת המנורה של דוד היא ובה הוא תולה (יא)
 אמר שהוא יהיה צפוי לזה הבקר : (ג-יד).

כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. פתח רבי
 יהודה ואמר. בוא וראה מי שמתדבק ביצר הרע
 ונמשך אחריו טמא הוא ומטמאים אותו. כמו שנאמר
 (בראשית ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל
 יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. כי רבה רעת
 האדם. כל רעות היו עושים ולא נשתלמו חטאותם
 עד שהיו שופכי דמים לחנם על הארץ. שהם היו
 משחיתים דרכם על הארץ. וע"כ רק רע כל היום. כתוב
 כאן רע. וכתוב שם (בראשית יח) ויהי ער בכור יהודה
 רע בעיני ה' .. שאין נקרא רע אלא מי שמשחית דרכו.
 מטמא עצמו ומטמא את הארץ. ונותן כח ותוקף
 לרוח הטומאה שנקרא רע. הוא אינו נכנס בהיכל
 העליון ואינו רואה פני השכינה. לפי שבחטא הזה
 מסתלקת השכינה מן העולם. וע"כ כתוב כי לא אל
 חפץ רשע אתה לא יגרך רע : (א-טו)

רבי שמעון אמר. בוא וראה כל מי שמוציא זרע
 לבטלה אינו זוכה לראות פני השכינה ונקרא
 רע. שכתוב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע.
 וזהו מי שמוציא זרע בידו או באשה אחרת שאינה
 כשרה. ואפשר תאמר שאם מוציא זרע באשתו כשהיא
 מצוברת או כאשר אין יכולה להתעבר גם כן אסור.
 לא. אלא כמו שאמרנו. ולכן יבקש האיש מהקב"ה
 שיזמין לו כלי כשר שלא יפגום זרעו, ומי שמוציא
 זרע בכלי שאינו כשר פוגם לו לזרעו, אוי לו למי
 שפוגם זרעו : (ג-ד)

עוד אמר רבי שמעון בוא וראה כל חטאי האיש
 כלם הפגם של החטא נתתן בתשובה. והחטא
 של

יוו הוהר

(ח) פי שכל ספירה התחוננה היא בכחי לבוש לספירה העליונה
 וסוף שהיא ספירת היסוד ומשם למכות ולפיכך ויהי יוסף יפה
 עור לסבול אותה הארה הגדולה ועיי הצמצום של השכינה
 והשכינה הקדושה : (א) כי שרשו של דוד היא מרת המלכות
 הקדושה : (ב) כי שפע כל הספירות נתקבץ תחלה לבקר של
 זמר ויפה מראה : (ג) פי שהעולמות של עולם העשיה לא יוכלו
 השכינה הקדושה :

של משחית דרכו ושוֹפֵךְ זֶרַע עַל הָאָרֶץ מִשְׁחִית עֲצָמוֹ וּמִשְׁחִית לָאָרֶץ. עָלָיו נֹאמַר (יִרְמִיָּה ב') נִכְתַּם עֲוֹןךָ לִפְנֵי. וְכָתוּב בּוֹ כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רֹשַׁע אֶתָּה לֹא יִגְרַךְ רַע. מִלֵּבד בַּתְּשׁוּבָה גְדוּלָה: (א-סו.)

רבי חייא אמר בוא וראה בכל אותן החטאים שנשטמא בהם האדם בעולם הזה. החטא שנשטמא בו האדם ביותר בעוה"ז ובעוה"ב הוא מי ששוֹפֵךְ זֶרַע עַל חֲנַם. וּמוֹצִיא הַזֶּרַע בִּידוֹ אוֹ בְרַגְלוֹ וְנִשְׁטַמָּא בּוֹ. כְּמוֹ שִׁכְתוּב כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רֹשַׁע אֶתָּה לֹא יִגְרַךְ רַע. וּבִשְׂבִילֵי זֶה אֵינוֹ נִכְנָס מִעֵבֶר לַפְּרֻכָּת. וְאֵינוֹ רוֹאֵה אֹרֶן פְּנֵי שֶׁל קִדְמוֹן הַיָּמִים. וְעַל זֶה כָּתוּב (שְׁעִיָּה א') יָדִיכֶם דַּמִּים מִלְּאוֹ: (א-קסח.)

וְכָתוּב (שְׁעִי' א) אֹי לְרֹשַׁע רַע כִּי גִמּוֹל יָדָיו יַעֲשֶׂה לוֹ. מֵהוּ גִמּוֹל יָדָיו. אִ"ר יִצְחָק הָרִי לְמַדְנוּ כִּלְ מִי שְׂמוֹצִיא זֶרַע עַל חֲנַם נִקְרָא רַע וְאֵינוֹ רוֹאֵה פְּנֵי הַשְּׂכִינָה. שִׁכְתוּב כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רֹשַׁע אֶתָּה לֹא יִגְרַךְ רַע. וְכָתוּב וְיֵהִי עַר בְּכֹרֶךָ יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'. אִף כִּן אֹי לְרֹשַׁע רַע. אֹי לִזֶּה הַרֹשַׁע שֶׁהוּא רַע. שְׂעוּשֵׂה עֲצָמוֹ רַע. כִּי גִמּוֹל יָדָיו יַעֲשֶׂה לוֹ. לְהַכְלִיל מִי שְׂמוֹנָה בִּידָיו לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁחִית זֶרַע עַל חֲנַם. וְלִזֶּה יַעֲנֹשׁ בְּעוֹלָם הַהוּא יוֹתֵר מִכֻּלָּם. כֻּלָּם עוֹלִים הוּא אֵינוֹ עוֹלָה. וְאֵם תִּשְׁאַל לְמָה יִגְרַע מִשָּׂאֵר רֹשְׁעִים שֶׁהֲרֹג נַפְשוֹת. אֲבָל הֵם הֲרֹגוּ אֲנָשִׁים אַחֲרֵיהֶם. וְזֶה הֲרֹג בְּנָיו מִמֶּשׁ וּשְׂפָךְ דַּמִּים הֲרֵבָה. בּוֹא וְרֹאֵה בְּשָׂאֵר רֹשְׁעֵי עוֹלָם לֹא כָּתוּב וִירַע בְּעֵינֵי ה'. וְבוֹזֵה כָּתוּב (בְּרַשִׁיָּה יח) וִירַע בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה. מֵהַ טַעַם. לְפִי וּשְׁחַת אֶרְצָה. לְמַדְנוּ שֶׁאִ"ר יְהוּדָה אֵין לָךְ חֲטָא בְּעוֹלָם שְׂאֵין לוֹ תְּשׁוּבָה מִלֵּבד זֶה הַחֲטָא (יג) וְאֵין לָךְ

מִחֲבֻלָּה אֲרַחֵם וְאוֹסִיד זֶרַעַל עַל אֲרַעַל מִחֲבִיל לִים וּמִחֲבִיל אֲרַעַל. עָלִים כְּתוּב (יִרְמִיָּה ב') נִכְתַּם עֲוֹןךָ לִפְנֵי. וְכָתוּב בּוֹ כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רֹשַׁע אֶתָּה לֹא יִגְרַךְ רַע. כִּי בַתְּשׁוּבָה סָגִי: (א-סו.)

רבי חייא אמר תא חזי בכל אינון חובין לאסתאב צהו בר נש כהאי עלמא. חובא לאסתאב ציה צ"כ יתיר כהאי עלמא ובעלמא דהאי דא איכו מאן דלוסיד זרעיה ציקניא. ואפיק זרעא למגנא בידיה או ברנלא ואסתאב ציה. כד"ל. כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. ובגין דא לא אעל לפרגולה. ולא חמי סבר אפי דעתיק יומין. ובגין כך כתיב (ישעי' ה) ידיכם דמים מלאו: (א-קסח.)

וְכָתוּב (שְׁעִי' ג) אֹי לְרֹשַׁע רַע כִּי גִמּוֹל יָדָיו יַעֲשֶׂה לוֹ. מֵהוּ גִמּוֹל יָדָיו. אִ"ר יִצְחָק הָרִי לְמַדְנוּ כִּלְ מִן לְחַפִּיק זֶרַעִים בְּרִיקוּיָה אֲקִרִי רַע וְלֹא חֲמִי אֲפִי שְׂכִינְתָּא. דְּכָתוּב כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רֹשַׁע אֶתָּה לֹא יִגְרַךְ רַע. וְכָתוּב וְיֵהִי עַר בְּכֹרֶךָ יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'. אִף הִכִּי אֹי לְרֹשַׁע רַע. וְיֵהִי לְהַאי חֲיִיבָא דְּלוֹסִיד רַע. דְּעִבִּיד גְּרַמִּים רַע. כִּי גִמּוֹל יָדָיו יַעֲשֶׂה לוֹ. לְאֲכַלְלָא חֲמִין דְּוִי צִידוֹ לְאֲסַקָּא וּלְחַבְלָא זֶרַעִיהּ בְּרִיקוּיָה. וְהִיאַר סַרְדִּין כְּסוּסָא עֲלֵמָא יִתִּיר מִכֻּלָּא. כְּלָסוּ סַלְקִין וְהִיאַר לֹא סַלְקִין. וְאִי תִּימָא שֶׁאֵר חֲיִיבִין דְּקַסְלוֹ בְּנֵי נֶשָׂא. אֲבָל אֵינוֹן קַסְלוֹ בְּנֵי נֶשָׂא אֲחֵרָא וְהִיאַר קַסְלוֹ בְּנֵי מַמְשָׁא וְאוֹסִיד זֶמִּין סְגִילִין. תָּא חֲמִי בְּשָׂאֵר חֲיִיבֵי עֲלֵמָא לֹא כְּתוּב וִירַע בְּעֵינֵי ה'. וְכִדָּא כְּתוּב (בְּרַשִׁיָּה יח) וִירַע בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה. מֵהוּ טַעַם. בְּגִין וּשְׁחַת אֶרְצָה. תִּנֵּן אִ"ר יְהוּדָה לִית לָךְ חֲטָא עֲלֵמָא לֹא אֵין לִים תְּשׁוּבָה בְּרִי מִהִיאַר (יג) וְלִית לָךְ

ויו הוהר

(יג) הן ראיתי נחיצות להאריך כאן מעט בדברי רבי יהודה שדחמא וה אין מועיל תשובה. יען כי ראיתי איהו ספרי מוסר שהביאו דברים אלה כפשוטן. ואני ראיתי וירעתי אנשים שנכשלו בזה והם יצאו מרעתם ונשתגעו מחמת הצער והיאוש כי סברו שיעולם לא יעלו מן גיהנםם. ועוד ראיתי וירעתי אנשים שבכעור זה יצאו לתרבות רעה כמו אלישע אחר כיון שאין מועיל להם תשובה. כל זה הביאנו להראות הטעות שטעו איהו ספרי מוסר בכוננת דברי הוהר. ולמה לא ראו דברי רבי יהודה שהובא אשר שם לא נזכר כלל שאין מועיל תשובה לזה. ולמה לא ראו דברי רבי שמעון שאמר „בר בתשובה סגיא“. וסודו לא ראו דברי רבי ייבא סבא (משפטים קו). וזה לשונו תנינן לית מלה בעלמא דקיימא קמי תשובה. ולכלא קב"ה מקבל וראי. ואי תב בתשובתא הא אודמן לקבליה אורת תיים. ואע"ג דפנים מאי דפנים. כלא אתתקן וכלא אתהדר על תקוניה וכו'. דתשובה פתבר כמה גורין ודינן וכמה שלשלאין דפרולא. ולית מאן דקיימא קמי דתשובתא וכו'. בגין כך בר נש דא אע"ג דרשע ופגים כאתרא דלא אצטרין אי תב לקמיה מקבל ליה וחס עליה. דהא קב"ה מלא רחמן איהו וכו'. יעויין שם באירובות. והובא זה המספר בזהר תורה שהוצאתי לאור בפרשת נביאים על הספוק ושבבת עד ה'. ואני מוסיף לומר כי הלא זה החטא נקרא עושה רע כמוכא כאן בזהר. וא"כ הלא בפירוש תוכו פני ה' בעושי רע להכרית מארץ וכו'. ואתר זה כתוב צעקו ה' שמע ומכל צרותם הצילם. אמנא לכעבור שיהיה סוכן הישב דברי רבי יהודה יצא דקירוס כמובן שזה החטא הוא על שני אופנים. אופן אחר הוא המוציא רוע לבטלה בריה או באנתו אחרת וזה הוא קודם שנושא אשה הבהרה לו או אפילו אם בעל אשה היא חוטא לפעמים באופן הזה. אופן שני הוא זה שאינו רוצה לישא אשה והחוליד בגים ובעבור זה הוא מוציא רוע לבטלה לכלאות תאוותו. או אף אם נושא אשה הוא בא אופין שלא באופן תתעבר. והנה באופן א' מוכא וכו' בזהר שהוא פגום ע"י חטא זה דיהיב חילא ותוקפא לרות מסאבא דאקרי רע כי האדם נברא בעלם אלהים ואם מוציא רוע לבטלה לא באשתו הבהרה לו הוא גורם שהשפע מועלמות העליונים שנקראים עלמא דדבורא לא תשפע לעולם העשיה ע"י מרת הסיכות שנקראת עלמא דנוקבא. ואז השפע כמו הפקר. וזהו מסאבא דאקרי רע וישלוד וישרוד יונק השפע בבית גדול. וזה פגם גדול כמרת המלכות והשכינה הקדושה. ולפיכך הוא נעשע מרה כנגד מרה דלא חסי אפי שכינתא בגין דהאוי אסתלק שכינתא מעלמא. וסוד ענין זה מוכן יותר רבעלי חכמת הקבלה. ובדואי שעל אופן זה מועיל תשובה בדברי רבי שמעון „בר בתשובה סגיא“. ובדברי רבי ייבא סבא. וזה גרמו בפסוק „חילי רבעל יווקאנו וגו' כמוכא בפסוקים קדושים שע"י תשובה ב"בתי דהחור הגולה. אבל כיון שקשה גזל הנאכל ור"ל לפיכך א"ר שמעון שעל זה כתוב בנתיב עונך לפני. ועל החטא של אופן הזה יסובו דברי רבי יהודה במספר הראשון וגם דברי רשב"י כמובן דכל סבין. ועוד רא"י

לך חייבית ללא חמאן לפי שכינתא זר מסאלי. דכתיב לא יגורך רע כלל. (א-ייט:) זכאס חולקיס דז"ג דחמיל למאריס. ויהא נקיר מאורח ציפא. וידיכי גרמיה לאשתדלח דחמילו דמאריס: (א-פפת.)

ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתמוס אל היכל קדשך זיראתך. אמר רבי שמעון תא חזי עיפא לבר נש. כד חיכו סליק בליליא על ערסיה צעי לקבלא עליה מלכותא דלעילא לבבא שלים (גי) ולאקדמא לממסר קמיה פקדונא דנפשיה. ומיד אשתמיז מכל מרעין ציפון ומכל רומין ציפון ולא שלטין עליה. ובלפלא קס מערסיה צעי לצרכא לנאריה ומיעטל לביתיה ולמסד קמי היכליה דחמילו סגיא. ובתר כן יללי ללותיה. ויסב עיפא מאינון אבסן קדיפין. דכתיב ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתמוס אל היכל קדשך זיראתך. הכי אוקמוס

לך רשעים שאין רואים פני השכינה מלבד זה. שכתוב לא יגורך רע כלל. (א-ייט:) אשרי חלקו של איש שהוא ירא שמים. ויהיה נשמר מדרך רע. ויטרה עצמו להתיגע ביראת רבונו: (א-פפת.)

ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתמוס אל היכל קדשך זיראתך. אמר רבי שמעון בוא וראה עצה דאיש. כאשר הוא עולה בלידה על מטתו צריך לקבל עליו עול מלכות שלמעלה בלב שלם (גי) ולהקדים למסור אליו פדיון נפשו. ומיד יבצל מכל חליים רעים ומכל רוחות רעות ולא ישלטו עליו. ובבקר כאשר יקום ממטתו צריך לברך לרבונו וליכנס לביתו ולהשתחוות לפני היכלו ביראה גדולה. ואח"כ יתפלל תפלתו. ויקח עצה מן האבות הקדושים. שכתוב ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתמוס אל היכל קדשך זיראתך. וכך ביארו

זיו הזהר

ראי' שמועיל תשובה על חטא של אופן הזה שהרי באבן העזר סימן כ"ג מובא בחלקת מחוקק ק"מ מה דאיתא במפר חסידים סימן קע"ו שאם אדם מתירא שלא יבשל בא"א או באשתו נרה ח"ו טוב לו להוציא זרע לבטלה משיכשל ח"ו באיסור א"א או בנדה רק יתענה וכו' יעו"ש. ואך יתיר לעבור על חטא שאין מועיל לו תשובה ברו שלא יעבור על חטא שמועיל לו תשובה. אלא וראי' שמועיל לו תשובה:

אבל אם זה החטא הוא באופן השני שאינו רוצה להליר בגים. נמצא שהוא כמו רוצח שמשמית נפשות. וכן היה החטא של בני יהודה ער ואונן שהשחיתו ארצה למען לא תתעבר תמר והיה להם דין רוחמים. ועל אופן הזה יסובכו דברי רבי יצחק שאמרו כלתו מלקין והוא לא סליק. ומקשה רבי יצחק למה יגרע זה מרצוח. ומתריץ דהאי קטיל בניו ממש ואושרי דמין סגיאין. ועל זה מכאז רבי יצחק דברי רבי יהודה שאין מועיל תשובה על החטא של אופן הב'. כי איש כזה שאינו מקיים מצות פריה ורביה כהכל בא וכחשך ילך ויכרת מארץ זכרו. והנה מעתה יוכן היטב מאמרי הזהר ולא יקשה מן דברי רבי יהודה על דברי רבי יהודה:

ואמרתיו כי טוב להביא כאן מה שזכינו לראות דברי קדוש הגאון האדיר שר התורה כאחד הראשונים מופת הדור בניצנא דנהורא צדיק יסוד עולם הכהן הגדול אדומ"ר ר' צדוק הכהן וצ"ל מלובלין בכפרו שהופיע לאור עולם זה מקרוב בשם 'פרי צדיק' על התורה. ומובא שם בפרשת נח סוף אמר ב' וי"ל. המקבל עליו עול תורה דברי תורה רפואה ותיקון לכל עון ולכל חטאת ואף לפנים הבית שהתמיר בוהיק (ח"א ר"ט): כוונתו רק שאין לו תיקון לעשות מהם זכות. אמנם בתשובה ובתורה מועיל שינצל בענין פנים הבית ולא אית ליה תשובה הוא על דרך מה שאיתא בבני עליו (ל"ב ית). בוכח ומנחה אינו מתכפר אלא מתכפר בתורה. וכענין זה הפגם הזה לא אית ליה תשובה. השורש תשובה מבחי' בינה לבא כירועו וזה אי אפשר לתקן בשלמות וכו' אבל בתורה שהיא מדרת חכמה מתכפר. וזהו שנאמר ולכל בשרו מרפא. והיינו לפגם זה שנקרא בשר כמשיב רר בשרו וגו'. ובקדושה בשר קדוש. ובחיפוך נקרא בשר חמורים. והתורה מרפא אף לפגם הזה: עוד שם בפרשת וישב בענין ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' כתב וי"ל. הפגם בכרית נקרא רע היפוך של טוב. שאין טוב אלא צדיק שנאמר אפרו טוב. ולכן כשאירע דהמגיה אותו מעשה אמר והרע בעיניך עשיתי. מפני שהקביה שונא וימה וכו'. וכנראה מהחוקק שאין מועיל תשובה לפגם זה. ובאמת ידוע שאין דבר עומד לפני התשובה ועל הכל יש תיקון אם רק נותן אל לבו זאת ויתחמרו על גודל הפגם להיות שמר בזה מכאן ולהבא. ממילא יוכל לחסות בה' שהיא נתקן הכל. ושם בסוף זה המאמר מסיים שגם ע"י קדושת שבת נתקן הכל. וכראיתא בנמרא (ענת ק"מ) שכל המשמר שבת כהלכתה אפילו עונב ע"ז כאנוש מוחלין לו. כמו שנאמר שומר שבת מחללו ושומר ירו מעשות כל רע. רע דייקא. וכתוב מחללו מחול לו עכ"ל:

ולוי העושים יש להוסיף כי בן מובא במדרש רבה קדושים קרשה כ"ג רב הונא אמר אם נכשל אדם בעבירה חייב מיתה כדרי שמים. מה יעשה ויחי! אם היה למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים. ואם היה למוד פרק אחד ישנה שנים וכו' יעו"ש. וצריך להבין מה זה שאמר חייב מיתה בידו שמים. מה כוונתו בזה. ואם עבר על עבירה שחייב מלקות. אין לו תקנה זו. אבל דמבין יבין שכוונתו על חטא של פגם הכרית המרובר ביותר בפרשת קדושים. כי על החטא של מוציא זרע לבטלה לא נמצא שום עונש אחר בתורה אלא מיתה כדרי שמים כמו שנאמר ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימתו ה'. והנה כמו ברפואת הגוף יבקש הרופא רפואה שיש לה כח הפוך מן כח המחלה להחליש המחלה. כן הוא ברפואת הנפש אם זה החטא נקרא רע. הרפואה לזה היא התורה שנקראת טוב. ככתוב כי לקח טוב נתתי לכם תענובו: סוף דבר הכל נשמע אל נא אחי תרעו. כי הפגם של זה החטא גדול הוא. הן בנשמה והן בהגוף. כי ע"י מעשה אונן נחלש האבר עד שאינו ראוי להליר. וזה דבר ידוע לכל הרופאים. אבל מי שנכשל בזה אל יתיאש ח"ו רק יעשה תשובה לבב ישיב לכסלה עוד ולא יהיה שונה באולתו. אלא ירבה בתלמוד תורה ובשמירת שבת בראיו. ואז לא תוכנה הראשונות ולא תעלינה על לב חפאת געורים כי תלמוד תורה מגינה ומציל: (גי) פ' שיקרא קריאת שמע ככוונה. גם יקדים לומר קודם שישן הפסק בידך אפקוד רוחי:

ביארו יהיה נזהר האיש שלא יכנס לבית הכנסת. אלא אם נמלך תחלה באברהם יצחק ויעקב (יד) לפי שהם תקנו תפלות לפני הקב"ה. וש"כ ואני ברב חסדך. זה אברהם. אבוא ביתך. זה יעקב. אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך. זה יצחק. וצריך להכיל אותם בתחלה ואח"כ יכנס לבית הכנסת ויתפלל תפלתו. בכך כתוב (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (א-יא.)

אוקמוס לא לבעי ליה לבר נש לאטלא לבי כנישתא. אלא אי אמליך בקדמיתא כחברסא ילחק ויעקב (יד) בנין דאינון תקינו ליתא לקמי קב"ה. סה"ד ואני ברב חסדך. דא אברהם. אבוא ביתך. דא יעקב. אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך. דא ילחק. ובעי לאכללא לון ברישא ובתר כן ייעול לבי כנישתא ויללי ללותיא. כדון כתיב (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (א-יא.)

1

למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד. החברים דרשו שמזמור הזה נאמר על המילה שניתנה ביום השמיני (ה) רבי אבא הלך מטבריא למצון הקיץ של חותנו ורבי יעקב בנו היה עמו. כאשר עברו בכפר טרשא ביקש מהם בעל הבית שילינו אצלו. יצן בי למחר יהיה אצלו ברית מילה של בנו הנולד לו. א"ר אבא זאת הבקשה של מצוה היא ולראות פני השכינה גלין פה. ישבו שם כל היום ההוא. וכל אותו הלידה עסקו בתורה. פתח רבי אבא ואמר (ישעי' ט) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. דבר זה הרי ביארו החברים מפני מה כתוב ועמך כלם צדיקים. וכי כל ישראל צדיקים הם. והלא כמה רשעים יש בהם בישראל. כמה חוטאים וכמה פושעים שעוברים על מצות התורה. אלא כך למדנו בסוד של משנה. זכאים הם ישראל שעושים קרבן של רצון להקב"ה שמקריבים בניהם ביום השמיני לקרבן. וכאשר נימולים נכנסים בזה החלק הטוב של הקב"ה. שכתוב (משעי' י) וצדיק יסוד עולם. וכיון שנכנסו

1

למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד. הא אוקמוס חברייה על המילה דאחסיבה ביומא תמינא (ה) רבי אבא סוה אחי מסבריא לבי סרוגיא דחמיו ורבי יעקב בריה סוה עמיה. אערעו בכפר טרשא. בעי מנייהו מריה דביחא דיביתו גביה. בנין דלמחר ליהוי גור קיימא דבריה דאחילוד ליה. ח"ר אבא האי בעותא דמלוס איסי ולמחמי אחי שכינתא יתיב. אורכי כל הסוה יומא. וכל הסוה ליליא אשתלו באורייתא. פתח רבי אבא ואמר (ישעי' ט) ועמך כלם לדיקים לעולם ירשו ארץ. מלס דא הא אוקמוס חברייה מאי פעמא כתיב ועמך כלם לדיקים. וכי כלסו ישראל לדיקי פיכו. וסא כמה חיבין איס כסו בישראל. כמה חסאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא. אלא הכי טנא ברזא דתמיתין. זכאין אינון ישראל דעברין קרבנא דרעוא לקב"ה. דמקריבין בנייהו לתמינא יומין לקרבנא. וכד אתגורו עאלו כהאי חולקא פבא דקב"ה. דכתיב (משעי' י) ולדיק יסוד עולם. כיון דעלו

זיו הודר

(יד) צריך דרבין כוונתו מה שאומר צאין ליכנס דכהכ"ג אלא אם נמלך תחלה באברהם יצחק ויעקב. ולעיל אמר שיקח עצה מן האבות הקדושים. ולבסוף אמר רבני לאכללא לון ברישא ובתר כן ייעור לבי כנישתא ויצלי צלותיה. ונ"ל לפרש ע"פ מה שאמרו על ג' העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. והוא נגד ג' האבות. נמ"ח מדרגת אברהם. עבודה מדרגת יצחק שהוא בעצמו נתרצה להיות קרבן לה'. תורה מדרגת יעקב כיוצא. ועיניו יש לפרש כוונת הודר שקודם התפלה נצרך לקחת עצה מן האבות הקדושים. כי עצת אברהם היא לעבוד להשירת בעדקה וגמ"ח. עצת יצחק היא לעבוד להשירת בעבודת הקרבנות. ועצת יעקב היא לעבוד להשירת בתלמוד תורה. וכלשלא אלה יכנס להתפלל. ואפשר לומר שעבור זה נתקן לומר תחלה הברכה ותנצלנו חסדים טובים בא"י הגוסס חסדים טובים לעמו ישראל. כדי להזכיר לנו להתרוב במדתו של אברהם ליתן צדקה או לעשות לטי גמ"ח. ועי"ז ינצל השירת חסדים טובים לנו. אח"ז נתקן לומר תורה שבכתב פורשת העקרה ופרשת עבודת הקרבנות בשביל ושלמה פרים שפתינו. פגנ"ד מרתו של יצחק. ואח"ז לומר תורה שבעל פה פרק משניות של איוהו מקומן של זכחים וגם ברייתא דרבי ישמעאל אומר. שכל זה הוא תלמוד תורה בנגד מרתו של יעקב. נמצא שכל ישראל נוטלים קודם התפלה עצה אברהם יצחק ויעקב. דהיינו נמ"ח עבודה ותלמוד תורה. ואח"כ יכנס דכיהכ"ג להתפלל משם ולהלל. ויוכל לומר כמה מלא הפסוק ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך:

ף (ה) יש מסתפקים אולי זה הרשע על קפוטל י"ב למנצח על השמינית. אבל נראה יותר דשייך לכאן. כי התפלות של זה הקפוטל שכתבו לו רמוה שוינצל משאול וצירבו ויבהלו כל אויביו. בכל זה נשען על זכות מצות המילה כסוכא כאן בררשות הודר ובשאר הדרשות של חלק א' (דף ג'):

שנכנסו בזה החלק של צדיק נקראים צדיקים. ודאי כלם צדיקים. וע"כ לעולם ירשו ארץ. ככתוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם וגו'. וכתוב זה השער לה' צדיקים יבאו בו. אותן שנימולו ונקראים צדיקים. נצר מטעי. נצר מאותן הנטיעות שנטע הקב"ה בגן עדן (ג) וזאת הארץ אחת מהן. ולכך יש להם לישראל חלק טוב בעולם הבא. שכתוב (שם יז) צדיקים ירשו ארץ. לעולם ירשו ארץ. מהו לעולם. כמו שביארנו בברייתא שלנו (ד) והרי נדרש ענין זה בין החברים. וזכאים הם ישראל שהקב"ה בחר בהם בכל שאר העמים ונתן להם אות הברית הזה. שכל מי שיש בו זה האות אינו יורד לגיהנם אם הוא נוטר בריתו כראוי. שאין מכניסו ברשות אחר ואינו משקר בשמו של המלך. שכל מי שמשקר בזה כמי שמשקר בשמו של הקב"ה. שכתוב (חושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו: עוד אמר רבי אבא בשעה שהאדם מביא את בנו להכניסו בברית הזה קורא הקב"ה לפמליא שלו ואומר. ראו מה בריה עושה בעולם. באותה שעה נודמן אליהו ומעופף העולם בארבע טיסות ובא שמה. ולכך למדנו שצריך האדם להכין כסא אחר לכבודו. ויאמר זה הכסא של אליהו. ואם לא אל ישכן שם. והוא צולה ומעיד לפני הקב"ה. בוא וראה בתחלה כתוב (מלכים א' יט) מה לך פה אליהו וגו'. וכתוב קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל וגו'. אמר לו הקב"ה חייך בכל מקום שזה הרושם הקדוש ירשמו אותו בני בבשרם אתה תזדמן שם. והפה שהעיד שישראל עזבו. הוא יעיד שישראל מקיימים זה הברית. והרי למדנו על מה נענש אליהו. על שאמר מלשינות על בניו לפני הקב"ה:

עוד פתח רבי אבא ואמר (שופטים ה) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. מה זה ראו דבורה וברק שפתחו במקרא זה. אלא כך למדנו אין העולם מתקיים אלא על הברית הזה. שנאמר (ירמ' ג) אם לא בריתי יומם וליילה וגו'. שהרי שמים וארץ על זה מתקיימים. ולפיכך כל זמן שישראל מקיימים זה הברית. חקות שמים וארץ מתקיימים בקיומם. וכל זמן שח"ו ישראל מבטלים זה הברית שמים וארץ אין מתקיימים. וברכות אינן נמצאות בעולם. בוא וראה שאר האומות אין שולטים על ישראל אלא כאשר מבטלים מהם ברית הזה. ומה בטלו מהם. שלא עשו הפריעה ולא נתגלה הברית. וע"כ כתוב ויעזבו בני ישראל את ה' וגו' וימכרו אותם ביד סיסרא. ויעזבו את ה' ממש. עד שבאתה דבורה והתנדבה לכל ישראל בדבר הזה. אז נכנעו שונאיהם תחתם. וזהו שלמדנו שאמר הקב"ה ליהושע. והלא ישראל ערלים הם ולא נתפרעו ולא נתגלו

דעאלו צהאי חולקא לדניק אקרין לדיקים. ודאי כלם לדיקים. וע"כ לעולם ירשו ארץ. כדכתיב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם וגו'. וכתוב זה השער לה' צדיקים יבאו בו. אינן דלתגורו ואקרין לדיקים. כלל מטעי. כלל מאינון נטיעין דנטע קב"ה בגנתא דעדן (ג) והאי ארץ חד מנייהו. וע"כ אית לכו לישראל חולקא סבא בעלמא דחתי. דכתיב (שם יז) לדיקים ירשו ארץ. לעולם ירשו ארץ. מהו לעולם. כמה דאוקומתא במתניתא דילן (ג) והא איתמר האי מלה בין חברייא- זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהון מכל שאר עמין ויהיב לון את קיימא דה'. דכל מאן דחתי ביה האי את לא נחית לניהנס אי איסו נטיר ליה כדקא יאות. דלא עייל ליה ברשותא אחרא ולא משקר בשמיה דמלכא. דכל מאן דמשקר בשמיה דמשקר בשמיה דקב"ה. דכתיב (פסע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו: תו אמר רבי אבא בזמנא דב"ג אסיק בריה לאעפיה להאי ברית קרי קב"ה לפמליא דיליה ואמר. חמו מאי בריה עבדיה בעלמא. ביה שעתא אודמן אליהו ופאם עלמא ב' פאסיין ואודמן תמן. וע"ד הנין דבעי ב"ג לתקנא כרסיה אחרא ליקרא דיליה. ויימא דא כרסיה דאליהו. ואי לאו לא שרי תמן. והוא סליק ואסחיד קמי קב"ה. תא חוי בקדמיתא כתיב (מלכים א' יט) מה לך פה אליהו וגו'. וכתוב קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל וגו'. אמר ליה חייך בכל אתר דחאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בבשרוון אתה תודמן תמן. ופומא דאסחיד דישאל עזבו. הוא יסחיד דישאל מקיימין האי קיימא. והא תנין על מה אתענש אליהו. על דאמר דלטורא על בניו קמי קב"ה:

תו פתח רבי אבא ואמר (שופטים ה) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. מאי קא חמו דבורה וברק דפתחו צהאי קרא. אלא הכי תנין ליה עלמא מתקיימא אלא על האי ברית. דכתיב (ירמ' ג) אם לא בריתי יומם וליילה וגו'. דהא שמיא וארעא על דא קיימין. ובגין כך כל זמנא דישאל מקיימין האי ברית. נמוסי שמיא וארעא קיימין בקיומיהו. וכל זמנא דח"ו ישראל מבטלין האי ברית שמיא וארעא לא מתקיימין. וזכרבוך לא משתכתיין בעלמא. תא חוי לא שליטו שאר עמין על ישראל אלא כד בטילו מנייהו קיימא דה'. ומאי בטילו מנייהו. דלא אתפרעון ולא אתגליין. וע"ד כתיב ויעזבו בני ישראל את ה' וגו' וימכרו אותם ביד סיסרא. ויעזבו את ה' ממש. עד דאתה דבורה והתנדבת לכל ישראל במלה דא. כדון אתכנעו שנאיהו תחותיהו. והיינו דתנין דאמר קב"ה ליהושע. וכי ישראל אסימין אינון ולא אתפרעו ולא אתגליא

ויו הזהר

(ג) פה בגן עדן העליון עולם הבינה. והנטיעות הן ל' הספירות מן חסד עד מלכות. וזהו שאמר והאי ארץ חד מנייהו. רצה דומר המלכות: (ג) פה לעולם היינו לעתיד לבוא בזמן שליטת הבינה שנקראת עולם הבא. אז יתגלה ויתראה שישראל נבקים במדת המלכות שנקראת ארץ:

נתגלו ואין מקיימים ברית שלי. ואתה רוצה להכניסם לארץ ולהכניע שונאיהם (יהושע ה) שוב מול את בני ישראל שנית. ועד שנתפרעו ונתגלה זה הברית לא נכנסו לארץ ולא נכנעו שונאיהם. אף כיון שנתנדבו ישראל לקיים זה הברית כראוי נכנעו שונאיהם תחתם והברכות חזרו לעולם. זש"כ בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' : (א-22.)

פתח אחר ואמר (איוב ט) ומבשרי אחזה אלוה. מהו ומבשרי. ומעצמי היה צריך לומר. אלא מבשרי ממש. ומה היא. שכתוב (ירמיה יא) ובשר קדש יעברו מעליך. ונאמר (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. שלמדנו בכל זמן שנרשם האדם עם רושם הקדוש של זה האות. ממנו יכול לחזות להקב"ה. ממנו ממש. ונשמה הקדושה נדבקת בו. ואם לא זכה שלא נטר זה האות מלטמאו. מה כתוב (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו. לפי שהרושם של הקב"ה לא נשמר. ואם זוכה ונטורו. השכינה אינה פורשת ממנו. ומתי תשרה עליו. כאשר נושא אשה וזה האות נכנס במקומו. שלמדנו סוד של ואו ה"ה הולכים כאחד (ז) כדמיון זכר ונקבה נשתתפים כאחד והם אחד. ובכך חסד עליון שורה עליהם ונתעטר במדרגת הזכר ונמתקת מדרגת הנקבה (ה) עוד למדנו אלו"ה כך הוא. אלו"ה זה אור החכמה. וזכר. הן נקבה (ו) השתתפותם יחד נקרא אלו"ה. ונשמה הקדושה במקום הזה נאחזת (י) והכל תולה באות הזה. וע"כ כתוב ומבשרי אחזה אלו"ה. שזה שלמות הכל. מבשרי ממש מזה האות ממש. וע"כ זכאים הם ישראל קדושים שדבקים בו בהקב"ה. זכאים הם בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב (דברים ז) ואתם הדבקים בה' אלהיכם. ולפיכך חיים כלנם היום : (א-21.)

התגליח ולא קיימין קיימא דליו. ואת בעי לאעלא ליה לארעא ולאכנעא שחלוהו (יהושע ט) שוב מול את בני ישראל שנית. ועד להתפרעו והתגליח האו ברית לא עלאו לארעא ולא אחכנעו שחלוהו. אוף הכא כיון דהתנדבין ישראל בהאי את אחכנעו שחלוהו תחתייהו ונרכאן אתחזרו לעלמא. סה"ד בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' : (א-22.)

פתח אידך ואמר (איוב ט) ומבשרי אחזה אלוה. מהו ומבשרי. ומעצמי מבשרי ליה. אלא מבשרי ממש. ומאי היא. דכתוב (ירמיה יא) ובשר קדש יעברו מעליך. וכתיב (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. דתיחא בכל זמנא דלחרכוס בר נש בהאי רשימא קדישא דהאי אלוה. מניה חמי לקב"ה. מניה ממש. ונשמתא קדישא אתחמדות ביה. ואי לא זכי דלא נטר האו את. מאי כתיב (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו. דהא רשימו דקב"ה לא אתנפיר. ואי זכי ונטור ליה. שכינתא לא אתפרס מניה. אינתי מתקיימא ביה. כד אתנסיב והאי את עיול באתריה. דתנן רזא דאין"ו ס"ה אלוין כחדא (ז) כנוולא דדכר ונקבא אבתתפו כחדא ואינון חד. כדון חסד עלאה סריא עליינון ואתעטר בדכורא ואתבסמת נוקבא (ה) תו תנינן אלו"ה הכי הוא. אלו"ה נהירו דחכמתא. ודכר. הן נוקבא (ו) אבתתפו כחדא אלו"ה חקרי. ונשמתא קדישא בהאי אתר אתחמדות (י) וכלא תליא בהאי את. וע"ד כתיב ומבשרי אחזה אלו"ה. דא שלימותא דכלא. מבשרי ממש מהאי את ממש. וע"ד זכאין אינון ישראל קדישין דלחמדין ביה בהקב"ה. זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי. עלייהו כתיב (דברים ז) ואתם הדבקים בה' אלהיכם. ונפיכך חיים כלכם היום : (א-21.)

ז

אלהים שופט צדיק ואל זעם בכל יום. אמר רבי חזקיה הא חסד תנינן ואתערבו חבירי. אל בכל אתר חסד הוא. כד"א האל הגדול. ואל נהירו דחכמה עלאה. ואת אמרת ואל זעם בכל יום. שצדיק קרא כל אלוין שמהן ואחיד בהאי. אי הכי לא קיימין מילי. ועוד דכתיב (ישעי ט) אל גבור. או נוקוס ליה דינא או נוקוס ליה רחמי. אלא הכי שמענא. חייביא מספכי רחמי לדינא. דלית לך בכל אלוין כתיבין עלאין דמלכא קדישא דלא כלילין רחמי דדינא ודינא ברחמי. וחיביא מספכי רחמי לדינא (ה). אמר ליה רבי יהודה שפיר בשהוא

זיו הזהר

(ד) רצה לומר תפארת כח' זכר ומלכות כח' נקבה : (ה) חסד עליון היינו השפע הנבא מן אבא ואבא חכמה ובינה אתעטר החלח בדכורא פ' בתפארת. וממנו נשפע למלכות עיי ספורת היסוד שעיינן נפתקים הדינים צבה : (ו) נהירו דחכמה זו הארת היצנע מן ההכנה אבא. ו ה דכר ונוקבא היינו תפארת ומלכות. והכל בכלל הוא השם אלו"ה : (ז) פ' שהנשמה נשתלשלת ליה היום"ם עיי היסוד של תפארת ומלכות. ושם יש לה אחיזה וחבור שונקת משם היצנעה :

(א) פ' שכל הפסוקים אשר ד הכאת מרכו להן נכליין מן חסדים ונבורות. באתת חסדים העיקר והנבורות טפל ובגהת להעיקר ולכן עיי טעמה הרשעים אשר שיהאנו דין :
2 2

באוחו הכתוב אל גבור. אבל אל זעם בכל יום איך יתורץ. שלפי זה בכל יום ויום עומד בדין. בין שבני העולם זכאים בין שאינם זכאים. לא ידע לתרץ. באו ושאלו לו לרבי שמעון. אמר להם ודאי אל זעם בכל יום. וזה ביארו החברים לפעמים הוא דין ולפעמים הוא רחמים. אם זכאים בני העולם הרי אל קיים והוא חסד. ואם אינם זכאים הרי אל קיים ונקרא גבור. ולכך הוא קיים בכל יום. אבל הענין של זעם כך יובן. אל בכל מקום הארת חכמה העליונה הוא. והוא קיים בקיומו בכל יום. שכתוב (תהלים ג) חסד אל כל היום. ולולי שזה אל נתעורר בעולם לא היה יכול העולם להתקיים אפילו שעה אחת לפני דינים תקיפים שנתעוררים בעולם בכל יום. ושיכ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אל תקרא בהבראם אלא באברהם. בהתעוררות של אברהם מתקיימים (ג). וכאשר נתעורר אברהם בעולם כל אותן הדינים שנמצאים בכל יום ויום הוא דוחה אותם החוצה. ואין קיימם שנתעוררים בעולם בכל יום. נזעם או זעום בכל יום לא כתוב. אלא זעם (ד) בכל יום ויום שהדין נמצא הוא דוחה אותם החוצה. והוא עומד וממתיק את העולם. ושיכ (תהלים מג) יומם יצוה ה' חסדו. ולולי זאת לא היה יכול העולם לעמוד אפילו רגע אחד. ועל כן הכל מתקיים בשביל אברהם. וזה שכתוב אל גבור. אין המכוון שם שהאל הוא גבור (ד) אלא שמקרא הזה הוא מרמז על האבות. וגם הוא מרמז על אמונה עליונה הקרושה (ה) שכתוב (ישעי' ט) פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום. פלא זו חכמה העליונה שהיא מופלא ומכוסה מהכל. כמו שכתוב (דברים י) כי יפלא ממך דבר. יועץ. זה הוא נהר העליון שנמשך ויוצא ואינו פוסק (ו) וזה יועץ לכל ומשקה לכל. אל. זה אברהם. כמה שביארנו האל הגדול. גבור. זה יצחק. שנאמר הגבור (דברים י) אבי עד. זה יעקב. שאוחז לצד זה ולצד זה וקיים העולם שלום (ז) שר שלום. זה צדי"ק. שהוא שלום העולם שלום הבית שלום השכינה (ח) באו רבי חזקיה ורבי יהודה ונשׁו ירידו. בכו ואמרו אשרי חלקנו ששאלנו זאת. זכאי הוא הדור שאתה שוכן בתוכו: (ג-זא).

בסהו דכתיב אל גבור. אלא אל זעם בכל יום מהו. דהא בכל יומא ויומא קיימא צדינא. בין דבני עלמא זכאין בין ללא זכאין. לא הוה צדינא. אהו שאילו ליה לרבי שמעון. אמר לון ודאי אל זעם בכל יום. והא אוקוזה הצריא לומינן הוא דינא לומינן הוא רחמי. אי זכאין בני עלמא הא אל קיימא וסווא חסד. ואי לא זכאין הא אל קיימא וחקרי גבור. ועל דא קיימא בכל יומא. אכל מלס שציר הוא. אל בכל אהר נסירו דחכמה עלאה הוא. וקיימא בקיומיה בכל יומא. דכתיב (תהלים נ) חסד אל כל היום. ואלמני דהאי אל אהער בעלמא לא יכיל עלמא למיקס אפילו שעתא חדא מקמי דיין תקופין דמתעורין בעלמא בכל יומא. הסי"ד אלא תולדות השמים והארץ בהבראם. אל תקרי בהבראם אלא בהבראם. בהתעוררות דאברהם קיימי (ג). וכד אהער אברהם בעלמא כל אינון דינין דמתסחחי בכל יומא ויומא דהי לכו לבר. ולא קיימי קמי. הסי"ד ואל זעם בכל יום. מועס או זעום בכל יום לא כתיב. אלא זעם (ד) בכל יומא ויומא דדינא אסתכח דהי לון לבר. וקיימא הוא ומזכס עלמא. הסי"ד (תהלים מג) יומם יצוה ה' חסדו. ואלמני דהאי אל יכיל עלמא למיקס אפילו נגעא חדא. ועל דא כלא קיימא בגימיה דאברהם. והאי דכתיב אל גבור. לאו דליאו גבור (ו) אלא דהי קרא רמו הוא דקא רמי לזכאין. ומי' הוא דקא רמי לזכאין עלאה קדישא (ז) דכתיב (ישעי' ט) פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום. פלא דא חכמה עלאה דהיא פליאה ואתכסויא מכלא. כדרי' (דברים י) כי יפלא ממך דבר. יועץ. דא הוא כהר עלאה דנגיד וכפי' ולא פסקא (ו) ודא יועץ לכלא ושאקי לכלא. אל. דא אברהם. כמה דאוקיימא האל הגדול. גבור. דא יצחק. דכתיב הגבור (דברים י) אבי עד. דא יעקב. דלחיד להאי סערא ולהאי סערא וקיימא בקיומיה שלום (ז) שר שלום. דא צדי"ק. דליאו שלמא דעלמא שלמא דביתא שלמא דמטרוימא (ח) אהו רבי חזקיה ורבי יהודה וכשן ידיו. בכו ואמרו זכאין חולקנא דשאלנא הא. זכאין הוא דרא דאת שארי בגווייו: (ג-זא).

יון הזהר

(ג) אברהם היינו מרת החסד: (א) כאן נדחקו מפרשי הזהר. ונ"ד כוננתו דהנה זה דבר המוכן שהקב"ה נקרא המדך הטוב והמטיב לכל. וכל עיקר בריאת העולם היה בשביל שהיה לו דמי להטיב. וא"כ אין יתכן לומר שהוא זועם בכל יום. שזהו תואר על כעסן כעטב שאינו יכול להתאפק בכל יום מכעוס. ולפונך ההכרח יורה לומר שענין הכעס אצל הקב"ה הוא מה שהרשעים כמעולם אותו. ככתוב כעסוני בהכלייתם. הם גורמים לו שיכעוס ויועם על העולם. במצא שהקב"ה נפעל בזעם. מן מעשה הרשעים שהם פועלים אצלו הכעס. ולפי יתכן לומר שהקב"ה נועם בכל יום. כבנין נפעל. או שהוא זועם בכל יום. כבנינו פעול. ולא שהוא זועם בכל יום. ולפיכך דורש רבי שמעון שזה זעם אינו מפורש זעם שמשמעותו כעס או קללה. אלא שהוא מפורש זעם שמשמעותו כמו גזע ממקום למקום. על דרך הכתוב לא קם ולא זע ממנו. ועם כינויים נעשה מן זע זעם. והוא פועל יוצא כמו קום מן קום. וכמו ויקצו מועזיך (תנח"ק כ). וכך הוא ענין הכתוב. שהשם אל שהוא מרת החסד יוע ויגוע וידחה את הרשעים החוצה בכל יום שלא יתריבו העולם. ולפי זה שפיר יפורש הכתוב אלהים שופט צדיק. מירוש שמת הדין מבקש לשפוט ולהעניש אפילו את הצדיק. כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אבל ואל שהוא מרת החסד זועה ומדחה את הרשעים בכל יום ומציל את העולם: (ז) שאין גבור שם התואר לא אל נפרד: (ה) פי' שמרמו על הספירות הקדושות: (ו) פי' עולם הבינה: (ז) פי' מרת התפארת שמורכבת מן יסוד דשאל חסד וגבורה ונעשית מרת הרהמים: (ח) זהו מרת היסוד שנקרא צדיק. ובהשפעתו מביא שלום העולם שלום בית היינו מרת המלכות ושלום השכינה הקדושה:

ח

י"י אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה סודך על השמים. פתח רבי יוסי ואמר. ה' אדנינו וגו'. כד בעל קב"ס לתבאר חילת דעמין עעכו"ס אחקיף דיניס עלייסו ותבר לון. ואעבר מקמיס שולפנותא דלהון (א) אשר תנה הוהר על השמים. אשר נתת מצעי ליה. או תנא הוהר. מהו אשר תיה הוהר. אלף דא הוא רזא דנהרא עמיקא דכלא (ב) ודוד ביקש בקשתו להמשיך ממנו על השמים. ודא הוא אש"ר. כד"א אהיס אשר אהיס (ג) בשעתא דהאי נהרא עמיקתא דכלא נגיד ונפיק על השמים. כדון כלל בחידו. ומטרונתא אפערת במלכא. וכל עלמין כלשו בחידו. ושלפנותא דגמין עעכו"ס אפערת מקמי מטרונתא. וכדון וקסין רישא כל מאן דלחידו בה: (ג-מט:)

מפי עוללים ויונקים יסדת עו למען לורריך וגו'. תנן הכי מסכני יוקוי דלא חלבו. ואסתלקו מעלמא בחובי אבהתסון. אית אהר מתהקנא להון בהסוא עלמא דאפילו לדיקוס גמוריס לא יכלין לקיימא תמן. וקב"ס רחיס לון ואתדבק בהו. ואתקין בהו מתיתבתא עלאה דליה. ואינון קא מגינין על חייא. עלייסו כתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עו. ומאי תועלתא עבדין תמן ומאי סלקין תמן. כתוב למען לורריך להשבת חייב ומתנקם: (ג-קיג:)

מפי עוללים ויונקים יסדת עו וגו'. תנא בומנא דבעל קב"ס למיבב אורייתא לישראל. נפל תורס שבכתב שבעל פה ואויל לגבי שאר עמין. ולא בעי לקבלא לון. עד דנחית לון לישראל ע"ג סורא דסיני. אמרו מלאכי השרת. למאן בעי קב"ס למיבב תרין תורות אליו. אמר לישראל דליוון עבדי וחולקי. דכתיב (דניס לג) כי חלק ה' עמו ועקב חבל נחלתו. הרי תרין (ד) ואנא יהיב לון תרי תורות. ועוד דסלקי בערבונא עוללים ויונקים. ובגניסון יתערון תרין תורות אליו. דכתיב מפי עוללים ויונקים יסדת עו. ומריא נפקא דכתיב (ישע' כח) את מי יורה דעה און מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים. תה מי יורה דעה. דא תורה שבכתב. ואת מי יבין שמועה. דא תורה שבעל פה. גמולי מחלב עתיקי משדים. דכניסון נחתא אורייתא לישראל על סורא דסיני: (ו"ח)

מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו. פתח רבי שמעון ואמר מה אנוש כי תזכרנו וגו'. הלא קרא אוקמוס דממן דעלמא אמר. בשעתא דסליק

ח

י"י אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הוהר על השמים. פתח רבי יוסי ואמר. ה' אדנינו וגו'. כאשר ירצה הקב"ה לשבר כח העמים עעכו"ס מגביר דינו עליהם ומשברם. ומעביר מלפניו הממשלה שלהם (א) אשר תנה הוהר על השמים. אשר נתת ה' צריך לומר. או תנה הוהר. מהו אשר תנה הוהר. אלא זהו הסוד של הנהר העמוק מהכל (ב) ודוד ביקש בקשתו להמשיך ממנו על השמים. וזהו אש"ר. ככתוב אהיה אשר אהיה (ג) בשעה שזה הנהר העמוק מהכל נמשך ויוצא על השמים. אז הכל בשמחה. והמטרונה נתעטרת עם המלך וכל העולמות בשמחה. וממשלת העמים עעכו"ס בטלה מלפני המטרונה. ובכן נושאים ראשם כל מי שנדבק בה: (ג-מט:)

מפי עוללים ויונקים יסדת עו למען צורריך וגו'. למדנו אלה הילדים מסכנים שלא חטאו. וניטלו מן העולם בחטאי אבותם. יש מקום מוכן להם בעולם ההוא שאפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם. והקב"ה אוהב אותם ומתדבק בהם. ומעמיד מהם ישיבה עליונה שלו. והם מגינים על החיים. עליהם כתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עו. ואיזה תועלת עושים שם ולמה עושים שמה. ע"ז כתוב למען צורריך להשבת חייב ומתנקם: (ג-קיג:)

מפי עוללים ויונקים יסדת עו וגו'. למדנו בזמן שחפץ הקב"ה ליתן התורה לישראל. לקח התורה שבכתב והתורה שבעל פה והלך אצל שאר האומות. ולא רצו לקבלם. עד שהורידן אל ישראל על הר סיני. אמרו מלאכי השרת. למי יחפץ הקב"ה ליתן שתי תורות האלה. אמר לישראל שהם גורלי וחלקי. שנאמר (דברים זב) כי חלק ה' עמו ועקב חבל נחלתו. הרי שנים (ז) ואני נותן להם שתי התורות. ועוד שהעלו במשכון עוללים ויונקים. ובעבורם יתעוררו שתי תורות האלה. שכתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עו. ומכאן נלמד שכתוב (ישעיה כח) את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים. ואת מי יבין שמועה. זו תורה שבעל פה. גמולי מחלב עתיקי משדים. שבשביעם ירדה התורה לישראל על הר סיני: (ו"ח)

מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו. פתח רבי שמעון ואמר מה אנוש כי תזכרנו וגו'. מקרא זה ביארו ששרי העולם אמרו אותו. בשעה שעלה

זיו הוהר

ח (א) פירוש שהעביר להשרים שלהם אשר בשמים משלפנותא: (ב) זה עולם הבינה שעליו נאמר ונהר יוצא מעדן כירדון ודוד ה' כבקש להמשיך עפע מן הבינה אל התפארת שנקרא שמים: (ג) השם אהיה הוא כבינה: (ד) פי' חלק ה' וחבל נחלתו: 4 2

דסליק ברעותים קב"ה למכרי אכשא קרא לכתות
 כתות דמלאכי עלאה וחותיב לון קמיס (פ) אמר
 לון בעינא למכרי ארס. אמרו קמיס (תהלים מט)
 וארס ביקר בל ילין וגו'. אושיס קב"ה אלכטא
 דיליס וואקיד לון (י) אוטיב כתות אחרנין קמיס.
 אמר לון בעינא למכרי ארס. אמרו קמיס מה אנוש כי
 תזכרנו. מה טיבו של אדם זה. אמר להם שהאדם
 יהיה בצלמנו. שתהיה חכמתו מציונה
 מחכמתכם. כיון שברא אדם ויצא במשפט מלפניו.
 באו צו"א וצו"ל אמרו לפניו. פתחון פה יש לנו
 עליך. הלא האדם שבראת חטא לפניך. אמר להם אלמלי
 תהיו נמצאים אצלם וכי (י) מה עשה הקב"ה הפילם
 ממדרגה הקדושה שלהם מן השמים.. לאחר שהפילם
 הקב"ה ממקום הקדוש שלהם זנו אחרי ינשי
 העולם והזנו את העולם. כאן נצרך להבין. הלא כתוב
 (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות. והלא הם היו מלאכים
 ואיך יכלו להתקיים בארץ. אבל בוא וראה כל
 אותן המלאכים של מעלה אין מתקיימים ואיך יכולים לעמוד
 אלא במאור העליון שמאיר להם ומקיימם. ואם נפסק מהם
 אותו אור העליון אין יכולים לעמוד. כל שכן אלה
 שהפילם הקב"ה ופסק מהם אור העליון ההוא
 נשתנה הזיו שלהם. וכאשר ירדו ושלט בהם אור זה העולם
 נשתנו למדרגה אחרת (ח) .. מה עשה הקב"ה. ראה
 שהזנו את העולם קשר אותם בשלשלאות של ברזל תחת
 הרי חשך. ובני העולם שיודעים מקומם באים
 אצלם. והם מלמדים לאנשים כשפים ונחשים
 וקסמים: (ג-יח.)

שעלה ברצונו של הקב"ה לברוא אדם קרא לכתות
 כתות מלאכי מעלה והושיבם לפניו (פ) אמר
 להם ברצוני לברוא אדם. אמרו לפניו (תהלים מט)
 ואדם ביקר בל ילין וגו'. הושיט הקב"ה אצבעו
 ביניהם ושרפום (י) הושיב כתות אחרים לפניו.
 אמר להם ברצוני לברוא אדם. אמרו לפניו מה אנוש כי
 תזכרנו. מה טיבו של אדם זה. אמר להם שהאדם
 יהיה בצלמנו. שתהיה חכמתו מציונה
 מחכמתכם. כיון שברא אדם ויצא במשפט מלפניו.
 באו צו"א וצו"ל אמרו לפניו. פתחון פה יש לנו
 עליך. הלא האדם שבראת חטא לפניך. אמר להם אלמלי
 תהיו נמצאים אצלם וכי (י) מה עשה הקב"ה הפילם
 ממדרגה הקדושה שלהם מן השמים.. לאחר שהפילם
 הקב"ה ממקום הקדוש שלהם זנו אחרי ינשי
 העולם והזנו את העולם. כאן נצרך להבין. הלא כתוב
 (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות. והלא הם היו מלאכים
 ואיך יכלו להתקיים בארץ. אבל בוא וראה כל
 אותן המלאכים של מעלה אין מתקיימים ואיך יכולים לעמוד
 אלא במאור העליון שמאיר להם ומקיימם. ואם נפסק מהם
 אותו אור העליון אין יכולים לעמוד. כל שכן אלה
 שהפילם הקב"ה ופסק מהם אור העליון ההוא
 נשתנה הזיו שלהם. וכאשר ירדו ושלט בהם אור זה העולם
 נשתנו למדרגה אחרת (ח) .. מה עשה הקב"ה. ראה
 שהזנו את העולם קשר אותם בשלשלאות של ברזל תחת
 הרי חשך. ובני העולם שיודעים מקומם באים
 אצלם. והם מלמדים לאנשים כשפים ונחשים
 וקסמים: (ג-יח.)

ותחסרהו מעט מאלהים וגו'. זאת ביארו החכמים
 בעלי משנה. שחמשים שערי בינה נבראו
 בצולם וניתנו למשה חוץ מאחד. שנאמר ותחסרהו מעט
 מאלהים: (ח"ו)

ותחסרהו מעט מאלהים וגו'. זה אוקמוסו רצון
 דמתניתין. דחמשים שערי בינה נבראו
 בצולם וניתנו לחוץ מאחד. שנאמר ותחסרהו מעט
 מאלהים: (ח"ו)

תמשילדו במעשי ידיך כל שתי תחת רגליו. א"ר אבהו א"ר יונתן בא וראה מעלתו של אדם שהבידלו
 הקב"ה מכל שאר הנבראים. היאך. א"ר אבהו כל מה שברא הקב"ה אמר לפועלים שלו שהם
 יעשו לבדם. ולא נתייחד הוא עמהם. אמר בבריאת בריות הארץ תוצא הארץ נפש חיה וגו'. אמר למים ישרצו
 המים. והוא לא נתייחד עמהם. וכשברא את האדם נתייחד הקב"ה עמהם בעשייתו ואמר נעשה אדם. ונהן בו
 קלסתר פנים. ראייה. ריח. קומה. הליכה. מישוש. דבור. עשיה. והמשילו במעשה ידיו. הה"ד תמשילו במעשי
 ידיך כל שתי תחת רגליו. וכשזרק בו נשמה קם על רגליו ונדמה לתחתונים ולעליונים. נדמה גופו לארץ
 ונשמתו לעליונים בתואר והדר וכבוד באימה וביראה. הה"ד וכבוד והדר תעטרנהו. א"ר יונתן תחלת זה
 הפסוק ספק בלבי. דכתיב ותחסרהו מעט מאלהים. אם תאמר בדעת ובחכמה אי אפשר. שהרי רחוק הוא האדם
 מן העליונים. שא"ר אלעזר א"ר תנחום המלאכים הקרובים מקבלים כח שפע אספקלריא של מעלה תחלת. מהם
 יורד לאותם שאינם קרובים. ומהם יורד לשמים וכל צבאם. ומהם אל האדם. וא"ר יוסי כשא הכבוד מקבל
 תחלה. וממנו למלאכים העליונים. ומהם לאותם שאינם כל כך עליונים וגבוהים כנות. ומהם לשמים. ומהם
 אל האדם. אבל במה נדמה לו האדם. א"ר אבהו בנשמה שהיא קרושה. ולא תכלה לעולם על שנטלה ממנו
 מכוה ומגבורתו. כמו הגוף שניטל מן האדמה ויכלה וישוב לעפר כשהיה: (י"ח)

תמשילדו במעשי ידיך כל שתי תחת רגליו. א"ר אבהו א"ר יונתן בא וראה מעלתו של אדם שהבידלו
 הקב"ה מכל שאר הנבראים. היאך. א"ר אבהו כל מה שברא הקב"ה אמר לפועלים שלו שהם
 יעשו לבדם. ולא נתייחד הוא עמהם. אמר בבריאת בריות הארץ תוצא הארץ נפש חיה וגו'. אמר למים ישרצו
 המים. והוא לא נתייחד עמהם. וכשברא את האדם נתייחד הקב"ה עמהם בעשייתו ואמר נעשה אדם. ונהן בו
 קלסתר פנים. ראייה. ריח. קומה. הליכה. מישוש. דבור. עשיה. והמשילו במעשה ידיו. הה"ד תמשילו במעשי
 ידיך כל שתי תחת רגליו. וכשזרק בו נשמה קם על רגליו ונדמה לתחתונים ולעליונים. נדמה גופו לארץ
 ונשמתו לעליונים בתואר והדר וכבוד באימה וביראה. הה"ד וכבוד והדר תעטרנהו. א"ר יונתן תחלת זה
 הפסוק ספק בלבי. דכתיב ותחסרהו מעט מאלהים. אם תאמר בדעת ובחכמה אי אפשר. שהרי רחוק הוא האדם
 מן העליונים. שא"ר אלעזר א"ר תנחום המלאכים הקרובים מקבלים כח שפע אספקלריא של מעלה תחלת. מהם
 יורד לאותם שאינם קרובים. ומהם יורד לשמים וכל צבאם. ומהם אל האדם. וא"ר יוסי כשא הכבוד מקבל
 תחלה. וממנו למלאכים העליונים. ומהם לאותם שאינם כל כך עליונים וגבוהים כנות. ומהם לשמים. ומהם
 אל האדם. אבל במה נדמה לו האדם. א"ר אבהו בנשמה שהיא קרושה. ולא תכלה לעולם על שנטלה ממנו
 מכוה ומגבורתו. כמו הגוף שניטל מן האדמה ויכלה וישוב לעפר כשהיה: (י"ח)

זיו הזהר

(פ) ענין הישיבה בשביל דרך הדינוכי שירוגו ועיינו בדבר אם טוב לברוא אדם או לא: (י) לפי שהבין הקב"ה שבשכיל
 קבאה אמרו כך: (י) הייתם חוטאים יותר מאנשים: (ח) שנתגשמו כמו אנשים כעלי בשיר ודם:

ט

נערת גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד. אמר רבי יוסי דא איהו דרל דטופגל דאתמחו מעלמא לעלם. ה"ד (בראשית ז) וימחו מן הארץ. ווי לון לאינון חייבוא. דהא לא יקומון לאחיה בעלמא למיקס בדינא. ה"ד וימחו מן הארץ. כ"ד"א שמש מחית לעולם ועד. דאפילו למיקס בדינא לא יקומון - אמר רבי שמעון ודאי לית לון חולקא בעלמא דאתי. דכתיב וימחו מן הארץ. וכתיב (ישעי' ס) לעולם יירשו ארץ (א) אבל יקומון בדין. ועליהו כתיב (דניאל יג) ורבים מישיני אדמת עפר יקילו אלס לחיי עולם ואלס לחרפות ולדראון עולם. ושלונגא בנהא כמה דלוקמוס חבריאל: (א-כ:): האויב תמו חרבות לנלח. דא איהו עשו. דאתפרש וסאח לסקרל אחרא באפיסה ושמו. ה"ד האויב תמו חרבות לנלח: (ג-ט:)

רד' לעולם ישב כונן למשפט כסאו. אמר רבי תיקון דאלטריכא לכורסיה דקב"ה. אמר רבי יוסי כונן למשפט כסאו. דבכל שעתא ושעתא דדייני דיינין דינא. שכונתא דקב"ה דהיא כורסא יקריה מתתקן תמן. ה"ד כונן למשפט כסאו: (ו"ח) תו אמר רבי יוסי תא חוי קב"ה שוי כורסיה דינא בשעתא דדייני יתבין. ה"ד כונן למשפט כסאו. ומתתקן אתתקן כורסיה דקב"ה (ב) ומאן איהו כורסיה אלין אינון לרק ומשפט. לרק דינא. משפט רחמי. ה"ד (תהלים ט) לרק ומשפט מכון כסאך. ומאן דלאין דינא בעי למידן בכורסיה דמלכא (ג) ואי פגיס חד מנייהו כאלו פגיס לכורסיה דמלכא. וכדון קב"ה אסתלק מבינייהו דדייני. ולא קאיס בדינייהו. ומאי אמר (תהלים יג) עתה אקום יאמר ה' וגו'. ורואה דקודשא אמר (שם יג) רומה על השמים אלהים: (ג-ט:)

והוא ישפט תבל בלדק ידיו לאמים במישרים. רבי יהודה פתח (בראשית א) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים. בוא וראה בשעה שברא הקב"ה את העולם ברא ז' רקיעים למעלה. וברא ז' ארצות (ד) וז' ימים למטה .. וכל הרקיעים הם אלה על אלה כקלופי בצלים. אלה למטה ואלה למעלה. וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מאימת רבונו. על פיו נוסעים ועל פיו מתקיימים. ולמעלה מכלם הקב"ה שנושא הכל בכחו וגבורתו. וכדמיון זה הן ז' ארצות למטה. וכלם הם עם ישוב (ה) מלבד שאלה עליונים ואלה תחתונים. וארץ ישראל עליונה מכלן. וירושלים עליונה מכל הישוב .. אדם הראשון לא היה אלא בזה העולם העליון מכלם שנקרא תבל. כמו שאמרנו שכתוב (שלי' ח) משחקת בתבל ארצו. ותבל

נערת גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד. אמר רבי יוסי זהו דור המבול שנמחו מן העולם לנצח. זש"כ (בראשית ז) וימחו מן הארץ. אוי להם לאותן הרשעים. שהרי לא יקומו להחיות בעולם לעמוד בדין. זש"כ וימחו מן הארץ. כמו שכתוב שמש מחית לעולם ועד. שאפילו לעמוד בדין לא יקומו. אמר רבי שמעון ודאי שאין להם חלק בעולם הבא. שנאמר וימחו מן הארץ. ונאמר (ישעי' ס) לעולם יירשו ארץ (א) אבל יעמדו בדין. ועליהם כתוב (דניאל יג) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. ומחולקת יש בזה כמו שביארו החברים: (א-ט:)

רד' לעולם ישב כונן למשפט כסאו. איזה הוא התיקון שנצרך לכסאו של הקב"ה. אמר רבי יוסי כונן למשפט כסאו. בכל שעה ושעה שהדיינים דינים דין. שכונתו של הקב"ה שהיא כסא כבודו תכון שם. זש"כ כונן למשפט כסאו: (ו"ח) עוד אמר רבי יוסי בוא וראה הקב"ה מכין כסא הדין בשעה שהדיינים יושבים. זש"כ כונן למשפט כסאו. ומשם נתתקן כסאו של הקב"ה (ב) ואיזה הוא כסאו. אלו הם צדק ומשפט. צדק היינו דין. ומשפט היינו רחמים. זש"כ (תהלים ט) צדק ומשפט מכון כסאך. ומי שדן את הדין צריך לרין בכסא המלך (ג) ואם פוגם אחד מהם כאילו פוגם לכסא המלך. ואז הקב"ה נסלק מבין הדיינים ואינו נצב בדינם. ומה הוא אומר (תהלים יג) עתה אקום יאמר ה' וגו'. ורוח הקודש אומר (שם יג) רומה על השמים אלהים: (ג-ט:)

והוא ישפט תבל בצדק ידיו לאמים במישרים. רבי יהודה פתח (בראשית א) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים. בוא וראה בשעה שברא הקב"ה את העולם ברא ז' רקיעים למעלה. וברא ז' ארצות (ד) וז' ימים למטה .. וכל הרקיעים הם אלה על אלה כקלופי בצלים. אלה למטה ואלה למעלה. וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מאימת רבונו. על פיו נוסעים ועל פיו מתקיימים. ולמעלה מכלם הקב"ה שנושא הכל בכחו וגבורתו. וכדמיון זה הן ז' ארצות למטה. וכלם הם עם ישוב (ה) מלבד שאלה עליונים ואלה תחתונים. וארץ ישראל עליונה מכלן. וירושלים עליונה מכל הישוב .. אדם הראשון לא היה אלא בזה העולם העליון מכלם שנקרא תבל. כמו שאמרנו שכתוב (שלי' ח) משחקת בתבל ארצו. ותבל

זו הוהר
 (א) ושם הפירוש ארץ העליונה דהיינו עוה"ב: (ב) ענין זה התיקון הוא על דרך שאמרנו חרד כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית: (ג) פ' בהשתתפות דין ורחמים: (ד) ואלה שמות ז' הארצות. ארץ ארם. ארץ. נוא. נשיה. ציה. תבל: (ה) פ' שבכל אותן הארצות יש ישוב שפ' מיני אנשים שונים בגוונים ובתכונות זה מזה. פה כראש אחד מהם בשני ראשים. מהם בחוטם מהם בלי חוטם רק שבמקום החוטם יש ב' נקבים לשאוף רוח. וגם שהם נמוכי קוטה:
 6
 2

הזאת עומדים. כמשיכ והוא ישפט תבל בצדק: ועוד צדק יקראהו לרגלו. מי קורא למי. אלא צדק היא תקרא ותמשך תמיד אל האור המאיר ולא תדום לעולם (י) וצדק עומדת תמיד לרגליו שלא תסיר משם ותקרא ולא תדום. ושי"כ (תהלים ט) אלהים אל דמי כך אל תחרש ואל תשקט אל: (ג—קלט):

קיימין. כד"ל וסוף ישפט תבל בלדק: תו נדק יקראהו לרגלו. מאן קרי למאן. אלא נדק איסו קארי תדיר לאספקלריאיה דהסרה ולא שכיך לעלמין (י) ולדק קאים תדיר לרגלו דלא אסתדי תמין וקארי ולא שכיך. הסי"ד (תהלים ט) אלהים אל דמי כך אל תחרש ואל תשקט אל: (ג—קלט):

למה ה' תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה. רבי חזקיה פתח ואמר. למה ה' תעמד ברחוק וגו'. בזמן שחטאי העולם נתגדלו. הקב"ה נעתק למעלה מעלה. והאנשים צועקים ומורידים דמעוות. ואין מי שישגיח עליהם. מה הטעם. לפי שהוא נעתק למעלה מעלה. ותשובה נמנעת מהם (ה) בכך כתוב (שמות ט) וברב גאונך תהרס קמייך וגו' : (ג—נח):

למה ה' תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה. רבי חזקיה פתח ואמר. למה ה' תעמד ברחוק וגו'. בשעתא דחובי עלמא גרמו. קב"ה סליק לעילא לעילא. ובני נשא לווחין ונחמין דמעין. ולית מאן דישגח עלייהו. מאי טעמא. בגין דליתו סליק לעילא לעילא. ותשובה אסתעב ממייהו (ה) כדון כתיב (שמות ט) וברב גאונך תהרס קמייך וגו' : (ג—נח):

יארב במסתר כאריה בסכה יארב לחטף עני וגו'. הרי ביארו החכמים שאנשי כנסת הגדולה המיתו להיצר של עבודה זרה. ואותו יצר הרע דמיונו כאריה (ג) ועליו אמר דוד יארב במסתר כאריה בסכו יארב לחטף עני. ואין עני אלא עני מן התורה ומן המצות שלה. ולפי שעתידים ישראל להיות בגלות בדוחק. ולמען שלא יהיו טועים בעבודה זרה מכובר המס ומכובר המלאכה באבדת הרעת המיתו אותו ושרפוהו באש. לקיים בו ופסילי אליהם תשרפון באש: (י"ח)

יארב במסתר כאריה בסכה יארב לחטף עני וגו'. הא אוקמוה רבין דאנשי כנסת הגדולה קסלו לילרא דעבודה זרה. דהאי יצר הרע דמיונו כאריה (ג) ועליו אמר דוד יארב במסתר כאריה בסכו יארב לחטף עני. ולית עני אלא עני דאורייתא ומפקודין דילס. בגין דעתידין ישראל למהו בגלותא בדוחקא. ובגין דלא ליהו טועין בעבודה זרה מכובר המס ומכובר המלאכה באבדת הרעת המיתו ליה ואוקוירו ליה כנורא. לקיים ביה ופסילי אליהם תשרפון באש: (י"ח)

י"י מלך עולם ועד. אמר רבי אלעזר לדנו (בבב) ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד (ג) ה' מלך למעלה. ה' מלך באמצע. ה' ימלך למטה (ד) רבי זנחא אמר ה' מלך. זה עולם העליון שהוא עולם הבא. ה' מלך. זה תפארת ישראל. ה' ימלך. זה ארון הברית (ה) (ג"א רבי אחא אמר ה' מלך. זו חכמת העליונה. ה' מלך. זה עולם העליון שהוא עולם הבא. ה' ימלך. זה תפארת ישראל) בזמן אחר בא דוד והחזיר שבחם מלמטה למעלה ואמר (י) ה' מלך עולם ועד. ה' מלך למטה. עולם באמצע. ועד. למעלה. כי שם התקבצות והתקיימות ושלמות של הכל (י) מלך למעלה. ימלך למטה (ח) : (א—ד):

י"י מלך עולם ועד. אמר רבי אלעזר תנין (בבב) ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד (ג) ה' מלך לעילא. ה' מלך באמצעיתא. ה' ימלך לתתא (ד) רבי אחא אמר ה' מלך. דא עלמא עלאה דאיסו עלמא דתתא. ה' מלך. דא תפארת ישראל. ה' ימלך. דא ארון הברית (ה) (ג"א רבי אחא אמר ה' מלך. דא חכמה עלאה. ה' מלך. דא עלמא עלאה דאיסו עלמא דתתא. דא תפארת ישראל) אמר זמנא אחרא דוד ואהדר לון מתתא לעילא ואמר (י) ה' מלך עולם ועד. ה' מלך לתתא. עולם באמצעיתא. ועד. לעילא. דתמן וועודא וקיומא ואשלימותא דכלא (י) מלך לעילא. ימלך לתתא (ח) : (א—ג):

כי

כי

זיו הוהר

(י) עתה יבאר צדק יקראהו לרגלו לפי פירושו הראשון שפירשנו ה' מלך עולם ועד. אמר רבי אלעזר לדנו (בבב) ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד (ג) ה' מלך למעלה. ה' מלך באמצע. ה' ימלך למטה (ד) רבי זנחא אמר ה' מלך. זה עולם העליון שהוא עולם הבא. ה' מלך. זה תפארת ישראל. ה' ימלך. זה ארון הברית (ה) (ג"א רבי אחא אמר ה' מלך. זו חכמת העליונה. ה' מלך. זה עולם העליון שהוא עולם הבא. ה' ימלך. זה תפארת ישראל) בזמן אחר בא דוד והחזיר שבחם מלמטה למעלה ואמר (י) ה' מלך עולם ועד. ה' מלך למטה. עולם באמצע. ועד. למעלה. כי שם התקבצות והתקיימות ושלמות של הכל (י) מלך למעלה. ימלך למטה (ח) : (א—ד):

(ח) היינו לאחר גור דין: (ג) כדאימא בגמרא יומא (ס) נפק אתא כי גורא גורא מבית ק"ק: (ג) אין זה פסוק אלא נוסח סבירימא דמרכבה: (ד) לעילא. היינו ג' ספירות הראשונות שורש עולם האצילות ועולם הבריאה. באמצעיתא. היינו ששת הספירות שורש עולם היצירה. לתתא. היינו ספירות המלכות שורש עולם הנשיות: (ה) ג"ל שרבי אחא בא לפרש דברי הברייתא שהביא רבי אלעזר והיינו כמו שנוכר באות הקודם: (ו) דוד היה משה בתתא לעילא: (ז) פ"י כי שם אין יגישה למטרא אחרא. לא ינורך רע: (ח) רבי אחא כתיב שפ"ך בזמן בנינו דהיינו תמיד הוא לעילא פירוש בעולם אצילות: בריאה

יא

כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חלס על יתר וגו'. רב המנוגא קדמאח אמר דחיקו ועאקו דישראל כמה עב וכמה תועלתא גרים לון. כתיב (ישי' ל') ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' ויסרתוך למשפט ונקס לא אנקך. ויסרתוך למשפט. האי קרא הכי מצעו ליה. ויסרתוך במשפט. דהא אימתי יסורי. בשעתא דדינא. מהו ויסרתוך למשפט. אלא דקב"ה אקדים אסותא לישראל עד לא ייעלין לדינא. בגין דייכלין לקיימא ציה. ומאי אסותא היא. דכל שעתא ושעתא קב"ה יסיב יסורין לישראל ועיר ועיר בכל זמנא וזמנא ובכל דרא ודרא. בגין דכד ייעלון ליומא דדינא רבא דייחון מתייא לא ישלס עלייהו דינא (א) ה"ד ויסרתוך למשפט. ונקס לא אנקך מסו- אלא אמר קב"ה אע"ג דאתון בני לא אשבו חוביכון. אלא תפרע מכון ועיר ועיר. בגין דתהון זכאין ליומא דדינא רבא. דכד אתון לדינא אתא סמאל"כ כמה פתקין עלייהו דישראל. וקב"ה אפיק פתקין יסורין דסבלו ישראל על כל חובא וחובא. ונמוחו כל חובין ולא עביד לון וחתונתא כלל. כדון תשס כמו וחליה דסמאל"ל ולא יכיל לון. ויתעבר מעלמא הוא וכל סערין וכל עמין. ה"ד ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'. בג"כ ויסרתוך למשפט ונקס לא אנקך. ודוד מלכא אמר כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חלס על יתר וגו'. ואע"ג דהאי קרא הא אוקמוס על שגא ויואה ממנ דחוקיה אתמר. אבל האי קרא על סמאל"ל וסיעתיה אוף הכי אתמר. דכל עובדיו ועיטיו על ישראל מינא: (ג-קלט:)

יא

כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חלס על יתר וגו'. רב המנוגא הראשון אמר הלחץ והצרות של ישראל טובה הרבה ותועלת גדולה גרמו להם. כתוב (ישי' ל') ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' ויסרתוך למשפט ונקס לא אנקך. ויסרתוך למשפט. מקרא זה כך היה צריך לומר. ויסרתוך במשפט. שהרי מתי הן היסורים. הלא צריך לומר. ויסרתוך למשפט. אלא שהקב"ה הקדים רפואה לישראל טרם שיכנסו לדין. בשביל שיוכלו לעמוד בו. ומה היא הרפואה. שבכל עתים וזמנים נתן הקב"ה יסורים לישראל מעט מעט בכל פעם ופעם ובכל דור ודור. בשביל שכאשר יכנסו ליום הדין הגדול כשיחיו המתים לא ישלט עליהם הדין (א) זש"כ ויסרתוך למשפט. ומהו ונקס לא אנקך. אלא אמר הקב"ה אע"פ שאתם בני לא אמחול חטאתיכם. אלא אפרע מכם מעט מעט. בשביל שתחיו זכאים ליום הדין הגדול. שכאשר יבואו לדין יבא סמאל"כ בכמה שטרי חובות על ישראל. והקב"ה יוציא ספרי זכרונות של יסורים שסבלו ישראל על כל חטא וחטא. ונמחו כל החטאים. ואינו עושה להם ותרנות כלל. בכך תשש כהו ותוקפו של סמאל"ל ולא יוכל להם. ויתבטל מן העולם הוא וכל צדדיו וכל העמים. זש"כ ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'. ולפיכך ויסרתוך למשפט ונקס לא אנקך. ודוד המלך אמר כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חלס על יתר וגו'. ואע"פ שדרשו שמקרא זה על שבנא ויואה השרים של חזקיה נאמר. אבל מקרא זה על סמאל"ל ועוזריו גם כן נאמר. שכל מעשיו ומחשבותיו על ישראל הם: (ג-קלט:)

י"ו לדיק יבחן ורשע ואהב חמס שנאה נפשו. אמר רבי יהודה בוא וראה שהרי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים תמיד בכל מעשיהם שהם עושים. לפי שיודע שלא יסירו לימין ושמאל. ולפיכך מגסה אותם. לא בשביל. שהרי הוא יודע יצרם ותוקף האמונה שלהם. אלא בשביל לשאת ראשם לטובתם. כדמיון זה עשה לו לאברהם. שנאמר והאלהים נסה את אברהם. מהו נסה. הרמת נס. ככתוב (ישעי' סג) הרימו נס. שאו נס. השיא דגלו של אברהם בעיני כל. זש"כ נסה את אברהם. וכמו כן בעבור לנשאת דגל הצדיקים הקב"ה מגסה אותם לנשאת ראשיהם בכל העולם. צדיק יבחן. מה הטעם. אמר רבי שמעון לפי שהקב"ה כאשר יתפץ בהם בהצדיקים מה כתוב (ישעי' נג) והי תפץ דכאו החלי. וזה נתבאר. אבל לפי שרצון הקב"ה לא ירצה אלא בהנשמה. אבל לא בהגוף. שהרי נשמת האדם דומה להנשמה שלמעלה (ד) והגוף אינו ראוי להתחבר למעלה. ואע"פ שצורת הגוף בסוד עליון

זיו הוזהר

בריאה יצורה. וימלך בזמן עתיד יתכן יותר על דתתא. פירוש בעולם העשיה שבו הכתרת אורו ית' ודבגרא אחרא בהגברת. אבל דעתוד כשיתיקוים זאת רוח המנוגא אעביר מן הארין או יכירו וידעו כי יעביי הכל מלכותו ית':

יא (א) פי' ויסרתוך קודם כדי שחובל לקום במשפט: (ב) כדאיתא בגמרא שכתבשה דברים תרבה נשמת אדם ההקב"ה

עליון הוא (ג) ובוא וראה בזמן שהקב"ה יחפץ בנשמת האדם להאיר לה מחליש את הגוף. כדי שתשלט הנשמה. שהרי בעוד שהנשמה עם הגוף אין ביכולת הנשמה לשלט. וכאשר נחלש הגוף שולטת הנשמה. צדיק יבחן. מהו צדיק יבחן. כמש"כ (שם כח) אבן בחן פנת יקרת. כמו כן צדיק יבחן. יחוקהו לזה אבן בחון שהיא פנת יקרת. ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. מהו שנאה נפשו. התעלה על דעתך שמוסב על הקב"ה. שנפשו שנאה לההוא רשע (ז) אלא שהמדרגה היא שכל הנשמות תלויות בה שנאה נפשו של הרשע (ח) ולא תחפץ בה כלל. לא תחפץ בה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ולפיכך כתוב ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו ודאי. ר"א שנאה נפשו. כמש"כ (עמ"ס ו) נשבע אדני אלהים בנפשו (ו) ולפיכך צדיק יבחן: (א-קטז):

רבי אלעזר אמר כל מה שעושה הקב"ה ברין הוא. בשביל לטהר לנפש הזאת להביאה לעולם הבא. לפי שכל מעשי הקב"ה הם ברין ובאמת. בשביל להעביר ממנה זה הזוהם שקבלה בעולם הזה. ולכך נשבר זה הגוף ותטהר הנפש. ולפיכך עושה הקב"ה לזה הזכאי שיסבול יסורים ומכאובים בעולם הזה. ויטהר מזה ויוכה לחיי עולם. וע"ז כתוב ה' צדיק יבחן ורואי. וכל נתבאר: (א-קטז):

ראש הישיבה אמר. עץ שאינו נדלק יפה מכים בו וידלק. הגוף שאין עולה בו אור הנשמה מנקשים בו ויעלה בו אור הנשמה ויתאחדו זה בזה להאיר. ובכן הגוף מצלה או מתוך הנשמה. מהדר מרומם ומשבח מתפלל תפלתו ותחינתו ומברך לרבונו. אם כן הכל מאיר.. וע"כ כתוב ה' צדיק יבחן. מנקש בו ואז הוא מאיר ומתגבר במאור. יבחן. כמש"כ אבן בחן: (ג-קטז):

כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחוו פנימו. פתח רבי שמעון ואמר מקרא זה אמרו בו החברים מה שאמרו. אבל כי צדיק ה'. צדיק הוא ושמו צדיק. ולפיכך צדקות אהב. ישר. והוא ישר כמש"כ (דברים יב) צדיק ישר הוא. וע"כ יחוו פנימו כל בני העולם ויתקנו דרכיהם ללכת בדרך הישר כדאורי. ובוא וראה כאשר הקב"ה דן את העולם אינו דן אותו אלא לפי רוב האנשים (י) (ב-קצה):

עוד ישב רבי שמעון ודרש כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחוו פנימו. מפני מה צדקות אהב. משום דישר יחוו פנימו. מהו פנימו. פנים העליונים. שבני העולם צריכים לבקש רחמים ממנו על כל מה שנצרך להם (ח) א"ל רבי אלעזר בנו אם כן ישר יחוו

עלמה איהו (ג) ותא חוי בזמנא דקב"ה אתרעו בנשמתיה דב"נ לאהרנא כה מתי לנפשא. בגין דנשמתיה נשמתא. דהא בעוד דנשמתא עם גופא נשמתא לא יכלא לשלטה. וכד אתרע גופא נשמתא שלטה. לדיק יבחן. מהו לדיק יבחן. כד"א (שם נח) אבן בחן פנת יקרת. הכי נמי לדיק יבחן. אתקוף ליה כהאי אבן בחון דהיא פנת יקרת. ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. מהו שנאה נפשו. סלקא דעתך דקב"ה איהו. דנפשו שנאה לההוא רשע (ז) אלא ההוא דרנא דכל נשמתין תליין ביה שנאה נפשו דההוא רשע (ח) דלא בעיא לה כלל. לא בעיא לה לא לעלמא דין ולא בעלמא דאתי. ובג"כ כתיב ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו ודאי. ר"א שנאה נפשו. כד"א (עמ"ס ו) נשבע אדני אלהים בנפשו (ו) ובג"כ לדיק יבחן: (א-קטז):

רבי אלעזר אמר כל מאי דעביד קב"ה בדינא איהו. בגין לדכא להאי נפשא לאייתא לה לעלמא דאתי. בגין דכל עובדי דקב"ה אינון בדינא וקשוס. בגין לאעברא מנה האי זוסמא דקבילת בהאי עלמא. וע"ד אתבר האי גופא ואתרכיאת נפשא. ובג"כ קב"ה עביד להאי זכאה דיסבול יסורין ומכאובין בהאי עלמא. ויתנקי מכלא ויוכה לחיי עלמא. וע"ד כתיב ה' לדיק יבחן ורואי. וכל אתמר: (א-קטז):

רב מתיבבא אמר. אע"ג דלא סליק נסוריה יבטשון ביה ואנסור. גופא דלא סלקא ביה נסורא דנשמתא יבטשון ביה ויסלק נסורו דנשמתא ויתאחדון לא דא לאהרנא. כדון גופא סליק נסורו מנו נשמתא. מהדר מרומם ומשבח מללי ללוהיה ובעוניה ויצרך למאריה. ה' כדון כלל נסור.. וע"ד כתיב ה' לדיק יבחן. בטש ביה וכדון נסור ואתקף בנסורו. יבחן. כד"א אבן בחן: (ג-קטז):

כי לדיק ה' לדיקות אהב ישר יחוו פנימו. פתח רבי שמעון ואמר האי קרא אמרו ביה חבריא מאי דאמרו. אבל כי לדיק ה'. לדיק הוא ובמיה לדיק. ובג"כ לדיקות אהב. ישר. ואיהו ישר כד"א (דברים יב) צדיק ישר הוא. וע"ד יחוו פנימו כל בני עלמא ויתקנון ארתייהו למתקן בארעה מישר כדקא יאות. ותא חוי כד דאון קב"ה עלמא לא דן ליה אלא לפוס: רובן דבני נשא (י) (ג-קצה):

תו יתב רבי שמעון ודרש כי לדיק ה' לדיקות אהב ישר יחוו פנימו. מאי טעמא לדיקות אהב. משום דישר יחוו פנימו. מה פנימו. פנים עלאון. דבני עלמא בעיין למבעי רחמי מניה על כל מאי דאלשטיכון (ח) א"ל רבי אלעזר בריס אי הכי ישר יחוו

זיו הוהר

(ג) כדכתיב נעשה אדם בצלמנו: (ד) היא הוא בעל הרחמים וצופה לרשע וחפץ בהצדקו: (ה) פ"י שמדת המלכות כל הנשמות יונקות ממנה. וכיון שהיא מדת הרין שייך בה לומר שהיא נשוא של הרשע. נמצא פ"יו שנפשו אין סוסב על הקב"ה א"א על הרשע: (ו) לפי פירושו זה נפשו סוסב על הקב"ה. והיינו המלכות שהיא בבחי' נפש נגד הקב"ה דהיינו תמורת שהיא בבחי' רוח. והוא הסוד של הפסוק נשבע ה'א בנפשו. והוא שממיהם ולפיכך צדיק יבחן. פ"י יחוקהו ויאמנעהו כי אותו תאהב נפשו: (ז) ירצה לחיין כזה מרוד אמר צדקות כלשון רבים ולא אמר צדקה אהב ב"ד. והיינו כיון שזן את העולם דפי רוב האנשים (ח) בעלי צדקות: (ח) ע"ה נראה בכאורה דישר יחוו סוסב על בני העולם. לפיכך מקשה רבי אלעזר קושיות: (י) ע"ה עמ"ס ו' נשבע אדני אלהים בנפשו (ו) ולפיכך צדיק יבחן: (א-קטז):

יחזה פנימו ה' צדיק לומר. או ישרים יחזו. מזו ישר יחזו. אמר לו סוד עליון כאן (e) שאותן ימי קדם של הקדמון הקדוש נסתר של כל הנסתרים. וימי עולם של פני קטנות שהם נקראים פנימו. מסתכלים בדרך ישר מה שצריכים לראות. שלא מדנו בזמן שהקב"ה משגיח בעולם. ורואה כי טובים מצוה האנשים למטה. מופיע קדמון הקדוש בזני קטנות. ומסתכלים כל אותן הפנים של פני קטנות בזנים הנסתרים ומתברכים כלם. מרוע מזברכים. משום שמסתכלים אלה באלו בדרך ישר. שאין נושים לימן ולשמאל. ושי"כ ישר יחזו פנימו. ומתברכים כלם ומשפיעים זה לזה. עד שנתברכים כל העולמות. ובמצאים כל העולמות כאחד. ואז נקרא ה' אחד ושמו אחד. וכאשר חטאי העולם מרובים נסתר קדמון הקדוש ואין מסתכלים פניה בפנים. ואז דינים נתעוררים בעולם. כרסון רמיו ועתיק יומין נסתר ולא נתגלה. זשי"כ חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב (דיאל ז). עד כי כרסון רמיו. שהם כתרם העליונים שמשפיעים לכל האחרים להתקיים בקיומם. ומי הם. האבות. ועתיק יומין יתיב ואינו נתגלה (י) ואז מהשבים רשעי העולם רחמים לדין: (ג-טו)

יחזה פנימו מצני ליה. לו ישרים יחזו. מסו ישר יחזו. אמר ליה רוח עלאה (ט) דליון ימי קדם דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין. וימי עולם דזעיר אנפין דליון אקרין פנימו. חמון בחרח מישר מלי דלשפירך לחמיו. דתאלתא צעטאל דקב"ה אשגח בעלמא. וחמא דמתכשרן עובדיסון דבני נשא לתתא. אתגליא עתיקא קדישא בזעיר אנפין. ומסתכלין כל ליון אקרין אנפין בלשפין סתימין ומתברכן כלסו. מלי עמאל מתברכן. מסוס דמתכלין ליון בליון בחרח מישר. דלל סעו ליוניא ולשמאלא. ה"ד ישר יחזו פנימו. ומתברכן כלסו ומשקין דל לתתא. עד דלתברכן כלסו עלמין. ומסתכלי כלסו עלמין כחד. וכדין אתקרי ה' אחד ושמו אחד. וכד חזי עלמא סגיא אסתים עתיקא קדישא ולא מסתכלין אנפין בלשפין. וכדין דיין מתערין בעלמא. כרסון רמיו ועתיק יומין אסתים ולא אתגליא. ה"ד חוס סוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב (דיאל ז) עד כי כרסון רמיו. דליון כתרם עליון דמשקין לכלסו אחרטין לאוקומי בקיומייסו. ומלן ליון. אכסן. ועתיק יומין יתיב ולא אתגליא (י) וכדין מספין חיובי עלמא רחמי לדינא. (ג-טו)

יג

יג

יברת ה' כל שפתי חלקות וגו'. אשר אמרו ללשנו נגביר וגו'. רבי אבא פתח (אייב יט) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון. בוא וראה בלשון הרע שאמר הנחש להאשה גרם להאשה ולאדם לגזור עליהם מיתה ועל כל העולם. בלשון הרע כתיב (תהלים יג) ולשונם חרב חדה. לפיכך גורו לכם מפני חרב. מפני לשון הרע. כי חמה עונות

יברת ה' כל שפתי חלקות וגו'. אשר אמרו ללשנו נגביר וגו'. רבי אבא פתח (אייב יט) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון. תא חזי בלישנא בישא דלחמך כחש לתתא גריס לתתא ולאדם למגור עלייסו מיתה ועל כל עלמא. בלישנא בישא כתיב (תהלים יג) ולשונם חרב חדה. גרין כך גורו לכם מפני חרב. מפני לישנא בישא. כי חמה עונות

זיו הוהר

(ט) זה סוד עליון הבבאר פעולת העבודת והצדקות של צדיקים וישרים איך תוכל זאת לגרום השתנות האלוה מרצון לרצון. כי הלא כתוב אני ה' לא שנית. ובבאר הסוד שאין זה השתנות ברצונו ית' שהוא המלך המזבז והמזכיר המיד. אבל בשביל שבר ועונש ובחירה ברא הבורא את העולם באופן שהתחוננים במעשיהם הטובים יגורו שהספירות של ה' ימי בראשית שחן ה' הספירות מן חסד עד מלכות שנקראין ימי עולם שבהן נברא העולם. גם נקראין זעיר אנפין דהיינו פני קטנות יתנשאו ויתקרבו ויתחבר פנים בפנים עם ג' ספירות העליונות חכמה בינת ודעת שנקראין ימי קדם ונקראים עתיקא קדישא או אריך אנפין דהיינו פני גדלות. ועיי' התקרבותן פנים בפנים אלה עם אלה יקבלו פני קטנות מן פני גדלות שפע הנשפעת בלי המסק וכלי השתנות מן האים ביה. ואז העולמות יצירה ועשיה התלויים בן הספירות של ימי עולם מקבלים די שפע מן העולמות העליונים אצילות ובריאה התלויים בן ספירות העליונות. והו הסוד של ישר יחזו פנימו כמו שנתבאר הלאה בדברי הוהר. אבל אם מפני התחוננים רעים או חמת התקרבות עוד גורמים התרחקות אלה מאלה ונעשה חסרת פנים העליונים בסוד הכתוב ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'. ואז אין הספירות של ימי עולם מקבלים די שפע ומדת הדין נובר בכל ענינים. והרי זה למשל שיש בהר גדול מאד מעין נובע שאינו פוסק עם שפע כל טוב. וכאשר האדם יעלה ויתנשא להתקרב אל המעין ויבל לקבל השפעת המעין. ובאם לא יעלה לא יקבל. והאולם שיוכל לעלות בו היינו תורה ומצות ומעשים טובים. זה תמצית הענין בקיצור מאד. כי אם לבאר הענין באריכות יש לעשות מן המאמר הזה ספר גדול. והו יסוד גדול בחכמת הקבלה: (י) לפי ענין זה יורש כרסון רמיו. שמשאות המרכבה גשליים ונתרחקים מן עתיק יומין. ובמאות המרכבה היינו האבות כמו שאמרו חז"ל האבות הן הם המרכבה. והו רמו לספירות חסד נבורה תפארת ומלכות. אברום יצחק יעקב יהודה. די רגלי המרכבה. והם עומדים ומצפים ומוכנים תמיד לקבל שפע מן עתיק יומין כדי להשפיע לתכל ומלואת. אבל בלי מעשים טובים של התחוננים עתיק יומין יתיב ואינו מופיע להתראות פנים בפנים ישר עם זעיר אנפין. ואז מדת הרחמים נתגבט לדין והשפע במצומם מאד: רע שענין זה שנתבאר כאן נקרא סוד עליית העולמות. ועקר תולה בוטן כמו שבת יומיו. אבל לגרום היחוד של תפארת ומלכות שהוא יחוד קב"ה ושכינתיה אין תולה בוטן רק תולה בקיום המצות ובתלמוד תורה ותפלה בכונה

עונות חרב. מהו כי חמה עונות חרב. זו חרב לה' (א) שלמדנו חרב יש לו להקב"ה שבו הוא דן לרשעים. וז"כ (ישעיה יד) חרב לה' מלאה דם (דברים יג) וחברי תאכל בשר. ולפיכך גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב. למען תדעון שדון. שדין כתיב. למען תדעו שכך הוא נידון (ג) מי שיש לו חרב בלשונו נידון בהרב ההיא שמכלה הכל. רבי יצחק אמר בוא וראה כל חטאי העולם הקב"ה מכפר עליהם בתשובה. מלבד על גשון הרע שהוציא שם רע על חברו. וכך ביארו שנאמר (ויקרא יד) זאת תהי' תורת המצורע. זאת היא תורתו של מוציא שם רע (ז) וכך אמר רבי שמעון שעל הכל מוחל הקב"ה מלבד על גשון הרע. לפי שכתוב אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו (ז) ובוא וראה כמה עשה אותו לשון הרע. נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. ומתו אלה שאמרו. ונגזר בכיה לדורי דורות. רבי חייא אמר כל מי שמוציא לשון הרע מטמאים לו כל אבריו וראוי להיות מצורע. לפי שהדבור הרע ההוא עולה ונתעורר רוח טומאה עליו ונטמא. הבא להטמא מטמאים אותו. בהדבור שלמטה נתעורר ענין אחר. רבי יהודה אמר כתיב זאת תהי' תורת המצורע. וזאת תהי' ודאי כנגדו להפרע ממנו מאותו המוציא שם רע (ה) ביום טהרתו והוא אל הכהן מה משמיענו (ז) אלא נשמע מי שהוא בעל לשון הרע אין תפלתו נכנסת לפני הקב"ה. שהי' נתעורר עליו רוח טמא. אבל כיון שחזר בתשובה וקבל עליו תשובה (י) מה כתוב ביום טהרתו והוא אל הכהן (ג-ג):

עונות חרב. מהו כי חמה עונות חרב. דא חרב לה' (א) דתנן חרב אית ליה לקב"ה דביה דלון לחיביבא. הס"ד (ישע' לד) חרב לה' מלאה דם (דברים יג) וחברי תאכל בשר. ובג"כ גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב. למען תדעון שדון. שדין כתיב. בנין דתדעון דהכי אתדן (ג) מאן דאית ליה חרב בלישניה אתדן דהסיא חרב דשלי כלא. רבי יצחק אמר תא חזי כל חובי עלמא קב"ה מכפר עלייהו בתשובה. בר מהסוהא ליסנא ציטא דאפיק סוס ביש על חכרניה. וסא אוקמוס דכתיב (ויקרא יד) זאת תהי' תורת המצורע. זאת היא תורתו של מוציא שם רע (ז) וסכי אמר רבי שמעון דעל כלא מחל קב"ה בר מן ליסנא בישא. בנין דכתיב אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו (ז) והא חזי כמה עבד הסוהא ליסנא בישא. גזר על אבהתא דלא יועלו לארעא. ומיתו אינון דאמרו. ואתגזר בביה לדרי דרין. רבי חיאל אמר כל מאן דאפיק ליסנא בישא אסתאבין ליה כל שיימו ויתחוי לסגרא. בנין דהסיא חלה בישא סלקא ואתער רוחא מסאבא עלוי וסתאבא. אתי לאסתאבא מסאבין ליה. בגמא דלתתא אתער מלה אחרא. רבי יסודה אמר כתיב זאת תהי' תורת המצורע. וזאת תהי' ודאי לקבליה לאתפרעא מניה דהסוהא מוציא שם רע (ה) ביום טהרתו והוא אל הכהן מה קמ"ל (ז) משמע מאן דאית ליה ליסנא בישא ללותיה לא עלת קמי קב"ה. דהא אתער עליה רוחא מסאבא. כיון דאתער בתשובה וקביל עליה תשובה (י) מאי קתיב ביום טהרתו והוא אל הכהן (ג-ג):

יד

משימים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים. אמר רבי יוסי בוא וראה זכאים הם הצדיקים שנגזר להם הרבה טובות לעולם הבא. ואין מקום פנימי בכל אותן המקומות כהם המוכנים להיודעים בסוד רבונם. ויודעים להתדבק בהם בכל יום. על אלה כתוב (ישע' סד) עין לא ראתה אלהים וולתך יעשה למחכה לו. מהו למחכה לו. כמ"כ (איוב ג) חכה את איוב בדברים (א) ואלה המשכילים בדברי החכמה ומדייקים בה ומחכים לה להבין ברור הדבר

יד

משימים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים. אמר רבי יוסי תא חזי זכאין אינון לדיקא דאתגזרו להו כמה טובין להסוהא עלמא. ולית אתר פתימאש בכל אינון כאינון יודעי רזא דמאריהון. ויודעי לאתדבא ביה בכל יומא. על אלן כתיב (ישע' סד) עין לא ראתה אלהים וולתך יעשה למחכה לו. מהו למחכה לו. כמ"כ (איוב ג) חכה את איוב בדברים (א) ואלן אינון דדקין לתלה דחכמא ודייקין לה ומחכאן לה למנדע ברורא דמלס

יו הוהר

(ב) זו המלכות שהיא מרת הדיון: (ג) מי' לדעת שיהיה נידון מדה בנגד מדה: (ד) מדויק תיבת תהיה שהיצי' זאת תורת המצורע. אבל מלת היתה הרבו שאין לו תרופה אחרת אלא שבנדאי ואת תהיה ענינו שיצטרע ואח"כ אם ישוב וטהר: (ז) בשבע שנה הוא כופר בעיקר לומר שאין השגחה פרטית: (ח) וזאת רבו על המלכות מרת הדיון: (י) קשיא ליה תיבת והנבא. שהיצי' יבא. ומדייק מזה שער שיעשה תשובה נצדרה תפלתו לסטרא אחרא. ותי' שיעשה תשובה ויקיים הפסוק היל בלע ויקיאנו. ועניו הובא במילא תפלתו אל הכהן ש"מעה שהיא המלאך מיכאל המקריב את תפלות ישראל. בשבע שרבי יהודה פליג על דעות הקדמות: (י) הכפול דביו. אחר בתשובה וקבל עליה תשובה. כיון ולפעמים די בתשובה מה שמפסיק עשיית העבירה וזינו שב אם קיאנו. אבל כאן אין די בכך אלא שצריך לקבל עליו התשובה בפועל. דהיינו שיפסיק את חברו בדאימא במשנה עד שירצה את חברו:

יד (ב) דורש למחכה לו פירוש שגזר בהתנתות ובעיני עמוק הפען ישכיל ויבין היטב

הדבר להכיר את רבונם. אלה הם שרבונו מתפאר בהם בכל יום. אלה הם הנכנסים בין קדושים העליונים. והם נכנסים בכל השערים שלמעלה ואין מי שימחה בידם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא: (א-ק:)

רבי שמעון אמר למעלה ברקיע קיימת החיה היא אשר שמו יופיא. והוא עומד בכל סודו החכמה (ג) וכל אותן מפתחות החכמה נמצאים אצלו. והוא המלאך שעומד לתבוע שכר מאת הקב"ה ליתן לכל אותן הרודפים אחר כל בעלי החכמה. ואפילו מכל אדם (ד) ולומדים חכמה לדעת את רבונם. וזה הוא השכר שהוא נתון לאנשים הרודפים אחר חכמה לדעת את רבונם. שכאשר יוצא אדם זה מעולם הזה. מלאך ההוא יוצא נגדו על ד' שרפים מעופפים ופורח לפניו. ואינו מניח לכל אותן שרי הדין אשר בצד הטומאה לגשת אליו. וכמה הם מלאכי השלום סביביו. ואלה השרפים כאשר נוסעים ונתגלים נכנעים לפניהם אותן נחשים שרפים היוצאים מן הנחש ההוא שגרים מיתה לכל העולם: מלאך קדוש הזה עומד כאשר הנשמה עולה ומגעת אצלו. אז הוא שואל אותה בסודות החכמה האלוהית. וכפי אותה החכמה שרדף אחריה ונדבק בה כך נותנים לו שכרו. ואם היה ביכולתו ללמוד אותה החכמה ולא למד נדחית לחוץ ואינה נכנסת. ועומדת תחת היכל ההוא בבושה (ז) וכאשר מנשאים כנפיהם אותן השרפים אשר תחת החיה היא מנשאים בכנפיהם ושורפים אותה. והיא נשרפת ולא נשרפת. קיימת ולא קיימת. וכך נידונת בכל יום. מאירה ואינה מאירה. ואע"פ שיש לה מעשים טובים. לפי שאין שכר גדול בעולם ההוא כמו לאלה העמלים בחכמה להסתכל בכבוד רבונם. ואין שיעור להשכר של אותן היודעים חכמה להסתכל בכבוד רבונם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב (משלי ג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה: (ב-מו:)

עצת עני תבישו כי ה' מחסהו. אמר רבי חייא כל איש שהוא צר עין אל העניים ראוי הוא שלא יתקיים בעולם. ולא עוד אלא שאין לו חיים לעולם הבא. וכל מי שהוא וותרן לעניים ראוי הוא שיתקיים בעולם ושיתקיים העולם בזכותו. ויש לו חיים ואריכת החיים לעולם הבא: (א-ט:)

סוד זה ראינו בספר של שלמה המלך. שכל מי שמרחם על העניים ברצון הלב (ה) לא תשתנה צורתו לעולם מן צורת אדם הראשון. וכיון שצורתו של אדם נרשמת בו הוא שולט על כל הבריות שבעולם בצורה ההיא. זש"כ (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. כלם זועים ומשדדים מן הצורה ההיא שנרשמת בו. לפי שזאת המצוה טובה מכל

דמלה לאשתמודעא למאריסון. אלון אינו דמאריסון משתנה בהון בכל יומא. אלון אינו דעאלין בין עלאין קדישין. ואלון עאלין כל תרעי דלעילא וליה מאן דימיה בידסון. זכאה מולקסון בעלמא דין ובעלמא דתי: (א-ק:)

רבי שמעון אמר לעילא ברקיעא קיימא האי חיותא דשמים יופיא. ואיני קיימא בכל רזי דהכמתא (ג) וכל אינון מפתחון דהכמתא קיימין ביה. ואי חיותא קיימא למהבע אגרא מעס קב"ה למיכס לכל אינון דרדפי בטר כל מאריסון דחכמה. ואפילו מכל בר נש (ד) ואלופי חכמה למנדע למאריסון. ודא הוא אגרא דיהיב לגבי נש דרדפי בטר חכמה למנדע למאריסון. דכד נפק בר נש מהאי עלמא. האי חיותא נפקא על ד' שרפים מעופפין ופוסתא קמיה. ולא שבקא כל אינון גרדיני מיוסין די בעסקא אחרא למקרב בהדיה. וכמה אינון שליחן דשלא סהרייה. ואלון שרפים כן נעלין וחתמיין אכתפיין אינון שרפים נחשים דנפקן מהסווא נחש דגרים מותא לכל עלמא: האי חיותא קדישא קיימא כד נשמתא סלקא ומשאת לגביה. כדין שאל לה ברוח דחכמתא דמאריסון. וכפוס היא חכמתא דרדף אכתרה ורדק בה הכי יסבין ליה אגריה. ואי יכול לאדבקא ולא אדבק דמי לה לבר ולא עיילא. וקיימא תחות הסווא היכלא בעכסופו (ז) רד נעלין גדיפיהו אלון שרפים דתחותיה כדין כלהו בשמי בגדיפיהו ולוקדין לה. ואתוקדת ולא אתוקדת. וקיימא ולא קיימא. והכי אדתנת בכל יומא. נהירת ולא נהירת. ואע"ג דעובדין עבין איה לה. בגין ליה אגרא בהסווא עלמא כאינון דמשתדלי בחכמתא להסתכלא ביקרא דמאריסון. וליה שעורא לאגרא דאינון ידיעי חכמתא להסתכלא ביקרא דמאריסון. זכאה תלקסון בעלמא דין ובעלמא דתי. דכתיב (משלי ג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה: (ב-מו:)

עצת עני תבישו כי ה' מחסהו. אמר רבי חייא כל צ"ג דאיהו לר עינא לגבי מסכנא יאות הוא דלא יתקיים בעלמא. ולא עוד אלא דליה ליה חיים לעלמא דתי. וכל מאן דאיהו וותרן לגבי מסכנא יאות הוא דיתקיים בעלמא ויתקיים עלמא בגימיה. ואיה ליה חיים ואורוכא דמי לעלמא דתי: (א-ט:)

זוא דא חיינן בעסקא דשלמה מלכא. דכל מאן דחס על מסכני בעומתא דלצ"ה (ה) לא משתני דיוקמיה לעלם מדיוקנא דאדם סלאסון. וכיון דדיוקנא דאדם אתרסיס ביה שליט על כל ברין דעלמא בהסווא דיוקנא. הס"ד (כ"ג"ט ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. כלהו זעין ודחלין מהסווא דיוקנא דאתרסיס ביה. בגין דדא הוא פקודא מעליא לאסתלקא

זיו הזהר

(ג) זה המלאך הוא השור של ההיכל. עצם העמים ונקרא ג"כ. היכל הזהר. והרמזו וצ"ל כתב כאן רמז. שהשם יופיא"ל בנימטריא קב"ה: (ד) פי' אפילו מן דפחות בטנו כדאורא. כמשנה איהו חכם הלומד מכל אדם: (ז) זה הה"ל של אמרו המלאך יופיא"ל. והוא ההיכל עצם השמים. היכל זהר: (ה) פי' שנתון הצדקה לא בעבור התפארת וגיאות אלא מתחת נדבת רב טוב מלא רחמים:

מכל שאר המצות בענין זה שיתעלה האיש בצורתו של אדם. מניין. מנבוכדנצר. אע"פ שחלם לו הלום ההוא. כל זמן שהיה חונן לעניים לא נתקיים בו החלום. כיון שהטיל עין רעה שלא לחונן לעניים מה כתוב (וינאל ד) עוד מלתא בפום מלכא וגר. מיד נשתנה צורתו ונטרד כן האנשים. זש"כ נעשה אדם. כתוב כאן עשיה. וכתוב שם (רות ב) ושם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז: (א-ג):

לחשתלקא צ"ג בדיוקטיה דאדם על כל שאר פקודין. מולל. מנבוכדנצר. אע"פ דחלם הסוף חלמא. כל זמנא דהוה מיתון למסכני לא שרא עליה חלמיה. כיון דאטיל עינא זישא ללא למיתון למסכני מאי כתיב (וינאל ד) עוד מלתא בפום מלכא וגר. מיד אשתני דיוקטיה ואטרוד מן בני נשא. הס"ד נעשה אדם. כתיב הכא עשיה. וכתוב התם (רות ב) ושם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז: (א-ג):

טז

מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק ודבר אמת בלבבו. אמר רבי אלעזר מקרא זה ביארתי וביארו התברים. הולך תמים. זה אברהם. שכאשר נימול נקרא תמים. ופועל צדק. זה יצחק. ודובר אמת בלבבו. זה יעקב. ודאי יעקב באמת נדבק. [נמו שכתוב (מיכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם:] (א-קסא):

רבי אבא אמר י"י מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק. מי הוא פועל צדק. אלא אלו אותן שמתקנים להשכינה בעדיים בלבושים ובעטרות שלה. וכל אחד פועל צדק נקרא: (ג-טח):

טז

מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק ודבר אמת בלבבו. אמר רבי אלעזר הא לוקימא: ולוקימא חכריא. הולך תמים. דא אברהם. דכד אהגור תמים אקרי. ופועל צדק. דא יצחק. ודובר אמת בלבבו. דא יעקב. ודאי יעקב באמת אהדבק. [כמה דכתיב (מיכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם:] (א-קסא):

רבי אבא אמר י"י מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק. מאן הוא פועל צדק. אלא אלון לינון דמתקני למצויותא בכתשבתא בלבושא בעיטרהא. וכל חד פועל צדק אקרי: (ג-טח):

טז

מכתם לדוד שמרני אל כי חסיתי בך. זה ביארנו מהו מכתם. מך. תם. מך לפי שאין לה אור

טז

מכתם לדוד שמרני אל כי חסיתי בך. הא לוקימא מהו מכתם. מך. תם. מך בנין דלית לה כחול

זו הוהר

טז (ה) יש דובר שכיום השבת הגביה וכנכת ישראל קרובים זה לזה יותר מבימות החול. והמהלך שבת בפרהסיא טראה חלוף השם גדול ונושא הרפה. ג' קרובו עמבזה את השבת קודש: (ב) ושם פירוש הכתוב שבאם הנגב הוא קרובו אסור להמיתו אע"פ שהנגב נושא הרכה על קרובו. ולפיכך י"ל שטוסב על לא הנגב:

טז (ה) יש דובר שכיום השבת הגביה וכנכת ישראל קרובים זה לזה יותר מבימות החול. והמהלך שבת בפרהסיא טראה חלוף השם גדול ונושא הרפה. ג' קרובו עמבזה את השבת קודש: (ב) ושם פירוש הכתוב שבאם הנגב הוא קרובו אסור להמיתו אע"פ שהנגב נושא הרכה על קרובו. ולפיכך י"ל שטוסב על לא הנגב:

אור משלה (ה) תם כאשר הלבנה בשלמות ומארה באורות עליונים או תם. ועל נש מכתם לדוד. מתי. כאשר נשמרת הלבנה. ושיכ שמרני אל (ג) כי חסיתי בך. מהו חסיתי. כמש"כ חסיה נפשי (ג) מה הטעם שמרני א"פ (ד) צד של אברהם נצרך להתעורר שיאיר חסד העליון לחסדי דוד הגאמנים: (י"ח)

י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. אמר רבי יצחק בוא וראה על עץ הזה שכל כחותיו בו תלויים אמר דוד אתה תומיך גורלי. מהו גורלי. זה הגורל שנאחו בו דוד המלך (ה): (ג-ד-לט):

אברך את ה' אשר יעצני וגו'. אמר רבי אלעזר הרי אנו רואים שלפעמים אמר דוד את שכתוב אברך את ה' אשר יעצני. וכתוב (תהלים לד) אברכה את ה' בכל עת וגו'. (שם קד) ברכי נפשי את ה'. כמו כן בהתחלת התפלה נתתקן לומר ברכו את ה' המבורך. ולפעמים אמר דוד ברכו ה' מלאכיו. ברכו ה' כל צבאיו וגו' (שם קפ) ולא אמר את. אלא למלאכי העליונים שהם במומים של היכל העליון נאמר ברכו ה'. אנו היושבים למטה ברכו את ה'. לפי שאנו צריכים להמשיך עלינו א"ת הזאת (י) ועמה נכנס אצל המלך לחנות פניו. וע"כ אמר דוד (תהלים י"ז) אני בצדק אחזה פניך. בצדק רואי. ולפיכך התחלת התפלה ברכו את ה'. להמשיך על ראשנו א"ת הזאת. וכיון שאנו מושכים א"ת הזאת עלינו יש לנו לומר התפלה ולשבח. ולפיכך אסור לברך לאיש קודם שיתפלל האדם תפלתו וימשוך על ראשו א"ת הזאת. ואם בקדים ומברך תחלה לאיש הרי נתמשך לוה האיש במה על ראשו במקומה של א"ת הזאת. ולפיכך למלאכים העליונים אמר ברכו ה'. ואנחנו א"ת ה' להוספה: (ג-ק): עוד דרש רבי אלעזר ואמר. כתוב אברך את ה' אשר יעצני. וכתוב אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי. למי נצרך ברכות מן התחתונים. לא"ת. שהיא נאחות בהם כשלהבת בפתילה (י) ודוד שהיה יודע זה אמר אברכה א"ת: (ג-קצט):

תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח. בוא וראה כאשר ישראל מטיבים מעשיהם מזבח ההיא שולטת עם צד הימין (ח) והיו רואים כתבנית אריה רובץ עליה על הקרבן ואוכל אותו. ולכך נקראת אריאל המזבח קרית חנה דוד ודאי. כי חלקו של דוד היא וכל ימיו עמל להאיר לה. ועל כן אמר תודיעני ארח חיים. כמש"כ (שמות ב) וידע אלהים (ט) ארח חיים. מי הוא (י) שבע שמחות

נארא מדינה (ה) תם כד סיסרא באשמותא ונארא בנהרין עלאון כדון תם. ועל דא מכתם לדוד. חסיתי. כד אתקטירת סיסרא. ה"ד שמרני אל (ג) כי חסיתי בך. מהו חסיתי. כד"א חסיה נפשי (ג) מאי טעמא שמרני א"ל (ד) סיסרא לאברהם בעא להתעורר דינסיור חסד עלאה לחסדי דוד הגאמנים: (י"ח)

י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. אמר רבי יצחק תא חוי על האי חילנא דכל חילוי ביה שריא אמר דוד אתה תומיך גורלי. מהו גורלי. דא ערבא דחמיד ביה דוד מלכא (ה): (ג-לט):

אברך את ה' אשר יעצני וגו'. אמר רבי אלעזר הא חוינך דומינך אמר דוד את. את. דכתיב אברך את ה' אשר יעצני. וכתיב (תהלים לד) אברכה את ה' בכל עת וגו'. (שם קד) ברכי נפשי את ה'. חוף הכי בשירותא ללותא אמרינן ברכו את ה' המבורך. ולומינן אמר דוד ברכו ה' מלאכיו. ברכו ה' כל צבאיו וגו' (שם קי) ולא אמר את. אלא למלאכי עלאי דליתון בבי מרווא דאירא עלאה אתמר ברכו ה'. חן דיתבי לתתא ברכו את ה'. בנין דאין לריבין לאמשכא עלן להאי א"ת (י) ובה ניטול לגבי מלכא לאחזאה חפניו. וע"ד אמר דוד (תהלים י"ז) אני בצדק אחזה פניך. בלדק רואי. ובג"כ שירותא ללותא ברכו את ה'. לאמשכא על רישן האי א"ת. וכיון דאין משכן להאי א"ת עלנא אינן לן למימר ללותא ולשבחא. ובג"כ אסור לברך עד לא יללי ב"י ללותיה וימשיך על רישיה להאי א"ת. ואי יקדים ויברך לב"י בקדמיתא הא אמשיך להסוה בר נש ביה על רישיה באתר דהאי א"ת. ובג"כ למלאכי עלאי כתיב ברכו ה'. ואין א"ת ה' לתוספת: (ג-ק): תו דרש רבי אלעזר ואמר. כתיב אברך את ה' אשר יעצני. וכתיב אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי. מאן אלטינך ברכתא מן תתאי. א"ת. דהא אתאחרא ביה כשלוברך בפתילה (י) ודוד דהוה ידע דא אמר אברכה א"ת: (ג-קצט):

תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח. תא חוי כד ישראל מכשרן עובדייהו הסוה מוצח שלטא בסקרא דימינא (ח) וסו חוינן כחיוז אריה רביע עליה על קרבנא ואילי ליה. וע"ד אקרי אריאל מדבחא קרית חנה דוד ודאי. דחולקיה לדוד היא וכל יומיו אשתדל לאכסרה ליה. ועל דא תודיעני ארח חיים. כד"א (שמות ב) וידע אלהים (ט) ארח חיים. ומאן הוא (י) שבע שמחות

זיו הזהר

מז (ה) זו מרת המלכות שורש דוד המלך נרמית להלבנה שאין לה אור של עצמה אלא מה שמקבלת מן השמש. וכמו כן המלכות מן התפארת: (ג) המלכות צריכה שמורה ומחסה מן הס"א שלא יניקו ממנה חשפע: (ג) נפשי זו המלכות שנקראת נפש וצריכה שמורה ומחסה מפני הס"א: (ד) מדויק למה הזכיר השם א"ל שהוא חסד מורית אברהם. ואומר שזה משום שאין זה תשוקת המלכות שתוכל להקרא בשם חסדי דוד ע"י שתקבל השפעה מן מרת ההסד: (ה) זו מרת המלכות גורלו וחלקו של דוד: (י) מרת המלכות נקראת א"ת כיון שנבללת מן כ"ב אותיות מן א' עד ת'. גם נקראת בשם צדק: (י) ובשביל התקשרות הזאת עם ישראל נקראת המלכות בשם כנסת ישראל: (ח) מרת המלכות נקראת מ"בית. וצד הימין היינו מרת החסד: (ט) פ"י שהשם אלהים שהוא מרת הרין יתהפך ליהמים: (י) שואל איווה ארת החיים:

שמחות את פניך. זה שכל שבע נכללות בו יהויר פניו לעומת פניך שאני נאחו בהם (א) ואז נעימות בימיך נצח. שהשואל יתכלל בימיו: (י"ח)

שמחות את פניך. ההוא לכל שבע אתכלילן בים יסדר אנפיו לקבל פניך דאלא חמיד בהון (י"א) וכדון נעימות בימיך נצח. דשמאלא אתכלילת בימינא: (י"ח)

יז

תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האוינה תפלתי וגו'. אמר רבי חזקיה זה שאמרנו לעולם יסדר אדם שבת רבונו ואחר כך יתפלל תפלתו. זה האיש שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו אבל הוא בצרה. ואינו יכול לסדר שבת רבונו כראוי מה הוא יעשה (א) אמר לו רבי יוסי אצ"פ שאינו יכול לכוון לבו ומחשבתו. סודר השבת של רבונו למה יגרע. אלא יסדר שבת רבונו אצ"פ שאינו יכול לכוון ויתפלל תפלתו. וז"ל תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי. שמעה ה' צדק בתחלה. לפי שה הוא סודר השבת של רבונו. ואח"כ הקשיבה רנתי האוינה תפלתי. ומי שיכול לסדר שבת רבונו ואינו עושה כך. עליו כתוב (ישע' א) גם כי תרבו תפלה אינני שומע. (א-רמג:)

יז

תפלה לדוד שמעה ה' לך הקשיבה רנתי האוינה תפלתי וגו'. אמר רבי חזקיה הוי דלמדין לעולם יסדר בר כש שבחא דמאריה ולבחר וילי ללוותיה. הוי מאן לביה סריד ובעי לללחא ללוותיה ואיפו בעקו. ולא יכיל לסדרא שבחא דמאריה כדקא יאות מאי הוא (א) אמר ליה רבי יוסי אצ"פ דלא יכיל לכוונא בלא ורעותא. סדורא ושבחא דמאריה אמאי יגרע. אלא יסדר שבחא דמאריה אצ"פ דלא יכיל לכוונא וילי ללוותיה. הו"ל תפלה לדוד שמעה ה' לך הקשיבה רנתי. שמעה ה' לך בקדמיתא. בגין דלויפו סדורא דשבחא דמאריה. ולבחר הקשיבה רנתי האוינה תפלתי. ומאן דיכיל לסדרא שבחא דמאריה ולא עביר. עליה כתיב (ישע' א) גם כי תרבו תפלה אינני שומע: (א-רמג:)

שמעיה ה' לך הקשיבה רנתי האוינה תפלתי בלא שפתי מרמה. פתח רבי חזקיה ואמר שמעה ה' צדק. כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה. שבכל פעם שכנסת ישראל באה לפני הקב"ה הוא נודמן לגנדה (ב) זש"כ שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האוינה תפלתי. אמר דוד אני מתקשר בכנסת ישראל. כמו שהיא נמצאת לפניו אני גם כן נמצא. ובעבור זה שמעה ה' צדק בתחלה. ואח"כ הקשיבה רנתי האוינה תפלתי בלא שפתי מרמה. מהו בלא שפתי מרמה. אלא כך למדנו. כל דבור ודבור של תפלה שהאדם מוציא מפיו עולה למצלה ובוקע רקיעים. ונכנסת למקום שצריכה ליכנס. ושם נבחנת אותה התפלה אם היא תפלה כשרה או לא. ואם היא תפלה כשרה מכניסים לה לפני מלך הקדוש לעשות רצונה. ואם לא היא נדחית החוצה. ונתעורר באיתה תפלה רוח אחר: (ג-נה):

שמעיה ה' לך הקשיבה רנתי האוינה תפלתי בלא שפתי מרמה. פתח רבי חזקיה ואמר שמעה ה' לך. כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה. דבכל זמנא דכנסת ישראל אתת לקמיה דקב"ה אזדמן לזבלה (ב) הו"ל שמעה ה' לך הקשיבה רנתי האוינה תפלתי. אמר דוד אנא מתקשרנא בכנסת ישראל. כמה דהיא אשתכחת לקמך אנא נמי הכי אשתכחנא. ובגין כך שמעה ה' לך בקדמיתא. ולבחר הקשיבה רנתי האוינה תפלתי בלא שפתי מרמה. מהו בלא שפתי מרמה. אלא הכי תנין. כל מלה ומלה ללוותא דלסיק ב"ג מופומיה סלקא לעילא ובעקא רקייעין. ועלאת לאתר דעאלת. ותמן אתבנת: הו"ל מלה אי היא מלה דכשרא אי לא. ואי היא מלה דכשרא עלאי לה קמי מלכא קדישא למעבד רעותה. ואי לאו סאטין לה לבד. ואתער בההיא מלה רוחא אחרא: (ג-נה):

ממתים ירך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים וגו'. אמר רבי שמעון בוא וראה ממתים ירך ה' ממתים מחלד. הרי כהן שני צדדים. ירך ה' וחלד. ירך ה' זה הקב"ה. שהנשמה נאספת אליו. ממתים מחלד. זה צד הטומאה. שהגוף הוא שולט עליו. שנאמר

ממתים ירך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים וגו'. אמר רבי שמעון תא חווי ממתים ירך ה' ממתים מחלד. הכא לויפו תמי ספרי. ירך ה' וחלד. ירך ה' זה הקב"ה. דנשמתא אתכפייה לנביה. ממתים מחלד. דא ספריא אחרא. דגופא לויפו שלטא עליה. דכתיב

יז הוהר

(א) וכבאר שהוא תפלת הכולל ו' הספירות וקרא עין החיים הוא יהוה פניו יהוה עם המלכות שנאחו דוד בפנים שה' ואז יושק השואל דין ויתכלל בימיו החיים:

יך (א) נבמרא איתא שהפעטער בצרה פטור מן התפלה. והוהר סמטור בענין זה דשואל רבי חזקיה אם יש דחק בענין סידור שבת רבונו שהיא חלק התפלה עד יוצר אור לפטור הפעטער מ'אמרו. ורבי יוסי התסיר בזה. ומביא ראיה מן הפסוק שמעה ה' צדק וגו' שקורם התפלה שהיא שבת עשרה ברכות מחייב להיות תחלה צדק ונהי. דהיינו תפלת העשיה ותפלת היצירה שהם סידור שבת של הקב"ה: (ב) צדק רמו על סדת המלכות והשכינה הקדושה. והוה הסוד לומר קורם השמע הפסוק אדני שפתי תפתח וגו'. כי השם אדני הוא של הכחות והשכינה הקדושה שנערך להקדישה קורם התפלה כי ע"י ירה תעזרה התפלה. והיא כמו עמוד הענין שה' במדבר:

דכתיב (ישעי' לח) לא אביט אדם עוד עם יושבי חבל (ג): (ג-רנז):

אני בלדק אחזי פניך וגו'. פתח סהוא יודאי ואמר דוד מלכא חזיבונא ודבקונא דליה בטהיט אבין סוס (ד) ועלה אמר (תהלים קיח) אבן מאסו סבונים היתא לראש פנה. וכד צעא לאסתכלא בחיזו יקרא דמאריס. נטל לטהיט אבין צידים בקדמיתא ולבחר עייל (ה) צנין דכל מאן דצעי לאתחזאה קמי מאריס לא אעיל אלא בטהיט אבין. דכתיב (ויקרא יג) בזאת יבא אהרן אל הקדש (ו) ודוד משבח גרמיס ואמר אני בלדק אחזי פניך (ז) וכל אשתלוחיס דדוד לאתחזאה בטהיט אבין כדקא יאות לגבי דלעילא: (ח-עג)

יח

וימי שמים וירד וערפל תחת רגליו. אמר רבי שמעון בשעתא דקביה צעא לאתגלאה צטורה דסיני. קרא קביה לכל פמליא דליה ואמר לון. הסתא ישראל רביין דלא ידעין נימוסי ואגא צעי לאתגלי עלייסו. אי אתגלי עלייסו בחילא דגבורה לא יכלין למסבל. אבל אתגלי עלייסו צרחמי ויקבלון נימוסי. הסיד (שמות יט) ויהי ציוס השלישי. ציוס השלישי ודאי דאיוס רחמי (פ) מנלן. דכתיב ויט שמים וירד. ובהאי אתגלי קביה לישראל. אקדיס לחו רחמי בקדמיתא. ולבחר אהיסיב לחו אורייתא מסערא דגבורה: (ג-טז)

רבי יצחק אמר כתיב ויט שמים וירד. וכתיב (שמות יט) וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. ויט שמים וירד. לאן נחת. אי תימא דנחת לסיני. על הר סיני כתיב (ג) ולא כתיב כהר סיני. אלא ויט שמים וירד. לאן נחת (ד) רבי יוסי נחית בדרגו מדרגא לדרגא ומכתרא לכתרא עד לאתדבק בטהיט אר"ץ. וכדין אתגהיר סיהרא וקיימא צאשלמותא. הסיד ויט שמים וירד לטהיט אר"ץ. וכדין כתיב על הר סיני. מא קיימא על הר סיני. סוי אימא דא שכינתא: (ג-טז)

וירעם בשמים ה' ועליון יתן קלו כרד וגחלי אש. אמר רבי יהודה כיון דאמר וירעם בשמים ה'.

שנאמר (ישעי' לח) לא אביט אדם עוד עם יושבי חבל (ג): (ג-רנז):

אני בצדק אחזי פניך וגו'. פתח יהודי ההוא ואמר דוד המלך חביבות ודבקות שלו באבין ההיא היה (ד) ועליה אמר (תהלים קיח) אבן מאסו חבונים היתה לראש פנה. וכאשר חפץ להסתכל במראה כבוד רבונו. לקח אותה האבן בידו תחלה ואח"כ נכנס (ה) לפי שכל מי החפץ להתראות לפני רבונו אל יכנס אלא באבין ההיא. שנאמר (ויקרא יג) בזאת יבא אהרן אל הקדש (ו) ודוד התפאר עצמו ואמר אני בצדק אחזי פניך (ז) וכל גייעתו של דוד להתראות עם אבין ההיא כראוי לפני העליון: (ח-עב)

יח

וימי שמים וירד וערפל תחת רגליו. אמר רבי שמעון בשעה שהקביה חפץ להתגלות בהר סיני. קרא הקביה לכל פמליא שלו ואמר להם. עכשיו ישראל צעירים שאין יודעים דרכי ואני חפץ להתגלות עליהם. אם אתגלה עליהם בכח של גבורה לא יוכלו לסבול. אבל אתגלה עליהם ברחמים ויקבלו משפטי. זש"כ (שמות יט) ויהי ביום השלישי. ביום השלישי ודאי שהוא רחמים (פ) מניין. שכתוב ויט שמים וירד. ובה נתגלה הקביה לישראל. הקדיס להם רחמים בתחלה. ואח"כ ניתנה להם התורה מצד הגבורה: (ג-טז)

רבי יצחק אמר כתוב ויט שמים וירד. ונאמר (שמות יט) וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. ויט שמים וירד. אנה ירד. אפשר תאמר שירד לסיני. על הר סיני כתוב (ג) ולא כתוב בהר סיני. אלא ויט שמים וירד. אנה ירד אמר רבי יוסי ירד במדרגותיו ממדרגה למדרגה ומכתר לכתר עד שנדבק באר"ץ ההיא. ואז נוארה הלבנה ועמדה בשלימות. זש"כ ויט שמים וירד לאר"ץ ההיא. ובכן כתוב על הר סיני. מה היה נמצא על הר סיני. זאת אומרת שזו השכינה: (ג-טז)

וירעם בשמים ה' ועליון יתן קלו כרד וגחלי אש. אמר רבי יהודה כיון שאמר וירעם בשמים ה'.

זיו הזהר

(ג) צולם אמתים נקרא חדר והיינו חדר. זה שם מתהפך כמו כבש כשב: (ד) מרת המלכות נקראת אבין כסוד הכתוב על אבן אחת שבעה עינים. שבעה דוקא ולא שבע. והבן: (ה) פירוש שהתקשר עצמו בשכינה הקדושה ולקחה לערותו להאנות תפלות: (ו) וצ"ל הקדושה במקורה מרת המלכות נקראת וא"ת ונקראת אבין ונקראת צדק: (ז) אחזה פניך היינו התפארת מלך הקדוש ששמו שם הוי"ה בית:

יח (ה) ספירת התפארת נקראת שמים גם יום השלישי שהיא ספירה ג' מן ה' הספירות של ימי הבנין ומדתה מרת הרחמים: (כ) כיון נדחקו שפורשי הזהר. ונראה לי שמה שמקוץ הוא מיותר. ועיקר קושייתו שכתוב וירד סתם ולא פירש לאן ירד. ואם תרצה לומר דהיינו שירד על הר סיני. הלא בתורה אחר שנאמר וירד ה' נכתב על הר סיני. אי"כ גם כן היל"ל על הר סיני ולא סתם וירד. ועל זה מתרץ רבי יוסי שהמכוון הוא חורדה מן ספירות העליונות עד הספירה שנקראת אר"ץ שהיא המלכות והשכינה הקדושה. ונקראת לבנה יען כי אין לה אורה אלא מה שמאיר בה התפארת עם שאר הספירות והן שליבותה. ולוי שהיתה כזאת שנתן התורה עיי התגלות אור האלהות באמצעות המלכות לא היה באפשרות לישראל לסב"ר אור האלהות הגדולה. כי הרי גם אחר היירות הזאת ה"ל קשה להם לסבול:

ה' אלא כתוב ועליו יתן קלו (ג) אלא הכא רוא סוד האמונה. מן למעלה מעלה יצא קול הנשמע. לאחר שהקול ההוא יצא ונשמע יצאו הדינים. ונתיבות של דין ורחמים יוצאים ומתפשטים משם (ד) וירעם בשמים ה'. זה בית דין ברחמים (ה) והעליון אע"פ שלא נתגלה ולא נודע. כיון שקול ההוא יצא בכך נתגלה הכל דין ורחמים. זש"כ ועליו יתן קלו. כיון דיתן קולו בכך ברך וגחלי אש. מים ואש: (א-קטי.)

אמרת ה' לרופה מגן הוא לכל החוסים בו. כתוב ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים. הרי נתבאר שכתוב מארת חסר. שנברא אסכרה לתינוקות. וזאת היא בחסרון הלבנה כשנקטן אורה. והיא מארת. וכאשר הלבנה נתחקנת נהפכות האותיות לאמרי"ת. זש"כ אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו. מגן הוא על כל רוחות רעות ומויקים המשוטטים בעולם בחסרון הלבנה לכל אותן הנאחזים בה בהאמונה של הקדוש ברוך הוא: (א-יט.)

אמרת ה' לרופה מגן הוא לכל החוסים בו. כתוב ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים. הא לוקמוה דכתיב מארת חסר. דלחברי אסכרה לרבינו. ולא איחו בגריעו דסיהרא דלוצירת נהורא. ואיחי מארת. וכד אחתקנת סיהרא אתהפכן אתון לאמרי"ת. ה"ד אמרת ה' לרופה מגן הוא לכל החוסים בו. מגן הוא על כל רוחות זישון וקסטידין דמטצי בעלמא בגריעו דילה לכל איגון דלחידן זיה במימנותיה דקודשא בריך הוא: (א-יט.)

דן ה' וברוך לורי וירוס אלוהי ישעי. פתח רבי יצחק ואמר חי ה' וברוך צורי. וכי איני יודע שהקב"ה נקרא חי. אלא אפילו צדיק גמור הוא נקרא חי

דן ה' וברוך לורי וירוס אלוהי ישעי. פתח רבי יצחק ואמר חי ה' וברוך צורי. וכי לא ידענא דקב"ה אקרי חי. אלא אפילו לדיק גמור איחו אקרי חי

הי

זיו הוהר

(ג) קשה לו האם יש יותר עליון מן השם הויה ביה. ועוד קשה איך יתכן לומר על היותר עליון שנותן ברך וגחלי אש שזה מורה על דין הקשה. כי הלא שם אין בציאות דין קשה של ברך וגחלי אש: (ד) כתרין שלא מן העליון יוצא ישר ברך וגחלי אש. אלא שבתחלה נתן קולו. והיינו כבירת התפארת שהוא המרכז של ה' הכפירות ההתנוות שנקראות ימי הכנין. ובהם נעשה סקום להנהגה שעל פי דין בעירוף הרחמים: (ה) ענה כבאר הפסוק וירעם בשמים ה'. כי שמים היינו ספירת התפארת שהיא מורכבת מן חסר ודין. והוה שאומר וירעם בשמים ה'. ואם תשא אף נעשה ושתלשלות הדין. וכפרש ואומר שהכל מן העליון אבל לא יצא הדין ישר מן העליון אלא שהעליון הנסתר דהיינו נ' ספירות הראשונות רוציא תחלה את הקול הנשמע שהוא התפארת מרכז ה' כפירות. ועיזו נעשה האפשרות ומציאות רחסים המורכב מן חסר ודין מים ואש. והיינו ברך וגחלי אש. וזה ענין מסוק סאר בחכמת הקבלה: וזה כבאר בכמה מקומות שהתפארת נקרא קול והמליכות נקראת דבור:

הן ראיתי כי נכון להביא כאן על הפסוק ותתן לי מנן ישעך וגו' מה שמוכח בפירוש היקר גרין החיים על תהלים. וזה לשינוי. כי הנח היה חילוק בין מניני מלכי ישראל למלכי בית דוד. כי למלכי ישראל היה מנן בעל עזש קצוות ולמלכי בית דוד היה מנן כפול בעל ששה קצוות. להורות שש לו אחיזה במדת המלכות ומקבל שפע מן ששה קצוות. דוד הוא הצינור. עכ"ל. והנה המרמז בדפוס החדש צייר כאן רק מנן דוד משום אבל בספרים ישנים הצייר כזה:

חי. שהרי חי צדיק הוא למעלה (י) וצדיק הוא למטה. למעלה נקרא הקב"ה חי ולמטה נקרא הצדיק חי. שכתוב (שמואל ב' כג). ובניהו בן יהוידע בן איש חי. מדוע נקרא חי. לפי שהוא צדיק. שהרי צדיק חי נקרא. חי העולמים. חי ה' וברוך צורי הכל אחז. חי וברוך שאין נפרשים זה מואת (י) וכאשר מתחברים כאחד נקראת באר מים חיים. שהרי זה נובע לתוכה וזאת נתמלאה ממנו. וירום אלוהי ישעי. זה עולם העליון שהוא רם ונשא. רם על הכל. שהרי ממנו יוצא הכל (ח) וכל ההשפעות שנשפע למלאות באר הזאת כראוי. ומשם מתברכת להאיר לכל אותן שלמטה. וכאשר נתמלא הכל כראוי בכך וירום אלוהי ישעי (ט) : (א-קסד).

רבי אלעזר פתח ואמר חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי. אלוהי כתוב בוא"ו. מקרא זה יש צדין בו. חי ה' זה חי צדיק יסוד עולם שנקרא חי העולמים. וברוך צודי. זהו שכתוב (תהלים קמד) ברוך ה' צורי. וזהו העולם שצדיק הוא קיים עליו. וירום אלוהי ישעי. וירום. זה עולם העליון. אלוהי בוא"ו זה שמי"ם. ככתוב (שם קטו) השמים שמים לה' (י) בוא וראה שכתוב (שם סח) ברוך אדני יום יום יעמם לנו וגו'. ברוך אדני באצ"ף דל"ת נו"ן יו"ד. ומקרא זה סוד של חכמה הוא (יא) יום יום אלו שנתים ימים : (א-קצג)

על כן אודך בגוים ה' ולשמך אומרה. אמר רבי אלעזר דוד המלך אמר זאת ברוח הקודש. בשעה שראה כי כבודו של הקב"ה לא נתרומם בהתרוממות ולא נתכבד בעולם אלא מצד שאר האומות. ואם תשאל על הקב"ה אינו מתכבד בעולם אלא בעבור ישראל. כך הוא בודאי. שהרי ישראל הם המה היסוד של הנר להאיר. אבל כאשר שאר האומות באים ומודים לו בהכנעה לכבודו של הקב"ה. אז נתוסף היסוד של הנר ונתתקף על כל מעשיו בחבור אחד. וניכר שהקב"ה מושל יחיד למעלה ולמטה : (ב-טו)

דרשת

חי. דהא חי לדיק איכו לעילא (י) ולדיק איכו לתתא לעילא קב"ה אקרי חי ולתתא לדיק אקרי חי. דכתיב (שמואל ב' כג) וצדיק בן יהוידע בן איש חי. אמאי אקרי חי. בגין דאיכו לדיק. דהא לדיק חי אקרי. חי העולמים. חי ה' וברוך לורי כלל חד. חי וברוך ללא מתפרסי מהרדי (י) דכד מתחברין כחדא אקרי באר מים חיים. דא נביע לבו ודא אתמליא מניה. וירום אלוהי ישעי. דא עלמא עלאה דאיכו רם ונשא. רם על כלל. דהא מיה כמיק כלל (ח) וכל נביעו דנביע לתמליא בירא כדקא יאות. ומתמן אתברכא לאהרע לכל אינון דלתתא. וכד אתמליא כלל כדקא יאות כדן וירום אלוהי ישעי : (ט) (א-קסד).

רבי אלעזר פתח ואמר חי ה' וברוך לורי וירום אלוהי ישעי. אלוהי כתיב בוא"ו. האי קרא אינון לאסתכלא ביה. חי ה' דא חי לדיקא יסודא דעלמא דאקרי חי דעלמין. וברוך לורי. דא הוא דכתיב (תהלים קמד) ברוך ה' לורי. ודא עלמא דלתקיים עליה לדיקא דא. וירום אלוהי ישעי. וירום. דא עלמא עלאה. אלוהי בוא"ו דא שמים. כד"ל (שם קטו) השמים שמים לה' (י) תא חי דכתיב (שם סח) ברוך אדני יום יום יעמם לנו וגו'. ברוך אדני באצ"ף דל"ת נו"ן יו"ד. והאי קרא רוא דתכמתא איכו (יא) יום יום אלו שנתים ימים : (א-קצג)

על כן אודך בגוים ה' ולשמך אומרה. אמר רבי אלעזר דוד המלך אמר דא ברוח קודשא. בשעתא דחמא דהא יקרא דקב"ה לא סתתליק בסליקו ולא אתיקרא בעלמא אלא מסערא דשאר עמין. ואי תימא הא קב"ה לא אתיקר בעלמא אלא בגיטיון דישראל. הכי הוא ודאי. דהא ישראל אינון הוי יסודא דשרגא לאהרע. אבל כד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקב"ה. כדן אתוסף יסודא דשרגא ואתתקף על כל עובדיו בשעבודא חדא. וסליק קב"ה בלמודיו עילא ותתא : (ב-טו)

דרשת

זיי הוהר

(י) פי' ידעיא מרת היסוד המעבור שפע כל הספירות מעלמא דדכורא אל המלכות נקרא בשם צדיק יסוד עולם. גם נקרא בשם חי העולמים : (י) חי ה' זה היסוד. וברוך צורי זו המלכות. וכאשר הם אחד בהודוונת להעביר השפע מזה לזאת אז המלכות נקראת באר מים חיים : (ח) אלוהי ישעי מבאר שמוסב על עולם הבינה אמא עלאה שמתנה נשפע כל השפע למלכות בארבעות התפארות היסוד ושאר הספירות אשר סביבו : (ט) ישעי הודוונת התפארות יסוד עם המלכות נעשה התרוממות ומעשועים בעולם הבינה ואם הבינה שמה : (י) רבי אלעזר ג"כ מבאר זה הפסוק כמו רבי יצחק שחי ה' וברוך צורי היינו ספירות יסוד ומלכות. אלא שמוסוף שהשם אלוהי בוא"ו מרמז על התפארות. כיון שהאות וא"ו מן השם הוי"ה ב"ה הוא שורש התפארות. והוא ספורש הפסוק באופן אחר מעט. שהתפארת דוד ואמר יהי רצון שיהיה חי ה' וברוך צורי בהודוונת כאחד ומן יורדים שהוא עולם הבינה יושפע להשם אלוהי שהוא התפארות כל ישעי וכל הפעיל : (יא) ויצא לתרין ביה כי הלא ברוך על פי רוב אין מוסב על המלכות אלא על מקורי הברכות. כי אם על המלכות צריך להיות ברוכה ולא ברוך. לכך מבואר ראה מזה הפסוק ברוך ארני יום יום. כי השם ארניי בודאי היינו המלכות והשכינה דקדושה ונתכב אצלה ברוך כאשר היא בהודוונת עם יום יום שהם שנתים ימים תפארת יסוד. וזה נתבאר בכמה מקומות בזה"ק שבעבור הודוונת המלכות עם עלמא דדכורא תפארת יסוד נקראת המלכות בלשון זכר :

יט

דרשת רבי שמעון ליום השבת

השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אמר רבי שמעון כאשר האיר היום ביום השבת עליה של חדוה עולה בכל העולמות בשעשועים של שמחה. יאו השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. איזה שמים. אלו השמים אשר שם העליון נתגלה בהם. שהשם הקדוש נרשם בהם. מספרים. מה מספרים. אפשר תאמר כמי שמספר ספור דברים. לא כן. אלא שמאירים ונוצצים בהתנוצצות אור העליון. ועולים בשם הכולל בהארה של שלימות העליונה. ואיזה הוא הספור. שמתנוצצים בהארת השלמות של [סופר] ספר העליון. ולפיכך עולים בשם השלם. ומאירים בהארה שלימה. ומתנוצצים בהתנוצצות שלימה. הם מתנוצצים ומאירים בעצמם מתוך הארת ההתנוצצות של [סופר] ספר העליון. ומתנוצצים ומאירים לכל צד וצד [לכל כבוד וכבוד] שמתדבקים בו. שהרי מהם מן הספור והארה הוא נואר כל ציגול וציגול ומתנוצץ בהתנוצצות. לפי שביום השבת מחצטרים השמים ועולים בשם הקדוש יותר מבשאר הימים. ומעשה ידיו. טל העליון הוא המאיר מכל צדדים הנסתרים. שהוא מעשה ידיו ותקון שלו שנתתקן ביום הזה מכל שאר הימים מגיד הרקיע. מה מגיד. ממשיך ומוציא למטה מן ראש המלך הארת השפע מלא מכל הצדדים שלו. הרקיע. זה הרקיע שהוא המעין של הבאר. וזה הוא נהר שהוא היוצא מן העדן. וזה הוא שיוצא וממשיך למטה השפעת טל העליון. המאיר ומתנוצץ בהתנוצצות מכל הצדדים. וזה הרקיע ממשיכו בהמשכת אהבה והשתוקקות להשפיע שפע של שמחה למדת המלכות. וכאשר יוצא ונמשך טל הבדולה הוא הכל מלא ושלם באותיות קדושות בכל אותן נתיבות הקדושים. וכיון שהכל נתחבר בו נעשה בו ארח להשפיע ולברך למטה:

יום ליום יביע אמר. יום ליום וציגול וציגול. עכשיו מדבר הכתוב בדרך פרט. איך השמים מספרים ומתקנים בהזרחה ובהתנוצצות עליונה לזאת הכבוד. ואיך מוציא וממשיך אותו הרקיע השפעת טל העליון. ואומי יום ליום יביע אמר. יום ליום ומדרגה למדרגה יחו להתכלל זה מן זה. ולהתנהר זה מן זה. מאותה הזרחה שמתנוצצים ומאירים השמים לזאת הכבוד. יביע. כמש"כ מבע אתעביד וגו'. ממהרים להיות נואר זה מן זה ולהתנוצץ זה מן זה מאותה הזריחה והתנוצצות. אמר זה כולל האותיות והנתיבות היוצאים

יט

דרשת רבי שמעון ליום השבת

השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אמר רבי שמעון כד נסיר יומא ביומא דשבתא סליקו דחדוה סליקו בכלהו עלמין בנימא דחדוה. כדון השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. מאן שמים. אליון שמים דשמיא עלאה אמתיו כדו. דשמיא קדישא אחרסיס כדו. מספרים. מאי מספרים. אי תימא כמאן דתשתעי ספור דברים. לכו הכי. אלא דנהרין ונללין בגלילי דנהורא עלאה. וסלקין בשמיא דלילי דנהירו דשלימו עלאה. ומאן איסו ספור. דנללי דנהירו דשלימו [דסופר] דספר עלאה. ובגין כך סלקין בשמיא שלים. ונהרין דנהירו שלים. ונללי דנהירו שלים. איסו מנללי ונהרו בגרמייהו מנו נהירו דנללי [דסופר] דספר עלאה. ונללי ונהרו לכל מסר וספר [לכל כבוד וכבוד] דמתדבקן ביה. דתא מנייהו מהסוה ספירו ונהירו נהיר כל עוקא ועוקא ונליץ בגלילי. בגין דבשמי יומא מתערין שמים וסלקין בשמיא קדישא יתיר משאר יומין. ומעשה ידיו. סהוא סלא עלאה דנהיר מכל ספרין גניזין. דליסו מעשה ידיו ותקונא דליה דמתתקנא ביומא דא מכל שאר יומין מגיד הרקיע. מאי מגיד. משיך ונגיד לתתא מרישא דמלכא מליא מכל ספריו. הרקיע. סהוא רקיע דליסו כבועא דבירא. ודא ליסו סהוא כסר דנפיק מעדן. ודא ליסו דנגיד ומשיך לתתא נגידו דללא עלאה. דנהיר ונליץ בגלילי מכל ספרין. ודא רקיע אנגיד ליה במשיכו דרחימו ותיאובתא לאשקאה שקין דחדוה למעלי שבתא. וכד נגיד ומשיך סהוא סלא דבדולחא כלא מליא ושלים באתווי קדישין בכל אינון שבינו קדישין. וכיון דלא אסתבר ביה אתעביד ביה ארחא לאשקאה ולברכא לתתא:

יום ליום יביע אמר. יומא ליומא ועוקא לעוקא. סתתא משתעי קרא בלח פרט. סייך שמים מספרים ומתקנים בספירו ובנלילי עלאה להאי כבוד. וסיך נגיד ומשיך סהוא רקיעא נגידו דסלא עלאה. ואמר יום ליום יביע אמר. יומא ליומא ודרגא לדרגא יחו לאתכללא דא כדא. ולאסתברא דא מן דא. מהסוה ספירו דנללי ומנהרו שמים להאי כבוד. יביע. כד"א מצע אתעביד וגו'. אוחו לאסתברא דא מן דא ולאסתכללא דא מן דא מהסוה ספירו ונללי. אמר כללא דאתון ושביילין דנפקין

זיו הוהר

ימ אמר העציר אשר עיניו חלושות מלהסתכל באור הבהיר, כאשר הנעתי לפני רשות האלה של רשבי על יום השבת ועל זוג השבועות המיוחדות על מוצאי היום נעשה עמי עוף בדי, ויראתי בפצותי שיה להתחיל בדרשת הארון נורא ורחיל, וכל המעיין בספרי הכ"ד יראה ספר שלם נגוד על אותה דרשת השבת, ונקרא בשם "פירוש המלכות", לכן יסדה לי הקורא על המסקת פירוש זיו הוהר בשתי דרשות האלה:

היוצאים מן חכמה ובינה. והראש ההוא שיוצא מהם
 שהוא התפארת הנקרא בן הבכור. א חכמה. וכאשר
 הוא צולה ויורד מתחברת מ עם א והיא אב בינה.
 ר ראש הבכור. כאשר מתחברות כל האותיות של
 אבך הרי זה הארת של חכמה ובינה והתפארת.
 ומאירים זה בזה בחבור אחד השולט ביום השבת.
 וע"כ הכל נכלל זה בזה למען היות אחד. ובעבור זה
 ימהרו זה בזה אבך ההוא מושל העליין להיות הכל
 אחד. וכאשר כל זה יוצא ונמשך לאותו הרקיע. בכך
 הוא משפיע ומאיר למטה לזאת כבוד אל. לעשות
 תולדות בדמות אותן שמים המאירים לזאת כבוד אל.
 [אף כן] ולידה ללידה יחיה דעת. מרכבה שלה שהם
 גוף הכסא. וכלם נקראים לילות. כמש"כ (תהלים טו)
 אף לילות יסרוני כליותי. מרכבה העליונה נקראים
 ימים יום ליום. מרכבה התחתונה נקראים לילות לילה
 ללילה. יחיה דעת. יחיה יחיה. יחיה תולדות של
 לילות שמים. ואפשר תאמר יחיה אין היא יחיה. ברא
 וראה כתוב ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא
 היתה אם כל חי. חוה וחיה בענין אחד עולות. ועל
 כן נעתקה י"ד ונכנסה וא"ו שהיא כראוי. כיון
 שהוא"ו היא חיים בודאי. ולכך חוה וחיה. שלוקחת
 חיים מן הוא"ו. אף כאן יחיה יחיה. דעת זה הוא
 הסוד של שמים. מה שמים בו ששה צדדים. אף כאן
 ששה צדדים באותן התולדות אשר יחיה כדמיון שלו.
 וע"כ יום ליום נכלל במדרגה העליונה של אבך.
 ולידה ללידה בסוד בחינת זכר המאיר לה שהוא שמו
 דעת:

אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם. לפי
 שזה אבך סוד עליון הוא ולא כשאר אמרים. חזר
 עליו הכתוב ואמר. אין אמר ואין דברים כשאר
 אמרים שבעולם. אלא שזה אבך סוד עליון הוא
 במדרגות העליונות. שאין שם אומר ודברים. ולא
 נשמעים כשאר המדרגות שהם סוד האמונה והם קול
 הגשמע. אבל אלה אינם נשמעים יצולם. וזהו שכתוב
 בלי נשמע קולם:

בכל הארץ יצא קום וגו'. אע"פ שהם
 נסתרים עליונים שלא נודעו מעולם. אבל בכל הארץ
 יצא קום. המשכת השפע שלהם נמשך ונשפע למטה.
 ובשביד המשכה ההיא יש לנו אמונה שלימה בעולם
 הזה. וכל בני העולם מספרים סוד אמונתו של
 הקב"ה באותן המדרגות. כאילו הם נגלות ולא היו
 נסתרות וגניזות. וזהו ובקצה תבל מליהם. מקצה
 העולם עד סוף העולם מספרים אותן חכמי לב באותן
 מדרגות הנסתרות אע"פ שאינן ידועות. אבל במה
 ניכרות. יען כי לשמש שם אהל בהם. לפי שהשמש
 הקדוש שהוא המשכן מאותן מדרגות עליונות הקדושות.
 והוא המאור שמקבל כל האורות הנסתרים והמשכת
 השפע שלהם. ובשבילו נראתה האמונה בכל העולם.
 מי שמשיג את השמש הריהו כמי שמשיג לכל המדרגות.
 לפי שהשמש הוא אהל שנכלל בהן ומקבל כל השפע
 מהן

דנקיין מאבא ואמא. והסוד רישא דנפיק ממיסו
 דאישו ברא בזכרא. א אבא. וכד אישו
 סליק וגחית אתחברת מן צהדי א ואישי אב. א
 ר רישא בזכרא. כל מתחברין אתון כלשו
 אבך דא נהירו דאבא ואמא וברא בזכרא.
 והריין דא ברא בהבורא חדא דשלא צימא דשבתא.
 וע"ד כלל אתכליל דא ברא בנין למסוי חד. ובג"כ
 אוחו דא ברא הסוד אבך שליטא עלאה למסוי כלל
 חד. וכד כל האי אתנגיד ואתמשך להאי רקיע. כדן
 אישו אשקי ואנהיר לתתא להאי כבוד אל. למעשה
 תולדין בדיוקנא דאיון שמים דנהרין להסוד כבוד אל.
 [ואף סיון ולינה ללינה דעת. רתיבא דילא דאיון
 גושא דכרסוא. וכלשו אקרין לילות. כד"א (תהלים טו)
 אף לילות יסרוני כליותי. רתיבא עלאה אתקרי
 ימים יום ליום. רתיבא תתא אתקרי לילות לילה
 ללילה. יחיה דעת. יחיה יחיה. יחיה תולדין
 דאיון שמים. ואי תימא יחיה לאו יחיה. תא
 חוי כתיב ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא
 היתה אם כל חי. חוה וחיה בשמה חדא כלקין. ועל
 דא אתהלך י"ד ועייל וא"ו דאישו כדקא יחיה. דא
 וא"ו אישו חיון ודאי. וע"ד חוה וחיה. דשלא
 חיון מן וא"ו. אף סכא יחיה יחיה. דעת. דא אישו
 ברא דשמים. מה שמים שית סערין. אף סכא
 שית סערין בציון תולדין דקא יחיה כנוונא דלינה.
 וע"ד יום ליום אתכליל בדרגא עלאה דאבך.
 ולינה ללינה ברא דזכורא דקא נהיר לה דאישו שמים
 דעת:

אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם. בנין
 דהאי אבך רוא עלאה אישו ולא כשאר אמירן. אהרן
 קרא עליה ואמר. אין אמר ואין דברים כשאר
 אמירן דעלמא. אלא האי אבך רוא עלאה אישו
 בדרגין עלאין. דלית תמן אמירן ודברים. ולא
 אשתמעו כשאר דרגין דאיון רוא דמסימותא דאיון קלא
 דאשתמע. אבל הני לא אשתמעו לעלמין. והיינו דכתיב
 בלי נשמע קולם:

בכל הארץ יצא קום וגו'. אע"פ דאיון
 סמירין עלאין דלא אתידעו לעלמין. אבל בכל הארץ
 יצא קום. נגידו ומשיכו דלשו אתמשך ואתנגיד לתתא.
 ובנין הסוד משיכו אית לן מסימותא שלימתא ביה
 עלמא. וכל בני עלמא משתעו רוא דמסימותא
 דקב"ה בציון דרגין. כאילו אתנגליין ולא הוו
 סמירין יגיון. והיינו ובקצה תבל מליהם. מרישא
 דעלמא פ"י ע"פ עלמא משתעון איון חיומי לבא בציון
 דרגין גניזין אע"פ דלא אתידעו. אבל במה
 אשתמועו. בנין דלשמש שם אהל צהס. בנין שמשא
 קדישא דאישו משכנא מאיון דרגין עלאין קדישין.
 ואישו נהורא דנפיל כל נהורין גניזין והסוד משיכו
 דלשו. ובגניסה אתחוי מסימותא בכל עלמא.
 מאן דנפיל לשמשא כמאן דנפיל לכלשו דרגין.
 בנין דמשא אישו אהל דאתכליל בהן ונפיל
 כלל

מהן. והוא מאיר ומשפיע לכל אותן גווני המאורות אשר למטה :

והוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארצה. ועל כן והוא כחתן יוצא מחפתו בהארה והתנוצצות מכל האורות הנסתרים. כי כלם בהשתוקקות ברצון שלם נותנים לו תשוקותם והארה שלהם. כמו שיש להחתן רצון והשתוקקות של כלם ליתן לו (גיא של הלכה יתן לה) אוצרות ומתנות. וע"כ והוא כחתן יוצא מחפתו. איוזה חפתו. זה העדן. וסוד זה הוא ונהר יוצא מעדן. עדן זה הוא חופה המכסה על הכל. ישיש. מצד אור הראשון שלא נמצא בו. דין כלל. כגבור. מצד הגבורה. ואע"פ שגבורה היא דין שלם. כגבור כחוב ולא גבור. לפי שנמתק הדין בחסד. ומקבל הכל כאחד בהשתוקקות ורצון שלם. וכל זה לרוץ ארצה. כמש"כ (ישעי' מג) הנותן בים דרך. להשפיע ולהשלים הארת הלבנה בכל הצדדים. ולפתח בה דרך להאיר למטה :

מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו. מקצה השמים מוצאו. מקצה אותן שמים העליונים שאמרנו הוא מוציא השפע. לפי שסוף הגוף הוא המוציא. ובמקום הזה ניכר בין משפיע למקבל. וזהו שכתוב (דברים ד) ולמקצה השמים ועד קצה השמים. קצה השמים זה עולם העליון. ולמקצה השמים זה המלך שהשלוש שלו. כמו שזה מקבל כל האורות וכלם בו. אף כך זה מקבל כל האורות וכלם בו. והשפע יוצא מקצה השמים. ותקופתו על קצותם. ותקופתו הוא הסובב בכל אותן צדדים הקדושים הראוים לקבל האור והשפע ולהתנוצץ ממנו. ואין נסתר מחמתו. אין משיסתתר מהארה ההיא. שהיא לכלם מאיר בכלל אחד לכל אחד ואחד כמו שראוי לו. וכאשר כלם נשתלמים ונאורים מתוך השמש אז מתעטרת הלבנה כדמיון אם העליונה תמימה חמשים שערים :

וזה הוא שכתוב תורת ה' תמימה. שהרי אז היא תמימה מכל הצדדים בסוד חמש המדרגות. כדמיון אם העליונה. שאותן חמש הם סוד של חמשים. ולפיכך היא באה בחמש חמש תיבות. בשביל להשלים לסוד של חמשים :

תורת ה' תמימה משיבת נפש. הרי חמש. עדות ה' נאמנה מחכימת פתי. הרי חמש. פקודי ה' ישרים משמחי לב. הרי חמש. מצות ה' ברה מאירת עינים. הרי חמש. יראת ה' טהורה עומדת לעד. הרי חמש. משפטי ה' אמת צדקו יחדיו. הרי חמש.

כלן באות בחמש חמש להתכלל כדמיון אם העליונה. וע"כ הו"ו"ה הו"ו"ה ששה פעמים כנגד ששה צדדים העליונים. שהם סוד שם העליון. ובכך הלבנה נתמלאית ונשתלמת בסדר עליון כראוי. וזה הוא ביום השבת שהכל נשתלם כראוי בסוד השבת למצה ילכטו. וע"כ ביום הזה נחוסף הארה בכל כמו שארנו. שמים מקבלים מקור החיים תחלה. והם מאירים ומתקייט לכבוד העליונה מן הסוד של [סופר]

כלא. ואיסו נהיר לכל אינון גווי נסורין לתתא :

והוא כחתן יולא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארצה. ועל דא והוא כחתן יולא מחפתו בנהירו ונליאו דכל נסורין גמיון. דכלאו בתיאובתא ברעותא שלים יסבו ליה רעותייהו ונהירו דלסון. כמה דלחתן איה רעו ותיאובתא דכלסו למיכב ליה (גיא דגלם למיכב לה) כבובן ומתנן. וע"ד והוא כחתן יולא מחפתו. מלן חפתו. דא עדן. ורוא דא ונסר יולא מעדן. עדן דא איחו חופיא דחפיה על כלא. ישיש. מסערא דלור קדמא דלא אשתכח ביה דינא כלל. כגבור. מסערא דגבורה. ואע"ג דגבורה איסי דינא שלים. כגבור כתיב ולא גבור. בגין דאמתיק דינא בחסד. ונסיל כלל כחדא בתיאובתא ורעותא שלים. וכל דא לרוץ ארצה. כד"א (ישעי' מג) הנותן בים דרך. לאשקלא ולאשלאמא נהירו דסיהרא בכל ספרין. ולמפתח בה ארמ לאנסרא לתתא :

מקצה השמים מולאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו. מקצה השמים מולאו. מסייפי אליון שמים עליון דקאמרן איחו אסיק. בגין דסיומא דגופא איחו אסיק. ובהאי אתר אשתמודע בין דבר לטוקבא. ודא הוא דכתיב (דברים ד) ולמקצה השמים ועד קצה השמים. קצה השמים דא עלמא עלאה. ולמקצה השמים דא מלכא דשלמא דיליה. כמה דהאי נסיל כל נסורין וכלאו ביה. אוף הכי האי נסיל כל נסורין וכלאו ביה. ואיסו נפיק מקצה השמים. ותקופתו על קצותם. ותקופתו דסחרא בכל אינון ספרין קדישין דאתחוו ללאתסרא ולאשתקאה ולגללא מניה. ואין נסתר מחמתו. לית מלן דאשתחיא מהסוה נהירו. דהא לנלסו אנסיר בכללא חדא לכל חד וחד כמה דאתחיו ליה. וכד כלסו אשתלימו ואתנסיירו מנו שמא כדן סיהרא מתעשרא כגוונא דאמא עלאה שלימא בחמשין תרעין :

וזה הוא דכתיב תורת ה' תמימה. דהא כדן איסי תמימה מכל ספרין ברוא דחמש דרגין. כגוונא דאמא עלאה. דאינון חמש רוא דחמשין. ובגין כך איסי אתיא בחמש חמש תיבין. בגין לאשלאמא לרוא דחמשין :

תורת ה' תמימה משיבת נפש. הא חמש. עדות ה' נאמנה מחכימת פתי. הא חמש. פקודי ה' ישרים משמחי לב. הא חמש. מצות ה' ברה מאירת עינים. הא חמש. יראת ה' טהורה עומדת לעד. הא חמש. משפטי ה' אמת לזקו יחדו. הא חמש.

כלאו אתין בחמש חמש לאשתכללא כגוונא דאמא עלאה. וע"ד הו"ו"ה הו"ו"ה שית זמנין לקבל שית ספרין עליון. דאינון רוא דשמא עלאה. וע"ד סיהרא אשתליא ואשתלים בסידורא עלאה כדקא יאות. ודא איחו ביומא דשבתא דכלא אשתלים כדקא יאות ברוא דשבתא שילא ותא. וע"ד ביומא דא אתוסף נהירו בכלל כדקאמרן. שמים נסלי ממקורא דחיי בקדמייתא. ואינון מנהרי ומתקני לכבוד עלאה מרוא [דסופר] דספר

דמחר כמה איכלוסין חילין ומשירין מחכשין בהדה. ואישי וכלהו מחכאן לכל חד וחד דתקינן לה כהאי ליליא. כיון דמתמכרון כחדא ואישי חמאת לבעלה מאי כתיב. השמים מספרים כבוד אל. השמים. דא חתן דעאל לחופה. מספרים. מתנהרין כוהרא דספיר דנהיר חסיר חסויסי עלמא ועד סייסי עלמא. כבוד אל. דא כבוד כלס דאקרי אל. דכתיב (תהלים ז) ואל זועם בכל יום. בכל יומי שתא אקרי אל. והשתא דהיא עאלת לחופה אקרי כבוד ואקרי אל. יקר על יקר. נהירו על נהירו. ושלטנו על שלטנותא. כדון כהאי שעתא דשמים עאל לחופה ואחי ונהיר לס. כל אינון חבירא דתקינן לה כלסו אלתפרשו בשמהן תמן. ההי"ד ומעשה ידיו מגיד הרקיע. מעשה ידיו. אלון אינון מארי קיימא דברית כהדי כלס. ואינון מארי קיימא דברית אקרונ מעשה ידיו. כד"א (תהלים ז) ומעשה ידיו כוננהו. דא ברית קיימא דחתיס בכשרא דכר נש - מגיד הרקיע. אלון חבירא דלתחברו בכלה דא ומארי קיימא דילה מגיד ורסיס כל חד וחד. ומאן הרקיע. דא אישו הרקיע דביס חמה ולבנה וכוכביא ומזליא. ודא אישו ספר הזכרון. אישו מגיד ורסיס לסו וכתיב לסו למחיו בני היכלא ולמעבד רעותהון תדיר :

יום ליום יביע אמר. יומא קדישא מאינון יומין עלאין דמלכא. משבח לון לחבירא ואמר הויה מלא דאמר כל חד לחבירא. יומא ליומא יביע הויה אומר ומשבח ליה. ולינה ללינה. כל דרגא דשלישא בליילא משבח דא לדא הויה דעת דל חד מחבירא. וברחימו סגי אלתעבדו לון חבירין ורחימין :

אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם. אין אמר ואין דברים. בשאר עניני העולם. בלי נשמע קולם. שאין נשמעים לפני המלך ואינון הפץ לשמוע אותם : בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש שם אהל בהם. אבל אותן חידושי תורה בכל הארץ יצא קום. שעושים קו המדה אותן הדברים. מדידות עליונות ומדידות תחתונות. [מדורים עליונים ומדורים תחתונים] מהם נעשים רקיעים ומהם ארץ. ואפשר תאמר שאותן חידושי תורה רק במקום אחד נשמעים. לא כן. אלא בקצה תבל מליהם. הם משוטטים בכל העולם. וכיון שנעשה מהם רקיעים מי שוכן בהם. חור ואמר לשמש שם אהל בהם. שמש הקדוש הוא עושה מדורו ומשכנו בהם ונתעטר בהם :

הוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארה. כיון שהוא שוכן באותן הרקיעים ונתעטר בהם. בכך והוא כחתן יוצא מחפתו וגו'. ישמח וירוך באותן הרקיעים. יוצא מהם ונכנס ורץ לתוך מגדל אחד אחר במקום אחר :

מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו. מקצה השמים מוצאו. ודאי מצולם העליון הוא יוצא ובא. שהוא קצה השמים שלמעלה. ותקופתו על קצותם. איוז תקופתו. זה קצה השמים

המחרת הרבה המונים חילית ומחנות מתאספים להיות עמה. והיא עם כלם מחכים לכל אחד ואחד שעשו לה תיקונים בלינה הוה. כשמתחברים יחד והיא תתראה עם בעלה מה כתוב. השמים מספרים כבוד אל. השמים. זה החתן שנכנס לחופה. מספרים. מאירים כוזהר הספיר שמאיר ומבריק מקצה העולם ועד קצה העולם. כבוד אל. זה כבוד הכלה שנקראת אל. שכתוב (תהלים ז) ואל זועם בכל יום. בכל ימי השנה נקראת אל. ועכשו שהיא נכנסת לחופה נקראת כבוד ונקראת אל. כבוד על כבוד. אורה על אורה. וממשלה על ממשלה. ואז באותה שעה שהשמים נכנס לחופה ובא ומאיר לה. כל אותן החברים שעשו לה תיקונים כלם נפרשים בשמותם שם. וזש"כ ומעשה ידיו מגיד הרקיע. מעשה ידיו. אלה הם בעלי מחויקי הברית עם הכלה. ואותן בעלי מחויקי הברית נקראים מעשה ידיו. כמש"כ (תהלים ז) ומעשה ידיו כוננהו. זה את הברית שנחתם בבשר איש - מגיד הרקיע. אותן החברים שהתחברו עם הכלה הזאת שהם בעלי ברית שלה מגיד ומרשים הרקיע לכל אחד ואחד. איוז רקיע. זה הרקיע שבו חמה ולבנה וכוכבים ומזלות. וזה הוא ספר הזכרון. והוא מגיד ומרשים אותם וכותבם בספר להיותם בני ההיכל ולעשות רצונם תמיד :

יום ליום יביע אמר. יום הקדוש מאותן ימים עליונים של המלך. משבח להם להחברים ואומר חידושי התורה שאמר כל אחד לחבירו. יום ליום יביע אומר והוא ומשבח אותו. ודילה לדילה. כל מדרגה השולטת בלינה משבחין זה לזה אותו הדעת של כל אחד מן החברים. ובאהבה רבה נעשין להם חברים וידידים :

אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם. אין אמר ואין דברים. בשאר עניני העולם. בלי נשמע קולם. שאין נשמעים לפני המלך ואינון הפץ לשמוע אותם : בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש שם אהל בהם. אבל אותן חידושי תורה בכל הארץ יצא קום. שעושים קו המדה אותן הדברים. מדידות עליונות ומדידות תחתונות. [מדורים עליונים ומדורים תחתונים] מהם נעשים רקיעים ומהם ארץ. ואפשר תאמר שאותן חידושי תורה רק במקום אחד נשמעים. לא כן. אלא בקצה תבל מליהם. הם משוטטים בכל העולם. וכיון שנעשה מהם רקיעים מי שוכן בהם. חור ואמר לשמש שם אהל בהם. שמש הקדוש הוא עושה מדורו ומשכנו בהם ונתעטר בהם :

הוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארה. כיון שהוא שוכן באותן הרקיעים ונתעטר בהם. בכך והוא כחתן יוצא מחפתו וגו'. ישמח וירוך באותן הרקיעים. יוצא מהם ונכנס ורץ לתוך מגדל אחד אחר במקום אחר :

מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו. מקצה השמים מוצאו. ודאי מצולם העליון הוא יוצא ובא. שהוא קצה השמים שלמעלה. ותקופתו על קצותם. איוז תקופתו. זה קצה השמים

השמים שלמטה. שהיא תקופת השנה הסובבת לכל האבריים. ונתקשרת עם אותו השמים על ידי רקייע הזה. ואין נסתר. שהרי תקופה זו ותקופת השמש הסובב בכל צד אין נסתר. אין מי מכל מדרגות העליונות שיסתתר ממנו. שהרי כלם טובבים ובאים אליו. וכל אחר ואחר מהם אין מי שיסתתר ממנו. מחמתו. בשעה שהוא מתחמם וחוזר אליהם בהשתוקקות שלימה:

תורת ה' תמימה משיבת נפש. כל השבח הזה וכל התעלות הזאת בשביל התורה הוא. שכתוב תורת ה' תמימה משיבת נפש. ששה פעמים כתוב כאן שם הוי"ה. וששה כתובים יש מן השמים מספרים עד תורת ה' תמימה. ועל זה הסוד כתוב בראשית שבו שש אותיות. ברא אלהים את השמים ואת הארץ. הרי שש תיבות. ששה כתובים שבכאן כנגד שש אותיות של בראשית. ושש השמות שבכאן כנגד שש התיבות שבפסוק בראשית: (א-ה).

אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי מה זה שכתוב תורת ה' תמימה משיבת נפש. אלא כאשר שמעו ישראל דיבורו של הקב"ה פרוחה נשמתם. ועלתה נשמתם של ישראל עד לפני כסא הכבוד שלו להתרבק שם. אמרה התורה לפני הקב"ה. וכי לחנם נבראתי שתי אלפים שנה קודם שנברא העולם. וכי לחנם כתוב בתורה ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם. ואל בני ישראל תדבר לאמר. כי לי בני ישראל עבדים. איה הם בני ישראל. באותה שעה החזירה התורה נשמתם של ישראל כל אחת ואחת למקומה. התורה החזיקה ואחזה בהן בנשמותיהם להחזירן אל ישראל. זשי"כ תורת ה' תמימה משיבת נפש. משיבת נפש ממש: (ג-ד:)

השמים לתתא. דלויסי תקופת השנה דאסחרא לכל שייסין. ואלתקשרת מן השמים על ידא רקייעא דא. ולין נסתר. דהא תקופת דא ותקופת דשמשא דאסחרא בכל ספרא אין נסתר. לית דלתכסי מניה מכל דרגין עלאין. דהא כליו מסחרין ואתיין לגביה. וכל חד וחד לית מאן דיתכסי מניה. מחמתו. בשעתא דלתחמס ותב לגבייהו דתיאובתא שלי: (א-ה)

תורת ה' תמימה משיבת נפש. כל שבחא דא וכל עליוא דא צגין אורייתא היא. דכתבי תורת ה' תמימה משיבת נפש. שית זמין כתבי סכא הוי"ה. ושית קראי מן השמים מספרים עד תורת ה' תמימה. ועל רוא דא כתבי בראשית הא שית אתיין. צרא אלהים את השמים ואת הארץ. הא שית תיבין. שית קראי דהכא צגין שית אתיין דבראשית. ושית שמהן דהכא צגין שית תיבין דבראשית: (א-ה).

אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי מהו דכתבי תורת ה' תמימה משיבת נפש. אלא כד שמעו ישראל מלה דקב"ה פרוחה נשמתיהו. וסלקא נשמתיהו דישראל עד כורסי יקרא דליה להתדבקא תמן. אמרה אורייתא קמיה קב"ה. וכי למגלא הוינא מתרי אלפי שנין עד לא אתצרי עמא. וכי למגלא כתבי צתורה ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם. ואל בני ישראל תדבר לאמר. כי לי בני ישראל עבדים. ואל צגין בני ישראל. צה שעתא אהדרת אורייתא נשמתיהו דישראל כל חד וחד לתריה. אורייתא לתקופת ואחידת צהו נשמתיהו לאהדרא לכו לישראל. הו"ד תורת ה' תמימה משיבת נפש. משיבת נפש ממש: (ג-ד:)

השמים מספרים כבוד אל. איזה שמים. השמים של הקב"ה (א) מספרים להמקום שנקרא כבוד אל (ב) מי הוא כבוד אל. בתו של אברהם שנקרא אל. מה מספרים. כמש"כ (איוב כ) או ראה ויספרה. מהו ויספרה. כמש"כ (שם) מקום ספיר אבניה (ג) ואותן שמים מתקנים לה בכל תיקונים שלה לכבוד אל הזאת. ומעשה ידיו מגיד הרקייע. זה הרקייע שבו תלויים כל המאורות והכוכבים (ד) וזה הצדיק ממשיך הארות לזה המקום שנקרא כבוד. יום ליום יביע אמר. איזה יום ליום. זה השמים והרקייע. ולילה ללילה יחזה דעת. זה המקום שנקרא לילה (ה) משפיע לגבריא"ל שנקרא לילה מה שמקבל מן המקום שנקרא דעת (ו) כמש"כ (משלי כ) וברעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונצים. שמשפיע הוצת בהמקום שנקרא לילה. וגבריא"ל מקבל משם. והוא משפיע

השמים מספרים כבוד אל. מאן שמים. שמיא דקב"ה (א) מספרים לאתרא דאקרי כבוד אל (ב) מאן כבוד אל. צתיה לאצרהס דאוקרי אל. מאי מספרים. כד"א (איוב כ) או ראה ויספרה. מהו ויספרה. כד"א (שם) מקום ספיר אבניה (ג) ואינן שמים מתקנין לה בכל תיקונא לאחי כבוד אל. ומעשה ידיו מגיד הרקייע. דא רקייע דביה תליין כל נהורין וכוכביא (ד) ואל לדי"ק מנגיד לון להאי אתר דכבוד. יום ליום יביע אמר. מאן יום ליום. דא שמיא ורקייע. ולילה ללילה יחזה דעת. האי אתר דאקרי לילה (ה) אגיד לגבריא"ל דאוקרי לילה מאי דקביל מאתרא דאוקרי דעת (ו) כמד"כ (משלי כד) וברעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונצים. דגניז דעת צהאי אתר דלילה. וגבריא"ל קביל מתמן. והוא אגיד

זיו הוהר

י"ג (א) תפארת: (ב) מרכות: (ג) מספרים כמו מוהרים: (ד) יסוד צדיק: (ה) מלכות: (ו) תפארת ויסוד:

משפיע למטה רוח דעת ויראת ה'. אין אומר ואין דברים. לפי שהכל בלחש. בכל הארץ יצא קום. זה קו האמצעי (י) שמשפיע לארץ הזאת (ח) לשמש שם אהל בהם. חיוור ומפרש איוזו שמים. זה השמש"ש (ט) והוא כחתן יוצא מחפתו. זאת העטרה שעטרה לו אמו (י) ישיש כגבור לרוץ ארח. להאיר אל הלבנה (יא) וישיש כגבור. לפי שהצד של גבורה נתעורר בזמן ההוא (יב) מקצה השמים מוצאו. זה הראש של הכל (יג) ותקופתו על קצותם. לפי שהוא סובב לכל. מבריה מן הקצה אל הקצה. ואין נסתר מחמתו. זהו שכתוב (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים וגו'. תורת ה' תמימה. כמש"כ ויעקב איש תם (יד) משיבת נפש כמש"כ (עמ"ס ו) נשבע ה' בנפשו (טו) ולפי שהוא מן ה' לה על התיקונים שלה. ויושב בביתה. ומפרנס לה בכל מה שנצרכה. על כן הוא משיבת נפש. עדות ה' נאמנה. זה מקומו של יוסף שנקרא עדות (טז) ולמה נאמנה. לפי שזהו מקום הנהר אשר לא יכובו מימיו. מחכימת פתי. המקום שאין בו דעת הוא מחכים לה בחכמה ועירה ההיא שמקבלת ממנה. והפקיד אותה לפרנס העולם. ומי שאין לו זכות נותן לו משלו. פקודי ה' ישרים. אלה הפקודים התלויים באותה שנספק בידה כל גנזי המלך (יז) וע"כ ישרים כמש"כ (דברים יב) צדיק וישר הוא (יח) והצד"ק נקראת כך [בשביל אותן הפקודים] משמחי לב. שמחה זו כנסת ישראל. ומתי היא בשמחה. בזמן שמתחברת בלב השמים (יט) מצות ה' ברה. אז נעשית מצוה ברה. בתחלה נקראת מצוה. עכשיו ששוכן עליה תורה שבכתב נקראת מצוה ברה (כ) כמש"כ ברה כחמ"ה. וצדיק"ק וצד"ק במשקל אחד. מאירת עינים. כמש"כ (ר"ה ב טו) ה' עיניו משוטטות. מה הטעם של מאירת. בתחלה מארת. שכתוב יהי מארת בריקע השמים. וכאשר אותו ריקע השמים מאיר לה הרי היא מאירת. שנתוסף בה יו"ד הארת הצדיק"ק ופריסת שלום שלו. ובכן היא בגדולה יתרה. ומתי היא ברה. כאשר נכללת בבחינות של זכר ונקבה (כא) יראת ה' טהורה. שבחה של כנסת ישראל שהיא בטהרה כאשר כך השמי"ם מאיר לה הפנים. עומדת לעד. שעומדת תמיד להיות חומה רמה וחוקה על בניה. ומתי כך. כאשר משפטי ה' ממקום האמת מאירים בה. ומה שכתוב צדקו יחדו. שכאשר הם יחדו בזאת הצד"ק נוטלים השם שלה. וש"כ צדקו יחדו. והיא נוטלת השם שלו מצות ה' ברה. ד"א יראת ה' טהורה עומדת לעד. בוא וראה אם האדם מתיגע תחלה בזה המקום שנקרא יראת ה'. או התורה שלו עומדת לעד. מה הטעם. לפי שיוכל ליכנס מכאן מזה הפתח של הכל אל האמונה. הנחמדים מזהב ומפז

אנגיד לתתיו רוח דעת ויראת ה'. אין אומר ואין דברים. בגין דכלל בלחשו. בכל הארץ יצא קום. דא קו האמצעי (י) דלנגיד להאי ארץ"ק (ח) לשמש שם אהל בהם. הדר ופריש מאן שמים. דא שמש"ש (ט) והוא כחתן יוצא מחפתו. דא עטרה שעטרה לו אמו (י) ישיש כגבור לרוץ ארח. לאנהרא לסיהרא"א (יא) וישיש כגבור. בגין דסערא דגבורה אתער בטהוא זמנא (יב) מקלאה השמים מוצאו. דא רישא דכלל (יג) ותקופתו על קלותם. בגין דהוא מוקף לכלל. מזכיר מן הקלה אל הקלה. ואין נסתר מהותו. היינו דכתיב (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים וגו'. תורת ה' תמימה. כמד"א ויעקב איש תם (יד) משיבת נפש. כמד"א (עמ"ס ו) נשבע ה' בנפשו (טו) ובגין דהוא אתקין לה על תוקוהא. ויתביב בציחא דילה. וזן לה בכל מואי דאלטריכא. על דא איהו משיבת נפש. עדות ה' נאמנה. דא אתרא דיוסף דאקרי עדות (טז) אמאי נאמנה. בגין דהוא אתרא דנהרא דלא יכובון מימיו. מחכימת פתי. אתרא דלית ביה דעתא הוא מחכים לה בטהוא חכמה ועירה דקבילת מינה. ומתי לה לפרנסא עלמא. ויהיב למאן דלית ליה זכותא מדיליה. פקודי ה' ישרים. אינון פקודין דתליין מההוא דאתפקדן בידה כל גנזין דמלכא (יז) וע"ד ישרים כמד"א (דברים יב) צדיק וישר הוא (יח) ולד"ק אתקרי הכי [בגין אינון פקודין] משמחי לב. שמחה דא כנסת ישראל. ואימתי היא בחדוה. בזמנא דאתחברת בלב השמים (יט) מלות ה' ברה. כדון אתעבידת מליה ברה. בקדמיתא אתקרי מלוה. השתא דשריא עלה תורה שבכתב אתקרי מלוה ברה (כ) כד"א ברה כחמ"ה. ולד"ק ולד"ק בשיקולא חדא. מאירת עינים. כד"א (ד"ס ב טו) ה' עיניו משוטטות. מאי פעמא מאירת. בקדמיתא מארת. דכתיב יהי מארת בריקע השמים. וכד ההוא ריקע השמים מנהיר לה איהו מאירת. דאיתוסף בה יו"ד נהירו לד"ק"ק ופרישו דשלמא דיליה. כדון היא ברבו סני. ואומתי היא ברה. כד אתכלילת דכר ונוקבא (כא) יראת ה' טהורה. שבחה דכנסת ישראל דאיהו דבזיו כד הכי אנהירו לה אנפין. עומדת לעד. דקיימא תיור שור רם תקיף על בנהא. ואומתי. כד משפטי ה' מארת דלמת נהרין בה. והאי דכתיב לדקו יחדו. דכד אינון כחדא בהאי לד"ק נטלין שמא דילה. הסי"ד לדקו יחדו. ואיני נטלא שמא דיליה מלות ה' ברה. ד"א יראת ה' טהורה עומדת לעד. תא חוי אי ב"ג אשתדל בקדמיתא בהאי אתר דאקרי יראת ה' כדון אורייתא דיליה עומדת לעד. מאי פעמא. בגין דיעול מכאן מהא פתחא דכלל למסימותא. הנחמדים מזהב ומפז

רב

זיו הוהר

(י) תפארת : (ח) פלכות : (ט) תפארת : (י) בינה : (יא) דמלכות : (יב) בסוד שמאלו חתה דראשי : (יג) בינה : (יד) יעקב היינו תפארת : (טו) במלכות : (טז) יכור : (יז) תריני מצות תלויות במלכות : (יח) צדיק יסוד וצדק מלכות : (יט) בתפארת : (כ) תורה שבכתב תפארת : (כא) זיווג תפארת ופלכות קביה ושבינתיה : 10 3

ר.ב. מצד של זהב זהו שבחו של יצחק. כמש"כ שמאלו תחת לראשי (כ) ומפז. זה אברהם. וזהו וימינו תחבקני (כג) ר.ב. זה יעקב (כד) ומתוקים מדבש. זה התמר שכולד זכר ונקבה (כה) מתי הם מתוקים. כאשר הם מחוברים ויוצא מהם דבש. ונופת. כמש"כ נופת תטופנה שפתותיך כלה (כו) צופים. לפי שכל מי שרוצה לצפות ולהסתכל בזאת המראה יסתכל. כמש"כ (יחזקאל א) ואראה מראת אלהים. מכאן ולמעלה אין רשות להסתכל.. גם עבדך נזהר בהם. מלחודל מתיקוני המלך. שהרי בכל לילה אני מתיגע בהם לחברים כאחד. זש"כ (תהלים קט) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. שהמשפטים שהם נחמדים וכלולים מהכל יתחברו בצדק הזאת (כז) ואז כאשר מזדוגים הם שומרים שלא יקרב למקדש ערל וטמא (כח) וכאשר הם שומרים לאותה סוף המדרגות שהיא עקב. בכך היא רב ומתחברת למעלה [בוה שנקרא רב].. גם מזדגם חשוך עבדך. זדים. זה הנחש הכרוך עליה (כט) חשוך עבדך. כגון עבד ההוא שכל מפתחות רבונו בידו (ל) אמר שהוא בחשכות. בשביל אתון הזדים ששלטו בעולם וגרמו מיתה. ושלפעמים הלבנה פוגמה והנחש שולט. ודוד היה מבקש רחמים עליו על זה. ואמר אל ישלנו בי. שלא ימשול במקומו. אז איתם. אָן. אל"ף זו הארת הקדמון (לא) זי"ן אלו שבע מדרגות הנכללות ביעקב שנקרא תם (לב) כיון שכל זה יתחבר. בכך אלוהי תם. שכן הוא נקרא מכתם לדוד. מ"ך ות"ם. מך לפי שאין לה אורה משלה (לג) תם כאשר הלבנה בשלימות ומאירה באורות עליונים או היא תם.. אז איתם ויתעטר מקום ההוא בעטרות שלו. כמו שנתעטר כאשר עברו ישראל את הים ואמרו אז ישיר. כאשר ראו שנשתלמה הלבנה. ונקיית מפשע רב. זה חטא השבטים שהיה רב. ועל הכל ביקש דוד רחמים. יהיו לרצון. לפני הקדמון הקדוש. אמרי פי. זה הפה שלו (לד) והגיון דבי. זה לב השמים (לה) לפניך. אלה פנים עליונים הנסתרים ונתגלים בעת רצון (לו) ה'. זו בחינת הימין. צורי. זו האמצעית זה יעקב. צורי. זו השמאל. וגואלי. זו הימין שנקרא גואל קרוב בודאי. ועתיד הקב"ה להרים ימין שלו ולגאול לבניו. זש"כ ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל: (לז) ודורא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארה. פתח רבי יהודה ואמר אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה בחר בהם ונתן להם תורת אמת שהיא עין החיים. ובה נוחל האדם חיים לעולם הזה וחיים לעולם הבא. שכל מי שעמל בתורה ודרג בה יש לו חיים

ר.ב. מספרה דהיב דא שפחא דלחק. כמד"א שמאלו תחת לראשי (כ) ומפז. זה אברהם. וזהו וימינו תחבקני (כג) ר.ב. זה יעקב (כד) ומתוקים מדבש. זה התמר שכולד זכר ונקבה (כה) מתי הם מתוקים. כאשר הם מחוברים ויוצא מהם דבש. ונופת. כמש"כ נופת תטופנה שפתותיך כלה (כו) צופים. לפי שכל מי שרוצה לצפות ולהסתכל בזאת המראה יסתכל. כמש"כ (יחזקאל א) ואראה מראת אלהים. מכאן ולמעלה אין רשות להסתכל.. גם עבדך נזהר בהם. מלחודל מתיקוני המלך. שהרי בכל לילה אני מתיגע בהם לחברים כאחד. זש"כ (תהלים קט) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. שהמשפטים שהם נחמדים וכלולים מהכל יתחברו בצדק הזאת (כז) ואז כאשר מזדוגים הם שומרים שלא יקרב למקדש ערל וטמא (כח) וכאשר הם שומרים לאותה סוף המדרגות שהיא עקב. בכך היא רב ומתחברת למעלה [בוה שנקרא רב].. גם מזדגם חשוך עבדך. זדים. זה הנחש הכרוך עליה (כט) חשוך עבדך. כגון עבד ההוא שכל מפתחות רבונו בידו (ל) אמר שהוא בחשכות. בשביל אתון הזדים ששלטו בעולם וגרמו מיתה. ושלפעמים הלבנה פוגמה והנחש שולט. ודוד היה מבקש רחמים עליו על זה. ואמר אל ישלנו בי. שלא ימשול במקומו. אז איתם. אָן. אל"ף זו הארת הקדמון (לא) זי"ן אלו שבע מדרגות הנכללות ביעקב שנקרא תם (לב) כיון שכל זה יתחבר. בכך אלוהי תם. שכן הוא נקרא מכתם לדוד. מ"ך ות"ם. מך לפי שאין לה אורה משלה (לג) תם כאשר הלבנה בשלימות ומאירה באורות עליונים או היא תם.. אז איתם ויתעטר מקום ההוא בעטרות שלו. כמו שנתעטר כאשר עברו ישראל את הים ואמרו אז ישיר. כאשר ראו שנשתלמה הלבנה. ונקיית מפשע רב. זה חטא השבטים שהיה רב. ועל הכל ביקש דוד רחמים. יהיו לרצון. לפני הקדמון הקדוש. אמרי פי. זה הפה שלו (לד) והגיון דבי. זה לב השמים (לה) לפניך. אלה פנים עליונים הנסתרים ונתגלים בעת רצון (לו) ה'. זו בחינת הימין. צורי. זו האמצעית זה יעקב. צורי. זו השמאל. וגואלי. זו הימין שנקרא גואל קרוב בודאי. ועתיד הקב"ה להרים ימין שלו ולגאול לבניו. זש"כ ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל: (לז) ודורא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארה. פתח רבי יהודה ואמר אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה בחר בהם ונתן להם תורת אמת שהיא עין החיים. ובה נוחל האדם חיים לעולם הזה וחיים לעולם הבא. שכל מי שעמל בתורה ודרג בה יש לו חיים

זיו הזהר
 (כ) וזה נבחרת שמאל יצחק: (כג) חסד ימין אברהם: (כד) תפארת מסופע יעקב: (כה) תמר יסוד משפיע דבש שפע טוב: (כו) נופת מ'כות. צופים מ'כות. וימינו מראת אלהים: (כז) כמש"כ תפארת וצדק מ'כות: (כח) כמש"כ ובה ד'יות: (כט) כמש"כ: (ל) כמש"כ: (לא) ג' ספירות הראשונות: (לב) תפארת סרכו ה' ספירות: (לג) הספירות כדיון הלבנה שאין לה אור של עצמה אלא מן השמש: (לד) מ'כות: (לה) תפארת: (לו) בינה: 11 3

תתחוו בשוקא. בנין ללא ישרי עלך. תא חוי
 כד דינא שריא בעלמא כמה סייפין תליין דנפקי
 מההיא חרב עלאה (6) וזקפין רישא וחמחן
 דהא הריא חרב עלאה סומקא מליא בכל ספרין. כוין
 מרין מיוסין וכמא סייפין אתערין. כד"א (יסכפ ס)
 ומרבו כלושה בידו. וכלהו משתכחי למענד דינא. ומחן
 דיערע צהו אתוק: (ג-ג: ד.)

תתחוו בשוקא. בנין ללא ישרי עלך. תא חוי
 כד דינא שריא בעלמא כמה סייפין תליין דנפקי
 מההיא חרב עלאה (6) וזקפין רישא וחמחן
 דהא הריא חרב עלאה סומקא מליא בכל ספרין. כוין
 מרין מיוסין וכמא סייפין אתערין. כד"א (יסכפ ס)
 ומרבו כלושה בידו. וכלהו משתכחי למענד דינא. ומחן
 דיערע צהו אתוק: (ג-ג: ד.)

ישראל עורך מקדש ומציון יסעדך. יזכר כל מנחתך
 ועולותך ידשנה סלה. אמר רב המנונא הזקן.
 מקדש. זהו קדוש ידים (3) ומציון יסעדך. זהו ברכת
 המוציא שהכת סועד לב האישי. יזכר כל מנחתך.
 כל לרבות ענין אחר זו נטילת ידים האחרונים (3)
 ועולתך ידשנה סלה. זהו ברכה המזון בזמון. ואם
 אתה עושה כן יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא.
 ובשבת. מקדש זו קדושה רבה. ועל דבר
 זה נתעוררים הצדיקים בגן עדן משבת לשבת.
 אחרת (7): (ג-קג:)

ישראל עורך מקדש ומציון יסעדך. יזכר כל מנחתך
 ועולתך ידשנה סלה. אמר רב המנונא סבל.
 מקדש. דא קדוש ידים (3) ומציון יסעדך. דא
 הווינא דליהו סיעד לבא דב"נ. יזכר כל מנחתך. דא
 כל לאנסאה מלה אחרא דא נטילת ידים בתרייתא (3)
 ועולתך ידשנה סלה. דא ברכת המזון בזמון. יאי
 את עביד כן יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא.
 יבשבת. מקדש דא קדושה רבה. ועל מלה
 דא אתערין דליקיא בגן עדן משבת לשבת
 אחרא (7): (ג-קג:)

ימי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו. אהיה הויה
 אדני כלל ופרט וכלל. והם יחוד ברכה קדושה.
 וסימנך יעננו *ביום* יקראנו. שכן עולה מספר שלשה
 שמות האלה כמספר יבך: (י"ו)

ימי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו. אהיה הויה
 אדני כלל ופרט וכלל. ואיני יחודא ברכה קדושה.
 וסימן יעננו *ביום* יקראנו. דהכי סליק מושבן תלת
 שמין אליו כחושבן יבך: (י"ו)

כא

כא

ימי בעון ישמח מלך וגו'. פתח רבי יצחק ואמר. ה'
 בעון ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד. תאות
 לבו נתתה לו וגו'. חיים שאל ממך נתתה לו וגו'.
 מזמור הזה לא אמרו דוד אלא על שבחה של כנסת
 ישראל (6) שהקב"ה משמח לה בחדוה של התורה
 שנקראת עו. שכתוב (תהלים כט) ה' עו לעמו יתן וגו'.
 ישמח מלך. זו כנסת ישראל שנקראת מלך. שכתוב
 (דברים ג) ויהי בישרון מלך. ובישועתך מה יגיל מאד.
 ובישועתך. זו הישועה של הימין (3) כמש"כ (תהלים ט)
 הושיעה ימינך וענני. ותושע לו ימינו. מה יגיל מאד.
 יו"ד יתירה (2) וזה הוא הסוד של הברית יסוד הקדוש.
 שהוא שמחת הכלל. והכל על זה המלך נאמר. חיים
 שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד. מכאן
 למדנו שדוד המלך לא היה לו חיים כלל. מלבד מה
 שאדם הראשון נתן לו משלו. וזה נתבאר שדוד
 המלך חי שבעים שנה. ואותן שבעים שנה נתן לו
 הקב"ה מאותן השנים של אדם הראשון ובהן
 נתקיים. וניתנה לו אריכת ימים בעולם הזה ובעולם
 הבא. וע"כ חיים שאל ממך נתת לו. גדול כבודו
 בישועתך

ימי בעון ישמח מלך וגו'. פתח רבי יצחק ואמר. ה'
 בעון ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד. תאות
 לבו נתתה לו וגו'. חיים שאל ממך נתתה לו וגו'.
 שרתא דא לא אמר לה דוד אלא על תושבתא דכנסת
 ישראל (6) דקב"ה מדי לה כבודו דלוריינא
 דאתקרי עו. דכתיב (תהלים כט) ה' עו לעמו יתן וגו'.
 ישמח מלך. דא כנסת ישראל דאתקרי מלך. דכתיב
 (דברים ג) ויהי בישרון מלך. ובישועתך מה יגיל מאד.
 ובישועתך. דא ישועה דליינא (3) כד"א (תהלים ט)
 הושיעה ימינך וענני. ותושע לו ימינו. מה יגיל מאד.
 יו"ד יתירה (3) ודא איהו רוא דברית קיימא קדישא.
 דאיהו חדוש דכלא. וכלא על סאי מלך אתמר. חיים
 שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד. מהכא
 אולופתא דדוד מלכא לא סוו ליה חיים כלל. בר
 דאדם יסב ליה חדיליה. והא אוקמוה דדוד
 מלכא אתקיים שבעין שנין. ואיטן שבעין שנין יסב ליה
 קב"ה מאיטון שנין דאדם קדמא וצרו
 אתקיים. ואתאיב ליה אוריכו דיומין צהאי עלמא ובעלמא
 דאתי. וע"ד חיים שאל ממך נתת לו. גדול כבודו
 בישועתך

זו הזהר

(6) זו מרת המלכות שהיא מרת הרין: (3) זו נטילת ידים קודם ברכת המוציא: (3) שאם זוכה האדם הרי שלחנו במקום מוכת.
 והאכילה והשתיה שאוכל ושותה כרי שיהי' לו כח לעבודת הש"ת הוא במקום קרבן מנחה ונכסיו הכל' לשם שמים. וכזה יוכן
 עחיבת ב"ל באה לרבות סוים אחרונים שהם חלק לס"מא כמו שנוהג ענין זה בקרבנות כבוד: (7) אפשר בזמננו שנתעוררו הצדיקים
 שבגן עדן לבוא לעולם הזה כדי שבת בשבת בבחינת עיבור או בבחי' נשכה יתרה כצדיקים החיים יההנג עשרם כקדוה על חין
 ביום שבת ובחידושי תורה שלהם:

כא (6) זו מרת המלכות ושכינתא קדישא: (3) עיקר הישועה היא מן מרת החסד בזמנת הימין: (3) שהוציר יגל בלי ירד:

בישועתך. לפי שהוא גדול ככתוב (תהלים קמו) גדול אדונינו ורב כח לכך בודאי נקרא גדול. וזה הסוד שנאמר ויעש אלהים את שני המארת הגדולים. גדולים היו בודאי. ואף גם אח"כ הוא נקרא גדול. ככתוב גדול אדונינו ורב כח (ז) והקב"ה לא נקרא גדול אלא בזה (-) שכתוב (תהלים מח) גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו. במה הוא גדול. בעיר אלהינו הר קדשו. כי תשיתו ברכות לעד. לפי שזאת הוא הברכה של כל העולם. וכל הברכות של כל העולם מכאן יוצאות (י) וזאת היא ברכה. וזהו הסוד (בראשית יב) והיה ברכה. שהרי כאן שריות כל הברכות שלמעלה. ומכאן יוצאות לכל העולם. וע"כ נקראת ברכה. תחדו בשמחה את פניך. תחדה בשמחה. כתיב כאן תחדו בשמחה. וכתוב שם ויחד יתרו (י) לפי שעתיד הקב"ה להקימה לכנסת ישראל מעפר. ולהחזיק בה בסוד הימין. ולהדש אותה חידוש הלבנה בהש"ש (ז) את פניך. להיות לפניך. ולהיות בשמחה לקראת פניך בשלימות ההיא שתשלם בזמן ההוא: (ג-דלה.)

חיים שאל ממך נתת לו וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. חיים שאל ממך נתת לו ארך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך. זה דוד המלך. שהרי כאשר ברא הקב"ה גן העדן השכין בה נשמת דוד המלך. והסתכל בו וראה שאין לו חיים משלו כלום. וכך עמדה הנשמה לפניו כל היום. כיון שברא לאדם הראשון אמר זה וראי קיומו. ומאדם הראשון ניתן לו ע' שנים שיתקיים דוד המלך בעולם. ועוד שהרי האבות הניחו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם הניח לו חמש שנים. שהיה לו להתקיים ק"פ שנים. ונתקיים מאה וחמש ושבעים שנה. נחסרו לו חמש שנים. יעקב היה לו להתקיים בעולם כימי אברהם. ולא נתקיים אלא מאה ושבע וארבעים שנה. נחסרו לו שמונה ועשרים שנה. נמצא שאברהם ויעקב הניחו לו מחייהם שלש ושלושים שנה. יוסף שנתקיים מאה ועשר שנים היה לו להתקיים מאה ושבע וארבעים כימי יעקב. וחסר מהן שבע ושלושים שנה. הרי שבעים שנה שהניחו לו לדוד המלך שיתקיים בהן. ובהננתקיים דוד בכל אותן השנים שהניחו בשבילו האבות. ואם תשאל יצחק למה לא הניח לו כלום כמו אלה. אלא לפי שהוא חשך (ט) ודוד מצד של השך הוא בא. ומי שהוא בחשך אין לו אור כלל ואין לו חיים. ולפיכך לא היה לו לדוד חיים כלל. אבל אלה שהיה להם אור האירו לו לדוד המלך. וממה נצרף להאיר לו להיות לו חיים. שהרי הוא מצד החשך אין לו חיים כלל. וע"כ לא בא יצחק במספר זה. ואם תשאל יוסף מפני מה נתן לו יותר מבכלם. אלא ודאי יוסף בלבדו כמו כלם. לפי שנקרא צדיק. וזה הוא שניאר אל הלבנה יותר מכלם (י) ולפיכך הוא הניח לו

15

בישועתך. בנין דאיוו גדול דכתיב (תהלים קמו) גדול אדונינו ורב כח ודאי אקרי גדול. וזוה דא ויעש אלהים את שני המארת הגדולים. גדולים הוו ודאי. ועם כל דא איוו אקרי גדול. כמא דאתמר גדול אדונינו ורב כח (ז) וקב"ה לא אקרי גדול אלא כהאי (ח) דכתיב (תהלים מח) גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו. במאי איוו גדול. בעיר אלהינו הר קדשו. כי תשיתו ברכות לעד. בנין דהאי איוו ברכתא דכל עלמא. וכל ברכתא דכל עלמא מיהא נפקין (י) ודא איוו ברכה. וזוה דא (בראשית יב) והיה ברכה. דהא הכא שריין כל ברכתא דלעילא. ומיהא נפקין לכל עלמא. וע"ד אקרי ברכה. תחדו בשמחה את פניך. תחדו בשמחה. כתיב הכא תחדו בשמחה. וכתוב שם ויחד יתרו (י) בנין דומין קב"ה לאקרא לה לכנסת ישראל מעפרא. ולאקרא בה ברא דמינא. ולחדתו לה להותא דסהר"א בשמח"א (ח) את פניך. למאי קמך. ולמאי בחדו לקבל חשך דסהר"א בליוו דתהלים כהאי זמנא: (ג-דלה.)

חיים שאל ממך נתת לו וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. חיים שאל ממך נתת לו ארך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך. דא דוד מלכא. דהא כל כד ברא קב"ה גתא דעדן אפיל ביה נשמתא דדוד מלכא. ואסתכל ביה וחמי לית ליה חיים מדליה כלום. וקיימא קיימא כל יומא. כיון דברא לאדם הראשון אמר ה' וראי קיומיה. ומאדם קדמיה הוו שבעין שנין להתקיים דוד מלכא עלמא. ותו אבהו שבקו ליה מחייהו כל חד וחד. אברהם שבק ליה מאה שנין. דהוה ליה להתקיימא מאה ותמנין שנין. והתקיים מאה ושבעין ותמנין שנין. חסרון ליה חיים. יעקב היה ליה להתקיימא בעלמא כיומי אברהם. ולא התקיים אלא מאה וארבעים ושבע שנין. חסרון ליה מחייהו ושברין. אשתא דלדכרס ויעקב שבקו ליה מחייהו תלתין ותלת שנין. יוסף להתקיים מאה ושבע שנין הוה ליה להתקיימא מאה וארבעים ושבע שנין כיומי יעקב. וחסר מהנין תלתין ושבע שנין. הא שבעין שנין דשבקו ליה לדוד מלכא להתקיימא בהן. ובהו התקיים דוד בכל אינין שנין דשבקו ליה אבהו. ואי תימא יצחק אנוחי לא שבק ליה כלום כמו הני. בנין דאיוו חשך (ט) ודוד מספרא דחשך קא אתא. ומאי דאיוו בחשך לית ליה נהורא כלל ולית ליה חיים. ובג"כ לא היו לדוד חיים כלל. אבל אלן דהוה להין נהורא נהירו ליה לדוד מלכא. ומנייהו אלסרין לאסתרא ליה למאי ליה חיים. דהא מספרא דחשך לית ליה חיים כלל. וע"ד לא אתא יצחק בחושבנא. ואי תימא יוסף אנוחי יבש ליה יתיר מכלה. אלא ודאי יוסף בלבדו ככלה. בנין דאקרי צדיק. ודא הוא דאיהו לסהר"א יתיר מכלהו (י) ובג"כ הוי שבק ליה

ויו הוהר

(ז) אדונינו ורב כח (ז) כשהוא כהיכלו ניכר גדולתו: (י) ברת המלכות כמנה וצא הישע לכך אחד ואחד כעצום של פרציות יציעים וזה: (י) ה' כמו שהיה עם בעד אחד יצאה ובעד אחר חרדו. כן כאן לעתיד לבא יהיו הרים תהיה אורה ויבשת ולרשעי עולם צר ומשך: (ז) ה' שיתחדש הוהדות תפארת ובלכות כיתר שאת ויתר עו: (ט) לפי ששורשו נכורה ונין ובן דוד: (י) היינו שבת יסיר צדיק כמיה הישע אל המלכות שירש דוד:

יש לדוד מלכה חיון יתיר מכלהו. דכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ: (א-קס"ה)

כב

כב

למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. פתח רבי חייא ואמר מאן אילת השחר. דא כנסת ישראל דאתקרי (משלי ה) אילת אהבים ויעלת חן. והיא באה מן המקום ההוא שנקרא שחר (ה) כמש"כ (הושע ו) כשחר נכון מוצאו. ודוד המלך על כנסת ישראל אמר מזמור הזה. כך נשמע שכתוב על אילת השחר. בוא וראה בשעה שנחשך הילילה ננצחין הפתחים. עציונים ותחתונים שוקטים. וכל אותן הרחוקים נתעוררים והולכים ומשוטטים כל העולם (ז) מחזורים על גופות האנשים (ח) טובים מטותיהם ורואים צורת המלך הקדוש ומפתחים (ט) שהרי נתחזקו במטותיהם עם דברי השם הקדוש (י) ונשמות האנשים עולות כל אחת ואחת כראוי לה. וזה נתבאר. אשרי חלקם של הצדיקים שנשמותיהם עולות למעלה ואינן נתעכבות במקום אחר שלא נצרך (י) כחצות הילילה המכריו עומד ומכריו והפתחים נפתחין. ובכך רוח אחד מצד הצפון נתעורר ומנקש בכנור של דוד ומנגן מאצו שבה למלך (י) והקב"ה משתעשע עם הצדיקים בגן העדן. אשרי חלקו מי שנתעורר בשעה ההיא ומתיגע בתורה. וכל מי אשר יקום בשעה ההיא ומתיגע בתורה נקרא חבר להקב"ה וכנסת ישראל. ולא עוד אלא שהם נקראים אחים וריעים דו. שכתוב (תהלים קכב) לצען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. ונקראים חברים אל המלאכים העליונים ומתנות העליונים. שכתוב (שיר ה) חברים מקשיבים לקולך וגו'. כאשר מאיר היום המכריו עומד ומכריו. והפתחים של צד הדרום נפתחין. ונתעוררים הכוכבים ומזלות (ח) ושערי רחמים נפתחים. והמלך יושב ומקבל תשבחות. אז כנסת ישראל לוקחת אותן דברי התשבחות ותעל. וכל אותן החברים נאחזים בכנפיה (ט) ודבריהם נתעלים ויגוהו בחיק המלך. או פוקד המלך לכתוב כל אותן הדברים. ונכתבים בספר כל אותן בני היכלו. וחוט של חסד נמשך עליהם. ומן אותו החוט נתעטר האדם בעטרה של המלך. וממנו מפחדים עציונים ותחתונים. הוא נכנס בכל שערי המלך ואין מי שימחה בידו. ואפילו בזמן ששרי הדין עומדים לדון את העולם אין דנים אותו בדין (י) לפי שהרי הוא נרשם ברשימת המלך. וניכר שהוא מהיכל המלך. ובשביע זה אין דנים אותו בדין. אשרי חלקם של הצדיקים

למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. פתח רבי חייא ואמר מאן אילת השחר. דא כנסת ישראל דאתקרי (משלי ה) אילת אהבים ויעלת חן. והיא באה מן המקום ההוא שנקרא שחר (ה) כמש"כ (הושע ו) כשחר נכון מוצאו. ודוד המלך על כנסת ישראל אמר מזמור הזה. כך נשמע שכתוב על אילת השחר. בוא וראה בשעה שנחשך הילילה ננצחין הפתחים. עציונים ותחתונים שוקטים. וכל אותן הרחוקים נתעוררים והולכים ומשוטטים כל העולם (ז) מחזורים על גופות דבני נשא (ח) סחרין לערסייהו וחמאן דיוקנא דמלכא קדישא וינסתפי (ד) דהא אתתקפו בערסייהו צמלי דשמא קדישא (ט) ובני נשא כשא נשמתהו סלקין כל חד וחד כדחוי ליה. והא אוקמוס. זכאה חולקסו דלדיקיא דנשמתהו סלקין לעילא ולא מתעכבי באתר אחרא ללא א'סרין (י) כד תספוג לליא כרוחא קאים וכריו ופתחין פתוחו. כדן רוחא דהא דסער לפון אתער ואקיש בכנור דדוד ומנגן מאליו שבה למלכה (י) וקב"ה משתעשע בצדיקיא בגנתא דעדן. זכאה חולקסו מאן דאתער בהסוה זמא ואשתדל בצוריהא. וכל מאן דקאים בהסוה זמא ואשתדל בצוריהא אקרי חברים דקב"ה וכנסת ישראל. ולא עוד אלא דאלין אקרונ אחיס וריעים ליה. דכתיב (תהלים קכ) ליען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. ואקרונ חברים צדדי מלאכין עלאין ומשרייין עלאין. דכתיב (שיר ה) חברים מקשיבים לקולך וגו'. כד אחי ויחאו כרוחא קאים וכריו. ופתחין דסער דרומא אתפתחו. ונתעורין כוכבים ומולות (ט) ופתחין דרומי אתפתחו. ומלכא יתיב וקביל תושבתן. כדן כנסת ישראל נעלא לאינון מלין וסלקא. וכל אינון חברים דמלכא בגרפסא (ט) ומליסו אתיין ושריין בחיקא דמלכא. כדן פקיד מלכא למיכתב כל אינון מלין. ובספרא כתיבי כל אינון בני היכליה. וחוטא דחסד אתמשך עלייהו. דמסהוה חוטא אתעטר ב"ג בעטרא דמלכא. ומניס דחלין עלאין ופתחין. אחי אשיל בכל תרעי דמלכא וליה מאן דימחי בידו. ואפילו בזמא דמאריהו דדינא קיימין למידן עלמא לא דיינין עליה דינא (י) בגין דהא אתערסו צרשימו דמלכא. ואתמודע דליהו מסיכלא דמלכא. ובגין דא לא דיינין עליה דינא. זכאה חולקסו דלדיקיא

ויו הוהר

כב

(א) מי שהמכות נאצת מן המקום ששם מתחיל בקיעת קו האור הראשון כמו על ררך משל השחר: (ב) הם שנקראים חנונים: (ג) לממאם או להוקים: (ד) זה השם 'שרי הנרשם בגוף היהודי: (ה) היינו תלמוד תורה קידם השנינו או קריאת ששט שעל הסמטה: (ו) כי מי שאינו כראוי נשבתו או רוחו נתעכבת מן החיצונים ומתלוצצים כמנה ומראים לה דברי רעו זכוב: (ז) זו המלכות והשכינה הקדושה שששורת תשבחות המלך הקדוש ברוך הוא: (ח) ככתוב ברוך יחד כוכבי ככר וגו': (ט) היינו כמו יעשי' בנינו העושה כנפיה דהגן יי ידויה כי דשכינה הקדושה. וכל אדם לפי מדגנתו כן כנפיה אהינה: (י) מי שאין ניריה בדין על מרת הדין:

הצדיקים העמלים בתורה. וכל שכן בשעה שהמלך משתוקק על דברי תורה. בוא וראה סוד הדבר. שאין כנסת ישראל קיימת לפני המלך אלא עם תורה. וכל זמן שישראל עסקו בתורה בארץ שרתה השכינה עמם. וכאשר בטלו דברי התורה לא היתה יכולה להתקיים עמם שעה אחת. לפיכך בשעה שכנסת ישראל נתעוררה אצל המלך עם תורה מתגברת השכינה ומלך הקדוש שמח לקבל אותה. וכל זמן שכנסת ישראל באה לפני המלך ותורה לא נמצאת עמה. כביכול תשש כחה. אוי לאותן המתישים כח שלמעלה. לפיכך זכאים הם העמלים בתורה. וכל שכן בשעה ההיא שנצרך להשתתף עמה עם כנסת ישראל. שאז הקב"ה קורא עליו (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר : (ג-כא):

פתח רבי אלעזר ואמר. למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. אילת השחר. שכאשר מאירים פני המזרח ונפרש חשכות הלילה. נתעורר ממונה אחד לצד מזרח. וממשיך חוט אחד של אור בצד הדרום (א) עד שיוצא ובא השמש ובוקע באותן בלוגי הרקיע ומאיר העולם. וחוט ההוא מפריד חשכת הלילה. ואז אילת השחר באה (ב) ובא אור שזור בחשכות להתחבר ביום ומאיר היום. ואור היום כולל ושואב בקרבו אילת ההיא (ג) ועל אילת ההיא כאשר נפרשת מן היום לאחזר שנכללת בו אמר דוד שירה. שכתוב למנצח על אילת השחר. ומה היה אומר. אלי אלי למה עזבתני. שהרי נפרשת אילת השחר מן אור היום (ד) : (ג-כא):

אמר רבי שמעון הרי למדנו יש מי שזוכה בנשמה. ויש מי שזוכה בהתעוררות של רוח. ויש מי שאינו זוכה אלא בנפש.. זה האדם שהוא נקשר בקדושה עד שזוכה בנשמה וקנה אותה (ט) כאשר הוא יושן בלילה כיון שקנה הנשמה היא עולה למעלה למעלה. ושומרי השערים אין מעצבים לה. והולכת ומתפשטת ונכנסת בין אותן הצדיקים הצרורים בצרור החיים. ושם תראה ענג המלך ונהנית מן זיו הצליון. וכאשר תתעורר אילת הקדושה ברוח צפון יורדת הנשמה. וזכאי ההוא שקנה להנשמה קם ומתגבר כארי תקיף בתורה עד שמאיר השחר. והולך עם אילת הקדושה ההיא להתראות לפני המלך לקבל חוט אחד של חסד. ומה הוא. זה החוט של אברהם שהוא קנה אותו. שנאמר (בראשית יד) אם מחוט ועד שרוך הנעל. הוא אינו נהנה מאחר כלום ואמר. אם מחוט. שוכה לחוט ההוא. וזה נקרא חוט של אברהם (יז) וכאשר בא זכאי ההוא עם אילת הזאת. אז נתעטר עמה לפני המלך. ודוד אמר למנצח על אילת השחר. עמ כנסת ישראל. אילת השחר. מזמור של

לדקיקא דמשתדלי בלוגייתא. וכל שכן בזמנא דמלכא האיב על מלי דלוגייתא. תא חוי רוא דמלא. לא קיימא כנסת ישראל קמי מלכא אלא בלוגייתא. וכל זמנא דישראל בלוגייתא אשתדלו בלוגייתא כנסת ישראל שרת עמסון. כד אשתכלו ממלי דלוגייתא לא יכלא לקיימא עמסון שעתא חדא. בג"כ בשעתא דכנסת ישראל אשתרת לגבי מלכא בלוגייתא אשתקוף אילתא ומלכא קדישא חדי לקבלא לה. וכל זמנא דכנסת ישראל אשת לקמי מלכא ולוגייתא לא אשתכחת עמס. כביכול תשש חילתא. ווי לאינו דמחלכין חילא דלעילא. בג"כ זכאין אינו דמשתדלי בלוגייתא. וכל שכן בהסיוא שעתא דלוגייתא לאשתתא בה כנסת ישראל. כיון קב"ה קאריו על ס (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר : (ג-כא):

פתח רבי אלעזר ואמר. למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. אילת השחר. שכד נסירו אנפיו דמזרח ואתפאר חשוכא דליליא. חד מזמנא אית לסטר מזרח. ומשיך חד חוטא דנסירו דסטר דרום (א) עד דלמתי ונפיק שמש ובעק בלוגין כיו רקיעא ואנסירו עלמא. והסווא חוטא אפרים חשוכא דליליא. וכיון אילתא דשחרא אתי (ב) ואתי נסירו איכמא בקדרו לאשתתא ביומא ונסיר יומא. ונסירו דימא כליל ושאיב בגויה להסווא אילתא (ג) ועל הסווא אילתא כד אתפרש מיומא לבתר דכליל לה אמר דוד שירה. דכתיב למנצח על אילת השחר. ומאי קא אמר. אלי אלי למה עזבתני. דהא אתפרש אילתא דשחרא מנסירו דימא (ד) : (ג-כא):

אמר רבי שמעון הא טנין אית מאן זוכה בכנסת ואית מאן זוכה באתערותא דרוח. ואית מאן דלא זכי אלא בכנסת. האו בג"כ דליו קסור בקדושה עד דזכי בכנסת וקני לה (ט) כד איתו נאום בליליא כיון דקנה נשמה היא סלקא לעילא לעילא. ונסורי פתחין לה מעכבי לה. ואולא ומתפשטא ועילא כיון אינו דלוגייתא דלריון בלוגיא דחיי. ותמן חמי עונגא דמלכא ומתהיט מן זיוא עלאה. וכד אשתר אילתא קדישא ברוח צפון נחתא. וקס הסווא זכאה דקני לה. ואתגבר כארי תקיף בלוגייתא עד דאתי לפרא. ואילו בהסווא אילתא קדישא לאשתתא קמי מלכא לקבלא חד חוטא דחסד. ומאי איתו. דא חוטא דלוגייתא דהוא קני ליה. דכתיב (פילגשי' יד) אם מחוט ועד שרוך הנעל. הוא לא אתהני מאחר כלום ואמר. אם מחוט. דזכה להסווא חוטא. ודא חקרי חוטא דלוגייתא (ט) וכד אתי הסווא זכאה בהאי אילתא. כיון אשתער עמס קמי מלכא. ודוד קאמר למנצח על אילת השחר. דא כנסת ישראל. אילת השחר. שירתא דכנסת

זיו הודר

(א) זה החוט של חסד : (ב) היינו שמדת הליכות באה יהודיון עם התפארת מדת היום : (ג) אילת שהיא המזכות נבחרת לאור היום שהוא התפארת : (ד) היינו התפארות הליכות מן התפארת : (ט) קני לה פ"י זוכה ישרות הגוף שהנשמה תוכל לישון בתוכו ולא שתהיה רק חופפת עליו : (ז) כך מדת אברהם דנבול הסר עם הכל להצפיע ולהשיב ירכי ויא יקבל פאחר כלום :

דכנסת ישראל דקאמרי בגלותא אלי אלי למה עזבתי וגו' : (ג-כה)

רבי חזקיה אמר למנלח על אילת הסחר. אילת הסקר סוס ליה למימרי. אלא על אילת ומוקפא דשחרותא דישאל. כד"א (תהלים פח) כגבר איז איל. עד לא ייסיר לטון שמשא דגולתא. דבסהיא שעתא ייתי לטון עקא בטר עקא וקדושתא בטר קדושתא. כדון בני ישראל יועקון מגו עקתסון וימרון אלי אלי למה עזבתי. לבתר מאי כתיב (תהלים ל) פתחת שקי ותאזרני שמחה : (יח)

ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. אמר רבי שמעון דוד המלך אמר מלכא אמר דא בשעתא דסוס מתקן ומסדר תושבחתא דמלכא. בגין לבשרא שמש"א כביסה"א (י) כיון דסוס מתקן ומסדר שבחין דליה לבתחברא אמר ואתה ה' אל תרחק. ואתה ה'. רוא דחברותא חדא בלא פרודא (יח) אל תרחק. כיון דלויסי סלקא לבתעשרא בבבלא. וכלא בעלמא עלאה. ומתמן בעי לסלקא **לאין סוף** לבתקשרא כלל לעילא לעילא. ובג"כ אל תרחק לבתחלקא מיין לבבא לן. ובגין כך בנו סדורא דתושבחתא בעלן ישראל לבתכללא תמן. ולבתרבא כסדיסו מתתא (יט) דלמלי יבטי לבתחלקא סאי כב"ד (כ) הא ישראל לתתא אחידן ביה ותקפין ביה דלא שבקי ליה לבתרחקא מנייסו. וע"ד ללותא בלחש כמתן דמליל ברוא עם מלכא. ובטור דלויסו ברוא עמייה לא אתרחקא מניה כלל. אילותי. מה איל ולבי בשעתא דלולי ומרחקי מיד אסדרן להסוה אמר דשבקי. חוף קב"ה אע"ג דאתלק לעילא לעילא **כאין סוף** מיד אסדר לבתריה. מאי עממא. בגין דישאל לתתא אתאחדן ביה ולא שבקין ליה לבתנשיא ולבתרחקא מנייסו. וע"ד אילותי לעזרתי חושה. ובג"כ בעיק לבתחלקא ביה בקב"ה. ולאתרבי ביה כמתן דלמשיך מעילא לתתא. דלא ישתבך בר נש מניה אפילו שעתא חדא. וע"ד כד סזין גאולה תפלה בעי לבתחלקא ביה ולבשתעי כסדיסו בלחשו ברוא. דלא יתרחק מיין ולא ישתבך מיין. וע"ד כתיב ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם סיוס : (ג-קלה)

וע אמר רבי שמעון ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. ואתה ה' כלל חד (כה) אל תרחק. לבתחלקא מיין למסוי סליק נסורא עלאה מתתא. דא כד אסתלק נסורא עלאה מתתא. כדון אסתחך כל נסורא ולא אסתכח כלל בעלמא. ועל דא אסתכרבי בני מקשעא ביומוי דירמיהו. ואע"ג דאתבני לבתר לא אסדר נסורא לבתריה כדקא יאות. ועל דא דא שמא דסוהא נביאה דלמנבי על דא ירמיהו (כז) אסתלקומא דנסורא עלאה דאתלק לעילא לעילא ולא

של כנסת ישראל שאומרים בגלות אלי אלי למה עזבתי וגו' : (ג-כה)

רבי חזקיה אמר למנצח על אילת השחר. אילת הבקר היה לו לומר. אלא על אילת ותוקף החשכות של ישראל. כמש"כ (תהלים פח) כגבר איז איל. טרם שיאיר להם שמש הגאולה. שבזמן שהוא תבא עליהם צרה אחר צרה וחשכות אחר חשכות. ואז בני ישראל יצעקו מתוך צרותיהם ויאמרו אלי אלי למה עזבתי. אחר זה מה כתוב (תהלים פ) פתחת שקי ותאזרני שמחה : (יח)

ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. אמר רבי שמעון דוד המלך אמר מזמור זה בשעה שהיה מתקן ומסדר תשבחות המלך. בשביל לחבר השמש"ש עם הלבנה"ה (י) כיון שהיה מתקן ומסדר תשבחות שלו להתחבר אמר ואתה ה' אל תרחק. ואתה ה'. זה סוד של התחברות יחד בלי פירוד (יח) אל תרחק. כיון שהיא עולה להתעטר עם בעלה. והכל בעולם העליון. ומשם הם צריכים לעלות **כאין סוף** להתקשר הכל למעלה מעלה. ולפיכך זה אל תרחק לבתעק מאתנו לעזוב אותנו. ובשביל זה בתוך סדור התשבחות צריכים ישראל להתכלש שם. ולבתדבק עמהם מלמטה (יט) שבאם ירצה להתעלות זה הכב"ד (כ) הרי ישראל למטה אוחזים בו ומחזיקים בו שלא יניחו אותו להתרחק מהם. ולכן התפלה היא בלחש כמי שמדבר בסוד עם המלך. ובצוד שהוא בסוד עמו אינו מתרחק ממנו כלל. אילותי. מה איל וצבי בשעה שהולכים ומתרחקים מיד חוזרים למקום שהוא שצובו. אף כך הקב"ה אע"פ שנתעלה למעלה מעלה **כאין סוף** מיד חוזר למקומו. מה הטעם. לפי שישראל למטה נאחזים בו ואין מניחים לו להשתכח ולהתרחק מהם. וע"כ אילותי לעזרתי חושה. ולפיכך צריכים להתדבק בו בהקב"ה. ולהחזיק בו כמי שמושך מלמעלה למטה. שלא יפרד האדם ממנו אפילו שעה אחת. וע"כ כאשר סומך גאולה לתפלה צריך להיות דבוק בו ולדבר עמו בלחש בסוד. שלא יתרחק מאתנו ולא יפרד מאתנו. וע"כ כתיב ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם היום : (ג-קלה)

עוד אמר רבי שמעון ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. ואתה ה' כלל חד (כה) אל תרחק. להפרד מאתנו להיות נצתק מאור העליון מן התחתון. שהרי כאשר נפרד מאור העליון מן התחתון. אז נחשך כל האור ולא נמצא כלל בזה העולם. ועל כן נחרב בית המקדש בימי ירמיהו. ואע"פ שבבנה אח"כ לא חזר האור למקומו כראוי. ובשביל סוד הזה שם הנביא שהתנבא על החרבן ירמיהו שמו (כז) וזהו התפרדות מאור העליון שנצתק למעלה מעלה. ולא

זיו הוהר

(יח) להבי תפארת עם מלכות קוב"ה ושכינתיה : (יח) את"ה רמו על מלכות. הו"ה על תפארת : (יט) להדבק בשכינת הקדושה קצת האחרון. ועיין יש לו אחיה למעלה מעלה בכל התשתי"שיות כי הכל אחדות גמור : (כ) פי' השכינה הקדושה שהיא כבוד נאצל מעיליאל לעילא. מגיד מראשית אחרית : (כא) פי' תפארת ומדבות יחד : (כב) ירמיהו צירוף יר"ם יה"ו. משמעותו שירום נהורא עיאה שון האותיות יה"ו בן אות ה' שהיא נהורא תתאה המלכות ושכינה הקדושה :

קמי קב"ה כקריעת ים סוף. הכא תרין
 גונון אינון ומרוויחו בלחם קשום חד (ג) מיין דקב"ה
 כל עובדו בדינה וקשום. ועל דינה וקשום תתקיים כל
 עלמא. ובכל יומא ויומא ובכל אומא וזמנא דן כל
 עלמא בדינה ללדיקו ולרשיפו ולכל בני עלמא.
 כמש"כ (תהלים יא) כי צדיק ה' צדקות אהב. וכאשר
 הוא דן לאנשים ורואה כמה רשעים וכמה חוטאים
 לפניו. אז קשה בעיניו ליתן להם מזון בכל זמן.
 לפי שיש לו לפרנס לרשעים ולאותן החוטאים. והוא
 עושה צמחם לפניו מה שהוא אמת. וזן ומפרנס להם
 כפי חסד העליון שנמשך ויוצא על כל בני העולם.
 ובו הוא זן ומפרנס לכל. לצדיקים לחסידים ולרשעים
 ולכל אותן בני העולם. ולכל החיות ובהמות השדה
 ועופות השמים מקרני ראמים עד בני כנים. ולא
 נמצא בעולם מה שהוא אינו זן ומפרנס לכל. ואע"פ
 שקשה לפניו לפי המעשים של האנשים כקריעת ים
 סוף. וכי קריעת ים סוף קשה לפניו. והלא כיון
 שצדיקה ברצונו לפניו. הכל לפניו כאין הוא חשוב.
 אלא בזמן שישראל באו אצל הים וחפץ הקב"ה
 לקרוע להם ים סוף. בא רחב אותו הממנה שעל
 מצרים ותבע דין מלפני הקב"ה. אמר לפניו. רבונו
 של עולם מדוע אתה חפץ לעשות דין על מצרים
 ולקרוע הים לישראל. הלא כלם חוטאים לפניך אלו
 כאלה. באותה שעה היה קשה לפניו לעבור על מרת
 הדין ולקרוע להם הים. ולולי שצפה הקב"ה בזכותו
 של אברהם שהשכים בבקר לעשות מצות רבונו
 ורצון שלו. ככתוב וישכם אברהם בבקר. היו כלם
 נטבעים בים. וע"כ היה קשה לפניו קריעת ים.
 וכדמיון זה קשין מזונותיו של אדם לפני הקב"ה.
 ובשביד זה דוד המלך היה תולה מזונותיו למעלה
 [בחסד עליון] לפי שלמעלה אינו פוסק לעולם. וע"כ
 כתוב ה' רעי לא אחסר (ד) אל יפסקו מזונות ממני
 לעולם. לפי שהנהר ההוא שנמשך ויוצא מעדן אינו
 פוסק לעולם. ובשביד כן קדמה השכינה על המזון:
 ובוא וראה בשעה שמקום הזה מקבל המזון
 למעלה. כלם המקדישים לרבונם מתענגים ונתעוררים
 ומנשאים כנפיהם כאשר השכינה באה עם המזון
 ההוא. כדי שלא יסתכלו בה. והם שלש מחנות
 בהתנשאות אחת קוראים ואומרים קדוש. ואלו קוראים
 למחנות שניות ומנשאין כנפיהן אותן הראשונים
 ואלו השניות (ה) ואומרים אלו השניות קדוש. ואלו
 קוראים למחנות שלישיות. ומנשאין כנפיהן שלשת
 המחנות כאחד. וככלם אומרים קדוש ה' צבאות מלא
 כל הארץ כבודו. וע"כ כלן משולבין זה בזה. אלה
 נכנסין לתוך אלו. ואלו נכנסים לתוך אלה משולבות
 זה בזה (ו) כמו שנאמר (שמות כו) משולבות אשה
 אל אחותה:

כתוב

קמי קב"ה כקריעת ים סוף. הכא תרין
 גונון אינון ומרוויחו בלחם קשום חד (ג) מיין דקב"ה
 כל עובדו בדינה וקשום. ועל דינה וקשום תתקיים כל
 עלמא. ובכל יומא ויומא ובכל אומא וזמנא דן כל
 עלמא בדינה ללדיקו ולרשיפו ולכל בני עלמא.
 כמש"כ (תהלים יא) כי צדיק ה' צדקות אהב. וכאשר
 הוא דן לאנשים ורואה כמה רשעים וכמה חוטאים
 לפניו. אז קשה בעיניו ליתן להם מזון בכל זמן.
 לפי שיש לו לפרנס לרשעים ולאותן החוטאים. והוא
 עושה צמחם לפניו מה שהוא אמת. וזן ומפרנס להם
 כפי חסד העליון שנמשך ויוצא על כל בני העולם.
 ובו הוא זן ומפרנס לכל. לצדיקים לחסידים ולרשעים
 ולכל אותן בני העולם. ולכל החיות ובהמות השדה
 ועופות השמים מקרני ראמים עד בני כנים. ולא
 נמצא בעולם מה שהוא אינו זן ומפרנס לכל. ואע"פ
 שקשה לפניו לפי המעשים של האנשים כקריעת ים
 סוף. וכי קריעת ים סוף קשה לפניו. והלא כיון
 שצדיקה ברצונו לפניו. הכל לפניו כאין הוא חשוב.
 אלא בזמן שישראל באו אצל הים וחפץ הקב"ה
 לקרוע להם ים סוף. בא רחב אותו הממנה שעל
 מצרים ותבע דין מלפני הקב"ה. אמר לפניו. רבונו
 של עולם מדוע אתה חפץ לעשות דין על מצרים
 ולקרוע הים לישראל. הלא כלם חוטאים לפניך אלו
 כאלה. באותה שעה היה קשה לפניו לעבור על מרת
 הדין ולקרוע להם הים. ולולי שצפה הקב"ה בזכותו
 של אברהם שהשכים בבקר לעשות מצות רבונו
 ורצון שלו. ככתוב וישכם אברהם בבקר. היו כלם
 נטבעים בים. וע"כ היה קשה לפניו קריעת ים.
 וכדמיון זה קשין מזונותיו של אדם לפני הקב"ה.
 ובשביד זה דוד המלך היה תולה מזונותיו למעלה
 [בחסד עליון] לפי שלמעלה אינו פוסק לעולם. וע"כ
 כתוב ה' רעי לא אחסר (ד) אל יפסקו מזונות ממני
 לעולם. לפי שהנהר ההוא שנמשך ויוצא מעדן אינו
 פוסק לעולם. ובשביד כן קדמה השכינה על המזון:
 ובוא וראה בשעה שמקום הזה מקבל המזון
 למעלה. כלם המקדישים לרבונם מתענגים ונתעוררים
 ומנשאים כנפיהם כאשר השכינה באה עם המזון
 ההוא. כדי שלא יסתכלו בה. והם שלש מחנות
 בהתנשאות אחת קוראים ואומרים קדוש. ואלו קוראים
 למחנות שניות ומנשאין כנפיהן אותן הראשונים
 ואלו השניות (ה) ואומרים אלו השניות קדוש. ואלו
 קוראים למחנות שלישיות. ומנשאין כנפיהן שלשת
 המחנות כאחד. וככלם אומרים קדוש ה' צבאות מלא
 כל הארץ כבודו. וע"כ כלן משולבין זה בזה. אלה
 נכנסין לתוך אלו. ואלו נכנסים לתוך אלה משולבות
 זה בזה (ו) כמו שנאמר (שמות כו) משולבות אשה
 אל אחותה:

כתוב

זין הזהר

(ג) מי קריעת ים סוף ומזונותיו של אדם שניהם בדרך ואופן אחד הנה מאת השרית לעשותם לפניו משורת הדין: (ד) היינו העכבת עולם
 הבינה. מה נראה שהשם מן ה' רועי לא אחסר הוא בעולם דבינה: (ה) נשיאת כנפיהם הוא שלא יסתכלו בשכינה. ככתוב בשמים
 ובסוף פניו: (ו) מי שמשפיעים אלה לאלו השפע שמקבלים מן השכינה:

כתוב בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני. נאות דשא. אלו אותן מקורים עליונים שכל המזון והפרנסה באים מהם (ו) נאות אלון נקראין נאות יעקב. נאות דשא. לפי שיש נאות חיצון שנקראין (י"א) נאות מדבר. וע"כ בנאות דשא. ואם תשאל הלא כתוב תדשא הארץ דשא. והרי זה למטה (ח) אבל דשא מאותן נאות הוא בא. שנועד וצומח מהם. וע"כ בנאות דשא ירביצני. על מי מנוחות ינהלני. אלו מי מנוחות שהם נמשכים מן המקום שהוא שנמשך ויוצא מן העדן (ט) ואתן מים נקראים מי מנוחות. נפשי ישוב. זאת היא נפש דוד (י) ולא ביקש דוד לתקן אלא לאותה המדרגה שלו כראוי. ובאותן מי מנוחות עתידים הצדיקים לגנוח בעולם הבא. ככתוב (ישעיה נ"ח) ונחך ה' תמיד וגו' : (ב-קע).

תעריך לפני שלחן נגד צוררי. אמר רבי יצחק בוא וראה כל זמן שישראל עושים רצון רבונם. הרי אז על שלחן המלך הם אוכלים וכל הסעודה מוכנת להם. והם מן אותה השמחה שלהם נתנים העצמות שהם השיריים להאומות עכו"ם. וכל זמן שישראל אין עושים רצון רבונם הולכים בגלות. והרי אז הסעודה לעמים האחרים ניתנת והשיריים לישראל. כמש"כ (יחזקאל ד) ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים. שהרי שירי געולם יאכלו. אוי לו לבן המלך שיושב ומצפה לשלחן העבד. ומה שנשאר מן שלחנו הוא אוכל. דוד המלך אמר תעך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה. תעך לפני שלחן. זו סעודת המלך. נגד צוררי. אותן צוררי ישובו לפני השלחן ויצפו לחלק העצמות שהוא השיריים. והוא ישב עם המלך בענג הסעודה אצל השלחן. דשנת בשמן ראשי. זו ראשית הסעודה. שכל השמן והשמנונות ותקון הסעודה ניתן בתחלה לאוהבו של המלך. ומה שנשאר אח"כ ניתן לאותן משמשי השלחן ולכלבים. כוסי רויה. שיהיה תמיד הכוס מלא לפני אוהב המלך שלא יוצרך לשאול. ועל סוד סדר זה היו תמיד ישראל עם שאר האומות : (ב-קנב) :

פתח טייעא ההוא ואמר. תעך לפני שלחן נגד צוררי. דוד המלך אמר זה על עריכת השלחן בעולם ההוא. שהרי אז הוא העדן והענג שהנשמה נהנית בהם בעולם הבא. וכי שלחן יש שם להנשמות בעולם ההוא. כל הוא. שהרי מזון ופרנסה מן העדן אוכלים בעולם ההוא כדמיון שהמלאכים העליונים אוכלים. וכי מלאכי עליון אוכלים. כך הוא. וכעין זה אכלו ישראל במדבר. ואותו המזון הוא סוד הטל שנשפע ונמשך ממעלה מן הסוד של עולם הבא (א) והוא המזון של הארת שמן משחת קודש. ונשמות הצדיקים

כתיב בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני. נאות דשא. אלון אינון מקורין עלאין דכל מוונא וספוקא אחיה מנייהו (ו) נאות אלון אקרין נאות יעקב. נאות דשא. בגין דאית נאות לבג דאקרין (י"א) נאות מדבר. וע"ד בנאות דשא. ואי תימא הא כתיב תדשא הארץ דשא. דהא איבו לתתא (ח) אלא דשא מאינון נאות אחיה. דלתיולד ואלמוח מנייהו. וע"ד בנאות דשא ירביצני. על מי מנוחות ינהלני. אלון מיין דתייחא דקא נגדין מהסווא אחר דנגיד ונסיק מעדן (ט) ואינון מיין אקרין מי מנוחות. נפשי ישוב. דא היא נפש דוד (י) ולא בעא דוד לתתקבא אלא להסיה דרגא דליה כדקא יאות. ובאלון מי מנוחות זמינו לדיקיא לתייחא לעלמא דחתי. דכתיב (ישעיה נ"ח) ונחך ה' תמיד וגו' : (ב-קט).

תעריך לפני שלחן נגד צוררי. אמר רבי יצחק תא חזי כל זמנא דישאל עבדי רעותא דמאריהון. הא על פתורא דמלכא אינון אכלי וכל סעודתא אסתקן להון. ואינון מהסיה חדוה דלסון יסבי גרמי דאיהו תמית לאומין עכו"ם. וכל זמנא דישאל לג עבדי רעותא דמאריהון אולי בגלותא. והא סעודתא לעמין אחרין אחיבה ואסתקן לון תמית. כמ"ר (יחזקאל ד) ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים. דהא תמית דגעוליהון אכלי. ווי לבכא דמלכא דיתיב ומלפיה לפתורא דעבדא. ומס דאשתאר מגו פתורא איבו אכלי. דוד מלכא אמר תעך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה. תעך לפני שלחן. דא סעודתא דמלכא. נגד צוררי. אינון צוררי יהון יתבין קמי פתורא מלפין לחוק גרמין דאיהו תמית. ואיהו יתיב עם מלכא בענוגא דסעודתא פתורא. דשנת בשמן ראשי. דא רישא דסעודתא. דכל מסחא ושמונא ותקון סעודתא אחיבה דקדמיתא לרחימא דמלכא. ומאי דאשתאר לבתר אחיבה לאינון פלחי פתורא ולכלבי. כוסי רויה. מליא כסא קמי רחימא דמלכא דתיר דלא ילסרך למשאל. ועל רוא דא הוון ישראל תיר עם שאר עמין : (ב-קנב) :

פתח ההוא טייעא ואמר. תעך לפני שלחן נגד צוררי. דוד מלכא אמר דא על אסתדרותא דפתורא בהסווא עלמא. דהא כדון איבו עדונא וכסופא דשמתא אהבי צהו בעלמא דחתי. וכי פתורא אית לון לנשמתין בהסווא עלמא. אין. דהא מוונא וספוקא דעדונא אכלי בהסווא עלמא. כגוונא דמלאכי עלאי אכלי. וכי מלאכי עלאי אכלי. אין. כגוונא דלסון אכלו ישראל במדברא. והסווא מוונא רוא איבו לטלא נגיד ואסתקן מעילא מרוא דעלמא דחתי (א) ואיהו מוונא דגאירו מסח קדשא. ונשמתהון דלדיקיא

(1) ס' מעולם הבנה. ונאות יעקב זה הרפואה : (ח) קשה לו שהלא אין משמעותה טבלות. ואיך נובל לפרש כאן על בונה ותפארת. ומחרין דשאל כלכד הוא ככלכות. וחולדתו מן נאות העליון דהינו בינה ותפארת : (ט) בינה נמשך ויוצא מן העדן שהוא הכסא : (י) נפש דוד ון הכלכות שהיא שורש דוד. ובתהלותיו ובזמוריו פ"ח בה תלמידיה דהיינו שירשע אליה מסעל שפע הרבה : (יא) זו הארה הכאה מן הכמה ובניה :

לרדיקיה אהנו מתמן כגתא דעדן ואתהטון תמן. דהא תמן כשמתהון לרדיקיה מתלבשן כגתא דעדן לתתא כבוטא דהאי עלמא. וכשבתו ובזוני מתפשטון וסלקון למחמי זיקרא דמארסיון ולא תעדנא בעדונא עלאה כדקא יאות. דכתבו (ישעי' טו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה' : (ב—קנו :)

אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי. פתח עלם ההוא ואמר. אך טוב וחסד. מפני מה נקרא טוב ומאני מה נקרא חסד. טוב הוא כאשר נכלל הכל בתוכו ואינו מתפשט להשפיע למטה. חסד הוא כאשר משפיע למטה ועושה טובות לכל הבריות לצדיקים ולרשעים ואינו חושש. ואע"פ שמדרגה אחת היא. מניין. שכתוב אך טוב וחסד ירדפוני. אם טוב למה חסד ואם חסד למה טוב שהרי באחת די. אלא טוב כולל הכל בתוכו ולא נתפשט למטה. חסד יורד ומתפשט למטה וזן לכל לצדיקים ולרשעים כאחד : (ב—קסח :)

אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי. פתח ההוא רביא ולאמר. אך טוב וחסד. אחאי אקרי טוב ואחאי אקרי חסד. טוב איהו כד כליל כלל בגויה ולא התפשט לנחתא לתתא. חסד כד נחתא לתתא ועבד טובו בכל כריין לרדיקיו וברשיעי ולא חייש. ואע"פ דרגא חד הוא. מלן. דכתבו אך טוב וחסד ירדפוני. אי טוב למה חסד ואי חסד למה טוב דהא בחד בגויה. אלא טוב כליל כלל בגויה ולא התפשט לתתא. חסד נחית והתפשט לתתא וזן כלל לרדיקיו ורשיעי כחדא : (ב—קטז :)

כד

כד

לדוד מוזמר לה' הארץ ומלוואה תבל ויושבי בה. פתח רבי יהודה ואמר. הרי לדודנו לדוד מוזמר דאמר שירתא ולבתי שירת עליה רוח קדשא. מוזמר לדוד דשירתא עליה רוח קדשא ולבתי אמר שירתא (א) לה' הארץ ומלוואה. האי קרא על ארעא דישראל אתמר דאיהו ארעא קדישא. ומלוואה. דא שכינתא כד"א (ד"א ג' א') כי מלא כבוד ה' את בית ה'. וכתב (שמו' ט) וכבוד ה' מלא את המשכן. מהו מלא ולא מילא. אלא מלא דאוי דאתמילא מכלל דאתמילא מן שמש"א. סיהר"א שלם בכל סערין (ב) מלא מכל טובא דלעילא כתסקופא דא דאתמילא מכל טובא דעלמא. וע"ד כתיב לה' הארץ ומלוואה. תבל ויושבי בה. דא שאר ארעאן : ד"א לה' הארץ ומלוואה. דא ארעא קדישא עלאה דקב"ה ארעבי בה (ג) ומלוואה. אלן כשמתהון לרדיקיה דאינון מליין לה מילא דעמודא חד דעלמא קיימא עליה (ד) ואי תימא על חד קיימא. תא חוי אחי כתיב כי הוא על ימים יסדה. כי הוא. מאן הוא. דא קב"ה (ה) כד"א הוא עשנו. וכתב (איוב כח) כי הוא לקות הארץ יביט. על ימים יסדה ועל נהרות יכונה. אלו שבעה עמודים שארץ הקדושה העליונה עומדת עליהם וממלאים לה (ו) היא נתמלאית מהם ואיך נתמלאית מהם. בזמן שנתברו צדיקים בעולם או ארץ ההיא עושה פירות ונתמלאית מהכל. ובזמן שנתברו רשעים בעולם בכך כתוב (ש' י"ד) אלו מים מני ים. זו ארץ הקדושה העליונה שנשפעת מן שפע העליונה. ונהר יחרב ויבש

לדוד מוזמר לה' הארץ ומלוואה תבל ויושבי בה. פתח רבי יהודה ואמר. הרי לדודנו לדוד מוזמר שאמר שירה ואח"כ שירתה עליו רוח הקודש. מוזמר לדוד ששירתה עליו רוח הקודש ואח"כ אמר שירה (א) לה' הארץ ומלוואה. מקרא זה על ארץ ישראל נאמר שהיא ארץ הקדושה. ומלוואה. זו השכינה כמש"כ (ד"א ג' א') כי מלא כבוד ה' את בית ה'. ונאמר (שמות ט) וכבוד ה' מלא את המשכן. מפני מה מלא ולא מילא. אלא מלא ודאי שנתמלאה מכל שנתמלאה מן השמש"ש. הלכנה"נ נשתלמה בכל הצדדים (ב) מלאה מכל טוב שלמעלה כאוצר זה שנתמלא מכל טוב שבועולם. וע"כ כתוב לה' הארץ ומלוואה. תבל ויושבי בה. אלו שאר ארצות : ד"א לה' הארץ ומלוואה. זו ארץ הקדושה העליונה שהקב"ה חפץ בה (ג) ומלוואה. אלו נשמות הצדיקים שהם ממלאין לה מן הטוב של עמוד האחד שהעולם עומד עליו (ד) ואפשר תאמר כי רק על אחד עומד. בוא וראה מה כתוב כי הוא על ימים יסדה. כי הוא. מי הוא. זה הקב"ה (ה) כמש"כ הוא עשנו. וכתוב (איוב כח) כי הוא לקות הארץ יביט. על ימים יסדה ועל נהרות יכונה. אלו שבעה עמודים שארץ הקדושה העליונה עומדת עליהם וממלאים לה (ו) היא נתמלאית מהם ואיך נתמלאית מהם. בזמן שנתברו צדיקים בעולם או ארץ ההיא עושה פירות ונתמלאית מהכל. ובזמן שנתברו רשעים בעולם בכך כתוב (ש' י"ד) אלו מים מני ים. זו ארץ הקדושה העליונה שנשפעת מן שפע העליונה. ונהר יחרב ויבש

ויו הודר

כ"ד (א) בגמרא פסחים (ק"ט) גרש אימכא : (ב) השכינה היתה מלאה כחצרות השפע של התפארת בהיות ארץ ישראל וביהמ"ק על סתם : (ג) מי ארץ היינו מרת המלכות שנשמות הצדיקים גורמים שיושפע לה שפע טוב מן התפארת ויסוד : (ד) זה היסוד : (ה) א צ בינה : (ו) דורש על ימים יסדה שהמלכות יסודתה על ג' ימים שהן ג' הכפירות מן בינה עד מלכות שמקבלת מן השפע : 5 4

ויבש. זה עמוד האחד הוא שצומד עליה להשיע
בה (י) ונהר יחרב ויבש. כמש"כ (ישעי' נז) הצד"ק
אבר: (א-יט.)

ויבש. הסוף עמודה חד דקאים עלה לאתנהרה
מינה (י) ונהר יחרב ויבש. כד"ר (ישעי' נז) הצד"ק
אבר: (א-יט.)

פתח רבי יוסי ואמר. לדוד מוזמר לה' הארץ
ומלואה תבל ויושבי בה. הארץ. דא ארעא קדישא
דישראל (ח) דלוי קיימא לתשקיא מינה
ולאתברכא מינה בקדמותא. ולבהר לתשקיא מינה עלמא
כלא. תבל ויושבי בה. דא שאר ארעאן דשחאן
מינה. מלן. דכתיב והוא יספט תבל בלד"ק. כי
הוא על ימים יסדה. אלו שבועה עמודים דארעא
קדישא סמיכא עליהו. ואינון שבועה עמודים דארעא
עליהו עליהו (ט) א"ר יהודה לא תימא דשנסא
עליהו אלא דאתמליא מיניה. ועל נהרות יכוננה. מאן
אינון נהרות. אלא כד"ר נשאו נהרות קולם ישאו
נהרות דכ"ס (י) ואינון נהרות כמש"כ ונהר יוצא
מעדן להשקות את הגן. ולפיכך ועל נהרות
יכוננה: (ב-כ.)

רבי חייא אמר. לה' הארץ ומלואה. הארץ
אפשר לפרש כן. אבל ומלואה מה היא. אלא הארץ
זו כנסת ישראל. ומלואה אלו נשמות הצדיקים. תבל
ויושבי בה. תבל. זו ארץ שלמטה. ויושבי בה. אלו
הם האנשים (א) א"ר יוסי אם כן איך תפרש כי
הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. א"ל ודאי
כן הוא. שארץ החיים ההיא על ימים יסדה ועל
נהרות יכוננה. כי כלן יוצאים מן הנהר העליון
ההוא שנמשך ויוצא מן העדן (ב) ובהן תחתן
להתעטר במלך הקדוש ולפרנס העולמות (ג) ולפיכך
מי יעלה בהר ה' וגו'. נקי כפים ובר לבב אשר
לא נשא לשוא נפשו וגו'. נפשו כתוב. מהו נפשו
ונפשו. אלא הכל ענין אחד. כמש"כ (עמוס ו) נשבע
ה' בנפשו. וכתוב (שואל א' ב') כאשר בלבבי ובנפשי
יעשה (ד) ודוד המלך נאחו בלבו ונפש ההיא.
וע"כ לא נשא לשוא נפשו: (ג-ה.)

בזי יעלה בהר ה' ומי יקים במקום קדשו. נקי כפים
ובר לבב וגו'. אמר רבי אלעזר משני מה כן.
לפי שכאשר הלילה פורש כנפיו על העולם. אז כל
בני העולם טועמים טעם מיתה. ונשמותיהם יוצאות
לעולות למעלה. ואותן המלאכים של מחנה הראשון.
שנתמנה על ד' שעות הראשונות של תחלת הלילה
לשבת רבובנם. עומדים ואומרים מי יעלה בהר ה'.
הר ה' זה הר הבית. מקום קדשו. זו עזרת
ישראל (ט) וכדמיון שלמעלה כן גם למטה. לפי
שבכל רקיע ורקיע כמה ממונים וכמה שרים עומדים
שם

זו הוהר
(א) זה היסוד צדיק נשאר יבש מן שפע ואינו שפיע במלכות: (ח) רבי יוסי דורש הארץ כדעה א' של רבי יהודה שחיא ארץ ישראל
שלמטה והיא נשפעת לראשונה מן השם הויה כ"ה שהוא התפארת באמצעות השכינה שנקראת צדק ובמנה נשפע לכל החבר: (ט)
(ט) בזה מפורש מדוע איי מקבלת השפע לראשונה. יען כי היא מקבלת השפע ישר מן ה' עמומים שהם ו' ימים ונשפע על ספירות מן
בינה עד סלכות. ויום כנסת שהוא נגד סלכות נתמלא מהן בשפע: (י) נהרות הן החובות הנהר שבכינה: (יא) רבי חייא לא ניהא ליה
בפירוש רבי יוסי רק כמה שמפרש שהארץ היינו איי שלמטה. כיון שתיבת ומלואה אינה מירשבת שהי"ל דה' הארץ המלאה. לפיכך הוא
בנהר בפירוש הב' של רבי יהודה שהארץ זו ארץ הקדושה העליונה מרת המלכות שנקראת ארץ החיים. ומלואה אלו נשמות הצדיקים
המסלמים לה שפע ע"י עבודתם וצדקתם. ותכל היינו כל עולם חוה. אבל בשאר ביאורים של רבי יוסי מודה לו רבי חייא: (יב) מי
מן הבינה שנקראת רחובות הנהר: (יג) מי שבשנשמות הצדיקים תחתן ע"י עבודתם וצדקתם להודו ולתעשר עם התפארת מלך הקדוש לקבל
שפע לפרנסת העולמות. ובהו יבן מה שאומ' אחר זה מי יעלה בהר ה'. מי הוא הצדיק שראוי לזה. נקי כפים ובר לבב: (יד) מרת המלכות
היא בחינת נפשו של הקב"ה. ובשבייה אמר דוד נשני כי הוא שורש שלו: (טו) הר ה' ומקום קדשו הם רקיעים זה למעלה מהו כדמיון ביהמ"ק
תמן

זו הוהר

שם. וכאשר הנשמות יוצאות רצונן לעלות למעלה. ואם אינן זוכות הם ידחפו אותן החוצה. והולכות ומשוטטות בעולם. ונתחברין עם מחבלים של שרי הדין. ומודיעים להן דברי כזב וליצון. ולפעמים דבר אמת ממה שיבוא בזמן קרוב. כמו שנתבאר. ואותן נשמות הצדיקים הולכות ומשוטטות למעלה. ופותחים להן הפתחים ומעלים אותן לתוך מקום שהוא שנקרא הר ה'. כדמיון הסוד של הר הבית למטה. ומשם עולות לתוך המקום ההוא שנקרא מקום קדשו. כי שם נראות כל הנשמות לפני רבונם. כדמיון זה הוא המקום שנתראים ישראל לפני הקב"ה והוא המקום שנקרא עזרת ישראל. ובשעה שהנשמות קיימות שם או היא חדות רבונם שיתתקן בהם המקום שנקרא קדש הקדשים (ט) ושם נרשמים כל מעשיהם והזכיות שלהם: (ב-קצה:)

רבי אבא אמר. בוא וראה מי יעלה בהר ה' וגו'. ואח"כ חזר ופירש נקי כפים. שלא עשה בידיו צורות טמאות של עבודה זרה ולא התחוק בהן במה שאסור לישראל. וגם לא נטמא בהם ולא הי' מטמא בהם לגופו כאותן המטמאים עצמם בידים להטמא. וזהו נקי כפים. ובר לבב. כדמיון זה שלא המשיך רצונו ולבו לצד הטמא. אלא שנתמשך אחר עבודת הקב"ה. אשר לא נשא לשוא נפשי. נפשו כתיב ונפשי קרי. וזה נתבאר שנפשי זו נפש דוד צד האמונה (י) נפשו זו נפש האדם ממש. לפי שכאשר יצא מעולם הזה ונפשו תעלה במעשים טובים. אז יתקיים בו לעת בין כל קדושי מעלה. כמש"כ (תהלים קטו) אתהלך לפני ה' בארצות החיים. ובעבור שלא נשא לשוא נפשו נפשו ישא ברכה מאת ה' וגו': (א-ק:)

רבי שמעון אמר בזמן שהנשמה יוצאת מעולם הזה. בכמה דינים נידונת טרם שתכנס למקומה. ואח"כ צריכות כל הנשמות לעבור בתוך נהר דינור הנמשך ויוצא ולטבול שם. ומי הוא אשר יקום שם ויעבור בלי פחד. כמש"כ מי יעלה בהר ה' וגו'. ונשמת הצדיק עוברת בלי פחד ויקום במקום קדשו. ומי שמתגעע בצדקה בעולם הזה ונותן מממונו לצדקה. או הוא עובר במקום ההוא ואינו מתירא: (א-רא:)

שאר שערים ראשיכם וגו'. רבי שמעון פתח קרא ואמר. שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. מקרא זה נתבאר ונדרש. אבל שאו שערים ראשיכם. אלו הם שערים העליונים שערי בינה העליונה. והם המשמים שערים. ראשיכם. אותן הראשים מי הם. אלא כל אחד ואחד בספרו ראש להתפשט וליכנס זה בזה (י) מצאתי בספרו של חנוך. שאו שערים. אלו הם השערים שלמטה מהאבות

תמן. וכד נשמתין כפקין צעאן לסלקא לעילא. ואי לא זכיין אינון דחיון לון לכר. ואולין ושאיין בעלמא. ונפלין לון כמה חבילי סהירין. ואודעין לון מלין כדיבן. ולומיין מלין דקשט ממאי דלתי לומן קריב. כמה דלוקמוס. ואלין נשמתין דלדיקא אולין ושאטן לעילא. ופתחין לון פתחין וסלקין לון לנו סהוא אתר דלקרי סר ה'. כגוונא דרזא דסר סביט לתתא. ומתמן עאלין לנו סהוא אתר דלקרי מקוס קדשו. דתמן אתחווין כל נשמתין לקמי מאריהון. כגוונא דא ה' אתר דאתחווין ישראל קמי קב"ה אתר דלקרי עזרת ישראל. ובשעתא דנשמתין קיימין תמן כדון מדוס דמאריהון ללאתקנא ביה אתר דלקרי קדש הקדשים (ט) ומתמן רשימין כל עובדיהון וזכוון דלהון: (ב-קאה:)

רבי אבא אמר תא חזי מי יעלה בהר ה' וגו'. ולבתר אהדר ופירש נקי כפים. ללא עבד בידיו טופסא ולא אתתקף ביה במאי דלא אלטרין. ותו דלא חסתאב ביה ולא סאיב ביה לגופא כלינון דמסבין גרמייסו בידין ללסתאבא. ודא הוא נקי כפים. ובר לבב. כגוונא דא ללא חמשיך רעומיה ולביה לסטר אחרא. אלא ללאתמסכא בתר פולחא דקב"ה. אשר לא נשא לשוא נפשו. נפשו כתיב ונפשי קרי. והא אוקמוס נפשי דא נפש דוד סטר דמתימנותא (י) נפשו דא נפש דב"כ ממש. בין דא יפוק מהאי עלמא ונפשיה יסתלק בעובדין דכשרין. כדון יתקיים ביה למיחך בין כל אינון קדישין. כד"א (תהלים קטו) אתהלך לפני ה' בארצות החיים. ובגין דלא נשא לשוא נפשו ישא ברכה מאת ה' וגו': (א-ק:)

רבי שמעון אמר בזמנא דנשמתא נפקת מהאי עלמא. בכמה דינים אתדנת עד לא תיעול לאתרה. ולבתר כל אינון נשמתין אית לון למעבר בהך נהר דינור נגיד ונפיק וללסתאבא תמן. ומאן איהו דיקוס תמן ויעבר בלא דחילו. כד"א מי יעלה בהר ה' וגו'. ונשמתא דוכא אעבר בלא דחילו ויקוס במקוס קדשו. ומאן דלשתדל צלרקה ביהאי עלמא ויהיב מממוניה ללדקה. כדון איהו עבר ביהאי אתר ולא דחיל: (א-רא:)

שאר שערים ראשיכם וגו'. רבי שמעון פתח קרא ואמר. שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. הא קרא אוקמוס ואתמר. אבל שאו שערים ראשיכם. אלין אינון תרעין עלאין תרעין דסכלתא עלאה. ואינון חמשין תרעין. ראשיכם. אינון ללשטים מאן אינון. אלא כל חד וחד אית ליה רישא ללאתפשט ולמיטל דא בדה (י) לשכתאב בספרא דחנוך. שאו שערים. אלין אינון תרעין דלאתא מאבאן

זיו הזהר

(ט) פי' שהמלכות שנקראת קודש הקדשים מקבלת תיקון ועוה ע"י נשמות הצדיקים כי בעבודתם וצדקתם נורמים יהוד קב"ה ושכינתו. ויה סוד הכתוב תנו עוה לאיהוים וגו': (י) נתבאר לעיל: (י) פי' שמשמיעים זה לזה ושופכין השפע מנהר דנהר. ובעביל זה בקאת הבינה רחובות הנור:

מהאבות. והם שלשה האחרונים (ט) ראשיכם. אלה הם ראשי אלפי ישראל. והם אבות העליונים (ז) והם ראשים של אותן השערים. ולפי שאלו הם האופנים הסובבים ונושאים אותן על כתפיהם אומרים שאו שערים ראשיכם (ח) שאו למי. לראשיכם שהם ראשים עליכם ומושלמים עליכם. והנשאו פתחי עולם. אלו האמהות. וארבע הן למטה (ט) ויבא מלך הכבוד. זה מלך עליון של הכל שהוא מלך לכבוד ההוא המאיר להלבנה. ומי הוא. ה' צבאות (י) ויבא. לאיזה מקום. להכניס התורה בהארון בחבור אחד כראוי (יז) :

אמר רעיא מהימנא שאו שערים ראשיכם. שערים אלו הם חמשים שערי בינה שהיא ישיבה שלמעלה. ושאו פתחי עולם של הישיבה שלמטה (כ) שכל מי שמתניע בתורה לסוף מתנשא. זש"כ (משלי ז) אם נבלת בהתנשא. ודרשו חכמי המשנה כל המנבל עצמו על דברי תורה לסוף מתנשא. ויבא מלך הכבוד. אין כבוד אלא תורה. נשמע מכאן מי שלומד תורה שנקראת כבוד נקרא מלך. ואף תאמר כי רק בעולם הבא ולא יותר. אלא מלך בשני עולמים בצורת רבינו. ולפיכך נכפל זה הפסוק ב' פעמים. אחד מי זה מלך הכבוד. השני מי הוא זה מלך הכבוד (יז) שאו שערים ראשיכם. למה ראשיכם ב' פעמים. שהם החיות של מרכבה העליונה והחיות של מרכבה התחתונה : (ג—רנ) :

מאבהן. ואינון תלתא בתראין (ט) ראשיכם. אלין אינון ראשי אלפי ישראל. ואינון אבהן עלאי (ז) ואינון ראשין דאינון תרעין. ובגין דאלין אינון אופנים דסחרן ונטלין לון על כמפייסו אמרי שאלו שערים ראשיכם (ח) שאלו למאן. לראשיכם דאינון ראשין עליוכו ושלטנין עליוכו. והנשאו פתחי עולם. אלין אמין. וארבע אינון דלתתא (כ) ויבא מלך הכבוד. דא מלכא עלאה דכלא דאיהו מלך (מההוא) [לההוא] כבוד דגהיר לביהרא. ומאן איהו. ה' צבאות (י) ויבא. לאן אתר. למיעל אורייתא בלרונא בחבורא חדא כדקא יאות (יז) :

אמר רעיא מהימנא שאו שערים ראשיכם. שערים אלין אינון חמשים תרעין דבינה דאיהו מתיבתא דלעילא. ושאו פתחי עולם דמתיבתא תתאה (כ) דכל מאן דלשטתל בלורייתא לסוף מתנשא. ה"ד (משלי ז) אם נבלת בהתנשא. ואוקמוס מחרי מתניתין כל המנבל עלמו על דברי תורה לסוף מתנשא. ויבא מלך הכבוד. לית כבוד אלא תורה. מהכא מאן דליף אורייתא דהקריאת כבוד אקרי מלך. ולא תימא בההוא עלמא דאתי ולא יתיר. אלא מלך בתרין עלמין בדיוקלא דמאריה. ובג"ד כפול פסוקא תרין זמנין. חד מי זה מלך הכבוד. חנינא מי הוא זה מלך הכבוד (יז) שאו שערים ראשיכם מאי ראשיכם תרי זמנין אינון חיון דמרכבתא עלאה וחיון דמרכבתא תתאה : (ג—רנ) :

כה

לדוד אלין ה' נפשי אשא. פתח רבי שמעון ואמר. מה זה ראה דוד לסרר כך מזמור הזה. כל המזמורים שהם באל"ף ב"ת שלמים הם. את חסר שאין בו וא"ו. ולמה נסדר זה המזמור לנפילת אפיה. אלא סוד עליון הוא נסתר בין החברים. בשעה שנכנס הלידה עץ התחתון שתולה בו מיתה פורש ענפיו ומכסה לכל (א) וע"כ נעשה חשך. וכל בני העולם טועמים טעם מיתה. והאדם מקדים ונותן לאותו העץ נפשו לפקדון. והוא מפקידה בידו בפקדון. ולפי שלקחן בפקדון הוא מחזיר הפקדון לבעליו

כה

לדוד אלין ה' נפשי אשא. פתח רבי שמעון ואמר. מאי קא חמא דוד לסדרא האי שבחא הכי. כללו שבחי דאינון בללפ"א בית"א שלמין. והוא חסריא דלא אית ביה וז"ו. ומאלי סדורא דא למנפל על אנפין. אלא רוא עלאה הוא גניו ביני חבריא. בשעתא דליליא עלא אלינא תתאה דתליא ביה מותא פריש ענפיו ומכסיה לכלא (א) ועל דא אתחשך. וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא. ואקדים ב"כ ויהיב ליה פקדונא דנפשיה. ואפקדיה בידיה בפקדונא. ובגין דנטיל לון בפקדונא תב פקדונא למאריה

זיו הוהר

(ט) אלו ג' הכפירות נצח הוד ויסוד שהן למטה מן חסד נבורה תפארת שנקראין אבות (כ) הן חסד נבורה ותפארת שנקראין אבות וראשים : (א) ה' שג' האחרונות הן כבתי' אופנים המנשאות דג' העליונות. והן אומרות לעצמן שינשאו את הראשים האבות אשר עליהן להכין ההודוונות מכל הצדדים ע"י עליית העולמות : (כ) גם ד' האיכות יתעלו ויתקנו ליה. ויש לפרש שהן שרה רבקה רחל ולאה. או רחל לאה בלהה ולעה : (כ) זו הבינה אם הבנים והיא המובלת את בניה ברא ובראת תפארת ומלכות להודונו. והבינה נקראת מלך לזה הכבוד המשטיני למלכות שהוא התפארת. ספורשי הוהר נרהקו כאן כי על פי רוב נקראת המלכות בכבוד. וה' צבאות היינו נצח הוהר. אבל בספרו של חנוך נקראת כל ספירה בשם כבוד. והבינה נקראת לעמים ה' צבאות. כי היא המלך על כל הצבאות אשר תחתיה שהן ה' הספירות והעולמות יצירה ועשיה : (כ) ה' להודונו התפארת עם המלכות שזה מעשה הבינה בסוד הכתוב בעשרה שפטה דו אמו : (כ) ישיבה של מעלה בעלי חכמת הקבלה. וישיבה של מטה בעלי הדינה : (כ) מי זה רבן לעזריא. מי הוא זה רבן לעזריא. ב. שבשני העולמות נקראים התלמידים חכמים מלכים. מאן מלכי רבנן. והחיות של ב' המרכבות אל יעבבו התנשאות שלהם : צבאות תבוא התנשאות גם דאותן מלכי הכבוד מלכי רבנן. והחיות של ב' המרכבות אל יעבבו התנשאות שלהם :

כה (א) זו מרת המלכות שהיא מרת הרין שנקראת יורה :

למאריה בשעתה דלתי לפרא. כד אתי לפרא ותב
 לגבי פקדוניה צבי לזכרא ליה לקב"ה דליכו מסימנא
 עלאה .. ולבתר דקם צבי לדכאה גרמיה
 בקדמיתא. ולבתר יקבל עליה סאי עול לפרשא על רישיה
 פרישו דמלוה. ולבתר יתקשר קשורא דיחולא
 דאיונון תפלין. ולבתר קלון בקשורא חדא
 בשמאלא על לבא. כמה דאוקימנא (שי כ)
 שמאלו תחת לראשי וגו'. וכתב (ש ח) שימי כחותם
 על לבך כחותם על זרועך. וסא אוקימנא. ודא איו
 עובדא בקדמיתא. דסא אע"ג דללותא תליא
 במלולא דפומא. כלא תליא בעקרא
 דעובדא בקדמיתא. לבתר בשעתא דצ"כ עאל לבי כנישתא
 ידכי גרמיה בקדמיתא בקרבין במלולא
 דפומא. לבתר יקבל עליה עול מלכות בשבחי
 דדוד מלכא. ולבתר ללותא דמושב לקבל תפלה
 של יד (ג) ולבתר ללותא דמועד דסא לקבל תפלה
 דרישא. ודא כנוונא דדא. עובדא כנוונא דדבורא.
 ודאי בעובדא ומלולא תליא ללותא. וחי פניס
 עובדא (ו) מלולא לא אשכח אתר דשריא ציה. ולאו
 איהי ללותא. ואתפניס סאי צ"כ לעילא ותתא. ווי ליה
 לצ"כ דפניס ללותיה עולהא דמאריה.
 עליה כתיב (ישע' ה) כי תבאו לראות פני וגו'. גם
 כי תרבו תפלה אינני שומע. דסא בעובדא ובמלולא
 תליא מלתא. תא חוי כיון דצ"כ עביד ללותא
 כנוונא דא בעובדא ובמלולא. וקשיר קשורא דיחודא (ד)
 אשתכח דעל ידיה מתצרכין עליון ותתאין:
 וכדן בתר דסייס ללותא דעמידה צבי ליה
 לצ"כ לאתחזקה גרמיה כאילו אתפטר מן עלמא. דסא
 אתפטר מן אילנא דחיי וכניש רגליו לגבי סווא אילנא
 דמותא דאסדר ליה פקדוניה. כד"א (בראשית מט) ויאסוף
 רגליו אל המטה. דסא אורי תפלו ולי
 עליהו. וסשתא צבי לאתכנשא לגבי סווא אילנא דמותא.
 למכפל על אפיה ולימא לגביה אליך ס' נפשי אשא.
 בקדמיתא ישיבנא לך בפקדוניה. סשתא דקשירלא
 יחודא ועבידנא עובדא ומלולא כדקא יאות. ואודינא על
 חסאי. סא נפשי מסירנא לך ודאי. ויחוי צ"כ
 גרמיה כאילו פסיר מן עלמא. דנפשיה מסיר להאי
 אתר דמותא. ובג"כ לא אית זיה ציה
 וא"י. דסא וא"י אילנא דחיי סוא. וסאי אילנא
 דמותא סוא. וסא קממע לן רוא דמלא דית חובין
 דלא מתכפרן עד דאתפטר צ"כ מעלמא. סה"ד
 (ישע' כג) אם יכופר עוון סוס לכם עד תמותון. וסאי
 סא ישיב גרמיה ודאי למותא ומסיר נפשיה לסווא
 אתר. ולאו בפקדוניה כמה בליליא. אלא כמאן
 דאתפטר מן עלמא ודאי. ותקונא דא צבי
 כנוונא דלבא. וכדן קב"ה מרחם עליו ומכפר ליה
 למחזיה. זכאה סוא צ"כ דידע למפתי ליה ולמפלג
 למאריה ברעותא וכנוונא דלבא. ווי ליה למאן דלתי
 למפתי למאריה בלבא רחיקא ולא ברעותא. כד"א
 תהלים

דבעליו בשעה שבא הבקר. כאשר בא הבקר וחור
 אדיו פקדונו צריך לבקר לו להקב"ה שהוא רבה
 אמונתו.. לאחר שקם ממטתו צריך לנקות גופו
 בתחלה. ואח"כ יקבל עליו זה הצול לפרוס על ראשו
 טלית של מצוה. ואח"כ יתקשר בקשר של היחוד
 שהם התפלין. ולהתקין קשר אחד של תפלין בידו
 השמאלית אצל הלב. כמו שביארנו בהפסוק (שיר ב)
 שמאלו תחת לראשי וגו'. וכתוב (ש ח) שימי כחותם
 על לבך כחותם על זרועך. וזה נתבאר. זאת היא
 עבודת במצוה תחלה. שהרי אע"פ שתפלה תלויה
 בדבור הפה. אבל הכל תולה בעיקר העבודת של
 מצוה תחלה. אח"כ כשהאדם נכנס לבית הכנסת
 ישחר עצמו תחלה בקשרת ובהקרבות צ"כ דבור
 הפה. אח"כ יקבל עליו עול מלכות בפסוקי דזמרה
 של דוד המלך. ואח"כ תפלת מישב כנגד תפלה
 של יד (ג) ואח"כ תפלת מצומד שהיא כנגד תפלה
 של ראש. זה כדמיון זה. המצוה כדמיון הדבור.
 כי ודאי במצוה ובדבור תלויה התפלה. ואם פוגם
 במצוה (ג) אין הדבור מוצא מקום לשרות בו. ואין
 זאת תפלה. ונפגם זה האיש למצלה ולמטה. אוי לו
 לאיש שפוגם תפלתו שזאת היא עבודת לרבנו.
 עליו נאמר (ישע' א) כי תבאו לראות פני וגו'. גם
 כי תרבו תפלה אינני שומע. שהרי במצוה ובדבור
 תולה הדבר. בוא וראה כיון שהאדם מתפלל תפלתו
 כדמיון הזה במצוה ובדבור. ומקשר קשר היחוד (ד)
 נמצא שצ"כ ידו נתברכים עליונים ותחתונים:
 ובכן לאחר שגמר תפלת העמידה נצרך לו
 דאדם להראות עצמו כאילו נפטר מן העולם. שהרי
 נפטר מן עץ החיים ומאסף רגליו אל עץ ההוא של
 מיתה שהחזיר לו פקדונו. כמש"כ (בראשית מט) ויאסוף
 רגליו אל המטה. שהרי התודה על חטאיו והתפלל
 עליהם. ועכשיו יחפץ להאסף אל אותו עץ של מיתה.
 לפיכך על פניו ולומר אדיו אליך ה' נפשי אשא.
 בתחלה נתתיה לך בפקדון. ועכשיו שקשרתי קשר
 היחוד ועשיתי המצוה והדבור כראוי. והתודתי על
 חטאי. הרי נפשי אני מוסר לך בודאי. ויראה האדם
 בעצמו כאילו נפטר מן העולם. שנפשו נמסרה לאותו
 המקום של מיתה. ולפיכך נחסרה במזמור זה האות
 וא"י. שהרי האות וא"י עץ החיים הוא. וזה עץ
 המות הוא. וגם משמיענו סוד הדבר שיש עונות
 שאין מתכפרים עד שנפטר האדם מן העולם. כמש"כ
 (ישע' כג) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון. וזה
 האיש הרי נתן עצמו למיתה ומסר נפשו למקום
 ההוא. ולא בתורת פקדון כמו בלידה. אלא כמי
 שנפטר מן העולם בודאי. ותקון זה צריך להיות
 בכונת הלב. ואז הקב"ה מרחם עליו ומכפר לו
 עונותיו. זכאי הוא האיש היודע לפתות לו ולעבוד
 לרבנו ברצון ובכונת הלב. אוי לו למי שבא
 לפתות לרבנו בלב רחוק ולא ברצון. כמש"כ
 תהלים

זיו הוהר

(ג) משמע שתפלה של יד י"ז דהניח מיושב : (ג) פ"י שאינו לובש ציצית ותפלין : (ד) היינו שאמר קריאת שמע ככוונה הראויה :

(תהלים עח) ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכובו לו ולבם לא נכון עמו. הוא אומר אליך ה' נפשי אשא. ואין כל דבריו אלא בלב רחוק. הרי זה גורם לעצמו להפטר מן העולם קודם זמנו. כאשר זה העץ יתעורר בעולם לעשות דין.. וע"ז כתוב (תהלים קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. אלא בשעה שהוא מתקן עצמו לזה ולבו רחוק מן הקב"ה. קול יוצא ואומר לא יכון לנגד עיני. אינני חפץ שיתוקן. וכל שכן אם בא לייחד שם הקדוש ואין מיחדו כראוי: (ג-ק):

שאל רבי אלעזר רבבי שמעון אביו ואמר לו. סימן להזיוג של היחוד מניין. א"ל בני אע"פ שביארתי הדברים בכמה אופנים. ונתפשטו כאן דבר וכאן דבר (א) סימן זה תקח בידך וכך הוא כעין הקפת המזבח. שלמדנו ובא לו לקרן דרומית מזרחית. מזרחית צפונית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. א"ל והלא אי אפשר עד שמקבל עליו האיש עול מלכות הקדושה בתחלה ונותן עול זה עליו. ואתה אמרת שיבוא לדרום בתחלה (א) א"ל וכי כל כך אמרתי כך. שהרי ובא לו לקרן אמרתי בתחלה. והלא ידעת סוד הקרן שזה הוא עול מלכות הקדושה (א) אח"כ דרומית מזרחית אשר שם הוא עץ החיים. והיינו לזווג אותה במזרח שהוא אב העליון. שהרי הבן מצד האב הוא בא (א) ולפיכך יפנה מדרום למזרח כי תוקף הדרום במזרח הוא. וצריך לקשור יחד דרום במזרח. והמזרח נקשר בצפון. לפי שזה הוא משלים וממלא הנחלים והמעצנות (א) וע"כ מזרחית צפונית הם אב ואם שאינם נפרדים לעולם. וזה נתבאר. ומה שנקראת צפונית הוא לפי שהיא סתר העליון. וגם לפי שמצדה יוצא הצפון והדינים מצד שלה נתעוררים. אע"פ שהיא רחמים ותדוה. וזה נתבאר. אח"כ צפונית מערבית. שהרי מצד האב יוצא הבן ומצד האם יצאה הבת (א) ולפיכך צפונית מערבית. וזהו הקרן שאמרתי תחלה. שעכשיו נקשרת בצפון סתם. ואח"כ נצרך לקשר אותה בדרום. כי הוא התקשרות של הכל והגוף בו נמצא (א) וע"כ מערבית דרומית. נמצא כוונת זאת הקרן ג' פעמים. אחד שיכוון האיש לקבל

(תהלים עח) ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכובו לו ולבם לא נכון עמו. הוא אומר אליך ה' נפשי אשא. ואין כל דבריו אלא בלב רחוק. הרי זה גורם לעצמו להפטר מן העולם קודם זמנו. כאשר זה העץ יתעורר בעולם לעשות דין.. וע"ז כתוב (תהלים קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. אלא בשעה שהוא מתקן עצמו לזה ולבו רחוק מן הקב"ה. קול יוצא ואומר לא יכון לנגד עיני. אינני חפץ שיתוקן. וכל שכן אם בא לייחד שם הקדוש ואין מיחדו כראוי: (ג-ק):

שאל רבי אלעזר רבבי שמעון אביו ואמר לו. סימן להזיוג של היחוד מניין. א"ל בני אע"פ שביארתי הדברים בכמה אופנים. ונתפשטו כאן דבר וכאן דבר (א) סימן זה תקח בידך וכך הוא כעין הקפת המזבח. שלמדנו ובא לו לקרן דרומית מזרחית. מזרחית צפונית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. א"ל והלא אי אפשר עד שמקבל עליו האיש עול מלכות הקדושה בתחלה ונותן עול זה עליו. ואתה אמרת שיבוא לדרום בתחלה (א) א"ל וכי כל כך אמרתי כך. שהרי ובא לו לקרן אמרתי בתחלה. והלא ידעת סוד הקרן שזה הוא עול מלכות הקדושה (א) אח"כ דרומית מזרחית אשר שם הוא עץ החיים. והיינו לזווג אותה במזרח שהוא אב העליון. שהרי הבן מצד האב הוא בא (א) ולפיכך יפנה מדרום למזרח כי תוקף הדרום במזרח הוא. וצריך לקשור יחד דרום במזרח. והמזרח נקשר בצפון. לפי שזה הוא משלים וממלא הנחלים והמעצנות (א) וע"כ מזרחית צפונית הם אב ואם שאינם נפרדים לעולם. וזה נתבאר. ומה שנקראת צפונית הוא לפי שהיא סתר העליון. וגם לפי שמצדה יוצא הצפון והדינים מצד שלה נתעוררים. אע"פ שהיא רחמים ותדוה. וזה נתבאר. אח"כ צפונית מערבית. שהרי מצד האב יוצא הבן ומצד האם יצאה הבת (א) ולפיכך צפונית מערבית. וזהו הקרן שאמרתי תחלה. שעכשיו נקשרת בצפון סתם. ואח"כ נצרך לקשר אותה בדרום. כי הוא התקשרות של הכל והגוף בו נמצא (א) וע"כ מערבית דרומית. נמצא כוונת זאת הקרן ג' פעמים. אחד שיכוון האיש לקבל

זיו הוהר

(א) פי' שנתפשט בין ההבויא קטנות קטנות סבביו כענין זה: וזאת דרעת כי כדו להבין היטב מאמר הזה נצרך לכתוב ספר שלם כי עמוק הוא מאד בסוד הפסוק שמע ישראל וגו'. ואינו ארמו רק כמו בדרך רמז והמבין יבין: (א) רבי אלעזר הבין שדרום היינו תפארת כיון שעיקרו הוא סדר. ולכך הקשה שהלא אין לדרג המלכות ראשית הכ"ש שע"יה נאמר פתחו לי שער צדק כבוד: (א) וידוע שכל זה הנהוג בישראל יש לו איזה מקור. ומכאן מרגלא בפומא דאבינו לקרא לכה"ש כ"ש קרן: (א) אבא היינו החכמה. והבן שהוא התפארת בין החיים בא פעדו כי שניהם בחינת ימין. וחוקף כחי' הימין של התפארת הוא משורש כחי' הימין של החכמה: (א) פי' שהמורה שהוא הכמה הנקרא אבא מקישר המיד ממיצא עם העצוה שהוא הכינה שנקראת אבא. והם נקראים תרין רעין דלא סתפרשו. ושם אן. תפסק נביעת נחלים ומעצמות מן החוכמות הנגדה עם השפע דלעילא. והוה ענין יחודא ע"א של הוי"ה אליהו כהפסוק שמע ישראל: (א) צפונית מערבית היינו לקשר המלכות שנקראת בת עם אמה שהיא הבינה. והבת כמה מצד האם ששניהם כחי' אבא. ואין זה סותר להכ"ל דאבא יכר כהתא כי כאן נזכר רק מצד הבינה ש"הן דהיינו פטויותיהן: (א) צריך להבין שענין התקשרות מערב כצפון אין זה ענין הוונות כיון ששניהם כחי' נוקבא. וכן ענין התקשרות דרום כמזרח אינו ענין הוונות כיון ששניהם כחי' זכר. רק שענין אותן התקשרות הוא העימות העומדות על תפארת וס"לכות על דרך התכללות הבן בהאב והבת בהאם לקבל בהם חוקף והסכם להוונות שיהיה. אבל ענין התקשרות מערב בדרום שהוא התפארת שנקרא נופא כציונה חמש הספירות חסד נבונה שנקראין שתי הוונות ועם נצח הוד יבדו. וזאת התקשרות היא ענין הוונות קב"לית השפע מסנן:

לקבל ליה צ"ג בקדמיתא (יג) ולכתר הכי לקשרא לה
 בתרי דרועי לאתחברא בנושא למסוי כלל חד .
 דא הוא סדורא דיהודא שלים (יג) וכל סקר וסקר
 בהסוה קשורא דאתחוי ליה. ולא יחליף סקרא בסקרא
 אחרא ולא איתחוי ליה. בגין דלא יתענג. ומאן דעביד
 יהודא דא כדקא חוי כמה דאמינא זכאה חולקיה בהאי
 עלמא ובעלמא דאתי. דהא ידע לסדרא שבתא
 דמאריה ויהודא דמאריה. ולא עוד אלא דקב"ה
 משתבח ביה. ועליה כתיב (ישעי' עט) ויאמר לי עבדי
 אתה ישראל אשר בך אתפאר : (ג-ק.)

זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. אמר רבי
 יוסי זכר רחמיך זה יעקב. וחסדיך זה אברהם.
 כי מעולם המה. ומעולם לקחם הקב"ה והעלה אותם
 למצדה. וצעה מהם מרכבה קדושה להגן על העולם.
 ולפי שהיו מעולם הוא זוכר אותם להגן ולרחם על
 העולם. כדמיון זה לוקח הקב"ה את הצדיקים מן
 העולם ומצלה אותם למצדה להגן על העולם. ואם
 תשאל מפני מה לא נזכר כאן יצחק. אלא שנשאר
 להפרע מאותן המצרים לבניו. וזש"כ (תהלים ט) עזרה
 את גבורתך ולכה לישועתה לנו. וכתוב (ישעי' מב) ה'
 כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. וזה הוא
 יצחק שנחסר כאן. רבי חייא אמר זכר רחמיך ה'
 וחסדיך. אלו הם יעקב ואברהם שצריכים להגן עלינו.
 אבל יצחק לעשות מלחמות הוא עומד. ולפיכך אין
 צריכים לו אצלם. ד"א כי מעולם המה. שכאשר ברא
 הקב"ה את העולם לקח ליצחק וברא בו העולם (יד)
 ראה שלא יוכל להתקיים עמו בלבדו לקח לאברהם
 ונתקיים בו העולם. וזש"כ אלה תולדות השמים והארץ
 בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם. ראה
 שצריכים

לקבל ליה צ"ג בקדמיתא (יג) ולכתר הכי לקשרא לה
 בתרי דרועי לאתחברא בנושא למסוי כלל חד .
 דא הוא סדורא דיהודא שלים (יג) וכל סקר וסקר
 בהסוה קשורא דאתחוי ליה. ולא יחליף סקרא בסקרא
 אחרא ולא איתחוי ליה. בגין דלא יתענג. ומאן דעביד
 יהודא דא כדקא חוי כמה דאמינא זכאה חולקיה בהאי
 עלמא ובעלמא דאתי. דהא ידע לסדרא שבתא
 דמאריה ויהודא דמאריה. ולא עוד אלא דקב"ה
 משתבח ביה. ועליה כתיב (ישעי' עט) ויאמר לי עבדי
 אתה ישראל אשר בך אתפאר : (ג-ק.)

זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. אמר רבי
 יוסי זכר רחמיך זה יעקב. וחסדיך זה אברהם.
 כי מעולם המה. ומעולם נטיל לון קב"ה וסליק לון
 לעילא. ועבד מנייהו רחיבא קדישא לאגנא על עלמא.
 ובגין דהו מעולם הוא דכיר לטון לאגנא ולרחמא על
 עלמא. כגוונא דא נטיל קב"ה ללדיקיא מן
 עלמא וסליק לון לעילא לאגנא על עלמא. ואי
 סימא ילחק אחאי לא אדכר הכא. אלא אשתאר
 לאתפרשא מאיטון דעאקין לבנו. הס"ד (תהלים ט) עזרה
 את גבורתך ולכה לישועתה לנו. וכתוב (ישעי' מב) ה'
 כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. וזה הוא
 יצחק דאשתלק מסכא. רבי חייא אמר זכר רחמיך ה'
 וחסדיך. אלון איטון יעקב ואברהם דבעינן להו לאגנא עלון.
 אבל יצחק למעבד קרבין קיימא. ובג"כ לא
 בעינן ליה לגבייהו. ד"א כי מעולם המה. דכד ברא
 קב"ה עלמא נטיל לילחק וברא ביה עלמא (יד)
 חמא דלא יכל למיקס בלחודוי נטיל לאברהם
 וקיים ביה עלמא. הס"ד אלה תולדות השמים והארץ
 בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם. חמא
 דבעינן

דיו הוהר

(יג) זה באמירת שבע שהוא צירוף *עוד* *מלכות* *שמים* : (יג) והיינו לוונגה
 עם התפארת בסוד יהודא תתוא של הוי"ה אחד בהפסוק שבע ישראל. וזה
 הציון הוא דרך סימן לצירוף בעלמא כדי להקל מעט על השעין : (יד) יצחק
 זו מרת הדיו :

ושצריכים קיום יותר לקח ליעקב ושתף לו עם יצחק ונתקיים העולם. וז"כ (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ועל כן עם אברהם ויעקב נתקיים העולם. ולפיכך כי מעולם המה: (ג-יח.)

סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. אמר רבי יהודה מקרא זה כבר נתבאר. אבל סוד ה' ליראיו. אותו סוד עליון שהוא נסתר ונעלם אינו עומד אלא ליראיו. שהם יראים מן הקב"ה תמיד והם ראויים לאותן סודות העליונים. להיות אותן סודות העליונים נעלמים ונסתרים כראוי. לפי שהם סודות עליונים. אבל ובריתו להודיעם (טו) הסוד שהוא עומד בברית עומד להודיעם. לפי שהוא מקום העומד להתגלות ולהודיע: ועוד סוד ה' ליראיו. שאותן הסודות עומדים לעסוק בהם ביראה. ואותן יראי חטא יראים בהעסקם באותן סודות העליונים. אבל ובריתו להודיעם. להודיע ולפרש הדברים (טו) לפי שהם ענינים העומדים לפרשם: (ג-לד.) רבי שמעון אמר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. סוד ה' ליראיו. זו כנסת ישראל (י) ובריתו להודיעם. זה צדיק יסוד עולם להיותם בקשר אחד: (ג-ז:)

דבעיין קיומא יתיר נסל ליעקב ושתף ליה בילמא וקיים עלמא. ססיד (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ועל דא באברהם ויעקב נתקיים עלמא. ובג"כ כי מעולם היה: (ג-יח.)

סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. אמר רבי יהודה האי קרא סא אוקמוס. אבל סוד ה' ליראיו. סהא רוא עלמא דאיסו סמיס וגניו לא קיימא ללא ליראיו. דאינון דחלין לקב"ה תדיר ואינון אסתון לאינון רזין עלאין. למסוי אינון רזין עלאין בגניו ובסמינו כדקא יאות. בגין דאינון רזין עלאין. אבל ובריתו להודיעם (טו) רוא דאיסו קיימא בברית קיימא להודיעם. בגין דאיסו אחר דקיימא לנלאה ולמדע: וסו סוד ה' ליראיו. דאינון רזין דקיימן בדמילו. ואינון דחלי חסאה דחלין כסו באינון רזין עלאין. אבל ובריתו להודיעם. למדע ולפרשא מלין (טו) בגין דאינון מלין דקיימא לפרשא: (ג-לד.) רבי שמעון אמר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. סוד ה' ליראיו. דא כנסת ישראל (י) ובריתו להודיעם. דא לייק יסוד עולם בקשר אחד: (ג-ז:)

כו

אדרחץ בנקיון כפי ואסובבה את מובחך ה'. אמר רבי שמעון מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה סוד הדבר כאן. שהרי אין לך אדם בעולם שלא יטעם טעם מיתה בלילה. ורוח טמא שורה על אותו הגוף. מה הטעם. לפי שהנשמה הקדושה נסתלקה מן האדם ויצאה ממנו. וכיון שהנשמה הקדושה יצאה ונסתלקה ממנו שורה רוח טמא על אותו הגוף ונטמא. וכאשר הנשמה חוזרת אל הגוף נתבטל זוהם ההוא. והרי אמרו שידינו של האדם זוהם הטמא נשאר בהם. ולכן אל יעביר ידיו על עיניו. לפי שאותו רוח טמא שורה על ידיו עד שירחץ אותן. וכאשר נוטל ידיו כראוי אז נתקדש ונקרא קדוש. ואין צריך להתקדש. נצרך כלי אחד למטה וכלי אחד למעלה כדי שיתקדש מהכלי שלמעלה. והכלי שלמטה שינתן זוהם הטמא בו. כלי זה לקבל הטומאה וזה להתקדש ממנו. זה ברוך וזה ארור. וצריך להזהר שאותן מים טמא אל ישפכם בבית. שלא יקרב אליהם איש. כיון שבהם מתאספים הצד של טומאה. ויכול לקבל נזק מאותן מים טמאים. ועד שיעביר זוהם מן ידיו אל יברך וזה נתבאר. ולפיכך

כו

אדרחץ בנקיון כפי ואסובבה את מובחך ה'. אמר רבי שמעון האי קרא אוקמוס. אבל תא חוי רוא דמלה כחא. דהא לית לך ב"ג בעלמא דלא טעיס טעמא דמותא בליליא. ורוח מסאבא שריא על סהא גופא. מאי טעמא. בגין דנסמחה קדישא אסתלקת מינה דבר נש ונפקת מינה. ועל דנסמחה קדישא נפקת ואסתלקת מינה שריא רוחא מסאבא על סהא גופא ואסתאב. וכד נסמחה אסתדרת לגופא אסתעבר סהא ווסמא. וסא אסתמ דידו דב"ג ווסמא דמסאבו אסתאר כסו. וע"ד לא יעבר ידו על עיניו. בגין דסהא רוחא מסאבא שריא עליו עד דנסיל לון. וכד נסיל ידו כדקא חוי כדון אסתקדש ואקדי קדוש. וסיך בעי לאסתקדשא. בעי חד כלי לתתא וחד כלי מלעילא. בגין דיתקדש מוסהא דלעילא. וסהא דלתתא דתיסהב ווסמא דמסאבו ביה. דא כלי לקבלא מסאבו ודא לאסתקדשא מינה. דא כדון ודא ארור. ולא בעיין אינון מיין דווסמא לאושרא לון בביתא. דלא יקרב כסו ב"ג. דהא כסו מתכנס סטרס לטון. ויכול לקבלא נוקא מאינון מיין מסאבין. ועד דיתעבר ווסמא מן ידו לא יברך ואוקומא. ובג"כ

זיו הוהר

(טו) בריתו היינו עולם המלכות שורש עולם העשיה. מותר וטוב להודיע לכל מי שבקש לדעת ולהבין איך המלכות מקושרת בעולם העשיה ומחלקת בו השפע בצמצום כפרישיות לכל הכריות בתשנהה עליונה שעל זה נאמר ואתה מתיח את כלם: (טו) פ"ה שסודות התורה יסודו רק יראי הטא בעלי אמונה כי הם יבנסו ולא יבשלו שבדראי מן השמים סביעין להם. אבל ובריתו היינו פניניות התורה חלק הנגלה עומד להודיע לכל: (יז) הוא דרש סוד ה' על השכינה הקדושה שהיא סודו של חריה ביה. פ"ה על וחסורת. ובריתו היינו כפירת היסוד של התפארת. ומשמעות הכתוב הוא שענין זה של אותן כ' הספירות ניתן ליראיו להודיעם. פ"ה לגרם הווגונוב ע"י עבודתם הקדושה. על דרך הכתוב והארם ידע. והיינו כאילו כך הוא סדר הבעב סוד ה' ובריתו ליראיו להודיעם:

אמר לו רבי יהודה לרבי אבא. הרי שאלו החברים במה שכתוב עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו. יעשה. תעשה היה צריך לומר (ט) א"ל רבי אבא זה כבר נדרש. אבל סוד הדבר זהו שכתוב לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. נעם ה' הוא מה שבא מן הקדמון הקדוש (י) שהקב"ה משתעשע בו. שהרי נעם ההוא נשפע מן הקדמון. ולבקר בהיכלו. בהיכל שהוא עליון על הכל (יא) אף כאן עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה. מי. הקדמון ההוא נסתר של הכל. שהרי זה בו תולה. א"ל רבי יהודה וראי כך הוא. אשרי לחלקם של אותן אשר אהבת רבונם דבוקה בהם. לאלה אין שיצור לחלקם בעולם ההוא: (ג-דסד):

ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזכחה באהליו זבחי תרועה וגו'. אמר רבי יהודה הרי אמרו ע"ת היא מדרגה עליונה (יב) ומי היא עת ההיא. זו ה"א. [ובעבור זה] נקראת עת"ת. ועתה. זה הוא ובית דינו. ירום ראשי. להרים אותו בכבוד ומלכות. על אויבי סביבותי. אלו שאר מלכי הארץ. ואזכחה באהליו. זו ירושלים. באהליו. זה אהל מועד. זבחי תרועה. שישמע כל העולם. אשריה ואזמרה לה'. שהרי משם מאותו הצד של תרועה (יג) באים שיר ושבחה: ד"א ועתה ירום ראשי. זו כנסת ישראל. על אויבי סביבותי. זה עשו וכל אלופים שלו. ואזכחה באהליו. אלה ישראל (יד) זבחי תרועה. שכתוב (תהלים נא) זבחי אלהים רוח גשברה. בשביל להעביר הדין מן העולם (טו) אשריה ואזמרה להודות ולשבח להקב"ה בלי הפסק לעולם: ד"א ועתה ירום ראשי. בכל. יצר הטוב על יצר הרע. שכתוב על אויבי סביבותי. זה יצר הרע שהוא מסביב לאיש והוא שונאו בכל. ואזכחה באהליו זבחי תרועה. זו התורה שניתנה מצד ש' אש. כמו שבאמר (ידים ג) מימינו אש דת למו (טו) שירי שנואר התורה ירום ראשו ונשתברו כל משנאיו מפניו. ככתוב (תהלים יח) תכריע קמי תחתי: ד"א ועתה ירום ראשי. להתכלל בהאבות. שהרי דוד המלך יש לו להתדבק בהאבות. ובכן יתרומם ויתעלה למעלה והוא בקשר אחד עמהם (יז) על אויבי סביבותי. אלו הם שבצד השמאל. כלם שרי הדינים שמתכונים להשחית. ובכן השמ"ש יתחבר בהלבנה ויהיה הכל אחד: (א-קחא).

לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש. אמר רבי יצחק מקרא זה ביארו החברים בכמה מקומות. אבל מקרא זה כך יפורש. לך אמר לבי. דוד המלך אמר כך בשביל כנסת ישראל לעומת המלך הקדוש. ומה אמר. לך אמר לבי. בעבורך אמר לבי

אמר ליה רבי יהודה לרבי אבא. הא שאליו חברייא במאי דכתיב עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו. יעשה. תעשה מצעי ליה (ט) א"ל רבי אבא הא אתמר. אבל רוא דמלה היינו דכתיב לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. נועם ה'. הוא דאחיה מעתיקא קדישא (י) דקב"ה משתעשע ביה. דהא הוא נועם מעתיקא נפקא. ולבקר בהיכלו. בהיכלא עלאה על כלא (יא) חוף הכא עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה. מ"ן. הוא עתיקא סתימא דכלא. דהא ביה מליא. א"ל רבי יהודה וראי הכי הוא. וזכאה חולקסון דליטון דרמימותא דמחריסון ממדבקו ביה. לאלין לית שטורא לחולקסון כהוא עלמא: (ג-דסד):

ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזכחה באהליו זבחי תרועה וגו'. אמר רבי יהודה הא אתמר ע"ת איחי דרגא עלאה (יב) ומ"ן איחי היא עת. דא ה"א. [ובגין דאן] אקרי עת"ת. ועתה. דא איחו ובי דיניה. ירום ראשי. להרמא ליה ביקרא ומלכותא. על אויבי סביבותי. אלין שאר מלכי ארעא. ואזכחה באהליו. דא ירושלים. באהליו. דא אהל מועד. זבחי תרועה. למשמע כל עלמא. אשריה ואזמרה לה'. דהא מתמן מהיטא סקרא דתרועה (יג) אחיה שיר ומשכחתא: ד"א ועתה ירום ראשי. דא כנסת ישראל. על אויבי סביבותי. דא עשו וכל אפרכין דיליה. ואזכחה באהליו. אלין ישראל (יד) זבחי תרועה. דכתיב (תהלים נא) זבחי אלהים רוח גשברה. בגין לאעברא דינא מעלמא (טו) אשריה ואזמרה לאודיה ולשבחה לקב"ה בלא פסקו לעולם: ד"א ועתה ירום ראשי. בכלא. יצר טוב על יצר רע. דכתיב על אויבי סביבותי. דא יצר הרע דאיחו סומריה דכ"ג ואיחו שנאיה בכלא. ואזכחה באהליו זבחי תרועה. דא אורייתא דתתיביתא מסקרא דאשא. כדכתיב (דברים יג) מימינו אש דת למו (טו) דהא בגין אורייתא ירום ראשיה ואתברו כל שנאיו קדמוי. כדכתיב (תהלים יח) תכריע קמי תחתי: ד"א ועתה ירום ראשי. להתכלל באבסן. דהא דוד מלכא איח ליה להתדבקא באבסן. וכדין יתרומם ויילק לעילא ואיחו בחד קשורא ביה (יז) על אויבי סביבותי. אלין איטון דבסטר שמאלא. כלשו מחרי דינין דמתכוונין לחבלא. וכדין שמ"ש אתחבר כסיסר"א והו כלל חד: (א-קחא).

לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש. אמר רבי יצחק האי קרא חוקמוס חברייא בכמה אתר. אבל האי קרא הכי אתמר. לך אמר לבי. דוד מלכא אמר דא בגין כנסת ישראל לקבל מלכא קדישא. ומאי אחי. לך אמר לבי. בגינך אמר לבי

זו הזהר

(ט) בלשון נוכח כמו זולתך: (י) היינו הארת ההכמה שנקרא אבא והתפארת משתעשע ומתענג בהארה זו: (יא) זה עולם הבינה: (יב) רצון על סלכות ששרשה היה אחרונה מן השם הוי"ו. היינו עת"ת עת ה'. ועם וא"ו של ועתה מרמז על הוא ובית דינו דהיינו תפארת ומלכות כי הוא"ו היא עורש התפארת: (יג) עולם הבינה: (יד) שהקב"ה משרה שכניו על ישראל ככתוב אהל שכן באדם: (טו) דורש תרועה ממשמעות שבר. כמו תרועם בשבט ברזל. זבחי אלהים דורש להעביר הדין: (טז) אש התורה תכלין לשבר אש יצהיר: (יז) כי אכרהם יצחק יעקב דוד הם ד' גילי המרכבה:

לבי לבני העולם ומוהירם. לבי. לפי שהוא נאחו בו. שזה הלב לבעבור מלך העליון אמר בקשו פני. אלו עטרות המלך שהוא נאחו בהם והם בו. הם שמו והוא שמו. הכל דבר אחד הוא (יח) ולפיכך אמר דוד את פניך ה' אבקש. כמש"כ (תהלים קפ) דרשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד. בוא וראה יפה הוא לדוד המלך לומר שירה בשביל כנסת ישראל יותר מכל בני העולם. ולומר דברי כנסת ישראל אל הנלך. לפי שהוא נאחו בה : (ג-ג) :

לבי לבני עמלא ואזכר לון. לבי. לראיו אחיד ביה. דלך בגין מלכא מלכא אחר אמר בקשו פני. אליו עטרי מלכא לראיו אחיד ביה ואיכון ביה. איכון שמה ואיכון שמה. מלה חדא הוא (יח) ובג"כ אמר דוד את פניך ה' אבקש. כד"ל (תהלים קפ) דרשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד. תל חזי יאות הוא דוד מלכא למימר שירתא בגין כנסת ישראל יתיר מכל בני עמלא. ולמימר מלי דכנסת ישראל למלכא. בגין לראיו אחיד ביה : (ג-ג) :

כח

אל תמשכני עם רשעים ועם פעלי און. למדנו לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. מה הטעם. לפי שאוי לו זה שמדורו בין רשעים. שהוא נתפס ברשעתם. כמש"כ (קמ"ח ז) יש צדיק אובר בצדקו. ואם מדורו בין צדיקים מתביים לו בעבורם. ושהרי רב חסדא היה מדורו בתחלה בין אנשי קפוטקאי והיתה השעה דחוקה לו וחליים רדפו אחריו. לקח ועשה מדורו בין תלמידי חכמים של צפורי. נתעלה וזכה לכמה טובות להרבה עושר ולתורה הרבה. ואמר שזכה לכל זה לפי שנכנס בין איתן שהקב"ה משגיח עליהם להטיב להם : (ג-ג) :

כח

אל תמשכני עם רשעים ועם פעלי און. תנין לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. מלי טעמא. משום דווי להאי דמדוריה בין חייבאל. דהוא אתפס בחובייסו. כמד"כ (קמ"ח ז) יש לדיק אודר בלדקו. ואי דיוויס בין זכאון אופיבון לים בנייסיאון. ודהא רב חסדא הוה דיוויס בקדמיתא בניי קפוטקאי והוה דחיקא ליה שעתא ומרעין רדפין אבתייו. נטל ושוי מדוריה בין מארי תריסין דלפורי. סליק וזכה לכמה סבין לכמה עותרא לכמה אורייתא. ואמר כל האי זכונא על דעאלית בין איכון דקב"ה אשגח לאושבא להו : (ג-ג) :

ימי עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי וגו'. רבי אבא פתח (ישעי' כו) בטחו בה' עדי עד כי ביה ימי צור עולמים. בטחו בה' עדי עד. כל ימינו של אדם צריך לבטוח בו בהקב"ה. שכך אמר דוד (תהלים מח) אלהי כן בטחתי אל אבושה וגו'. ומי אשר ישם בו בטחונו ותוקפו כראוי אין יכולים להרע לו כל בני העולם. זשי"כ ימי עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי וגו'. שכל מי שישם תוקפו בשם הקדוש מתקיים בעולם. מה הטעם. לפי שהעולם בשמו הקדוש נתקיים. זשי"כ כי ביה צור עולמים. צייר העולמים. שהרי בשתי אותיות נבראו העולמים. עולם הזה ועולם הבא : (ג-כב) :

ימי עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי וגו'. רבי אבא פתח (ישעי' כו) בטחו בה' עדי עד כי ביה ימי צור עולמים. בטחו בה' עדי עד. כל יומיו דבר כש בעי לאתתקפא ביה בקב"ה. דהכי אמר דוד (תהלים כה) אלהי כן בטחתי אל אבושה וגו'. ומאן דשוי ביה בטחוניה ותוקפיה כדקא יאות לא יכלין לאבשאל ליה כל בני עמלא. הסי"ד ימי עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי וגו'. דכל מאן דשוי תוקפיה בשמא קדישא לתקיים בעמלא. מלי טעמא. בגין דעמלא בשמיה קדישא לתקיים. הסי"ד כי ביה ימי צור עולמים. צייר עמלין. דהא בתרין אהוון אהכרון עמלין. עמלא דין ועמלא דלתי : (ג-כב) :

כט

קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים. דרש רבי אלעזר ואמר. קול ה' זה קול

כט

קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים. דרש רבי אלעזר ואמר. קול ה' זה קול

זיו הודר

(יח) זה הפסוק קשה לפרשו בפשטות. ורבי יצחק דורש בו סוד עמוק. וכדי להבין צריך להקדים ענין ג' סדרות הידועות. מדה המלכות היינו שורש דוד המלך שכירה גיחנה הנהגת העולם ונקראת עלמא דנוקבא. מדה התפארת נקרא עלמא דנוקבא והוא כולל ג' ספירות מן חסד עד מלכות ונקרא מלכא קדישא ונס סתם שם הוי"ה ב"ה. ג' ספירות הראשונות כתר הכמה בינה או הכמה בינת ודעת הן על התפארת ואינן מושגין בטוהו של ברד ורק בידועה ובקבלה הן אלצגן וידוע שההצ"ח וברכות דבבר רק בשם אורכי שורש המלכות. וצריך לבנות בהשם הוי"ה דהיינו התפארת. אבל אין עוד זה די רק נצרך לבנות להמשך השפע מן ג' ספירות הראשונות הקרובין לעצם האלוהית שנקרא אי"ן סוף ב"ה. כי הוא מקור הכל ומשם בא כל השפע והכל אהדות נמור. וכל זה מרמז רבי יצחק כאן שדוד המלך אומר בשם המלכות שהוא לבן של דוד אל התפארת מלכא קדישא. שהמלכות אומרת ומהרת לעולם בעבורך. פי' בעם התפארת. בקשו פני. והיינו כאילו התפארת אומר ומהיר כן לבני העולם. והמבון הוא לעלות בבתשבה דמעלה יותר ולבנות המלכות השפע מן ג' ספירות הראשונות שהן פניו ועטרותיו של התפארת. והוא שמו הם שמו והוא שמו. כי שמו הוא סתם הוי"ה ב"ה אבל הלא השם הוי"ה כולל הכל. כי י"ה מרמז על ג' הראשונות. ויה על התפארת ומלכות. ולכך אמר דוד את פניך ה' אבקש לעשות כאוהרת הריא. וכן יעשו כל ישראל. וזה ענין עמוק מאד :

קול עלאה דממנא על מיא דגדין מדרגא לדרגא (א) עד דממנא לאתר חד בכנופא חדא. הוא קול עלאה משרד לאינון מין בארמיסו. כל חד וחד כפוס ארמיס. כהאי גנא דממנא על מיא לסדר לון לכל אתר ואתר כדמיו לים. כך קול ה' ממנא על מיא. אל הכבוד הרעים. כד"א (איוב כו) ורעם גבורותיו מי יתבונן (ב) דא סגרא דאתיא מן גבורה ונפקא מיני: ד"א אל הכבוד הרעים. דא ימינא דנפקא מיני שמאלא (ג) ה' על מים רבים. הוי"ה דא חכמי"ה עלאה דאקרי יו"ד. על מים רבים. על הוא עומקא סתומאה דנפקא מיני (ד) כד"א (תהלים עו) ושזיבך במים רבים: (א-ג-ל).

רבי יוסי אמר קול ה' על המים. דא אברהם. קול ה' בכח. דא יצחק. קול ה' בסדר. דא יעקב. קול ה' שובר ארזים. דא נח. קול ה' מולב להבות אש. דא הוד. קול ה' יחיל מדבר. דא לוי"ק. קול ה' יחולל אילות. דא לדי"ק. וכלאו מתגדלי על ימא ואתשקין במיא לגדלא (ה) הסי"ד (כאלהי"ה) וכלא יולא מעדן להסקות את הגן וכלאו הני מתערי כרכא לעמא מהסאו שקין דאתשקין כלאו: (ג-כ-ז).

קול ה' יחולל אילות ויחשף יערות. אמר רבי שמעון תאלא כתיב קול ה' יחולל אילות. אילת כתיב חסר דא אילת דחסר. אילות דא אילות חסרה (ו) דתיא כפלגות עליוא בשעתא דקבי"ה על לגתא דעדן לאשתעשא עיס דליקא. האי קול נפיק וכאז כל אינון אילות דסחרני כורסאו יקירא קדישא. הסי"ד (ז) ששים גבורים סביב לה: ד"א יחולל אילות. כד"א (איוב כו) חוללה ידו נחש ברית. ויחשף יערות. כד"א (שמואל א יב) ציערת הדבש. וכתיב (זיר ה) חלתי יערי עם דבשי. וינקא לכו כאמא דינקא לבנין: (ג-כ-ז).

אמר רעיא מדימנא קול ה' יחולל אילות וגו'. כסיפא דגלותא יסון מארי דאורייתא בלערא בינוא בעימא. כלסון יסון לון חיל ביעלדא ממש בדחקין דחקא לון שעתא. ואלין אינון חבלים לירין דיולדא דאיו שכינתא. דאתמר צה (משלי כג) והגל יולדתך. ובאינון חבלים חבלים תשא בלערא דלסון. ובאינון חבלים דלוחת צהון אתערין שבעין סנהדרין דלעילא. עד דיתער קלא דילס עד הוי"ה (ו) ומיד קול ה' יחולל

קול הצליון הממונה על המים שנמשכים ממדרגה למדרגה (א) עד שנאספים למקום אחד בבריכה אחת. ואותו קול הצליון משפח לאותן המים בדרכיהם. כל אחד ואחד כפי דרכו. כמו הגנן הממונה על המים לשלחם לכל מקום ומקום כראוי לו. כך קול ה' ממונה על המים. אל הכבוד הרעים. כמש"כ (איוב כו) ורעם גבורותיו מי יתבונן (ב) זה הצד הבא מן גבורה ויוצא ממנו: ד"א אל הכבוד הרעים. זה בחינת הימין שיוצא ממנו בחי' השמאל (ג) ה' על מים רבים. הוי"ה זו חכמה העליונה שנקרא יו"ד. על מים רבים. על עומק נסתר שהוא שיוצא ממנו (ד) כמש"כ (תהלים עו) ושזיבך במים רבים: (א-ג-ל).

רבי יוסי אמר קול ה' על המים. זה אברהם. קול ה' בכח. זה יצחק. קול ה' בהדר. זה יעקב. קול ה' שובר ארזים. זה נח. קול ה' חוצב להבות אש. זה הוד. קול ה' יחיל מדבר. זה צדי"ק. קול ה' יחולל אילות. זה צד"ק. וכלם מתגדלים על הים ויונקים ממנו מים לדג (ה) זש"כ (בראשית ב) וגו' יוצא מעדן להשקות את הגן. וכל אלה מעוררים ברכות לעולם מן השפע שהוא שנשפעים כלם: (ג-כ-ז).

קול ה' יחולל אילות ויחשף יערות. אמר רבי שמעון למדנו כתוב קול ה' יחולל אילות. אילת כתוב חסר זו אילת השחר. אילות הן אילות השדה (ו) שלמדנו בחצות הליילה בשעה שהקב"ה נכנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים. זה הקול יוצא ומחליש לכל אותן אילות הסובבין לכסא כבוד הקדוש. זש"כ (שיר ג) ששים גבורים סביב לה: ד"א יחולל אילות כמש"כ (איוב כו) חוללה ידו נחש ברית. ויחשף יערות. כמש"כ (שמואל א יב) ביערת הדבש. וכתוב (שיר ה) אכלתי יערי עם דבשי. ומניקה להם כאם המנקת לבנים: (ג-כ-ז).

אמר רועיה הנאמן קול ה' יחולל אילות וגו'. בסוף הגלות יהיו תלמידי החכמים בצער ביגון בעניות. כלם יהיה להם חיל כיוצא ממש בדחקות שדחק להם השעה. ואלו הן חבלים וצירים של יולדא שהיא השכינה. שעליה נאמר (משלי כג) ותגל יולדתך. ובאותן החבלים היא תהיה בצער שלהם. ובאותן החבלים שתועק בהם יתעוררו שבעים הסנהדרין שלמעלה. עד שיתעורר הקול שלה עד הוי"ה (ו) ומיד קול ה' יחולל

ויו הוהר

כמ (א) קול הצליון זה קול הבינה הנקרא קול שופר. כי פתח קול היונו תפארת. המים זו השפע היוצא ממנה לכל שש הספירות עד שגייע אל בריכה אחת שהיא הבלכות: (ב) אל הכבוד נקראת הבינה בעבור שהחכמה מאיר בה מן צ"ב הניחבות. כבוד בני צ"ב. ובשחמכות נחלית ונבלעת בהבינה נקראת המלכות כבוד אל. ואמר הרעים כי הבינה דינון מתערין ממנה. וזה נרמז בהפסוק ורעם גבורותיו מי יתבונן. כידוע שחיבת מ"י רבו על בינה לבעבור נשיב: (ג) היונו חסר שממנו יוצא גבורה וא"ו אש מן מים: (ד) ירמו כוה שהכל בהשגחת ויצון החכמה. ושליין שזו שח צ"ב הניחבות שלו מעורר ברצונו במים רבים של הבינה. וזה יתכן לפי פירוש הראשון: (ה) זה ים הגדול דהיינו הבינה שכל הספירות שאחריה נשפעות ממנה. כי נרמז הבינה ויצא מעין החכמה להשקות כל הספירות: (ו) כאן נדחקו מפרשי הוהר בנסחאות משונשים שרשביי מתליק עם המסורה כאילת חסר. וכן גם בעל מנחת ש. וזה אינו טוב כי הלא לפי דרשתו שמוסב על האילות והשכיב צ"ב"ב צריך לרומם אילות ולא אילת. ועל דעתו שאין כאן מחלוקת. וכך היא כונת רשביי שבמו שאילת חסר היינו אילת השחר שהיא מרת המלכות והשכינה הקדושה. כן כאן אילות היינו אילות הגדה שהן על השמים שרי הדין הסובבים צ"ב"ב. ובהצית היילה נחיש כח הדין שלהם ע"י קול ה'. ודורש יחולל כמשמעות מחלה וחלישה. וכפירוש הגב' דורש יחולל במשמעות הולדה והבראת מוון שהמלכות מחליקת להם השפע הנצרך להם כמו אם לבנים כדכש וחליב: (ו) פי' עד שיתעורר מרת הרחמים לעילא ויעילא;

יחולל אילות.. ומאיתן קלון דייבית. לאינון
 שבעין לקבל שבעין חביון דיעך ה' ביום לרה.
 אפתחת רחמי דאיה ב כליל מתרין בתיין
 לאלול ב' משיחין. בהוא זמנא ויחשוף יערות (ח)
 יתעבר נח"ש מעלמא. ובהוא זמנא ובהיכלו כלו
 אומר כבוד. והא אוקמוס (משלי ג) כבוד חכמים
 ינחלו. בהוא שעתא אלין מארי תורה יסון נכבדים. אלין
 דסבילו כמה חבלים ולירין כולדס. וסו מזוין בין
 עמי הארץ יסון נכבדים. ומיר ה' למבול ישב. לרשיעא
 אין מבול אלל דנין דמבול. כגוונא דפתחו
 מעינות תסוס וארבות השמים נפתחו זיומי סופגא.
 אוף הכא יתערון דנין לגבייו עילא ותתא עד דלית
 סוף ותכלית. וכל בזוין וקלגא דעברו אומין
 עכו"ם דעלמא לשם ה' ולעמיה. וכמה חרושין דסבילו
 ישראל מנייהו על סס ה'. מכלהו יסא נסיל נוקמא
 קב"ה. ועל דא חתקרי נוקס ה' ונוטר ובעל חמה
 אליהם: (ג-ט: רמט.)

השתחוון לה' בהדרת קודש. כד ללותין ובעמין
 דישאל סלקין. אי אינון דקרא יאות כרוז
 נפיק ואמר סאו סערים ראשיכם וגו'. בהוא שעתא
 מתפתחין שבעה היכלין (ט) היכלא קדמא היכלא דהבה.
 תיכלא היכלא דיראק. תליחא היכלא דרחמי. רביעא
 היכלא דנבואה דאספקלריא דהרוא. חמישאה היכלא
 דנבואה דאספקלריא דלא נהרא. שיתאה היכל
 דר"ק. שביעאה היכל דין צדק. ועלייהו כתיב בראשית
 ברא אלהים. בראשית ברא"ש שית"א. אלהים היכל
 שביעאה. ואינון ז' היכלין לתתא וז' היכלין לעילא.
 ולקבליהו ז' קלי דהבו לה'. וי"ח אוכרות דהבו
 לה' דהון שאס קב"ה ב"ח עלמין ברכב אלהים
 רבותים אלפי שנאן. שהם י"ח אלפים רבבות עולמות.
 ויש כמה נוטרי שערין ונוטרי היכלות שמקבלים
 התפלות. וכל תפלה אינה נכנסת אלא במדה ובמשקל.
 ואין מקבלים תפלה שיש בה מום (י) כמש"כ (ייקרא כג)
 כל אשר בו מום לא תקריבו. וכי יש תפלה שיש בה
 מום. כך הוא. זאת התפלה העולה פגומה בלי מחשבה
 ובבלבול הדעת. כל שכן אם טעה בה.. ולפיכך נאמר
 בתפלה מי יעלה בהר ה' וגו': (י"ח)

ועוד אלו ז' קולות של הבו לה' הם מוסבים
 על ז' השמות של אב"ג ית"ץ וכו'. והם ז' הספירות.
 קול ה' על המים זה חסד. והוא אב"ג ית"ץ ששם
 המים של תורה. קול ה' בכח זה קר"ע שט"ן וזו
 גבורה. קול ה' בהדר נג"ד יכ"ש וזה תפארת. כמש"כ
 (תהלים ט) כסאו כשמי"ש נגד"י. ובו נאמר למשה
 (שמות יד) נג"ד כל עמך אעשה נפלאות. קול ה' שובר
 ארזים זה בט"ר צת"ג וזה נצח. קול ה' חוצב להבות
 אש זה חק"ב טנ"ע וזה הוד. קול ה' יחיל מדבר זה
 יג"ל פז"ק שהוא יסוד הר סיני. קול ה' יחולל אילות
 זה שק"ו צית"ת וזו מלכות: (מ"ו)

י"י

ויו הודר

ז' ב כאשר עצי היער נעקרים נחשף ונגלה כקום היער: (ט) אלו ז' היכלות של ז' הכפירות: (י) דקדק לומר תפלה בלשון יחיד. משא"כ תפלת העבור ככתוב הן אל כביר לא יסאם:

יחולל אילות.. ומאיתן הקולות אשר תתן. שהם
 שבעים כנגד שבעים תיבות של יענך ה' ביום צרה.
 תהיה נפתחת רחמה שהיא ב הנכללת משתי בתיין
 לדלת שני משיחים. בזמן ההוא ויחשוף יערות (ח)
 יתבטל הנח"ש מן העולם. ובזמן ההוא ובהיכלו כלו
 אומר כבוד. וזה נתבאר בהכתוב (משלי ג) כבוד חכמים
 ינחלו. בזמן ההוא אלו בעלי תורה יהיו נכבדים. אלו
 שסבלו כמה חבלים וצירים כילודה. והיו בזוים בין
 עמי הארץ יהיו נכבדים. ומיר ה' למבול ישב. לרשעים
 אין מבול אלא הדינים של המבול. כרמיון שנפתחו
 מעינות תהום וארבות השמים נפתחו בזמן המבול.
 אף כך יתעררו דינים אליהם למצלה ולמטה עד בלי
 סוף ותכלית. וכל הביונות והבושות שעשו האומות
 עכו"ם שבעולם לשם ה' ולעמו. וכמה גדופים שסבלו
 ישראל מהם בשביל שם ה'. מכלם יקח הקב"ה
 נקמה. ועל כך נקרא נוקס ה' ונוטר ובעל חמה
 אליהם: (ג-ט: רמט.)

השתחוון לה' בהדרת קודש. כאשר התפלות ובקשות
 של ישראל עולות. אם הן כראוי כרוז
 יוצא ואומר סאו שערין ראשיכם וגו'. בשעה ההיא
 נפתחים שבעה היכלות (ט) היכל ראשון היכל האהבה.
 השני היכל היראה. השלישי היכל הרחמים. הרביעי
 היכל נבואה של אספקלריא המאירה. החמישי היכל
 נבואה של אספקלריא שאינה מאירה. הששי היכל
 צדק. השביעי היכל דין צדק. ועליהם נאמר בראשית
 ברא אלהים. בראשית ברא"ש שית"א. אלהים זה היכל
 השביעי. והם ז' היכלות למטה וז' היכלות למעלה.
 וכנגדם ז' קולות של הבו לה'. וי"ח אוכרות של הבו
 לה' שבהם יעוף הקב"ה ב"ח העולמות ברכב אלהים
 רבותים אלפי שנאן. שהם י"ח אלפים רבבות עולמות.
 ויש כמה נוטרי שערין ונוטרי היכלות שמקבלים
 התפלות. וכל תפלה אינה נכנסת אלא במדה ובמשקל.
 ואין מקבלים תפלה שיש בה מום (י) כמש"כ (ייקרא כג)
 כל אשר בו מום לא תקריבו. וכי יש תפלה שיש בה
 מום. כך הוא. זאת התפלה העולה פגומה בלי מחשבה
 ובבלבול הדעת. כל שכן אם טעה בה.. ולפיכך נאמר
 בתפלה מי יעלה בהר ה' וגו': (י"ח)

ועוד אלו ז' קולות של הבו לה' הם מוסבים
 על ז' השמות של אב"ג ית"ץ וכו'. והם ז' הספירות.
 קול ה' על המים זה חסד. והוא אב"ג ית"ץ ששם
 המים של תורה. קול ה' בכח זה קר"ע שט"ן וזו
 גבורה. קול ה' בהדר נג"ד יכ"ש וזה תפארת. כמש"כ
 (תהלים ט) כסאו כשמי"ש נגד"י. ובו נאמר למשה
 (שמות יד) נג"ד כל עמך אעשה נפלאות. קול ה' שובר
 ארזים זה בט"ר צת"ג וזה נצח. קול ה' חוצב להבות
 אש זה חק"ב טנ"ע וזה הוד. קול ה' יחיל מדבר זה
 יג"ל פז"ק שהוא יסוד הר סיני. קול ה' יחולל אילות
 זה שק"ו צית"ת וזו מלכות: (מ"ו)

י"י

ויו הודר

ז' ב כאשר עצי היער נעקרים נחשף ונגלה כקום היער: (ט) אלו ז' היכלות של ז' הכפירות: (י) דקדק לומר תפלה בלשון יחיד. משא"כ תפלת העבור ככתוב הן אל כביר לא יסאם:

י"י למבול יסב. תנין בכל אתר דכתיב וי"י הוא
 ובית דינו. מה נשתנה שכתוב (בראשית ט) וי"י
 המטיר על סדום ועל עמורה וגו'. ומפני מה נשתנה
 במבול שנאמר (בראשית י) והבאים זכר ונקבה מכל
 בשר באו כאשר צוה אתו אלהים. אלהים סתם הדין
 בלבדו. ולא כתוב וי"י המטיר. אלא בסדום נצשה
 דין. ולא להשחית כל העולם. ולפיכך היה הוא נשתתף
 עם הדין. אבל בהמבול כל העולם השחית. ואם תש"ל
 הלא נח ואשר עמו ניצלו. הרי מכוסה מן העין הו
 שלא היו נראים. וע"כ כל מה שנמצא בעולם השחית
 אותו. וע"כ אלהים בלבדו היה. וזהו הסוד י"י למבול
 ישב. מהו ישב. אלמלי מקרא כתוב אי אפשר היה
 לומר כך. ישב לו בלבדו שלא נשתתף עם הדין.
 כתוב כאן ישב. וכתוב שם (ויקרא יג) בדרך ישב.
 בלבדו: (א-סד: ד"א י"י למבול ישב. דין העליון כאשר
 שורה על העולם. ולוי שנמצא בו רחמים לא היה
 יכול העולם לסבול אותו אפילו רגע אחד. ובזמן
 המבול נתעורר דין העולם להיותו שורה על העולם.
 ולכך לא נשאר כלום בעולם מלבד אותה התיבה של
 נח. שהיתה כדמיון שלמעלה והיה ביכולתה לעמוד
 נגד תוקף הדין. ולוי שנשתתף הקב"ה להמציא
 ברחמים על העולם [כמש"כ והבאים זכר ונקבה מכל
 בשר באו כאשר צוה אתו אלהים ויסגר י"י בעדן היה
 כל העולם נאבד. וש"כ י"י למבול ישב: (ב-קפו).

י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום. אמר
 רבי חייא אין דבר בעולם שישרר הכחות של
 עמים עכו"ם מלבד בזמן שישראל עוסקים בתורה.
 שכל זמן שישראל עוסקים בתורה בחינת הימין נתגבר.
 ונשבר הכח והתוקף של העמים עכו"ם. ולפיכך נקראת
 התורה עז. ככתוב י"י עז לעמו יתן. ובזמן שישראל
 אין עוסקים בתורה בחינת השמאל נתגבר. או נתחזק
 כחות העמים עכו"ם ושולטים על ישראל. וגזרים
 עליהם גזרות שאין יכולים לעמוד בהם. ובעבור זה
 גזו ישראל מארצם ונתפזרו בין האומות. וש"כ
 (ירמי' ט) על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עובם
 את תורת. ודברי התורה מרבים שלום בעולם. ככתוב
 י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום: (ב-נת).

9

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד. אמר רבי יוסי
 בשעה שנבנה בית המקדש למטה לא היתה
 שמחה לפני הקב"ה מיום שנבא העולם כמו ביום
 ההוא. המשכן עששה משה במדבר להוריד את השכינה
 לארץ. ביום ההוא משכן אחר הוקם עמו למעלה. כמו
 שנתבאר בהכתוב (שמות ה) הוקם המשכן. המשכן
 משכן אחר שהוקם עמו. וזה המשכן של המלאך נער
 מִצְיָן ולא יותר. בית הראשון כאשר נבנה בית
 ראשון אחר נבנה עמו. ונתקיים בכל העולמות והאיר
 לכל העולמות ונתקן העולם. ונפתחו כל העינות
 העליונים להאיר. ולא היתה חדיה בכל העולמות
 כיום

י"י למבול יסב. תנין בכל אתר דכתיב וי"י הוא
 ובית דינו. מהו שנה דכתיב (בראשית ט) וי"י
 המטיר על סדום ועל עמורה וגו'. ומהו שנה
 בצופתא דכתיב (בראשית י) והבאים זכר ונקבה מכל
 בשר באו כאשר לוח אלו אלו אלו אלו אלו אלו אלו אלו
 בלחודו. ולא כתיב וי"י המטיר. אלא בסדום אתעביד
 דינא. ולא לשלוא עלמא. ובג"כ אתערב אלו
 כדרי דינא. אבל בשופתא כל עלמא סלי. ולי תימא
 הלא נח ודעמיה אשתבינו. הא סזים מעינא הוו
 ללא אשתוו. וע"ד כל מהו דאשתכח בעלמא סלי
 ליה. וע"ד אלו אלו בלחודו הוה. ולא רוא י"י למבול
 יסב. מהו יסב. אלמלי קרא כתיב לא יכליין
 למימר. יסב בלחודו ללא אשתו עם דינא.
 כתיב הלא יסב. וכתיב הלא (ויקרא יג) בדרך יסב.
 בלחודו: (א-סד: ד"א י"י למבול יסב. דינא עלאה כד
 שריא על עלמא. אי לאו דאשתכח ביה רחמי לא
 יכול עלמא למסבל ליה אפילו רגעא קדא. ובזמנא
 דשופתא אשתר דינא דלעילא למשרי על עלמא
 וע"ד לא אשתאר כלום בעלמא בר הסיא תיבותא
 דנח. דהיה כנוונא עלאה דסביל להאי
 תוקפא. ואי לאו דמיון קב"ה ואשתכח
 ברחמי על עלמא [כמד"ה והבאים זכר ונקבה מכל
 בשר באו כאשר לוח אלו אלו אלו אלו אלו אלו אלו אלו
 כל עלמא אתעביד. הס"ד י"י למבול יסב: (ב-קפו).

י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום. אמר
 רבי חייא לית מלה בעלמא דיתבר חיליון
 דעמין עכו"ם בר צשתא דשראל מתעסקין באורייתא.
 דכל זמן דשראל מתעסקין באורייתא ימונא אתתקף.
 ואשתר חילא ותוקפא דעמין עכו"ם. ובג"כ אורייתא אתקרי
 עז. כד"ה י"י עז לעמו יתן. ובשעתא דשראל
 לא מתעסקין באורייתא שאלא אתתקף. ואתתקף
 חיליון דעמין עכו"ם ושלמין עלייהו. וגזרין
 עלייהו גזרין דלא יכלין למיקס ביה. וע"ד
 אשגליו ישראל ואתעברו ביני עממיה. הס"ד
 (ירמי' ט) על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עובם
 את תורת. ומלי דאורייתא אשגליו שלמא בעלמא. כמה דכתיב
 י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום: (ב-נת).

9

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד. אמר רבי יוסי
 בשעתא דאשתר צי מקדשא לתתא לא הוה
 חדוה קמי קב"ה ימונא דאשתר עלמא כסהוא
 יומא. משכן דעבר משה בצמדרא לתתא שכינתא
 לארעא. צסהוא יומא משכן אחרא הוקם עמיה לעילא. כמה
 דאוקמוס דכתיב (שמות ה) הוקם המשכן. המשכן.
 משכן אחרא דאוקמוס עמיה. וזה משכן דנער
 מִצְיָן ולא יתיר. בית ראשון כד אשתר בית
 ראשון אחרא אשתר עמיה. ואתקיים בעלמין כליו ואחסי
 לכל עלמין ואתבסס עלמא. ואתפתחו כל משקופי
 עלאין לאשתרא. ולא הוה חדוה בכל עלמין
 כסהוא

כיום ההוא. אז פתחו עליונים ותחתונים ואמרו שירה: (ב-קמג.)

רועה הנאמן

מצוה לבנות מקדש למטה כדמיון בית המקדש שלמעלה. כמש"כ (שמות טו) מכוון לשבתך פעלת ה'. שנצרך לבנות בית מקדש למטה ולהתפלל בתוכו התפללות בכל יום לעבוד לו להקב"ה. שהרי תפלה נקראת עבודה. ואותו בית הכנסת נצרך לבנותו ביופי רבה ולהתקינו בכל תקונים. שהרי בית הכנסת שלמעלה עומד לעומת בית הכנסת שלמעלה. בית המקדש שלמעלה הוא עומד כדמיון בית המקדש שלמעלה. ועומד זה לעומת זה. ובית המקדש ההוא כל תיקוניו וכל עבודותיו וכל אותן הכלים והמשגשים כלם הם כדמיון שלמעלה. המשכן שעשה משה במדבר היה הכל כדמיון שלמעלה. בית המקדש שבנה שלמה המלך הוא בית מנוחה כדמיון שלמעלה בכל איתן התיקונים. להיות בתקון העליון בית מנוחה ונחלה. וכן בית הכנסת צריך להיות בכל תיקוני יופי להיות כדמיון העליון. להיות בית תפלה לתקן תיקונים בתפלה כמו שנתבאר: (ב-טז:)

זכאי הוא מי שמקדים לבית הכנסת בבקר. וכל מי שמתקדם בתחלה נתחבר עם השכינה בחבור אחר. בוא וראה זה הראשון שנמצא בבית הכנסת אשרי חלקו. שהוא עומד במדרגה של צדי"ק עם השכינה. וזה הסוד (מש"י ח) ומשחרי ימצאנני. זה נתעלה בהתעלות עליונה. ולא עוד אלא שיש לו הכירות עמו ושואל עליו אם יום אחד לא בא. כמו שנתבאר שכתוב (ישעי' ג) מי בכס ירא ה' שומע בקול עבדו. וכאשר בא הבקר והצבור נמצא בבית הכנסת צריכים להמצא בשירות ותשבחות של דוד. וזה ביארנו שהן נסתדרו לעורר אהבה למעלה ולמטה. לתקן תיקונים ולעורר שכחה. שהרי לבעבור זה היו הלויים מעוררים בשיר כדי לעורר אהבה ושמחה למעלה באותן שירות ותשבחות. ומי שמספר בבית הכנסת בדברי חול אוי לו שהוא מראה התפרדות. אוי לו שמגרע האמונה. אוי לו שאין לו חלק באהי ישראל. שהוא מראה שאין לו אלה ושלא נמצאת שם השכינה ואינו ירא שמים. ומנהיג בזיון בתקון העליון שלמעלה. אשרי חלקם של ישראל שהם מתקדשים בקדושת העליונים. לפי שהם דבקים למעלה. שנאמר ואתם הרבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום: (ב-קלא:)

שועתי אליך ותרפאני. אמר רבי יהודה צעקה ושועה איזה הפרש ביניהם. אמר רבי יצחק אין שועה אלא בתפלה. שכתוב שועתי אליך ותרפאני. וכתוב (תהלים ט) שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה. (שם טז) אליך ה' שועתי. צעקה. שצועק ואינו זומר כלום. א"ר יהודה בעבור זה גדולה צעקה מכלן. שהרי צעקה בלב היא. שכתוב (איכה ב) צעק לבם אל ה': (ב-טז:)

כססוא יומא. כדין פתחו עלאי ותתאי ואמרו שירתא: (ב-קמג.)

רעיא מדוימנא

פקודא למכני מקדשא לתתא כנוונא דבי מקדשא דלעילא. כד"ר (שמות טו) מכוון לשבתך פעלת ה'. דאלטקריך למכני בי מקדשא לתתא ולללאה בנייה ללואת בכל יומא למפלח ליה לקב"ה. דהא ללואת אקרי עבודה. וההוא בי כנישתא אלטקריך למכני ליה בשפירו סגיא ולאתקנא ליה בכל תקוין. דהא בי כנישתא לתתא קיימא לקבל בי כנישתא דלעילא. בית המקדש לתתא אויבו קאים כנוונא דבית המקדש דלעילא. דקאים דא לקבל דא. וההוא בי מקדשא כל תקוין וכל פולחניו וכל אינון מאינון ושמשין כללו אינון כנוונא דלעילא. משכנא דקא עבד משס במדברא כלל הוה כנוונא דלעילא. בי מקדשא דכנס שלמה מלכא הוה בי ייחא כנוונא עלאה בכל אינון תקוין. למחוי בתקוין דלעילא בי ייחא ואחסנתא. הכי בי כנישתא אלטקריך בכל תקוין שפירו למחוי כנוונא עלאה. למחוי בית ללואת לאתקנא תקוין בללואת כמה דלוקומה: (ב-טז:)

זכאה אויבו מאן דאקדיס לבי כנישתא בלפרא. וכל מאן דאקדיס בקדומתא אתחבר בשכינתא בחבורא חדא. תא חוי ההוא קדומתא דאשתכח בני כנישתא זכאה חולקיס. דאיובו קיימא בדרגא דלדו"ק בהדי שכינתא. ודא אויבו רוא (פשי' ח) ומושחרי ימלאני. דא סליק בסליקו עלאה. ולא עוד אלא דאשתמודע בהדיה ושאלו עליו או יומא הוה לא אחי. כמה דלוקומנא דכתיב (ישעי' ג) מי בכס ירא ה' שומע בקול עבדו. וכד אחי לפרא ולבורא אשתכחו בני כנישתא בעו לאשתכחא בשירין ותושבחן דדוד. והא לוקומנא דכדורא אויבו לאתערט רחמו לעילא ותתא. לאתקנא תקוין ולאתערט חדוה. דהא בגין דא ליואי מתערי לאתערט רחמו וחדוה לעילא כנינון שירין ותושבחן. ומאן דמשחתי בני כנישתא במלין דחול ווי ליה דאחוי פרודא. ווי ליה דגרע מהימנותא. ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל. דאחוי דהא לית אלהא ולא אשתכח תמן ולא דחיל מניה. ולאסיג קלנא בתקוין עלאה דלעילא. זכאה חולקיון דישראל דקא מתקדשי בקדושי עלאי. בגין דאינון דבקין לעילא. דכתיב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום: (ב-קלא:)

שועתי אליך ותרפאני. אמר רבי יהודה צעקה ושועה איזה הפרש ביניהם. אמר רבי יצחק אין שועה אלא בתפלה. שכתוב שועתי אליך ותרפאני. וכתוב (תהלים ט) שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה. (שם טז) אליך ה' שועתי. צעקה. שצועק ואינו זומר כלום. א"ר יהודה בעבור זה גדולה צעקה מכלן. שהרי צעקה בלב היא. שכתוב (איכה ב) צעק לבם אל ה': (ב-טז:)

לא

בִּירְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְדִיתָה אוֹתִי וּגְוִי. אָמַר רַבִּי אֲלֵעֶזֶר הַאִי קִרָּא אִית לֹאסְתַּכְלָא בֵּינָא חֲמִיתוֹן מֵאֵן דְּלִפְקִיד בִּירָא דְמִלְכָא מִיּוּדִי. אֲלָא וְדִאי זְכָאסָא סוּא בִּינָא דְאִוִּיל בְּאֹרְחֵי דְמִלְכָא קְדִישָׁא וְלֹא חֲסִי קִמִּיָּה. תָּא חֲוִי בִּינָן דְּעֵאל לִילִיא אִילְנָא דְמוֹתָא שְׁלִים בְּעֵלְמָא. וְאִילְנָא דְחֵי אֶסְתַּלַּק לְעִילָא לְעִילָא. וְכִינָן דְּאִילְנָא דְמוֹתָא שְׁלִים בְּעֵלְמָא בְּלַחוּדוּי כֹּל בְּנֵי עֵלְמָא טַעְמִין טַעְמָא דְמוֹתָא. מְחִי טַעְמָא. בְּגִין דְּהִסְוֹ אִילְנָא גְרִים. וְכִר נֶשׁ בְּעִי לֹאקְדַּמָּא וְלִמְפַקְד בִּיּוֹדִיה נֶפְשֵׁיה בְּפַקְדוֹנָא. כְּפַקְדוֹנָא דְכִר נֶשׁ דִּיהִיב פַּקְדוֹנָא לֹאחֲרָא. דְּעֵא"ג דְּאִיבֵי אֶתְחִיב לְגַבִּיה יִתִּיר מִהִסְוֹ פַּקְדוֹנָא. לָאו כְּרֵאֵי לֹאחֲרָא בֵּינָא. סוּאִיל דְּכַפְקוֹנָא אֶתְמַסֵּר לְגַבִּיה. וְאִי יִסְרֵב בֵּינָא וְדִאי כְּדוּק אֶתְבְּרִיה דְּלֹא מוֹרְעָא קְדִישָׁא הוּא וְלָאו מְבַנֵּי מְחִימוֹתָא. כִּךְ הִסְוֹ אִילְנָא בְּנֵי נֶשׁ אֶקְדִּימוּ וְיִסְבִּין לִיה פַּקְדוֹנָא דְנֶפְשֵׁיהוּ. וְכֹל נֶשְׁמִתִּין דְּבֵנֵי עֵלְמָא אִיבֵי נְסִיל. וְכֹלְסוּ טַעְמִין טַעְמָא דְמוֹתָא. בְּגִין דְּהִסְוֹ אִילְנָא דְמוֹתָא הוּא. וְכִינָן דְּכֹל אִינוֹן נֶפְשָׁתָא אֶע"ג דְּכֹלְסוּ אֶתְחִיבֵי לְגַבִּיה. וְלָאו כְּרֵאֵי הוּא לֹאחֲבָא פַּקְדוֹנָא לְגַבִּיהוּ. אֲבָל כִּינָן דְּכֹלְסוּ אֶתְמַסְרֵי לִיה בְּפַקְדוֹנָא אֶתְבִּי אֶתְבִּי כֹּל אֶקְדִּינָן לֹאחֲרֵיהוֹן:

תָּא חֲוִי לָאו כְּדִאי הוּא הִסְוֹ אִילְנָא דְמוֹתָא לֹאחֲבָא פַּקְדוֹנָא לְגַבִּיה דְּכִינָא אֲלָא בְּשַׁעֲתָא דְּאִילְנָא דְּחֵי אֶתְעַר בְּעֵלְמָא. וְאִימְתִי אֶתְעַר הִסְוֹ אִילְנָא דְּחֵי. בְּשַׁעֲתָא דְּסִיק לֹאחֲרָא. וְכִינָן כִּינָן דְּהֵאִי אֶתְעַר בְּעֵלְמָא כֹּל בְּנֵי עֵלְמָא חֲוִין. וְכִינָן וְהִסְוֹ הִסְוֹ אִילְנָא דְמוֹתָא כֹּל פַּקְדוֹנִין דְּאֶתְפַּקְדוּ לְגַבִּיה וְאִוִּיל לִיה. מְחִי טַעְמָא חֲוִין. בְּגִין דְּהִסְוֹ אִילְנָא דְּחֵי גְרִים. וְאִי תִימָא סָא בְּנֵי נֶשׁ סְגִיאוֹן אִינוֹן דְּמַתְעִין בְּלִילִיא בְּעוֹד דְּאִילְנָא דְּמוֹתָא שְׁלִים. אֲלָא וְדִאי הִסְוֹ אִילְנָא דְּחֵי קָא עִבִיד דָּא. מְחִי טַעְמָא. בְּגִין דְּכַתִּיב (תְּהִלִּים יד) לְרֹאזֹת הִישׁ מִשְׁכִּיל דוֹרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים. וְלֹא יִשָּׁא לִיה פַּתְחוֹן פֶּה לְבִי דִּימָא אֲלִמְלִי שְׁלִישְׁכָא בְּנֶפְשָׁי בְּלִילִיא אֶשְׁתַּדְלַנָּא בְּאֹרְחֵינָא. אִיִּר יִהוּדָה הֵאִי בִּישְׂרָאֵל וְדִאי סְבִי הוּא. אֲבָל בְּאֹמוֹת הַעוֹלָם דְּמִימָא כְּסִיא גּוֹנָא מְחִי טַעְמָא. אִיִּל וְדִאי שְׁפִיר הוּא דְקָא אֶמְרָת. תָּא חֲוִי כְּגוֹנָא דְאִית לְעִילָא אִית לֹאחֲרָא. לְעִילָא אִית יִימָא וְאִית שְׁמָאֵלָא. לֹאחֲרָא יִשְׂרָאֵל וְעִמּוּן. יִשְׂרָאֵל אֶתְחַחְדוּן לְיִימָא כְּדוֹשָׁא דְמִלְכָא קְדִישָׁא. עִמּוּן עֲכוּרִים לְשַׁמְחָלָא לְסַעֲרָא דְרוּחַ מִסְכָּבָא. וְכֹלְסוּ עַד לֹאחֲרָא מְכֹלְסוּ דְּכִינָן דְּשַׁמְחָלָא אֶתְחִידוּן דָּא בְּדָא עַד דְּתִלְיִין מִן רִישָׁא. וְכְּגוֹנָא דְרִישָׁא נְסִיל. בְּהִסְוֹ גּוֹנָא נְסִיל זְכָא דְאִיבֵי תַתָּא. מְחִי טַעְמָא. בְּגִין דְּאֶתְחִיד בֵּינָא. וְכִינָן עִמּוּן עֲכוּרִים בְּהִסְוֹ סַעֲרָא מִסְכָּבָא דְלִהוֹן סְבִי אֶתְדַבְּרוּ: (ג-קט).

אָמַר רַבִּי רַעִיָּא מְחִימָא. וְכִינָן דָּא אֶקְמוֹס רַבִּין שׁוֹב יוֹם אֶחָד לְפָנֵי מִיתַתָּךְ. דְּכָכֵל יוֹמָא וְיוֹמָא אֶלְעִיךְ בִּינָא לֹאחֲדָרָא בְּתִיבָתָא. וְלִמְמַסֵּר רוּחִיה לְגַבִּיה דִּיפּוֹק בְּחַח"ד. סִיִּר בִּירְךָ אֶפְקִיד רוּחִי: (ג-ל).

לא

בִּירְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְדִיתָה אוֹתִי וּגְוִי. אָמַר רַבִּי אֲלֵעֶזֶר מִקְרָא זֶה יֵשׁ לְעִינָן בּוּ. הָאֵם רֵאִיתִם מִי שִׁיפְקִיד דְּבַר בֵּיר דְּהַמְלֵךְ. אֲלָא וְדִאי זְכָאֵי הוּא הָאֵרֶם אֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּרִכְי הַמֶּלֶךְ הַקְדוּשׁ וְאִינוּ חוֹטֵא לְפָנָיו. בּוּא וְרֵאֵה כִּינָן שְׁנַכְנַס הַלֵּילָה עֵץ שֶׁל מִיתָה שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם. וְעֵץ הַחַיִּים נִתְעַלָּה לְמַעְלָה מְעַלָּה. וְכִינָן שְׁהָעֵץ שֶׁל מִיתָה שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם בְּלַבְרוּ כֹּל בְּנֵי הַעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעֵם שֶׁל מִיתָה. מִפְּנֵי מָה. לְפִי שְׁאוֹתוֹ הָעֵץ גּוֹרֵם כִּךְ. וְהָאֵרֶם צָרִיךְ לְהַקְדִּים וְלִמְפַקְד בִּירוּדוֹ נֶפְשׁוֹ בְּפַקְדוֹן. וְכִמוּ פַקְדוֹן שֶׁל אִישׁ שְׁנוֹתוֹן פַּקְדוֹן לְאַחַר. שְׁאֵע"פ שֶׁהַמְּפַקֵּד חַיִּיב לְהַנְפִּקְד יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ הַפַּקְדוֹן. מְכֹל מְקוֹם לֹא נִכּוֹן שִׁחּוּיק בּוּ. כִּינָן שְׁבַתוֹרַת פַּקְדוֹן נִמְסַר אֲלָיו. וְאֵם יִמָּאן לְהַחֲזִירוֹ וְדִאי נִצְרָךְ לְבַדּוֹק אַחֲרָיו כִּי נִרְאֵה שְׁאִינוּ מִן זֶרַע קְדוּשׁ וְאִינוּ מְבַנֵּי אֲמוֹנָה. וְכִךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הָעֵץ שֶׁהָאֲנָשִׁים מְקַדְמִים וְנוֹתְנִים לוֹ נֶפְשׁוֹתֵיהֶם בְּפַקְדוֹן. וְכֹל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל בְּנֵי הַעוֹלָם הוּא לְיוֹק. וְכֹלְסוּ טוֹעֲמִים טַעֵם שֶׁל מִיתָה. לְפִי שְׁאוֹתוֹ הָעֵץ הוּא עֵץ הַמּוֹת. וְלִכֵּן כֹּל אוֹתוֹן הַנִּפְשׁוֹת אֵע"פ שֶׁהֵם אֲשֵׁמִים אֲלָיו. וְאִינֶם כְּדִאי לְהַחֲזִיר אֲלֵיהֶם הַפַּקְדוֹנוֹת. אֲבָל כִּינָן שְׁכֵן נִמְסְרוּ אֲלָיו בְּתוֹרַת פַּקְדוֹן הוּא מְחִזִּיר כֹּל הַפַּקְדוֹנוֹת לְבַעֲלֵיהֶן:

בּוּא וְרֵאֵה שְׁאִין כְּדִאי לְפָנֵי אוֹתוֹ עֵץ הַמּוֹת לְהַחֲזִיר הַפַּקְדוֹן אֶל הָאֲנָשִׁים אֲלָא בְּשַׁעֲתָא שְׁעֵץ הַחַיִּים נִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם. וְמִתִּי נִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים. בְּשַׁעֲתָא עֲלֹת הַבְּקָר. וְאִז כִּינָן שׁוּה הָעֵץ נִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם כֹּל בְּנֵי הַעוֹלָם נִתְעוֹרְרִים לְחַיִּים. וְאוֹתוֹ עֵץ הַמּוֹת נִצּוֹב וּמְחִזִּיר כֹּל הַפַּקְדוֹנוֹת שְׁנַפְקוּ אֲצִיל וְהוֹלֵךְ לוֹ. מִפְּנֵי מָה נִתְעוֹרְרִים לְחַיִּים. לְפִי שׁוּה גּוֹרֵם עֵץ הַחַיִּים הוּא. וְאֵם תְּשַׁאֵל הֵלֵא הִרְבָּה אֲנָשִׁים נִתְעוֹרְרִים בְּלִילָה בְּעוֹד שְׁעֵץ הַמּוֹת שׁוֹלֵט. אֲלָא וְדִאי שׁוּה מַעֲשֵׂה עֵץ הַחַיִּים. וְמָה הַטַּעֵם. הִיינוּ כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (תְּהִלִּים יד) לְרֹאזֹת הִישׁ מִשְׁכִּיל דוֹרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים. וְלֹא יִהְיֶה פַתְחוֹן פֶּה לְאָדָם לְדוֹר שְׁאֲלֵמְלִי הִיה שׁוֹלֵט בְּנֶפְשׁוֹ בְּלִילָה הִיה עוֹסֵק בְּתוֹרָה. אִיִּר יִהוּדָה הֵן זֶה בִּישְׂרָאֵל וְדִאי כִךְ הוּא. אֲבָל בְּאֹמוֹת הַעוֹלָם שְׁמַתְנַהֵג גַּם כִּן כִךְ מָה הַטַּעֵם. אָמַר לוֹ וְדִאי יִפֵּה שְׁאֲלַת. בּוּא וְרֵאֵה כְּדִמִּיּוֹן שִׁישׁ לְמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה. לְמַעְלָה יֵשׁ יִמּוּן וְיֵשׁ שְׁמָאֵל. וְלְמַטָּה יֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְעַמּוּם. יִשְׂרָאֵל נִאֲחִזִּים לְיִמּוּן בְּקִדּוּשׁ הַמֶּלֶךְ הַקְדוּשׁ. וְהַעֲמִים עֲכוּרִים לְשַׁמְאֵל לְצַד שֶׁל רוּחַ הַטּוֹמָאָה. וְכֹלְסוּ עַד לְמַטָּה מְכֹל הַמְדַרְגּוֹת שֶׁל שְׁמָאֵל נִאֲחִזִּים זֶה בּוּזָה עַד שְׁתִּלְיִים מִן הָרֵאשׁ. וְכְּדִמִּיּוֹן הַהִנְגָּה שֶׁל הָרֵאשׁ. כִּן הַהִנְגָּה שֶׁל הַזּוֹנֵב שֶׁהוּא לְמַטָּה. מָה הַטַּעֵם. לְפִי שֶׁהַזּוֹנֵב נִאֲחִזׁ בְּרֵאשׁ. וְלְפִיכֵךְ עַמּוּם עֲכוּרִים בְּצַד הַטּוֹמָאָה שְׁלֵהֶם גַּם כִּן כִךְ מַתְנַהֵג: (ג-קט).

אָמַר רַעִיָּא הַנְּאֻמָּן. וּמִפְּנֵי זֶה אָמְרוּ הַחַכְמִים שׁוֹב יוֹם אֶחָד לְפָנֵי מִיתַתָּךְ. שְׁבַכֵּל יוֹם וְיוֹם צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזּוֹר בְּתוֹשָׁבָה. וְלִמְסוֹר רוּחוֹ אֲלָיו בְּלִילָה שִׁיבָא בְּאַחֲרִי. זְשִׁיכ בִּירְךָ אֶפְקִיד רוּחִי: (ג-ג).

מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. רבי יהודה פתח. מה רב טובך. כמה עליון ויקר אור העליון שהוא שנקרא טוב. שנאמר וירא אליהם את האור כי טוב. וזה הוא אור הגנוז שבו עשה הקב"ה טוב בעולם. ואין מונע אותו בכל יום. לפי שבו מתקיים העולם ועומד עליו. אשר צפנת ליראיך. שלמדנו אור עליון עשה הקב"ה כשברא העולם. וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא. והוא האור שהראה הקב"ה לדוד והי' משבח ואומר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. והוא האור שהראה הקב"ה למשה וראה בו מן הגלעד עד דן. פעלת לחוסים בך. פעלת. בזמן שנברא העולם היה אותו האור קיים והאיר מקצה העולם לסוף העולם. וכאשר הסתכל הקב"ה באותן רשעים העתידים להיות בעולם גנוז את האור ההוא. שכתוב (איוב י"ח) וימנע מרשעים אורם. ועתיד להאיר לצדיקים לעולם הבא וזה הוא אשר צפנת ליראיך. וכתוב (מלאכי ג) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה : (ג-פח.)

עוד אמר רבי יהודה מה רב טובך וגו'. סוד זה הרי נתבאר ע"י מנורה הקדושה תוך סודות העליונים. מדרגה העליונה שהוא סוד עולם הבא נקרא **מ"י** (א) מדרגה התחתונה שהוא סוד עולם התחתון נקרא **מ"ד** (ב) ולמדנו אל תקרא מה אלא מאה. לפי שכל מדרגות העליונות בשלימותן הן כאן. ועוד למה נקרא מ"ה (ג) אלא אע"פ שהמשכה עליונה נתמשך. לא נתגלה עד שנשתלמה כאן. שהוא המקום סוף כל המדרגות. סוף של כל ההמשכות ועומד בהתגלות. ואע"פ שכאן נתגלה יותר מכלן עומד לשאול מה. מה ראית ומה ידעת. כמש"כ (דברים ו) כי לא ראיתם כל תמונה. ולפיכך נקרא מה (ד) רב טובך. וזה מרת היסוד של העולם שנקרא רב טוב (ה) כמש"כ (ישעי' סג) ורב טוב לבית ישראל. לפי שבו הוא רב טוב. אור הראשון נקרא טוב סתם. הרי כאן נכללים בחי' זכר ובהי' נקבה כאחד (ו) אשר צפנת ליראיך. שזה האור נגנו להם כדמיון אור הראשון שנגנו ונעלם (ז) פעלת. שכאן הוא פעולת הכל. פעולת כל העולם. פעולה של נשמות ורוחות (ח) יבזה הסוד עשה הקב"ה פעולת כל העולם. וזה הסוד של בראשית ברא אליהם וגו' : (ג-קכז.)

פתח רבי אלעזר ואמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. כמה היא טובה עליונה ויקרה שעתיד הקב"ה לעשות אל האנשים. לאותן צדיקים עליונים יראי חטא העמלים בתורה. כאשר נכנסים לעולם ההוא. טובך לא נאמר אלא רב טובך. ואיזה הוא. כמש"כ זכר רב טובך יביעו. וזה הוא ענג החיים

מה רב טובך אשר לפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. רבי יהודה פתח. מה רב טובך. כמה עלאה ויקרא. את האור נהורא עלאה דאקרי טוב. דכתיב וירא אליהם את האור כי טוב. ודא הוא אור הגנוז דביה עבד קב"ה טוב בעלמא. ולא מנע ליה בכל יומא. בנין דביה מתקיים עלמא וקאים עליה. אשר לפנת ליראיך. דתנן נהורא עלאה עבד קב"ה כד ברא עלמא. וגניז ליה ללדיקיא לזמני דאתי. והוא נהורא דלחוי קב"ה לדוד והוא משבח ואמר מה רב טובך אשר לפנת ליראיך. והוא נהורא דלחוי קב"ה למשה וחמא ביה מנגלעד עד דן. פעלת לחוסים בך. פעלת. בזמנא דאתברי עלמא ההוא נהורא הוה קאים ונהיר מרישא דעלמא לפישי עלמא. וכד אסתכל קב"ה לאינון חייבין דומיין לקיימא בעלמא גניז ליה להסור נהורא. דכתיב (איוב י"ח) וימנע מרשעים אורם. וזמין לנהורא ללדיקיא לעלמא דאתי. ודא הוא אשר לפנת ליראיך. וכתיב (מלאכי ג) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה : (ג-פח.)

תו אמר רבי יהודה מה רב טובך וגו'. רזא דא הא אוקמיא בזינגא קדישא גו רזין עלאין. דרגא עלאה דאישו רזא דעלמא דאתי דאקרי **מ"י** (א) דרגא תתאה דאישו רזא דעלמא תתאה דאקרי **מ"ד** (ב) ותנין אל תקרי מה אלא מאה. בנין דכל דרגין עלאין באשלמותהו הכא אינון. תו אמאי דאקרי מ"ה (ג) אלא אע"פ דמיכו עלאה אתמסך. לא אתגליא עד דאשתליה הכא. דאישו אתר סופא דכל דרגין. סופא דאמשכותא דכלא וקיימא בתגליא. ואע"פ דאתגליא יתיר מכלא קיימא לשאלה מה. מה חמית מה ידעת. כד"א (דנייסי ד) כי לא ראיתם כל תמונה. ובג"כ מה (ד) רב טובך. דא אישו יסוד"א דעלמא דאקרי רב טוב (ה) כד"א (ישעי' סג) ורב טוב לבית ישראל. בנין דבשאי אישו רב טוב. אור קדמאה דאקרי טוב סתם. והכא כלילן דכר ונוקבא כחדא (ו) אשר לפנת ליראיך. דהאי אתגניז כגונא דאור קדמאה דאתגניז ואתסמר (ז) פעלת. דהכא אישו אומנותא דכלא. אומנותא דכל עלמא. אומנותא דנשמתין ורוחין (ח) ובזוה דא עבד קב"ה אומנותא דכל עלמא. וזוה דא בראשית ברא אליהם וגו' : (ג-קכז.)

פתח רבי אלעזר ואמר מה רב טובך אשר לפנת ליראיך וגו'. כמה הוא טבא עלאה ויקרא דומין קב"ה למטעד גניז בני נשא. לאינון זכאין עלאין דחלי חטאה דמשתלי באורייתא. כד עלאין להסור עלמא. טובך לא כתיב אלא רב טובך. ומאן אישו. כמד"א זכר רב טובך יביעו. ודא אישו עונגא דחיי

ייו הודר

לא (א) זה עולם הבונה : (ב) זו מרת המלכות שנקראת טאה לפי שהיא כוללת של עשר ספירות וכל ספירה כלולה מעשר הרי טאה : (ג) לפי פירוש הראשון נקראת המלכות מה שמרמז על מאה. ובפירוש השני יבאר שנכון לה השם מה על פי המשמעות : (ד) רצה לומר שלפיכך נקרא עולם התחתון מה : (ה) זה היסוד המעבור כל ההשפעות מן ספירות העליונות אל המלכות : (ו) כי חובת מה זו המלכות. ורב טוב זה היסוד : (ז) מ"י שכמו כן יוצא מן היסוד הארת שפע לצדיקים לא לעוה"ז אלא שנגנו עבורם לעוה"ב : (ח) מ"י שגם הכה על כריאת העולם תכל יושבי בה נשפע הכל ע"י היסוד. והוא נקרא ראשית כי מתחיל לעילא היא כמירה הראשונה של עילמא דברורא :

החיים שנמשכים מעולם הבא אל חי העולמים (ט)
 שהוא זכר רב טובך. וזה הוא (ישעי' סג) ורב טוב
 לבית ישראל וגו'. תו מה רב טובך. סכא אגליף כח
 של חכמה וכל הסודות נכללים כאן. מִהֵן היינו כמו
 שנתבאר (י) רַב זה העץ שהוא גדול ותקיף. לפי
 שיש עץ אחר ועיר ממנו. וזה הוא רב. שהעלה אותו
 ברום הרקיעים. טובך. זה האור שנברא ביום
 הראשון. אשר צפנת ליראיך. לפי שגנוז לצדיקים
 בעולם הבא. פעלת. זה גן עדן העליון. שעליו נאמר
 מִכֹּון לַשֶּׁבֶתךָ פעלת ה'. וזהו פעלת לחוסים בך. נגד
 בני אדם. זה גן עדן התחתון. שכל הצדיקים עומדים
 שם ברוח שלהם שמתלבש בלבוש יקר כדמיון
 וכהצורה של עוה"ז. וזהו נגד בני אדם. באותה
 הצורה של בני האדם אשר בעוה"ז. וכך עומדים
 ופורחים באויר ועולים אל הישיבה של מעלה אשר
 בגן עדן העליון. ופורחים ורוחצים בהטל של נהרי
 אפרסמון הטהור. ויורדים ושוכנים למטה. ולפעמים
 נתראים נגד בני אדם לעשות להם נסים כמלאכים
 העליונים: (א-ו.)

עוד אמר רבי אלעזר מה רב טובך אשר
 צפנת ליראיך וגו'. בוא וראה הקב"ה ברא לאדם
 בעולם והתקינו להיות שלם בעבודתו ולהטיב דרכיו.
 בשביל שיוכה לאור העליון שגנוז הקב"ה לצדיקים.
 כמו שנאמר (ישעי' סג) עין לא ראתה אלהים וזלתך
 יעשה למחכה לו. ובמה יוכה האדם לאור ההוא.
 בתורה. שכל מי שעמל בתורה בכל יום יוכה להיות
 לו חלק בעולם הבא. ונחשב לו כאילו בונה עולמות.
 שהרי בתורה נבנה העולם ונתיסד. זשי"כ (משלי ג) ה'
 בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכתוב (שם א)
 ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. וכל מי
 שמתניע בה מייסד עולמות ומקים העולם. ובוא
 וראה ברוח עשה הקב"ה את העולם וברוח מתקיים.
 זה הרוח של אותן העמלים בתורה. וכל שכן רוח
 ההבל מתינוקות של בית רבן. מה רב טובך וגו'.
 זה הטוב שגנוז ליראיך לאותן יראי חטא. פעלת
 לחוסים בך. מה פעלת. זה מעשה בראשית. רבי אבא
 אמר זה גן עדן. שהרי בפועל עשה אותו הקב"ה בארץ
 כדמיון שלמעלה. שיתחוקו בו הצדיקים. זשי"כ פעלת
 לחוסים בך נגד בני אדם. שהרי הוא נגד בני אדם.
 וגן עדן אחר העליון הוא נגד עליונים הקדושים. אמר
 רבי שמעון אף האחר נגד בני האדם הוא. להאסף
 בו הצדיקים שעושים רצון רבונם: (א-ז.)

פתח רבי יוסי ואמר מה רב טובך אשר צפנת
 ליראיך וגו'. כמה יש להם לאנשים להסתכל ולהבין
 בדרכיו של הקב"ה. שהרי בכל יום ויום קול יוצא
 ומכריז ואומר. השמרו בני העולם. סגרו שערי
 החטאים. התרחקו מן הרשת המציד טרם תלכדנה
 רגליכם

דמיון דנגדו מעלמא דאתי לנבי מי עלמין (ט)
 דאישו זכר רב טובך. וזה אישו (ישעי' סג) ורב טוב
 לבית ישראל וגו'. תו מה רב טובך. סכא אגליף כח
 דחכמתא וכל רזין אסתכלו סכא. מִהֵן כח
 דאתמר (י) רַב דא חילנא רב ותקיף. בגין
 דאית חילנא אחרא זוטא מניה. ודא סא רב. ואעיל ליה
 ברום רקיעין. טובך. דא אור דאתברי ציומא
 קדמא. אשר לפנת ליראיך. בגין דגניו ליה ללדיקיא
 כסהא עלמא. פעלת. דא גן עדן עלאה. דכתיב
 מִכֹּון לַשֶּׁבֶתךָ פעלת ה'. ודא סא פעלת לחוסים בך. נגד
 בני אדם. דא גן עדן דלתתא. דכל לדיקיא תמן
 קיימי צרוחא דאתלבש בלבוש יקר כנוואכ
 ודיוקנא דדאי עלמא. ודא אישו נגד בני אדם. כדאי
 דיוקנא דבני אדם דדאי עלמא. וקיימי תמן
 ופרחי צאורא וסלקו לגו מתיבתא דרקיעא כסהא
 גן עדן דלעילא. ופרחי ואסתחין בטלא כסרי
 דאפרסמוא דכ"א. וכתיב ושראן לתתא. ולומין
 לתחון נגד בני אדם למעבד לון כסין כמלאכין
 עלאין: (א-ו.)

תו אמר רבי אלעזר מה רב טובך אשר
 לפנת ליראיך וגו'. תא חוי קב"ה ברא לנבי
 בעלמא ותקיין ליה למחוי שנים בפולחניה ולאחקנא ארחוי.
 בגין דיוכי לנסורא עלאה דגניו קב"ה ללדיקיא.
 כד"א (ישעי' סג) עין לא ראתה אלהים וזלתך
 יעשה למחכה לו. ובמה יוכי צ"כ לשהא כסורא.
 באורייתא. דכל מון דאשתדל באורייתא בכל יומא יוכי למחוי
 ליה חולקא בעלמא דאתי. ויתחשב ליה כאילו באני עלמון.
 דא באורייתא אכתבי עלמא ואסתכלל. סה"ד (משלי ג) ה'
 בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכתיב (שם ה)
 ואהיה אללו אמון ואהיה שעשועים יום יום. וכל מון
 דאשתדיל בה שכליל עלמין וקיים ליה. ותא
 חוי צרוחא עביד קב"ה עלמא וצרוחא מתקיימא.
 רוחא דאיון דלעאן באורייתא. וכל שכן רוחא
 דהבלא דרבי דני רב. מה רב טובך וגו'.
 דא טובא דאתגניו ליראיך לאיון לחלי חטאה. פעלת
 לחוסים בך. מאי פעלת. דא עובדא דבראשית. רבי אבא
 אמר דא גן עדן. דא באומנותא עביד ליה קב"ה בצרעא
 כנוואכ דלעילא. לאתקפא ביה לדיקיא. סה"ד פעלת
 לחוסים בך נגד בני אדם. דא סא רב. ודא נגד בני אדם.
 ואחרא נגד עלאין קדישין. אמר
 רבי שמעון אף אחרא נגד בני אדם אישו. לאתכנסא
 ביה לדיקיא דעבדי רעותא דמאריהון: (א-ז.)

פתח רבי יוסי ואמר מה רב טובך אשר לפנת
 ליראיך וגו'. כמה אית לון לנבי נשא לאסתכלא ולמדע
 בצרחוי דקב"ה. דא בכל יומא ויומא קלא נפיק
 ואכריז ואמר אסתמרו בני עלמא. סרוקי גלי
 חובין. אסתלקו מרשתא דתפיס עד לא יתפסון
 רגליכו

זיו הזרה

(ט) פ"י שנשעע סן הבינה דרך שאר הספירות אל היסוד שנקרא חי העולמים: (י) הרבה פירושים יש כאן. והנלמד מ"ה כמה דאתמר. פרמו על חכמה צירוף כ"ח מ"ה. רב דא איגרא רב ותקיף פרמו על בינה. איגרא אהרא זוטא מניה. היינו התפארת עין החיים שנקרא ועיר אנפין. טובך. זה אור ספירת החסד. ואם שניתו השי"ב:

רגליכם באותו הרשת. הגלגל יסובב תמיד עולה ויורד. או לאותן הדוחים רגליהם מן הגלגל. שהרי נופלים לתוך העומק המוכן לאותן רשעי העולם. או לאותן הנפלים ולא יקומו. ולא יאירו בהאור הנגזר לצדיקים לעולם הבא. זכאים הם הצדיקים לעולם הבא. שכמה מאורות ננויים להם. כמה תענוגים בעולם ההוא מוכנים להם. שכתוב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. מה רב טובך. הרי ביארו שזה הוא אור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. וכתוב (תהלים צ) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. וע"כ טעם רב טובך. כתוב כאן מה רב טובך. וכתוב שם וירא אלהים את האור כי טוב. אשר צפנת. לפי שהסתכל הקב"ה באותו האור. והסתכל באותן הרשעים שעתידים לחטוא בעולם. גנוז לאותו האור זכות בו הצדיקים בעולם הבא כמו שנתבאר. פעלת. בתחלה צפנת ואח"כ פעלת. אלא צפנת היינו כמו שנתבאר. פעלת. לפי שהאור ההוא שנגנז עשה בו הקב"ה פעולת העולם. מניין. שנאמר אלה חוליות השמים והארץ בהברא"ם. ודרשו באברה"ם. ואותו האור של אברהם גנוז הקב"ה. ובו עשה פעולת העולם. שכתוב פעלת לחוסים בך. לאותן היושבים תחת צלו של הקב"ה. נגד בני אדם. שהרי במפעל הזה שנעשה על ידי האור ההוא מתקיימים האנשים בעולם. והוא הקיום שלהם. ואע"פ שהוא נגזר מתקיימים בו האנשים בעולם הזה: (ב-ר). פתח ראש הישיבה ואמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. מהו נגד בני אדם. אלא נגד העמים עכו"ם שהצירו לישראל. ומהו אשר צפנת ליראיך. וכי מי יכול לגזול ולקחת מן ידיו של הקב"ה מה שהוא רוצה ליתן שכתוב צפנת. אלא צא וראה מעשה רחמים שעושה הקב"ה. במה שהוא מוחץ בזה הוא מרפא. במה מוחץ בשמאל. בימינו הוא מקרב ובשמאל מוחץ. ובמה שמוחץ בו נותן רפואה לעולם. שכתוב (ירמ' א) מצפון תפתח הרעה. בצפון מוחץ שמשם יוצאים כל הדינים וכל גזרות קשות. ובו מונח כל שכר טוב וכל הטובה שעתיד הקב"ה ליתן לישראל. ולעתיד לבוא יקרא הקב"ה לצפון ויאמר לו. בך נתתי כל הטובה וכל שכר טוב לבני שבבלו כמה רעות בעולם הזה על קדושת שמי. תן להם שכרם הטוב שנתתי בך. זש"כ (ישעי' מג) אומר לצפון תני ולתימן אל הכלאי וגו'. וכי כך הוא דרכו של הדרום למנוע הברכות. והלא כל הברכות מצד הדרום הן. וכל הטובות שבעולם מדרום יוצאות. והוא יאמר לתימן אל תכלאי. אלא בזמן ההוא יעורר הקב"ה לאברהם ויאמר לו קום. שהרי הגיע הזמן שאני גואל לבניך לתת להם שכר טוב על כל מה שסבלו בגלות. ומתוך שאברהם היה בכירתם. שנאמר (דברים לב) אם לא כי צורם יכרם. אז אברהם שהתראה כמי שאין ישראל טובים בעיניו. והראה עצמו כמי שחפץ שיצנשו יתר בשביל חטאותם. לאמר תפרע מעונותם תפרע מהטאותם. יאמר הקב"ה לאברהם. יודע אני שכל מה שאמרת הוא רק לכנים. אף אני כך רק לפנים. אל תכלאי

רגליכם באותו הרשת. הגלגל יסובב תמיד עולה ויורד. או לאותן הדוחים רגליהם מן הגלגל. שהרי נופלים לתוך העומק המוכן לאותן רשעי העולם. או לאותן הנפלים ולא יקומו. ולא יאירו בהאור הנגזר לצדיקים לעולם הבא. זכאים הם הצדיקים לעולם הבא. שכמה מאורות ננויים להם. כמה תענוגים בעולם ההוא מוכנים להם. שכתוב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. מה רב טובך. הרי ביארו שזה הוא אור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. וכתוב (תהלים צ) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. וע"כ טעם רב טובך. כתוב כאן מה רב טובך. וכתוב שם וירא אלהים את האור כי טוב. אשר צפנת. לפי שהסתכל הקב"ה באותו האור. והסתכל באותן הרשעים שעתידים לחטוא בעולם. גנוז לאותו האור זכות בו הצדיקים בעולם הבא כמו שנתבאר. פעלת. בתחלה צפנת ואח"כ פעלת. אלא צפנת היינו כמו שנתבאר. פעלת. לפי שהאור ההוא שנגנז עשה בו הקב"ה פעולת העולם. מניין. שנאמר אלה חוליות השמים והארץ בהברא"ם. ודרשו באברה"ם. ואותו האור של אברהם גנוז הקב"ה. ובו עשה פעולת העולם. שכתוב פעלת לחוסים בך. לאותן היושבים תחת צלו של הקב"ה. נגד בני אדם. שהרי במפעל הזה שנעשה על ידי האור ההוא מתקיימים האנשים בעולם. והוא הקיום שלהם. ואע"פ שהוא נגזר מתקיימים בו האנשים בעולם הזה: (ב-ר). פתח ראש הישיבה ואמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. מהו נגד בני אדם. אלא נגד העמים עכו"ם שהצירו לישראל. ומהו אשר צפנת ליראיך. וכי מי יכול לגזול ולקחת מן ידיו של הקב"ה מה שהוא רוצה ליתן שכתוב צפנת. אלא צא וראה מעשה רחמים שעושה הקב"ה. במה שהוא מוחץ בזה הוא מרפא. במה מוחץ בשמאל. בימינו הוא מקרב ובשמאל מוחץ. ובמה שמוחץ בו נותן רפואה לעולם. שכתוב (ירמ' א) מצפון תפתח הרעה. בצפון מוחץ שמשם יוצאים כל הדינים וכל גזרות קשות. ובו מונח כל שכר טוב וכל הטובה שעתיד הקב"ה ליתן לישראל. ולעתיד לבוא יקרא הקב"ה לצפון ויאמר לו. בך נתתי כל הטובה וכל שכר טוב לבני שבבלו כמה רעות בעולם הזה על קדושת שמי. תן להם שכרם הטוב שנתתי בך. זש"כ (ישעי' מג) אומר לצפון תני ולתימן אל הכלאי וגו'. וכי כך הוא דרכו של הדרום למנוע הברכות. והלא כל הברכות מצד הדרום הן. וכל הטובות שבעולם מדרום יוצאות. והוא יאמר לתימן אל תכלאי. אלא בזמן ההוא יעורר הקב"ה לאברהם ויאמר לו קום. שהרי הגיע הזמן שאני גואל לבניך לתת להם שכר טוב על כל מה שסבלו בגלות. ומתוך שאברהם היה בכירתם. שנאמר (דברים לב) אם לא כי צורם יכרם. אז אברהם שהתראה כמי שאין ישראל טובים בעיניו. והראה עצמו כמי שחפץ שיצנשו יתר בשביל חטאותם. לאמר תפרע מעונותם תפרע מהטאותם. יאמר הקב"ה לאברהם. יודע אני שכל מה שאמרת הוא רק לכנים. אף אני כך רק לפנים. אל תכלאי

תכלאי. אני חפץ לפייס לך על בניך. אל תמנע הטוב מהם. אל תמנע שכר טוב מהם. הרבה והרבה סבלו על חטאתם. ובעבור זה אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי. וזה הוא אשר צפנת ליראך: (ג-קעג):

אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נצר ה'. אמר רבי יוסי מה זה שכתוב (ירמ' ב) כי שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים. אותי עזבו מקור מים חיים. זה הוא שאין רוצים לקדש שמו של הקב"ה בעניית **אמן**. ומה עונשו. על זה כתוב לחצוב להם בארות בארות נשברים. שיורדים לגיהנם מדרגה אחר מדרגה. עד שיורדים לאבדון שנקרא תחתית. ואם הוא מקדש שמו של הקב"ה לכוון באמן כראוי. הוא יעלה מדרגה אחר מדרגה להתענג מאתו עולם הבא שנמשך תמיד ואינו פוסק. זש"כ אמונים נצר ה' ומשלם על יתר עשה גאווה: (ג-רמז).

תכלאי. אנה בעי לפייסא לך על בניך. לא תמנע טיבו מכהון. לא תמנע אגר טב מכהון. כמה וכמה סבלו על חוביהון. ובגונוי כך אומר ללפון תני ולתימן אל תכלאי. וזה הוא אשר לפנת ליראך: (ג-קעג):

אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נצר ה' וגו'. אמר רבי יוסי מהו דכתיב (ירמ' ב) כי שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים. אותי עזבו מקור מים חיים. דא הוא דלא בעי לקדשא שמו דקב"ה בעניית **אמן** מאי עונשיה. על דא כתיב לחצוב להם בארות בארות נשברים. דנחתין לגיחס דרגא בתר דרגא. עד דנחתין לאבדון דלקרי תחתית. ואי איסו קדיש שמו דקב"ה לכוונא באמן כדקא יאות. סליק דרגא בתר דרגא לאתעדנא מהסוהא עלמא דלתי דגניד תדיר ולא פסיק. הס"ד אמונים נצר ה' ומשלם על יתר עשה גאווה: (ג-רמז).

לב

לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. רבי חייה פתח לדוד משכיל. הרי למדנו בעשרה מיני זמר הוכן ספר תהלים. בנצוח. בנגון. במשכיל. במכתם. במזמור. בשיר. באשרי. בתפלה. בהודאה. בהללויה. עליון מכלם הללויה (ב) וזה נתבאר. כאן משכיל. מקומו ידוע. מהו משכיל. מים המחכימים לאלה השותים אותם (ג) וזה המקום נקרא משכיל. כמש"כ (משלי טו) משכיל על דבר ימצא טוב (ד) ולפי שנקרא כך תולה בו סליחה ודרור החירות (ז) זש"כ אשרי נשוי פשע (ח) כסוי חטאה. מהו כסוי חטאה הרי ביארו שהוא מכסה ומאנשים חטא ההוא שחטא להקב"ה. ומתודה לפני הקב"ה. אבל בוא וראה כאשר האדם חוטא ונתחייב פעם אחת ושתיים וגי ואינו חוזר בו. אז חטאיו בהתגלות הם. מפרסמים אותם למעלה ומפרסמים אותם למטה. כרוזים הולכים לפניו ומכריזים. העלו מסביב של פלוגי. נזוף הוא מרבנו. נזוף הוא למעלה ונזוף הוא למטה. אוי לו שפגם הצלם של רבונו. אוי לו שאינו חושש על כבוד רבונו. והקב"ה מגלה עונו למעלה. זש"כ (איוב כ) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו. וכאשר האדם הולך בדרך של רבונו ומתיגע בעבורתו. אם אנה לו חטא אחד כלם מכסים עליו עליונים ותחתונים. זה נקרא כסוי חטאה. א"ל רבי אבא אם כן מכוסה חטאה הי' צריך לומר. מהו כסוי חטאה (י) אלא שני עניני

לב

לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. רבי חייה פתח לדוד משכיל. הא תימן בעשרה זימי ומרל אתתקן ספר תהלים. בנצוח. בנגון. במשכיל. במכתם. במזמור. בשיר. באשרי. בתפלה. בהודאה. בהללויה. עלאה מכללו הללויה (א) וזה אוקמוס. הלא משכיל. אתריה ידיע. מהו משכיל. מיל דאחכימו לאינון דסתו לכו (ב) וסאי אתר אקרי משכיל. כד"א (פסי טו) משכיל על דבר ימלא טוב (ג) ובגין דלקרי הכי תליא ביה סליחה ומירו דחירין (ד) הס"ד אשרי נשוי פשע (ה) כסוי חטאה. מהו כסוי חטאה. הא אוקמוס דהוא כסוי מצני נשא הסיח חטאה דכב לקב"ה. ואודי קמי קב"ה. אבל תא חוי כד ב"נ חמי וזב זמנא חדל ותריין ותלתא ולא אסדר ביה. הא חובי דאתגליא אינון. מפרסמי לון לעילא ומפרסמי לון לתתא. כרווי אלוין קמיס ומכרוי. אסתלקו מסחרמי דפלגיא. מויף הוא ממאריס. מויף הוא לעילא ומויף הוא לתתא. ווי ליה דפגיס דיוקנא דמאריס. ווי ליה דלא חייש ליקרא דמאריס. וקב"ה גלי חוביה לעילא. הס"ד (איוב כ) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו. וכד ב"נ אול דאורחא דמאריס ואסתדל כפולחמיס. אי אודמן ליה חטאה חד כלא מכסין עלויה עלאין ותהאין. דא לקרי כסוי חטאה. א"ל רבי אבא אי הכי מכוסה חטאה מצני ליה. מהו כסוי חטאה (י) אלא תרי מיני

זיו הוזהר

לב (א) דמי שבחללויה נרבו היהוד של חוריה ארניו בידוע: (ב) זו הבינה להיות מבין דבר מתוך דבר כמעין המתנבר (ג) רצה לומר זה סימן שאחר הבינה נמצא טוב שהוא חסד: (ד) אפשר לפרש כוונתו שלפי שהבינה נקרא משכיל עדיך הכתוב משכיל על דבר ימצא טוב. והמבון הוא ככתוב ולבבו יבין ושכ ורפא לו. ולפיכך תולה בו סליחה וחירות. כי התשובה היא רפאתו דהביא לו סליחה וחירות: (ה) י"ל כוונתו שכאשר האדם מעורר כח הבינה ע"י שהוא משכיל דהיינו עשיית תשובה ככתוב ולבבו יבין ושכ. אז יעורר אצלו אשרי. וידוע שחיבת אשרי ג"כ רבו על הבינה בסדר הכתוב באשרי כי אשרוני בנות. והשם אשרי מרמו על הבינה כשהיא משפעת אושר. מלשון אשרי האיש. ומה הוא אושר הטוב שתשפיע לו הבינה. היינו שיהיה נשוי פשע: (ו) רצה לומר בבנין פעול של פועל יוצא שהוא מכסה ומכוסה:

עניני חכמה יש בזה וכך הם שניהם. אחד. כמו שלמדנו שמעשים הטובים שהאדם עושה בעוה"ז עושים לו מהם בעוה"ב מלבוש של כבוד העליון להתלבש בהם. וכאשר האדם עשה מעשים טובים. ואח"כ מתגברים עליו מעשים רעים. והקב"ה רואה בו שמעשיו הרעים רבים הם. ועוד הוא רשע שתוהה על מעשים הטובים שעשה בתחלה. נאבד הוא מהכל מעולם הזה ומעולם הבא. מה עושה הקב"ה מאותן מעשים טובים שעשה זה החוטא בתחלה. יש צדיק ההולך בדרכי מלך העליון ומכין לו מלבוש ממצעו. וטרם שצלה בידו להשלים מלבושי הכבוד שלו נפטר. משלים לו הקב"ה מאותן מעשים טובים שאבד אותו רשע החוטא. ונשלם מלבושי הכבוד שלו להתקשט בהם בעולם ההוא. וש"כ (משלי כו) יכין וצדיק ילבש. זה החוטא הכין. והצדיק נתכסה ממה שהוא הכין. וש"כ כסוי חטא [הוא נתכסה מידי החוטא] וע"כ לא כתוב מכוסה אלא כסוי (י) וענין השני. שנתכסה אותו החטא של הצדיק במה שנקרא מצולות ים. שהרי מי שנופל במצולות ים לא נמצא לעולם. לפי שהמים מכסים עליו (ח) כמד"א (מיכה ו) ותשליך במצולות ים כל הטאטא: (ג-אפ).

רבי חזקיה פתח לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. מקרא זה נתבאר. אבל מקרא זה בסוד החכמה נאמר. שהרי למדנו בעשרה מיני שבחים שבה רוד להקב"ה. ואחד מהם משכיל. והיא מדרגה אחת מאותן עשרה. ורוד התקין עצמו קודם ששרתה עליו מדרגה ההיא (ט) אשרי נשוי פשע. שהרי בשעה שהקב"ה שוקף החטאים והזכיות של האנשים. כאשר זה הכף שבצד החטאים מתנשא. והזכיות אשר בכף השניה מכריעין למטה. זה הוא נשוי פשע. כסוי חטאה. בשעה שהדין שורה בעולם יהיה הוא מכוסה שלא ישלטו עליו המשחית. כמו שהיה לו לנח שהקב"ה היה מכסה עליו מאותו החטא שהמשיך אדם על העולם: (א-אפ).

אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. אמר רבי אבא מקרא זה יש לעיין בו. בוא וראה בשעה שהאנשים ישנים בלילה וטועמים טעם של מיתה. הנשמה עולה למעלה. עומדת במקום שצריכה לעמוד ונבחנת על מעשיה שעשתה כל היום. ונכתבים בספר. מה הטעם. לפי שהנשמה עולה למעלה ומעידה על מעשי האדם ועל כל דבור ודבור שיצא מפיו. וכאשר אותו הדבור שהוציא האדם מפיו הוא כראוי. כגון דבור קדוש של תורה ותפלה. זה הדבור עולה ובוקע רקיעים. ועומד במקום שצריך לעמוד. עד שנכנס הלילה והנשמה עולה ואוחזת אותו הדבור ומכניסה אותו לפני המלך. וכאשר זה הדבור אינו כראוי. והוא דבור מדיבורים הרעים או מלשון הרע. דבור זה עולה למקום שצולה. ואז נרשם זה

מילי דחכמתא אית ביה ותרווייהו הכי. חד. כמה דתיקין דעובדין עבין דבר נש עביר בהאי עלמא עבדין ליה בההוא עלמא לבוסא יקירא עלאה לאתלכשא בכו. וכד ב"ג אחקין עובדין עבין. וגבדין עליה עובדין בישין. ואשגח ביה קב"ה דעובדיו בישין סגיאין. ואיכו רשע דתוסא על איקון עבאן דעבד בקדמיתא. הא אתאביד הוא מכלא ויהאי עלמא ומעלמא דאתי. זמאי עביר קב"ה מאיקון עבאן דעבד הא חטאה בקדמיתא. אית לדיק לזיל באורחוי דמלכא עלאה ואחקין לבוסוי מעובדיו. ועד לא אשליס לבוסוי אסתלק. אשליס ליה קב"ה מאיקון עובדין עבאן דאביד הא רשע חטאה. ואשליס לבוסוי לאתתקיא בכו בההוא עלמא. ה"ד (משלי כו) יכין ולדיק ילבש. הא חטאה אחקין. ולדיק אתחפי ממאי דאיכו תקין. ה"ד כסוי חטאה [ואיכו אתחפי מידא דחטאה] וע"ד לא כתיב מכוסה אלא כסוי (י) וחד. דאתחפי הא חטאה דזכאה באיקון דאקרון מצולות ים. דהא מאן דנשיל במצולות ים לא אשתכח לעלמין. בגין דמין חפיין עלייהו (ח) כמד"א (מיכה ו) ותשליך במצולות ים כל חטאטא: (ג-אפ).

רבי חזקיה פתח לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. הא קרא אוקומיה. אבל קרא דא ברוא דחכמתא אתמר. דהא תמינ בעשרה זיני שבחא שבח דוד לקב"ה. וחד מנייהו משכיל. והוא דרגא חד מאיקון עשרה. ורוד התקין גרמיה עד לא ישי עליו הא דרגא (ט) אשרי נשוי פשע. דהא בשעתא דקב"ה אתקיל חובי וחובין דבני נשא. כד הא מיקלא דבסער חובין מסתלקין. ואיקון זכין דאיקון בתיקלא אחרא מכריעין לתתא. דא הוא נשוי פשע. כסוי חטאה. בשעתא דדינא שריא בעלמא איכו יהא חטאיא דלא ישלטו עליו מחבלא. כמה דהוה ליה לנח דכסי ליה קב"ה מההוא חטאה דאמשיך אדם על עלמא: (א-אפ).

אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. אמר רבי אבא הא קרא אית לאסתכלא ביה. תא חזי בשעתא דבני נשא דמיכין וטעמין טעמא דמותא. נשמתא סלקא לעילא. קיימא באתר דקיימא ואתבחינת על עובדה דעבדת כל יומא. וכתבין להו על פתקא. זמאי טעמא. בגין דנשמתא סלקא לעילא ואסידת על עובדיו דב"ג ועל כל מלה ומלה דנסיק מפומיה. וכד הוה מלה דאפיק ב"ג מפומיה איכי כדקא יאות. מלה קדישא דלורייתא וללותא. הוה מלה סלקא ובקע רקיעין. וקיימא באתר דקיימא. עד דעאל ליליא ונשמתא סלקא ואחיד להאיא מלה ואעיל לה קמי מלכא. וכד הוה מלה לאו איכי כדקא יאות. ואיכי מלה ממלין בישין או מלישגא בישא. הוה מלה סלקא לאתר דסלקא. וכדין אתרשיס הוה

(י) כונתו לתרין שלמי זה אין משמעותו של כסוי בבנין נפעל שאין זה פועל יוצא אלא שהוא שם עצם כמו כסות דהיינו ס"בדוש : (ח) ולפי זה הצירוף ג"כ יתורין הלשון כסוי. שאין זה ממשמעות חסוי אלא ממשמעות העלמה וזכחה. שהחטא יהיה ניבחה כי יוש"ך במקום אשר לא יוכר ולא יפקר ולא יעלה על לב העולם : (ט) כמו שגורש בוהר על דרוד בומור :

זה הרבור ואותו החטא על זה האדם שהוציא מפיו. זש"כ (מכה ז) משוכבת חיקך שמור פתחי פיר. ולפי זה אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון. מתי. כאשר עוני ברוחו רמיה: (ג-קבא).

הטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה. אמר רבי חייא כל זה המקרא קשה ביותר לשון. שהרי באודה עלי פשעי היה די. ומהו הטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי. ואח"כ אודה עלי פשעי לה'. ועוד שהרי אודה עלי פשעי לך היה צריך לומר. אלא דוד כל דבריו ברוח הקודש אמרם. ולמלכות השמים אמר. לפי שהיא השליח מן התחתונים לעליונים ומן העליונים לתחתונים. ומי שמבקש מהמלך צריך להודיע לה בתחלה. וע"כ הטאתי אודיעך למלכות השמים אמרן ועוני לא כסיתי. מן צדיקו של עולם. אמרתי אודה עלי פשעי לה' זה מלך הקדוש של השלום שלו (י) והשלמות שצריך האדם להכניס לפניו הוא בהודאה (יא) שהרי שלמים נקרבם בהודאה. שנאמר (ייקרא ו) על זבח תודת שלמיו. ואתה נשאת עון חטאתי סלה. זה למעלה מצד מקום שהקדמון הקדוש שוכן (יב) לפיכך מקרא זה כולל הכל (יג) כדמיון זה מי החפץ לתבוע בקשתו מאת המלך צריך לייחד שם הקדוש בבקשתו. מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. ולקשור הכל בקשר אחד. ושבוה הקשר תהיה נמצאת בקשתו:

עוד יש לדמוד מכאן. שכל איש המכסה חטאיו ואינו מתודה עליהם לפני המלך הקדוש לבקש עליהם רחמים. אין מסייעין לו לפתוח פתח של תשובה. ואם הוא מתודה עליהם לפני הקב"ה ומתבייש ממנו. הקב"ה יחוס עליו ויתגבר רחמים על דין. וכל שכן אם הוא בוכה עליהם. שהרי כל פתחים הסתומים הוא פותח ונתקבלה תפלתו. וע"כ דודי החטאים הוא כבוד המלך. להגביר רחמים על דין. ועל זה כתוב (תהלים ו) זובח תודה יכבדנני. מהו יכבדנני. שני כיבודים הם. אחד למעלה ואחד למטה (יד) אחד בעוה"ז ואחד בעולם הבא: (ג-ב). רבי שמעון אמר מי שמתודה ומפרש חטאיו לא נמסר דינו אלא ביד המלך הקדוש בלבדו. ומי שהקב"ה ידין אותו הוא לטוב. וע"כ ביקש דוד המלך ואמר שפטיני אלהים. אתה ולא אחר. וכן שלמה אמר לעשות משפט עבדו. הוא ולא אחר. וכל בית דינו נבדלים ממנו. ולכן נצרך לנו לפרש החטאים של כל אבר ואבר בהודוי וכל מה שחטאנו בפרטיות. זש"כ חטאתי אודיעך וגו'. ואח"כ ואתה נשאת עון חטאתי סלה. ומה הטעם

הסיה מלס וסיהא חובב עליס דבר נש. סה"ד (מיה ז) משוכבת חיקך שמור פתחי פיר. ובגין כך אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון. אימתי. כשאין ברוחו רמיה: (ג-קבל).

הטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה. אמר רבי חייא סיי קרא קשיא בכלל בסגיאיות מלין. דהא בבודה עלי פשעי סגו. ומהו הטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי. ולכתר אודה עלי פשעי לה'. וכו' דהא אודה עלי פשעי לך מצטי ליה. אלא דוד כל מלוי ברוח קדשא אמרן. ולמלכותא דשמיא אמר. בגין דלויס שליחא מתתאי לעלאי ומעלאי לתתאי. ומאן דבעי למלכא אודע לה בקדמיתא. וע"ד חסיתי. אודיעך [למלכותא] דשמיס קאמרן ועוני לא כסיתי. מלדיקו של עולם. אמרתי אודה עלי פשעי לה'. דא מלכא קדישא דשלמא כלל דיליס (י) ושלמא דבעי ז"ג לאעלא קמיס בבודהא איסו (יא) דהא שלמים מתקרבין בבודהא. דכתוב (ייקרא ו) על זבח תודה שלמיו. ואתה נשאת עון חטאתי סלה. דא לעלא לעלא אתר דעתיקא קדישא שריא (יב) זש"כ הוי קרא אחיד בכלל (יג) כגוונא דא מאן דיתבע בעותיה ממלכא בעי ליחדא שם קדישא ברעותיה. מתתא לעלא ומעלא לתתא. ולקשרא כלל בחד קשרא. ובהאי קשרא תהא אשתכח בעותיה:

תו אוליפנא מהכא. דכל ז"ג דמכסי חטאיו ולא מפרש לון קמי מלכא קדישא ויתבע עליהו רחמי. לא יסבין ליה למפתח פתחא דתשובה. ואי איסו פריש לון קמי קב"ה ואכסוף מימיה. קב"ה חייס עליה ויתגברין רחמי על דינא. וכל שכן אי איסו כבי. דהא כל פתחין סתימין איסו פתח ואתקבל ללותיה. וע"ד פרישו דחטאיו יקרא הוא דמלכא. לאתגברא רחמי על דינא. ועל דא כתיב (תהלים ו) זובח תודה יכבדנני. מהו יכבדנני. תרין כבודין אינון. חד לעלא וחד לתתא (יד) חד בעלמא דין וחד בעלמא דלתי: (ג-ב). רבי שמעון אמר מאן דמפרש חטאיו לא אתמסר דיניה אלא בידא דמלכא קדישא בלמודו. ומאן דדאין ליה קב"ה איסו לעב. וע"ד בעא דוד מלכא ואמר שפטיני אלהים. אנה ולא אחרא. וכן שלמה אמר לעשות משפט עבדו. הוא ולא אחרא. וכל כי דינא בעלין ממנו. וע"ד אלטרין לון לפרשא חובין דכל שייפא ושייפא וכל מאי דעביד צפרס. סה"ד חטאתי אודיעך וגו'. ולכתר ואתה נשאת עון חטאתי סלה. ומאי טעמא

ויו הזר

(י) כונתו על ג' המדרגות. מלכות יסוד ותפארת. עבירה קלה שנקראת תמא נגוע הפנים רק במלכות. גדולה שנקראת עין מייני הפנים יסוד. היתר גדולה שנקראת פשע מגיע הפנים לתפארת שנקרא מלך שכל השלום שלו. וכוה יתורין לשון הכפול שבוה הסכוק: (יא) פי בודיו של הבעל תשקבה: (יב) כאן רבו הפירושים ודברי הוה"ק כפטיש פועין שלו. ולי הפעוט נראה לפרש. ואתיה רוסב כיב על התפארת. שני הודיו עם תשובה ישא וימחול התפארת עון חטאתו ככה של סליה. ותיבת סליה רמו על לעילא לעלא אתר דעריקא קדישא שריא. והיינו ג' הראשונות כתר חכמה בינה ששם י"ג מדות הרחמים ומשם יתמשי ע"י התפארת נשיאת עון ההרוא. וי"ד שאות פמ"ך שתמונה עולה וסתומה מכל צד מורה על אור המקיף לכל ערוה הכתר מופלא ומכוסה שעליו נאמר ישת חשך כחרו סביבותיו סתו. את למ"ד רמו על חכמה שהוא לשון לימוד השיך לחכמה. ואת ה' רמו על בינה ששורשה ה' הראשונה מן השם הוי"ה ב"ד ואם שניתי השי"כ: (יג) פי שוה הפסוק כולל מן מלכות עד הכתר: (יד) הכבוד שלמעלה היינו תגבורת רחמים על דין:

פעמא דמאן דמפרש חוביה צי דינא
 בדילין מניה. בנין דב"כ קריב לגרמיה ולא אהדן על
 פומיה. ותו לא שביק למקטרגא לאולפא עליה חובא.
 דהא צ"כ יקדים וימא ולא יסיב דוכתא לאחרא
 למומר. וכדון קב"ה מחיל ליה. סה"ד (משני כח) ומודה
 ועוזב ירוחם: (ג-רלא).

ע"ז זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מלא. רבי
 יוסי אשכחיה לרבי אבא דהוה יתיב וקארי האי קרא
 דכתיב (תהלים נה) השלך על ה' יסבך והוא
 יכלכלך. על דייקא. דהא מוזני במזלא תליין (טו) רבי
 יהודה סוה קארי. על זאת יתפלל כל חסיד אליך
 לעת מלא. על זא"ת ודאי (טו) לעת מלא הא אוקימניה.
 אבא לעת מלא כמה דכתיב (ישעי' נה) דרשו ה'
 בהמצא קראוהו בהיותו קרוב (יז) ד"א לעת מלא.
 בשעה שהנהרות מתפשטים ונמשכים ומשפיעים
 להאבות ומתברכים כלם (יח) רק לשטף מים רבים.
 איזה שטף מים רבים. זה עומק המצינות והנהרות.
 כי מי יזכה להתקרב ולעלות שמה (טז) זש"כ בו רק
 לשטף מים רבים אליו לא יגיעו. שהרי אין ביכולת
 לזכות לזה: (ג-עט):

אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה.
 פתח רבי יוסי ואמר אתה סתר לי. זה הקב"ה
 שהוא סתר ומגן לאדם הולך בדרכי התורה. והוא
 נסתר בצל כנפיו שלא יוכלו להרע לו. מצר תצרני.
 מלמעלה ומלמטה. למעלה יש לו לאדם שונאים.
 למטה גם כן כך. ומי הוא. זה יצר הרע. שהוא
 שונא למעלה ושונא למטה. ואמלי יצר הרע לא
 היה נמצא שונאים לאיש בעולם. לפיכך מצר תצרני.
 רני פלט תסובבני סלה. יסובבני סלה היה צריך
 לומר. מהו תסובבני. אלו אותן החומות שיש בהן
 מדרגות הצלה. תסובבני בהן להצילני בדרך. ומקרא זה
 הוא

זיו הוהר

(טו) ס"ה סתם הוי"ה הוא התפארת. וע"ל היינו גבוה משם שהוא מוצא. רמו על ג' הראשונות: (טו) וכן הוא ע"ד זא"ת. כי זא"ת
 היינו מלכות. וע"ל משמעותו גבוה ממלכות והוא התפארת: (יז) סביא ראי' שלשון בהמצאו מוסב על ה' דהיינו תפארת. וכן גם
 לעת מצא: (יח) דורש לעת מצא בית השפע. השפע מן הכינה האבות שהם חז"ת. ומתכרבים כלם היינו שאר הספירות הג"ם.
 וע"ז ברוח חיבת מצא. מ' היינו כינה. צ"א היינו הוי"ה אדני תפארת וכלכות. וזאת העת כוכן שהיא שבת רח ומועדים שאם
 העת מסוגל יופעלו ישראל שבעבודתם וכתפלתם שהו' ספירות יתעלו ויתחילו לקבל יאפע מן הכינה ולהשפיע כלל: (יט) עשיקא היינש
 הכתר. וכמועין ונהרין היינו העולמות של חכמה וכינה. ששם הוא שטף מים רבים. היינו השפעת השפע בחמדות. ומי יזכה לעלות שם
 ישר בעבודתו לגרום שם איוו הטבה. כי שם אין שייך שום הטבת מצינה נכרא שבעולם. ומעולת העבודה של תורה ותפלה הוא רק
 לגרום עולית ל' ספירות התחתונות שיוורגו תפארת ומלכות לקבל שפע מן השטף מים רבים ולהשפיע לשאר העולמות ולעולם הזה. ענין
 זה עמוק מאד. כי באיות מקומות כוונה"ק איתה שבעבודת ישראל מניע עד א"ן סוף. אבל אין סתירה. והענין הוא כמו שבבחינת בקצור.
 כי שם כנבוה שער גבוה אין שייך לומר שבעבודת הנכרא תפעל אל תגרום הטבה והוספה להרכות שפע או להיטיב השפע. כי שם
 יש שטף מים רבים מים טובים מאד כלי השתנות אבלי הפסק ככתוב אני ה' לא שנית. וכל ענין תועלת של עבודת ישראל תורה
 ותפלה ומצות הוא לגרום עולית ל' ספירות התחתונות אל ל' ספירות הראשונות לקבל בשם שפע ולגרום הדרגות תפארת ומלכות להשפיע
 אותן השפע לעולמות ולבריות. ובהן נשתנה השפע בהשגחה עליונה לפי מצב ומדרגת הנבראים. ויוון הדבר מעט מן השפע על דרך
 משל שהוא רחוק מאד מן הנמשל. והוא כמו שאנו רואים במאור האלקטרין שבסקופ רחוק עומדת סכנה גדולה שבסנה גורם בלי
 הפסק זרם הבל האלקטרין. ונמשך משם זרם האלקטרין לכמה סקופות רחוקים בלי שיעור. ואם נרצה לנהנות מן אותו המאור צריך כ"ל
 אחד להנין בביתו עשיות לזה ולעשות פולחן החיבה. ואז יתמשך אליו זרם מן הסקופ. ואם לא נעשה כבית החכמה והתקשורת אז
 לא יבוא הבינה אור ההוא. אע"פ שזרם האלקטרין מן המבונה הגדולה לא נפסק. והמבין יבין את הנמשל שאין לו דמיון עצמי אל
 המשל שהוא רק כדי לשכר את האוון. ואין כאן הפסקו להאריך בזה. כי זה כל עיקר חכמת הקבלה להנין איך שאפשר להיעשות כל
 מיני שינוים שבעולם מן השמים אע"פ שכתוב אני ה' לא שנית. ומה שאמר רשב"י שבעבודת ישראל מניע עד א"ן סוף. רצה לומר
 שגורמת המשכת השפע משם למטה כאמצעות ל' ספירות התחתונות שיתגשאו להתמלא בשפע מן ל' ספירות הראשונות אשר שם שטף מים
 רבים כלי הרף. וזה נעשה ע"י הענג והשעשועים ורית הניתוח של עבודת ישראל העולה למעלה אל הו' ספירות. והן מתנשאות כוח
 למעלה מעלה ומודרגות ומקבלות משם שפע להשפיע למטה. כי רק לבעבור זה הענג והשעשועים ורית הניתוח של עבודת ישראל
 נברא העולם. והעמטק בחכמת הקבלה יבין ענין עמוק הזה מן ספרי הקבלה. ורבי יוסי ברום סוד זה בקיצור מאד: §

שידמן להם אותן שנקראים עזי נפש (כד) מפני מה. לפי שלא ידעו שבעה. כמש"כ (משי"י) לעלוקה שתי בנות הב הב. לפי שהם הב הב לא ידעו שבעה. כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו. והמה רועים. מהו רועים. אלו הם המושכים ומנהיגים את האדם לגיהנם. שהרי סרסורי הגיהנם הם. וכל זה מי גרם להם. לפי שלא ידעו הבין. שלא התקדשו בניוג שלהם כמו שנצרך: (ג-ב).

שמחו בה' וגילו צדיקים וגו'. אמר רבי אבא כתוב (תהלים קיח) זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. הרי ביארו שבמועדים חפץ הקב"ה שנשמח לו ולהאיר לו פנים. ושימצא האדם בשמחה עמו. לפי שזאת השמחה של הקב"ה היא. שכתוב נגילה ונשמחה בו. בו ביום בו בהקב"ה והכל ענין אחר. שמחו בה'. וכאשר הדינים נכפפים ורחמים נתעורר. וכאשר נתעורר רחמים נא וגילו צדיקים. צדי"ק וצד"ק נתברכים כאחר. נקראים צדיקים כמו שנתבאר. שהרי הם נתברכים ומברכים לעולמות ומשמחים לכל העולמות. והרנינו כל ישרי לב. אלו בני האמונה להתקשר בהם. ובכל נצרך עשיה למטה לעורר למעלה. כמו שביארו שעי" העשיה שלמטה נתעורר העשיה שלמעלה: (ג-ק).

מודמנין להון אינון דאקרון עזי נפש (כד) מאי פעמא. בגין דלא ידעו שבעה. כד"א (פס"י) לעלוקה שתי בנות הב הב. ענין דליוון הב הב לא ידעו שבעה. כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו. והמה רועים. מהו רועים. אלו אינון מדברי ומנהגי לב"ג בניהנס. דהא תיירי דגיהנס אינון. וכל דא מאן גריס להו. בגין דלא ידעו הבין. דלא התקדשו בניוג דלהון כמה דלאטריך: (ג-ב).

שמחו בה' וגילו צדיקים וגו'. אמר רבי אבא כתוב (תהלים קיח) זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. ואוקמוס דהא במועדי קב"ה בני למחדי ליה ולאסרה ליה אנפין. וישתכח ב"ג בחדוה עמיה. בגין דהאי חדוה דקב"ה אימי. דכתיב נגילה ונשמחה בו. בו ביוםא בו בקב"ה וכלא חד מלה. שמחו בה'. כד דינון אהכפין ורחמי אהערו. וכד מתערי רחמי כדון וגילו צדיקים. לדי"ק ולד"ק מתברכאן כחדא. אקרון לדיקוס כמה דאתמר. דהא אלין מתברכאן ומברכין לעלמין וחדלן לעלמין כללו. והרנינו כל ישרי לב. אלין בני מיהומותא לאתקשרא בהו. וככלא בני עובדא לתתא לאתערא לעילא. כמה דאוקמוס דעובדא לתתא אהער עובדא לעילא: (ג-ק).

ג

אהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ. אמר רבי שמעון בוא וראה כאשר נמתקת צד"ק ההיא ממשפ"ט או נקראת צדקה (א) והעולם נמתק בחסד ונתמלא ממנו. וזש"כ אהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ: (ג-רצב).

בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. אמר רבי יצחק בדבר ה' שמים נעשו. אלו השמים שלמטה שנעשו בדבר השמים שלמעלה (ב) ברוח שהוציא הקול עד שהגיע לנהר ההוא שנמשך ויוצא ואינו פוסק מימיו לעולם. וברוח פיו כל צבאם. כל התחתונים מתקיימים ברוח שהוא בחינת זכר: (א-ג) עוד אמר רבי יצחק כתוב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. בדבר ה' זהו הרבור. וברוח פיו. זהו הרוח (ג) זה בלא זה אינו הולך. ונכללים

ג

אהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ. אמר רבי שמעון תא חזי כד מתבסמא יהוא לדי"ק ממשפ"ט כדון אקרי לדיקה (א) ועלמא מתבסמא בהסד ואתמליא מיניה. ה"ה"ד אהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ: (ג-רצב).

בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. אמר רבי יצחק בדבר ה' שמים נעשו. אלין שמים דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא (ב) ברוח דהפיק קול עד דמטי להסוא נהר דנגיד ונפיק ולא פסקין מימיו לעלמין. וברוח פיו כל צבאם. כללו תתאי קיימין ברוח דליוו דכר: (א-ג) תו אמר רבי יצחק כתוב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. בדבר ה' דא דבורא. וברוח פיו. דא רוחא (ג) דא בלא דא לא אול. ואתכליל

זו הוהר

(כד) כאן נלקה הוהר כחית הרפוס בחסר יתיר חלף. וגורא הנוכח כנוכר כאן. עזי נפש אלו כמשטי הגיהנם. ופירוש הכתוב היא שהכלבים עזי נפש. שהם המשחיתים כמשטי הגיהנם. לא ידעו שבעה וצועקים הב הב לנו אותן הרשעים שלא ידעו שבעה כהייה. והמה רועים. רצה לומר מנהיגים לגיהנם את אלה שלא ידעו הבין. ועל פי זה פירוש כאן הכתוב אל תהיו כסוס כפרד אין הבין. כלומר הוהרו שלא תענישו מהכלבים עזי נפש שיש להם שטימה על לא ידעו הבין:

ג (ה) צדק משפט היינו המלכות מן התפארת: (ג) שמים דלתתא היינו על עולם העשיה עולם המלכות נעשו בדבר שמים דלעילא. פי עיי השמים של עולם היצירה עולם התפארת. כאן דורש בדבר ה' אינו כמשמעות דיבור אלא שהוא הקול של רוח פיו. כי כהתפארת אין עוד דיבור רק קול. והתפארת פעל העשיה עיי כפירת היסוד שנקרא ניכ נהר דנגיד ונפיק כלי הפסק לצורך קיום העולם אף גם כלי הודגות עם מלכות כמו נוסח הגלות שהצדיק אבד כירוע. וכל צבא שמים התחתונים מקבלים שפע לצורך הקיום שלהם מן התפארת שנקרא רוח בחינת זכר: (ג) בפירוש זה דורש דבר כמשמעות דיבור שהוא המלכות. וברוח פיו היינו התפארת יבכח הודגות שניהם נעשו שמים דלתתא עם כל צבאם:

ונכללים זה בזה. ויוצא מהם חיל גדול להתחלק
לחילות והמון להיות מחנות. והכל בזמן אחד: (א-קנ.)

הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו. למדנו
בהספר של צנועים. שהשגחת עין התחונה
היא מהשגחת מאור העליון בה. ונכנס אותו מאור
העליון במאור התחתון (ד) שממנו מאיר הכל. וש"כ
(במדבר יז) אשר עין בעין נראה אתה ה'. כתוב הנה
עין ה' אל יראיו. וכתוב (זכרי' ד) עיני ה' המה
משוטטים בכל הארץ. וכו' עין ה' אל יראיו. עין
שלמעלה. לא זכו עיני ה' המה משוטטות. העינים
שלמטה (ה) שלמדנו מפני מה זכה יוסף שלא שליטה
בו עין רעה. לפי שזכה להשגחת עין טוב העליון.
וש"כ (בראשית מט) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין.
מפני מה הוא בן פורת. עלי עין. כלומר על סבת
עין [העליון] שהשגחתו יש בו. וכתוב (משלי כב) טוב
עין הוא יבורך. מפני מה. כי נתן מלחמו לדר. ומה
הטעם עין אחד. בוא וראה בהעינים שלמטה יש
עין ימנית ויש עין שמאלית. והן שתיים בשני גונים.
אבל כאן אין עין שמאלית. ששניהם במדרגה אחת
עולים והכל ימין. ולפיכך עין אחד ולא שתיים: (ג-קל.)

ואתכלול לא ברא. וכפך מנייהו כמה חילין לחילין
ומשריין למשריין. וכלא בזמנה חדא: (א-קנ.)

הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו. תאלף
בלניעותא דספרא. אשגחתא דעינא תתאה
כר אשגח נהירו עלאה ביה. ועייל ההוא נהירו
דעלאה בתתאה (ד) דמניה נהיר כלא. הס"ד
(במדבר יז) אשר עין בעין נראה אתה ה'. כתיב הנה
עין ה' אל יראיו. וכתיב (זכרי' ד) עיני ה' המה
משוטטים בכל הארץ. וכו' עין ה' אל יראיו. עינא
דלעילא. לא זכו עיני ה' המה משוטטות. עיני
דתתא (ה) דתינא מפני מה זכה יוסף ללא סלפא
ביה עינא בישא. בגין דזכה לאשגחא בעינא טבא עלאה.
הס"ד (בראשית מט) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין.
אמאי הוא בן פורת. עלי עין. כלומר על סבת
עין [עליון] דאשגחא ביה. וכתיב (משלי כב) טוב
עין הוא יבורך. מאי טעמא. כי נתן מלחמו לדר. ומאי
טעמא דלקרי חד. תא חוי בעיני דתתאה אית
עינא ימינא ואית עינא דשמאלא. ואינון תרי בתרי גוני.
אבל הכא לית עינא שמאלא. דתרווייהו בדרגא חד
סלקי וכלא ימינא. ובג"כ עין חד ולא תרי: (ג-קל.)

לד

לדרוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו
ויך. אמר רבי שמעון הלבני"ה כאשר
נפרדת מן צד הטומאה ביום השבת. בשביל לקבל
הארה מן השמ"ש. זה הוא לדרוד בשנותו את טעמו
לפני אבימלך וגו'. ולאחר שנפרדה מן צד ההוא אז
מתחברת עם השמ"ש. ומזמור זה מתחיל בכ"ב אותיות
שמכניס השמ"ש בהלבנה"ה (א) ומזמור זה בשביל
הפרשת הלבנה"ה מן צד הטומאה. ויש בזמור הזה
כ"ב האותיות מהארת השמ"ש: (ב-קלז.)

אברכה את ה' בכל עת וגו'. פתח נצר ההוא
ואמר. וכי מה ראה דוד לומר אברכה
את ה'. אלא ראה דוד שנצרך הזמנה ואמר אברכה.
לפי שבשעה שחאדם יושב על שלחנו השכינה עומדת
שם וצד הטומאה עומד שם. כאשר מזמין האדם
לברך להקב"ה השכינה נתתקנת כלפי מעלה לקבל
ברכות. וצד הטומאה נכפף. ואם אין האדם מזמין
לברך להקב"ה. צד הטומאה שומע הברכה ותובע
להיות לו חלק בברכה הזאת: (ג-קפז.)

הנה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. אמר רבי
יצחק מקרא זה נתבאר. אבל במקום אחד
כתוב

זיו הזהר

(ד) פ"י שאור התפארת מאיר במלכות: (ה) אפשר לפרש כוונתו שיען העליון היינו העונות חכמה וכונה שהם כאחד ועם כיו
רחמים. ועינים התחוננים הן של התפארת ומלכות. תפארת רחמים ומלכות דין:

לד (ה) שבעת קודש זמן עליית העולמות ואז הודגות תפארת במלכות הוא באופן היותר נעלה. ודעתא משפיע בה הארה
גדולה מכל הכ"ב אותיות של האלפ"א בית"א. ולכן התחיל הפסוקים באותיות האלפ"א בית"א:

כתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. מלאכיו הרבה וכאן אחד. אלא כי מלאכיו יצוה לך. אלו שאר מלאכים. מלאך ה' סביב. זו השכינה. כמש"כ (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. ולפיכך חנה מלאך ה' סביב ליראיו. לסבב אותו בכל הצדדים בשביל להצילו. וכאשר השכינה שורה על האדם כמה מחנות קדושים נודמנים לשם. בוא וראה בכל המלך ניצל מאכיש מלך גת אז אמר מזמור הזה. לפי שהשכינה סבבה לו וניצל מאכיש ומעמו מכל אותן שהחזיקו בו. מה כתוב (שמואל א כא) ויתהלל בידם. מהו ויתהלל. וישתגע ה' צריך לומר. כמש"כ (שם) כי הבאתם את זה להשתגע עלי. אלא שמוסב על דבר ההוא שאמר דוד בתחלה. שכתוב (תהלים עג) כי קנאתי בהוללים וגו' (ג) א"ל הקב"ה חייך שעדיין אתה תצרך לזה. כיון שנכנס לבית אכיש והחזיקו בו. מה כתוב ויתהלל בידם. כאותן הוללים שקנא בהם בתחלה. ואז באה השכינה ושורה סביבו של דוד. ואם תשאל הלא אין השכינה שורה אלא בנחלתה שהיא ארץ הקדושה. אלא וראי אינה שורה בשביל לינוק ממנה אבל להגן היא שורה בכל מקום: (א-קסו).

כתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. מלאכיו סגולין והכא חד. אלא כי מלאכיו יצוה לך. אלון שחר מלאכיו. מלאך ה' סביב. דא שכינתא. כד"א (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. ובג"כ חנה מלאך ה' סביב ליראיו לאקפא ליה בכל שערין בגין לשבא ליה. וכד שכינתא שריא בגויה דבר נש כמה משריין קדישין אורמנו לתמן. תא חזי כד דוד מלכא אשתויב מאכיש מלך גת כדון אמר האי. בגין דשכינתא סחרא ליה ואשתויב מאכיש ומעמיה כל אינון דאתקופו ביה. מתי כתוב (שמואל א כא) ויתהלל בידם. מהו ויתהלל. וישתגע מבעי ליה. כד"א (שם) כי הבאתם את זה להשתגע עלי. אלא אהדר על הסוה מלה דאמר דוד בקדמיתא. דכתיב (תהלים עג) כי קנאתי בהוללים וגו' (ג) א"ל הקב"ה חייך עדיין אתה תצריך להאי. כיון דעאל לבי אכיש ואתקופו ביה. מתי כתוב ויתהלל בידם. כאינון הוללים דקני בקדמיתא. וכיון אשירא שכינתא ושירא סחריה דדוד. ואי תימא לא שריא אלא באחסנתא דאיהו ארביא קדישא. ודאי לא שריא בגין לינקא מינס אבל לאגנא שריא: (א-קסו).

יראן את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו. כל מאן דאית ביה יראת ה' אוקמוס מארי מתניתין דלית ליה חוסר. דה"ל יראת ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו. לא יחס מאינון דאתמר בהון (משלי יא) וכושך מיושר אך למחסור. ולא יחס ליה חוסר באורייתא אס הוא מארי תורה. דבלאו אורייתא לית דחילו. כד"א אין בור ירא חסא. וכגוואל דבלאו אורייתא לית דחילו. אוף הכי בלאו דחילו לית אורייתא. כי אין מחסור ליראיו. לא יחס חסרון במשנתו ולא בעשודו טבין. דלית חוסר ועניות כחוסר דאורייתא ופקודיא טבין. כמה דאוקמיה מארי מתניתין אין עני אלא מתורה ומצות: (ת"י)

כפירים רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב. אמר רבי שמעון כפירים רשו ורעבו. אלו השרים של שאר עמים עכו"ם. [שהרי בחג הסכות היו ישראל מקריבים בשבילם קרבנות ע' פרים] ואלו הקרבנות היו הולכים ומתמעטים. וכמו שהקרבנות נתמעטו כן גם נתמעט הטוב שלהם. אבל לישראל שהם עמו של הקב"ה מה כתוב. ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב. שהם הולכים ונתעלים למעלה מעלה: (ג-גרט).

מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב: נצד לשונך מרע וגו'. אמר רבי אבא מי האיש החפץ חיים. איזה חיים. אלו החיים שנקראים עולם הבא והחיים שורה שם (ג) וע"ז למדנו עץ חיים הוא. שהוא עץ מאותן החיים. עץ הנטוע באותן החיים

זו הוהר
(ג) דוד קינא על רעפת הרשעים ושלוחם. וכיון שאין אדם חוטא אמי"כ נכנס בו רוח שטות. היה מקבלי דוד לפני הקב"ה סודע קיום רוח שטות כעולם. ואמר לו הקב"ה שכומו שיעטרך לזה: (ג) זה עולם הבינה מקור החיים:

חיים (ד) וע"ד מי האיש החפץ חיים כתיב. אוהב ימים לראות טוב. מאן ימים. אלא דא הוא שמו של מלך הקדוש הנאחו באותן ימים העליונים שנקראים ימי השמים על הארץ (ה) ימי השמים ודאי. על הארץ ודאי. מי הוא החפץ חיים שלמעלה להיות לו חלק בהם. ומי שרוצה להתדבק באותן ימים העליונים ולאהבה אותם. ישמור פיו מכל זה. ישמור פיו ממאכל ומשתה המטמאים לנפש. ומרחקים לאדם מאותן החיים ומאותן הימים. וישמור לשונו מדיבורים רעים שלא יטמא בהם. ויתרחק מהם ולא יהיה לו חלק בהם. בוא וראה פה ולשון מקום עליון כך נקרא (ו) ולפיכך לא יפגום אדם פיו ולשונו. וכ"ל שכן נטמא נפשו וגופו במאכלות אסורות. לפי שהוא נטמא גם בעולם האחר : (ג-מא.)

כתוב ויפת באפיו נשמת חיים יהי האדם לנפש חיה (י) בוא וראה. לפי שזאת נפש החיה היא קדושה עליונה. כאשר ארץ הקדושה מושכת לה ונכללת בתוכה בכך קוראים לה נשמה (ח) וזאת היא שעולה למעלה ומדברת לפני המלך הקדוש ונכנסת בכל השערים ואין מוהה בידה. וע"כ נקראת רוח ממלא. שהרי כל שאר הנפשות אין להן רשות לדבר לפני המלך מלבד זאת. וע"כ התורה מכרות ואומרת נצר לשונך מרצ וגו'. וכתוב (פשי כא) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. לפי שאם שפתיו ולשונו מדברות דיבורים רעים. אותן הדיבורים עולים למעלה. ובשעה שעולים הכל מכריזים ואומרים. העלו מסביב דיבור הרע של פלוני. פנו מקום לדרכו של הנהש התקיף (ט) ואז הנשמה הקדושה סרא ממנו ונתרהקת ואינה יכולה לדבר. כמשי"כ (תהלים ט) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב. ונשמה ההיא תעלה בבושה ביגון גדול. ואין נותנים לה מקום במקדם. וע"כ כתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי. זאת שהיתה רוח ממלא נעציה אלמת מפני דיבור הרע : (ג-מו.)

עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. אמר רבי אלעזר מקרא זה קשה. מהו עיני ה' אל צדיקים. אם בעבור שהשגת הקב"ה עליהם להיטיב להם בעולם הזה. הלא אנו רואים כמה צדיקים שישנם בעולם הזה שאפילו מוון בעורבי השדה אין יכולים להשיג. אם כן מהו עיני ה' אל צדיקים. אלא סוד יש כאן. בוא וראה כל אותן הבריות שבעולם כלן ניכרות למעלה. בין לצד זה ובין לצד זה. אותן שהן לצד הקדושה ניכרות למעלה אצל

חיים (ד) וע"ד מי האיש החפץ חיים כתיב. אוהב ימים לראות טוב. מאן ימים. אלא דא הוא שמו של מלך הקדוש הנאחו באותן ימים העליונים שנקראים ימי השמים על הארץ (ה) ימי השמים ודאי. על הארץ ודאי. מי הוא החפץ חיים שלמעלה להיות לו חלק בהם. ומי שרוצה להתדבק באותן ימים העליונים ולאהבה אותם. ישמור פיו מכל זה. ישמור פיו ממאכל ומשתה המטמאים לנפש. ומרחקים לאדם מאותן החיים ומאותן הימים. וישמור לשונו מדיבורים רעים שלא יטמא בהם. ויתרחק מהם ולא יהיה לו חלק בהם. בוא וראה פה ולשון מקום עליון כך נקרא (ו) ולפיכך לא יפגום אדם פיו ולשונו. וכ"ל שכן נטמא נפשו וגופו במאכלות אסורות. לפי שהוא נטמא גם בעולם האחר : (ג-מא.)

כתוב ויפת באפיו נשמת חיים יהי האדם לנפש חיה (י) בוא וראה. לפי שזאת נפש החיה היא קדושה עלאה. כד ארעא קדישא משכא לה והתכלילא בגוה כדון קריון לה נשמה (ח) ודא היא דסלקא לעילא וממלאא קמי מלכא קדישא ועיילא בכל תרעין ולית דימחי בידה. וע"ד התקרי רוחא ממלא. דהא כל שאר נפשות לית לון רבו למלאא קמי מלכא בר האי. וע"ד אורייתא אכריות ואמרת נצר לשונך מרע וגו'. וכתיב (משי כא) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. בגין דאי שפותיה ולישניה ממלאן מלין זיבין. אינון מלין סלקין לעילא. ובשעתא דסלקין כלא מכריזין ואמריין. וכתבין מסוהרניה דמנה זיבא דפליגיא. פנון אתר לזכרניה דחויא תקיבא (ט) כדון נשמה קדישא אהעברא מניה וכתבלקת ואלא יכלא למלאא. כד"א (ההלים ט) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב. וכתיב נשמה סלקא בכוכבא זבאקון דכלא. ולא יבזין לה אתר כמלקדמין. וע"ד כתיב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי. הייא דהת ממלאא אהעבידת משתוקא בגין מולא זיבא : (ג-מו.)

עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. אמר רבי אלעזר האי קרא קשיא. מהו עיני ה' אל צדיקים. אי בגין דאנבחותא דקב"ה עלייהו לאושבא לון זבאי עלמא. הא חמיין כמה זכאין אינון זבאי עלמא דאפילו מזוני כעורבי זבא לא יכלין לאדבקה. אי הכי מהו עיני ה' אל צדיקים. אלא רוא רוא הכא. הא חוי כל אינון צדיין דעלמא כלתו אהתמודעאן לעילא. בין לספרא דא ובין לספרא דא. אינון דלספרא דקדושה אהתמודעאן לעילא לגביה

זיו הזהר

(ד) זה דרכארת שנקרא עין ההיים והוא בקבל שפע החיים מן הבינה כמו איהן שיונק מן הארץ להלחית שלו : (כ) שמה דמלכא קדישא זה שם הוי"ה ביה שורש ההפארת שהוא נאחו ובקושר ע"י צינורות עם שאר יוסין עלאין שהן שאר הכפירות הנקראות ימי השמים. כי הן נכללות בהפארת שנקרא שמים הכשפיע דמלכות שנקראת ארץ. ולפי זה כך נדרש הכתוב. מי האיש החפץ חיים. רצה לומר שישמע אליו חיים מן עולם הבינה. והוא אוהב ימים לראות טוב. רצה לומר שהוא אוהב הימים העליונים שהם שאר הכפירות הנכללין בהפארת לראות בהן שפע טוב ע"י הורגות יסוד ומלכות שהן סוד לשון ופה. הרי זה יצוור לשונו ושפתיו מכל דבר רע : (ו) לשון מוד היסוד וזה סוד המלכות : (ז) חנונון לרוח ממלא. עבדו נבול האדם מן הברכה : (ח) ארעא קדישא זו הכיכות. ורצה לומר עיני שהנפש נשאלת לכתוב דרך המלכות. שהיא שואבת לחובה את הנפש כדמיון שהאדם שואב ומנשם הקיבו את האויר. ע"ז נקראת הנפש בשם נשמה : (ט) זה נחש הקדמוני שהיה בעל לשון הרע הראשון. והוא השפן שכתבו נתחזק מן דיבור לשון הרע לעלות לקטרג :

אצל הקדושה. והשגחת הקדושה תמיד עליהן. ואותן שהן צדד הטומאה ניכרות להם. והשגחה שלהם תמיד עליהן. ובמקום ששולטת אותה ההשגחה של צד הקדושה לא יוכל להשגיח עליו צד הטומאה. ולא יקרב אליו לעולם. ולא יוכל לדחות לו ממקומו כלום בכל מה שהוא עושה (י) זהו שכתוב עיני ה' אל צדיקים וגו'. ולכך אין צד הטומאה יכול לשלוט עליו: (ב-רבה.)

קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע. אמר רבי שמעון אוי למי שזה העני יצויק עליו לרבנו. לפי שהעני קרוב למלך יותר מכלם. שנאמר (שמות כג) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני. ולשאר בני העולם פעמים שומע פעמים אינו שומע. מה הטעם. לפי שמדורו של המלך באותן כלים הנשברים. שכתוב (ישעי' נ) ואת דכא ושפל רוח. וכתוב קרוב ה' לנשברי לב. וכתוב (תהלים נא) לב נשבר ונרכה אל הים לא תבוה. מכאן למדנו מי שמבוה לעני מבזה לשכינה שכתוב ואת דכא ושפל רוח. וכתוב (משלי כ) כי ה' יריב ריבם וקבע את קובציהם נפש. לפי שהאפטרופס שלהם הוא תקיף ומושג על הכל. שאינו צריך לעדים ואינו צריך לדין אחר. ואינו צריך משכון כמו דין אחר. ומה המשכון שהוא לוקח. גשמת האיש. שכתוב וקבע את קובציהם נפש: (ג-טו.)

רבות רעות צדיק ונכלם יצילנו ה'. אמר רבי חייא בוא וראה כמה מקטריגים יש לו אדם מיום שהקב"ה נתן בו נשמה להתקיים בזה העולם. שכיון שיוצא האדם לאויר העולם מיד נודמן להשתתף עמו יצר הרע. כמו שנאמר (בראשית ג) לפתח חטאת רובץ וגו'. ואז נשתתף עמו יצר הרע ושורה בתוכו. ומיד מפתה אותו לדרך רע. ובעבור זה נכשלים הם האנשים לעולם הבא. אבל זה הזכאי שהוא ירא שמים הוא טובל הרבה רעות בעולם הזה. למען לא יאמין לו ולא ישתתף עם אותו יצר הרע. והקב"ה עוזרו ומצילו מכל הרעות. וש"כ רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה'. רבות רעות לצדיק לא כתוב אלא צדיק לפי שהקב"ה חפץ בו ובעבור זה הקב"ה יחפץ באדם הזה ומצילו מכל הרעות בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי הלקו: (א-קט.)

לנביא. ואשגחתיא דיליה תדיר עלייהו. ואינן דלספרא מסבא אשתמודעאן לנביא. ואשגחתיא דיליה תדיר עלייהו. ובחזק דשלמא היה אשגחתיא דספרא דקדושה לא אשגח עליה ספרא אחרא. ולא יקרב לנביא לעלמין. ולא יוכל לדחיא ליה מאתריה בכלל בכל מאי דאיהו עביד (י) וע"ד עיני ה' אל צדיקים וגו'. ובגין דא ספרא אחרא לא יוכל לשלמא עליה: (ב-רבה.)

קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע. אמר רבי שמעון ווי למאן דהאי מסכנא יקבל עלוהו למאריה. בגין דמסכנא קרוב למלכא יתיר מכלהו. דכתוב (שמות כג) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני. ולשאר בני עלמא זמנין דשמע זמנין דלא שמע. מאי טעמא. בגין דדוריה דמלכא בהני מאני הבירי. דכתוב (ישעי' ט) ואת דכא ושפל רוח. וכתוב קרוב ה' לנשברי לב. וכתוב (תהלים נא) לב נשבר ונרכה אל הים לא תבוה. מכאן למדנו מי נקיף במסכנא נקיף בשכינתא. דכתוב ואת דכא ושפל רוח. וכתוב (משלי כג) כי ה' יריב ריבם וקבע את קובציהם נפש. בגין דאשפרופא דהון תקיף וכליטא על כלא. דלא אלצריך סהדי ולא אלצריך לדיונא אחרא. ולא נטיל מסכנא כשאר דיונא. ומאי מסכנא נטיל. כשמתין דבר נש. דכתוב וקבע את קובציהם נפש: (ג-טו.)

רבות רעות לדיק ומכלם יצילנו ה'. אמר רבי חייא הא חזי כמה מקטריגין אית ליה לבר נש מיימא דקב"ה יתיב ביה נשמתא לאתקיימא בהאי עלמא. דכיון דנפיק בר נש לאוירא דעלמא מיד אודמן לאשתתף בהדיה יצר הרע. כמה דאתמר (בראשית ג) לפתח חטאת רובץ וגו'. וכדון אשתתף בהדיה יצר הרע וכארי בגויה. ומיד אספי ליה לארע ביבא. ובגין דא בני נשא אינון ככלין לנלמא דלתי. אבל האי זכאה דאיהו דחיל למאריה כמה בישין סביל זכאה עלמא. בגין דלא יסומן ולא ישתתף בההוא יצר הרע. וקב"ה שויב ליה מכלהו. וה"ד רבות רעות לדיק ומכלם יצילנו ה'. רבות רעות לדיק לא כתוב אלא לדיק בגין דקב"ה אחרעי ביה. ובגין כך קב"ה אחרעי בהאי בר נש ושויב ליה מכלה זכאי עלמא ובעלמא דלתי. זכאה חולקיה: (א-קט.)

פה

בר עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחוק ממנו וגו'. אמר רבי יצחק מקרא זה דוד אמרו

פה

בר עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחוק ממנו וגו'. אמר רבי יצחק האי קרא זה דוד אמרו

זו הוהר

(י) הנתן הוא שכמו שהמלאכים הגדולים שמצד הקדושה נשפע על ידם כחות של קיום להבריות המהורים. והן תחת השגחת אורן המלאכים. כן גם השרים והממונים שמצד הממרא אחרא נשפע על ידם כחות של קיום להבריות הטמאות שבערב והן הרת השגחתם. ועין כי הכש"א שליטתם מונבלת ומצומצמת על פי הנהגת בורא העליון. והם מקנאים לאלה שבצד הקדושה ושוארים וטשהוקקים בכל כחה לפעט ג' ויביתם יותר ויותר גם על הבריות שבצד הקדושה. ועל זה נאמר עיני ה' אל צדיקים להשגיח עליהם שלא תוכל הכש"א לגשת אליהם לשלוט בהם ולא לגזול שפע וניקמם:

אמרו ברוח הקודש. כל עצמתי תאמרנה. וכי מי ראה עצמות שיאמרו שירה. אלא מקרא זה בזמן שהקב"ה עתיד להחיות מתים. ועתיד הקב"ה לתקן העצמות ולהקרב כל אחד ואחד למקומו. שכתוב (יחזקאל יז) ותקרבו עצמות עצם אל עצמו. וכתוב (ישעי' נח) ועצמותיך יחליץ. ואז עתידים הם לאמר שירה. מה השירה שיאמרו. ה' מי כמוך. וזו השירה טובה מהשירה שאמרו ישראל על הים. שהרי הם לא הזכירו שם הקדוש אלא אחר שלש תיבות. שנאמר מי כמוך באלים ה'. וכאן הם יקדמו להזכיר שם הקדוש. שכתוב ה' מי כמוך. מציל עני מחוק ממנו. זה יצר טוב מיצר הרע. לפי שהיצר הרע תקיף הוא כאבן. כמו שכתוב (יחזקאל יז) והסירותי את לב האבן. יצר הטוב הוא בשר. שכתוב ונתתי לכם לב בשר : (ג-דס) :

רבי אבא אמר. כדמיון שלמעלה בסוד של נפש רוח ונשמה שהכל אחד וקשר אחד (ה) אף כך דמטה מתחלקים שלש מדרגות נפש רוח ונשמה באדם. והם קשר אחד וסוד אחד. הנשמה עולה למעלה תוך נביעת הברא (ג) הרוח נכנס בגן העדן כדמיון שלמעלה (ד) והנפש תשב במקום הקבר (ז). ובכל זמן שהעצמות נמצאים תוך הקבר. זאת הנפש נמצאת שם (ה) ויש כאן סוד לאותן היודעים דרך האמת והם יראי חטא. בזמן שהנשמה מתעטרת למעלה תוך עטרה הקדושה. והרוח קיים בהארה עליונה בשבת חודש ומועד (ו) זאת הנפש בשעה שהרוח יורד מתוך הארה העליונה לשבת בגן העדן והוא מאיר ומתנוצץ. אז הנפש נמצאת בקבר ונצטיירת באותה הצורה שהיתה קודם בהגוף. וכל אותן העצמות בזאת הצורה עולים ומשבחים ומודים להקב"ה. וזש"כ כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. אומרות לא כתוב אלא תאמרנה. ואלמלי ניתנה רשות לעין לראות תראה בליל (כניסת) [יצירת] השבת ולילות של חדשים ומועדים כצורות אנשים על גבי הקברים מודים ומשבחים להקב"ה. אבל טפשות האנשים בעוכם שאין יודעים ואין משגיחים על מה מתקיימים בעולם. ואין דואגים להשגיח בכבוד מלך העליון בעוה"ז. כל שכן להשגיח בכבוד של עולם ההוא : (ב-קמב).

אמר ריעה הנאמן כתוב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. כך ביארו בעלי משנה. רשע עונותיו חקוקין על עצמותיו. וכן הצדיק

אמריה ברוח קודש. כל עצמתי תאמרנה. וכי מאן חמא גרמי להמרי שירתא. אלא האי קרא בזמנה דקב"ה זמין לאחיה מתייה. וזמין קב"ה לאתקנא גרמי ולקרבה כל חד וחד לאתריהו. דכתיב (יחזקאל יז) ותקרבו עצמות עלם אל עלמו. וכתיב (ישעי' נח) ועצמותיך יחליץ. כדון זמין אינון למימר שירתא. מאי שירתא אמרי. ה' מי כמוך. ודא שירתא מעליה ממאי למארו ישראל על ימא. דהא אינון לא אדכרו שמה קדישא אלא בטר תלת מלין. דכתיב מי כמוך באלים ה'. והכא אינון מקמי לשמא קדישא. דכתיב ה' מי כמוך. מיל עני מחוק מיונו. דא יצר טוב מיצר הרע. בגין דליה"ר תקיף הוא כאבנה. כמה דכתיב (יחזקאל יז) והסירותי את לב האבן. יצר הטוב הוא בשר. דכתיב ונתתי לכם לב בשר : (ג-דס) :

רבי אבא אמר. כגוונא דלעילא ברוח דנפש רוח ונשמה דכלל חד וקשורא חד (ה) אוף הכי לתתא מתפרסן תלת דרגין נפש רוח ונשמה בבר נש. ואינון קשורא חדא וזוף חדא. נשמה סלקא לעילא גו נבישו דבירא (ג) רוח עלא בגתא דעדן כגוונא דלעילא (ד) נפש אחישה גו קברא (ז). ובכל זמנא דגרמי אשתכחו גו קברא. האי נפש אשתכחת תמן (ה) רוח הכא לאינון יודעי ארש קשט דחלי תפאה. בשעתא דנשמתא מתעטרת לעילא גו עטרא קדישא. ורוחא קאים בנהירו עלאה בשבתי וירמי וזמני (ו) האי נפש בשעתא דרוח נחית מגו נהירו עלאה לדיירא בגתא דעדן נהיר ונליץ. איחי קיימא גו קברא ואתגלימת בדיוקנא דהות גו גופא בקדמיתא. וכל אינון גרמי בשהוא דיוקנא סלקן ומשבחאן ואודן לקב"ה. הסיך כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. אומרות לא כתיב אלא תאמרנה. ואלמלי אחישה רשו לעינא למחמי יחמי בליליא (דעייל) [דנסיק] שבתא ולילי ירמי וזמני וזמני כדיוקנין על גבי קברי אודן ומשבחן לקב"ה. אצל טפשו דבני נשא קא מעכבא להו ללא ידעין ולא משגיחין על מאי קיימין בהאי עלמא. ולא חססין לאשגחא ביקרא דמלכא עלאה בהאי עלמא. כל שכן לאשגחא ביקרא דהסוה עלמא : (ב-קמב).

אמר ריעא מדהמנא כתיב כל עצמותי תאמרנה מארי מהניתין. רשע עונותיו חקוקין על עצמותיו. והכי לדיק

זיו הוהר

פ) נפש רוח ונשמה דעילא הם העצמות של מלכות תפארת ובינה : (ב) היינו דאתר מיתה הנשמה צורה בצורו המיים תחת כנפי השכינה שנקרא נן עדן העליון : (ג) זה נן עדן התחתון : (ד) ספורשי הוהר פורשו שאין המכון תוך הקבר כמש"א אלא באויר בית הקברות נגד מקום הקבר : (ה) ואם ינשאו העצמות למקום אחר תיעף גם הנפש שמה : (ו) כי בימים ההם נתעלה הרוח מן ג"ע התחתון לג"ע העליון ונקשר שם עם הנשמה ומקבל ממנה הארה חדשה. ואז תיעף הנפש לנן עדן התחתון במקום הקבר. ובמוצאי שבת ויום"ט חוזר ויורד הרוח לג"ע התחתון ונתקשר עם הנפש שלו. ואז מקבלת הנפש ממנו הארה חדשה. ונספרת הנפש מן הרוח במוצ"ש ויום"ט ותיעף למקומו דהצור בות. ושם משפעת הנפש על העצמות שבקבר הארה חדשה ממה שקבלה מן הרוח. והרוח מן הנשמה. ועי"ז עולה מן הקבר כח האהרון של האדם שנקרא הבלא דגורסי. והנפש מתלבשת בזה ההבל של העצמות כפי אשמה בגוף באותה הצורה שהיה להגוף. ועומדת על הקבר ומשבחת להקב"ה כל אחת לפי מדרגתה. והיו כל עצמותי תאמרנה בלשון עתיר. והייצג לאחר מיתה :

הצדיק זכותיו חקוקין לו על עצמותיו. ולפיכך אמר דוד כל עצמותי תאמרנה. ומפני זה נדרש מי מעיד על האדם קורות ביתו. אלו עצמות הבנוים על האוח שהוא מים. ועליהם היה מרמו דוד (תהלים קד) המקרה במים עליותיו. המקרה לשון תקרה. ולמה בעצמות יותר מבשר גידים ועור. לפי שהעצמות הן לבנות והכתב שחור. ושחור לא ניכר אלא מתוך לבן. ולא עוד אלא שהגוף על העצמות עתיד לקום לתחייה. ובעבור זה הזכיות והעונות חקוקין על עצמותיו. ואם יזכה יקום הגוף על העצמות שלו. ואם לא יזכה לא יקום ולא תהיה לו תחיית המתים: (ג-ערה)

לדיק זכותיו חקוקין לו על עלמותיו. ובגין כך אמר דוד כל עלמותי תאמרנה. ובגין דא תאמר מי מעיד על האדם קורות ביתו. גרמין בטוין על מוחא דאישו מירא. ועליוהו קא רמיו דוד (תהלים קד) המקרה במים עליותיו. המקרה לשון קורות. ואנאוי בגרמין יתיר מבשרא ונידין ומשכא. בגין דגרמין איטון חוורין וכתיבא איכמא. ואוכמא לא אשתמודעא אלא מזו חוורו. ולא עיד אלא גופא על גרמין עתיד למיקם. ובגין דא זכויו וחוביו חקוקין על גרמין דליה. ואם יזכה יקום גופא על גרמין דליה. ואי לאו לא יקום ולא יתא ליה תחיית המתים: (ג-ערה)

לו

לו

צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושב ה'. אמר רבי יוסי קרא אית לאסתכלא ביה. אבל תא הוי לד"ק כתרף קדישא עלאה (א) כהררי אל. כאינון עורין עלאין קדישין דאקרנו עורי דאפרסמונא דיכא. ובגין דאישו סלקא לאתקשרא ביה לשילא. כל דיכא בביקולא דהא לכלא. לית בההוא דינא רחמי. משפטך תהום רבה. משפט דאישו רחמי נחית לתא להסוא דרגא לתקא עלמין. וחייס על כלא ועבד דינא ברמין לבסמא עלמין. ובגין דאישו רחמי אדם ובהמה תושב ה'. לכלא בביקולא דהא: אדם ובהמה. הא אוקמוס. מאן דהוא אדם וכו' לגרמיה כבהמה (ג): (ג-עא)

תאלא אמר רבי יוסי יומא חד ימיבא קמיה דרבי אלעזר בר' שמעון. סאילגא ליה ואמינא. רבי מאי קא חמא דוד דקאמר אדם ובהמה תושב ה'. אדם מינא. בהמה למה. אל יאות באלת. כלא בנינא הוא. זכו אדם לא אדם. וכו' בהמה. אמינא רבי רוא דמלא קא בעינא. אל כלא אחרא. ותא הוי קרא קב"ה לישראל אדם כמינא דלעילא. וקרא ליה בהמה. וכלא בחד קרא. דכתיב (יחזקאל יד) ואתן לאני לאן מרעיתי וגו'. ואתן לאני לאן מרעיתי. הא בהמה. אדם אדם. וישראל אקרו אדם ובהמה. ובג"כ אדם ובהמה תושב ה'. ועוד רוא דמלא. וכו' אדם כמינא דלעילא. לא וכו' בהמה אקרנו. וכלאו מתברכאן בשעתא דהא. אדם דלעילא

צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושב ה'. אמר רבי יוסי קרא זה יש לעיין בו. אבל בוא וראה צד"ק שהוא כתר קדוש למעלה (א) כהררי אל. הנהו כאותן הרים עליונים הקדושים שנקראים הרי אפרסמון טהור. ולפי שהיא עולה להתקשר בהם למעלה. כל הדינים שלה במשקל אחד לכל. שאין באותו הדין רחמים. משפטך תהום רבה. משפט שהוא רחמים יורד למטה למדרגה היא בשביל תיקון העולם. ומרחם על הכל ועושה הדין ברחמים למתק העולם. ומפני שהוא רחמים אדם ובהמה תושב ה'. לכל במשקל אחד: אדם ובהמה. זה נתבאר. דהיינו מי שהוא אדם ועושה עצמו כבהמה (ג): (ג-עא)

למדנו שאמר רבי יוסי פעם אחת ישבתי לפני רבי אלעזר בר' שמעון. שאלתי אותו ואמרתי. רבי מה ראה דוד לומר אדם ובהמה תושב ה'. אדם מוכן. בהמה למה. אל יפה שאלת. הכל בחשבון הוא. אם זוכים הרי אדם ואם אין זוכים הרי בהמה. אמרתי רבי סוד הדבר אני רוצה לדעת. אל הכל נתבאר. ובוא וראה הקב"ה קרא לישראל אדם כדמיון שלמעלה. וקרא אותם בהמה. והכל בפסוק אחד. שכתוב (יחזקאל יד) ואתן לאני לאן מרעיתי וגו'. ואתן לאני לאן מרעיתי. הרי בהמה. אדם אתם. הרי אדם. הרי ישראל נקראים אדם ובהמה. ולפיכך אדם ובהמה תושב ה'. ועוד סוד הדבר. וכו' אדם כדמיון שלמעלה. לא וכו' נקראים בהמה. וכלם נתברכים בשעה אחת. אדם שלמעלה

ויו הוהר

ספרשי הוהרין נדחקו כאן מאד כפירושה. אבל הבין וראה שאחר כל הפירושים אין מושב. כי זה כלל ידוע בהכחם קב"ה שבאשר הצדיק יהיה הסיבות עולה אל אפרסמונא דיכא שיהא הוינה או נעשה הכתקת הדין. כי הוינה הגם שדינון מתעורר מינה אבל במקומה היא דברים נמוכים ועם היא הכתקת הדין. וידי דמיסתפינא אני אושר שגם באן ניקה הוהר בחסר יתיר והלך לוי התעסקות על אינם סבירים או על הדמיונים. וכו' העני שכך הוא גירסא הנכונה. אבל תא הוי צדיק כתרף קדישא עלאה כל דינא בביקולא דהא [אדם ובהמה. אבל באשתודתא דלתתא איהו סלקא לעילא לאתכסמא. ובדין] צדקתך כהררי אל. כאינון עורין עלאין קדישין דאקרנו עורי דאפרסמונא דיכא. ובגין דאישו סלקא לאתקשרא ביה לשילא משפטך תהום רבה. משפט רחמי נחית לתא להסוא דרגא לתקא עלמין. וחייס על כלא ועבד דינא ברמין לבסמא עלמין. ובגין דאישו רחמי אדם ובהמה תושב ה'. לכלא בביקולא דהא: אדם ובהמה. הא אוקמוס. מאן דהוא אדם וכו' לגרמיה כבהמה (ג): (ג-עא)

לעילא ובסמא לתתא (א) וכל שכן דכלא אית בסו
צ'שראל. ה'ס'ד ארס ובסמא זושיע ס' (ג-קמו)

שלמעלה ובהמה שלמטה (א) וכל שכן שהכל יש בהם
בישראל. זש"כ ארם ובהמה תושיע ה' (ג-קמו)

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. אמר רבי חייל
כי עמך מקור חיים. דא שמן עלאה דנגיד
ולא פסיק לעלמין דשריא בנו חכמה עלאה
דכלא (ד) ה'ס'ד כי עמך מקור חיים. עמך שריא ולא
מתפרשא מן לעלמין בחביבותא דכלא. מקור חיים.
בגין דסיח מקורא ומצועא דחיים לאפקא חיים לאילנא
עלאה ולאדלקא בזוינין (ס) וע"ד סה"א אילנא אקרי
עץ חיים. אילנא דכסוע ואשתרשא בנו סה"א מקורא דחיים.
ועל דא באורך נראה אור. באורך. דא אור דנגיו
ללדיקויה לזמנא דתמי. דכתיב וירא אלמים את האור
כי טוב. ומסה"א נסירו זמיון ישראל לאנסרא לעלמא
דתי: ד"א כי עמך מקור חיים וגו'. דא קב"ס דאישו
אילנא עלאה במליעות גתא דאחיד לכל סטריין (י) מאי
פעמא. בגין דאחיד ציה בסה"א מקור חיים. ואעטר ליה
בעטריין עלאין סחריס דגתא. כלמא דמעטרא לברה
על כלא ה'ס'ד (שיר ג) לאויס וראויס בנות ליון וגו'.
ובגין כך כי עמך מקור חיים. ועל דא באורך נראה
אור. רבי יצחק אמר כי עמך מקור חיים. דא כהן
גדול לעילא. לקבלים כהן גדול לתתא (י) בגי"כ
אנגיד כהנא משח רבות גדול עלאה קדישא לתתא
ואדליק בזוינין. לעילא כהן גדול שלים בעלמיו
דו' יומין עלאין לאתעטרא על כלא. לקבל דא ז' ימי
מולאס לכהנא לתתא לאשתכח כלא כנוונא דלעילא: (ג-לד.)

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. אמר רבי חייל
כי עמך מקור חיים. זה שמן העליון שנמשך
ואינו פוסק לעולם השוכן בתוך החכמה העליונה
מהכל (ד) זש"כ כי עמך מקור חיים. עמך תשכון ואינה
נפרדת מעמך לעולם בחביבות של הכל. מקור חיים.
לפי שהיא מקור ומעין של חיים להשפיע חיים לעץ
העליון ולהאיר המנורות (ס) וע"כ עץ ההוא נקרא
עץ חיים. עץ הנטוע ומושרש בתוך אותו מקור החיים.
ועל כן באורך נראה אור. באורך. זה אור הגנוז
לצדיקים לעולם הבא. שנאמר וירא אלמים את האור
כי טוב. ומאור ההוא עתידים ישראל להאיר לעולם
הבא: ד"א כי עמך מקור חיים וגו'. זה הקב"ה שהוא
עץ העליון באמצע הגן הנאחו לכל הצדדים (י) מה
הטעם. לפי שנאחו בו במקור חיים ההוא. ומעטר לו
בעטרות עליונות סביב הגן. כמו אם המעטרת לבנה
על הכל. זש"כ (שיר ג) צאינא וראינה בנות ציון וגו'.
ובעבור זה כי עמך מקור חיים. ועל כן באורך נראה
אור. רבי יצחק אמר כי עמך מקור חיים. זה כהן
גדול שלמעלה. וכנגדו כהן גדול למטה (י) לפיכך
היה ממשיך הכהן שמן משחת קודש העליון למטה
בהדלקת הנרות. למעלה כהן גדול השלם בשלימות
של ד' ימים העליונים להתעטר על הכל. כנגד זה ד' ימי
מלואים לכהן שלמטה להמצא הכל כרמיון שלמעלה: (ג-לד.)

לז

לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה.
אמר רבי יצחק אל תתחר במרעים. מאן
אוינו מרעים. ללא כתיב חסאים או רשעים. אלא
מרעים דאבושין לגרמייהו ולהני דמתחבדן בסדייהו.
רבי יסודא אמר מרעים. הרחק עצמך במרעים ללא
תסוון ריעים וחכרים כחדא. ללא יבאישו לך עובדו
ותתפס בחסאיו: (ג-מא:)

לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה.
אמר רבי יצחק אל תתחר במרעים. מאן
אינון מרעים. דלא כתיב חסאים או רשעים. אלא
מרעים שמריעים לעצמם ולאותן שמתחברים עמהם.
רבי יהודה אמר מרעים. הרחק עצמך במרעים שלא
תהיו ריעים וחברים ביחד. שלא יריעו לך מעשיו
ותתפס בחסאיו: (ג-מא:)

תתחבר

(ג) פ' ארם דלעילא היינו תפארת. ובהמה דלתתא היינו מלכות. פי ארם בני' מ"ה שוה השם הוא שורש התפארת. ובהמ"ה בני'
בין. שוה השם הוא שורש המלכות. ובאשר זוכים מתנהגים ברהמים של התפארת. ואם אין זוכים מתנהגים ברין של המלכות.
וזהו שמסיום וכך שכן שהכל תולה במעשיהם של ישראל. שלמי מעשיהם כך היא התנהגות של מעלה: (ד) שכן עלאה זו השפע הבא
בזי חפסק מן החכמה אל הבינה שנקראת מקור חיים. ואומר אל החכמה כי עמך. שהמקור חיים עמך תשכן תמיד. ונקראים תרין
רעין דא תפארושין: (ס) הבינה משמעת חיים אל התפארת עין החיים: (י) לפי פירושו זה נדרש כי עמך על התפארת שהיא סוכו
הז' ספירות והן נבדלות בו. ואומר אל התפארת כי עמך הוא המקור חיים זו הבינה. והיא מעטרת אותך כאם המעטרת לבנה
בשפע של כל טוב סלה: (י) ורבי יצחק דורש כי עמך על ספירה הראשונה שאחר הבינה והיא ספירת חסד שנקראת כהן גדול. כי
הוא סוד חסד והסוד הגדול היינו חסד. ואומר אל החסד כי עמך מקור חיים דהיינו הבינה. כי החסד הוא ספירה הראשונה שאחר
הבינה ונשתלשל סמנה. וכמו שהחסד הוא יומא דאויז עם כולא יומין. פ' עם שאר הספירות שאחריה שבכללן הן שבע. מן הכהן
גדול שלמטה גי'ון לו בשביל זה ד' ימי המלואים להבן המשבת השפע שמן משחת קודש למטה עיי הדלקת ד' קני המנורה:

לדוד אל תתחר במרעים. לרוד אל תתחר במרעים.
לרוד. אם שירה לא נאמר מזמור. אם תפלה לא נאמר
תפלה. אלא בכל מקום לרוד סתם רוח הקודש אמרו.
אל תתחר במרעים. מהו אל תתחר במרעים. אל
תתחבר

תתחבר ה' צריך לומר, אלא אל תעשה קטטה במרעים. לפי שאינך יודע השרש שלך ואולי לא תוכל לו. ויכול להיות שהוא עץ שלא יעקר לעולם ותדחה מפניו. ואל תקנא בעושי עולה. שלא תסתכל במעשיהם ולא תבא לקנא עליהם. שכל מי שרואה מעשיהם ואינו מקנא להקב"ה עובר על ג' לאוין. שנאמר (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה. לא תשתחוה להם ולא תעבדם. כי אנכי ה' אלהיך אל קנא. לפיכך מוטב לו לאדם שיבדל מהם ולסור דרכו מהם: (א-רעט).

תתחבר מבשי ליה. אלא אל תעבד תחרות במרעים. בנין ללא ידעת יסודו דגרמך ולא תיכול ליה. דלמא חיהו אילנא דלא אתערך לעלמין ותדחי קמיה. ואל תקנא בעושי עולה. דלא תסגח בעובדיהו ולא תיתי לקנאה עליהו. דכל זילין דתמי עובדיהו ולא קני לקב"ה אעבר על תלת לאוין. דכתיב (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה. לא תשתחוה להם ולא תעבדם. כי אנכי ה' אלהיך אל קנא. בני"כ בעי ליה לבי"כ לאתפרשא מנייהו ולמסעי אורחא מנייהו: (א-רעט).

בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. אמר רבי יודנה בטח בה' ועשה טוב. מהו ועשה טוב. אלא כך לעמדנו בעשיה שלמטה נתעורר עשיה שלמעלה. והרי ביארו שכתוב ועשיתם אותם. כביכול אתם תתקנו אותם. לפי שבזאת ההתעוררות שלכם אתם עושים למטה נתעורר למעלה. וע"כ ועשה טוב כתוב. ואין טוב אלא ציו"ק (א) שכתוב (ישעי ג) אמרו צדיק כי טוב. וכיון שאתם תעשו צדקה ודאי טוב ההוא יתעורר. ובכן שכן ארץ ורעה אמונה והכ"ל אחד (ב) שכן ארץ. ארץ העליונה. שהרי אין לך בעולם מי שיוכל לשכון אצלה עד שיתעורר טוב ההוא אליה (ג) וכיון שזה האדם יעורר לו כניכול הוא מתקן אותו. ובכן שכן ארץ. תשכון אצלה והאכל פריה שתעשעע עמה. ורעה אמונה. זו ארץ והכ"ל אחד כמש"כ (תהלים צב) ואמונתך בלילות. ורעה אמונה. תהי גנהיגה בכל רצונך. ואם לא תעורר לנגדה טוב ההוא. התרחק ממנה ולא תקרב אצלה. לא תקרב לתוך כבשן אש בווער. ואם תקרב אצלה תהיה זאת ביראה. כמי שמפחד מן מות. שהרי בכך אש בווער ושוהף העולם בשלהבת שלו. ורק כשיתעורר לנגדה טוב ההוא אז תשכון אצלה ואתה אל תפחד ממנה. ובכן (איוב כב) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור. בוא וראה בני האמונה מנהלים לארץ הזאת כצונם בכל יום. מי הם בני האמונה. אותן שמעוררים טוב ההוא לנגדה (ד) ואינו חס על שלו. ויודע שהרי הקב"ה יתן לו יותר. כמש"כ (משלי יא) יש מפור ונוסף עוד. ואינו אומר אם אתן כך עכשיו מעורר בריכות לנגדו. ואינו אומר אם אתן כך עכשיו מה אעשה למחר. אלא הקדוש ברוך הוא נותן לו ברכות עד בלי די כמו שנתבאר: (ג-ק"י).

פתח רבי יוסי ואמר בטח בה' ועשה טוב וגו'. אשרי עלקו של איש שעושה טוב משלו. שהרי נתעורר טוב בכנסת ישראל. ובמה. בצדקה. שכאשר מעורר צדקה הרי אז טוב נתעורר אל כנסת ישראל. וע"ז כתוב (משלי י) וצדקה תציל ממות. מפני מה. לפי שצדקה עץ החיים הוא. והוא נתעורר על עץ המת ולקח ממנו אותן הנאחזים בו ומצילם מן מיתה. מי גורם לאותו עץ החיים שיתעורר לזה. הוה אומר זאת הצדקה

בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. אמר רבי יודנה בטח בה' ועשה טוב. מהו ועשה טוב. אלא הכי תמינן בעובדא דלתתא יתער עובדא דלעילא. וזא אוקמוס ועשיתם אותם. כביכול לתון תעבדון להון. בנין דבהסווא תתעורתא דלכון דלתון עבדון לתתא אתער לעילא. וע"ד ועשה טוב כתיב. ואין טוב אלא ציו"ק (א) דכתיב (ישעי ג) אמרו צדיק כי טוב. וכיון דלתון עבדון האי ודאי ההוא טוב יתער. כדון שכן ארץ ורעה אמונה וכלא חד (ב) שכן ארץ. ארץ עלאה. דהא לית לך בעלמא דיכול למשרי בהדה עד דיתער ההוא טוב לנדה (ג) וכיון דיתער ליה כביכול הוה עבד ליה. וכדון שכן ארץ. שרי בגויה איכול איבה אשתעשע בהדה. ורעה אמונה. דא ארץ וכלא חד כד"א (תהלים צב) ואמונתך בלילות. ורעה אמונה. הו דבר לה בכל רשותך. ואי לא תתער לקבלה ההוא טוב. אתרחק מינה ולא תקרב בהדה. לא תקרב לגו לתון גורא יקידתא. ואי תקרב בהדה הא בדחילו. כמאן דדחיל מן מותא. דהא כדון גורא דליק וזוקד עלמא בשלושין. וכיון דאתער לקבלה ההוא טוב כדון שרי בגויה ולא תדחיל מינה אנת. וכדון (איוב כב) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור. תא חיי בני מתימנתא מדברי להאי לרעותהון בכל יומא. מאן אינן בני מתימנתא. אינן דמתערי ההוא טוב לקבלה (ד) ולא חס על דליה. וידע דהא קב"ה יסיב ליה יתיר. כד"א (משלי יא) יש מפור ונוסף עוד. מאי טעמא. בנין דהאי אתער ברכאן לקבליה. ולא יומא אי אתן האי הסתא מאי אעבד לתתא. אלא קודשא בריך הוא יסיב ליה ברכאן עד בלי די כמה דלוקמוס: (ג-ק"י).

פתח רבי יוסי ואמר בטח בה' ועשה טוב וגו'. וזאה הולקיס דב"כ דעבד. טוב מדידיה. דהא אתער טוב בכנסת ישראל. ובמאי. בלדקה. דכל אתער לדקה הא כדון טוב אתער לנדי כנסת ישראל. וע"ד כתיב (משלי י) ולדקה תלול ממות. מאי טעמא. בנין דלדקה אילנא דחייא הוא. ואתער על ההוא אילנא דמותא וגביל אינן דלחיון ביה ושבי לון מן מותא. מאן גריס להסווא אילנא דחיי דאתער להאי. הו אימא האי דקס

זיו הוהר

לך (ה) טוב זה כפירת היכוד כח המצוי: (ב) אין ואבונה דכל אהר. שגורם רבו על השכינה: (ג) עני' להצטופ בה שפע ממשע: (ד) כאן מיידי בבזות נהנית צדקה. שני' נהנית צדקה נתעורר טוב העליון שהוא היכוד להצטופ ברכיבות שפע ממשע: 6

הצדקה שהאדם עושה כביכול שזה עושה צדקה
למעלה, כמש"כ (תהלים ק) עושה צדקה בכל עת (ב) וזה
נתבאר : (ג-קיא.)

רבי פינחס פתח ואמר. בטח בה' ועשה טוב
שכן ארץ ורעה אמונה. בטח בה' בכל לב. ועשו
טוב זה תקון הברית קודש שתהיה מתקנו ונוטרו
כראוי. ואם תעשה כך אתה תהיה כאן בארץ. ותיוון
ממך ותתפרנס ממך אותה האמונה שלמעלה. ונש"כ
שכן ארץ ורעה אמונה. שכן ארץ. ארץ הקדושה
העליונה ארץ החיים. שזאת הארץ ינוח בה טוב
ההוא (ו) ורעה אמונה. וזאת האמונה שלמעלה תיוון
ותתפרנס ממנו על ירך. ואם תעשה כך אז תתענג
על ה' ויתן לך משאלות לבך. כל זה תתקן בתקון
הברית. וכיון שתתקן הברית הכל יתתקן : (ג-רמב.)

נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו
מבקש לחם. רבי ייסא זוטא שא"ל לרבי שמעון
ואמר. כתוב נער הייתי גם זקנתי וגו'. הרי דרשו
שמקרא זה שר העולם אמרו. האם הוא אמרו בחכמה
יתרה ממה שחושבים האנשים. א"ל בני ודאי כך
הוא. שהרי על היחוד הקדוש נאמר נער הייתי גם
זקנתי. וכן הדבר. ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש
לחם. וזהו שבחו של היחוד. שלא נמצא יום בלא לילה.
שהרי הלידה נמצאת אצלו תמיד (ו) וזרעו לא מבקש
לחם. שהרי עמו תשכון שאינה נפרשת ממנו לעולם
ומזמנת היא אצלו. וע"כ אינו צריך לתבוע אותה.
א"ל ובזמן הגלות מה היא. א"ל לא ראיתי צדיק
נעזב בודאי. שהרי צדיק נאחו למעלה ונאחו למטה
ואינו נעזב לעולם. נאחו למעלה ולמטה. ונאחו
אחר נאחו לשני צדדים למעלה ולמטה. ולעולם לא
נעזב : (א-קסב.)

צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה. אמר רבי
שמעון בוא וראה התעוררות האהבה של
כנס"ת ישראל" להקב"ה נשמותיהם של הצדיקים למטה
מזוררים לה. לפי שהם באים מצד המלך מצד של
בחינת זכר. והתעוררות הזאת מגיע להשכינה נוצר
בחי' זכר ונתעורר אהבה. נמצא שבחי' זכר מעורר
חביבות ואהבה להשכינה. ובכן היא נקשרת באהבה
אל הקב"ה. כדמיון זה השתוקקות מדת המלכות
להעלות מים תחתונים לעומת מים עליונים אינה
אלא בנשמותיהם של צדיקים. וכאים הם הצדיקים.
בעזה"ו ובעזה"ב. שעליהם מתקיימים עליונים ותחתונים.
וע"כ (מש"י) וצדיק יסוד עולם כתוב סתם (ח) וסוד
של הכל שהצדיק הוא יסוד למעלה. והוא יסוד
למטה. וכנסת ישראל נכללת מן צדיקים מלמעלה
ומלמטה

לדקה ולחיו עבדו. כביכול הוא עבד ליה
לעילא. כד"ל (תהלים ק) עושה לדקה בכל עת (ס) והל
אתמר : (ג-קיא.)

רבי פינחס פתח ואמר. בטח בה' ועשה טוב
שכן ארץ ורעה אמונה. בטח בה' כדקא יאות. ועשה
טוב. תקוול דברית קדישא דתהא מתקן ליה ונטייר ליה
כדקא יאות. ולי תעבד דא אנת תהא סכא בצרעא. ויתון
מך ויתפרנס מך הוה אמונה לעילא. ויהי' יתון
שכן ארץ ורעה אמונה. שכן ארץ. ארץ קדישא
עלמא ארץ החיים. דהוה ארץ תשרי בה
הוה טוב (ו) ורעה אמונה. הוה אמונה לעילא יתון
ויתפרנס מניה על ירך. ולי תעבד דלך כדון תתענג
על ה' ויתון לך משאלות לבך. כל דא אתתקנת בתקוול
דברית. כיון דאתקנת ברית אתקן כלל : (ג-רמב.)

נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו
מבקש לחם. רבי ייסא זוטא שא"ל לרבי שמעון
ואמר. כתוב נער הייתי גם זקנתי וגו'. הרי דרשו
קרא חוקמיה דשרו דלמלא אמרו. אי איהו אמרו בחכמה
יתיר ממאי דחשבין בני נשא. א"ל בני יאות
הוא. דהא ציחורא קדישא אתמר נער הייתי גם
זקנתי. והכי הוא. ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש
לחם. דא הוא שבה דיוחורא. דלא אשתכח יוס בלא לילה.
דהא לילה ביה אשתכח תדירא (ו) וזרעו לא מבקש
לחם. דהא בדידי שריא דלא אתפרשא מניה לעלמין
ומינה הוה לגביה. וע"ד לא אלטריך למתבע עליה.
א"ל ובזמנא דגלותא מאי הוה. א"ל לא ראיתי צדיק
נעזב ודאי. דהא לדיק אחיד לעילא ואחיד לתתא
ולא נעזב לעלמין. אחיד לעילא וזמנא דגלותא. ובזמנא
אחיד אחיד לתרין סטרין לעילא ותתא. ולעולם לא
נעזב : (א-קסב.)

צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה. אמר רבי
שמעון תא חזי אתערותא דרחימו
דכנס"ת ישראל לגבי קב"ה נשמתיהם של הצדיקים לתתא
מתערין לה. בגין דליון אחיין מסטרא דמלכה מסטרא
דדכורא. ואתערותא דא חזי מטי לטקבא מסטרא
דדכורא ואתער רחימותא. אשתכח דדכורא אתער
תצבו ורחימותא נוקבא. וכדון נוקבא אתקשרת ברחימותא
לגבי דכורא. כהאי גוונא תיאובתא דנוקבא
למשדי מיון תתאין לקבל מיון עלאין ללו איהו
אלא בנשמתיהם של הצדיקים. וזכאין אינון לדיקא
בהאי עלמא ובעלמא דתתי. דעלייהו קיימין עלאין ותתאין.
וע"ד (מש"י) ולדיק יסוד עולם כתוב סתם (ח) ודא
דכלל לדיק איהו יסוד"ל לעילא. ואיהו יסוד"ל
לתתא. וכנסת ישראל אתכלילת מלדיקיה מעילא
ומתתא

זיו הזהר

(ס) רצה לומר שמי שנותן צדקה הוא עושה למעלה צדקה בכל עת. פי שגורם התחברות כלל שהוא היסוד אל ע"ת שהיא המלכות.
מיריו נעשה מן צדק שם המלכות צדקה. צדק מורה על דין וצדקה מורה על רחמים : (י) היינו ספירת היסוד שנקרא טוב
השמיעי בה שפע ממעל : (י) יום חיינו תפארת ולידה זו המלכות. גם לחם היינו מלכות. וצדיק הוא היסוד. והמבין יבין : ויטן כי זה
דבר קשה מאד להכיר סוד השמך של זה המאמר דכן הייתי מוכרה לקצר המאמר ולהצניע עמי לצנועין : (ח) סתם עולם יש דרוש על
עולם הזה וגם על עולם העליון :

ומתתא (ט) לדיק מהאי סערא ולדיק מהאי סערא יתחין לה. הה"ד לדיקוס יירשו ארץ. יירשו ארץ ודאי. תא חזי לדיק אחסין לה להאי ארץ ואריק עלה ברכאן ככל יומא. ויהיב לה תפוקין ועדוין כנגידו עלאה דנגיד עלה. והא אוקימנא מלא : (א—קנ ג)

ובלמטה (ט) צדיק מצד זה וצדיק מצד זה יורשים אותה. ושי"כ צדיקים יירשו ארץ. יירשו ארץ ודאי. בוא וראה הצדיק יורש לה לזאת הארץ וממשך עלי' ברכות בכל יום. ונשפע לה ממתקים ומעדנים בהמשכה עליונה שנמשך אלי'. והרי נתבאר הענין : (א—קנ ג)

לח

ומשלמי רעה תחת טובה ישטנוני תחת רפעי טוב. אמר רבי יוסי כתיב (מש"י כ) אל תאמר אשלמה רע קוה לה' ויושע לך. התחלת המקרא אזהרה שלא ישלם אדם רע למי שעשה לו טובה. כמו שכתוב ומשלמי רעה תחת טובה וגו'. לפי שכתוב (מש"י י) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביטו. וסוף המקרא מזהיר אפילו למי ששלמו לו רעה תחת טובה שעשה למי. שאין לו לשלם רעה תחת הרעה ההוא ששלמו לו. אלא קוה לה' ויושע לך : (א—רא.)

הושיעה לעזרתי אדני תשועתי. אמר רבי חייל תא חזי דבבל אתר קב"ה תבע עלבונא לדיקיא יתיר על דיליה. דהא כמה אינון בני עלמא דמחרפי ומגדפי לשיאלא. כגון סנחריב חרף וגדף ואמר (מלכים ב' יח) מי בכל אלהי הארצות וגו'. וקב"ה מהיל ולא תבע מניה. כיון דאזיט ידיה על חוקיה מאי כתיב (ש"י י) וילא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'. ירבעם בן נבט סוה פלח לע"ז ומקשר לה ומזבח לה. וקב"ה לא תבע מניה. וכד אהא עדו נביאה ואתנבי עליה ואזיט ירבעם ידא לקבליה. מאי כתיב (ש"י יג) ותיבש ידו וגו' ולא יכל להשיבה אליו. פרעה חרף וגדף ואמר (שמות ח) מי ה' אשר אשמע בקולו. והקב"ה לא תבע ממנו אלא על סירובו מלשלא את ישראל. זכאים הם הצדיקים שהקב"ה חפץ בכבודם יותר מעל שלו : (ג—סד.)

לח

הושיעה לעזרתי אדני תשועתי. אמר רבי חייל בוא וראה שבכל מקום הקב"ה תובע עלבון הצדיקים יותר מעל שלו. שהרי כמה הם בני העולם שמחרפים ומגדפים למעלה. כגון סנחריב חרף וגדף ואמר (מלכים ב' יח) מי בכל אלהי הארצות וגו'. והקב"ה נחל ולא תבע ממנו. וכיון שהושיט ידו על חזקיה נהא כתוב (ש"י יט) ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'. ירבעם בן נבט היה עובד ע"ז ומקטר אליה ומזבח אליה. והקב"ה לא תבע ממנו. וכאשר בא עדו הנביא ונביא עליו והושיט ירבעם ידו לנגדו. מה כתוב (ש"י יג) ותיבש ידו וגו' ולא יכל להשיבה אליו. פרעה חרף וגדף ואמר (שמות ח) מי ה' אשר אשמע בקולו. והקב"ה לא תבע ממנו אלא על סירובו מלשלא את ישראל. זכאים הם הצדיקים שהקב"ה חפץ בכבודם יותר מעל שלו : (ג—סד.)

למ

אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. אמר רעיה מהימנא תינין חד ממלא אתפקד. קמיה דבר נש. ובשעתא דבר נש לייס גרמיה האי מונא וסבטין אחרטין דמזני תחתיה נטלין סאי מלה ואמרי אמן. וסלקי לה לעילא ודיינין לה. ואיחו רדיף אבתריה עד דעביד ליה ואסליס ליה להאי מלה. והא אוקימוס מאן לן רב מדור מלאך דאמר אמרתי אשמרה דרכי

אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. אמר רועה הנאמן למדנו שממונה אחד נתמנה להמצא לפני האיש. ובשעה שהאדם מקלץ עצמו זה הממונה ושבעים אחרים הממונים תחתיו לוקחים זה הדבור ואומרים אמן. ומעלים הקלץ למעלה ודנים עליו. והוא רודף אחרי המקלץ עד שעושה לו ומשלים לו כמו שדיבר. והרי ביארו מי לנו גדול מדור המלך שאמר אמרתי אשמרה דרכי

למ

זיו הוהר

(ט) פירוט כ"י יסוד היינו כח הכשפי. והצדיק ילכמה בעוור בעבודתו מין נוקבין כמדת המלכות. והרי זה כח הכשפי שלהם סלמטה כמדת המלכות. וזיו הצדיק שלמטה שהוא יסוד כשפי בהמלכות שפע מסעל :

דרכי מחסוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי, מהו בעוד רשע לנגדי, זה הסוא ממנה להתפקד על דא, ונסיל סאי מלה לאבשא ליה לבר נס : (ג-ד-דמו.)

נאלמתי דומיה החשיתי מסוב וכאבי נעכר, תאלא בשעתא לשטיה דבר נס ממלל מלין ביסין אינון מלין סלקין לעילא, וכדון נשמתא קדישא אתעברת מניה ואסתלקת, ולא יכלא למללא קמי מלכא קדישא, והיא סלקא נכסופא בעאקו דללא, כמה דאת אמר נאלמתי דומיה, סאי נפשא דהות רוחא ממללא אתעבידת משתוקא בגין מלולא בישא, וכד רוחא ממללא קדישא אתעברת מניה כדון שריא עליו רוחא מספרא דחויא תקיפא וסאיז ליה, וכדון סוא סניר, החשיתי מסוב, כמה דעונשא דבר נס בגין מלה בישא, כך עכסיה בגין מלה סבא דקאתי לידיה ויכול למללא ולא מליל, בגין דפגיס להסוא רוחא ממללא דהיא אתתקנת למללא לעילא ולמללא לתתא וכלא בקדושה, כל סכו אי עמא אולין בחרחא עקימא, והוא יכול למללא לסו ולאכחא לסו ושתיק ולא מליל, הס'ד נאלמתי דומיה החשיתי מסוב וכאבי נעכר, נעכר במכתשין דמאכזבתא, ודא סוא דאמר דוד מלכא אלקי צהלי ואתפני מניה (ה) דכתיב (תהלים כה) פנה אלי וחסני, מהו פנה אלי, כד'א (נמדננ יג) וסן אהרן (ג) : (ג-ד-דמו.)

רבי שמעון אמר נאלמתי דומיה, סאי קרא כנסת ישראל אמרא בגלותא, מאי טעמא, בגין דקול מדבר ליה לדבור (ג) וכיון דלויס בגלותא קול אתפרש מניה ומלה לא אשתמע, וע'ד נאלמתי דומיה וגו', מאי טעמא, בגין דהכשתי מסוב, דלא חזיל קול צהדיס, וישראל אמרי (תהלים כה) לך דומיה תהלי, מהו דומיה, דא תהלי'ס לדוד (ד) דלויס דומיה בגלותא ושתיק בלא קול : (ה-ו.)

רבי יהודה אמר תא חזי רוא דלולופלא, בשעתא דכנסת ישראל הגלילא מתפרה, כדון אתון דשמא קדישא כביכול אתפרשו, דאתפרשא ס'ס מן וא'ו (ה) ובגין דאתפרשו מאי כתיב נאלמתי דומיה, בגין דאסתלק וא'ו מן ס'ס וקול לא אשתכח כדון דבור אתאלס, ובג'ס סוא טכית צעפרא כל סהוא יומא דס'ס, ומאן איסו, אלף חמשא, וטע'ג דלקדימית בגלותא עד לא ייעול סהוא אלף חמשא סוא דס'ס, וכד ייתי אלף חמשא סתיתאס דלויס סוא דוא'ו כדון וא'ו וקיס לס'ס : (ה-טו.)

הודיעני ס קלי ומדת ימי מה סוא וגו', רבי יהודה פתח הודיעני ס קלי, אמר דוד קמי קב'ס, תרין קלין אינון, חד לימינא וחד לשמאלא, ואינון תרין ארסין למדך צרו בני נשא להסוא עלמא, קן לימינא, דכתיב (זיאל יג) ואתה לך לקן ומתח ותעמוד

דרכי מחסוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי, מהו בעוד רשע לנגדי, זה אותו הממונה שנתמנה על זה, ולוקח זה הדבור להרע לאדם הזה : (ג-ד-דמו.)

נאלמתי דומיה החשיתי מסוב וכאבי נעכר, למדנו בשעה שלשינו של אדם מדבר זיבורים רעים אותן דיבורים עולם למעלה, ואז נשמתו הקדושה נפרדת ממנו ונסתלקת, ולא תוכל לדבר לפני המלך הקדוש, והיא עולה בבושה בלחץ רב, כמו שאומר הכתוב נאלמתי דומיה, זאת הנפש שהיתה רוח המדבר נעשית אלמת בשביל דיבור הרע, וכאשר רוח מדבר הקדוש עובר ממנו אז שורה עליו רוח מצד הנחש התקיף ומטמא לו, ובכך נעשה מצורע, החשיתי מסוב, כמו שהאדם נענש בשביל דיבור רע, כך נענש בשביל דיבור טוב שבא לידו והיה יכול לדבר ולא דיבר, לפי שפגם לאותו רוח המדבר, שהוא נתתקן לדבר למעלה ולדבר למטה והכל בקדושה, כל שכן אם העם הולך בדרך עקום, והוא יכול לדבר אליהם ולהוכיחם ושותק ואינו מדבר, זש"כ נאלמתי דומיה החשיתי מסוב וכאבי נעכר, נעכר בנגעים של טומאה, וזהו שאמר דוד המלך נענשתי בזה ואח"כ נפנה הצונש הזה ממנו (ה) שכתוב (תהלים כה) פנה אלי וחנני, מהו פנה אלי, כמש"כ (במדבר יג) ויסן אהרן (ג) : (ג-ד-דמו.)

רבי שמעון אמר נאלמתי דומיה, מקרא זה כנסת ישראל אמרה בגלות, מה הטעם, לפי שהקול מנהל לו לדבור (ג) וכיון שהיא בגלות נפרד ממנה הקול והדבור לא נשמע, וע"כ נאלמתי דומיה וגו', מה הטעם, לפי שהחשתי מסוב, שאין הקול הולך עמה, וישראל אימרים (תהלים סה) לך דומיה תהלי, מהו דומיה, זו תהלי'ה לדוד (ד) שהיא דומיה בגלות ושותקת בלי קול : (ה-ו.)

רבי יהודה אמר בוא וראה הסוד שלמדתי, בשעה שכנסת ישראל הגלתה ממקומה, אז האותיות של שם הקדוש כביכול נתפרדו, שנפרדה ה"ה מן וא'ו (ה) ולפי שנפרדו מה כתוב נאלמתי דומיה, מפני שנסתלק וא'ו מן ה"ה והקול לא נמצא אז הדבור נאלם, ולפיכך היא שוכבת לצפר כל אותו היום י"ג ה"ה, ואיזו הוא, זה אלף וחמישי, ואע"פ שהקדימה ללכת בגלות טרם שכנס א"ף החמישי שהוא הסוד של ה"ה, וכאשר יבא אלף הששי שהוא הסוד של וא'ו אז יקום לה"ה : (ה-טו.)

הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא וגו', רבי יהודה פתח הודיעני ה' קצי, אמר דוד לפני הקב"ה, שני קצים הם, אחד לימין ואחד לשמאל, והם שני דרכים ללכת בהם האנשים לעולם ההוא, קץ לימין, שכתוב (זיאל יג) ואתה לך לקן ותנחת ותעמוד

(ה) זה אחיא כמ"ד בנמרא שנמדע דוד שעה דהשם : (ג) זה אחיא כמ"ד בנמרא שגם אהרן נמדע ונרמא כיון דהיינו ויסן אהרן שפנה מצרעתו ונרמא : (ג) קץ רבו על התפארת, והדבור רבו על המלכות והשכינה הקדושה, וכיון גלגלי שנתת בגלותא ונעשה פיודו : (ד) תהלי'ה רבו על השכינה הקדושה : (ה) וא'ו זה התפארת, ה"ה זו המלכות : 9 6

ותעמוד לגורלך לקץ הימין. וקץ לשמאל שכתוב (איוב כז) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר וגוי. קץ שם לחשך. זה מלאך המות זה הנחש קץ כל בשר קץ הימים. קץ שם לחשך. שהרי מצד הפסולת של התכת הזהב הוא בא. ולכל תכלית הוא חוקר. בזמן שהדין שורה על העולם הוא חוקר לעשות קטרוג לעולם להחשיך פניהם של הבריות .. ובשביל זה אמר דוד להקב"ה הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא. מה הוא חלק גורלי קץ הימין או קץ הימים. ולא נחה דעתו עד שנתבשר שיהי לימין. שכתוב (תהלים ק) שב לימיני: (א-כב):

ותעמוד לגורלך לקץ הימין. וקץ לשמאל דכתיב (איוב כז) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר וגוי. קץ שם לחשך. זה מלאך המות זה הנחש קץ כל בשר קץ הימים. קץ שם לחשך. זהו מסביר דהתוכה דההבא קאמי. ולכל תכלית הוא חוקר. בזמנא דרינא שריא על עלמא הוא חוקר למסוי קטיגוריא לעלמא לאחשכא אפיהון דברייתא .. ובגין דא אמר דוד לקב"ה הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא. מאי אינו חולק עדכו קץ הימין או קץ הימים. ולא נח דעתיה עד דלתבשר דיהו לימינא. דכתיב (תהלים ק) שב לימיני: (א-כב):

רבי חזקיה פתח ואמר. הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא וגוי. מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה קצי זה קץ הימין שהוא נקשר בו בידו. ומדת ימי מה היא. זה הוא שנתמנה ממש על ימיו. אמר רבי יהודה הרי שמעתי מרבי שמעון שמקרא זה נאמר על אותן הימים שנגזרו עליו מאדם הראשון שהן שבעים. שהרי אמרו שלא היה לו חיים כלל. אלא שנתן לו אדם מאותן השנים שלו שבעים שנה. וסוד הדבר וילון אינו משמש כלום. והלבנה אין מאירה מעצמה כלל. ושבעים שנה מאירות לה בכל הצדדים שלה (י) והן חיי דוד סתם. ועל זה ביקש דוד להקב"ה לדעת סוד זה. מפני מה אין לה חיים להלבנה מעצמה. והפך לדעת השורש שלה. ומדת ימי מה היא. זאת היא מדרגה עליונה נסתרת שהיא קיימת על כל אותן הימים שהם החיים שלה. מקום המאיר לכל (י) ארצה מה חדל אני. אמר דוד אחפץ לדעת על מה אני חדל האור ממני. ונמנע ממני שלא אהיה כשאר כל מאורות העליונים שיש להם חיים לכלם. ואני על מה אני חדל ועל מה נמנע האור ממני. והו שביקש דוד לדעת ולא ניתנה לו רשות לדעת זאת. בוא וראה כל הברכות העליונות כלן נמסרו לזאת המדרגה לברך לכל. ואע"פ שאין לה אור מעצמה. כל הברכות וכל השמחות וכל הטובות כלן קיימות בה וממנה נשפעות (ח) וע"כ נקראת כוס של ברכה. ונקראת ברכה ממש כמו שכתוב (מש"י י) ברכת ה' היא תעשיר. וע"ז כתוב (דברים יג) ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה. ולפיכך יש לה בכלן שיעור ומכלן נתמלאית ומכלן יש בה. ונתברכת מכל אותן ברכות העליונות ונמסרו לה ברכות לברך: (א-דג):

רבי חזקיה פתח ואמר. הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא וגוי. מאי קצי ומדת ימי מה היא. זהו קץ הימין דהיו מתקשר ביה בידו. ומדת ימי מה היא. זה הוא שנתמנה ממש על ימיו. אמר רבי יהודה הא שמעתי מרבי שמעון דהאי קרא אתמר על אינון יומין דאתגזרו עליו מאדם קדמא דאינון שבעין. דהא אתמר דחיין כלל לא הוו ליה. אלא דהיוב ליה אדם מאינון יומין דליה שבעין שנין. וזוהו דא וילון לא משמש כלום. וסיהרא לא נהרת מגרמא. כללן ובבעין שנין נהרין לה בכל ספרהא (י) ואינון חיי דוד סתם. ועל דא בעא דוד לקב"ה למדע רזא דא. על מה לית לה חייין לסיחרא מגרמא. ולמדע עקרא דילה. ומדת ימי מה היא. דא הוא דגא עלאה סתימא דהיו קיימא על כל אינון יומין דאינון חייין דילה. אתר דנהיר לכלא (י) ארצה מה חדל אני. אמר דוד אכדע על מה חדל האור ממני. נהורא מגרמי. ואתמנע מי כבאר כל אינון נהורין עלאין דאית לון חייין לכלאו. ואנא על מה אלא חדל ועל מה אתמנע מי. ודא הוא דבטי דוד למדע ולא אתהיב ליה נסותא לנגד. הא חיי כל ברכאן עלאין כלאו אתמסרו להאי דגא לברכא לכלא. ואע"ז לית לה נהורא מגרמא. כל ברכאן וכל חידו וכל עיבו כלאו קיימות בה ומנה נפסי (ח) ועל דא אתקריאת כוס של ברכה. ואקרי ברכה ממש כמו שכתוב (מש"י י) ברכת ה' היא תעשיר. וע"ז כתיב (דברים יג) ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה. ובג"כ אית לה בכלהו שיעור ומכלהו אתמלא ומכלהו אית בה. ואתברכת מכל אינון ברכאן עלאין ואתמסרו לה ברכאן לברכא: (א-דג):

אך בצלם יתהלך איש. אמר רבי שמעון בספרו של שלמה המלך מצאתי. שבשעה שהזיוג נעשה למטה שולח הקב"ה צורה אחת כפני איש גרשמת ונחלקת בצלם. וקיימת על הזוג הזה. ואלמלי ניתנה רשות לעין לראות היה רואה האיש על ראשו צלם אחד מצויר כמו פני איש. ובאותו הצלם נברא האיש. ושרם שצומד צלם ההוא ששלח לו רבונו על ראשו להמצא שם

אך בצלם יתהלך איש. אמר רבי שמעון בספרא דשלמא מלכא אשכחנא. דבשעתא דזוגא אשתכח להתא שדך קב"ה חד דיוקא כפרלופא דבר נש דשימא חקיקא כלולמא. וקיימא על הסוא וגוא. ואלמלי אתהיב רבו לעינא למחוי חמוי בר נש על רישיה חד לולמא דשימא כפרלופא דבר נש. ובהסוא לולמא אתברי בר נש. ועד לא קיימא הסוא לולמא דשדך ליה מאריה על רישיה וישתכח תמן

זיו הוהר

(י) שבעים שנה רבו על שבע הספירות מן הבינה עד הכלכות. והן מאירות להברכות שנקראת לבינה בין שאין לה אור על עצמה והיא בבחינת הקוץ שנקרא וילון. וכיון ששורשי דוד בהמלכות לבן יא היה לו ריב בעצמו: (י) זה עולם הבינה ששם בא שבע חיים לכל הספירות שהן לבמה מן הבינה לכן כמנה באה כרת הריב: (י) וכתוב: ומה כרה אח בים. שזה מוכיח על הלבנות:

שם לא נברא האיש. וש"כ ויברא אלהים את האדם בצלמו. וצלם ההוא מוכן לנגדו עד שיוצא לעולם. כאשר יוצא בצלם ההוא נתגדל ובצלם ההוא הולך. וש"כ אך בצלם יתהלך איש. וזה הצלם הוא מלמעלה. שבשעה שאותן ירוחות יוצאים ממקומותם. כל רוח ורוח נתתקן לפני המלך הקדוש בתקוני כבוד בצורת הפנים שנמצא בזה העולם. ומן אותה הצורה של תקון הכבוד יוצא זה הצלם. והוא שלישי להרוח (ט) ומתקדם לזה העולם בשעה שנעשה הויגו. ואין לך זיוג בעולם שלא יהיה נמצא צלם ביניהם. אבל ישראל קרושים זה הצלם קדוש הוא וממקום קדוש נמצא ביניהם. ולעכ"ם הצלם מאותן מינים רעים שמצד הטומאה נמצא ביניהם. וע"כ יהיה נזהר האדם שלא לערבב צלם שלו בצלם של עכ"ם. לפי שזה קדוש וזה טמא: (ג-קד:)

רבי אבא אמר בוא וראה בשעה שהגשמה יורדת להכניס לה בזה העולם. יורדת לגן העדן שבארץ. והיא רואה הכבוד של רוחות הצדיקים העומדים שורות שורות. אח"כ הולכת לגיהנם והיא רואה את הרשעים שצועקים אוי אוי ואין מרחם עליהם. ובכל מקום נותנים לה התראה. וצלם הקדוש הוא קיים עליה עד שיוצאת לעולם. כאשר תצא לעולם נזדמן צלם ההוא אצלו ונשתתף עמו ונתגדל עמו. כמו שנאמר אך בצלם יתהלך איש. ובצלם ההוא משתתפים ימי האדם ותלויים בו. וש"כ (איב ח) כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ. כי צל ימינו בודאי. ומן היום שמתעברת האשה עד היום שיוולדת אין יודעים האנשים מעשי הקב"ה כמה הם גדולים וכמה הם נפלאים. וש"כ מה רבו מעשיך ה': (ג-מג.)

שמעיה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי. פתח יהודי ההוא ואמר. מה הטעם שמעה ולא שמע. במקום אחד כתוב שמע ה' וחנני. ובמקום אחר שמעה תפלתי ה'. אלא בכל מקום כשנכתב שמע הוא לשון זכר. וכשנכתב שמעה הוא לשון נקבה. שמעה כמש"כ (יעי י) שמע ה' וחנני. וכאן שמעה תפלתי ה'. לפי שזאת היא מדרגה המקבלת כל התפלות שבעולם (ה) וזה למדנו שהיא עושה מהם עטרה להניחה בראש הצדיק חי העולמים (י). שכתוב (מש"י) ברכות לראש צדיק. וע"כ שמעה תפלתי ה'. תפלתי. זו התפלה שבלחש. ושועתי האזינה. זו התפלה שמרים האדם קולו בצרתו. כמש"כ (שמות ב) ותצל שועתם אל האלהים. ומהו שועתם. אלא זה בתפלה שמרים קולו ונושא עיניו למעלה. כמש"כ (ישעי' כב) ושוע אל החר. וזאת התפלה משברת שצרים שתכנס בהם תפלתו. אל דמעתי אל תחרש. תפלה בדמעות נכנסת לפני המלך ואין

תמן לא תצברי ז"נ. הס"ד ויברא אלהים את האדם בללמו. והסוף לולמה אודמן לקבלים עד דנפיק לעלמה. כד נפק בהסוף ללם אתרבי בהסוף ללם אויל. הס"ד אך בללם יתהלך איש. והאיל ללם איסו מלעולל. דבשעתא דליטון רומין נפקין מתרביסו. כל רוחא ורוחא אתתקן קמי מלכא קדישא בתקוני יקר צפרלופא דקאים דהאי עלמא. ומהסוף דיוקנא תקונא יקר נפיק האי ללם. ודא תליתאה לרוחא (ט) ואקדימת דהאי עלמא בשעתא דווגא אשתתא. ולית לך ווגא בעלמא דלא אשתתא ללם בגווייסו. אבל ישראל קדישין האי ללם הדישא איסו ומאתר קדישא אשתתא בגווייסו. ולעכ"ם ללם מאינון זיכין דישין מעטרא דמאכזבותא אשתתא בגווייסו. וע"ד לא ליבעי ליה לאיטוס לאתערבא לולמא דליים בלולמא דעכ"ם. בגין דהאי קדישא והאי מאכזבא: (ג-קד:)

רבי אבא אמר תא חוי בשעתא דנשמתא נחתא לאעלא לה דהאי עלמא. נחתא בגנתא דעדן דארעא. וחמתא יקרא דרוחיסון דלדיקא דקיימין שרין שרין. לכתר לולא לגיכסס וחמתא לסו לרשיעיא דלווחין ווי ווי וולא מרחמי עלייסו. ובכלא אססידו בם ססדותא. והסוף לולמא קדישא קיימא עליה עד דנפיק לעלמא. כד נפיק לעלמא אודמן הסוף לולמא לגביה ואשתתא בהדיה ואתרבי עמיס. כמה דאתמר אך בללם יתהלך איש. ובהסוף ללם אשתתפו יומי דז"נ ותליין ביה. הס"ד (איב ח) כי תמול אנחנו ולא נדע כי לל ימינו עלי ארץ. כי לל ימינו ודאי. זמן יומא דמפעברא אתתא עד יומא דאולידת לא ידעין דזי נשא עובדוי דקב"ה כמה אינון דברבין וכמה אינון עלאין. הס"ד מה רבו מעשיך ה': (ג-מג.)

שמעיה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי. פתח הסוף יודאי ואמר. מאי קעמא שמעה ולא שמע. דאתר חד כתוב שמע ה' וחנני. וזאתר אתר שמעה תפלתי ה'. אלא בכל אתר לזמין שמע לזכורא. ולזמין שמעה לזוקבא. שמעה כד"א (יעי י) שמעה ה' לד"ק וגו' (י) שמע כד"א (יעי י) שמע ה' וחנני. והכא שמעה תפלתי ה'. בגין דהאי איסו דרגא דמקבלא כל ללותין דעלמא (ה) והא תינן דעברא מייסו עטרה וסוי לה דרישא דלדיקא חוי העולמים (י). דכתוב (מש"י) ברכות לראש צדיק. וע"ד שמעה תפלתי ה'. תפלתי. דא ללותא די בלחש. ושועתי האזינה. דא ללותא דאריס דז"נ קליה בעקתיה. כד"א (שמות ב) ותצל שועתם אל האלהים. וזא שועתם. אלא דא בללותא דאריס קליה ויקוף עיניו לעילא. כד"א (ישעי' כב) ושוע אל הסה. וללותא דא מתבר דרעין ודחיק לון לאעלא ללותיה. אל דמעתי אל תחרש. דא תעיל קמי מלכא ולית

זיו הזהר

(ט) כי אחר הרוח היא הנפש ואמר הנפש הוא הצלם הקדוש: (י) צדק היינו מרת המלכות: (יא) ראשית כניסת התפלות הוא שערי צדק והיינו השכינה הקדושה ומרת המלכות: (יב) זה היסוד ספירה הראשונה שעל המלכות והוא ראשית עלמא דדבורא מלמטה למעלה:

ולית תרעא דקאים קמיה, ולעולם לא אסדרו דמעין
בריקא: תו הא כתיב הכא תלת דרגין, תפלה, שועה,
דמעא, כנגד אלו שלשה אחרים (יג) כי גר אנכי
עמך, לבתר תושב, לבתר ככל אבותי שהם עיקר
דעלמא: (א-קלב).

רבי יסודא אמר תלת זייני תשובה הכא
בהאי קרא, תפלה, שועה, דמעא, כלהו תלתא חשיבי
לפני קב"ה, ומכלהו לא חשיב כדמעא, אבל תפלה דכתיב
שמעה תפילתי ה', שועה דכתיב ושועתי האזינה,
ודמעא לאו כהני אלא יתיר מכולא, דכתיב אל
דמעתי אל תחרש, מאי בין האי להאי, רבנן דקיסרי ורבי
אלעזר בר יוסי אמרי, תפלה לזמין דכ"ג ללי
ללותיה וקב"ה שומע, אבל לא בעי למעבד שאלותיה
וסתיק מייה ולא אשגח ביה, דהא לא כתיב ביה
אלא שמיעה, שועה יהי יתיר מתפלה, ללווח ברעומא
לכא לקמי מריה, ובגין דשוי רעומא יתיר
כתיב ביה האזינה, כמאן דלרכין אודניה לגביה
היחא מלה, ועס כל דא שתיק ולא בעי למיעבד רעותיה,
אבל דמעא חייב ברכה וברעומא דכל גופא, בגין
קך כתיב ביה אל דמעתי אל תחרש: (י"ח)

ואין שער עומד בפניו, ולעולם דמעות אין חוזרות
רייק: ועוד הרי כתוב כאן ג' מדרגות, תפלה, שועה,
דמעא, כנגד אלו שלשה אחרים (יג) כי גר אנכי
עמך, אח"כ תושב, ואח"כ ככל אבותי שהם עיקר
העולם: (א-קלב).

רבי יהודה אמר שלשה מיני תשובה נזכר כאן
במקרא זה, תפלה, שועה, דמעא, כל השלשה חשובים
לפני הקב"ה, ודמעא חשובה מכלן, אבל תפלה שכתוב
שמעה תפילתי ה', שועה שכתוב ושועתי האזינה,
ודמעא אינה כמוהן אלא יותר מכלן, שכתוב אל
דמעתי אל תחרש, מה בין זה לזה, רבנן מקיסרי ורבי
אלעזר בן יוסי אמרו, תפלה לפעמים שהאדם מתפלל
תפלתו והקב"ה שומע, אבל אינו חפץ לעשות בקשתו
ושותק ממנו ואינו שוגיח בו, שהרי לא כתוב בו
אלא שמיעה, שועה היא יותר מתפלה, שצוץ מצומק
הלב לפני רבונו, ומפני שרצונו של הקב"ה בזה יותר
כתוב בו האזינה, כמי שנוטה אזנו להאזין דבור
ההוא, ועס כל זה שותק ואינו חפץ לעשות רצונו,
אבל דמעא שהיא בלב וברצון של כל הגוף, בשביל
זה כתוב בה אל דמעתי אל תחרש: (י"ח)

מ

ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו', אמר רבי יהודה
כל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא, זכי
לאשתדלא בה לעמא דלתי, ותא חזי האי כי"ג דלא
זכי לאשתדלא בהאי עלמא באורייתא ואיהו חול בחדשוכא,
כד נסיק מהאי עלמא נשלין ליה ועאלין ליה
לגיהנס, אתר תתא דלא יהא מרחס עליה, דלקרי בור
שאון טיט היון, כד"א ויעלני מבור שאון מטיט היון
ויקס על סלע רגלי כונן אשורי, ובג"כ יהיא דלא
אשתדל באורייתא בהאי עלמא, ואתפק בנסופי עלמא, מאי
כתיב (בראשית יז) ויקחהו וישליכו אותו הבורה, דא
הוא גיהנס אתר דדייני להו לאינון דלא אשתדלו באורייתא,
והבור רק כמה דהיה הור רק, מאי טעמא, בגין דלא
היה ביה מים, ובוא וראה כמה הוא עונש עזבון התורה,
דהא לא אשתדלו ישראל מן הארץ הקדושה אלא מפני
דאשתלקו מאורייתא ואשתדקו מיניה, ה"ל (וי"ט) מי האיש
החכם ויבן את זאת וגו' על מה אבדה הארץ וגו',
ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו': (א-קס"ה)

רבנות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבתך
אלינו וגו', פתח רבי פנחס ואמר, לעושה
נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו, כמה טובות
עושה הקב"ה עם האנשים, וכמה נסים נעשה להם
בכל יום, ואין מי שידע אלא הוא בלבדו, אדם קם
בבקר

מ

ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו', אמר רבי יהודה
כל מי שמתיגע בתורה בעולם הזה, וזכה
להתיגע בה לעולם הבא, ובוא וראה זה האיש שאינו
זוכה לעסוק בתורה בעולם הזה והוא הולך בחשך,
כאשר יוצא מעולם הזה לוקחים אותו ומכניסים אותו
בגיהנם, מקום התחתון ואין מרחם עליו, שנקרא בור
שאון טיט היון, כמש"כ ויעלני מבור שאון מטיט היון
ויקס על סלע רגלי כונן אשורי, ולפיכך מי שאינו
עוסק בתורה בעולם הזה, ונתגנף בטנופי העולם, מה
כתוב (בראשית יז) ויקחהו וישליכו אותו הבורה, זה
הוא גיהנם מקום שדנים להם לאותן שלא עסקו בתורה,
והבור רק כמו שהוא היה רק, מה הטעם, לפי שלא
היה בו מים, ובוא וראה כמה הוא עונש עזבון התורה,
שהרי לא גלו ישראל מן הארץ הקדושה אלא מפני
ביטול תורה ושסרו ממנה, זש"כ (ירמיה ט) מי האיש
החכם ויבן את זאת וגו' על מה אבדה הארץ וגו',
ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו': (א-קס"ה)

רבנות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבתך
אלינו וגו', פתח רבי פנחס ואמר, לעושה
נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו, כמה טובות
עושה הקב"ה עם האנשים, וכמה נסים נעשה להם
בכל יום, ואין מי שידע אלא הוא בלבדו, אדם קם
בבקר

ויו הזהר

(יג) גר ימינו מלכות, תושב יסוד, כל אבותי חסד נבונה תמארת :

בלבד ונחש בא להרגו. והוא העמיד רגלו על ראשו והרג את הנחש. ואין מי יודע מזה אלא הקב"ה בלבדו. הוה לעושה נפלאות גדולות לבדו. אדם הולך בדרך ולעטים אורבים עליו להרגו. בא אחר וניתן כופר תחתיו והוא ניצל. וזה אינו יודע התסד שעשה לו הקב"ה והנס שקרה לו מלבד הקב"ה בלבדו. הוה לעושה נפלאות גדולות לבדו. לבדו עשה והוא יודע ואחר אינו יודע: (ג-ר:)

וישישו וישמחו בך כל מבקשך וגו'. רבי אלעזר פתח (ישעי' סו) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו'. שמחו את ירושלם. לפי שמחה לא נמצאת אלא בזמן שישראל ישבו בארץ הקדושה. כי שם היתה הודגות האש"ה עם בעל"ה. ובכן זהו שמחת הכל. חדתי העליונים והתחתונים. בזמן שישראל אין נמצאים בארץ הקדושה אסור לו לאדם לשמוח ולהראות חדוה. שכתוב שמחו את ירושלם וגילו בה וגו'. וגילו בה דוקא. בזמן שירושלם בחדוה צריך האדם לשמוח. רבי אלעזר טעמו שאמר שמחו את ירושלם זהו שכתוב עבדו את ה' בשמחה: (ג-ק"ה)

בלבד ומוח אתי לקטלה ליה. וכו"כ שוי רגליה על רישיה וקטיל ליה. ולא ידע ביה בר קב"ה בלחודו. הוה לעושה נפלאות גדולות לבדו. בר נש חויל בלחרא ולספין מחכאן ליה למקטליה. תתא לחרא ולתיטיב כופר תחתיה והוא אשתויב. ולא ידע טיבו לעבד ליה קב"ה וכסא ללרחיש ליה בר איסו בלחודו. הוה לעושה נפלאות גדולות לבדו. לבדו עבד וידע ואחר לא ידע: (ג-ר:)

וישישו וישמחו בך כל מבקשך וגו'. רבי אלעזר פתח (ישעי' סו) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו'. שמחו את ירושלם. בגין דחדוה לא אשכח אלל בזמנא דישאל קיימי בלרעא קדישא. דתמן אהתברת אהת"א בצעל"ה. וכדין הוא חדוהא דכלא. חדוהא דעילא ותתא. בזמנא דישאל לא אשכחו בלרעא קדישא אסור ליה לב"כ למחדי ולאחואה חידו. דכתיב שמחו את ירושלם וגילו בה וגו'. וגילו בה דייקא. בזמנא דירושלם בחדוה צעי ב"כ למחדי. רבי אלעזר לטעמיה דלחור שמחו את ירושלם טיבו דכתיב עבדו את ה' בשמחה: (ג-ק"ה)

מא

אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. אמר רבי שמעון כל מי שמסתכל על החולה כשהוא שוכב על ערסיה. ומשגיח עליו ומודיע לו שיסתכל בחטאיו ויפשפש במעשיו. ויחזור בתשובה לפני הקב"ה. הוא גורם לו להנצל מגיהנם ולהשיב רוחו להקב"ה. וע"ז כתיב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. מהו ביום רעה. ביום רע ה' צריך לומר. אלא ביום רעה. ביום ששולט רעה ההיא לקחת נשמתו. אשרי משכיל אל דל. זה הוא חולה. כמש"כ (שמואל ב' יג) מדוע אתה ככה דל בן המלך. ובשבי"ל זה (ביום רעה) ימלטהו ה'. מי שמסתכל בחולה הזה להחזירו מחטאיו לפני הקב"ה. הרי זה ביום שישלוט הדין על העולם ינצל ממנו. וש"כ ביום רעה ימלטהו ה': (ג-ר:)

רבי יהודה פתח ואמר. אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. מקרא זה ביראו אותו שבשנה ביהאדם שוכב על ערש דוי הרי הוא נתפס בשרי הדין של המלך. ראשו בסוגר ורגליו בכבל. כמה חילות שומרים אותו מצד זה ומצד זה. כל אבריו בלחץ מתרוצצים אלו באלה. תאות האוכל סרה ממנו. באותו הזמן פוקדים עליו אפטרופס ללמד עליו וכות לפני המלך. ככתוב (איוב ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'. בשעה ההיא אשרי חלקו של אדם שנכנס אליו ומלמד לו הדרך להנצל מעונש הדין. וש"כ אשרי משכיל אל דל. ואיך יוכל להצילה. ללמדו

מא

אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. אמר רבי שמעון כל מאן דמסתכל על מרע כד איסו צבי מרעיה. ואשגח עליה ואלודע ליה דיסתכל בחוביו ובעובדיו. עיתוב צתיבתא קמי קודשא בריך הוא. איסו גריט ליה לאשתובא ולאשתבא ליה רוחיה. וע"ד כתיב אשכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. מהו ביום רעה. ביום רע מצעי ליה. אלל ביום רעה. ביומא דשלגא הוה מרע. למיטב כשמתיה. אשרי משכיל אל דל. דא הוא מרע. כד"א (שמואל ב' יג) מדוע אתה ככה דל בן המלך. ובגין כך (ביום רעה) ימלטהו ה'. מאן דמסתכל בהאי מרע לאתבא ליה מחוביו קמי קב"ה. איסו ביומא דשריא דינא על עלמא ישתויב מניה. הס"ד ביום רעה ימלטהו ה': (ג-ר:)

רבי יהודה פתח ואמר. אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. האי קרא ארוקומה ליה כשעתא דב"כ שכיב צבי מרעיה. הא אתפס בלטרונא דמלכא. רישיה בקולרא רגליו בעפסרה. כמה חילין נטרין ליה מהאי גיטא ומהאי גיטא. שיפוי כלסו בזוחקא מניחין אלין דאלין. מיכלא אתעדו מניה. בהאי זמנא פקדין עליה אפטרופס למילף עליה זכו קמי מלכא. דכתיב (איוב ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'. בהאי שעתא זכאס חולקיס דב"כ דעל לגביה ואוליף ליה לחרא לשחבותיה מן דינא. הס"ד אשרי משכיל אל דל. וסיד יכיל לשבא ליה. למילף

ללמדו דרכי החיים שיחזור בתשובה לפני רבונו. ובכן נעשה זה אפטרופוס עליו למעלה. ומה שכרו. ביום רעה ימלטהו ה' : ד"א אשרי משכיל אל דל. כמה גדול שכרו של פני לפני הקב"ה. א"ר חייא תמה אני על מקרא זה שכתוב (תהלים 100) כי שומע אל אביונים ה'. וכי רק אל אביונים שומע ולא לאחר. א"ר שמעון לפי שהם קרובים יותר למלך. שכתוב (100 יא) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוזה. ואין לך בעולם לב נשבר כמו לב העני. עוד א"ר שמעון בוא וראה כל אותן בני העולם נראים לפני הקב"ה בגוף ונפש. והעני אינו נראה אלא בנפשו בלבד. והקב"ה קרוב לנפש יותר מלגוף : (3-א).

ד"א אשרי משכיל אל דל וגו'. אמר רבי מהו דל. איש נסתר. בוא וראה דל נקרא איש שאין לו משלו כלום. ואינו מבקש פרוטה מכל איש. והוא נסתר שאינו מגלה צרתו לכל איש. ובשעת צרתו הוא עושה מריבה כלפי מעלה ואומר. למה אני חייב יותר מכל שאר האנשים שבעולם. לאיש ההוא יש עושר גדול. ביתו מלא עם זהב וזכוכית. ולי אין בביתי פרוטה. גם אין לי חלב לאכול ובגד ללבוש. עד שמתלונן בדברים כלפי מעלה וחוטא לפני הקב"ה. וכל איש שיחזיק במעוון ונותן לך צדקה. ע"ז כתוב (ישע' 10) או יחזיק במעונו יעשה שלום לי וגו'. והקב"ה מה אומר. אין דנים לאדם אלא לפי הצער שלו : (10)

וי יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו. אמר רועה הנאמן. בשעה שהחולה שוכב על מטתו בבית מחלתו. ואש בוער בגופו מן המרה שהיא מבצרת בלהבות אש על עורקי הכבד ותחפוץ לשרוף כל הגוף. אז הוא כרמיון הים כשהוא סוער. שגלי הים מתנשאים עד הרקיע ופורצים לצאת מגבולם להחריב העולם. ולפי השכינה שהיא להחולה כמו החול המקיף את הים שלא יפרוץ לצאת מגבולו. כמו כן השכינה מקפת להגוף ותומכת לו. כמש"כ י"י יסעדנו על ערש דוי. ולפיכך דרשו בצ"י התלמוד שהמבקר את החולה אל ישב למראשותיו. לפי שהשכינה על ראשו. ולא רגליו לפי שמלאך המות רגליו. ואין זה לכל איש אלא לבינוני. אבל לצדיק גמור ה' יסעדנו על ערש דוי על ראשו. והשכינה מקפת לגופו עד רגליו. ולרשע גמור מלאך המות מקיף לו מכל צד. וזה יצר הרע שלו המקיפו מכל צד : (2-רג' 1)

למדנו ער"ש הוא רע"ש והוא עש"ר בהיפוך האותיות. עשר זו השכינה שהיא כוללת עשר ספירות. ועל"י אמרו שאין קדושה בפחות מעשרה. והיא שורה למראשותיו של החולה. ובעבורה ה' יסעדנו. ובמה. על ער"ש דוי על שכינתו בודאי נשיעשה מן ער"ש עש"ר שהיא סועדת להגוף. ואם אין השכינה שם הרי רע"ש ורוח סעה שם הסוער לגופו של החולה. כמו שכתוב (יונה א) והאניה חשבה להשבר. ובזמן שהשכינה סועדת לו להגוף. קול יוצא (יחזקאל ב) בן אדם עמוד על רגליו. והוא עומד ממחלתו ונפטר מן הדין שלם בגופו שלם בממונו : (10)

למילף ליה אורחיו דחיי לאתבא לקמי מאריה. כדון אתעביד דאפטרופוסא עליה לעילא. ומאי אנריה. ביום רעה ימלטהו ה' : ד"א אשרי משכיל אל דל. כמה תקיפה אגרא דמסכנא קמי קב"ה. א"ר חייא תוהגא על האי קרא דכתיב (תהלים 100) כי שומע אל אביונים ה'. וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. א"ר שמעון בנין דליטון קריבין יתיר למלכא. דכתיב (100 יא) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוזה. ולית לך בעלמא דליהו תביר לבא כמסכנא. או א"ר שמעון תא חזי כל אינון בני עלמא אחמיין קמי קב"ה בגושא ונפשא. ומסכנא לא אחמיין אלא בנפשא בלחודו. וקב"ה קריב לנפשא יתיר מנפשא : (3-א).

ד"א אשרי משכיל אל דל וגו'. אמר רבי מהו דל. גברא טעירא. תא חזי דל אחקרי גברא דלית ליה מדליה כלום. ולא שאל פרוטה משום גברא. וליהו נסתר דלא גלי דוחקא דליה לזוס גברא. ובשעתא דדוחקא דליה הוא עביר מריבה כלפי מעלה ואמר. מאי אהי יתיר מייבא מכל שאר גוברין דעלמא. להיהו גברא עותרא סגני. ביתא דליה מלא מן דהבא וכספא. ולי לא איה בביתי פרוטה. ולא איה לי לחמא למיכל וכסו למלכא. עד שמיח מלין כלפי מעלה ומב קמי קב"ה. וכל איניס דיחזיק במעונו ויהיב ליה צדקה. ע"ד כתיב (ישע' 10) או יחזיק במעונו יעשה שלום לי וגו'. וקב"ה מאי אמר. אין דיין לגברא אלא לפוס לערא דליה : (10)

וי יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו. אמר רע"ש מהימנא בשעתא דמרע שכיב על ערסיה בני מרטיה. ואשא יקרא בגופא ממרה דליהו אדליקת בשלבוין על ערקין דכבד ובעי לאוקדא כל גופא. כדון איהו כגוונא דימא כד איהו כעיס. דגלי ימא סלקין עד רקיעא ובעו לנשא מתחומייהו לחברא עלמא. אי לאו שכינתא דליהי לחולה כחול דאסתר לימא דלא יפסוק מתחומא דליה. אוף הכי שכינתא אסחרת לגופא וכמכא ליה. כד"א י"י יסעדנו על ערש דוי. ובג"ד אוקמוה מארי מתניתין המבקר את החולה לא ליתיב למראשותיו. בנין דשכינתא על רישיה. ולא לרגליו דמלאך המות לרגליו. והאי לאו לכל בני אלא לבינוני. אבל לצדיק גמור ה' יסעדנו על ערש דוי על רישיה. ושכינתא אסחרת גופיה עד רגליו. ולרשע גמור מלאך המות אסחרת ליה בכל סערא. ודא יצר הרע דליה דאסחרת ליה בכל סערא : (2-ג' 10) תאלא ער"ש איהו רע"ש ואיהו עש"ר בהיפוך דאחון. עשר דא שכינתא דליהי כללא דאשר ספירין. דעלה אתמר אין קדושה בפחות מעשרה. ואיהי שריא לנישא דחולה. ובנייה ה' יסעדנו. ובמאי. על ער"ש דוי על שכינתו ודאי. [דאתעביד מן ער"ש עש"ר] דליהי סמיכת ליה לגופא. ואס שכינתא לאו תמן הא רע"ש ורוח סעה שם הסוער דאסחרת גופיה דב"כ. דכתיב ביה (יונה א) והאניה חשבה להשבר. ובזמן דשכינתא סמיכת ליה לגופא. קלא נפיק (יחזקאל ב) בן אדם עמוד על רגליו. וקאים ממרעא דליהי ונפיק מן דינא שלום בגופיה שלום בממונו : (10)

ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן. א"ר יוסי א"ר יהודה מהו אמן. א"ר אבא הרי נתבאר שהכל נקרא אמן. המעין של נחלה הוא הנמשך נקרא אמן. (ה) שכתוב (משלי ג) ואהיה אצלו אמון. א"ת אמון אלא אמן. גם נחל שהוא שנמשך ויוצא אמן נקרא. שלמדנו כתוב מהעולם ועד העולם. עולם שלמעלה ועולם שלמטה. אף כך אמן ואמן. אמן שלמעלה ואמן שלמטה. אמן הוא הקיום של הכל : (א-רמב"ד)

ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן. א"ר יוסי א"ר יהודה מהו אמן. א"ר אבא הרי נתבאר שהכל נקרא אמן. המעין של נחלה הוא הנמשך נקרא אמן. (ה) שכתוב (משלי ג) ואהיה אצלו אמון. א"ת אמון אלא אמן. הסוף נחלה דנגיד וכפיק אמון אקרי. דתינא מהעולם ועד העולם. עולם דלעילא ועולם דלתתא. און הכי אמן ואמן. אמן דלעילא ואמן דלתתא. אמן קיומא דכלהו : (ג-רמב"ד)

מב

כאילו תערג על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים. פתח רבי שמעון ואמר כאילו תערג על אפיקי מים וגו'. זכאים הם ישראל מכל העמים. שהקב"ה נתן להם תורה, הקדושה. והנחילים נשמות קדושות ממקום קדוש. למען יעשו מצותיו וישתעשעו בתורה. שכל מי שמתעשעע בתורה אינו מתירא מכל שכתוב (תהלים קיט) לולי תורתך ששועי או אבדתי בעניי. מי הם ששועי. התורה. כי התורה נקראת ששועים. שכתוב (משלי ח) ואהיה ששועים יום יום. וזהו שלמדנו שהקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן העדן. מהו להשתעשע. בשביל לשמוח עמהם. שלמדנו זכאים הם הצדיקים שכתוב בהם (ישעי נח) או תתענג על ה'. בשביל להתענג מן השפע שהוא של הנחל (ה) כמש"כ (שם) והשביע בצהצחות נפשך. כביכול הקב"ה משתעשע בהם עם השפע שהוא של הנחל שמתענגים בזה הצדיקים. וכל מי שמתניע בתורה זוכה להשתעשע עם הצדיקים מן השפע שהוא של הנחל. ולמדנו כאילו תערג על אפיקי מים. זו כנסת ישראל (ב) כמש"כ (תהלים כב) אילותי לעזרתי חושה. תערג על אפיקי מים ודאי לשתות מן המים של מעינות הנחל על ידי הצדיק (ג) תערג. כמש"כ (שיר ו) לערוגת הבושם (ד) כן נפשי תערג אליך אלהים. לשתות מימך בעולם הזה ובעולם הבא. מעינות הנחל איזה הם. מעין אחד למעלה (ה) שנאמר (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו'. ומשם נמשך ויוצא ומשקה את הגן (ו) וכל אותן הנחלים נמשכים ויוצאים ומתאספים בשני מעינות שנקראים

מב

כאילו תערג על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים. פתח רבי שמעון ואמר כאילו תערג על אפיקי מים וגו'. זכאין אינון ישראל מכל עמין. דקב"ה יסב לון אורייתא קדישא. ואוריית לון נשמתין קדישין מאתר קדישא. בגין למעבד פקודין ולאשתעשע באורייתא. דכל מאן דאשתעשע באורייתא ללא דחיל מכללא. דכתיב (תהלים קט) לולי תורתך ששועי או אבדתי בעניי. מאן אינון ששועי. אורייתא. דאורייתא ששועים אקרי. דכתיב (משלי ח) ואהיה ששועים יום יום. ודא הוא דתינין דקב"ה אתי לאשתעשע עם לדיקא בגנתא דעדן. מהו לאשתעשע. בגין למחדי צהו. דתינין זכאין אינון לדיקא דכתיב צהו (ישעי יח) או תתענג על ה'. בגין לאשתענג מהסוף שקין דנחלא (ה) כד"א (שם) והשביע בצהצחות נפשך. כביכול קב"ה משתעשע צהו מהסוף שקין דנחלא דמתענגי צהו לדיקא. וכל מאן דאשתדל באורייתא זכי לאשתעשע עם לדיקא מהסוף שקין דנחלא. ותאלא כאלו תערג על אפיקי מים. דא כנסת ישראל (ב) כד"א (תהלים כב) אילותי לעזרתי חושה. תערג על אפיקי מים ודאי לאתשקיא משקין דמזבועי דנחלא על ידא דלדיק (ג) תערג. כד"א (שיר ו) לערוגת הבושם (ד) כן נפשי תערג אליך אלהים. לאתשקיא מינך בעלמא דין ובעלמא דאתי. מזבועי דנחלא מאן אינון. מזבועא חד דלעילא (ה) דכתיב (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו'. ומתמן נגיד וכפיק ומשקי גנתא (ו) וכל אינון נחלין נגדין וכפיקין ומתכשין בתרין מזבועין דאקרין

זו הדר

מא (ה) כאן רבו הפירושים. ונלפע"ד כוונתו דמבוע דהוא נחלא דנגיד אמן אקרי. והוא עולם החכמה. והוא נחלא דנגיד ונפיק אמן אקרי. זה עולם הבינה. וע"ז מביא ראיה כי כמו מהעולם ועד העולם. עולם דלעילא היינו עולם דלתתא ששורשו הוא התפארת. ועולם דלתתא היינו עולם העשיה ששורשו היא המלכות. כמו כן אמן ואמן. אמן דלעילא היינו חכמה ואמן דלתתא היינו בינה : עור י"ד כוונתו שעולם דלעילא היינו יהודא עילאה חכמה ובינה. ועולם דלתתא היינו יהודא תתאה תפארת ונחלות. וכמו כן אמן הראשון אמן דלעילא. היינו יהודא עילאה חריב כי אלתף רמו על חכמה. מ' נרין רמו על בינה. ואמן דלעילא אמן דלתתא. היינו יהודא תתאה תפארת. כי אמין בני' הוייה ארניו :

מב (ה) שקין דנחלא זו הארת השפע מעולם הבינה שעל זה נאמר או הרענג על ה'. על ה' ודאי כידוע. וזאת השפע נקראת צהצחות : (ב) זו הבינה הקדושה : (ג) ע"י כפירת היסוד. (ד) פ"י שהיא נעשית ערוגה כלאה מימי שפע הבינה : (ה) זו הבינה : (ו) מן הבינה וישרד השפע דהמלכות שנקראת נן :

שנקראים נצח והוהר. וא"ה נקראים אפיקי מים בהמרגה ההיא שנקראת צדי"ק (י) שממנו נמשך ויוצא השפע להשקות את הגן. לפיכך אי"ל וצב"י ביחד נמצאים (ח) צד"ק וצדי"ק: (ג-טו:)

עוד אמר רבי שמעון כא"ל תערג על אפיקי מים. מקרא זה נתבאר. אבל חיה אחת יש בצולם. והיא שולטת בממשלה על אלה מפתחות בכל יום (ט) והיא נקבה. והשתוקקות שלה תמיד על אפיקי מים לשתות ולהרוות מצמונה (י) שכתוב כא"ל תערג על אפיקי מים כאלה בתחלה כתוב כא"ל ולא כתוב כאילתה. ואח"כ תערג ולא כתוב יערג. אבל זה סוד ומשמעות זכר ונקבה שניהם יחד שלא להפרידם כי אחד הם (א) ולא נצרך להפריש זה מזו אלא שניהם יחדו. וזאת החיה הנקבה תערג על אפיקי מים. וכשהיא מתעברת מן הזכר ועמוס עליה (יג) שהרי על מדת הדין קיימת. וכאשר צריכה ללדת מומין לה הקב"ה נחש העליון הגדול. ובא ומכישה באתו מקום ומלידת (יג) וזהו סוד הכתוב הרבה ארבה עצבונך והרונך. לפי שהיא רועדת בכל יום זה ועצב על מועסי העולם. בעצב תלדי בנים. בעצב. זה סוד הנחש המעצב פניהם של העולם. וא"ל אישך תשוקתך. כמש"כ תערג על אפיקי מים. והוא ימשל בך. הרי ביארנו הסוד שהוא מושל עליה (יד) וכל זה מפני מה. לפי שאמרה הלבנה כמו שלמדנו (טו) ובעבור זה נתמעט אורה ונקטן ממשלתה. ואין לה רשות מעצמה מלבד מה שנותנים לה הכח: (ג-יט:)

רבי אבא פתח כא"ל תערג על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים. מקרא זה נתבאר. כתוב כאן אי"ל. וכתוב שם אילת השחר. לפי שיש מדרגת זכר ויש מדרגת נקבה (יג) ונאעפ"י כן הכל אחד. אי"ל ההוא נקרא בשם של זכר וגם הוא נקרא בשם של נקבה. זש"כ כא"ל תערג ולא כתב יערג. והכל אחרן ומהו אילת השחר. אלא זאת היא חיה רחמנית שאין בכל חיות שבעולם רחמנית כמותה. לפי שבזמן שהשעה רוחקת לה ונצרכת לזמן עבודה ועבור כל החיות (יג) היא הולכת למרחק לדרך רחוק ומשם מוליכה ומביאה מזון. וכמש"כ ממרחק תביא לחמה (יג) ולא תחפץ לאכול עד שתבוא ותחזור למקומה. גיפני מהם. שבביל שיתאספו אליה שאר החיות ותחלק להם מזותו המזון. וכאשר היא באה מתאספים אליה כל שאר החיות (יג) והיא עומדת באמצע ומתלקת לכל אחד ואחד. כמש"כ (מסעי יא) ותקם בעוד לילה ותגן טרף לביתה וגו'. והמה שהיא מחלקת

לחקרון נלח. וכו'. ואלו חקרונ אפיקי מים כסוהו דרגא דלדי"ק (י) דמיטס גניד ונפיק ומתסקול גנתא. בנין כך אי"ל ולב"י כחדל משתכחי (ח) לדי"ק ולדי"ק: (ג-טו:)

תו אמר רבי שמעון כא"ל תערג על אפיקי מים. האי קרא חוקמוס. אבל חיה חדא חיה בעלמא. ואיסי שלטא בשלטנא על אלה מפתחן בכל יומא (ט) ואיסי נוקבא. ותיאובתא דילה תדיר על אפיקי מים למשתי ולאחרוואה מלחמתא (י) דכתיב כא"ל תערג על אפיקי מים. הכא חיה לאסתכלא. בקדמיתא כתיב כא"ל ולא כתיב כאילת. ולבתר תערג ולא כתיב יערג. אבל רוא דא דכר ונוקבא תרווייו כחדא דלא לאפרשא לון וחד חיוס (יא) דלא אלעריך לסלקא דא מדא אלא תרווייו כחדא. ואי נוקבא תערג על אפיקי מים. ואיסי מתעברא מן דכורא וקסי עליה (יג) דהא על דינא קיימא. וכד אולית קב"ה זמין לה הד חויא עלאה רבבא. ואי ונדיך לגבי ההוא אחר ואולידת (יג) ורוא דא הדיס ארבה עלבונך והריך. בנין דאיסי מתלחלח בכל יומא יעניינו על טיבדין דעלמא. בעלב תלדי במים. בעלב. דא רוא דהוא דעניב אלפיהון דעלמא. ואל איכך תבוקתך. כד"א תערג על אפיקי מים. והוא ימשל בך. הא חוקמוס רוא דאיסי בליס עליה (יג) וכל דא למס. בנין דאמרס סיכרס כמה דתמין (יג) יענינו כך אועירת נכוראס ואועירת שלטנא. וליה לה רשו מגרמס בר כד יסבין לה חילא: (ג-יט:)

רבי אבא פתח כא"ל תערג על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים. האי קרא חוקמוס. כתיב הכא א"ל. וכתיב הכא חילת השחר. בנין דחיה דכר וחיית נוקבא (יג) ונאעפ"י דחיה דכר ונוקבא כלל חד. הסוהו איל חיוס ארבי דכר ואיסי חקרי נוקבא. הס"ק כא"ל תערג ולא כתיב יערג. וכלל חזן ומהו חילת השחר. אלא דא חיוס חיה רחמנית דחיה בכל חיון דעלמא רחמנית כותס. בנין דבשעתא דדחיקת לה שעתא ואלעסיכת לזמנא לה ולכל חיון (יג) חיוס חולת למרחק ללרח רחוקא ואחיות ואזולת מוינא. וכד"א ממרחק תביא לחמה (יג) ולא בעאת למיכל עד דתיטי ותתסדר לאתרהא. אחיו. בנין דויכנסון לגבס שאר חיון ותחלק לון מההוא מוזנא. וכד אלת מתכסין לגבס כל שאר חיון (יג) והוא קיימא באלעטא ופלגת לכל חד וחד. כד"א (משלי יא) ותקם בעוד לילה ותגן טרף לביתה וגו'. וממחי דפליגת

זיו הוהר

(י) מן הפירות נצח והוהר נמשך השפע ליסוד צדיק: (ח) איל סלכות. צדיק חסד. צדיק יסוד: (ט) הפתחות מן אונות השפע אייהו נוקבא. פי' היא סרת הסלכות: (י) פי' כן שפע עולם הבינה: (יא) זה ידוע כסוהו מקומוס שבאשר הסלכות סודווגת עם התפארת הם אחד. וגם הסלכות נקראת ב"ששון זכר: (יג) פי' כשהוא נתמלאת בשפע מן התפארת להשגיר עולם הזה מן העוור המקטרג קבטרג ישע"י סרת הדין אין כדאי להשפיע השפע לעולם הזה. ועי"ז היא נעשית כקשה לילד: (יד) סוד הנחש רוא הוא סוד נדול ונורא שאינו סוכן: (יז) התפארת שורט על הסלכות כדמיון השמש על הרבנות: (יז) ששקטנה לומר אין שני כ"כיו בשתמשם ככתרי אחד: (ט) התפארת וביכות (י) לחלק שפע לע' השרים עבור עולם הזה: (ח) ממרחק פי' שיעולם הבינה באמצעות התפארת: (ט) השכנים שרים:

לפניה לון אישי שבטא כאילו אכלה יתיר מיכלא
מכלהו וכד ייתי לפרא דלקרי שחר ייתי לה חבלים
דגלותא (ב) ובג"ד אחקיראת אילת הסחר על שם
קדרותא דלפרא. דחבלים לה כילודה. הס"ד
(יש"י כו) כמו סרס תקריב ללדת תחיל תועק בחבליה
וגו'. אימתי לפניה לטון. כד לפרא צעי למיתו.
ובעוד דליחו ליליא וקדרותא סליקת
לאהסרס (כא) כד"א ותקס צעוד לילה ותתן טרף
לביטה וגו'. כיון דאנסיר לפרא כלשו שבטין צמוגת
לילה. כדון קלא חדא אתער בצאלמיהא דרקיעא. קלחי
בחיל ואמר. קריבין עולו לדוכתיכו דחיקין פוקי.
כל חד לביכס לאתריס דאתחיו ליה. כיון דאנסיר שמש
כל חד וחד אתכניש לאתריס. הס"ד (תהלים קד) תורה
השמש יאספון וגו'. ואישי אולת ביממא ואתגליא צליליא
ופלגא צלפרא. ובגניי כך לקרי אילת הסחר.
לבתר אתתקפא כגיבר וחולת וחקרי איל. לאן
אתר אולת. אולת שתין פרכי מהסוה אתר
דנפקא (כב) ועאלת לגו סורא דחשוכא ומתמן
ארתת מווגת. כד אולת בגו הסוה סורא דחשוכא
ארה לרגלס חויא חדא עקימא ואילו לרגלס (כג) ואישי
סלקא מתמן לגבי סורא דסורא (כד) כיון דמסת תמן
זמין לה קב"ה חויא אחרא (כה) וכפיק ומקטרגי דא
צדא ואישי אשתובית ומתמן נפלת מווגת ותבת
לאתריס צלפגות ליליא. ומפלגו דליליא שריאת
לפלגא עד דסליקת קדרותא דלפרא. כיון דאנסיר יממא
אולת ולא אתחויאת כמה דאתמר. ובשעתא דעלמא אלעריך
למטרא מתכנישין לגבס כל שאר חיון (כו) ויהא סליקת
לריש סורא רמאה. אעספת רישהא בין ברכסא וגעת
גועה צתה גועה. וקב"ה שמת קלא דילה ואתמלי רחמין
וחס על עלמא. ויהא נחתת מריש סורא ורשהת
וגחית גרמסא. וכל שאר חיותא רסעין אבתרסא ולא
משכחין לה. הס"ד כאילו תערג על אפיקי מים. מהו
על אפיקי מים. הנהו דלחיבשו ועלמא לחי
על מיא כדון תערג : (ג-רמט.)

מחלקת להם היא תשבץ כאילו אכלה יותר מאכל
מכלן. וכאשר יבא הבקר שנקרא שחר יבאו לה חבלים
של הגלות (ב) ולפיכך נקראת אילת השחר על שם
חשכות הבקר. שיהיה לה חבלים כילודה. וש"כ
(ישעי' כו) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תועק בחבליה
וגו'. ומתי היא מחלקת להם. כאשר הבקר קרוב לבוא.
ובעוד שהוא לילה וחשך היא תעלה לקבל
הארה (כא) כמש"כ ותקם בעוד לילה ותתן טרף
דביטה וגו'. כיון שמאיר הבקר כלם נשבעים בהמזון
שלה. אז קול אחד נתעורר באמצע הרקיע. קורא
בכח ואומר. הקרובים יכנסו למקומם והרחוקים יצאו.
כל אחד יאסף למקומו הראוי לו. כיון שמאיר השמש
כל אחד ואחד נאסף למקומו. וש"כ (תהלים קד) תורה
השמש יאספון וגו'. והיא הולכת ביום ונתגלית בלילה
ומחלקת כעלות הבקר. ולפיכך נקראת אילת השחר.
אח"כ מתגברת כגבור והולכת ואז נקראת איל. אנה
הולכת. הולכת ששים פרסאות מהמקום ההוא
שיוצאת (כב) ובכנסת לתוך הר שהוא חשך ומשם
מביאה המזון. כאשר הולכת בתוך הר החשך נמשך
אחריה נחש עקלתון אחד והולך לרגלה (כג) והיא
עולה משם אל ההר שהיא אור (כד) כיון שמגעת שמה
מומין לה הקב"ה נחש אחר (כה) ויוצא ומתגרים זה
בוזה והיא ניצלת ומשם היא לוקחת מזון וחוזרת
למקומה בחצות הלילה. ואחר חצות הלילה מתחלת
לחלק מזון עד עלות חשכות הבקר. כיון שמאיר היום
הולכת ולא נראית כמו שנתבאר. ובזמן שהעולם נצרך
למטר מתכנסות אליה כל שאר החיות (כו) והיא עולה
לראש הר גבוה. מכנסת ראשה בין כרעיה ותגעה
גועה אחר גועה. והקב"ה שומע קולה ונתמלא רחמים
ומרחם על העולם. והיא יורדת מראש ההר ובורחת
ומסתרת עצמה. ולכ שאר החיות רצות אחריה ואין
מוצאות אותה. וש"כ כאיל תערג על אפיקי מים. מהו
על אפיקי מים. כאשר נתיבשו המים והעולם נצמא
למים אז היא תערג : (ג-רמט.)

יומם יאוס ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'.
אמר רבי שמעון אשרי חלקו מי שבא עם
השכינה [בבקרן] בשעה שהיא באה לקבל פני המלך
לספר עמו. וזה היה נמצא עמה [בלילה] בשעה
שהויט המלך ימינו לקבל את השכינה. וש"כ (תהלים קלט)
אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. מהו אחרית ים.
אותה שעה של הבקר היא אחרית ים ההוא. שבחצות
הלילה היה התחלה וצוד היה דין. ועכשיו הוא
אחרית של הדין. שנסתלקים הדינים שלה והיא
נכנסת בכנפי המלך. היא וכל אותן שנזדונו
עמה (כו) וש"כ אשכנה באחרית ים. ולמדנו כל אותן
שהתיגו

יומם יאוס ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'.
אמר רבי שמעון זכאס חולקיס מלון דלתי עס
מטרומיתא [צלפרא] צבעתא דאתת לקבלא אנפי מלכא
לאשתעי ציה. ואשתכח עמה [צליליא] צבעתא
דאוישין מלכא ימינא לקבלא למטרומיתא. הס"ד (תהלים קלט)
אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. מהו אחרית ים.
היהא שעתא אחרית דהסוה ים היה. דכד אתפלגין
ליליא שירותא סיה ודינא סיה. וסעתא אחרית סוה
דיליא. דמתלקין דיעהא ועאלת צגדפוי
דמלכא. היה וכל אינון דמזדונוין
לה (כו) הס"ד אשכנה באחרית ים. ותאנא כל אינון
דמתפלגי

יו הוהר

(כ) אנפיי שיונקים חני שרים שפע שלהם מן השכינה הקדושה מ"ם ירעו וישחיתו יעם ישראל האובות שהם שולמים עליהן ;
(כא) לקבל שפע מן החסדא : (כב) שחין פרכי י"ד שוה רמו על שש הספורות שעל החלכות עד הבינה שהוא עולם הבריאה
ונקרא הר של חשך בענין ההשגה. כי יוצר הוא אור. ובורא הוא חשך. ומן הבינה נמשך השפע למלכות : (כג) מ"ם כרון אחריה
לגזר מסנה השפע בחזירתה משם : (כד) היינו לעולם היצירה : (כה) אפשר שוה המלאך גבריאל ילחם עם המים ואין מניחו לגזול השפע ;
(כו) כל ע' השירים : (כז) היינו אותם שלמדו תורה מחצות הלילה עד הבקר :

שהתיגעו בתורה בחצות הלילה נשתתפו עם השכינה. וכאשר בא הבקר והמלכה מתקרבת אל המלך. הרי זה נמצא עמה לפני המלך. והמלך פורס כנפיו על כלם. וז"כ יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו': אמר רבי ייסא הרי אמרו שהקב"ה וכל אותן הצדיקים שבתוך הגן עדן כלם מקשיבים לקולם של אותן שמתעוררים בחצות הלילה לקרות בתורה. וחוט של חסד נמשך עליהם ביום. שכתוב יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'. וע"כ התשבחות העולות בלילה לפניו זו היא שבחה שלימה: (ג-ה).

מג

שִׁלְחַן אורך ואמתך המה ינחוני ביאוני אל הר קדשך ואל משכנותיך. אמר רבי יוסי כתוב ויאמר אלהים יסי אור ויהי אור. הרי ביארו שאור ההוא נגנו. והוא מתוקן אל הצדיקים לעולם הבא. כמו שפירשנו שכתוב אור זרוע לצדיק. לצדיק ודאי סתם. ואור ההוא לא שמש בעולם מדבר ביום הראשון. ואח"כ נגנו ולא שמש יותר. רבי יהודה אומר אלמלי נגנו מכל וכל לא נתקיים העולם אפילו רגע אחד. איא נגנו ונזרע כזרע זו שעושה תולדות וזרעים ופירות. וממנו נתקיים העולם. ואין לך יום שלא יופיע ממנו בעולם וזה מקיים הכל. שבו זן הקב"ה את העולם. ובכל מקום שלומדים תורה בלילה יוצא חוט אחד מאותו אור הגנוו ונמשך על אותן לומדי התורה. וז"כ יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. יום שהוקם המשכן למטה מה כתוב (שמות ט) ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן. כהו הענן. חוט אחד היה מאותו אור הראשון שהופיע בחדוה של השכינה כאשר נכנסה להמשכן שלמטה. ומיהיום ההוא לא נתגלה עוד. אבל שימוש הוא משמש בעולם. והוא מחדש בכל יום מעשה בראשית: (ב-קמח:)

מר

אֵתָהּ הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב. אמר רבי יהודה אתה הוא מלכי אלהים. זה הוא שלימות של כל המדרגות כאחד זה בזאת (6) צוה ישועות יעקב כל אותן המלאכים שעושים שליחות בעולם

דמסתלי באורייתא בשעתא דתספוג ליליא אשתתף בשכינתא וכד אתי לפרא ומערכותא אתחברת עם מלכא. הוא אשתתף עמה עם מלכא. זמלכא פירס על כלו גדפו. ה"ד יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו': אמר רבי ייסא ה' אתמר דקב"ה וכל אינון לדיקיא דבגו גתא דעדן כלהו לייחין לקליהון דאינון דמתערי בפלגות ליליא למקרי באורייתא. וחוטא דחסד אשתתף עליהו ביממא. דכתיב יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'. וע"ד תוספתא דסלקין בליליא קמיה דא הוא תוספתא שלים: (ג-ה).

מג

שִׁלְחַן אורך ואמתך המה ינחוני ביאוני אל הר קדשך ואל משכנותיך. אמר רבי יוסי כתוב ויאמר אלהים יסי אור ויהי אור. ה' אוקמוס דההוא אור אתגניו. ואיכו אודמן לגבי לדיקיא לעלמא דתי. כמה דאוקמוס דכתיב אור זרוע לצדיק. ללדיק ודאי סתם. וההוא אור לא שמש בעלמא בר יומא קדמאה. ובתרא אתגניו ולא שמש יותר. רבי יהודה אומר אלמלי אתגניו מכל וכל לא קאים עלמא חפילו רגעא דרא. אלא אתגניו ואודרע כהאי זרעא דעביד תולדות וזרעין ואיבין. ומניה אתקיים עלמא. וליה לך יומא דלא נפיק מניה בעלמא ומקיים כלא. דביה זן קב"ה עלמא. ובכל אתר דלעאן באורייתא בניינא חד מוטא נפיק מההוא אור גניו ואתמשך על אינון דלעאן ביה. ה"ד יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. יומא דאתקם משכנא לתתא מאי כתיב (שמות ט) ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן. מהו הענן. חד מוטא הוה מההוא אור קדמאה דנפק בחדוה דכלהו כד עלמא למשכנא דלתתא. ומההוא יומא לא אתגלי. אבל שמיסא קא משמש בעלמא. ואיכו מחדש בכל יומא עובדא דבראשית: (ב-קמח:)

מר

אֵתָהּ הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב. אמר רבי יהודה אתה הוא מלכי אלהים. דא הוא שלימו דכל דרגין כחדא דא בדרא (6) צוה ישועות יעקב. כל אינון שלימן דעבדי שלימותא בעלמא

מ"ך (6) עליהו דהג' דרגין. פי' שלימות של כל ד' הספירות הן טריזי אלהים דהיינו תפארת ודביות: 2 7

בעולם תצוה שיהיו כלם מצד הרחמים. ולא יהיו מצד הדין. לפי שיש מזונים מלאכים מצד הרחמים ומצד הדין הקשה. אלה המלאכים הבאים מצד הרחמים אין עושים שליחות של דין בעולם כלל. ואם תשאל הא המלאך שנתגלה לו לבלעם הרי למדנו שהיה שליח של רחמים ונהפך לדין. אבל לא כן לעולם לא נשתנה. אלא שליח של רחמים היה להגן על ישראל ולהיות סניגור עליהם. וכנגד בלעם היה דין. וכך הוא דרכי הקב"ה. מטיב לזה ואותו הטוב יכול להיות דין לזה. וכך היה שם. שליח של רחמים היה להם לישראל ולבלעם נהפך לדין. וש"כ צוה ישועות יעקב. כך אמר דוד צוה על העולם שכאשר יושלחו שלוחים יהיו מצד הרחמים (ג) רבי אבא אמר צוה ישועות יעקב. שאותן שהם בתוך הגלות יהיה נמצא להם גואל בתוך גלותם. בוא וראה המובחר שבאבות יעקב הי'. ואילמלא יצחק לא בא יעקב לעולם. ולפיכך צוה ישועות יעקב זה יצחק (ד) שכיון שניצל יצחק ישועות יעקב היה: (א-ק"ט)

כ זאת באתנו ולא שכתנוך ולא שקרנו בבריתך. פתח רבי אבא ואמר כל זאת באתנו. כל אלו באו עלינו היה צריך לומר. אלא כל הדינים שלמעלה באו עלינו ולא שכתנוך. לא שכחנו דברי תורתך. מכאן יש ללמוד שכל מי שמשכח דברי תורה ואינו רוצה להתגיב בה. כאילו שוכח להקב"ה. שהרי כל התורה שמו של הקב"ה היא. ולא שקרנו בבריתך. שאין לשקר בזה אות הברית הקדוש שנרשם בו. שכל מי שמשקר בו כאילו משקר בשם המלך. לפי ששם המלך נרשם בו באדם. והמקרא שלאחריו מורה על המקרא שלפניו. שכתוב אם שכחנו שם אלהינו ונפרש כפינו לאל זר. אם שכחנו שם אלהינו. כמו שכתוב קודם ולא שכתנוך. וזו היא התורה שהיא שמו של הקב"ה. ונפרש כפינו לאל זר. כמו שכתוב קודם ולא שקרנו בבריתך. והכל ענין אחד. מה זה השקר כאן. שפורש כפיו לרשות אחר ומשקר בזה הברית. ולכך התורה נקשרת בזה האיש הנוטר ברית. שכל מי שנוטר זה הברית כאילו נוטר התורה כלל. ומי שמשקר בזה הברית כאילו משקר בכל התורה.. בוא וראה יוסף בשביל שנטר לו לברית הזה ולא רצה לשקר בו. זכה לכבוד בעולם הזה ולכבוד לעולם הבא. ולא עוד אלא שהקב"ה משרה שכנתו עליו (ז) שכתוב (תהלים טא) עדות ביהוסף שמו. וזכה לברכות של עוה"ו ולברכות בעולם הבא: (ג-יג)

כ עריך הורגנו כל היום. אמר רועה הנאמן. זכאים הם עם הקדוש שנקראו צאן מרעיתו של הקב"ה שיקריבו עצמם קרבנות לפניו. כמו שכתוב כי עריך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. ומקריבים עצמם כצאן בתעניתם. כי מה שנתמצט חלבם ורמס ע"י

בעלמא דליתו כללו מסטרא דרחמי. ולא ליתו מסטרא דדינא. בגין דלית מארי שליחן מסטרא דרחמי ומסטרא דדינא קסירא. ליתון שליחן דאתין מסטרא דרחמי לא עבדי שליחה דדינא בעלמא כלל. ואי תימא הא מלאכא דתגלי ליה לבלעם הא תימא דשליחא דרחמי הוא ואתהפך לדינא. לא לעולם לא אשתני. אלא שליחא דרחמי הוא לאגנא עליהו דישראל ולתמוי סניגורא עליהו. ולקבליה לבלעם הוא דינא. וכך ארחוי דקב"ה. חוקיב ליה והאי טיבו יכלא למוחי דינא ליה. וכך הא. שליחא דרחמי הוא ליה לישראל ולבלעם אתהפך לדינא. ובגין כך לית ישועות יעקב. אמר דוד פקיד על עמא כד ישתלחון שלוחי די להוויין מסטרא דרחמי (ג) רבי אבא אמר לית ישועות יעקב. ליתון דבנו גלותא ישתכח פורקנא להון גו גלותאון. תא חוי תושבחה לחבסן יעקב הוא. ואלמלא יחאק לא אתא יעקב לעמא. ובג"כ לית ישועות יעקב דא יחאק (ד) דכיון דאשתויב יחאק ישועות יעקב הוא: (א-ק"ט)

כ זאת באתנו ולא שכתנוך ולא שקרנו בבריתך. פתח רבי אבא ואמר כל זאת באתנו. כל אלו באו עלינו מבני ליה. אלא כל דיתין דלעילא אתו עלנא ולא שכתנוך. לא דאשניא מילולי אורייתך. מכאן אוליפנא כל מאן דאשני מילולי אורייתא ולא בני למלטי בה. כאליו אשני לקב"ה. דהא אורייתא כלא שמה דקב"ה איהי. ולא שקרנו בבריתך. ללא למשקר בהאי את קיימא קדישא דרשם ביה. דכל מאן דמשקר ביה כאליו משקר בשמא דמלכא. בגין דשמא דמלכא אתרשם ביה בבר נש. וקרא אתרא אורי ביה בהאי קרא. דכתיב אש שכתנו שם אלהינו ונפרש כפינו לאל זר. אש שכתנו שם אלהינו. כד"ה ולא שכתנוך. וז"ל איהי אורייתא דליתא שמה דקב"ה. ונפרש כפינו לאל זר. כד"ה ולא שקרנו בבריתך. וכלא חד מלה. מאי שקרא סכא. דפריש כפיו לרשותא אתרא ומשקר בהאי ברית. וע"ד אורייתא אחידת בהאי צ"כ. דכל וואן דנפיר האו ברית כאליו נטר אורייתא כלא. ומאן דמשקר בהאי כאליו משקר באורייתא כלא.. תא חוי יוסף בגין דנטר ליה להאי ברית ולא בני לשקרא ביה. זכה ליקרא בהאי עמא וליקרא לעמא דתני. ולא עוד אלא דקב"ה אשני שמיא בגויה (ז) דכתיב (תהלים טא) עדות ביהוסף שמו. וזכה לברכתא דהאי עמא ולברכתא בעלמא דתני: (ג-יג)

כ עריך הורגנו כל היום. אמר רעיא מהימנא. זכאה עמא קדישא דאתקרייא. עמא דקב"ה להקרב בגמיהו קרבני קמיה. כמה דאתמר כי עריך הורגנו כל היום נחשבנו כלאן טבחה. וקרבינן גרמייסו כעאנין בתעניתא. דמיעוט חלבא דמא דתעניתא

זיו הזהר

(ג) בין שיעקב רמו על רחמים: (א) אפשר לומר כוונתו שרוד התפלל שכן יהיה תמיד שהאבות יצילו בזכות בנים טובים: (ד) כי אמת ה' שניתוסף ליוסף רמו על ברת המלכות והשכינה הקדושה ששורשה הוא אמת ה' האחרונה כן שם הו"ה ביה:

ע"י התענית חשוב יותר מן קרבן הבהמות שהיה נתמעט הדם והחלב. ומן כל אותן האמורים ופדרים שנתאכלו כל הלילה : (ב-קט"ז)

דעמיטת איהו חסיד יתיר מקרבנא דבעירין דהוה מתמעט דמא וחלבא. וכל אינון אמורין ופדרין דמתאכלין כל ליליא : (ב-קט"ז)

מה

למנצה על שנים לבני קרח משכיל שיר יידיות. בוא וראה דוד היה מרמו לו לאיתה השבחה של שיר השירים שהיא קודש קרשים על ירי בני קרח. אלא שלא הגיע עוד הזמן שיהיה שיר השירים נאמר. לפיכך כתוב למנצה על שנים לבני קרח משכיל שיר יידיות. על שושנים. אלו נשיקות פיהו שנקראות שפתותיו שושנים. ד"א שושנים. אלו ששת השנים שמחברות בואת השושנה האדומה שהיא השביעית לכלן (א) משכיל. זו המשכת השפע של הקדמון הקדוש שנמשך להם באותה שעה שמדוגים יחד ואינם נפרשים (ב) לפי שאותן הנשיקות הן התדבקות רוח ברוח בלי הפרד. שיר יידיות. רמו לזה השיר שנקרא שיר כפול. שם שיר השירים וכאן שיר יידיות הכל אחד. הקב"ה וכנסת ישראל נקראים דודים (ג) כמש"כ שתו ושכרו דודים. לפיכך כתוב שיר יידיות. שאותן הדודים זה משבח לזאת וזאת משבחת לזה. וכמו ששם התחילה כנסת ישראל בשבחה. וכן נראה שכתוב ישקני מנשיקות פיהו. כמו כן כאן היא התחילה לשבח למלך :

רחש לבי דבר טוב. רחש לבי. זו החיה הרומשת בלילה שנקראת לבי. דבר טוב. שעה ברצונה שיתחבר המלך עמה שנקרא טוב. ד"א לפי שלא ניתנה לה רשות לגלות אמר רחש. לפי שמלחש לה דבר זה בלב. ואפילו בשפתים לא ניתנה לה רשות ללחש אלא בלב. ד"א מפני מה רחש לבי. לפי שדבור לבי קול אינו יכול לדבר. וזאת לבי שנקראת דבור עד אז עוד לא היתה בהשתלמות (ד) עד שבה שלמה המלך ובנה לה בית. ונשתלמה הלבנה בגדלות יתרה על כלן. לפי שהקול נתחבר עמה. ובשעה ההיא ניתנה לה רשות לדבר כיון שנשתלמה עם הקול. וישבה בהשתלמות עם המלך. לפי שהולירה בן חכם בעולם שהכין בית למלך. ואז שת המלך מדורו עמה והתחילה לדבר ואמרה ישקני מנשיקות פיה. אבל אז בימיו של דוד עד עתה לא ישבה בהשתלמות. לפיכך רחש לבי בודאי דבר טוב ההוא. עכשיו טוב ולא טובים. כיון שנתחבר הקול עמה אז טובים. כמש"כ כי טובים דודין מיון. שאותן הדודים שניהם ביחד. שם דודים וכאן יידיות. אומר אני מעשי למלך. שיתעורר מלך העליון. ומה הם מעשי. הלא מי שאין תלויה בו העשיה מה הוא עושה

מה

למנצה על שנים לבני קרח משכיל שיר יידיות. תא חזי דוד רמו ליה להאי תוספתא דשיר השירים קדש קדוש על ידא לבני קרח. אלא קדש קדש קדש על שנים לבני דלתמר. בנ"כ כתוב למנצה על שנים לבני קרח משכיל שיר יידיות. על שושנים. אלון נשיקות פיהו דלקרון שפתותיו שושנים. ד"א שושנים. אלון שית שנין דלתחברון בהאי שנסה סומקא דליסי שביעאה דכלא (א) משכיל. דא נגירו דעתיקא קדישא דנגיד לון בהאי שעתא דיתבי יחד ולא מתפרשין (ב) בגין דאינון כשיקין דדבקווא דרוחא ולא מתפרשין. שיר יידיות. רמו להאי שירתא דלקרי שיר כפול. שיר השירים הסם והכא שיר יידיות כלל חד. קב"ה וכנסת ישראל ייקרון דודים (ג) כמד"א שמו ושכרו דודים. בנ"כ שיר יידיות. דאינון דודים דא משבחא לדה ודא משבחא לדה. וכמה דהסם כנסת ישראל שראת בתוספתא. דהכי אחזיו דכתוב ישקני מנשיקות פיהו. ארף הכי הכא הוה שריאת לשבחא למלכא :

רחש לבי דבר טוב. רחש לבי. דא חייחא דרחש בליליא דלקרי לבי. דבר טוב. דלוקה ברעווא לאתחבר מלכא עמה דלקרי טוב. ד"א בגין דלא אחייבי לה רשו לגלחא אמר רחש. בגין דמרחשא לה האי מלס בלבא. ואפילו בשפתוהא לא אחייבי לה רשו לרחשא אלא בלבא. ד"א מאי עממא רחש לבי. בגין דדבור בלא קול לא יכול למללא. והאי לבי דלקרי דבור עד השתא לא אשתלומת (ד) עד דאתא שלימה מלכא וכנס לה ביתא. ואשתלומת סיסר"א ברבו יתיר על כלא. בגין דקול אתחבר עמה. והיא שעתא אחייבי רשו למללא דהא אשתלומת בקלא. ויתבא בשלימו עס מלכא. בגין דאפיקת צר"ה חכימא לעלמא ואתקין ביתא למלכא. כדין מלכא שוו מדוריה עמה ושראת למללא ואמרת ישקני מנשיקות פיהו. אבל השתא ביומו דדוד עד כעון לא יתבא באשתלומתא. בנ"כ רחש לבי ודאי ההוא דבר טוב. השתא טוב ולא טובים. כיון דאתחבר קול עמה כדין טובים. כמד"א כי טובים דודין מיון. אינון דודים תרווייהו כחדא. הסם דודים והכא יידיות. אומר אני מעשי למלך. לאתערר מלך עלאה. ומאי אינון מעשי. מלך דלא מליא ביה עובדא מאי עביד

ויו הוהר

מ"ה (א) שנה בנה כפורה. דבימות יושנה האדומה כיון יעבורה ונ"כ כות נמשך דם הארת העיני מן ג' כפירות הראשונות : המארת. אבל כ"י ג"ו : הלא קול העופר דהיינו בניה :

עושה (ה) שהרי העשיה בלמעלה תלויה. אלא מהו מעשי. אלה הם. לשוני עט סופר מהיר. לפי משמבחת בחצות הלילה למלך העליון שיר ירדות. כמש"כ שיר השירים משמבחת המטרונה למלך. אף כאן המטרונה משבחת לו :

יפיסת מבני אדם. מקרא זה סוד עליון יש בו. לעומת מלך העליון אומרת לו יפיסת למעלה במחנות עליונים שהם משבחים לפניך. ולמטה באותן צדיקי אמת העומדים בחצות הלילה. הוצק חן בשפתותיך. בשעה שאתה קורא ודופק על שער היכלי פתחי לי אחותי. על כן ברכך אלהים לעולם (י) אם העליונה מעטרת אותך בעטרות עליונות. לעולם. בשביל עולם האחרון ההוא. והיא אומרת שבעבורה האם האירה לו (י) ד"א לעולם. זה ימין העליון שכתוב אתה כהן לעולם (ה) וכל הברכות והשפעות טובות שריות בו. וזהו שכתוב על כ"ן (ט) כאשר זאת הכ"ן נודגת למעלה :

חגור חרבך על ירך גבור. זו (שע"י) חרב דה' מלאה דם. להפרע מן הרשעים שגורמים לה פירוד מלמעלה. הודך והדרך. אני מתקרבה אליך לרחם על העולם ונמתקי יחד. וכאשר נודגת בו הוא נתלבש בהוד והר. כמש"כ הוד והוד לבשת .. שנתלבש באותן בגדי כבוד שפורסת עליו אם העליונה.. וע"כ הודך והדרך בודאי :

והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק. בוא וראה כיון שהחרב היא נעתקה מן הדין שנקשר בה. לפי שהטיבו בני העולם מעשיהם. נעשית דב"ר ונתחברת באמת להיות דבר אמת. ואמת בענוה. ובכ"ן צד"ק נתקשרת בכל והכל אחד .. דבר אמת וענוה צד"ק נכללים ונתחברים בכל (י) ותורך נוראות ימינך. זה יעקב שלקח שני חלקים (ה) לפי שנדבק בימין לעולם. שנאמר (בראשית ז') מחשף הלבן אשר על המקלות :

חצין שנונים. אלו החצים ואבני הקלע שהיא תדין את העולם באותן כלי זיין של המלך שהפקידם בידי המטרונה. אותן החצים של הקב"ה שנונים ודאי בכל. מצד יום השני המדרגה של יצחק (י) לפי שממנו יוצא הדין לרשעים לענוש אותם. וע"כ עמים תחתיד יפלו. ואיזה היא המדרגה שתפיל אותם. זו המדרגה שנקראת לב. שנפקדה על מעשי העולם. והיא תדינם על שהם אויבי המלך :

כסאך אלהים צולם ועד. לאחר שאותן הרשעים הגורמים מגיעת הזיוג למעלה נאבדו מן העולם. שנעשה בהם הדין. היא אומרת אני כסאך אלהים. צולם ועד. אני רוצה עכשיו התחברות צולם ועד שיתחבר

פניו (ה) דהא מעשה לעילא תליא. אלא מהו מעשי. אלון אינון. לשוני עט סופר מהיר. בגין דשבחת בפלגו דליליא למלכא עלאה שיר ירדות. כד"א שיר השירים דשבחת מטרונתא למלכא. אוף הכא מטרונתא שבחת ליה :

יפיסת מבני אדם. האו קרא רוא עלאה אית ביה. לקבל מלכא עלאה אמרת ליה יפיסת לעילא במשריין עליון דאינון משבחן קמך. ולתתא בליון זכאי קשוס דקיימין בפלגות ליליא. הולק חן בשפתותיך. בשעתא דאת קרית ומקיש לתרע סיכלי פתחי לי אחותי. על כן ברכך אלהים לעולם (י) אמא עלאה אעשרא לך בעטרין עליון. לעולם. בגין שהוא עולם בתרסא. ובגינה קאמרת דאיהי אנהירא ליה (י) ד"א לעולם. דא ימינא דלעילא דכתיב אתה כהן לעולם (ה) וכל ברכאן ומשחא טבא שריין ביה. ועל דא כתיב על כ"ן (ט) כד האי כ"ן אתחברת לעילא :

חגור חרבך על ירך גבור. דא (שע"י) חרב לה' מלאה דם. לאתפרעא מחייביה דגרמין לה פרוחא מלעילא. הודך והדרך. אהא קרביה לגבך לרחמא עלמא ונתבסס כחלא. וכד אתקרביה ביה אתלבש בהוד והדר. הו"ד וסדר לבשת .. בליון לבושין דיקר דפרסת עליה אמא עלאה .. וע"ד הודך והדרך דהוי :

והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק. הא חוי כיון דהיה חרבא אסתתרת מן דינא דהוא ביה. בגין דאכשרו בני עלמא עובדיהו. אתעבידת דב"ר ואתחברת באמת למחוי דבר אמת. ואמת בענוה. וכדין לד"ק בכלא וכלא חו .. דבר אמת וענוה לד"ק אתכלילו ואתחברו בכלא (י) ותורך נוראות ימינך. דא יעקב דנטיל תרין חולקין (ה) בגין דאתדבק בימינא לעליון. דכתיב (בראשית ז) מחשף הלבן אשר על המקלות :

חצין שנונים. אלון חלום ואבני בליסטרות דדנת ענמין בליון מחני קרבא דמלכא דאפקיד צידא דמטרונתא. אינון חלום דקב"ה שנונים ודאי בכלא. מספרא דיומא תנינא ספרא דליחא (י) בגין דמניס נפיק דינא לחייביה חלום יתהון. וע"ד עמים תחתיד יפלו. ומאן הו"ד דרגא דאפיל לון. דרגא דאקרי לב. דאתמנא על עובדין דעלמא. דנת לון על דליון אויבי המלך :

כסאך אלהים צולם ועד. לעילא אתעבידו מעלמא. דאפרידו זוגא דלעילא אמרת כסאך אלהים. דאתעביד בהו דינא. אמרת בטינא דיתחבר עולם עולם ועד. השתא בטינא דיתחבר עולם

בתרסא

זיו הזהר

(ה) הגם שהמלכות מוציאה העשיה לפועל אבל מה לעשות אין תולה במלכות אלא בנ' הראשונות : (י) דורש כאן חשם אלהים על הבינה : (י) פי' בשיבוי עולם המלכות והשכינה מאירה הבינה להתפארת : (ה) זהו מרת החסד : (ט) המלכות נקראת בשם כ"ן כי היא בבחי' כסא להתפארת : (י) בשמלכות מודגת עם התפארת מרת הרמנים נקראת דבר אמת. ואו צדיק היינו מלכות נקשרת עם כל ששת המטרות שהן נכללות בהתפארת : (ה) יעקב זה תפארת שנוגת יותר למרת החסד. והיינו ב' חלקים. וזהו סוד מחשף הלבן. כי בדגונית מורה על חסד : (י) דורש שנונים גם על פי מוד שאותן כלי זיין הם הכת של ספרות השניה גבורה ודין :

שיתחבר עולם האחרון בהמדרגה שנקראת וע"ד (י) לפי ששבת מישור שבת מלכותך. שזה הדין שעשתה כסאך ברשעי העולם דין אמת הוא שיצא מן המקום שנקרא ישר. כמש"כ (דברים יב) צדיק וישר הוא. הכסא יבורד נקרא ישר. ומפני שיוצא ממנו הדין נקרא שבת מישור. ר"א שבת מישור. זה מלך המשיח שנקרא שבת להוכיח רשעי העולם. כמש"כ לא יסור שבת מיהודה. ונאמר (במדבר יד) וקם שבת מישור. מישור. כמש"כ (ישע' יא) והוכיח במישור לענוי ארץ. והוא שבת מלכותך. שעליו נאמר וקם שבת מישור לעורר מלכותך בעולם:

אהבת צדק. זה הכסא שלך (יד) ותשנא רשע. זה הצד של השפחה. שכל דבריה להרע. וקיימת להרשיע את העולם. ד"א אהבת צדק. אלו ישראל שנאהזים בואת הצד"ק והיא חלקם. שכתוב (ישעי' א) אהבתי אתכם. וכתוב ואהב את יעקב. לרבות מדרגת הצד"ק שנאחו בה בשעה שנקרא יעקב. ותשנא רשע. זה עשו שכל מעשיו ברשע. והצד שלו הוא הצד של הרשע נחש עקלתון. זש"כ ואת עשו שנאתי. על כן משחק אלהים אלהיך שמן ששון מחברריך. זה שמן זוטוב שנשפץ על ראשך מצד הצד"ק שנקרא כך (טו) מהו יצר כן. היינו בשביל שאהבת צדק ותשנא רשע. שמן ששון. אלו י"ב נהרי אפרסמון. שכאשר מאירים בך אז שמחה בעולמות. עת רצון בעולמות. והרצון נתבטל מן העולם:

מר ואהלות קציעות כל בגדתיך. מר זה אברהם שנקרא הר המר. ואהלות זה יעקב (טז) קציעות זה יצחק. כל בגדתיך. באלו שלשה גונים לבן ירוק ואדום נשתלמים אותן בגדי ארגמן (יז) מן היכלי שן. אלו שבעה היכלות העליונים שנשמות הצדיקים נהראין בהם לפני הקב"ה. ואז חדות לפניו. ומשני מה נקראים היכלי שן. לפי שזכו בתורה והתגברו בה זכו לאיתו שן (יח) מני שמוחן. שכאשר עוסקין אותן הנשמות בתהלות שלי לפניך. אז שמחה לפניך נשתלמה. שאין שמחה לפניו מכל המרכבות שלו כמו שמשמח עם נשמות הצדיקים שהם קרובים אליו:

בנות מלכים ביקרותיך. אלו נשמות הקדושות שנקראות ודאי בנות מלכים. שהרי מן הזדוגות המלך המטרונה היה ביקרותיך. זה גן העדן שהנשיעות שלו יקרות מכל מה שברא הקב"ה בעולם הזה. יצבה שגל יימינך. כמש"כ גאם ה' לאדוני שב ימיני. לפי שהיא נתחברת למטה באברהם. ולפיכך נקרא אברהם אהבי שנדבקת בו אהובתי. והוא הודיע מצותי לעולם. ובעבורה זכה לבן. שהרי את ה'איתוספה עליו מקודם לזה (יט) בכתם אופיר. כמש"כ (ישע' יג) ואדם מכתם אופיר (כ) ומתי היא בכתם

כתראה באתרא דאקרו וע"ד (י) צנין דשבת מישור שבת מלכותך. דהאי דינא דעבדת כסאך בהייבי עלמא דינא דקשט הוא דנפיק מאתרא דאקרו ישר. כד"א (דברים יב) לדיק וישר הוא. כורסיא אקרו ישר. ובגין דינא דנפיק מיימי שבת מישור אקרו. ד"א שבת מישור. דא מלכא משיחא דאקרו שבת לאוכחא הייבי עלמא. הס"ד לא יסור שבת מיהודה. וכתוב (במדבר יד) וקם שבת מישור. מישור. כמש"כ (ישע' יא) והוכיח במישור לענוי ארץ. ואיכו שבת מלכותך. דעלוי כתוב וקם שבת מישור לאתערא מלכותא דילך בעלמא:

אהבת דק. דא כורסיא דילך (יד) ותבגא רשע. דא סערא דשפחה. דכל מלכא חיובא. וקיימא להויבא עלמא. ד"א אהבת דק. חלון ישראלי דלחידן בהאי לד"ק ואיכו חילוקין. דהייב (ישעי' א) אהבתי אתכם. וכתוב ואהב את יעקב. לאסגא דגא לד"ק דלחיד בה שפחה דאקרו יעקב. ותבגא רשע. דא עבו דכל עיבדו בחיובא. וסערא דילוי סערא דרשע חייא עקומא. הס"ד ואת עשו שנאתי. על כן משחק אלהים אלהיך שמן ששון מחברריך. דא משחא טבא דנייד על ריבך ומסערא עלאס דאקרו הכי (יז) מהו על כן. צנין דאהבת דק ותשנא רשע. שמן ששון. חלון הריסר נהרי אפרסמון. דכיון דהריסר כך כדיון חדות בעלמין. רלון בעלמין. ורונא חסתלק מעלמא:

מר ואהלות קציעות כל בגדתיך. מר דא אברהם דאקרו הר המר. ואהלות דא יעקב (טז) קציעות דא יצחק. כל בגדתיך. באלין תלת גוונים חיוור ירוק וסומק אשתליוו לינון לבושי דלרגומי (יז) מן היכלי שן. חלון ו' היכלות עלאין דנשמתיסון דלדיקיא חתאן בהו קמי קב"ה. וכדיון חדות קמייה. ואח"כ אקרין היכלי שן. צנין דזכו בלחודיתא. ואתתקפו בה זכו להאי שן (יח) מני שמוחן. דכד עסקין לינון נשמתיסן בהושבחהן דידי קמך. כדיון חדות קמך אשתלומת. דלית חדות קמייה מכל דהיכין דילוי כחדוס דנשמתיסון דלדיקיא דלינון קריבין לוי:

בנות מלכים ביקרותיך. חלון נשמתיסון דאקרון ודאי בנות מלכים. דהא מוונגא דמלכין ומערוניתא סון. ולינון ביקרותיך. דא גן עדן דנשיעין דידי יקרו מכל מאי דברא קב"ה בהאי עלמא. נלכה שגל לימינך. כד"א גאם ה' לאדוני שב לימיני. צנין דלוייה לתא. בלכרסא אדתבגא. ובג"כ אקרו אברהם אהבי דלחודיתא חיה אהבה דילי. ואלדע דינון דילי עלמא. ובנינה זכה לבן. דהא ה"א איתוספא עליו מקדמת דנא (יט) בכתם אופיר. כד"א (ישע' יג) ואדם מכתם אופיר (כ) ואימתי היא בכתם

ויי הזהר

(י) כאן נהגו לומר האחרון שהוא האחרון בין עולמי הראשונה והשנייה והשלישית נקראת וע"ד במקום השם אחד כידוע: (יז) צדק וכסא היינו מלכות: (יח) שפע ג' הראשונות נקרא יצחק ששון כי אך עז וחרוה במקובו: (יט) על שם יושב אוהלים ומציעות משמעות רבין מרת יצחק: (כ) ג' גוונים אלו רוממים על חסד רחמים ודין: (יא) דרוש שן במשמעות שונת ורגות: (יט) אות ה' הנוספת מורה על התקשרות היכנית בו: (כ) כאן דרוש אדם על ההלכות על שם הפסוק בתמורת אדם לשבת בית:

בכתם אופיר. כאשר מזדוגת עם המלך ויורד בידיגו
 הכתר המאיר מצד האם ושורה על ראש המטרונה.
 ובכך (סג מד) תפארת אדם לשבת בית. שהרי הבית
 של עולם הזה על ידה מתנהג:

שמעי בת וראי. כי בך תלווה השמיעה. כאשר
 ישראל יחזרו בתשובה לפני שמעי. הכניסי תפלותיהם
 לפני. כי פתח של הכל בך הוא. והכל מסרתי בידך
 להנהגת עולם התחתון. וע"כ שמעי בת. וראי. לפי
 שאת המראה של הכל. את נקראת באר לחי ראי.
 לפיכך יש לך לעיין כל יום במעשי העולם לתת
 לאיש כדרכיו. והטי אונך. לקבל התפלות של כלם
 ולעשות מכל התפלות עטרה לצדיק. לפי שהרי כל
 התפלות להגיש עטרה לצדיק הוא. ושכחי עמך. כאשר
 בני אין הולכים בדרך הישר תחשוב אותם כאילו
 הם נשכחים מהעולם. עד שיחזרו בתשובה לפני.
 ובית אביך (סז) זה אברהם שהיא נקראת בתו
 ובכ"ל שמה:

ויתאו המלך יפך. מלך העליון יאהב להתדבק
 בך ולהזדווג בך זיוג נצחי. בזמן שכל בני היכל
 המלך זכאים. מפני שירת אותם ונהלת אותם לרצון
 המלך. כי הוא אדוניך. כל הכה שלך הוא
 ממנו (סח) הלבנה אין מאירה אלא מן השמש.
 השם שלך הוא אדוני. וזה לך לסימן מבית המלך.
 אליף. רמו שבא אליה הארה מראש הכל. ויוד היא
 ראשית השם הקדוש חכמה העליונה. והשתחוי
 לה. כמש"כ ותקוד ב"ת שביע (סח) ובכך עושה
 המלך כל רצונה. וישראל מתגברים למעלה מעלה.
 ושאר עמים נכנעים תחתם וחוזרים להחשב עבדים
 להם. ולפיכך ובת צור במנהג פניך יהלו עשירי
 עם: ובכך

כל כבודה בת מלך פנימה. מזה כבודה. כבוד
 ד. זו בת המלך ההוא שהוא פנימי בודאי (סח) והיינו
 אם העליונה שהיא כנימית הכל. היא תעורר חירות
 ומנוחה וכבוד על בניה. ממשבצות זהב לבושה. זה
 הצד של צפון שמהלבש בה לעשות נקמות באוהן
 הלוחצים לבניה (סח) על ידי מלך המשיח שיתעורר
 בעולם:

לרקמות תובל למלך. אלה בגדי כבוד שהם
 מרוקמים עבור המקדש. וכל כליו שעתיד הקב"ה
 תלבש אותם (סח) ומי גרם כל זה. אלו ישראל שלא
 נתערבו בהצד של עובדי עכו"ם. וכל אותן ישראל
 עתידים לראות בכבודה של ציון. כאשר יתקיים מה
 שכתוב (יחיים ז) בצד לך ומצאוך וגו' ושבת עד ה'
 אליהך. והמלך ישוב אל בית השכינה לפייסה. ואז
 ובא לציון גואל: ובכך

תובלנה בשמחות וגיל. שתי שמחות למעלה
 ולמטה

בכתם אופיר. כד אודווגא במלכא ונחית כתרך בדלוגין
 דלחסידי מסטרא דאמא וברית על רישא דמטרוניתא.
 וכדן (סג מד) תפארת אדם לשבת בית. דהא ביתא
 דהאי עלמא על ידא תהניג:

שמעי בת וראי. דבך תלוי שמיעה. כד
 ישראל יתדרו בתשובה קמחי שמעי. עאל ללותהון
 קדמי. דשתחא דכלא בך הוא. וכלא מסרתי בידך
 להנהגא עלמא תהא. וע"ד שמעי בת. וראי. בגין
 דאת חייו דכלא. את התקריאת באר לחי ראי.
 בג"כ את לך לעיינא כל יומא בעובדיהון דעלמא למייב
 לבני כפי עובדו. והטי אונך. לקבול ללותא דכלא
 ולמעבד מכל ללותין עטרה לצדיק. בגין דהא כל
 ללותין לקרבה עטרה לצדיק הוא. ושכחי עמך. כד
 בני לא חלון בארמא מישר אפיך יתהון כאלו
 אינון סחויני מעלמא. עד דיתובון בתשובה קמחי.
 ובית אביך (סז) דא אברהם דאחי ברית
 ובכ"ל שמה:

ויתאו המלך יפך. מלכא עלאה ירחיס להתדבק
 בך ולהזדווג בך זיוגא עלמין. אימת. בעטתא דכל בני היכלא
 דמלכא זכאין. בגין דיסרית לון ודברית לון לרעותא
 דמלכא. כי הוא אדוניך. כל הילא דיוך
 מייה אייהו (סח) סיהר"א לא תהניגת אלא מן שמש"א.
 שמה דילך אדני. סימנא נקטת מיני מלכא.
 אליף. להנהגא עה מרישא דכלא. ויוד אייהו
 רישא דשמה קדישא חכמה עלאה. והשתחוי
 לה. כד"א ותקוד ב"ת שביע (סח) וכדן עבד
 מלכא כל רעותה. וישראל מתגברין לעלה לעלה.
 ובאר עמין אתכסיין תחותיהו ואתהדרין לעבדין
 לון. ובג"כ ובת צור בעמחה פניך יהלו עשירי
 עם: וכדן

כל כבודה בת מלך פנימה. מה כבודה. כביד
 ד. דא בת מההוא מלך דאחי פנימה ודאי (סח) ודא
 אמא עלאה דאחי פנימה דכלא. אייהו תתער חירו
 וייהא וכבוד על בנה. ממשבצות זהב לבושה. דא
 סגרא דלפון דלהלבש עה למעבד נוקמין גליון
 דלעקין לבנה (סח) על ידא דמלכא משיחא דיתער
 בעלמא:

לרקמות תובל למלך. אליו לבושו
 דיקר דליון מרוקמין למקדש. וכל מלוי דומין קב"ה
 למלכא למייב נוקמתא גדושה. תובל למלך. דא כל
 הלבישת לכו (סח) ומלך גרסי כל דא. בגין ישראל דלא
 התערבו בעטרה דעובדי עכו"ם. וכל אינון ישראל
 זמיון למחמי ביקרא דליון. כד יתקיים מאי
 דכתיב (יחיים ז) בצר לך ומלאוך וגו' ושבת עד ה'
 אליך. וישוב מלכא לבי מטרוניתא לפייסה לה. וע"ד
 ובא לציון גואל: וכדן

תובלנה בשמחות וגיל. תרין מדון לעלה
 ולמטה

זיו הזהר

(כא) בת היתה לו לאברהם אבינו ובכל שמה. פירש"י דל בכל בני. כן בודאי רמו רש"י על השם הוי"ה כמילוי בין עירי המלכות
 והשכינה הקדושה: (כב) המלכות מקבלת השפע והבת שלה מן התפארת שנקרא מלך כמו הלבנה שמקבלת אורה מן השמש:
 (כג) בת שבע רמו על המלכות ספירה השביעית: (כד) אות ה' רמו על המלכות. והיינו כיוצא שהבמה ובינה הנקראים אנה ואמא
 הולידו תפארת ומלכות בנקראים כן ובת: (כה) סטרא דצפון הוא דין. פתח הרעות: (כו) גם המלכות נקראת לפעמים בשם מלך:

ולתתא. לעילא. דשמא קדישא וכורסא אשתלים
 כד יתאביד יודע ליד מעלמא. ודוכרטיה לעלמין
 לא ידכר. לתתא. דישראל בניו דקב"ה ברחמין
 עלאין יריס דגליהון על כלא. וע"ד בתולות אחריה
 רעותיה מובאות לך. כד"א (ישעי' טו) והביאו את כל
 אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. זש"כ תבואינה
 בהיכל מלך :

תחת אבותיך יהיו בניך. אמר לה קב"ה לכנסת
 ישראל. תחת אבותיך. אינון. אבהן עלאין דלודיעו
 לך בעלמא ואתקינן לך על כלא. דכוותהון יהון בניך.
 תשימום לשרים בכל הארץ. כאותן אבות העליונים
 דכתיב בזה (נחמדי נח) באר חפרוה שרים (טו) שהתקינן
 לה לבאר היא בכל. וכלם לזאת הבאר כנסת
 ישראל יקראו :

אזכירה שמך בכל דור ודור על כן עמים
 יהודוך לעלם ועד. דור ודור. זה דור העליון
 שיתגליה בו דרור וחירות לכל. בזמן שהשופר הגדול
 הוא יוציא כלם לחירות (כח) [בכ"ן אזכיר"ה שמך
 בודאין ועל כן עמים יהודוך לעולם ועד. שלא יפרד
 עולם מן וע"ד ולא וע"ד מן עולם (כט) ואז יצורר
 הקב"ה דעת בעולם שכל אחד ואחד מישאל ישגי
 השגת החכמה העליונה. סוד השם הקדוש. וזה
 הוא הטוב שאין לה הפסק כלל דנצח ולעלמי
 עולמים : (י"ח)

חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אמר רבי
 אבא וכי זה הוד והדר לחגור כלי זיין
 ולחודרו בזה. מי שמתניע בתורה ולוחם מלחמתה של
 תורה ומורו עצמו בה. זהו שבוש של אדם. זהו הוד
 והדר שלו. ואתה אומר חגור חרבך. אלא ודאי עיקר
 הדבר אות הברית הקדוש שנתן הקב"ה ורשם אותו
 בבני ישראל. בשביל שינטרו אותו ולא יפגימו אותו
 בפגם לזה רושם המלך. ומי שפוגם את בריתו הרי
 עומד לנגדו חרב נקמת נקם ברית. לנקום נקמת
 הברית הקדוש שנרשם בו והוא היה פוגם אותו.
 ומי החפץ לנטור מקום הזה יזדרו ויתקן עצמו.
 וישם לנגדו בשעה שיצר הרע מתגבר עליו את
 החרב והיא שקיימת על ירך. להפרע ממי שפוגם
 מקום הזה. ובכ"ן חגור חרבך על ירך גבור. גבור
 הוא וגבור יקרא. וע"כ הודך והדרך. אמר רבי יהודה
 הודך והדרך. שהקב"ה מלביש לו בלבוש שלו. ואיזהו
 לבושו של הקב"ה. הוד והדר. שכתוב (תהלים קד)
 הוד והדר לבשת. אף כאן הודך והדרך. ובכ"ן מתדבק
 האדם במלך הקדוש כראוי : (א-ד) :

ולתתא. לעילא. דשמא קדישא וכורסא אשתלים
 כד יתאביד יודע ליד מעלמא. ודוכרטיה לעלמין
 לא ידכר. לתתא. דישראל בניו דקב"ה ברחמין
 עלאין יריס דגליהון על כלא. וע"ד בתולות אחריה
 רעותיה מובאות לך. כד"א (ישעי' טו) והביאו את כל
 אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. זש"כ תבואינה
 בהיכל מלך :

תחת אבותיך יהיו בניך. אמר לה קב"ה לכנסת
 ישראל. תחת אבותיך. אינון. אבהן עלאין דלודיעו
 לך בעלמא ואתקינן לך על כלא. דכוותהון יהון בניך.
 תשימום לשרים בכל הארץ. כאותן אבות העליונים
 דכתיב בזה (נחמדי נח) באר חפרוה שרים (טו) שהתקינן
 לה לבאר היא בכל. וכלם לזאת הבאר כנסת
 ישראל יקראו :

אזכירה שמך בכל דור ודור על כן עמים
 יהודוך לעלם ועד. דור ודור. זה דור העליון
 שיתגליה בו דרור וחירות לכל. בזמן שהשופר הגדול
 הוא יוציא כלם לחירות (כח) [בכ"ן אזכיר"ה שמך
 בודאין ועל כן עמים יהודוך לעולם ועד. שלא יפרד
 עולם מן וע"ד ולא וע"ד מן עולם (כט) ואז יצורר
 הקב"ה דעת בעולם שכל אחד ואחד מישאל ישגי
 השגת החכמה העליונה. סוד השם הקדוש. וזה
 הוא הטוב שאין לה הפסק כלל דנצח ולעלמי
 עולמים : (י"ח)

חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אמר רבי
 אבא וכי זה הוד והדר לחגור כלי זיין
 ולחודרו בזה. מי שמתניע בתורה ולוחם מלחמתה של
 תורה ומורו עצמו בה. זהו שבוש של אדם. זהו הוד
 והדר שלו. ואתה אומר חגור חרבך. אלא ודאי עיקר
 הדבר אות הברית הקדוש שנתן הקב"ה ורשם אותו
 בבני ישראל. בשביל שינטרו אותו ולא יפגימו אותו
 בפגם לזה רושם המלך. ומי שפוגם את בריתו הרי
 עומד לנגדו חרב נקמת נקם ברית. לנקום נקמת
 הברית הקדוש שנרשם בו והוא היה פוגם אותו.
 ומי החפץ לנטור מקום הזה יזדרו ויתקן עצמו.
 וישם לנגדו בשעה שיצר הרע מתגבר עליו את
 החרב והיא שקיימת על ירך. להפרע ממי שפוגם
 מקום הזה. ובכ"ן חגור חרבך על ירך גבור. גבור
 הוא וגבור יקרא. וע"כ הודך והדרך. אמר רבי יהודה
 הודך והדרך. שהקב"ה מלביש לו בלבוש שלו. ואיזהו
 לבושו של הקב"ה. הוד והדר. שכתוב (תהלים קד)
 הוד והדר לבשת. אף כאן הודך והדרך. ובכ"ן מתדבק
 האדם במלך הקדוש כראוי : (א-ד) :

כ"ל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה.
 אמר רבי שמעון כל כבודה. זו כנסת ישראל.
 כבודה. לפי שיש כבוד זה על זה. זה זכר [כבוד] וזאת
 נקבה [כבודה]. וכבודה הזאת נקראת בת מלך. היינו
 ב"ת

כ"ל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה.
 אמר רבי שמעון כל כבודה. זו כנסת ישראל.
 כבודה. לפי שיש כבוד זה על זה. זה זכר [כבוד] וזאת
 נקבה [כבודה]. וכבודה הזאת נקראת בת מלך. היינו
 ב"ת

זיו הוהר

שהיא המלכות תהיה בבחי' אזכיר"ה. חיינו בהודנות עם עלמא

(פו) המלכות נקראת באר מים חיים : (כח) זו הבינה. ואז שמך
 דכורא : (כט) עולם וע"ד היינו יסוד ומלכות :

ב"ת שב"ע. בת קול שהוא הקול הגדול (ב) וזהו מלך העליון שהוא פנימה. צגון דאית מלך דלא איתו לגו כוונתיה. והאי כבודה בת מלך ממסבלות זכב לבוסה. בגין דלתלכשת ואתאחדת בגבורתא עלאה (ג) והאי כבודה ארץ נמי מלך ארץ. ובגויתא קיימא ארעה. אימתו. בשעתא דאתאחדת במשפט (ד) כד"ר (משלי כט) מלך. במשפט יעמיד ארץ. וזה קרינן מלכו דשמיא: (א-ד) (ר"ג)

ב"ת שב"ע. בת קול דאיתו קול גדול (ב) והאי מלך עלאה איתו פנימה. צגון דאית מלך דלא איתו לגו כוונתיה. והאי כבודה בת מלך ממסבלות זכב לבוסה. בגין דלתלכשת ואתאחדת בגבורתא עלאה (ג) והאי כבודה ארץ נמי מלך ארץ. ובגויתא קיימא ארעה. אימתו. בשעתא דאתאחדת במשפט (ד) כד"ר (משלי כט) מלך. במשפט יעמיד ארץ. וזה קרינן מלכו דשמיא: (א-ד) (ר"ג)

מו

מו

למנצח לבני קרח על עצמות שיר. אמר רבי אבא מקרא זה יש לעיין בו כי סוד של חכמה הוא. וכל אלו שירות ותשבחות שהיו אומרים בני קרח. כלם היו מחדשים אותן שירות ותשבחות שהיו מקדם. וכן כל אותן שירות ותשבחות שאמר דוד וכל אותן שהיו עמו. כלם הם בסוד עליון בסוד של חכמה. בוא וראה שצעה הקב"ה עולם התחתון כדמיון עולם העליון. וכל אותן הסדרים שסדרו דוד ושלמה בנו. וכל אותן גביאי אמת. כלם סדרו כדמיון שלמעלה. בוא וראה כדמיון שיש משמרות בארץ כמו כן יש בקיץ משמרות מלאכים שמזמרים לרבונם ואומרים שירה תמיד. וכלם עומדים אלה לעומת אלה. וכלם בסידורם של שירות ותשבחות. והרי ביארו החברים עצמות שיר. מהו עצמות שיר אלא כמש"כ (שיר ו) ששים המה מלכות ושמינים כלגשים ועלמות אין מספר. מהו ועלמות אין מספר. כמש"כ (איוב כ) היש מכפר לגדודיו. ומפני שאין להם מכפר כתוב ועלמות אין ככפר. וכלם שורות שורות נסובבים ומסודרים אלה לעומת אלה. לומר ולשבח לרבונם. ואלו הם עצמות שיר. ולפי שיש עצמות שאין מזמרים כאלה לכן נקראים אלה עצמות שיר: (א-ק) (ר"ג)

למנצח לבני קרח על עצמות שיר. אמר רבי אבא מהו קרח אית לאסתכלא ציה דרזא דחכמתא איהו. וכל הני שירין ותושבחתן דהוו אמרי בני קרח. כללו מהדמין אינון שירין ותושבחתן דהוו מלקדמין. וכן כל אינון שירין ותושבחתן דאמר דוד וכל אינון דהוו עמייה. כללו הוו ברזא עלאה ברזא דחכמתא. הא חזי עבד קב"ה שלמא תתאה כגונא דשלמא עלאה. וכל אינון סדרין דסדרו דוד ושלמה צדיה. וכל אינון כביאי קסופ. כללו סדרו כגונא דלעילא. הא חזי כגונא דליכא משמרות בארעה הכי נמי ברקיעא דזומרי למארייהו ואמרי שירתא תדיר. וכללו קיימין אלין לקבל אלין. וכללו כסדרן דשירין ותושבחתן. והא אוקמוס הצריא עצמות שיר. מהו עצמות שיר. ללא כד"ר (זכר ו) ששים המה מלכות ושמינים פלגשים ועלמות אין מספר. מהו ועלמות אין מספר. כד"ר (איוב כה) היש מספר לגדודיו. ובגין דלית לון חושבנא כתיב ועלמות אין מספר. וכללו שורין שורין מסחרן סדרין אלין לקבל אלין. לומר ולשבח למאריהון. ואלין אינון עליוות שיר. ובגין דאית עצמות דלא מזמרין כלליו אקרין אלין עצמות שיר: (א-ק) (ר"ג)

לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. אמר רבי יהודה מקרא זה נתגלה ונדרש. אבל לכו חזו מפעלות אלהים וגו'. שאילו הו מפעלות יו"ד ה"א וא"ו ה"א היה שם קיום בארץ (ה) אבל לפי שהיו מפעלות ה"ם אגדים לכן שם שמות בארץ. א"ל רבי חייא עכשיו נתגוררת לזה. אני לא כך אמרת לפרשו. לפי שבין שם זה ובין שם זה הכל הוא לשבח. אבל אני

לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. אמר רבי יהודה מהו קרח אוקמוס ואתמר. אבל לכו חזו מפעלות אלהים וגו'. דאילו הוו מפעלות יו"ד ה"א וא"ו ה"א הוה שם קיום בארץ (ה) אבל בגין דהוו מפעלות שמה דאלהים שם שמות בארץ. א"ל רבי חייא הסתא אתערית להאי. אנא לאו הכי אמיתא ליה. בגין דבין שמה דא ובין שמה דא כלל הוא שבתא. אבל אנא

זיו הוהר

(ב) פי שהמלכות היא בת הבינה שנקראת קול גדול קול עופר. והיא פנימה. פי נכמתה. וכדן התבאר אינו נכתו כמו הבינה (ג) חזב מורה על גבורה כי אדום הוא: (נג) במשפט פי ברהמים. ואז נקראת מלכות עמים. כי ימים היונו תפארת משפט ידוע דאיהו דהמי:

מו (ה) כאן רשנו מפורשי הוהר. כי הלא בספרי תהלים שלנו לא כתוב השם אלהים א א השם הו"ה ב"ה. והרבה תירוצים או פירושים נאמרו בזה. ודבר הפשוט יותר הוא כמו שכתבנו בעל מנחת שני. שראה בע"כ ששה ספרי תהלים מפורסם קדומים הם כתב יד ישן שהגירסא כאן הוא השם אלהים כדברי הוהר וזהו הדין. וכן נראה גם מן פירוש הרד"ק. ורבי אלעזר ברוך פי פירשת נח דא דרש כלל כענין השם. לכן בלתי ספק שהמדיפוסים הדפסו שם מעצמם השם הו"ה כמו שנמצא בספרי תהלים שלפנינו:

אני מפורש אותו כמו שהעירו החברים ששם שמות [בניקוד ציר"ה] שמות בארץ שמות ממש. ר' יצחק אמר הרי הכל אפילו מה שאמר ר' יהודה יפה אמר. שאילו נברא העולם בהשם של רחמים בלבד יתקיים העולם. אבל לפי שנברא העולם על דין ועומד על דין לכן שם שמות בארץ. [שמות בארץ (ב) ולמה. בשביל להשתמש בהם וזעולם להיות קיום בעולם] (א-יח) רבי אלעזר אמר לכו חזו. מהו חזו. כמש"כ (ישע' כא) חזות קשה הוגד לי. במעשיו של הקב"ה נתגלה נבואה עליונה לאנשים. אשר שם שמות בארץ. שמות ודאי (ג) שהרי השם גורם לכל: (א-כ) וכן כדמיון זה בצלא"ל. שאמר רבי שמעון בצלא"ל שמו גרם לו ובשביל חכמתו נקרא כך. וסוד הדבר בצלא"ל בצל אל: (ג-ריג) רבי אבא אמר לכו חזו מפעלות אלהים וגוי. מהו לכו חזו. בואו חזו ה' צריך לומר. אלא אמר דוד כל יושבי ארץ אשר בעולם הזה לכו. לכו מקצה העולם עד קצהו. ותמצאו מעשי הקב"ה כמעשיו בהתחלת העולם כך מעשיו בסוף העולם. עושה ערי מושב בעולם. אם זוכים מושבים ולבניהם ולבני בניהם עד סוף העולם. ואם אין זוכים מחריבם מהם. ומקום ההוא ועיר ההיא לא יבנה לעולם. להראות לאנשים שמקום מושב רשעים היה המקום ההוא. והקב"ה עשה בו הדין. וש"כ אשר שם שמות בארץ: (י"ח)

אנא אמינא ליה כמה דלתערו חכריא דשוי שמהן. שמות בארץ שמות ממש. רבי יצחק אמר כלא הוא ואפילו מאו דאמר רבי יהודה שפיר קאמר. דאילו יפה עלמא בשמא דרחמי יתקיים עלמא. אבל בגין דאתברי עלמא על דינא וקיימא על דינא שם שמות בארץ. [שמהן בארץ (ב) ואפילו. בגין לאשתמשא בהו עלמא למהו קיימא בעלמא] (א-יח) רבי אלעזר אמר לכו חזו. מהו חזו. כד"ל (ישע' כא) חזות קשה הוגד לי. בעבודתי דקב"ה אפגיו נבואה עלאה לבני נשא. אשר שם שמות בארץ. שמות ודאי (ג) דהא שמו גריס לכלא: (א-כ) וכן "כנונא דא בללא. דאמר רבי שמעון בללאל שמו גריס ליה ועל חכמתיה אקרי הכי. ודא דמלה בללאל בלל אל: (ג-ריג) רבי אבא אמר לכו חזו מפעלות אלהים וגוי. מהו לכו חזו. בואו חזו מנשי ליה. אלא אמר דוד כל דיירי ארעה די בעלמא דין זילו. זילו מרישא דעלמא עד סיפיה. ותסבחו עבודתי דקב"ה כעבודתי ברישא דעלמא כך עבודתי בסיפיה דעלמא. מיימי דירין בעלמא. אי זכו מתייב להו ולבנייהו ולבני בנייהו עד סופא דעלמא. לא זכו מחריב להו מנהון. והואו אתרא והואו קרתא לא אתבטי לעלמין. להראות לבני נשא דאתרא דמייבי הוה ההוא אתרא. וקב"ה עבד ביה דינא. הס"ד אשר שם שמות בארץ: (י"ח)

מז

עצרה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. אמר רבי אבא ביום ט"ז ראש השנה שהוא יום הדין. והשרים המקטרגים עומדים על ישראל לקטרנג עליהם. נחוק לנו תפלות ובקשות. ונחוק לנו להראות עבודה בשופר לעורר שופר העליון. ואנו מוציאים בקול ההוא רחמים ודין ביחד הכל כראוי (ג) כמו שהשופר העליון ההוא הוציא קול שהוא כוללם יחד. ולעורר רחמים אנו הולכים ולשבר הכה של שרי הדין שלא ישלטו ביום הזה. וכאשר נתעורר רחמים אז כל מאורות העליונים מאירים מצד זה ומצד זה. ובכן (משלי ז) באור פני מלך חיים.. רבי אלעזר אמר ביום ט"ז ואש השנה שבו נידון העולם. שרי הדין שרי יבבא וילצה כלם נמצאים ביום ההוא לפני הקב"ה. וכמה שרים מגיני מלחכה נתעוררים ביום ההוא. וכלם עומדים תחת כסא כבוד ההוא בשעה שהעולם נידון. וישראל

מז

עצרה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. אמר רבי אבא ביום ט"ז ראש השנה שהוא יום הדין. והשרים המקטרגים עומדים על ישראל לקטרנג עליהם. נחוק לנו תפלות ובקשות. ונחוק לנו להראות עבודה בשופר לעורר שופר העליון. ואנו מוציאים בקול ההוא רחמים ודין ביחד הכל כראוי (ג) כמו שהשופר העליון ההוא הוציא קול שהוא כוללם יחד. ולעורר רחמים אנו הולכים ולשבר הכה של שרי הדין שלא ישלטו ביום הזה. וכאשר נתעורר רחמים אז כל מאורות העליונים מאירים מצד זה ומצד זה. ובכן (משלי ז) באור פני מלך חיים.. רבי אלעזר אמר ביום ט"ז ואש השנה שבו נידון העולם. שרי הדין שרי יבבא וילצה כלם נמצאים ביום ההוא לפני הקב"ה. וכמה שרים מגיני מלחכה נתעוררים ביום ההוא. וכלם עומדים תחת כסא כבוד ההוא בשעה שהעולם נידון. וישראל

זיו הוהר

(ב) רבי יצחק צירוף ב' התייבשות. שכוון ענברא העולם כדן עשה הקב"ה שמות קדושים להשתמש עמהם בארץ בשעת הכנה דמען הצלה. וכמו שעשה דוד כאשר כרה השיתון כמובא בגמרא: (ג) פ"א שהאנשים הגדולים יכולים לראות נביאות לדעת עתידות כל איש מן עמו שנקרא לו. וזו נכחה גדולה. והיא מן בצלא"ל:

מז (ג) רחמים ודין שמוציא החוקט ספיו זה קול שופר המורכב מן טים אש ורות. וזה דונבא לשופר העליון דהיינו ביה. שהוציאה הקול זה התפלת שהוא כולל הפד דין ורחמים:

הוא זה שהוא מלך על ישראל, שהוא מיוחד לעם המיוחד לעם ישראל שהם עם הקדוש: (ג-ב)

מח

שיר מזורז לבני קרח. אמר רבי אבא שיר זה תהלה יפה היא על כל שאר התהלות. שזכו בני קרח להלל אותה התהלה. שיר מזורז. תהלה תהלה. שמתחלקת על שתי תהלות. וזכו בני קרח להלל את כנסת ישראל. וגם תהלה של כנסת ישראל להקב"ה יאמרו (א) ומה הוא. גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו. מתי נקרא הקב"ה גדול. בזמן שכנסת ישראל נמצאת עמו. זש"כ בעיר אלהינו. הוא גדול בעיר אלהינו. עם עיר אלהינו (ב) א"ל רבי יהודה א"כ תיבת אלהינו אין לה מקום כאן (ג) א"ל כך הוא בודאי. זאת העיר היא אלהינו שהיא הכהן השבט של ישראל. ומה נלמד מכאן. משמע שהמלך בלי מטרונה אין הוא מלך. ואין הוא גדול ולא מהולל. ולפיכך כל מי שאינו רוצה לישא אשה כל שבח ניטל ממנו. ואין הוא בכלל של אדם. ולא עוד אלא שאין הוא כדאי להתברך.. זש"כ גדול ה' ומהלל מאד. ובמה הוא גדול. חזר ואמר בעיר אלהינו הר קדשו. ולפיכך מזורז זה בשני בשבת (ד) יפה נוף משוש כל הארץ. זה שבח ההודווגות שלהם. יפה נוף. זה הקב"ה והיינו צדי"ק (ה) משוש כל הארץ (ו) או היא שמחת הכל וכנסת ישראל מתברכת. אלהים בארמנותיה נודע למשגב גוי. אלה הם נצי"ח והויד בשם קבוצת השפע מכל הברכות (ז) שפע של שמחה משם יוצא על ידי מדרגה זו שנקרא צדי"ק. ושם נקבץ שפע הברכות להמתיק לעיר הקדושה הזאת שתתברך משם. כי הנה המלכים נוערו. אלו כל כתרי המלך בכלל אחר (ח) ועוד למקום אחר דברים האלה יכונן: (ג-ב-ה)

יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב. אמר רבי אבא מקרא זה סוד של אמונה הוא. יפה נוף. זה הוא יוסף הצדיק שנאמר בו ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. משוש כל הארץ. הוא חרוב ושמחה למעלה ולמטה. הר ציון ירכתי צפון. לפי שבחלקו עמד משכן שילה. הר ציון זה ירושלים. ירכתי צפון. כך הוא בודאי למעלה ולמטה (ט) קרית מלך רב. הוא מקום המוכן לקבל מלך

דהוא למלך על ישראל. דהוא יחידא לעמא יחידא לעמא דישאלא עמא קדישא: (ג-ב)

מח

שיר מזורז לבני קרח. אמר רבי אבא שיר זה תהלה יפה היא על כל שאר תהלות. שזכו בני קרח להלל אותה התהלה. שיר מזורז. תהלה תהלה. שמתחלקת על שתי תהלות. וזכו בני קרח להלל את כנסת ישראל. ושבתא דכנסת ישראל קאמרו (א) ומאי הוא. גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו. אומתי אקרי קב"ה גדול. בזמנא דכנסת ישראל אשתכחת עמיה. הו"ד בעיר אלהינו. הוא גדול בעיר אלהינו. עם עיר אלהינו (ב) א"ל רבי יהודה א"כ תיבת אלהינו מתי בעי הכהן (ג) א"ל הכי הוא גדול. הו"ד עיר אלהינו מילא והושבתא דישאלא אויב. מתי משמע. אשתמע דמילא בלא מערומתא לאו הוא מלכא. ולאו הוא גדול ולא מסולל. ובג"כ כל מאן ללא אשתכח דכר ונוקבא כל שבתא אעתי מניה. ולאו הוא בכללא דארס. ולא עוד דלאו אויב כדאי לאתברכא.. הו"ד גדול ה' ומהלל מאד. ובמאי הוא גדול. דדר ואמר בעיר אלהינו הר קדשו. ובג"כ תושבתא דא בשני (ד) יפה נוף משוש כל הארץ. תושבתא דזוגא דלשון. יפה נוף. דא קב"ה ודא צדי"ק (ה) משוש כל הארץ (ו) כדון הוא חדושתא דלא וכנסת ישראל מתברכת. אלהים בארמנותיה נודע למשגב גוי. אלו איון ויו"ד דתמן כניסותא דכל ברכאן (ז) כניסותא דחדושת מתמן נפקא על ידא דהאי דרגא דאקרי צדי"ק. ותמן אתכנסו ברכאן לכנסתא להאי עיר קדישא ולאשתכח מתמן. כי הנה המלכים נוערו. אלו כל כתרי מלכא בכלל חדא (ח) ולאחר אחרת מלון אלוין סלקון: (ג-ב-ה)

יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב. אמר רבי אבא הוא קרא רב דמסימנותא אויב. יפה נוף. דא אויב יוסף הצדיק דכתיב ביה ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. משוש כל הארץ. אויב חרוב וחרו למעלה ומטה. הר ציון ירכתי צפון. בנין דבחולקיה קאום משכנא דשילה. הר ציון דא ירושלים. ירכתי צפון. הכי הוא ודאי לשילא ותחא (ט) קרית מלך רב. אמר אויב מתקנא לקבל מלך

זיו הוהר

מח (ה) חיינו תהלה כפולה. כנסת ישראל זו המלכות: (ב) מ' ששישש הברית הוא דמפטים במשענות בו. ולפעמים במשענות עם. והוא שאומר שבאן הוא שימוש הברית במשענות עם. והמבון הוא יען כי בהודווגות תפארת ומלכות שניהם שוין והיו: (ג) קושינו היא דאם נאמר שהמשענות היא עיר של אלהינו. ועיר היינו מלכות שהיא של התפארת. הלא לא יתכן השם אלהינו על התפארת. כי השם אלהים הוא או כבינה או כמלכות. ואם נאמר שהמשענות היא שואת העיר היינו המלכות היא אלהינו. גם זה לא יתכן כמובן וכדיונו. ומהרין שהיא אלהינו מוסב על המלכות. אבל משענותו היא שהמלכות והשיבנה הקדושה היא כהנו ושבת של ישראל: (ד) כי יום הראשון נגד חסד יום שני נגד נבונה. והנבונה היא היסוד של בנין המלכות כי היא בבחי' דין. נמצא שבוים שני נעשה הכנה לבנין המלכות שני הנבונה תודווג עם התפארת. כידוע בביר שהקים ששוחקים מן לצדיקים: (ה) כל כתיבי מלכא היינו התפארות כל הכניוה של יסוד: (ו) האיון היינו מלכות: (ז) כידוע בביר שהקים ששוחקים מן לצדיקים: (ח) כל כתיבי מלכא היינו התפארות כל הכניוה של התפארת עם כל הפינות של המלכות בקשר אחד: (ט) לעילא. בנותן שהמלכות נשייתה לנבונה דין וזה צד שטאלא צפון:

מלך רב. זה המלך העליון מכל קדש הקדשים (י) שהרי משם באות כל הארות וכל הברכות וכל השמחות של כלם. שהרי משם מאירים כל הפנים. ובית המקדש נתברך משם. וכאשר היא נתברכת משם משפעת הברכות לכל העולם. שהרי כל העולם משם מתברך: (א-רו) רבי שמעון אמר קרית מלך רב. יש מלך סתם ויש מלך רב (א) בודאי שמלך העליון מלך רב הוא. וזהו קרית מלך רב: (א-קנא).

יפה נוף משוב כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב. יפה נוף זה ירושלים שהיא מתוך לנפש ומרפא לעצם. כמד"א (שיר ד) נופת טרופנה שפתותיך כלה. א"ר יהודה ארץ מצרים כל יופי שבה נוף ותחפנחס היו. נוף היתה המשובחת מכלם. שהיתה בשלש מאות ותשעים וחמש תכשיטין של יופי. וציון גדלה ביופי והדר על נוף דאמר ר"י למה נקרא שמה ציון. מה הציון עומד לנס להסתכל בו. אף כך הר ציון. הה"ד יפה נוף משוב כל הארץ הר ציון וגו'. משוב כל הארץ. שכל מי שהיה רואה אותה היה שמה. דתניא א"ר יוסי א"ר חייא מצולם לא נכנס אדם בירושלים והיה עצב. לקיים מה שנאמר משוב כל הארץ: (ד"ה)

כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו. המה ראו כן תמהו וגו'. אמר רבי יהודה סוד של אמונה יש כאן. שהרי כאשר הרצון נמצא והקשר נתעטר ביחד. אז שני עולמות מתקשרים ביחד ונודמנים ביחד. זה לפתוח אוצר השפע. וזה ללקוט ולקבץ בתוכו השפע. ואז כי הנה המלכים נועדו. שני עולמות הקדושים. עולם העליון ועולם התחתון (י) עברו יחדו. סוד הדבר שכאשר מתחברים ביחד אז עברו יחדו. לפי שכל חטאי העולם אינם נעברים להתכפר עד שאותן העולמות מתחברים יחדו. ככתוב (מ"ה ז) ועובר על פשע. וע"כ עברו יחדו. עברו אותן החטאים ונתכפרו. לפי שהרי אז כל הפנים מאירים וכל החטאים נעברים. רבי חייא אמר סוד זה בתיקון הקרבנות הוא. שהרי כאשר הקרבן נקרב וכלם מתפרנסים כל אחד ואחד כראוי לו. אז נתקשר הכל ביחד. וכל הפנים מאירים וקשר אחד נמצא. ובכן המלכים נועדו ונודמנו יחדו לכפר על החטאים לצבור עליהם. להאיר לכל הפנים ולהיות הכל ברצון אחד. המה ראו כן תמהו. התעלה על דעתך שזה מוסב על המלכים. אלא אלו שרי הדין. שזה שמחה שלהם לעשות אותו הדין שנפקדו עליו. ואז כאשר המלכים נודמנו שניהם ברצון אחד. בכך המה ראו את רצון שהיה של שני העולמות. כן תמהו נבחרו נחפזו. לפי שבשביע זה כל שרי הדין נכנעים ונעברים מן העולם ואין יכולים לשלוט. ובכן נבטלים כחותיהם ונבטלין שליטותיהם: (א-רו.)

מלך רב. זה מלכה עלאה לכל קדש הקדשים (י) דהא מתמן אתיא כל נהירו וכל זרכאן וכל חירו דכלא. דהא מתמן נהרין כל אנפין. ובי מקדשא אתברכא מתמן. וכד אתיא מתברכא מתמן נפקי זרכאן לכל עלמא. דהא כל עלמא מתמן אתברכא: (א-רו) רבי שמעון אמר קרית מלך רב. אית מלך סתם ואית מלך רב (א) ודאי עלמא עלאה מלך רב אתיא. ודא הוא קרית מלך רב: (א-קנא).

כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו. המה ראו כן תמהו וגו'. אמר רבי יהודה רוא דמסימנותא סכא. דהא כד רעותא אשתכח וקסורא אתעטר כחדא. כדן תרין עלמין מתקשרין כחדא ואזדמן כחדא. דא לתפתחא חוצרא. ודא ללקטא ולמכנס בגויה. וכדן כי שנה המלכים נועדו. תרין עלמין קדישין. עלמא עלאה ועלמא תתאה (י) עברו יחדו. רוא דמלה דכד מתחברין כחדא כדן עברו יחדו. בגין דכל חובינן דעלמא לא אתעברין לאתכפרא עד דמתחברין כחדא. כדכתיב (מ"ה ז) ועובר על פשע. וע"כ עברו יחדו. עברו אינון ואתכפרו. בגין דהא כדן כל אנפין נהרין וכל חובינן אתעברו. רבי חייא אמר רוא דא בתקוה דקרובא אתיא. דהא כד קרובא אתקריב וכלאו מסתפקין כל חד וחד דקדא חוי ליה. כדן אתקשר כלל כחדא. וכל אנפין נהרין וקסורא חד אשתכח. וכדן המלכים נועדו ואזדמו כחדא לכפרא על חובינן לאעברא עליהו. לאנסרא כל אנפין ולמסוי כלל ברעותא חדא. המה ראו כן תמהו. סלקא דעתך דאינון מלכים. אלא אלין מאריהון דיינא. דהדוה דילסון למעבר האי דינא דאתפקדו עליה. וכדן כד מלכים אזדמו תרווייהו ברעותא חדא. כדן המה ראו שהיא רעותא דתרין עלמין. כן תמהו נבחרו נחפזו. בגין דכלאו מארי דיינא אתכפיין ומתעברין מעלמא ולא יכלי לשלטה. וכדן מתעברין קיומיהון ומתעברין שלטניהון: (א-רו.)

מט

למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני. פתח רבי אלעזר ואמר. בוא וראה שלשה הם שמעדין ואין

ויו הוהר

(י) זה עולם החכמה הנקרא אבא והיינו עולם האצילות. שעבודת ביהמ"ק הניעה שמה ומשם נשפע השפע עד למטה למקום ביהמ"ק: (א) מלך סתם תפארת. מלך רב היינו חכמה הנקרא אבא: (ב) ע"מא ע"מא תפארת וע"מא תפארת מלכות כי גם הברכות נקראת לעצמיה בשם מלך. עור י"ד ע"מא ע"מא זה מלך העליון חכמה. וע"מא תפארת מלך סתם היינו תפארת. שע"י הארה מן ג' הראשונות ששם י"ג מרות הרחמים א"ר ו' בעינין ההתהוות נעשה בחילת עון:

לרכים ונתיבות ללכת בהם. שכתוב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום: (א-קצח).
ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. למדנו מי שנקרא אדם והנשמה יצאה ממנו וימת. אסור להלינו בבית לעשות לו לינה על הארץ. משום הכבוד של זה הגוף שלא יתראה בו בזיון. שכתוב אדם ביקר בל ילין. אדם שהוא יקר מכל היקרים בל ילין. מה הטעם. לפי שאם יעשו כך נמשל כבהמות נדמו. מה בהמות לא היו בכלל של אדם. מפני שלא נראה בהן רוח קדוש. אף כך גוף בלי רוח נמשל כבהמות. וזה הגוף שהוא כבוד של הכל אין להראות בו בזיון. ולמדנו בספר הצנועים כל מי שעושה לינה לזה הגוף הקדוש כשהוא בלי רוח עושה פגם בהגוף של העולם. שהרי מפני זה אין עושים לינה בארץ הקדושה במקום שצדק ילין בה. לפי שזה הגוף הנכבד נקרא דמות המלך. ואם עושה בו לינה הרי נמשל לבהמה. וז"כ נמשל כבהמות נדמו: (א-קמג):

לרחין ושבלין למחך בהן. דכתיב (משלי ג) לרכים לרכי נעם וכל נתיבותיה שלום: (א-קמח).
ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. האנא מחן דלקרי אדם ונשמתא נפקת מינה ומית. אסור למיבת ליה בביתא למעבד ליה על ארעא. משום יקרא דהאי גופא ללא יתחוי ביה קלנא. דכתיב אדם ביקר בל ילין. אדם דהוא יקר מכל יקרא בל ילין. מאי עמא. בנין דהו יעבדון הכי נמשל כבהמות נדמו. מה בעירי לא הו בכלל דאדם. ללא אתחוי ביה רוחא קדישא. אוף הכי גופא בלא רוחא כבעירי אתחיל. והאי גופא דהו יקרא דכלא לא יתחוי ביה קלנא. והאנא בלינעווא דספרא כל מחן דעבד לוינה להאי גופא קדישא בלא רוחא עבד פגיועווא גופא דעלמין. דהא בנין לא לא עבדי לוינה בארעא קדישא אתרא ללדק ילין עה. משום דהאי גופא יקרא אתקרי דיוקא דמלכה. ואי עבד ביה לוינה הו כחד מן בעירי. ה"ד נמשל כבהמות נדמו: (ג-קמג):

נ

מזמור לאסף אל אלהים י"י דבר ויקרא ארץ וגו'. למדנו שאמר רבי יהודה אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ. שלימות הכל שלימות האבות הקדושים דבר ויקרא ארץ (ג) להמצא בכנסת ישראל בשלימות בשמחה. ומאיוה מקום הוא נמצא עמה. חזר ואמר מציון מכלל יופי אלהים הופיע (ג) למדנו כאשר רצה הקב"ה לברוא עולם התהותן. עשה הכל כדמיון שלמעלה. עשה ירושלים באמצע כל הארץ. ומקום אחד שנקרא ציון עליה. ומקום הזה נתברכת. ובמקום הזה של ציון התחיל העולם להבנות וממנו נבנה. וז"כ אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאיוה מקום. מציון מכלל יופי אלהים הופיע (ג) כלומר מציון שהוא שלימות היופי של העולם אלהים הופיע. ובוא וראה לא נתברכה ירושלים אלא מציון וציון מלמעלה. והכל אחד באחד נתקשר: (ג-סה) עוד אמר רבי יהודה בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם התקין לו ז' עמודים על מה להתקיים. וכל העמודים קיימים בעמוד אחד המיוחד (ז) וזה נתבאר שכתוב (משלי ט) חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה. ואליה כלם הם קיימים במדרגה אחת מהן שנקראת צדיק יסוד עולם. והעולם כאשר נברא במקום ההוא נברא. שהוא יסוד העולם ותיקון העולם. שהוא נקודה המיוחדת של העולם ואמצעות הכל. ואיזה הוא. ציון. שכתוב מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאיוה מקום. מציון. שכתוב מציון

נ

מזמור לאסף אל אלהים י"י דבר ויקרא ארץ וגו'. האנא אמר רבי יהודה אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ. שלימו דכלא שלימו דאבון קדיסין דבר ויקרא ארץ (ג) לאשתכחא בכנסת ישראל בשלימו בחדווא. ומאן אתר הוא אשתכח עמיה. דהו אמר מלין מכלל יופי אלהים הופיע (ג) האנא כדו בני קב"ה למיבני עלמא דלתתא. בלא כניווא דלעילא עבד ליה. עבד ירושלים המלכותא דכל ארעא. ואתר חד דלקרי ליון עלה. ומאני אתר מתברכא. ובהאי אתר ליון סברי עלמא לאשתכחא ומניה ארעא. ה"ד אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאן אתר. מלין מכלל יופי אלהים הופיע (ג) כלומר מלין דהוא שלימו דיופי דעלמא אלהים הופיע. ותא חוי לא אתברכא ירושלים אלא מלין ולין מלעילא. וכלא חד בחד נתקשר: (ג-סה) תו תזר רבי יהודה תא חוי כד ברא קב"ה עלמא אתקין ליה כבעה סמכין על מאי דקיימא. וכלהו סמכין קיימי בחד סוכא יידיהי (ז) והא לוקמיס דכתיב (משלי ט) חכמות בנתה ביתה הלצה עמודיה שבעה. ואלין כלסו לינון קיימי בחד דרגא מנייהו דלקני לדיק יסוד עולם. ועלמא כד אתברי מיסווא אתר אתברי. דליהו כללילא דעלמא ומקומו. דליהו חד נקודא דעלמא ומלכותא דכלא. ומאן לייה. ליון. דכתיב מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאן אתר. מלין. דכתיב מלין

זו הוהר

(ה) פ"י שלימות הכל הוא כאשר ג' האבות חסד גבורה תפארת משפיעים להכליות שנקראת ארץ: (ב) ציון זה כפירת היסוד ששכנו ועל ידו תבא השפע להכליות: (ג) פ"י שהופעת והארת השם אלהים דו לינו מלכות כא איה מציון דהיינו היסוד: (ד) ז' סמכין אלו ז' הכפירות של ז' ימי הבנין. וכן מקשרות בחד סוכא יידיהי זה היסוד: 15 7

מציון מכלל יופי אלהים הופיע. מהמקום ההוא שהוא צד היסוד של האמונה השלימה כראוי. וציון הוא כח התקיפות והנקודה של כל העולם. וממקום ההוא נתיסר כל העולם ונעשה. ומתוכו כל העולם ניוון. לפי ששתי מדרגות הן והן אחד. הן ציון וירושלים (ג) זו דין וזה רחמים ושניהן אחד. מכאן דין ומכאן רחמים: (א-קטו)

אמר רבי שמעון למדנו כאשר מתנוצץ הבקר והשכינה באה לקבל פני המלך לספר עמו. באותה שעה נזדמנים האבות עם השכינה ומקרימים לספר עמה ולהתחבר עמה. והקב"ה מדבר אליה עמה (י) והוא קורא לה לפרוס עליה כנפיו. וז"כ מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ וגו'. אל. זה אור החכמה ונקרא חסד (י) אלהים זו גבורה. הוי"ה זה שלימות הכל רחמים. ולכך דבר ויקרא ארץ וגו' : (ג-סא)

זכאי הוא מי שמעלה לה (להשכינה) בתפלתו יציל בעלה. בתפלת שחרית תעלה בהשם שנקרא **אל** הגדול ודאי. בתפלת מנחה תעלה בהשם שנקרא **אלהים**. בתפלת ערבית תעלה בהשם שנקרא **הוי"ה** (ה) וסוד הדבר אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ : (מ"ז)

מליון מכלל יופי אלהים הופיע. מההוא אתר דאיתו ספרא דשכלולא דמדימונתא שלימתא דקדא ימות. וליון איטי תקיפו וקדולא דכל עלמא. ומסהוא אתר אשתכלל כל עלמא ואתעביד. ומגויס כל עלמא אמתו. בנין דתרין דרגין אינון ואינון חד. אינון ליון וירושלם (ס) דא דינא ודא רחמי ותרווייהו חד. מהסכא דינא ומסכא רחמי : (א-קטו)

אתר רבי שמעון תאנא כד אתא לפרא ומערוניתא אתת לקבלא אנפי מלכא לאשמי ביה. בהסיא שעתא אצטן מודמין במערוניתא וקמין לאשמי בהדה ולאתחברא עמה. וקב"ה מלייל עמה צבו (י) והוא קארי לה לפרסא עליה גדפוי. הס"ד מוזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ וגו'. אל. דא נסידו דחכמתא ואקרי חסד (י) אלהים דא גבורה. הוי"ה דא שלימו דכלל רחמי. וע"ד דבר ויקרא ארץ וגו' : (ג-סא)

זכאי איתו מאן דסליק לה [בשכינה] בללוטא לגבי בעלה. בללוטא דשחריים סליק בשמא דאתקרי **אל** הגדול ודאי. בללוטא דמנחה סליק בשמא דאתקרי **אלהים**. בללוטא דערבית סליק בשמא דאתקרי **הוי"ה** (ה) וזרע דמלא אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ : (מ"ז)

נא

כי פשעי אני ארע והטאתי נגדי המידה. פתח רבי שמעון ואמר. כמה יש להם לאנשים להשמר מהטאותיהם לפני הקב"ה. שהרי לאחר שחטא האדם נרשם חטאתו למעלה. ולא נמחק מלבו בכה תשובה גדולה. כמש"כ (ימ"ב) כי אם תכבסו בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני. בוא וראה כיון שחוטא אדם לפני הקב"ה פעם אחת עושה רושם. וכאש חוטא בזה פעם שנית נתחזק רושם ההוא יותר. וכשחוטא בזה פעם ג' נתפשט אותו הכתם מצד זה לצד זה. ובכן כתוב נכתם עונך לפני. בוא וראה דוד המלך כיון שחטא לפני הקב"ה על עסק של בת שבע. חשב שאותו החטא נרשם עליו לעולם. מה כתוב (שמואל ב' ב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. נעבר דרושם ההוא ממנו. א"ל רבי אבא הרי למדנו שבת שבע היתה של דוד מיום שנברא העולם. ומפני מה נתנה הקב"ה לאוריה החתי קורם שלקחה דוד. א"ל כך הוא דרכי הקב"ה. אע"פ שאשה נזדמנת לו לאיש להיות שנו. מתקדם אחר ולקחה עד שמגיע זמנו של זה. כיון שהגיע זמנו נדחה זה שלקחה מפני זה האחר שבא אח"כ ונפטר מן העולם. וקשה לפני הקב"ה להעבירו מן העולם לפני זמנו מפני זה האחר. והסוד של בת שבע שניתנה לאוריה החתי בתחלה. צא דוק ותמצא

נא

כי פשעי אני ארע ותטאתי נגדי תמיד. פתח רבי שמעון ואמר. כמה אית לון לבני נשא לאסתמרא מחיוביהו מקמי קב"ה. דהא לבתר דחטא צ"ג רבס הוא חוביס לעילא. ולא אתחזק בר בתוקפא דתיובתא סני. כד"ל (ימ"ב) כי אם תכבסו בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני. תא חוי כיון דחב צ"ג קמי קב"ה ומלא חדא עביד רשימו. וכד חב ביה ומלא תנינא אתתקף הסו"ה רשימו ימיר. חב ביה ומלא תיבתא אתפשט הסו"ה כהמא מספרא דא לספרא דא. כדון כתיב נכתם עונך לפני. תא חוי דוד מלכא כיון דחב קמי קב"ה על עסקא דבת שבע. חשיב דהסו"ה חובא אתחסיס עליה לעלמין. מאי כתיב (שמואל ב' ב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. אעבר הסו"ה רשימא מקמיס. א"ל רבי אבא הא טנין דבת שבע דליה דדוד מלכא סות מן יומא דאתכרי עלמא. ואמאי יסבה קב"ה לאוריס סחתי מן קדמת דנא. א"ל הכי אורחוי דקב"ה. אע"ג דאתתא אומינא ליה לב"ג לחייו דיליס. דאקדיס אתרא וקסיב לה עד דמטי זמניס דסאי. כיון דמטא זמניס סאי דכסיב לס מקמי סאי אתרא דלתי לבתר ואסתלק מעלמא. וקמי קמי קב"ה לאעברא ליה מעלמא עד לא מטי זמניס מקמי סאי אתרא. ויזיל דבת שבע דתיסבת לאוריס סחתי בקדמיתא. פיק דוק ומסכת

ויזי הוהר

(ס) ענין יסוד רחמים ירושלים מלכות דין : (י) פיל ערקתיה דרבי יקרא (י) דהא הוא עיקר הכתוב : (ה) ויהי שאביו צמיחיהו קמי יאבדו :

ותשכח אחי אהיביה ארעה קדישא לכנען עד לא יתון ישראל. ותשכח מלש לא. וכלא רוא חלה אישו ומלש חלה. ותא חוי דוד אע"ג דלודי על חוביה ותב בתיובתא. לא אעדי לביה ורעותיה מליטון חובין דחב ומסהוא חובא דבת שבע. בגין דחיל עליהו דילמא גרים חד מנייהו ויקטרג עליה בשעתא דסכנה. ובג"כ לא אכסי לון מניה ומרעותיה: ד"א כי פשעי אני אדע. כלשו דרגין דתליין בכו חובי בני נשא אני אדע. ומסאתי נגדי תמיד. לא פנימו דסיסרא דלא נפקא מסוכותא עד דאתח שלמה ואתהיירת באשלותא. וכדין אתבסס עלמא ותיכו ישראל לרחמי דתיב (מליס א' ט) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאכנו. ועס כל לא ומסאתי נגדי תמיד. ולא אתפסק מעלמא עד דיימי מלכא משיחא לזמנא דלמי. כמה דאתמר (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: (א-ט: י)

לך לבדך חסאתי ורעו צטיין עשיתי וגו'. פתח הסוה סבא ואמר. דוד מלכא אמר לך לבדך חסאתי. מהו לך לבדך. אלא בגין דאית חובין דחסי צ"כ לקב"ה ולבני נשא. ואית חובין דחסי לבני נשא ולא לקב"ה. ואית חובין דחסי לקב"ה בלחודי ולא לבני נשא. דוד מלכא חב לקב"ה בלחודי ולא לבני נשא. ואי תימא הא חב הסוה חובס דבת שבע. ומניין מאן דלמי על ערוס דרעותא אסרה על בעלה. הא חב לחבריה וחב לקב"ה. לאו הכי סוה. דהא היא דהיירא סוה ודוד דיליה נקט. בגין דנישא סוה לה מצעלה עד לא יסך לקרבא. דהיי סוה מנהגא דכל ישראל דיהבין גט זמן לאתתיה כל דנפיק לחילא. וכן עבד אוריה לבת שבע. ולבחר דעבר זמן סות פטורה לכלא. וכדין נפל לה דוד וביהירא עבד כל מאי דעבד. דלמלא לאו הכי ובאסורא סוה. לא סבקה קב"ה לגביה. ותינו דתיב לסודותא (שמואל ב' טו) וינחם דוד את בת שבע אשתו. קרא אסורא דאשתו היא ודלי. אשתו ובה זוגו סות דלודומת לגביה מיומא דאתברי עלמא. ומאי היא חובה דחב. לקב"ה בלחודי ולא לאחרא. דקטל לאוריה דחרב בני עמון. ולא קטליה אישו בשעתא דאמר ליה ודמי יואב. דהא דוד סוה רבון עליה. וקרא אוכח דתיב (שם ב' כג) ואלה שמות הגבורים אשר לדוד. ולא אשר ליואב. ולא קטליה סוה וקטליה דחב בני עמון. וקרא אמר (מליס א' טו) ולא סר מכל אשר לו סוה כל ימי חייו רק בדבר אוריה סחתי. רק למעושי קחתי. בדבר אוריה ולא באוריה. וקב"ה אמר ואתו סרגת דחרב בני עמון. וכל חרב בני עמון סוה חקוק ביה חויא עקיס דיוקלא דדקרון. ואיסו עבודה זרה דילסון. אמר קב"ה יבסת מילא לסוהא שקון. בגין דכיון דחרב בני עמון אתגבר סוהא שעתא על אוריה כמה מוקפא חקוף סוהא חויא עקימא שקון בני עמון. ואי תימא אוריה לא סוה זכאי כיון דאתקרי אוריה סחתי. לאו הכי. זכאי סוה אלא דשמי דאתקרי סוה חתי. כד"א ויפתח הגלעדי. על שם אתקרי אתקרי הכי.. וע"ד אמר דוד לך לבדך חסאתי. לבדך ולא לאחרא. דא סוה חובה דחב לגביה:

ותמצא מדוע ניתנה ארץ הקדושה לכנען טרם שבאו ישראל. אז תבין גם דבר הזה. והכל הוא סוד אחד וענין אחד. ובוא וראה דוד אע"פ שהתודה על חטאו וצוה תשובה. לא הסיר לבו ומחשבתו מאותן חטאים שחטא ומאותו החטא של בת שבע. לפי שהיה מפחד עליהם תמיד פן יגרום אחד מהם לקטרג עליו בשעת הסכנה. ולפיכך לא נשכחו ממנו וממחשבתו: ד"א כי פשעי אני אדע. כל המדרגות שתלויים בהן חטאי האנשים אני אדע. וחטאתי נגדי תמיד. זהו פגימת הלבנה שלא יצאה מאחיות הטומאה עד שבא שלמה ונוארה בשלימות. ואז נמתק העולם וישבו ישראל לבטח. שכתוב (מליס א' ה) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאכנו. ועם כל זה וחטאתי נגדי תמיד. ולא נפסק מהעולם עד שיבא מלך המשיח לעתיד לבוא. כמו שנאמר (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: (א-ט: י)

לך לבדך חסאתי ורעו צטיין עשיתי וגו'. פתח סבא והוא ואמר. דוד-המלך אמר לך לבדך חסאתי. מהו לך לבדך. אלא לפי שיש חטאים שחוטא אדם דהקב"ה ולאנשים. ויש חטאים שחוטא לאנשים ולא דהקב"ה. ויש חטאים שחוטא דהקב"ה בלבדו ולא לאנשים. דוד המלך חטא דהקב"ה בלבדו ולא לאנשים. ואם תשאף הרי חטא אותו החטא של בת שבע. ולמדנו מי שבא על צורה ברצון אסרה על בעלה. הרי חטא לחברו וחטא דהקב"ה. אבל לא כן הוא. שהרי היא בהיתר היתה ודוד שלו לקח. לפי שגט היה לה מבעלה טרם שהלך למלחמה. שכן היה מנהג כל ישראל שנתנו גט על זמן שנשתייהם כל היוצא למלחמה. וכן עשה אוריה לבת שבע. ולאחר שעבר הזמן היתה מוגזרת לכל. ואז לקחה דוד ובהיתר עשה כל מה שעשה. שאם לא כן אלא שבאיסור היה. לא היה הקב"ה מניחה אצלו. וזהו שכתוב דעדות (שמואל ב' טו) וינחם דוד את בת שבע אשתו. הכתוב מעיד שאשתו היא בוראי. אשתו ובה זוגו היתה שנזמנה אליו מיום שנברא העולם. ומה הוא החטא שחטא. דהקב"ה בלבדו ולא לאחר. שהרג לאוריה בחרב בני עמון. ולא הרגו הוא בשעה שאמר לו ואדני יואב. שהרי דוד היה אדון עליו. והמקרא מוכיח שכתוב (שם ב' כג) ואלה שמות הגבורים אשר לדוד. ולא אשר ליואב. ולא הרגו בשעה ההיא והרגו בחרב בני עמון. וכן הוא אומר (מליס א' טו) ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה חחתי. רק למעט הוא בא. בדבר אוריה ולא באוריה. וכן אמר הקב"ה ואותו הרגת בחרב בני עמון. וכל חרב בני עמון היה חקוק עליו נחש עקלתון צורה של דרקון. שהיתה עבודה זרה שלהם. אמר הקב"ה הלא נתת כח לשקוף ההוא. לפי שכיון שחרב בני עמון נתגברה בשעה ההיא על אוריה בכמה תוקף נתגבר אותו נחש עקלתון שקל בני עמון. ואפסך תאמר שאוריה לא היה זכאי כיון שנקרא אוריה חחתי. לא כן. זכאי היה אלא על שם מקומו הי' נקרא חתי. כמש"כ ויפתח הגלעדי. שעל שם מקומו נקרא כן.. ולכך אמר דוד לך לבדך חסאתי. לבדך ולא לאחר. זה הוא החטא שחטא רק דהקב"ה:

והרע

והרע בעיניך עשיתי. בעיניך לפני עיניך היה צריך לומר. אלא מהו בעיניך. כתוב (ד' ב' טו) כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ. אלו שהן בבחי' נקבות. וכתוב (זכרי' ד) עיני ה' המה משוטטים. אלו בבחינת זכרים. וענין זה ידוע (ה) וע"כ אמר דוד בעיניך. מקום ההוא שחטאתי בו היה בעיניך. שהייתי יודע שהרי עיניך היו מזומנים ועומדים לפני ולא הייתי מחשיבם (ג) ולכן החטא שחטאתי ועשיתי באיזה מקום היה הלא בעיניך :

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. בוא וראה כל אומן כאשר הוא מדבר באומנותו מדבר. דוד היה כעין בדיחן של המלך. ואע"פ שהיה בצער. כיון שהיה מדבר לפני המלך חזר לבדחנותו כמו שהיה דרכו. למען ישמח המלך. וכך אמר דוד. רבונו של עולם. אני אמרתי בחנני ה' ונסני. ואתה אמרת שלא אוכל לעמוד בנסיויך. הלא חטאתי למען תצדק בדברך ויהיו דבריך אמת. שאלמלא לא חטאתי אז היו דברי דבר אמת ולא דבריך. אבל עכשיו שחטאתי היה למען שיהיו דבריך אמת ונתתי מקום להצדק דבריך. ובעבור זה עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. הרי שבזה חזר דוד לאומנתו ואמר מתוך צער דברי בדחנות אל המלך :

אלמדה פושעים דרכיך וגו'. כך אמר דוד. בלב האדם יש שני חללים. באחד דם ובאחד רוח. זה החלל שהוא מלא דם בו הוא מדורו של יצר הרע. ולבי לא כן. לבי חלל בקרבי. ריק הוא ולא נתתי מדור לדם רע שיהיה בו משכן ליצר הרע. וכיון שכך הוא הרי לא היה ראוי דוד לאותו החטא שחטא. אלא לבעבור לתת פתחון פה לחוטאים. שיאמרו אם דוד המלך חטא וחזר בתשובה והקב"ה מחל לו. כל שכן שאר אנשים. וע"כ אמר אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אלך ישובו. וזהו שלמדנו שלא היה ראוי דוד לאותו מעשה. אלא בשביל להורות תשובה לחוטאים : (ג-קו) :

לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. אמר רבי יהודה מקרא זה נתבאר. אבל לב טהור כמש"כ (מלאכים א' ג) ונתת לעבדך לב שומע וגו'. וכתוב (משלי טו) וטוב לב משתה תמיד. ולפיכך לב טהור ודאי. ורוח נכון חדש בקרבי. זה הוא רוח נכון בודאי. כמש"כ ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ודרשו שזה הוא רוח של משיח. וכן דרשו בהכתוב (יחזקאל יא) ורוח חדשה אתן בקרבכם. והתפלל דוד שאותו רוח נכון חדש בקרבי. לפי שיש מצד הטומאה לב טמא ורוח עוצים מתפתה לאנשים. וזה רוח טומאה שנקרא רוח עוצים. כמש"כ (ישעי' יט) ה' מסך בקרבה רוח עוצים. וע"כ ורוח נכון חדש בקרבי. מהו חדש. זהו חידוש הלבנה. שבשעת חידוש הלבנה נתעורר דוד

מלך

ויו הזהר

והרע בעיניך עשיתי. בעיניך לפני עיניך היה צריך לומר. אלא מהו בעיניך. כתוב (ד' ב' טו) כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ. אלו שהן בבחי' נקבות. וכתוב (זכרי' ד) עיני ה' המה משוטטים. אלו בבחינת זכרים. וענין זה ידוע (ה) וע"כ אמר דוד בעיניך. מקום ההוא שחטאתי בו היה בעיניך. שהייתי יודע שהרי עיניך היו מזומנים ועומדים לפני ולא הייתי מחשיבם (ג) ולכן החטא שחטאתי ועשיתי באיזה מקום היה הלא בעיניך :

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. בוא וראה כל אומן כד מליל בלאומותיה מליל. דוד בדיחא דמלכא הוה. ואע"ג דהוה בלערא. כיון דהוה קמי מלכא תב לבדיחותיה כמה דהוה. בגין לבדחא למלכא. והכי אמר דוד. מארי דעלמא. אלא אמיתא בחנני ה' ונסני. ואת אמרת דלא איכא לקיימא בכסיויך. הלא חבנא למען תצדק בדברך ויהיו מילך קשום. דאלמלא לא חבנא יהא מלכא דילי קשום ויהא מילך בדיקניא. הסתא דחבנא בגין דלהוי מילך קשום יסיבנא אתר לזקא מילך. ובגין כך עבידנא למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. בלא אהדר דוד לאומותיה ואמר גו לעריה מלין דבדיחותא למלכא :

אלמדה פושעים דרכיך וגו'. הכי אמר דוד. בלבא אית תרין סיכלין. בחד דמא ובהד רוחא. האי חד דמליא דמא ביה דיורא לילר היע. ולבי לאו הכי. לבי חלל בקרבי. ריקן איסו ולא יסבית דיורא לדמא בישא לשכנא ביה ילר סע. וכיון דהכי הוא לא אתחוי דוד להסוא חובס דחב. אלא בגין למייבב פתיחו דפומא לחייביא. דיימרון דוד מלכא חב ותב בתיובתא ומחיל ליה קב"ה. כל שכן שאר בני נשא. וע"כ אמר אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אלך ישובו. הלא הוא דתעין ללאו דוד אתחוי להסוא עובדא. אלא בגין לארות תשובה לחייביא : (ג-קו) :

לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. אמר רבי יהודה האי קרא לוקומה. אבל לב טהור כד"א (מלאכים א' ג) ונתת לעבדך לב שומע וגו'. וכתוב (משלי טו) וטוב לב משתה תמיד. ובג"כ לב טהור ודאי. ורוח נכון חדש בקרבי. זה הוא רוח נכון ודאי. כד"א ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ואתערו דל רוחו של משיח. והתפלל דוד (יחזקאל יא) ורוח חדשה אתן בקרבכם. וללי דוד הסוא רוח נכון חדש בקרבי. בגין דלית מסערא אתרא לב טמא ורוח עוצים דאסבי לבי עלמא. ודל הוא רוח טומאה דלקרי רוח עוצים. כד"א (ישעי' יט) ה' מסך בקרבה רוח עוצים. וע"כ ורוח נכון חדש בקרבי. מהו חדש. דל חדשא דסיסרא. כשעתא דאתחדשא סיסרא דוד מלך

נא (ה) מ' שאילו שהן בבחי' נקבות היינו שהן מקבלין הידיעות מן אותן שהן בבחי' זכרים. על דרך ומקבלין מין מן דין : (כ) דוד התנצל עפ"י הירוע שכבר אחד נרע הנגב מן הנולד. כי הנגב חטא בכפתרים בחשבו שאין הש"ת רואה מעשיו. נמצא שהוא נגמר בהשגת הכורא. ודוד התנצל שלא חטא בכפירת ההשגחה. כי ידע שעיני השם ית' רואין מעשיו. אלא שלא היה מחשיבין דהמנע מן המעשה יען כי ידע שעל פי דין מותרת היא :

מלך ישראל חי וקים. ולפיכך חדש.. ובוא וראה הרבה אנשים בעולם שמפתה אותם זה רוח עושים בשקר. והוא שולט בעולם בכמה צדדים ובכמה פעולות. והרי נתבאר הענין. ולכן ביקש דוד המלך להשמר ממנו וגמר לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. זה הוא רוח נכון והאחר הוא רוח עושים רוח שקר. ולפי זה שתי מדרגות הן אחת של קדושה ואחת של טומאה : (א-קצב ב) :

אדני שפתי תפתח ופי יגיד התלתיך. פתח רועה הנאמן ואמר אדניי בהיפוך האותיות הוא דינא.

ולפיכך אמרו חכמי המשנה דינא דמלכותא דינא (ג) כל הדינים בשם זה נידונים : ע"כ ר"מ (ג-ק"ח).

אדני שפתי תפתח. אדניי עולה במספר היכ"ד (ד) ונאמר (חבקוק ב) וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ.

זכאי הוא מי שזוכה ליכנס להיכלו של הקב"ה לחיות את המלך והמטרונה. וזכאי הפה שתשרה בו תפלה שהיא אדניי שאומרים אליה אדני שפתי תפתח. וזכאין השפתים שהן שערי ההיכל. כדמיון אלה שנאמר בהן פתחו לי שערי צדק. שכאשר הפה פותח בתפלה עם השכינה או הוי"ה יענה מיד. זשי"כ (ישעי' נח) או תקרא וה' יענה. א"ז מספר ח'. והן ח' אותיות של הוי"ה אהייה. וה' יענה. הוא ובית דינו. וזהו הוי"ה אדניי יאהדונה"י. ובוא וראה אם האדם עולה במחשבתו בתפלתו עם השכינה. וכמו כן בכל מצוה ומצוה שהוא עושה. מיד כשהוא דופק בפתח היכל המלך הן נביא או חוזה או חכם או צדיק או חסיד. מיד כשהוא קורא לפני השער אם השכינה עלתה שמה אז הוי"ה יענה מיד. ולא ימתין לעבד או לשר שיפתח לו. אלא הקב"ה ממש פותח לו מתוך החביבות והאהבה שיש לו אליה והיא או בעשיית מצוה. אין הקב"ה מחשיבו שיפתח לו היכלו. ואפילו לא על ידי שליח. ואין הוא כדאי ליכנס להיכל המלך. ועליו נאמר בחוץ תעמד. ומבחוץ נותנים לו בקשתו על ידי שליח או ממונה. ואם גם תפלתו אינה עולה כראוי דוחים אותה החוצה וסוגרים השערים בפניה. ועליה דופק בפתח היכל המלך הן נביא אענה ישחרנני ולא ימצאנני. כמו כן כאשר קוראים ישראל כל אחד ואחד להקב"ה בקריאת שמע או בתפלה או בכל מצוה. אם השכינה איננה שם גם הוא לא נמצא שם. זשי"כ (שמות ב) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך : (ח"י)

זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. רבי אבא פתח זבחי אלהים רוח נשברה וגו'. מקרא זה ביארו שרצונו של הקב"ה לא יחפץ בקרבן האדם על חטאיו אלא רוח נשברה. אבל האנשים אין יודעים מה שאומרים. וכך שמעתי ממנורה הקדושה. שכאשר בא האדם להטמא בחטאיו ממשך עליו רוח מצד הטומאה. ומתגאה על האיש ושולט עליו בכל רצונו

מלך ישראל חי וקים. ובג"כ חדש.. ותא חוי כמה אינו בני נשא בעלמא דלמטי לון האי רוח עושים בשקרא. ושלטי אינו בעלמא בכמה סערין ובכמה עובדין. והא אוקימנא מלי. וע"ד דוד מלכא בעא לאסתמרה מיניה ואחר לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. דא הוא רוח נכון והאחר אינו רוח עושים רוח שקר. וע"ד תרין דרגין אינון חד קדישא וחד מסאבא : (א-ק"ב) :

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. פתח רעיה מסימנא ואמר אדניי בהיפוך האותיות דינא.

ובגין דא אמרו מארי מתניתין דינא דמלכותא דינא (ג) כל דינין בהאי שמה אתדנו : ע"כ ר"מ (ג-ק"ח).

לדני שפתי תפתח. אדניי סליק לחושבן היכ"ד (ד) והאמר (חבקוק ב) וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ.

זכאי אינו מאן דזכי לאעלא להיכלא דקב"ה למחוי לתבא ומפרוטיה. זכאי פומא דשריח ביה ללותא דאידי אדניי דאמרין לה אדני שפתי תפתח. וזכאין שוון דליוון תרעין דהיכלא. כנונא דליון דלתמר בהון פתחו לי שערי צדק. דכד פומיה פתח בללותא שבכינתא הוי"ה יענה מיד. ה"ד (ישעי' נח) או תקרא וה' יענה. א"ז תמתי. אינון תמתי אשוון הוי"ה אהייה. וה' יענה. הוא ובית דינו. וזהו הוי"ה אדניי יאהדונה"י. ותא חוי אס בר נש סליק במחשבתיה בללותא דליון לשכינתא. אוף הכי בכל פקודא ופקודא דעבדי. מיד דדפיק לפתחא דהיכלא דמלכא כזיב או חוזה או חכם או לויק או חסיד. מיד דקרא לה לתרעה אס שכנתא סליקת תמן הוי"ה יענה מיד. ולא אמתין לעבד או למנא דפתח ליה. אלא אינו ממש אפתח ליה מחשיבו ורחימו דלית ליה לגבה כחתן לגבי עלה (ה) ואס שכנתא לא סליקת בהיחא ללותא או פקודא. לא חשיב ליה קב"ה למפתח ליה היכליה. ואפילו על ידא שלוחא. ולאו אינו כדאי למיביל להיכלא דמלכא. ועליו אתמר בחוץ תעמד. ומלבר יסבין ליה בעותיה ע"י שלוחא או ממנא. ואי לא סליק ללותיה כדקא יאות דחיינ ליה לבר וסגרין תרעין באנפוי. ועליו אתמר (משלי ה) או יקראנני ולא אענה ישחרנני ולא ימצאנני. אוף הכי כד קראן ישראל כל אחד וחד לקב"ה בק"ש או בללותא או בכל פקודא. אס שכנתא לאו תמן אינו לא נחית תמן. ה"ד (שמות ב) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך : (ח"י)

זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. רבי אבא פתח זבחי אלהים רוח נשברה וגו'. האי קרא אוקימו דרעותא דקב"ה לא אתרעי בקרבנא דביי על חטאיו אלא רוח נשברה. וביי נשא לא ידעי מאי קאמרי. והכי שמענא מבוליתא קדישא. דכד אתי ב"נ לאסתאבא בחיובי אמשיך עליה רוח מסערא דמסאבא. ותגנאי על ב"נ ושלטי עליה לכל רעיתא

זיו הוהר

(ג) זה השם הוא שם הסיכות כמו השם אלהים יען כי כשהמלכות בפני עצמה היא מרת הדין : (ד) כאן יתבאר הכוונת האמר פסוק זה קודם כל התפילה שביה"ש : (ה) ובעבור סוד זה נתקן דומר קודם כל מצוה ותפילה לשם יתרון קב"ה ושכינתיה :

עליהם. ואח"כ בנין הבית. והקב"ה לא כן יעשה. אלא הוא בונה בית המקדש תחלה. ולבסוף כאשר יורידו מן השמים ויושיבו על מקומו. אז יבנה חומות ירושלים אלו חומות העיר. וע"ז אמר דוד ע"ה היטיבה ברצונך את ציון בתחלה. ואח"כ תבנה חומות ירושלים. כאן יש סוד. כל המעשים שעשה הקב"ה. הקדים תחלה מה שמבחוץ. ואח"כ המוח שמבפנים. וכאן לא כן. בוא וראה כל אותן המעשים שעשה הקב"ה והקדים מה שמבחוץ. הקדים המוח במחשבה. ובמעשה הקדים מה שמבחוץ. שהרי כל קליפה מצד הטומאה נעשה ומוח מן המוח. ותמיד צד הטומאה הקדים שמתרבה ומתגדל להיות שומר הפרי. כיון שנתבקר זורקין את הקליפה לחוץ (איוב כו) יכין רשע וצדיק ילבש. זורקין את הקליפה ומברכים [על הפרין] לצדיקו של עולם. אבל כאן בבנין בית המקדש שצד הטומאה יתבער מן העולם לא נצרך כן. שהרי המוח והקליפה של הקב"ה יהיו לפיכך יקדים המוח. שכתוב היטיבה ברצונך את ציון בתחלה. ואח"כ תבנה חומות ירושלים. כי החומה ההיא שמבחוץ שהיא הקליפה שלו היא ממש. שכתוב (וכ"י ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב. אני ולא צד הרע. ישראל הם מוח עליון של העולם. ישראל עלו במחשבה בתחלה. והעמים עכו"ם שהם הקליפה קדמו במעשה. שנאמר (בראשית יז) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. ועתיד הקב"ה להקדים המוח להקליפה. שכתוב (ירמיה' ב) קדש ישראל דה' ראשית תבואתה. המוח קודם להקליפה. ואע"פ שהמוח יצמד בלי קליפה. מי הוא אשר יושיט ידו לאכול ממנו. לפי שכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'. ובזמן ההוא (תהלים נא) אז תחפון וזחי צד"ק. לפי שהרי אז יתחבר הכל בחבור אחד. ויהיה שמו שלם בכל תיקונו. ואז הקרבן יהיה בשלימות לה' אלהים. אבל עכשיו אלהים אינו מתחבר לקרבן. שאמלמי יתחבר בו השם אלהים. כמה אלהים ינשאו אזניהם להתחבר שם (י) אבל לעתיד לבוא (תהלים ט) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך. ואין אלהים אחר : (כ-ק"ט.)

נב

בא דוד אל בית אחימלך. אמר רבי אבא בוא וראה דוד במה שהוא היה בורח מלפני שאול. בזה גרם שנאבדו כל אותן כהני נוב. ולא נשאר מכלם אלא אביתר בלבדו שברח. וזאת גרם כמה רעות בישראל. מת שאול ובניו ונפלו מישראל כמה אלפים ורבבות. ועכ"ז חטא ההוא היה תולדה על דוד לגבות ממנו. עד שכל זרע דוד נאבדו ביום נשאר מהם אלא

זיו הוהר

(י) אלו השבעים שרים שלמלה השואפים לניקת השעז עבור האומות שהם שולטים עליהן

עליהם. ולבחר צניא דביתא. קב"ה לאו הכי. אלא כיון כי מקדש בקדמיתא. ולבסוף כד ימית ליה מן שמיא ויחיב ליה על אחריה. כדון יבנה חומות ירושלים אינון שורין דקרתא. וע"ד אמר דוד ע"ה היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא. ולבחר תבנה חומות ירושלים. הכא חית רוא. כל עובדין דעבר קב"ה. בקדמיתא הקדים הסווא דלבר. ולבחר מוחא דלגו. וסכא לאו הכי. תא חוי כל אינון עובדין דעביד קב"ה ואקדים הסווא דלבר. מוחא הקדים במחשבה. ובטובא הסווא דלבר. דהא כל קליפה מספרא אחרא היו ומוחא מן מוחא. ומירי ספרא אחרא הקדים ורבי ואגדיל ופירי איבא. כיון דלחרבי זרקין ליה לקליפה לבד (איוב כו) יכין רשע ולדיק ילבש. זרקין להסווא קליפה ומברכין [על איבא] ללדיקא דעלמא. אבל סכא צניא דבי מקדש דספרא בישא יתעבר מעלמא לא אלסירך. דהא מוחא וקליפה דליה דקב"ה סווא. הקדים מוחא. דכתיב היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא. ולבחר תבנה חומות ירושלים. דהסווא חומה דלבר דלויי קליפה דליה היא ממש. דכתיב (וכ"י ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב. אני ולא ספרא בישא. ישראל אינון מוחא עלאה דעלמא. ישראל סליקו במחשבה בקדמיתא. עמין עכו"ם דאינון קליפה הקדמו. דכתיב (בראשית יז) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. חמין קב"ה לאקדמא מוחא לקליפה. דכתיב (ימיס ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. מוחא קדים לקליפה. ואע"פ דמוחא יקום בלא קליפה. מאן סווא דיושיפ ידא למיכל מניה. בגין דכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'. ובהסווא זמא (תהלים נא) אז תחפון וזחי לדיק. בגין דהא כדון יתחבר כלא בחבורא חדא. ויהא שמה שלים בכל תקומיה. וכדון קרבנא להו שלים לה' אלהים. שמה אלהים לא אתחבר לקורבנא. דלמלי אתחבר צום אלהים. כמה אלהים יסלקון אודנין לאתחברא תמן (ו) אבל בהסווא זמא (תהלים ט) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך. ואין אלהים אחרא : (כ-ק"ט.)

נב

בא דוד אל בית אחימלך. אמר רבי אבא תא חוי דוד איסו סוס דערק מקמיס דשאל. וע"ד גרים דאתאבדו כל אינון כהני דנוב. ולא אשתאר מכלהו בר אביתר בלחודו דערק. ודא גרים כמה ציטין צישראל. מות שאלו ובניו ונפלו מישראל כמה אלפי ורצבן. ועכ"ד סווא חובא סוס תלי על דוד לגבות מניה. עד דכל כנוי דדוד אתאבדו ביומא מד. ולא אשתאר עניויו אלא

אלא יואש בלבדו שנגנב. כדמיון שלא נשאר מאחימלך
אלא אביתר בלבדו. ועד זמן רב חטא ההוא היה תולה
לעשות דין על גוב בשביל אותו החטא של גוב.
שכתוב (ישעי') עוד היום בנוב לעמוד. וזה
ואוקמוהו: (ג-רנד.)

אֹרֶךְ לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד
חסידריך. האי קרא קשיא. כי עשית. מהו
כי עשית. ולא כתיב מה. כי טוב נגד חסידריך. וכי
לגבי אמר לאו הוא טוב. א"ר חייל כי עשית ודאי.
ומאי עשית. לעולם (ה) דענו האי עולם דעבד
קב"ה ואתקין ליה אורי ב"ג לקב"ה בכל יומא.
ואקוה שמך כי טוב נגד חסידריך. הכי הוא ודאי.
לקבלי אינון זכאין שמא דקב"ה טוב ולא לקבלי חייביל.
דמזין ליה בכל יומא ולא משתדלי באורייתא: הוה תמן
חד טייעא. א"ל לרבי חייל יואת הוא. אבל אכא
מלה שמעלא מפומיה דרבי שמעון בר יוחאי דהוה
אמר הכי. אורך לעולם כי עשית. דוד המלך ע"ה אמר
לקב"ה אורך על ההוא עולם בתראה דליהו עבד (ג)
דוד מלכא אחיד ביה בההוא עולם וביה יניית מלכותא.
ואקוה שמך כי טוב. דא קב"ה ביחודא דההוא עלמא
דאקרי טוב (ג) אימתי אקרי טוב. נגד חסידריך.
מאן אינון חסידריך. אלא אית חסד ואית חסד. ואלין אקרוין
חסדי דוד הגאמנים (ד) וכד אלין חסדי דוד אהמליין
מההוא טיבו דנגידו דעתיקא קדישא. כדין אקרי
יסוד' טוב. כדין אשתכח טוב לגבייהו. דהא כמה
דאשתכח דליהו ביה הכי אישו מבסס לההוא
עלמא בתראה. וכלא אשתכח בצרכה. ועל דא
דוד הוה מחכה לההוא דרגא דהייר לההוא עולם דליהו
אחיד ביה: (ג-כא.)

אלא יואש בלבדו שנגנב. כדמיון שלא נשאר מאחימלך
אלא אביתר בלבדו. ועד זמן רב חטא ההוא היה תולה
לעשות דין על גוב בשביל אותו החטא של גוב.
שכתוב (ישעי') עוד היום בנוב לעמוד. וזה
נתבאר: (ג-רנד.)

אֹרֶךְ לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד
חסידריך. מקרא זה קשה. כי עשית. מהו
כי עשית. ולא אמר מה עשה. כי טוב נגד חסידריך. וכי
אצל אחר אין הוא טוב. א"ר חייל כי עשית ודאי.
ומאי עשית. לעולם (ה) לעולם זה העולם שעשה
הקב"ה והתקינו מודה ומשבח האדם להקב"ה בכל יום.
ואקוה שמך כי טוב נגד חסידריך. כך הוא בודאי.
נגד הזכאים שמו של הקב"ה הוא טוב ולא נגד הרשעים.
שמבזים שמו בכל יום ואין עוסקים בתורה: היה שם
סיחור אחד. א"ל לרבי חייל פירוש נכון הוא. אבל אני
שמעתי דבוי מפיו של רבי שמעון בן יוחאי שכך היה
אומר. אורך לעולם כי עשית. דוד המלך ע"ה אמר
להקב"ה אורך על עולם האחרון ההוא שהוא עשה (ג)
שדוד המלך נאחו בו בעולם ההוא ובכחו נחל המלוכה.
ואקוה שמך כי טוב. זה הקב"ה המתיוחד עם עולם
ההוא שיהי נקרא טוב (ג) מתי נקרא טוב. נגד חסידריך.
איזה הם חסידריך. אלא יש חסד ויש חסד. ואלו נקראים
חסדי דוד הנאמנים (ד) וכאשר אלו חסדי דוד נתמלאים
מן הטוב ההוא שנמשך מן הקדמון הקדוש. בכך נקרא
היסוד' טוב. ואז נמצא טוב אצל כלם. שהרי כמו
שנמצא הטוב ההוא בהיסוד' כך הוא ממתיק ומשפיע
לעולם האחרון ההוא. והכל נמצא בברכה. ועל זה היה
דוד מחכה למדרגה ההיא המאיר לאותו עולם שהוא
נאחו בו: (ג-כא.)

נג

מ"י יתן מציון ישעות ישראל וגו' יגל יעקב ישמח
ישראל. אמר רבי אבא מאי דכתיב (ישעי') יתן כי
בשמחה תללו וגו'. אלא כד יפקון ישראל מן גלותא
שכינתא נפקא עמהון ועמה יפקון. ה"ה כי בשמחה
תללו וגו'. וכתיב (ס) יתן ופדויי ה' ישובון וגו' ששון
ושמחה ישיגון. ששון דא קב"ה. רבי יתחך אמר ששון
דא לדיק. ה"ה (ס) ששון ושמחה ימלא בה. אמר
רבי שמעון צדיק ששון אקרי. ומן יומא דכנסת
ישראל

נג

מ"י יתן מציון ישעות ישראל וגו' יגל יעקב ישמח
ישראל. אמר רבי אבא מהו שכתוב (ישעי') יתן כי
בשמחה תללו וגו'. אלא כאשר יצאו ישראל מן הגלות
השכינה תצא עמהם ועמה ישובו. זש"כ כי בשמחה
תצאו וגו'. וכתוב (ס) ופדויי ה' ישובון וגו' ששון
ושמחה ישיגון. ששון זה הקב"ה. רבי יצחק אמר ששון
זה צדיק. זש"כ (ס) ששון ושמחה ימצא בה. אמר
רבי שמעון צדיק ששון נקרא. ומן היום שכנסת
ישראל

זיו הזהר

נב (ה) פירוש לעולם כמו בשביל העולם שעשית: (ב) זה העולם של מרת המלכות שורש דוד המלך: (ג) ה' הענין הוא שאמר
דוד הנאחו כמרת המלכות. אני מקוה ומבקש ששמך דהיונו מרת המלכות יתחד עמה הקב"ה שהוא התפארת באופן שהקב"ה יהיה
נקרא לענין ההתיחדות הזאת בשם טוב. על שם ספירת היסוד המעביר השפע להמלכות. כי כאשר נתמשך מן עתיקא קדישא היינו
מן ג' ספירות הראשונות שפע טוב או נקרא התפארת והיסוד בשם טוב. והספירות נצח והוד ששוחקים מן צדיק נקראים או בשם
חסוי דוד. משא"כ אם ה"ו נתמלא היסוד עם שפע לא טוב מן תפארת נצח והוד. שאז אין התפארת והיסוד. נקראים בשם צדיק.
וכן נצח והוד אין נקראין או בשם חסוי דוד. נמצא לפי זה תיבת כ"י פירושה כאן בלשון אלא. ותיבות נגד חסידריך משכחות
המאבט שפע חסד העליון שנתמשך מלמעלה מעלה: (ד) יש חסד זו הספירה שנקראת חסד. אבל כאן חסידריך חייב הספירות נצח
והוד ששוחקים מן צדיק ונבעור זה נקראין חסדי דוד:

ישראל נפלה בגלות נמנעו הברכות מלהשפיע לעולם
 מן צדי"ק ההוא. אבל בזמן ההוא מה כתוב (שם יב)
 ושבתם מים בששון. זה צדי"ק. ממעיני הישועה. אלו
 חכמה ובינה. ד"א אלו נצח והוד. והכל מנביעת
 מעינות העמוקים. ואז (שם) ואמרת ביום ההוא אורך ה'
 וגו'. צהלי ורני יושבת ציון וגו' : (ג-ריב)

נד

אלהים שמע תפילתי האוינה לאמרי פי. [אמרי פי.
 זאת היא תפילת הלחשן. ולמדנו כל אלה
 שמתפללים תפלתם בלחש בכונת הלב. שלא נשמע
 תפלה זו לאחר. זאת התפלה עולה ומאזינים לה כל
 המלאכים שנקראים בעלי אזנים. ואם זאת התפלה
 נשמעת לאזני איש. אין מי שיאזין לה למעלה. ואין מאזינים
 לה אחרים מלבד מי ששמע אותה בתחילה. לפיכך נצרך
 להשמר שלא ישמעו תפלת הלחש אנשים. ועוד שדברי
 תפלת הלחש נאחזים בעולם העליון. ודברי עולם העליון
 אין צריכים להשמע לאיש : (ג-רב.)
כי זרים קמו עלי וצריצים בקשו נפשי וגו'. למדנו
 שישראל אכזריות נמנעת מהם יותר מכל שאר
 עמים. ובל יראה מישראל מצעה צריץ בעולם. שהרי
 כמה בעלי עינים עומדים אצל האיש בשעת מצעה
 כזה. זכאי הוא מי שמראה מצעה של חסד למטה.
 שהרי במצעה האיש תורה כל דבר לעורר למעלה
 ענין אחר : (ג-צב)

נה

ערב ובקר וצהרים אישיה ואהמה וישמע קולי. אמר
 רבי שמעון מקרא זה נתבאר ונדרש. אבל כאן
 נזכר זמן ומני התפלות של כל יום. וכך העירו החברים
 באותן ג' זמנים. ערב. זאת היא המראה שאינה
 מאירה (ה) ובקר. זה הוא המאור שמאיר (ו) וצהרים.
 זה זמן תפלת מנחה הוא המקום שנקרא חשך (ז) כיון
 שנאחו בערב וזה קים עם זה. ומה שנאמר צהרים
 שהוא זמן של תוקף השמש לשון טוב תפס. וכך הוא
 הדרך. לאדם שחור קוראים לו צהרן. ולשון יפה תפס.
 ולפעמים קוראים לצבן כושי. שנאמר (במדבר יב) כי
 אשה כושית לקח. וכתוב (עמוס ט) הלא כבני כושיים
 אתם לי .. ובוא וראה תפלת מנחה התקינה יצחק בוראי.
 כמו שתיקן אברהם תפלת יתקן שחרית כנגד מדרגה היא
 שנדבק בה (ז) אף כך יצחק תיקן תפלת מנחה כנגד
 מדרגה ההיא שנדבק בה (ו) וע"כ תפלת מנחה משעה
 שנוטה השמש לרדת בסיבובו לצד מערב. שהרי טרם
 שנוטה השמש לצד מערב נקרא יום מן הבקר עד
 אותו הזמן. שכתוב (תהלים כב) חסד אל כל היום. ואפשר
 תאמר

זיו הוהר

נה (ה) מלכות : (ו) תאמרת : (ז) נבורה אחיה בערב והיינו מלכות כי הוא מרת הדין : (ח) כהטר : (ט) כנבורת :

ישראל נפלה בגלות אהמנווה ברכאן מלכתחלה לעלמא
 מהסוה לדי"ק. כהסוה זמנא ומאי כתיב (ע יב)
 ושבתם מים בששון. דא לדי"ק. ממעיני הישועה. אלו
 אבא ואמא. ד"א אלו נלח וסוד. וכלא ממבועי
 כביעין עמיקין. וכדון (ע) ואמרת ביום הסוה אורך ה'
 וגו'. להלי ורני יושבת ציון וגו' : (ג-ריב)

נד

אלהים שמע תפילתי האוינה לאמרי פי. [אמרי פי.
 דא איחי ללותא דבלחשון. ותאנא כל אינון
 דמללאן ללותאון בלחשון ברעותא דלכא. ללא אשתמע
 הסיא ללותא לאחרא. הסי ללותא סלקא ולייתין לה כל
 אינון דאקרון מארי דאודנין. ולי הסי ללותא
 אשתמע לאודנין דבר כס. לית מאן דליית לה לעולה. ולא ליייתין
 לה אחריין בר מאן דשמע בקדמיתא. בג"כ בעי
 לאסתמרא דלא ישמעון להסיא ללותא בני כשא. ותו דמלה
 דלותא אתאחדא בעלמא עלאה. ומלה דעלמא עלאה
 לא אלקריין למשמע : (ג-ריב.)

כי זרים קמו עלי ועריצים בקשו נפשי וגו'. תנן
 דישאל אכזריות אשתמע מנייהו מכל שאר
 עמין. ולא יתחזון מניה עובדא בעלמא. דהא
 כמה מארי דעיינו קיימין עליה דבר כס כהסוה
 עובדא. וזאה מאן דחזוי עובדא דכשרא לתתא.
 דהא בעובדא תליא מלתא ככלא לאתערלא
 מלה אחרא : (ג-צב)

נה

ערב ובקר ולהרים אשיחה והאמה וישמע קולי. אמר
 רבי שמעון הסי קרא אוקמוס ותאמר. אבל הסי
 עדן עדנין סוה דלותא דכל יומא. ומצרייא אתערנו
 כהסי תלת זמין. ערב. דא הסי אספקלריאה דלא
 כהרא (ה) ובקר. דא הסי אספקלריאה דהרא (ו) ולהרים.
 זמנא דלותא דמנחה אתר דאתקרי חשך (ז) איסו
 דאחיד בערב וקיימא דא עס דא. ומאי דאתמר להרים
 דאיסו תוקפא דשמשא ליה סנא מעליא נקט. והסי סוה
 ארחא. לבי"א אוכס קראן ליה חוור. וליסנא מעליא נקט.
 ולזמין לחוור קראן ליה אוכס. דכתיב (במדבר יב) כי
 אשה כושית לקח. וכתיב (עמוס ט) הלא כבני כושיים
 אתם לי.. ותא חוי ללותא דמנחה אתקין ליה ילחק ודלי.
 כמה דאתקין אברהם ללותא דלפרא לקבל הסוה דרגא
 דאתדבק ביה (ז) אוף הסי ילחק אתקין ללותא דמנחה לקבל
 הסוה דרגא דאתדבק ביה. (ס) וע"ד ללותא דמנחה מכי
 נטי שמשא לכתחלה בדרגיו לסטר מערב. דהא עד לא
 נקט שמשא ללך מערב אקרי יוס מלפרא עד
 הסוה זמנא. דכתיב (תהלים כב) חסד אל כל היום. ואי
 תימא

תאמר עד שתחשך. בוא וראה שכתוב (י"ט) ה' אוי נא לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום. זהו כנגד תפלת שחרית. שכתוב חסד אל כל היום. שהרי או השמש הוא לצד מזרח. וכאשר נוטה השמש ויורד לצד מערב הרי אז הוא זמן תפלת המנחה. וכבר פנה היום ובאו צללי ערב ונתעורר רין הקשה בעולם. ופנה היום שהוא מדרגת החסד. ונטו צללי ערב שהן מדרגות של דין הקשה. ואז נחרב בית המקדש ונשרף ההיכל. ועל כן למדנו שיהא אדם נזהר בתפלת המנחה. שהוא הזמן שרין הקשה שורה בעולם. ערב. זו תפלת ערבית. יעקב התקין תפלת ערבית. שהרי הוא התקינה והיה מפרנס לה ככל מה שנצרכה (י) ודאי וא"ו התקין לה"ה. וה"ה ניונת מן וא"ו. כי אין לה אור של עצמה כלום. ולפיכך תפלת ערבית רשות. שהרי נכללת בתפלות של היום למען תקבל הארה. ועכשיו אין הוא הזמן להכינה והוכנה ביום (י) שהרי עכשיו אין מתגלה אור היום להאיר לה. והוא שולטת בהסתר של חשך עד זמן חצות הלילה. ולפי שבזמן הערב נתערב בו צד הטומאה שאורו חשך ושולט בלילה לכן עשו לתפלת ערבית רשות. ואין לה זמן קבוע. אמורים ופדרים היו מתאכלים על המזבח בזה הזמן. ומוה נוזנו כמה מחנות היצונים היוצאים ושולטים בלילה. וע"כ לא עשאה חובה לתפלת ערבית. שאין מי יכול לתקנה כמו יעקב. שהוא היה בעל המשכן ומתקנו כראוי. ואף על פי שהיא רשות תפלה זו היא להגן עלינו מן הפחד בלילות. מן הפחד של כמה צדדים בגיהנם. שהרי באותו הזמן מענישים להרשעים בגיהנם פי שנים מביום. ולפיכך מקרמים ישראל לומר והוא רחום. שהוא בשביל פחד הגיהנם. ובשבת שלא נמצא פחד של דין הגיהנם ולא דין אחר אסור לעורר אותו (ח) שנראה כאילו אין כח לשבת להעביר הדין מן העולם. ובשביל פחד הקטרוג שעל הנשמות כאשר מבקשות לעלות למעלה להתראות לפני רבונם. לפיכך אנו מקדימים לומר שומר את עמי ישראל לצד אמן. ובשביל פחד מכמה מוזיקים ומקטריגים הנמצאים בלילה. ויש להם רשות להזיק למי שיוצא מפתח ביתו החוצה. לפיכך אנו מקדימים לומר ושומר צאתנו ובואנו. ועם כל זה מפני כל אותן הפחדים אנו מספקים הגופות והרוחות והנשמות למלכות העליונה שממשלת הכל בידיה. ובעבור זה תפלת ערבית בכל לילה ולילה. ועכשיו שאין לנו קרבנות ומזבח אנו צריכים לעשות כל התיקונים שאנחנו עושים בשביל הסוד הזה: בחצות הלילה כאשר רוח צפון נתעורר הוא מבעט בכל אותן המדורים של רוחות רעים. ומשבר הר החזק של צד הטומאה ונכנס ומשוטט למעלה ולמטה. וכל אותן מחנות החיצונים נכנסים למקומותם ונשבר כוחם ואין שולטים. ואז הקב"ה נכנס להשתעשע עם

תומא עד חשכה. תא חוי דכתיב (י"ט) ה' אוי נא לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום. לקבל ללותא דלפרא. דכתיב חסד אל כל היום. דהא כדון שמשא אוהו לספר מורח. וכיון דנטה שמשא ונחמא לספר מערב הא כדון אוהו זמן ללותא דמנחה. וכבר פנה היום ואחו לללי ערב ואחער דינא קשיא בעלמא. ופנה היום דאוהו דרגא דחסד. ונטו צללי ערב דאינון דרגא דינא קשיא. וכדון אחערב בי מקדשא ואחוקד היכלא. ועל דא מניין דיהא בר גס זיטר בללותא דמנחה. דאוהו זמנא דדינא קשיא שריא בעלמא. ערב. דא ללותא דערבית. יעקב התקין ללותא דערבית. דהא אוהו התקין לה וון לה בכל מאי דאלפסיבת (י) ודאי וא"ו התקין לה"ה. וה"ה אנונת מן וא"ו. דלית לה נהורא מגרמה כלל. ובג"כ תפלת ערבית רשות. דהא אהכלילת בללותא דיומא בגין לאתהרהר. והשתא לאו זמנא אוהו ואוקימנא לה (י) דהא לא אתגליא נהורא דיומא דינהיר לה. ואוהי שלטא בחשוכא עד זמנא דפלגות ליליא. ובגין דבערב דא אתערב ביה ספרא אחרא דחשך נהורים ושלטא בליליא שוו ליה רשות. ולית ליה זמן קבוע. אמורין ופדרין הוו מתאכלין בהאי זמנא. ומכאן אתנו כמה חבילי סהירין דנפקין ושלטין בליליא. וע"ד לא שיוהא חובה ללותא דערבית. דלית זמנא דיכיל לאתקנא לה כיעקב. דאוהו הוה מארי משכנא ומתקן ליה כדקא יואת. ואע"ג דאוהו ישו ללותא דא אוהו לאגנא עלן מזו פחד פחולות. מזו פחד דכתיב סהירין דגיהנס. דהא בהאי שעתא סרדי לתיביא בגיהנס על חד תרין מביומא. ובג"כ מקדמי ישראל לזימר והוא רחום. דאוהו בגין פחד דגיהנס. ובשבתא דל אשתכח פחד דינא דגיהנס ולא דינא אחרא אסור לאתערה ליה (ח) דאתמוי דלית רשו לשבת לאעברא דינא מעלמא. ובגין פחד דקטרוגא דנשמתין כד בעאן לסלקא לעילא לאתחוחא קמי מאריהון. בגין כך אכן מקדימים שומר את עמו ישראל לעד אמן. ובגין פחד דכתיב מוזיקין וקטרוגין דמשתכחי בליליא. ואית לון רשו למוקא לחאן דנפיק מתרע ביתיה לבר. בגין כך אכן מקדימים ושומר לאהנו ובואנו. ועל כל דא מזו דחילו דכל דא אכן מספקינן גוסין רוחין ונשמתין למלכותא עלאה די שולטנו דכלא בידהא. ועל דא ללותא דערבית בכל ליליא וליליא. השתא דקרבינן ומדבחה לא אשתכחו אכן עבדינן כל תקונין דאגן עבדין על רוא דנא: בפלגו דליליא כד רוח צפון אתער בעש בכל אינון מדורין דרוחין גיסיין. ותבר חד סנרא תקיפא דספרא אחרא ועאל ושאס לעילא ת"א. וכל אינון חבילי סהירין עיילין לדוכתייהו ואתבר חיליהו ולא שלטין. וכדון קב"ה עאל לאשתעשע עם

זין הודו

(י) יעקב אהיונו בתפארת שרשו אור וא"ו סמס הו"ה ב"ה. והמשיך שפע דמרת המלכות ששורשה אור ה"ה סמס הו"ה ב"ה. ואין לה אור של עצמה אלא מן התפארת: (י) פי' להכינה להרווגות עם התפארת: (ח) פי' בערבית דלילי בניסת שבת:

עם הצדיקים בגן העדן. וזה נתבאר: כאשר בא הבקר אור הנר השולט בלילה נגזו מלפני אור היום. ואז הבקר שולט והלפה שליטת הערב. וזה הבקר הוא הבקר של אור הראשון. זה הבקר משלים טובות לכל העולמות. ממנו נזונים עליונים ותחתונים. הוא משפיע להגן. וזו היא השמירה לכל העולם.. אשרי חלקו מי שקם בבקר מתוך תשבות התורה שעסק בה בלילה ומתפלל באותו הזמן תפלת שחרית.. ובוא וראה דוד בא ואמר אלו שלשה זמנים של התפללות ערב ובקר וצהריים. הרי שלשה. והוא לא התפלל אלא שתיים מהן. שכתוב אשיחה ואהמה ולא יותר. אהת תפלת שחרית ואחת לתפלת מנחה. לפיכך אמר אשיחה ואהמה דוקא. בבקר שהיא עת של חסד היה די לו באשיחה בחדס (ט) ובמנחה שהיא עת של דין הקשה נצרך המייה ולפיכך אמר ואהמה. ואח"כ בזמן חצות הלילה היה קם ועסק בשירות ותשבחות כראוי. שכו"ב (תהלים סג) ובליילה שירה עמי. וזה נתבאר: (ב-קט:) (א-קלב:)

הַשִּׁירָה עַל ה' יִהְיֶה וְיִכְלָלךָ וְגו'. רבי יוסי מצא דרבי אבא שהיה יושב וקורא מקרא זה שכתוב השלך על ה' יִהְיֶה. על דוקא. שהרי מזונות במזל תולה (י) וזה מתאים כמו שאמר רבי שמעון למדנו שכתוב (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד. נשמע שצריך לכוון הלב למעלה מעלה יותר מבשאר הימים וע"כ על עולת התמיד דוקא. ולמדנו כתוב בחנה ותתפלל על ה' (שמואל א' א) על דוקא. לפי שבנים במזל הקדוש תולה כמו שביארנו. ואין לך תיבה בתורה או אות קטנה בתורה שלא תרמו על חכמה עליונה. ותלויים מהן תלי תלים סודות של חכמה העליונה. זשי"כ (שיר ה) קווצותי תלתלים. וזה נתבאר: (ג-עט:)

עם לדיקויא בנגתא דעדן. והא אתמר: כד אתי לפרא כסורא דשרגא דשגאטא בליילא אתגניזו מקמי כסורא דימחא. כדון בקר שלטא והתעבר שולטנו דערב. והאי בקר איכו בקר דאור קרמאה. האי בקר שלטא עיבו לעלמין כלהו. מניה אתגו עלאין ותתאין. האי בקר לנגתא. והאי איכו נעירו דכל עלמא.. זכאה חולקיה מאן דקס בלפרא מנו תושבחתא דאורייתא לעי בליילא ומללי כהסוא זמנא ללותא דלפרא.. ותא חזי דוד אתא ואמר אלין תלה זמין דללויה ערב ובקר ולהריס. הא לתתא. ואיכו לא ללי אלא תרי מנייהו. דכתיב אשיחה ואהמה ולא יתיר. דא ללותא דלפרא ודא ללותא דמנחה. בגין כך אשיחה ואהמה דייקא. בלפרא דאיכו שעתא דחסד סגי ליה באשיחה בחדס (ט) בזמנא דהוא שעתא דדינא קשיא בעי המייה ובג"כ ואהמה. ולכתר כד אתפלוג ליליא סוס קס בשירין ותושבתו כדקא יאות. דכתיב (תהלים סג) ובלילה שירה עמי. והא אתמר: (ג-קט:) (א-קלב:)

הַשִּׁירָה עַל ה' יִהְיֶה וְיִכְלָלךָ וְגו'. רבי יוסי אשכחיה לרבי אבא דהוה יתיב וקארי האי קרא דכתיב השלך על ה' יִהְיֶה. על דיקא. דהא מווי בזולא תליין (י) ואולא הא כמה דאתר רבי שמעון תאנא כתיב (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד. דבעי לכוונא לבא לעילא לעילא יתיר מואר יומין. וע"ד על עולת התמיד דייקא. ותניא כתיב בחנה ותתפלל על ה' (שמואל א' א) על דייקא. בגין דבגין בזולא קדישא תליין כמה דאוקימנא. ולית לך מלה באורייתא או את ועירא באורייתא דלא רמיזא בהכתמא עלאה. ותליין מניה תלי תליין ריין דהכתמא עלאה. הס"ד (שיר ה) קווצותי תלתלים. והא אתמר: (ג-עט:)

נו

נְדִי סִפְרָתָהּ אַתָּה שִׂימָה דְמִצְתִּי בְנִאדְךָ הֲלֵא בְסִפְרָתְךָ. אמר רבי יוסי למדנו כל השערים ננעלו ואסגרו. ושערי דמעו לא ננעלו. ואין דמעא אלא מתוך צער ועצבון. וכל אותן הממונים על שערים ההם כלם משברים הרי קרה ומנעולי ברזל ומכניסים אותן הדמעו. ותפלה זו נכנסת לפני מלך הקדוש. ובכן מדרגה הידועה יש לה צער מן העצבון והצרה של איש ההוא. כמשי"כ (ישעי' סג) בכל צרתם לו צר. תשוקת עולם העליון אל אותה מדרגה הידועה כתשוקת הזכר תמיד אל הנקבה. וכאשר המלך נכנס אצל המטרונה מוצא

נו

נְדִי סִפְרָתָהּ אַתָּה שִׂימָה דְמִצְתִּי בְנִאדְךָ הֲלֵא בְסִפְרָתְךָ. אמר רבי יוסי תימן כל תרעין ננעלו ואסגרו. ותרעין דדמעין לא אסגרו. ולית דמעא אלא מנו לערא ועליו. וכל אינון דממני על אינון תרעין כלהו מתברין גזיון ומנעולין ועליון אינון דמעין. והאי ללותא עאלת קמי מלכא קדישא. כדון הסוא דרגא אית ליה דוחקא מהסוא עליבו דוחקא דהסוא ב"ג. כד"א (ישעי' סג) בכל לרתס לו לר. תיאובתיה דהסוא עלמא לגבי הסוא דרגא כדכורא דתיאובתיה תדיר לגבה דנוקבא. וכד מלכא עאל לגבי מערוביתא ואשכח

ויו הוהר

(ס) יש מקשים ממה שנאמר ויצא יצחק לשרה בשרה לפנות ערב. וני"ל דתרין דלפנות ערב ס"ל לפנות ולהעביר הערב שהוא מלת הרוין הקשה ע"י שהתרכב בעולם הבינה מקום המחקת היינים בידעו. ומביא נמשך חסדים אל הערה חקל תמותין קדישין וזייגו המלכות. ועיינו וייגו שואבת המים באה אליו. והבן: (י) כמולא ס"ל בג' כפירות הראשונות ששם המקור של י"ג מדות הרחמים. ומתם הוי"ה היינו התפארת:

מוצא אותה בעצבון. אז כל מה שהיא מבקשת נמסר בידיה. ואיש ההוא עם תפלה ההיא אין חוזרים ריקם. והקב"ה מרחם עלינו. אשרי חלקו של איש ההוא שמוריד דמעות לפני הקב"ה בתפלתו: (ב-קסח).

באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר. אמר רבי יוסי הרי אמרו שהשם הוי"ה בכל מקום מורה על רחמים. בוראי הקב"ה הוי"ה שמו הוא. שכתוב (ישעי' מג) אני ה' הוא שמי. ואנו רואים שלפעמים נקרא שמו אלהים. וזה מורה על דין בכל מקום. אלא בזמן שמרבים צדיקים בעולם הוי"ה שמו ונקרא בשם הרחמים. ובזמן שמרבים רשעים בעולם אלהים שמו ונקרא בשם האלהים. ובא וראה כל התחלות קשות ולבסוף נחת. בראש השנה ההתחלה קשה שכל העולם נידון כל אחד ואחד לפי מעשיו. ואח"כ נחת של סליחה וכפרה. לפי שהתחלה היא מבחינת השמאל וע"כ הדין קשה. ואח"כ נתעורר בחי' הימין וע"כ נמצא נחת: [זשי"ב באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר:] (א-קעג):

ואשכח לה בעליבו. כדון כל מאי דאיהו בעאת אתמסר בידהא. והסוף בר נש והסוף ללותא לא אסדר ברקיעיא. וקב"ה חיים עליה. זכאה חולקיה דהסוף בר נש דלאויד דמעין קמי קב"ה בללותיה: (ג-קסה).

באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר. אמר רבי יוסי הא אתמר הוי"ה בכל אתר רחמי איהו. ודאי קב"ה הוי"ה שמיא איהו. דכתיב (ישעי' מג) אני ה' הוא שמי. וחמינן דלומינן אתקרי שמיא אלהים. והוא דינא בכל אתר. אלא בזמנא דלסגיא וזמנא בעלמא הוי"ה שמיא ואתקרי בשמא דרחמי. ובזמנא דלסגיא חייבין בעלמא אלהים שמיא ואתקרי בשמא דאלהים. ותא חזי כל שירותא תקיף ולבתר נייחא. בראש השנה שירותא תקיף דכל עלמא אתדן כל חד וחד לפוס עובדיו. ולבתר נייחא סליחה וכפרי. בגין דשירותא איהו משמאלא וע"ד דינוי תקיפין. ולבתר אתער ימינא וע"ד הוי נייחא: [הס"ד באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר:] (א-קעג)

נז

נז

רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך. רשת הכינו לפעמי וגו'. אמר רבי חייה תא חזי בשעתא דבני נשא זכאן ונכריין פקודי דאורייתא. כדון ארעא אתתקפת וכל כידו אשכח בה. מאי טעמא. בגין דשכינתא שריא על ארעא. וכדון כלל עלאי ותתאי בחדוה. וכד בני נשא מחבלין ארתייהו ולא נכריין פקודי אורייתא וחסאן קמי מארייהו. כדון כדכיל דחיין לה לשכינתא מעלמא ואשתתרת ארעא מחבולא. דהא שכינתא אתדחיא ולא שריא עלה. וכדון אתחבולת. מאי טעמא אתחבולת. בגין דשריא רוחא אחרא עלה דמחבול עלמא. וע"ד אמריין דישראל אלהים ירבי עון לאלהים דמקיימין עלמא. אלהים דא שכינתא. ואם ח"ו אי ישראל יסתכחו חייבין מאי כתיב. רומה על השמים אלהים וגו'. בגין דרשת הכינו לפעמי. כסף נפשי בסבת חמס ושגלח חמס: (א-סא).

רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך. רשת הכינו לפעמי וגו'. אמר רבי חייה בוא וראה בזמן שהאנשים זכאים ושומרים מצות התורה. אז הארץ מתחזקת וכל שמחות נמצאות בה. מאי טעמא. לפי שהשכינה תשרה על הארץ. ואז כל עליונים ותחתונים בשמחה. וכאשר האנשים משחיתים דרכיהם ואין שומרים מצות התורה וחוטאים לפני רבונם. אז כביכול דוחים לה להשכינה מן העולם ונשאת הארץ בשחתה. שהרי השכינה עלתה ולא תשרה עליה. ובכך נשחת הארץ. מפני מה נשחתה. מפני ששורה עליה רוח אחר המשחית את העולם. וע"כ נאמר שישראל נותנים עוז לאלהים כיון שמקיימים את העולם. אלהים זו השכינה. ואם ח"ו כשישראל נמצאים חייבים מה כתוב. רומה על השמים אלהים וגו'. לפי שרשת הכינו לפעמי. כסף נפשי מסבת חמס ושגלח חמס: (א-סא).

עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. אמר רבי יוסי בכלל נשמות הצדיקים בין אותן אשר משכנם בעולם העליון. בין אותן היושבים במדוריהם בעולם הזה. בכלן משתעשע בהן הקב"ה בחצות הלילה. אמר רבי ייסא ואפילו באותן שבעולם הזה איך. א"ל לפי שבחצות הלילה כל אותן צדיקי אמת כלם נתעוררים לקרות בתורה ולהשמיע תשבחות של התורה. והרי אמרו שהקב"ה וכל אותן הצדיקים אשר בגן העדן כלם מקשיבים לקולם. וחוט של חסד נמשך עליהם ביום. שכתוב (תהלים מג) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. וע"כ התשבחות העולות בלילה לפניו הן תשבחות של שלימות. ובוא וראה שדוד המלך היה קם בחצות הלילה. ואם תחשוב שהיה יושב או שוכב במטתו והיה אומר שירות ותשבחות. לא אלא כמו שכתוב (שם קט) חצות לילה אקום להודות

עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. אמר רבי יוסי בכלל נשמות הצדיקים בין אותן אשר משכנם בעולם העליון. בין אותן היושבים במדוריהם בעולם הזה. בכלן משתעשע בהן הקב"ה בחצות הלילה. אמר רבי ייסא ואפילו באותן שבעולם הזה איך. א"ל לפי שבחצות הלילה כל אותן צדיקי אמת כלם נתעוררים לקרות בתורה ולהשמיע תשבחות של התורה. והרי אמרו שהקב"ה וכל אותן הצדיקים אשר בגן העדן כלם מקשיבים לקולם. וחוט של חסד נמשך עליהם ביום. שכתוב (תהלים מג) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. וע"כ התשבחות העולות בלילה לפניו הן תשבחות של שלימות. ובוא וראה שדוד המלך היה קם בחצות הלילה. ואם תחשוב שהיה יושב או שוכב במטתו והיה אומר שירות ותשבחות. לא אלא כמו שכתוב (שם קט) חצות לילה אקום להודות

לך. אקום ודאי בעמירה לעסוק בשירות ותשבחות של התורה. ולפיכך דוד המלך חי לעולם. ואפילו בימי מלך המשיח הוא מלך. שהרי למדנו מלך המשיח אם מן החיים הוא רוד שמו. ואם מן המתים הוא רוד שמו. והוא היה מעורר השחר טרם שבא. שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: (א-ב:)

אמר רבי יהודה אמר רב בחצות הלילה כאשר הקב"ה נכנס בגן העדן שביבי אש יוצאים מבין אופני החיות ומתפשטים בכל העולם. ומגיעים תחת כנפי התרנגולים. ובזה הרגע נתבהל ומשיק בכנפיו אחת אל אחת וקורא. וזהו בחצות הלילה. ומי שיש לו בינה בלבו ויקום לעסוק בתורה. קולו הולך ונשמע בגן העדן והקב"ה מקשיבו. והצדיקים אומרים לו רבון העולמים מי הוא זה. והוא משיב ואומר זה הוא פלוני. ונשמה הקדושה שיש בו עומלת בתורה. הקשיבו כלכם. שזה נחת רוח לפני מכל שירות ותשבחות שאומרים למעלה. זש"כ היושבת בגנים. כלומר נשמה הקדושה היושבת בעולם התחתון בין גנות ולכרם ועוסקת בתורה בשעה זו. חברים מקשיבים לקולך שהוא ערב. והואיל שכן הוא השמיעני והרימי קולך בתורתך. ואני אתן לך שחר של חסד בעולם הבא. א"ר הנחום בוא וראה שרוד היה יודע שעה ההיא שלמדנו כנור היה תולה למעלה ממתו של דוד. וכשהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו. ומיד היה קם ומתגבר בשירות ותשבחות. שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. א"ר זירא מניין שרות צפונית היה מנשבת בכנור. א"ר יצחק מכאן. כתוב כאן עורה כבודי. וכתוב שם עורי צפון. מה שם צפון אף כאן צפון. וזה הוא בחצות הלילה. והיו מקשיבים לקולו בכל לילה הקב"ה וכל הצדיקים אשר בגן העדן: (י"ח)

נח

ורן רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב. חמת כמו כדמות חמת נחש וגו'. רבי יהודה פתח. כתוב (ישעי' ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. כאן פקר הקב"ה לאדם והזהיר אותו להשמר מאותן אנשים שהטו דרכיהם מן דרך טוב לדרך רע. ומטמאים נפשם רוחם ונשמתם בטומאה הידועה ההיא. ובמה ניכר האיש לדעת מי הוא אם להתחבר עמו או להתרחק ממנו. בחמתו ממש ידע אותו האדם ויכירו מי הוא. אם הוא שומר נשמה הקדושה שלו בשעה שכעס בא עליו. שלא יעקר נשמתו ממקומה ע"י הכעס בשביל להשרות תהתיה אל זר ההוא. זה הוא אדם כראוי. זה הוא עבד רבוננו. זה הוא אדם שלם. ואם זה האיש אין שומר את נשמתו. והוא עוקר קדושה עליונה והוא ממקומה להשרות תחתיה צד הטומאה. ודאי זה הוא איש המורד ברבוננו. ואסור לקרב אליו ולהתחבר עמו. וזה הוא (איוב י"ח) טורף נפשו באפו. הוא טורף ועוקר נפשו בשביל חמתו ומשרה בקרבו אל זר. וע"ז כתוב חדלו לכם מן האדם אשר

לך. אקום ודאי בעמירה לאתעסקא בשירין ותושבון לאורייתא. ובג"כ דוד מלכא חי לעלמין. ואפילו זיומי דמלכא משיחא איכו מלכא. דהא תנן מלכא משיחא אי מן חייא הוא דוד שמיא. ואי מן מתייא הוא דוד שמיא. ואיכו הוה אתער בלפרא עד לא ייתי. דכתיב עורס כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: (א-ב:)

אמר רב יהודה אמר רב בפלגות ליליא כד עייל קב"ה בגנתא דעדן ויקא דאשא נפיק מבין בגלי חיותא ואויל בכל עלמא. ונוגע תחת גדפוסי דתרנגולא. ובהסיא שעתא דרמלו מיקש גדפו דא עס דא וקארי. ודא הוא בפלגות ליליא. ומאן דלית ליה סוכלתו בלבו ויקום לאתעסקא באורייתא. אויל קלוי ואשתמע בגנתא דעדן ואלית קב"ה. ולדיקא אמרין ליה מארי דעלמא מאן הוא דא. והוא אתיב ואמר דא הוא פלניא. וכשתא קדישא דלית גיה לני באורייתא. אליהו כלכו. דהאי ניחא קדמאי מכל שירתא ותושבחתא דאמרין לעילא. הו"ד הו"ד הו"ד הו"ד. כלומר נשמה קדישא דלתיבתא בעלמא דלתתא בין גנותא וטנופא. ואתעסקא באורייתא בשעתא דא. חברים מקשיבים לקולך שהוא ערב. והואיל וכן השמיעני והרימי קולך בתורתך. ואנא יתיב לך אגרא דחסד בעולם הבא. א"ר אבהו תא חזי דוד הוא ידע הו"ד הו"ד הו"ד. דתנן כנור הו"ד הו"ד הו"ד. למלכא ממתו של דוד. וכן מתי פלגות ליליא רוח לפוית מכשכא ביה. ומיד הו"ד קם ואשתל בשירין ותושבון. דכתיב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. א"ר זירא מנא לן דרוח לפוית הו"ד מכשכא בכנור. א"ר יצחק מהכא. כתיב הו"ד עורה כבודי. וכתיב הו"ד עורי צפון. מה הלן צפון אף הו"ד הו"ד. ודא הוא בפלגות ליליא. והו"ד ליתין ליה בכל ליליא קב"ה וכל לדיקא די בגנתא דעדן: (י"ח)

נח

ורן רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב. חמת כמו כדמות חמת נחש וגו'. רבי יהודה פתח. כתוב (ישעי' ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. הכא פקיד קב"ה לב"י ואזייר ליה לאסתמרא מאינון בני נשא דספו ארזיהו מארח טב לארח ביה. ומסאבי נפשא ורוחא וכשתא בהו"ד מסאבא אחרא. ובמאי אתידע ב"י למודע מאן איכו לקרבה בהדיא או לאתמונע מניה. ברבונא ממש ידע ליה ב"י ושתמודע מאן איכו. אי כשר נשמתא קדישא דלית בשעתא דרבונא אתי עליה. ללא יעקר לה מאתראתא בגין למשרי תחותה הו"ד אל זר. דא איכו ב"י כדקא יאות. דא איכו עבדא דמאריה. דא איכו גבר שליט. ואי האי ב"י לא נסיר לה. ואיכו עקב קדושה עלאה דא מאתראתא למשרי בהתריה סערא אחרא. ודאי דא איכו ב"י דמייד במאריה. ואיכו לקרבה בהדיא ולאסתמרה עמיה. ודא איכו (איוב י"ח) טורף נפשו באפו. איכו טריף ועקר נפשיה בגין רבונא ואשרי בגויה אל זר. וע"ד כתיב חדלו לכם מן האדם אשר

לאורייתא. ולבשר הוה נאים שינתיה עד פלגות ליליא. וקם בפלגות ליליא ותבער ואשתדל בפולחנא דמאריה צשיין ותושבחו (א) אהכי אמר הוה בר נש. וכי האי מלך דקאמריהו הכי הוה. רזא דמלכא הכא. דהא דוד מלכא חי וקיים לעלם ולעלמי עלמין. ודוד מלכא הוה נטיר כל יומיו ללא יטעם טעם מיתא. בגין דשינתא חד משתין צמיתא איהו. ודוד בגין דוכתיא דאיהו חי לא הוה נאים אלא שיתין כשמי (ב) דעד שתין כשמי חסר חד איהו חי. מתמן ולהלאה טעיס צ"ג טעמא דמוחא ופליט ציה סכרא דרוח מסאבא. ודא הוה נטיר דוד מלכא ללא יטעם טעמא דמוחא ולא ישליט ציה סכרא דרוחא אחרא. בגין דשתין כשמי חסר חד איהו רזא דחיים דלעילא. דאיינן שתין כשמי עלאין. ולאין רזא דלחון דתליין צרו חיים (ג) ומכאן ולהתא רזא דמוחא הוה. וע"ד דוד מלכא הוה חסער שעורא דליליא בגין דיתקיים צחיים. ללא ישלוט ציה טעמא דמוחא. וכד אתפליג ליליא הוה דוד מתקיים בצחיה. בגין דכד אתער פלגו דליליא וכתרא קדישא אתער. בעא ללא לאשכחא ליה לדוד מתקשר באתר אחרא באתר דמוחא. בגין דכד אתפליג ליליא וקדושה עלאה אתער. ובר נש דנאים צערסיה ולא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה. הא איהו אתקשר צרוא דמוחא ומדבק באתר אחרא. וע"ד דוד מלכא הוה נאים לאשגחא ביקרא דמאריה תדיר. חי לגבי חי. ולא נאים צשינתא לסעמא טעמא דמוחא. ובג"כ הוה מתנמנם כסוס שתין כשמי ולא בשלימות. אהכי אתא רבי אלעזר. כיון דתתא לון אמר ודאי שכינתא הכא. צמחי עסקיתו. אמרו ליה כל עובדא. אמר ודאי ספיר קאמר. אבל אינון שתין כשמי ודאי שתין כשמי דחיון אינון צין לעילא צין לתתא. מכאן ולהלאה איכא שתין כשמי אחרין. דאינון כלהו מסכרא דמוחא ודרגא דמוחא עליהו. ואקריין דורמיטא וכלהו טעמא דמוחא. ובג"כ דוד מלכא הוה מתדבק באינון שתין כשמי דחיון (ד) ומתמן ולהלאה לא נאים כלל. הוה"ד (תהלים ק"ג) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה. וע"ד ספיר קאמר בגין דיקוס דוד חי בסכרא דחי ולא צסכרא דמוחא: (א-ו).

תורה. ואח"כ היה מתנמנם שינתו עד חצות הלילה. וקם בחצות הלילה ונתעורר והתיגע בעבודת רבונו בשירות ותשבחות (א) בתוך כך אמר איש ההוא. וכי דבר זה שאמרתם כך הוא. יש סוד בענין זה. שהרי דוד המלך חי וקיים לעולם ולעולמי עלמים. ודוד המלך היה נשמר כל ימיו שלא יטעם טעם מיתה. לפי ששינה אחד משיים במיתה היא. ודוד בעבור מקומו שהוא חי לא היה מתנמנם אלא ששים נשמין (ב) שעד ששים נשמין פוזות אחד הוא חי. משם ולהלאה טועם האדם טעם מיתה ושולט בו הצד של רוח הטומאה. ובוה היה נזהר דוד המלך שלא יטעם טעם מיתה ולא ישלוט בו הצד של רוח האחר. לפי שששים נשמין חסר אחד הוא סוד החיים שלמעלה. שהם ששים נשמין העליונים. והם הסוד שלהם הוא שתולד בהם החיים (ג) ומשם ולמטה סוד של מיתה הוא. וע"כ דוד המלך היה משער שיעור שנתו בלילה באופן שיתקיים בחיים. שלא ישלוט בו טעם של מיתה. וכאשר הגיע חצות הלילה היה דוד מתקיים במקום החיים. לפי שכאשר מגיע חצות הלילה וכתר הקודש נתעורר. נצרך שלא יהיה נמצא דוד מתקשר במקום אחר במקום של מיתה. לפי שכאשר נחלק הלילה וקדושה העליונה נתעוררת. ואם אדם ישן אז במדתו ואינו נתעורר להשגיח בכבוד רבונו. הרי הוא נקשר בסוד המיתה ונדיבק במקום אחר. וע"כ דוד המלך היה עומד להסתכל בכבוד רבונו תמיד. חי אצל חי. ולא היה ישן בשינה לטעום טעם של מיתה. ולפיכך היה מתנמנם כסוס ששים נשמין ולא בשלימות. בתוך כך בא רבי אלעזר. כיון שראה אותם אמר ודאי השכינה כאן. במה עסקתם. ספרו לו כד המדובר. אמר בודאי יפה אמר. אבל אותן ששים נשמין בודאי ששים נשמין של החיים הם בין דמעלה ובין למטה. משם ולהלאה יש ששים נשמין אחרים. שהם כלם מצד המיתה ומדרגה של מיתה עליהם. ונקראין דורמיטא וכלם הם טעם של מיתה. ולפיכך דוד המלך היה מתדבק באותן ששים נשמין של חיים (ד) ומשם ולהלאה לא היה ישן כלל. זש"כ (תהלים ק"ג) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה. וע"כ יפה אמר למען שיתקיים דוד חי בצד של חי ולא בצד של מיתה: (א-ו).

למנצח

למלכ

זיו הוהר

נט (א) רבי יוסי דיק בן ממשעות מקרא הוה. ואני אשר עוך. ואמרו חז"ל אין עו אלא תורה. שנאמר ה' עו לעמו יתן. והיונו כמו שאמר דוד ומירות היו לי חקך. וכך היה מנהגו כהחלת הלילה. ועל אחר חצות אני ואינין דבקר חסוך. פי' ער הבקר ירגן בשירות ותשבחות: (ב) פי' שמקובו ושורשו הוא במדת המלכות וכוונתו בחינת חיים. ועבודתו יוד היה לגרום הדרגות המלכות עם התמארת שנקרא עין החיים. וענין גשיות המלכות בכחית חיים. כי הן שש המספרות עין החיים ויתגבר בה המיתה. כי אם אין רחמים מתגבר הדין: (ג) האמנם שכל שתין נשמין העליונים הם מקום החיים. כי הן שש המספרות כדל התמארת עין החיים. אבל כיון שבסוף הששית חוקף מתחלת המקום שהוא סוד המיתה לפיכך היה דוד נשמר מלישון שתין נשמין שלמין על דרך סויה שלא יתמשך בשינה רגע יותר באונם. רק חי ישן שתין נצמי פחות מעט. ויש מפורשים כאן שהשתין נשמין העליונים רבו על שש מדרגות של מדת המלכות. ורק מדרגה השביעית של מדת המלכות היא סוד המיתה וניקת הקליפות בסוד הכתוב רגליה יורדות מות. ודברי הוה"ק כפשיש יפוצין סלע: (ד) היינו כני"ג שבעודת דוד היה תמיד לגרום הדרגות המלכות עם התמארת עין החיים להמשך אליה שפע החיים. שעי' מרת הרהמים של התמארת יתבטל הדין של המלכות. ובעבור זה נקרא דוד מלך ישראל חי וקיים:

ס

למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד פתח רבי פנחס ואמר למנצח על שושן עדות.
 וכי שושן עדות היא. אינו עדות תעיר. אלא שושן עדות. הוואת עדות היא לכנסת ישראל. ועדות היא ליחוד העליון. (ועדות היא למעשה בראשית) עדות היא לכנסת ישראל זה הוא לפי ששונה זו יש בה י"ג עליון. וכלן עומדות על שורש אחד. ויש בה חמש עליון קשות מבחוץ החופפות על השושנה ומגינות עליה. והכל בסוד של חכמה הוא. י"ג עליון האלו רמו על י"ג מדות הרחמים שנוחלת כנסת ישראל מלמעלה. וכלן נאחזות בשורש אחד והוא היסוד. כי היסוד הוא היחוד של הכל. חמש עליון קשות הסובבות עליה. רמו על חמשים שערי בינה (ה) חמש מאות שנה שעץ החיים מהלך בהן. עדות היא ליחוד העליון. כי חמש התיבות שמע ישראל י"י אלהינו י"י. הן חמש עליון הקשות הסובבות על השושנה. השורש והיסוד שנאחזות בו היא התיבה אח"ד. הוא העיקר והשורש שכלן נאחזות בו. י"ג עליון הוא סוד מספר י"ג של תיבת אח"ד שהוא חותם המלך. ובוא וראה כדמיון השושנה שהיא בין החוחים כך הם ישראל בין העמים עכו"ם. וכך היא כנסת ישראל בין שאר המונים שרים הממונים (ג) כל זמן שהשושנה עומדת אטומה שלא נפתחה אין בה ריח. ואין מעלים אותה ואין מוציאים אותה מבין החוחים. בשעה שהשושנה נפתחה נתנת ריח. ואז מעלים אותה מבין החוחים ונהנים ממנה. אף כך ישראל וכנסת ישראל שכתוב (שיר ה) פתחי לי אחותי רעייתי וגו': ועוד שושן עדות. אלו סנהדרי גדולה שכתוב בה (שיר ז) סוּגָה בשושנים. מכתם לדוד לדמד (ג) זה הסימן שהראו הסנהדרין לדוד כאשר שלח ליואב לארם נהרים ולארם צובה להלחם עמם: (ג-ד-רג: י')

אמר רועה הנאמן שושן עדות. זהו העדות של השכינה שהיא שושן עדות.

כי היא העדות העומדת עלינו ומעידה עלינו לפני המלך. ומדרגות עליונים קדושים עמה שהם מעידים על ישראל. שהם האברים והיא נשמה עליהם. היא צור לשמים שנאמר בה (מלכים א' ח) ואתה תשמע השמים (ד) היא סייעתא קדושה שנקראת תניא דמסייע לך. (במדיבר כד) איתן מושביך ושים בסלע קנך. איתן תנייא. שם קן של הנשר העליון (ה) והיא השכינה שעליה נאמר (דברים ג) כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף

ס

למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד פתח רבי פנחס ואמר למנצח על שושן עדות.
 וכי שושן עדות אינו. מאי סהדותא סהיד. אלא שושן דא אישי סהדותא לכנסת ישראל. ואישי סהדותא ליחודא עלאה. (ואישי סהדותא לעובדא דנבא'ת) סהדותא לכנסת ישראל דא אישו בגין דשושנה דא אית בה תליסר עליון. וכלהו קיימין בעקרא חדא. ואית בה חמש עליון תקיפין לבר דחפיין לרזא שושנה ואגינו עלה. וכלא ברזא דחכמתא אישו. תליסר עליון אליון תליסר מכלין דרחמי דירתא כנסת ישראל מלעילא. וכלהו אחידן בעקרא חדא ואישי ברית. דברית אישו יחודא דכלא. חמש עליון תקיפין דסחרן עלה. אליון חמשין תרעין (ה) חמש מאה שפין דלילגא דחי זולא ביה. סהדותא ליחודא עלאה. חמש תיבין שמע ישראל י"י אלהינו י"י. אינון חמש עליון תקיפין דסחרן עלה דשושנה. שרשא ויסודא דאחידן ביה דא אישו אח"ד. אישו עקרא ושרשא דכלא דאחידן ביה. תליסר עליון רזא. דתליסר בחושבנא דנושפנקא דמלגא. ותא חוי כגונא דשושנה בין החוחים הכי אינון ישראל בין עמין עכו"ם. והכי כנסת ישראל בין שאר אכלוסין רברבן ממין (ג) כל זמנא דשושנה קיימא אפימא דלא פתיחא לית בה ריחא. ולא סלקין לה ולא מפסקין לה מגו כובין. בשעתא דשושנה פתיחא סלקא ריחא. וכיון אפיקו לה מגו כובין ופתחי ביה. אוק הכי ישראל וכנסת ישראל דכתיב (שיר ה) פתחי לי אחותי רעייתי וגו': ותו שושן עדות. אליון סנהדרי גדולה דכתיב בה (שיר ז) סוּגָה בשושנים. מכתם לדוד ללמד (ג) סימנא דאחיולו ליה לדוד כד שרז ליואב לארם נהרים ולארם צובה לאנחא ביה: (ג-ד-רג: י')

אמר רעיא מדימונא שושן עדות. דא סהדותא דשכינתא דאישי שושן עדות.

דאישי סהדותא דקיימא עליון וסהידת עליון קמי מלכא. ודרגין עליון קדישין בהדה דליונו סהדין על ישראל. דליונו אברים ואישי כשמהא עליהו. אישי סייעתא דמייא דאתמר בה (מלכים א' ח) ואתה תשמע השמים (ד) אישי סייעתא קדישא דאתמר עלה תניא דמסייע לך. (במדיבר כד) איתן מושביך ושים בסלע קנך. איתן תנייא. תמן קנא דנשרא עלאה (ה) ואישי שכינתא דעלה אתמר (דברים ג) כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף

יוו הוהר

(ה) מי עין החיים היינו התפארת. הוא מקבל השפע מן החמשים שערי בינה. חמש מאות שנה כך נקראין חמש ספירות. כי שנה בני' ספירה. וכיון שכל ספירה נכללת מעשר מדרגות ועשר מן עוד עשר היינו מספר חמש מאות שנה. ומכל אלו נשפע השפע לכנסת ישראל היא המלכות. לפיכך נמשלת לשושנה: (ג) היינו העבדים שרים שלמעלה: (ג) כראיתא במדרש שוחר טוב כשהלך יואב להלחם עם ארם נהרים וארם צובה יצאו לקראתו ואמרו לו אתה מבני בניו של יעקב ואנו מבני בניו של דבן והרי התנאי עליהם דכתיב עד הגל הזה וגו'. כששמע יואב כך חזר אצל דוד ואמר לו דבריהם. מיד הושיב סנהדרין שושן עדות לדמד. דמדרו זאמרו לו באמת כך היה התנאי אלא שהם עברו תחלה. הלא בלעם הרשע אמר מן ארם יבחיני בלך וגו'. כיון שהורו דהם הסנהדרין כך חזר עליהם והלך זשיכ כהעוזה את ארם נהרים וגו'. והוה סכתם לדוד לדמד. סימנא דאחיואו ליה לדוד. שהביאו לו ראיה מן בלעם: (ד) המלכות עור של התפארת בסוד אעשה לו עור: (ה) מי התורה שבעל פה היא הקן לאותו הנשר שהיא השכינה. כראיתא מלכות פה תורה שבע"פ קיינן לה:

ירחף. על איכון שוטי הלכות ומשניות. וכל דבור ודבור דנפיק ממומי דההוא תיחא דאפיק לשמה דהויה (י) בין באורייתא בין בללוחא בין בצרכא בין בכל פקודה ופקודה מאי כתיב ביה. יפרוש כנפיו הסוה כשרא. דליהו דבור דביה הויה יקחאו ויפאסו על אברתו: (ג-רלח):

למען יחלון ידידך הושיעה ימינך וענני. אמר רבי אבה זכאה חולקוהו דישאל דליכון עלאין על עמין עכו"ם. בגין דדרגא דליהו לטייל. ודרגין דעמין עכו"ם לתתא. אלין בסטרא דקדושה ואלין בסטרא דמסבאל. אלין לימינא ואלין לשמאלא. כיון דלחחרב בי מקדשא מאי כתיב (איה כ) השיב אחר ימינו מפני אויב. ובג"כ כתיב הושיעה ימינך וענני: (א-קסג): אמר רבי אלעזר ישראל אט"ג דחייבי ניכסו ואתכפין איכון זימינא. ולא אתדבקן בשמאלא ולא אתערבון ביה לטמון. ובג"כ כתיב הושיעה ימינך וענני. דכל אסתלק ימינא ישראל דאתדבקן ביה יסתלקון ויתעטרון ביה. וכדון אתכפיש שמאלא וכל איכון דאתין מספריה. סה"ד ימינך ה' תרעך אויב: (ג-לח):

מואב סיר רחמי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי. מואב סיר רחמי. דאל קב"ה למשה (במדבר יא) נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. לך אחזוי ולך יאות דל. ולמואב אנה שבין לון לבתר דיפקון תרין מרגלון מיייהו (י) הא דוד בריה דישי איהו יקום נוקמן דמואב ויטחי קדרה דמליא ענפא דפפור. סה"ד מואב סיר רחמי. על אדום אשליך נעלי. אמר רבי אלעזר מהו אשליך נעלי. אלא דא אוף הכי למרחוק הוה (ח) דכתיב (בראשית כה) ויאמר עשו אל יעקב הלעטיני נא מן האדום האדום הוה כי עיף אכזי. הלעטיני. הלעטה ממש. פתיחו דפומא וגרונא למבלע. אמר דוד לההוא בלען מלעט הלעטין. אנה ארמי עליה נעלי למתס גרוייה. עלי פלשת התרועעי. אוף הכי דל למרחוק אסתכי דוד ואמר. כנען סבירא בישא דסטרא אחרא איהו. ופלשתים מתמן איכון לסטרא אחרא. מאי אלטריך תרועה. דכתיב (במדבר י) וכי תבאו מלחמה בארלכס והרעותם וגו'. לתברא חיליה ותוקפיה. ובג"כ עלי פלשת התרועע והכי אחזוי לון: (ג-קלח):

ירחף. על אותן שוני הלכות ומשניות. וכל דבור ודבור שיוצא מן הפה של תניא ההוא שמוציא לשמו של הויה (י) בין בתורה בין בתפלה בין בברכה בין בכף מצוה ומצוה מה כתוב בו. יפרוש כנפיו נשך ההוא. שאם הוא דבור שבו הויה יקחה ישארו על אברתו: (ג-רלח):

למען יחלון ידידך הושיעה ימינך וענני. אמר רבי אבה אשרי חלקם של ישראל שהם עליונים על העמים עכו"ם. לפי שמדרגה שלהם היא למעלה. והמדרגה של העמים עכו"ם למטה. אלו בצד הקדושה ואלו בצד הטומאה. אלו לימין ואלו לשמאל. כיון שנחרב בית המקדש מה כתוב (איכה ב) השיב אחר ימינו מפני אויב. ולפיכך כתוב הושיעה ימינך וענני: (א-קסג): אמר רבי אלעזר ישראל אט"ג שחוטאים הם ונשפלו הם בימין. ואינם נדבקים בשמאל ולא יתערבו עמה לעולם. ולפיכך כתוב הושיעה ימינך וענני. שכאשר יתעלה הימין ישראל הדבקים בו יתעלו ויתעטרו בו. ואז תכנע השמאל וכל אותן הבאים מצדה. זש"כ ימינך ה' תרעך אויב: (ג-לח):

מואב סיר רחמי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי. מואב סיר רחמי. שא"ל הקב"ה למשה (במדבר יא) נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. לך ראוי ולך נאה נקמה זו. ולמואב אני מניחם לזמן אחר לאחר שיצאו מהם שתי מרגליות טובות (י) הרי דוד בן ישי הוא ינקום נקמת מואב והוא ירחץ הקדרה המלאה טנופת של פעור. זש"כ מואב סיר רחמי. על אדום אשליך נעלי. אמר רבי אלעזר מהו אשליך נעלי. אלא גם זאת על זמן רחוק אמר (ח) שכתוב (בראשית כה) ויאמר עשו אל יעקב הלעטיני נא מן האדום האדום הוה כי עיף אכזי. הלעטיני. הלעטה ממש. פתיחת הפה והגרון לבצע. אמר דוד על אותו הבלען מלעט הלעטות. אני אשליך עליו נעלי לסתום גרונו. עלי פלשת התרועעי. אף גם זאת הסתכל דוד למרחוק ואמר. כנען צד הרע של צד הטומאה הוא. והפלשתים מן כנען הם של צד הטומאה. מה נצרך תרועה. כמו שנאמר (במדבר י) וכי תבאו מלחמה בארצכם והרעותם וגו'. לשבר כחו וגבורתו. ולפיכך עלי פלשו אתרועע וכך ראוי להם: (ג-קלח):

סא

שמעה אליהם רנתי הקשיבה תפלתו. מקלה סלחך אליך אקרא בעטף לבי. אמר רבי שמעון זכאי הוא מי שמבין דרכו ללכת בדרך אמת. וכל מי שאינו מבין לסדר שבה רבונו מוטב לו שלא נברא. לפי

בגין

ויו הוהר

(י) פי' שנושה לשם יהוד קב"ה ושכינתיה: (י) אלו רוח המואביה ונעמה העמונית אשת שלמה אם רחבעם: (ח) ככהוב כיואב וין גל זכר באדום כששת חדשים. והשאר לימות המשיח:

בנין דאלטרין ללוחא מנו מחשבס ורעואח ללכא.
 וקלא ומלס דספון. למעבד סלימו וקסורא ויחודא
 לעילא. כנוואח דאיוס לעילא. וכנוואח דנפקא סלימו
 מעילא לתחא סכי אלטרין מתחא לעילא לקסרא קסרא
 כדקא יאות (א) רזא לחבריית דיסכון בלכא
 מיסר. מחשבס ורעואח ללכא. וקלא ומלס. אלין ארבע
 מקשרין קשרין. לבתר דקשירו קשרין כלסו כחדא
 אמתבדו כלסו רמיכא חדא לאשראח עלייכו סכינאח
 ולאחטפרא כסו. ואינון ארבעס סמיכון דסכינאח אסחמיך
 עלייכו בכל אינון קשרין עלאין. מחשבס אפיק
 רעואח ללכא. רעואח דנסיק מנו מחשבס אפיק קלא
 דלסחמט. וססוא קלא דלסחמט סליק לקסרא קשרין
 מתחא לעילא. סיכלין תחאין בעלחין (ב) וססוא
 קלא איוס קסיר קשרין ומשיך ברכאן מעילא
 לתחא בלחיסו כסיווא דקסורא. אחר דלכא אחקסר
 ביה כחדא ואתעבדו כלסו חד. זכאס איוס בר נס דקסר
 קשרין דמלריס וסמוך סמיכון כדקא יאות. ואחכוון
 בכל סני מלין דקחמין. זכאס איוס כסאי עלמא
 ובעלמא דלחי: (ג-ד-ה-ו)

למי שנצרך תפלה מתוך מחשבה ורצון הלב.
 עם קול ודבור שפתים. לעשות שלימות והתקשרות ויחוד
 למצלה. כדמיון שהוא למצלה. וכדמיון שנשפע השלימות
 למצלה למטה כך נצרך למטה למצלה לקשור הקשר
 כראוי (א) וזה סוד להחברים שיבינו לכתב בדרך
 הישר. מחשבה ורצון הלב. וקול ודבור. ארבעה אלה
 מקשרים קשרים. ולאחר שנתקשרו הקשרים כלם כאחד
 נעשין כלם מרכבה אחת שתשרה עליהם השכינה
 ושחטפטר בהם. והם ארבעה אדנים שהשכינה תומכת
 עליהם בכל אותן קשרים העליונים. המחשבה מוציאה
 רצון הלב. והרצון שיוצא מתוך המחשבה מוציא קול
 הנשכע. ואותו קול הנשמע צולה לקשור קשרים
 למטה למצלה. היכלות תחתונים בעליונים (ב) ואותו
 הקול הוא קושר קשרים וממשיך שפע ברכות למצלה
 למטה בלחש אל סוף הקשר. הוא המקום שהכל נקשר
 בו כאחד ונעשין כלם אחד. וכאי הוא האיש שקושר
 הקשרים של רבונו ומייחד יחודים כראוי. ומכוון
 בכל אותן הענינים שאמרת. וכאי הוא בעולם הזה
 ובעולם הבא: (ג-ד-ה-ו)

סב

אך הכל בני אדם כוז בני איש במאונים לעלות
 וגו'. תאנא כסוכלא חדא ברקיעא איתא תרין ממין
 ברבנין. ואינון אמתכון כל חד וחד על תריסר
 אלפי ממין אחרנין. אינון דחקלי במתקלא
 דכורין ונוקבין לאתכסבא דא עס דא. ואלין אקרון
 מלזויס. על דא כתיב במלזויס לעלות. ולא אינון
 דכתיב כסו (ויקרא יט) מלזוי לך דקחמין. כל אינון
 דסקילין דא עס דא ולא סקיל דא ימיר מן דא סלקין
 ולאחבכין כחדא. ואינון חבורא דכר ונוקבא כחדא (א)
 וע"ד

סב

אך הבל בני אדם כוז בני איש במאונים לעלות
 וגו'. למדנו שיש בהיכל אחד ברקיע שני מלאכים
 שרים גדולים. והם ממונים כל אחד ואחד על שנים
 עשר אלפים ממונים אחרים. הם השוקלים במשקל
 הזכרים והנקבות שינשאו זה עם זו. ואלו נקראים
 מאונים. ועל זה כתוב במאונים לעלות. ואינם אותן
 שכתוב בהם (ויקרא יט) מאוני צדק שאמרנו. כל אותן
 השוקלים הם (ישעיהו) מאוני צדק שאמרנו. כל אותן
 ומתחברים כאחד. והם בחבור של זכר ונקבה יחדו (א)
 וש"כ

יוו הודר

סא (f) כנונא דאיהו לעילא. פי' כמו שלמעלה מעלה נמצא ונכרא נוצר ונעשה מן רצון אים ביה ר' עולמות אצילות בריאה יצירה
 עשיה בכח השם היורה ב"ה אשר ר' האותיות של זה השם המיוחד מורה על חכמה ובינה שנקראים אבא ואמא ועל תפארת
 ומלכות שנקראים ברא וברתא. והן השרשים של אותן ד' העולמות אביע שהם בבחינת מחשבה ורצון קול ודבור. וירוע שחכמה מוחא
 איהי מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין מה לחסון ולהשתוקק. ותפארת הוא בבחינת קול והמלכות היא בבחינת דבור. ועל פי
 זה יובן מעט דברי רשב"י שהתפלה צריכה להיות כנונא דאיהו לעילא היינו כדמיון בויאת העולמות עם אליו ד' בחות שהן מחשבת
 המוח ואהבת הלב. שזהו כנגד ההתקשרות של חכמה ובינה. וקול ודבור הוא כנגד התקשרות של תפארת ומלכות. והתפלה שהיא עם
 אותן ד' בחות מעוררת התקשרות מתחא לעילא דהיינו יחוד תפארת ומלכות יחויא תחא ע"י הקול והדבור. וע"י מחשבת המוח
 ואהבת הלב תניע אל יחודא עלאה שהוא ההתקשרות של חכמה ובינה. וע"י תפעל המשלת השפע המתבקשת מן יחודא עלאה
 אל יחודא תחא ומן עולם המלכות לעולם הזה כבשריות. אבל אם חסר בה אחד מן אותן הד' בחות או אין בה להתפלה יעלות
 מאותו הסולם אשר המלאכים עולים תחלה עם התפלות ואח"כ יורדים בו עם השפע הנמשכת למעלה מעלה. וראוי לדעת שגם
 בחסות הלה יש קול בחשאי שצריך ע"פ להשמיע לאוזניו. הנה הצנתי כאן זה המאמר הנמוק של רשב"י כי עשרין יובן דברי דוד
 המלך שנראה לבאורה שהכפיל דבריו לחנם. רנה תפלה קריאה. אבל האמת הוא ואח"כ תזכיר יחודא עלאה מחשבת המוח ואהבת הלב. והוא עמאר
 יחודא תחא ונתי ותפתי דהיינו קול ודבור יחוד תפארת ומלכות. ואח"כ תזכיר יחודא עלאה מחשבת המוח ואהבת הלב. והוא עמאר
 מקצה הארץ אליו אקרא. היינו עומק המחשבה שהוא כה היותר רחוק. בעטף לבי. זהו אהבת הלב בהשתוקקת נפלאה במסירת הנפש.
 היינו יחודא עלאה של חכמה ובינה. ופי' שיש לו ידועה בחכמה הקבלה בין ע"פ חכמה הולידת הלביונה. והבינה הולידה התפלה
 כי אם נרצה להבין היטב זה המאמר נצרך לבחוב על זה ספר מיוחד גדול: (ג) פי' חכמה הולידת הלביונה. והבינה הולידה התפלה
 עם שאר תשמת הספירות אשר סביביו. והתפארת הולידת המלכות. ואותן הולדות היינו הוצאה מבח דפעול. והקול הנשמע שהוא התפארת
 תוא עולה עם התפלה בהתיחדות עם השכינה אל יחודא עלאה. ויורד עם השפע שמשפיע לסיובא דקשורא שהיא המלכות והשכינת
 הקדושה השפיע כבשריות לעולם הזה:

(*) אין להקשות מן הכרוז בת מלזוי למלזוי. כי אם אחד משולת דרכו נתבטל הכרוז כידוע מהוה"ק. ובשביל זה שוקלים
 במאונים מעשרים עם כשמים אותן המין מלאכים:
 16 8

קולו ודיבורו מן הכסא כבוד וממקום המלאכים ושמים וארץ. למען ידעו את' שהוא בכל למעלה ולמטה. כהנשמה השולטת בכל הגוף אפילו באבר קטן. ואין מקום ריק ממנו: (ת"ו תל"ח)

קלס ודבורים מן כרסוף ומלאכיה ושמיא ולרעה. דישתמודעון ליה ככלא עללא ותהא כשמתחא דשלתא בכל גופא אפילו באבר ועירא. וליני באבר פנוי מוכס: (ת"ו תל"ח)

סג

מזמור לדוד בהיות במדבר יהודה. אלהים אלי אתה אשחרך וגו'. פתח רבי אבא ואמר. מה נשתנה כאן מכל שאר מזמורים שלא נאמר באיזה מקום היה מזמורם דוד המלך. ומפני מה אמר כאן בהיותו במדבר יהודה. ולא מזמור זה בלבדו. שהרי כמו כן נאמר בשנותו את טעמו לפני אבימלך. בבוא הויפים. ועוד מזמורים כזה. אלא להראות לכל בני העולם שבחו של דוד. שאע"פ שהיה בצער והיו רודפים אחריו. היה מתגעגע לומר שירות ותשבחות להקב"ה. ואע"פ שברוח הקודש היה אומר. לא היה רוח הקודש שורה עליו עד שהוא התיגע והתתקן שיהיה ראוי שישירה עליו. וכן בכל אדם אין רוח הקודש שורה עליו כלמעלה עד שהאדם יתתקן ויעורר לזה מלמטה. ודוד אע"פ שרדפו אחריו והיה בצער. לא היה מניח שירות ותשבחות מפיו ולשבח לרבונו על הכל. ואם תשאל הלא למדנו החילוק בין מזמור לדוד ולדוד מזמור (א) לפי זה נמצא שכאן שרתה עליו רוח"ק קודם הכינתו. לפי שנאמר מזמור לדוד. אבל מכל מקום אם הוא לא היה מתכוון לזה בתחלה לא היתה רוח"ק שרתה עליו (ב) מזמור. זה רוח הקודש מפני מה נקראת כך. מפני שהיא משבחת תמיד למלך העליון ולא תרוב. וכיון שבא דוד אז היא מצאה גוף מתוקן לשבח ולומר כראוי ושרתה עליו והוא היה מגלה בעולם הזה איך לשבח ולומר למלך תמיד. והכל בשיביל שיתתקן עולם הזה כדמיון שצבעלה לדוד. אדם שלם בתקונו. אדם מתוקן אדם זכאי דוד ודאי שלא ישתנה לעולם (ג) בהיותו במדבר יהודה. זהו שבחו של דוד. אע"פ שבצער היה אע"פ שהיו רודפים אחריו. ומה הוא המזמור שאמר. מזמור שהוא גדול ונכבד. ושבחו של זה המזמור מה הוא. אלהים אלי אתה אשחרך. אלהים סתם הרי ידוע. ואיך כיון שאמר אלהים למה אמר אלי (ד) אלא שהכל מוסב על אותה המדרגה שלו. ושלוש מדרגות כאן. אלהיים. אלי. את"ה. ואע"פ שהם ג' שמות מדרגה אחת היא בסוד של אלהים חיים (ה) אלהיים. זהו למעלה אלהים חיים. אלי. זהו

סג

מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה. אלהים אלי אתה אשחרך וגו'. פתח רבי אבא ואמר. מאי שנא מכל שאר תושבתיך ללא קאמר באן אתר שבה לון דוד מלכא. ומאי שנא הכא דקאמר בהיותו במדבר יהודה. ולא דא בלמודין. דהא לוף הכי נמי בשנותו את טעמו לפני אבימלך בבוא הויפים. ועוד אחריו. אלא להראות לכל בני העולם שבחיה דוד. דאע"ג דבלע"ל הוה והו רדפי אבתריה. הוה משתדל לומר שירין ותושבתיך לקב"ה. ואע"ג דברוח קדשא הוה אומר. רוח קדשא לא הוה שאריו עליו עד דאיוו אשפדל למשרי עליו. וכן בכל אתר לא שריא רוח קדשא דלעילא עד דיתער עליו בר נש מתהא. ודוד אע"ג דקא רדפי אבתריה והוה בלע"ל. לא הוה שביק שירין ותושבתיך מפומיה ולשבח למאריה על כלא. ואי תימא הא דהתיקין מזמור לדוד לו לדוד מזמור (א) והכא שרת עליו רוח קדשא בקדמיתא. בגין דאמר מזמור לדוד. אלא אי איוו לא הוה מכיון גרמיה בקדמיתא לא שרת עליו רוח קדשא (ב) מזמור. דא רוח קדשא. אחאי אקרי הכי. בגין דאיוו משבחת תדיר למלכא עלאה ולא שביק. וכיון דאחא דוד אשכח גופא מתהקנא כדקא יאות ושרת עליו. והוה מגלי בהאי עלמא לשבחא ולומר לא למלכא תדיר. וכלא בגין דיתתקן האי עלמא כגוונא דלעילא. לדוד. גבר שלים בתקונו. גבר מתקנא. גבר זכאה. דוד ודאי ללא אשתני לעלמין (ג) בהיותו במדבר יהודה. דא שבתא דדוד. אע"ג דבלע"ל הוה והו רדפי אבתריה. ומאי דרבחתה קאמר. תושבתתא דאיוו רב ויקירא. ושבחא דיליס מאי איוו. אלהים אלי אתה אשחרך אלהים סתם. כיון דאמר אלהים אחאי מאי אלי (ד) אלא הסוה דרגא דילוי. ותלת דרגין סכא. אלהיים. אלי. את"ה. ואע"ג דאיוו תלת שמעין חד דרגא איוו ברוא דאלהים חיים (ה) אלהיים. לעילא אלהים חיים. אלי. קלס

זו הוהר

סג (א) מזמור קודם לדוד היינו ששרתה עליו רוח"ק קודם התתקן לוה. לדוד קודם למזמור הוא שלאחר התתקן לזה שרתה עליו רוח"ק: (ב) כוננו שהגם שלא הכין לזה כפונל אכל ודאי שכתבשבתו וכוננו הוכן לזה: (ג) כי גם בישיבת צדו וצדו התחוק בדרבו לקיים עבדו את ה' כשבתה: (ד) סתם אלהים היינו מרת הרין וסתם השם אי טורה על חסד ככתוב הכר א"י כי היום. איך איך אמר אלהים אלי: (ה) כאן רבו הפירושים. והנ"ל בעוד עזרי וקוני כונת רבי אבא לומר שכאן קרא דוד המבורה שלו שהיא סרת המלכות באותו ה' השמות אלהיים אלי אח"ה. ואמר אי המלכות אני אשחרך בעבודתי להעלות סרת המלכות לזונה עם התפארת והעלמותה לעולם הבנה עוקראת אלהים חיים לקבל הארת הבינה. וזה ידוע שכאשר סרת המלכות בהודגות עם התפארת.

דקיקא לגבך. בארץ ציה ועיף בלי מים. מהו בלי מים. לית תמן נסירו לאורייתא נסירו דנסורא עלאה. כן בקדש חזיתך. מאי פעמא. אלא כן בקדש חזיתך. אע"ג דאלא במדברא דא באתר לאיסו הכי. אלא חמי לך לאתדבקה. ותאיב אבתרך למחמי עורך וכבודך: (ו"ח)

דבקה

נפשי אחריך בי תמכה ימינך. אמר רבי חייל האי קרא אית לאסתכלא ביה. דבקה נפשי אחריך. בנין דדוד מלכא הוה מתדבק נפשו תדיר אבתריה דקב"ה. ולא חיש למלן אחרינן דעלמא. אלא לאתדבקה נפשו ורעותיה ביה. וכיון דלאיסו הוה מתדבק בקב"ה הוה תמיך ביה ולא שבקיה. מכאן לבי"כ כד אהא לאתדבקה בקב"ה אחיד ביה קב"ה ולא שבקיה ליה: ד"א דבקה נפשי אחריך. לאתעשרא דרגא לעילא (י) דהא כד אתדבק הסוה דרגא דליה בדרגין עלאין לסלקא בתרייהו. כדון ימינא אחיד ביה לסלקא ליה ולחברא ליה בחבורא חד כדקא יאות. כד"א (תהלים ק"ט) ותאחזני ימינך. וכתיב וימינו תחבקני. וע"ד בי תמכה ימינך. וכד אחיד ביה קב"ה כדון כתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ואיסו יתורא דהא וחבורא חדא. וכד לאיסו חבורא חדל כדון אתמליא הסוה דרגא דליה ואתברכא. וכד לאיסו אתמליא כדון כל אינון רהינן אתמליין לראבוע סטרינ דעלמא. וכלהו עזריא אפשקיון כל חד וחד לשצריה: (א-קט:)

אדוקים אליך. בארץ ציה ועיף בלי מים. מהו בלי מים. שאין שם אור התורה שהיא האור של המאור העליון. כן בקדש חזיתך. מהו כונתו. אלא כן בקדש חזיתך. אע"פ שאני במדבר הזה במקום שאין בו קדושה. אני מסתכל אליך להתדבק בך. ואני משתוקק אליך לחזות עורך וכבודך: (י"ח)

דבקה נפשי אחריך בי תמכה ימינך. אמר רבי חיילא מקרא זה יש לעיין בו. דבקה נפשי אחריך. לפי שדוד המלך היה מתדבק בנפשו תמיד אחר הקב"ה. ולא היה דואג על ענינים אחרים שבעולם. אלא להתדבק בנפשו ורצונו בו. וכיון שהוא היה מתדבק בהקב"ה תמך בו הקב"ה ולא עזבו. מכאן לאדם שבא להתדבק בהקב"ה אוהו בו הקב"ה ואין עזוב אותו: ד"א דבקה נפשי אחריך. שתתעטר המדרגה שלו למעלה (י) שהרי כאשר תתדבק אותו המדרגה שלו במדרגות העליונות לעלות אחריהן. אז בחינת הימין אוהות בו להעלותו ולחבר אותו בחבור אחד כראוי. כמש"כ (תהלים ק"ט) ותאחזני ימינך. וכתוב וימינו תחבקני. וע"כ בי תמכה ימינך. וכאשר הקב"ה אוהו בו בכך כתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ונעשה יתור האחד וחבור האחד. וכאשר נעשה חבור האחד זה נתמלאית אותה המדרגה שלו ונתברכת. וכאשר היא נתמלאית אז כל אותן הצנורות נתמלאים לארבעה צדדי העולם. וכל העדרים מקבלים שפע כל אחד ואחד לצד שלו: (א-קט:)

סד

סד

ישמח לדיק רבי וחסה בו ויתהללו כל ישרי לב. אמר רבי שמעון כתיב (ישעי"ו ט) הלדיק אבד. והא אוקימנא מלי. הלדיק גאבד לא כתיב אלא הלדיק אבד. מכל אינון אנפי מלכא לא אשתכח דאבד אלא לדיק (א) אבד בתמי סטרי. חד דלא שראן ביה ברבאן כד בקדמיתא וחד דאתרחקית מיניה בת זוגיה דהיא כנסת ישראל (ב) אשתכח לדיק אבד יתיר מכלא. ולזמנא דאתי כתיב (זכרי"ט ט) גילי מאד בת ליון סריעי בת ירושלם הנה מלכך יבא לך לדיק ונושע הוא. לדיק ומושיע לא כתיב אלא לדיק ונושע הוא. הוא נושע ודאי. והא אתמר: (ג-ט:)

ישמח צדיק בה' וחסה בו ויתהללו כל ישרי לב. אמר רבי שמעון כתוב (ישעי"ו ט) הצדיק אבד. הרי ביארנו הענין. הצדיק נאבד לא כתיב אלא הצדיק אבד. מכל אותן פני המלך לא נמצא מי שאבד אלא צדיק (א) אבד בשני צדדים. אחד שאין שריות בו ברכות כבתחלה. ועוד שנתרחקה ממנו בת זוגו שהיא כנסת ישראל (ב) נמצא שהצדיק אבד יותר מהכל. ולעתיד לבוא כתיב (זכרי"ט ט) גילי מאד בת ליון סריעי בת ירושלם הנה מלך יבא לך צדיק ונושע הוא. צדיק ומושיע לא כתיב אלא צדיק ונושע הוא. הוא נושע בודאי. וזה נתבאר: (ג-ט:)

סה

סה

שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו. תאנא רבי יוסי כתיב שומע תפלה עדיך וגו'. שומע תפלה. **דל**

שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו. למד רבי יוסי כתוב שומע תפלה עדיך וגו'. שומע תפלה. **זה**

זיו הזהר

(י) דרנא דליה היינו מרת המלכות שהיא ככחינת נפש:

סד (א) חיינו ספירת היסוד צדיק: (ב) הייב השכינה הקדושה שעליה נאמר והנה אופן אחד בארץ כדור:

זה הקב"ה. רבי חזקיה אמר שומע תפלה. שומע תפלות היה צריך לומר. מהו שומע תפלה. אלא תפלה היינו נכנסת ישראל שהיא נקראת תפלה. שכתוב (תהלים קט) ואני תפלה. ורוד בשביל נכנסת ישראל אמר כן. ומה שאמר ואני תפלה הכל אחד (א) וע"כ שומע תפלה. וזו תפלה של יד שכתוב (שמות יג) על ידכתיבה"א (ב) עדיך כל בשר יבאו. בשעה שהגוף שורה בצער ביסורין במכאובים. כמש"כ (ויקרא יג) ובשר כי יהיה בעורו. את הנגע בעור הבשר. הבשר החי ולפיכך לא כתוב כל רוח יבאו. אלא כל בשר יבאו. ומהו עדיך. אלא כמו שנאמר והובא אל הכהן. זה הוא הקב"ה. זש"כ עדיך כל בשר יבאו : (ג—מט) :

דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם. אמר רבי חייא מקרא זה קשה. שאין סופו תחלתו ואין תחלתו סופו. אלא דוד ביקש על עצמו תחלה ואח"כ ביקש על כלם. דברי עונות גברו מני. אמר דוד אני יודע בעצמי ששטאתי. אבל כמה חוטאים יש בעולם שעונותיהם התגברו עליהם יותר ממני (א) הואיל וכן. לי ולהם פשעינו אתה תכפרם. בוא וראה בשעה שנתרבו חוטאים בעולם הם עולים עד המקום שהוא ספרי הרשעים פתוחים. כמש"כ (דניאל י) דינא יתיב וספרין פתיחו. ואותו הספר הוא למעלה ממדרגת דוד (ד) ומפני שדברי עונות גברו מני על כן פשעינו אתה תכפרם : (א—ק) :

אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. אמר רבי יוסי למדנו שהמקום שבעלי תשובה עומדים בו בעולם הוא. צדיקים גמורים אין להם רשות לעמוד בו. לפי שהם קרובים למלך יותר מכלם. והם משכו עליהם ברצון הלב ביותר ובכח גדול להתקרב אל המלך. בוא וראה הרבה מקומות מתוקנים יש לו להקב"ה בעולם הוא. ובכלם בתי מושב לצדיקים. כלי אחד ואחד לפי מדרגתו כראוי לו. כתוב אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. שהקב"ה מקרבם אליו בשעה שעולין אותן הנשמות מלמטה למעלה. ולהתנחל בנחלותיהן המוכנות להן. ישכן חצריך. אלו המקומות והמדרגות שמבחוץ ואיזה הם. כמש"כ (זכריה ג) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. וזהו מדרגה בין מלאכים הקרושים העליונים. ואותן הזוכים למדרגה זו הם נעשין שלוחים של רבון העולמים כאותן המלאכים. ועושין שליחות תמיד ברצון רבונם. לפי שאלו התקדשו תמיד בקדושה ולא נטמאו. כדמיון זה להיפוך מי שנטמא בעולם הזה הוא המשך עליו רוח טמא. כאשר נשמתו יוצאה ממנו מטמאין אותה ומדרג שלה בין אותן הטמאים

לא קב"ה. רבי חזקיה אמר שומע תפלה. שומע תפלות מצעי ליה. מהו שומע תפלה. אלא תפלה לא נכנסת ישראל ליהי תפלה. דכתיב (תהלים קט) ואני תפלה. ורוד בגין נכנסת ישראל קאמר לה. ומאי דאמר ואני תפלה. כלל חד (א) וע"ד שומע תפלה. וזה תפלה של יד דכתיב (שמות יג) על ידכתיבה"א (ב) עדיך כל בשר יבאו. בשעתא דגוסא שריא בלערא במרעין במכתשין. כד"א (ויקרא יג) ובשר כי יהיה בעורו. את הנגע בעור הבשר. הבשר החי. ובג"כ לא כתיב כל רוח יבאו. אלא כל בשר יבאו. ומהו עדיך. אלא כמה דאמר והובא אל הכהן. לא הוא קב"ה. ה"ד עדיך כל בשר יבאו : (ג—מט) :

דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם. אמר רבי חייא האי קרא קשיא. ללא סופיה רישיה וללא רישיה סופיה. אלא דוד בעי על גרמיה ולבאר בעי על כלא. דברי עונות גברו מני. אמר דוד אלא ידענא בגרמי דחבנא. אבל כמה חייבין אינון בעלמא דאתגברו חובייהו עלייהו יתיר מני (א) הואיל וכן. לי ולסון פשעינו אתה תכפרם. תא חזי בשעתא דהייבין סגיאין בעלמא אינון סלקין עד ההוא אתה דספרי דהייבויא אתפתחו. כד"א (דניאל י) דינא יתיב וספרין פתיחו. וההוא ספר לעילא מדרגא דדוד אינו (ד) ובגין דדברי עונות גברו מני על דא פשעינו אתה תכפרם : (א—ק) :

אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. אמר רבי יוסי תינין אתה דמאריהו דתשובה קיימי ציה בההוא עלמא. לדיקים גמורים לית לון רשו לקיימא ציה. בגין דאינון קריבין למלכא יתיר מכלשו. ואינון משכי עלייהו ברעותא לבלא יתיר ובחילא סגיא להתקרבה למלכא. תא חזי כמה אתרין מתוקנין ליה לקב"ה בההוא עלמא. ובכללו צי מותבין לון לצדיקים. כל חד וחד לפוס דרגיה כדקא חזי ליה. כתיב אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. דקב"ה קריב לון לגביה דסלקין אינון כשמתין מתתא לעילא. ולאתחזרא בהאסכתיהו דאתתקין לסו. ישכן חצריך. אלון אתרין ודרגין לבד. ומאן אינון. כד"א (זכריה ג) ונתתי לך מהלכים בין סעומדים האלה. והאי אינו דרגא בין קדישין עלאין. ומאן דוכאין דלרגא דא אינון סליחתא דמריא עלמא כאינון מלאכין. ועבדין שליחותא תדיר ברעותא דמאריהו. בגין דאלון אתקדשו תדיר בקדושה ולא אסתאבו. כגוונא דא מאן דאסתאב ביהי עלמא אינו משיך עליה רוח מסאבא. וכד נפק נשמתיה מיסא מסאבין ליה ומאריה בין אינון מסאבין

זיו הוהר

סה (ה) רבי חזקיה אמר שמדת המלכות נקראת תפלה. והמכוון שהקב"ה שומע מה שמדת המלכות תבקש עבור ישראל. וכיון שהיא שורש דוד לכן אמר ואני תפלה. כשביד מדת המלכות והשכינה הקדושה. כיון דלא תד. פי ששורש נשמתו והשכינה הקדושה מספור אחד הן : (ב) תפלה של יד רמו על מדת המלכות יד כהן שאין לה אור של עצמה כמו הלכנה : (ג) נראה לי שבין פירושי. דאתגברו חובייהו עלייהו יתיר מני. מני. פי שאני אשם כזה. שכאשר נשיא חוזא כניא זאת לאשמת העם שהם יקילו לעצמם לחטוא יותר. וזהו שאמר דוד שכיון שאני אשם בחטאות העם כי מה שעונותיהם גברו רוא מני. לכן אני מבקש שכמו שתכפר פשעי כן תכפר גם פשעייהם. ומפרישי הוהר. נדחקו כאן בחנם : (ד) זה הספר הוא במקום ססי"ה השניה שהיא גבורה וזין :

הטמאים. ואילו הם המזיקים שבעולם. כי כמו שנמשך האיש בגופו בעולם הזה כך הוא מדורו וכך נתמשך בעולם ההוא. אותן רוחות טמאים מטמאים אותו ומכניסים לו לגיהנם. בוא וראה מי שהתקדש ושמר עצמו בעולם הזה שלא יטמא. מדור שלו בעולם ההוא בין איתן מלאכים קדושים העליונים ועושים שליחות תמיד. והם עומדים בחצר. כמש"נ (שמות כז) את חצר המשכן. ויש אחרים שהם מבפנים יותר ואין הם בחצר אלא בבית. כמש"כ נשבעה בטוב ביתך. אמר דוד נשבעה בטוב ביתך. כיון שאמר ישכן חצריך מעני מה כתוב נשבעה בטוב ביתך. ישבע בטוב ביתך היה צריך לומר כמו שכתוב ישכן. אלא הרי למדנו אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד (ז) ויש מקום לחסידים גדולים שנכנסים לפני ולפנים. ואיזה הם. שנאמר (במדבר ג) והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מורחה משה ואהרן ובניו וגו'. והרבה מדורים על מדורים ומאורות על מאורות מתפשטים בעולם ההוא. וכל אחד מתבייש מן המאור של חברו. כמו שהמצעים נבדלים בעולם הזה. כן גם המקומות והמאורות נבדלים בעולם ההוא : (א-קט) :

מסאבין. ולאלן אינון מייקין דעלמא. דכמה דאתמסך צ"נ גרמיה צהאי עלמא הכי הוא מדוריה ואתמסך בהסוה עלמא. ואינון רוחי מוסאבי מסאבין ליה ואעלו ליה לגיהנם. הו חוי מאן דאתקדש ונשר גרמיה צהאי עלמא דלא אסתאב. מדוריה צהסוה עלמא צין אינון קדישין עלאין ועבדין שליחותא תדיר. ואלין קיימי צהלר. כד"א (שמות כז) את חצר המשכן. ואית אחרנין דאינון לגו יתיר דלאו אינון צהלר אלא צביחא. כד"א נשבעה בטוב ביתך. אמר דוד נשבעה בטוב ביתך. כיון דאמר ישכן חצריך אמאי כתיב נשבעה בטוב ביתך. ישבע בטוב ביתך מצבי ליה כמה דכתיב ישכן. אלא הו תינין לית ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלחודייהו (ז) ואית אחר לחסידו עליונין דעילו לגו. ומאן אינון. דכתיב (במדבר ג) והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מורחה משה ואהרן ובניו וגו'. וכמה מדורין על מדורין ונשרין על נשרין מתפרשאן צהסוה עלמא. וכל חד אכסוף מנהורא דחבריה. כמה דעובדין אתפרשאן צהאי עלמא. הכי נמי דוכתן ונשרין מתפרשאן צהסוה עלמא : (א-קט) :

רבי יצחק אמר אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. אשרי תתן של האדם שהקב"ה בחר בו והקריבו לשכון חלקו היכל הקדוש. שכל מי שהקב"ה בחר בו לעבודתו הוא נרשם עם הרשימות שלמעלה. להכיר שהרי הוא נבחר מלפני מלך עליון הקדוש לשכון במדורו. וכל מי שנמצא בו רושם ההוא יעבור בכל השערים שלמעלה ואין מי שימחה בידו : (ב-ט) : פתח יהודי ההוא ואמר. אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. בתחלה חצריך אח"כ ביתך ואח"כ היכלך. זה פנימי מזה זה למעלה מזה (י) ישכן חצריך בתחלה. כמש"כ (ישעי' ז) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו (י) נשבעה בטוב ביתך אח"כ. כמש"כ (משלי כד) בחכמה יבנה בית. החכמה תבנה בית לא כתוב. שאם היה נכתב כן היה משמע שהחכמה בית תבנה (ח) אלא כתוב בחכמה יבנה בית. על דרך הכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. קדוש היכלך אח"כ. זהו שלימות

רבי יצחק אמר אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. וזאת חולקיה דהסוה בר גס דקב"ה אתרעי ציב וקריב ליה למשרי צגו היכלא קדישא. דכל מאן דאיסו אתרעי ציב לפולחניה רשוי הוא מרשמיין דלעילא. למנדע דהא הוא אסתבחר מקיימי דמלכא קדישא עלאה למשרי צמדורו. וכל מאן דאסתבך ציב הסוה רשימא לעבר ככל תרעין דלעילא ולית דומיא בידוי : (ג-ט) : פתח הסוה יודאי ולאור. אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. בקדמיתא חצריך לבתר ביתך ולבתי היכלך. דא עינמאס מן דא ודא לעילא מן דא (י) ישכן חצריך בקדמיתא. כד"א (ישעי' ז) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו (י) נשבעה בטוב ביתך לבתר. כד"א (ישעי' כד) בחכמה יבנה בית. החכמה תבנה בית לא כתיב. דאי כתיב הכי בוס משמע דחכמה בית אבני (ח) אלא כתיב בחכמה יבנה בית. היינו דכתיב ונשר יוצא מעדן להשקות את הגן. קדוש היכלך לבתר. דא הוא שלימות

זיו הודר

(ז) לכן אמר נשבעה בטוב ביתך. בשביל עצמו וצאצאיו ולכי בית דוד : (י) הכיט פנימו מן החצר וההיכל נבנה מן הבית. הרי כאן ג' מדגנות הצר בית והיכל : (י) חצריך היינו ציון וירושלים כנגד יסוד המלכות (ח) כאן דרוחק פפרשי הודר בפחיתות כבודם. הגירסא שבוחר כך הוא. החכמה יבנה בית לא כתיב. דאי כתיב הכי הוא משמע דחכמה בית אקרי. ויש פפורשיים רתיים דרוחק ברוחק גדול לקיים הגירסא. ויש רוצים דבחוק וכתבו שזה נעות אבל לא תקנו בגירסא אחרת. וכל מודה על האמת ומבין ברוקק לזיון רואה שיש כאן טעותים. אבל אין צורך דלחוק הבד ודי להקן כמו שהכתיב פנימו והכל נכון בסדר. והכי פירושיה רהנה בפסרי הקב"ה פיעוט שהכניו בית וכן הכניו היכל סרמו על מרת המלכות. אבל כתיבתי פנימו והכל נכון בסדר. והכי פירושיה רהנה המאמר דרוכיה שהכניו בית סרמו על התפארת והכניו היכל סרמו על הבינה. והו שאומר שאילו נכתב החכמה תבנה בית. היינו הצעיר תבנה בבנין קל. היה משמע דחכמה בית אבני. פ"ו שהחכמה תבנה הבית שאחריה. ואין זה כי אם הבינה שהיא אחר החכמה. ולפי זה ה' מוכרח לפרש כאן ביתך על הבינה והיכלך על התפארת. והו דרוחק כיון שהיכל סדרנה יותר גדולה מן בית. והיא הכינה גדולה מן התפארת. אבל כיון שכתוב בחכמה יבנה בית בכניו נפעל יש לפרש שאין החכמה היא הבונה הבית שאחריה. אלא שבכת החכמה נבנה הבית ע"י בונה אחר. וא"כ נכון לפרש שבכת החכמה נבנה הבית שהיא אחר החכמה. וזהו שאומר בסוד הכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. שהבינה יוצאה מן החכמה עם השפע שמקבלת מן החכמה להשקות את הגן אשר בתוכו עין החיים שהוא התפארת ועין הדעת טורד שהיא המלכות. כי הבינה היא אם הבנים. ועתה לוי זה שפיר יגורש הכתוב כבוד כלמטה למעלה. ישכן חצריך. מוכב על הכפירות יסוד ומלכות. נשבעה בטוב ביתך מוכב על התפארת קדוש היכלך מוכב על הבינה שהיא שלימות הכל ומתקנת ומפתחת הכל. והו פירוש אמח בעוהשי :

שלימות הכלל. שכן למדנו מהו היכל. כלומר היי כ"י.
 זו וזו והכל נשתלם כאחד (ט) התחלת המקרא על מי
 מורה שכתוב אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. זה
 מי שמקרב את בנו למוץ שהוא קרבן לפני הקב"ה.
 רצון הקב"ה בקרבן זה וחפץ בו. ומקרב אותו ומשים
 מדורו בשתי החצרות ונאחו לזה ולזה (י) שאותן
 השתים מתקשרים כאחד. שכתוב ישכן חצריך. חצריך
 ודאי שתיים הן. ולפיכך חסידים הראשונים כאשר
 הקריבו את בניהם לקרבן הזה פתחו ואמרו. אשרי
 תבחר ותקרב ישכן חצריך. ואותן העומדים אצלו
 אמרו. נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. אח"כ מברך
 אשר קבו"צ להכניסו בביתו של אברהם אבינו. ואותן
 העומדים אצלו אמרו. כשם שהכנסתו לביתך בן וכו'...
 אמר רבי אבא ודאי כך הוא ובכון הרבר. ומי שאינו
 אומר כן מוציא ארמו עצמו מעשרה החופות שעתיד הקב"ה
 לעשות לצדיקים בעולם הבא. וכלן נקשרות במקרא
 הזה. ולפיכך עשר תיבות של האמונה יש במקרא הזה
 אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך וגו'. וכל תיבה
 ותיבה חופה אחת נעשה ממנה: (א-צ:)

שלימות לכלל. דהיינו תיבון מהו היכל. כלומר היי כ"י.
 הלי וסלי (ט) וכלל אשתלים כחדא רישא דקרא מלי
 מוכח דכתיב אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. הלי
 מלי דלקריב ברית קרבנא קמי קב"ה.
 רעוא דקב"ה בהסוה קרבנא ואתרעי ביה. וקריב ליה וסוי
 מדוריה בתרין חצרות ואחיד להאי ולהאי (י) דליוון
 תרין מתקשרו כחדא. דכתיב ישכן חצריך. חצריך
 ודלי תרי. בניני כך חסידו קדמלי כד
 מקריבין בנייהו לקרבנא דא פתחי ואמרו. אשרי
 תבחר ותקרב ישכן חצריך. וליוון דקיימי עליה
 אשרי. נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. לבתר מברך
 אשר קבו"צ להכניסו בביתו של אברהם אבינו. וליוון
 דקיימי עליה אמרי. כשם שהכנסתו לביתך בן וכו'...
 אמר רבי אבא ודאי כך הוא ויאות מלה. ומלי דלי
 אמר הדי פסיק גמיה מעשרה חופות דזמין קב"ה
 למעבד לליוקיה בעלמא דלתי. וכלהו מתקשרין
 בהאי ובג"כ עשרה מלי דמיהומתא לית בהאי קרא
 אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך וגו'. וכל מלה
 ומלה חד חופה אחת מעבד מיה: (א-צ:)

סו

לכו וראו מפעלות אלהים נורא עליה על בני
 אדם. רבי יצחק פתח (איוב לו) והוא מסיבות
 מתהפך בתחבולותיו לפעלם כל אשר ילוס על פני
 תבל ארצה. אם לשבט אם לחרו אם לחסד ימלאהו.
 קב"ה מסבב סבותיו דעלמא ולייתי קומרין עהירין
 למעבד ועבדו. ולבחר מהפך לון ועבד לון
 כגוה אחרא. ובמלי. בתחבולותיו. עבד תחבולין
 ומסבב סבותיו לאפקל לון ולאו כליון קדמלי.
 לפעלם. בנין פעלם דבני נשא. כמה דליוון עבדון
 עובדין הכי מהפך לון. כל אשר ילוס על פני תבל
 ארצה. בנין עובדין דבני נשא מהפך לאיוון
 מסיבות ככל מאי דליוס פקיד לון על פני תבל
 ארצה (ב) רבי אלעזר אמר והוא מסיבות מתהפך.
 הקב"ה

לכו וראו מפעלות אלהים נורא עליה על בני
 אדם. רבי יצחק פתח (איוב לו) והוא מסיבות
 מתהפך בתחבולותיו לפעלם כל אשר יצום על פני
 תבל ארצה. אם לשבט אם לארצו אם לחסד ימלאהו.
 הקב"ה מסבב סבות בעולם ומביא חומרים נסתרים
 היוליים לעשות מעשיו. ואח"כ מהפכם ועושה אותם
 באופן אחר. ובמה. בתחבולותיו. עושה תחבולות
 ומסבב סבות דלפכם שלא יהיו כמו שהיו מקודם.
 לפעלם. בשביל פעלם של האנשים. כמו שהם עושים
 מעשיהם כך נתהפך דהם. כל אשר יצום על פני תבל
 ארצה. בשביל מעשי האנשים הוא מהפך לאותן
 מסיבות ככל מה שהוא מצוה אותם על פני תבל
 ארצה (ב) רבי אלעזר אמר והוא מסיבות מתהפך.
 הקב"ה

זיו הזהר

(ט) ירצה בזה דפרש כי הגם שבמעט בכל מקום כוננו היכל מוכב על המלכות. כידוע בסוד הכתוב ולי בויכב קדשן. דהיינו התפארת
 בהמלכות. כי היכל בני השם אדני שהוא שם המלכות. ואין צריך לפרש שהכינוי היכל מוכב על הכינוי שתיא היכל
 דתכמה. ובפרש כלומר היי כ"י כוננתו שאות היי כמיליו יודי רמו על היי הראשונה משם הוי"ה כ"ה שורש הכינוי. וכן גם תיבת
 כ"י שהיא כ"י המשום מרמו על גוף שעיני בניה. והוא שאמר ג"כ האי והאי וכלם אשתלם כחדא. פי הן היי והן כ"י שתייה
 רמו על הכינוי והכ"י נשתלם כאחד. פי שתייהן מרמוות על מרבה אחת שתיא הכינוי: (י) פי שעיני מצות מילה נאחו בשתי
 הקרושות של עתי הספרות יסוד ומלכות:

(ב) מאמר זה הוא ענין עמוק מחקר בדבר השגתה הבורא בהנהגת העולם כפרטיות שנראה בזה השתנות בראי הבורא מראין
 אל רצון אחר. כי הלא כתוב אני ה' לא שנית. ואין יפעל מעשי הנכראים לשנות רצון הבורא. ואין שייך ישוב הדעת בדעת
 הבורא שהוא פשוט בתכלית הפשטיות. ועל פי מאמר זה יובן שאין שום השתנות ברעת ורצון הבורא. אלא שההשתנות מרע לטוב או
 סבוב דרע נעשה ממילא על פי מניעה התתונים. כי העולם סתמי. כל מקרים ובכל מיני השתנות ע"פ מבונה כזאת שהצ"ב
 הבורא להנהגת עולם הזה בשעת בריאת העולם שערפ מעשי התתונים תתגלגל המבונה לפעמים לצד ימין והכל טוב ולפעמים לצד
 שמאל ואז נולד ממילא כמה מיני מקרים רעים בעולם. ועיי המבט מעשי התתונים נהפך הגלגל ונסתובב ממילא המבונה לצד הימין
 ונהפך הכל לטוב. והוא שאנו אומרים בנוסת הדודי סרנו ממעותיך ומשפטיך המוכים ולא שוה לנו. רצה דומר שבעבור זה אין מתנהג
 אצלו בשוה כדרך ישר רק שנעשה המישור למקשים. והיינו ככתוב בפרש"י אולי אדם תסלף דרכו ועל ה' יונק לבו. ועפ"ז יובן הבית
 דכו הוה מפעלות אלהים נורא עליה על בני אדם. שקשה להבין כונתו בפשוט. וגם אין מיבין המישר הפסוקים הסך ים ליכשה. ועתה
 יק יורשו. לכו הוה מפעלות אלהים. כלומר לכו והבינו שכל מה שנוול בעולם הכל הוא מפעלות אלהים בהשגחה פרטיות. הן טוב
 הן

הקב"ה מסבב מסבב סבות ומביא מעשים בעולם להתקיים. ולאחר שחושבים האנשים שיתקיימו אותן המעשים מהפכם הקב"ה לאותן המעשים מכפי מה שהיו בתחלה. בתחבולותיו. בתחבולותו כתיב. כאומן הזה שהוא עושה כלי חרס. בעוד שמשקולת הגלגל היא מסובבת לפניו. חושב לעשות כדמיון זה עושה. חושב לעשות כדמיון אחר עושה. מהפך כלי זה לכלי אחר. לפי שמשקולת הגלגל היא מסובבת לפניו. כך הקב"ה מהפך מעשיו שהוא עושה. בתחבולתו כתוב חסר יו"ד. ואיזה היא תחבולתו. זה בית דין שלמטה שהיא משקולת הגלגל שמשובבת לפניו. ועל דרך זה מהפך הכלים מן כלי זה לכלי אחר. וכל זה כפי פעלם של האנשים. אם מטיבים האנשים מעשיהם אז משקולת הגלגל היא יסובב אותו לימין. ואז נעשים מעשים בעולם להטיב להם כראוי. ומשקולת הגלגל תסובב תמיד בלי הרף בצד הימין ההוא. והעולם מתגלגל בו באותו הצד. ואם האנשים מריעים מעשיהם. תחבולתו המסובבת תמיד בסיבוב הימין. הקב"ה יסובב אותו לצד השמאל ומהפך המסיבות. והכלים שנעשו בתחלה [לצד הימין יתהפכו ויסובבו] לצד השמאל. ומשקולת הגלגל יסובב [לצד השמאל] ונעשים מעשים בעולם להרע לאנשים. ומשקולת הגלגל תסובב לאותו הצד עד שהאנשים חוזרים להיטיב מעשיהם. ולפי שמשקולת הגלגל תוליה במעשה האנשים על כן מתהפך בתחבולתו לפעלם [כפי פעלם]. ותמיד לא ינוח [בלי סיבוב]: (א—קט.)

הקב"ה מסבב מסבב סבובין ואייתי עובדין בעלמא לאתקיימא. ולכחך דחשיבו בני נשא דיתקיימון אינון עובדין קב"ה מהפך לון לאינון עובדין מכח דהונו בקדמיתא. בתחבולותיו. בתחבולתו כתיב. כהאי אומנא דעביד מאינון דחרסא. בעוד דהסיב דהסיב סיקלא אסתחרת קמיס. חשיב למעבד כנוונא דא עביד. חשיב למעבד כנוונא אחרא עביד. מהפך מאנא דא למאנא דא. בגין דהסיב סיקלא אסתחרת קמיס. כך קב"ה מהפך עובדיו דלויסו עביד. בתחבולתו חסר יו"ד כתיב. ומאן איסו. דא בי דינא לתתא דלויסו סיקלא דאסתחרת קמיס. ועל דא מהפך מאינון ממאנא דא למאנא אחרא. וכל דא כפי פעלם דבני נשא. אי מטיבין בני נשא עובדיהון דהונו סיקלא דאסתחרת ליה לימינא. וכדין אתעבידו עובדין בעלמא לאוטבא לון כדקא יאות. וסיקלא אסתחרת תדיר ולא ספיק ביה ספרא דיימינא. ועלמא מתגלגלא ביה. אלו בני נשא לאבאשא. תחבולתו דאסתחרת תדיר וסו קיימא באסתרוטא דיימינא. קב"ה אסתחרת ליה בספרא דשמאלא ומהפך מסיבות. ומאינון דהונו בקדמיתא [לספר ימינא אסתחרת] להסו ספר שמאלא. וכדין סיקלא אסתחרת [לספר שמאלא] ואתעבידו עובדין בעלמא לאבאשא לון לבני נשא. וסיקלא אסתחרת להסו ספרא עד דבני נשא תייבין לאוטבא עובדיהון. וסיקלא קיימא בעובדין דבני נשא ועל דא מתהפך בתחבולתו לפעלם [כפי פעלם]. ולא קיימא תדיר [בלא סחרא]: (א—קט.)

סז

אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה. אמר רבי אלעזר בוא וראה בשעה היא שרוח צפון נתעורר והיה דופק באותן הנימין של הכנור. קם דוד המלך ומשבח ומהלל למלך הקדוש והיה מתיגע בתורה. והכנור היה מגנן ואמר שירה. ואינו שירה היה אומר. בוא וראה בשעה שהקב"ה נתעורר לכל אותן המרכבות לתת להם טרף (א) כמו שביארנו שכתוב (משי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. אז כלם בשמחה פותחים ואומרים. אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה

סז

אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה. אמר רבי אלעזר תא חזי ביהוה שעתא כד רוח לפון אתער וסוה בטעם באינון נימין דכנורא. דוד מלכא קם ושבח ואודי למלכא קדישא וסוה אשתל בזורייתא. וכנורא סוה מגנן ואמר שירה. ומאי שירה סוה קאמר. תא חזי בשעתא דקב"ה אתער לגבי כל אינון רתיכין למיטב לון סרף (א) כמס דלוקימנא דכתיב (משי לא) ותקם בעוד לילה ותתן סרף לביתה וחק לנערותיה. כדין כלסו בחידו פתחי ואמרי. אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה

זיו הוהר

חן רע והן ההתהפכות והשתנות מטוב לרע ומרע לטוב. ואם תקור ותקשה איך שייך אצל הכורא הפשוט בתכלית הפשטות השתנות ברצונו ודעתו. ועיו אומר גורא עלילה על בני אדם. רעה דומר שהעליה של בני אדם היינו המעשה שלהם הוא בעצמה גורא על בני אדם וצריכים להתייר מן העליה שלהם כי כפי העליה כך היא האכזיה. והוה שכתוב תיסקר רעתך וגו'. ועתה יוכן נ"כ המשך הפסוקים ואומר שאין לחשוב שהמכונה היא נעשית כמו דבר שבני והטבע בל תשתנה לעולם. עיו אומר שכאשר הקב"ה רוצה הוא משדר נס כח הטבע של המכונה ההיא. כי הלא הנם שעם ישראל היו אצל הים במצב כזה שהשטן היה מקפצני וצועק מה נשתנו אלו מאלו כידוע. מ"ם מצא הקב"ה לבנון לעשות היפוך אותו ההנהגה של המכונת ההיא. והסך ים ליבשה מה שעל פי סדר ההנהגה של אותה המכונה לא היה צריך להיות כן כי בכל אופן ואופן הוא מושל בנבחרתו עולם. ואין גבול לנבחרתו. וכל זה הוא ענין עמוק מאד שעל זה נאמר כי לא מוחכתי מן השכונתיכם :

סז (ב) גם במאמר זה עלו קטשונים שיכושם ודילוגים כהוהר כמובא במפרשי הוהר. וכעוהשי תקנתי ושמתו הכעשים ביישור : אינון רתיכין היינו הכעשים שריי של אומות העולם הובעים מן המלכות שפע פרנסה עבור האומות :

סלה (ג) כאשר רוח צפון נתעורר ויורד לעולם מנשב ואומר. לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך (ג) והכנור בשעה שהוא מנגן בכח אותו הרוח פותח ואומר. יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם (ד) ורוח צפון מנשב ואומר. ישמחו וירננו לאמים כי תשפט עמים מישר ולאמים בארץ תנחם סלה (ה) והכנור משיב עוד ואומר. יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם. ורוד כאשר היה קם ונתעורר עליו רוח הקודש פתח ואמר. ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ (ו) בשביל להמשיך הטוב של הקב"ה למצעה למטה. ואח"כ בא דוד ברוח הקודש וסדרם יחד. נכפל בכלם אותו המקרא של הכנור. לפי שזה הוא השתלמות כבודו של הקב"ה למעלה ולמטה. בשעה שאמר עמים נכנעים ומודים לו להקב"ה. וכיון שהם נכנעים ומודים לו אז נשתלם כבודו של הקב"ה למעלה ולמטה: (ב-טו:)

סלה (ג) כד רוח לפון אתער ונחית לעלמא נסיב ולאמר. לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך (ג) כנור בשעתא דאיסו מנגל ביה דהסווא רוחא פתח ולאמר. יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם (ד) ורוח לפון נסיב ולאמר. ישמחו וירננו לאמים כי תשפט עמים מישר ולאמים בארץ תנחם סלה (ה) וכנור אתיב תו ולאמר. יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם. ורוד כד הוה קם ואתער עליה רוח קדשא פתח ולאמר. ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ (ו) בגין לאמסכא טיבו דקב"ה מעילא לתתא. לבתר אתא דוד ברוח קדשא וסדר לון כחדא. אתכפל בכלא האי קרא דכנורא. בגין דלא איסו טלימו דיקרא דקב"ה עילא ותתא. בשעתא דתאר עמיו אתכפיו אתיו ורודאן ליה לקב"ה. וכיון דאינון אתכפיו ורודאן ליה כדון אתתלס יקרא דקב"ה עילא ותתא: (ג-טו:)

סח

שירן לאלהים זמרו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלו לפניו. אמר רבי יוסי מי הוא הרוכב בערבות ואיזה הם ערבות. אלא ערבות זה רקיע השביעי. מפני מה נקרא ערבות. על שהוא כלול מאש ומים ביחד מצד של דרום ומצד של צפון. והוא מעורב משני צדדים.. ולפי שערבות הוא סוד הכולל של כל השת הספירות לכן הוא סוד המרכבה העליונה. והקב"ה הפך ברקיע הזה יותר מכל הרקיעים. ותשוקתו תמיד לתקן לאותו הרקיע ביופי העליונה. וע"כ סלו לרכב בערבות לאותו הרוכב בערבות. ומי הוא. זהו רקיע ההוא הנסתר והנעלם שעומד ע"ג החיות הוא הרוכב בערב ת. ועלו לפניו (מלפניו) [מפניו] לא כתוב אלא לפניו. שהרי אין מי שירדע בו מאומה. אבל לפניו. מי שנכנס לפני רקיע ההוא צריך ליכנס בשמחה ולא בעצבות כלל. לפי שרקיע זה הוא גורם ששם אין שורה עצבון ורוגז כלל. שהרי שם חדוה במקומו. וע"כ כהן הגדול שעומד לפניו לא היה נכנס לבית המקדש אלא בשמחה ולהראות שמחה. שהרי המקום גורם. וע"כ כתוב עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. שהרי נצרך שלא להראות לפניו עצבון.. וז"כ סלו. תנו כבוד ורוממות לאותו הרוכב בערבות. שהוא מקור השמחה ומשמח לכל. הרקיע שע"ג החיות ב"ה שמו ודאי

סח

שירן לאלהים זמרו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלו לפניו. אמר רבי יוסי מאן רוכב בערבות ומאן אינון ערבות. אלא ערבות דא רקיעא שביעאה. אמאי תפקי ערבות. על דאיסו כליל מאשא ומיא כחדא מסערא דרום ומסערא דצפון. ואיכו מעורב מתרין סערין.. ובגין דערבות איכו רוא כללא דכלסו שית אחרתין איכו רוא דהתיכא עלאה. וקב"ה אתרעי ביה רקיע יתיר מכלסו רקיעין. ומילובתיה תדיר לאתקנא להסווא רקיעא בשפירו עלאה. וע"ד סלו לרכב בערבות. להסווא דרוכב בערבות. ומאן איסו. הסווא רקיע קמייר וגניו דקיימא ע"ג חיותא איכו רוכב בערבות. ועלו לפניו. (מלפניו) [מפניו] לא כתיב אלא לפניו. דהא לית מאן דינדע ביה כלום. אבל לפניו. מאן דעיל לקמיא דהסווא רקיעא אלפקירן למיעל בחדוה ולא בעליבו כלל. בגין דהסווא רקיע גרים דתמן לא שריל עליבו ורובגו כלל. דהא תמן איכו בחדוה. וע"ד כהן גדול דקיימא לקמיא לא הוה עאל לבי קדשא בר בחדוה ולאחזאה חדוה. דהא אתרא גרים. וע"ד כתיב עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. דהא אלפקירן ללא לאחזאה ביה עליבו. הס"ד סלו. הו יקר ורוממו להסווא דרוכב בערבות. דאיסו חדוה ומדי כלל. רקיעא דע"ג חיותא ב"ה שמו ולאי

זיו הזהר

(כ) זה הפסוק אומרים בדרך תפלה לדעת המלכות המפורסות אותם: (ג) רוח צפון היינו התעוררת הנבונה מן התפארת אל המלכות שוהה התחלת היוג כסוד הכתוב שמאלו תחת לראשי וגו'. והתפארת מבקש שפע מעולם הבינה להשפיע להמלכות. ואומ' אל הבינה אם הבנים שתשפע השפע בעבור זה למען דעת בארץ דרכך וגו': (ד) כנור זו המלכות ואומרת זה הפסוק להמליך שני קבלתם השפע יודוך עמים וגו': (ה) והו שאומר רוח צפון של התפארת אל המלכות שתחלק להם השפע ביושר וא ישמחו וירננו וגו': (ו) אלו הפסוקים יאמר דוד לתבוע שפע וברכה עבור ישראל. וימליך שני ישראל ויברכו בשפע וברכו ייראו אותו כל אפסי ארץ. משא"כ אם ת"ו עם ישראל עניים העפע והם בשפלות ובצרות או אין אומה"ע יראים מן הקב"ה ולמה יאמרו הנזים איה נא אלהיהם:

על סתימא דכל סתימין עתיקא דכל עתיקין אתמר. הסוף ללא אתגליא ולא אתידע כלל איסו רוכב בערבות. ואי תימא דאי איסו רוכב בערבות. וריכב ביה. אי הכי אע"ג דסתיס הוא באתר דא קיימא לאתגליא. אבל סלו לרכב בערבות. לא איסו עתיקא דכל עתיקין סתימא דכל סתימין דלא ידע. ובמאי איסו רוכב בערבות. ב"ה. דאיסו רוא קדמאה דנסיק מניה. ודא איסו שמו. מהסוף סתימא דלא ידע שם דיליה י"ה. ולאו דאיסו הוא. אלא איסו הוא בגין הסוף פרוכתא דאתפרסא ונפיק מקמיה. אבל הסוף פרוכפא איסו שמה ודאי. ואיסו רתיכא דיליה דלא אתידע כלל. ודא איסו שמו הגדול. בגין דאית שמה ללאו איסו כל כך גדול כהאי. אע"ג דאית ביה תוספת אתון דא איסו שמה רבא. וע"ד כהאי שמה אמן מפיין אמן דאיסו מניה. כהאי אולא אמן בכל זמנא. ובשמה אתרא לאו הכי. אמן יסא שמה רבא מברך. דכר האי שמה אתתקן כלא איסו בשלימו וכל עלמין חדאן כהיו. כהאי שמה כלילן עלאין ותתאין. כהאי שמה כלילן תרי"ג פקודי אורייתא. דאיסו כללא דכל רזין עלאין ותתאין. כללא דעלמא דדכורא לעילא וכללא דעלמא דנוקבא לתתא. וכלאו פקודין איסון שייפין ואברין לאתחזאה ביו רוא דמסימנאה. מאן דלא יסנח ולא אסתכל ברזין דפקודי אורייתא לא ידע איך מתתקן שייפין דרוא עלאה. שייפין דגופא כלאו מתתקן על רוא דפקודי אורייתא. ואע"ג דאית שייפין רברבין וועירין. אי אתנטייל חד מנייהו אפילו זעירא חקרי בר כס מאריה דמומא. כל שכן וכש"כ הסוף דגרע אפילו חד פקודא מאיגון פקודי דאורייתא. דאפילו מומא באתר דלא חלשירי: (ב-קס.)

זה על הנסתר של כל הנסתרים קדמון של כל הקדמונים נאמר. זה שלא נתגלה ולא נודע כלל הוא הרוכב בערבות. ואם תשא' שהלא אם הוא בא ורוכב בערבות. א"כ אע"פ שהוא נסתר הרי במקום הזה הוא נתגלה. אבל סלו לרכב בערבות. זה הוא קדמון של כל הקדמונים נסתר של כל הנסתרים שלא נדע. ובמה הוא רוכב בערבות. ב"ה. שהוא סוד הראשון שיצא ממנו. וזהו שאמר שמו. שמהנסתר שהוא שאינו ידוע שם שלו י"ה. ולא שהוא כמו הוא בשם ההוא. אלא שהוא בשם ההוא לבעבור פרכת ההוא שנפרס ויצא מלפניו. אבל פרכת ההוא זה הוא שמו בודאי. והפרכת מרכבה של אותו שלא נודע כלל. וזה השם י"ה נקרא שמו הגדול. לפי שיש שם שאינו כל כך גדול כשם הזה. אע"פ שיש בו יותר אותיות זה הוא שמה רבא. וע"כ בברכת שם הזה אנו מוציאים מפינו צניית אמן שהוא ממנו. עם אמן היא הולכת אמן בכל פעם. ובשם אחר לא כן. אמן היא שמה רבא מברך. שכאשר זה השם נתתקן הכל הוא בשלימות וכל העולמות שמחים בחדות. בשם הזה נכללים עליונים ותחתונים. בשם הזה נכללין תרי"ג מצות התורה. שהם הכולל של כל סודות הנל' ויג' והתחתונים. כלל העולם של בחינת זכר למעלה וכלל העולם של בחי' נקבה למטה. וכל המצות הן חוליות ואברים להראות בהן סוד האמונה. מי שאינו מעיין ואינו מבין בסודות של מצות התורה הוא לא ידע איך מתוקנים האברים בסוד צדיק. אברי הגוף כלם מתוקנים על סוד של מצות התורה. ואע"פ שיש אברים גדולים וקטנים. אם ניטל אחד מהם אפילו הקטן נקרא האדם בעל מום. כל שכן וכש"כ זה שמגרע אפילו מצוה אחת מאותן מצות התורה. שזה מטיל מום במקום שלא נצרך לפגום: (ב-קס.)

מוציא אסירים בכושרות. תנין כזי וזכיות' כמה דלוקמיה קשין וזוגין קמי קב"ה כקריעת ים סוף. מה קריעת י"ם קפיל לאלין כהאי ספרא ומקיים לאלין כהאי ספרא. אוף הכי בזיוגין דלזמין מייט האי ויסב אתמיה להאי. ולזמין לחייבה מודמנא ליה אתתא מעליא. אבל רזין סתימין איסון כללא וכלא הוא בדינא. ומאי דאתערו חכרייתא כהאי ודאי הכי הוא: (ב-קט.)

גשם נדבות תניף אליהם נחלתך ונלאה אתה כוננתה. אמר רבי חייל גשם נדבות דא גשם דרעותא. כד אתרעי קב"ה בכנסת ישראל ובעי לארקה לה ברכאן. כדן נחלתך ונלאה אתה כוננתה. נחלתך

זיו הוהר

פעם ומודות עמו. כי במקום השם הויה' אנו מוכיחים השם ארני' בכבוד הפה שהוא השם של חלכות וכמחשבה. אנו מכוונים השם הויה'. מה שאין כן בשם אחר. ובין שאמר ששמה רבא היינו השם הויה' בא לפרש בדרך אנו כונת אמן היא שמה רבא מברך. ונות ירצה הורות כדברי התוס' ריש ברבות דף ג' דכתור מה שפירש במחזור ויטרי דיהא שמה רבא מוסב על השם י"ה. דלא כן הוא אלא שמוכב על השם הויה'. וכך מירושו שע"י אמן היינו ע"י הורות הויה' ארני' יתיה השם הויה' מבורך מן השפע של כתר הכמה ביתא. וזהו שאומר כד האי שמה אתתקן. לכבוד כאשר זה השם הויה' שנקרא שמה רבא אתתקן. היינו שיהיה בהודגות עם השם ארני'. אז הכל בשלימות וכלם שמחים מן השפע שמשפיע התפארת למלכות דהלק לכל יושבי תבל גם להמלאכים. וזהו שאומר עוד כהאי שבא כדיון עלאין ותתאין. כי בהשם הויה' נכללים כל ה' עלמות אביע' עלמין דרכורא ויר' ואין ועלמין דנוקבא הי' הויה'. והמעין יבין מאיין דברי הוהר העמוקים מאד. הוכרתי להאריך כאן מעט כי ראתי שמרשי הוהר כמתילת כבודם לא יצאו כאן ירי חובתם. ואם שנית השם יכפר כי נעובה כונתי. וכדי שכל הענין הזה יהיה מוכן בנקל להמעין הצנתי ציור הזה על דרך משל:

נחלתך. אלו ישראל שהם נחלתו של הקב"ה. כמש"כ (דברים יג) יעקב חבל נחלתו. ונלאה. זו כנסת ישראל שהיא נלאה בארץ אחרת. שהיא צמאה לשותות. ובכן היא נלאה. וכאשר ניתן גשם ההוא של הרצון בכך אתה כוננתה (ג): (א-טפ):

אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף. פתח רבי שמעון ואמר. זכאי הוא מי שמתפלל ויודע להעלות רצון למעלה. שהרי זה פיו מוציא שמות. אצבעותיו כותבות סודות. וכאשר השמות עולים מפיו כמה מלאכים פותחים כנפותיהם למעלה לקבל אותם. וכמה חיות של המרכבה כלן נודמנות אליהם להעלות אותם. כל שכן אם השכינה שורה בתפלתו ונתעלית להקב"ה. וסוד הרבר אם תשכבון בין שפתים. אל תקרי אם אלא **אם**. ושמים הן אם העליונה ואם התחתונה (ג) שכינה העליונה ושכינה התחתונה. ומה בין שכינה עליונה לתחתונה כי הכל אחד. אלא שכינה התחתונה היא כיונה. ונאמר בה כנפי יונה נחפה בכסף. שנצרך לכסות לה כי היא יראה. ופחד נמצא מן צד שלה. לפי שנלקחה מן הצד של גבורה. אשר שם סמ"ל נמצא לתבוע דינים. ובעבור זה נצרך לכסות לה מכמה שרי הדינים שלא יכירו בה. ובמה. בכסף שהוא בחינת הימין (ד) שבעבורו נאמר כל העוסק בתורה בלידה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום. ובשביל זה נחפה בכסף שתהיה נושאת מצד הרחמים שלא יכירו בה שרי הרין. אבל אם העליונה היא כנשר שאינה יראה מכל העופות. ולמעלה. וכנפותיה הן מקצה העולם עד קצה העולם. ובעבורה נאמר (דברים ג) כנשר יעיר קנו על גזוליו ירחף וגו': (ת"ו ו"ח)

רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן וגו'. למדנו בסוד המרכבה פני אדם פני אריה פני שור פני נשר. אדם היינו זכר ונקבה. ולא נקרא אדם מלבד שניהם. ומהם יצירות הצורות של רכב אלהים רבותים. שכתוב רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן. שנאין הוא הכולל של כל הצורות "שור" "נשר" "אריה." "ן זה הוא אדם. נו"ן פשוטה לפי שהיא כוללת כאחד סוד של זכר ונקבה. וכל האלפים ורבבות כלם יוצאים מאלה שהם הסוד של שנאין. ומאלו הצורות נפרדים כל אחד ואחד בצדדים שלהם כראוי להם. ואלה הם שנשליבים אחד באחד ונכללים אחד באחד להיות כל אחד ואחד נכלל בחברו: (א-י"ח)

עצירת למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם. אמר רבי יוסי הרי למדנו שכתוב (שופטים ה) י"י בצאתך משער בצערך משרה אדם ארץ רעשה וגו'. בזמן שביקש הקב"ה ליתן התורה לישראל הלך והזמין להם לבני עשו ולא קבלוה. כמש"כ (דברים יג) י"י מסיני בא וזרח משעיר למו. שלא חפצו לקבל אותה. הלך לבני ישמעאל ולא קבלוה. שנאמר הופיע מהר

נחלתך. אינון ישראל דאינון אחסנתיה דקב"ה. כד"ל (דברים יג) יעקב חבל נחלתו. ונלאה. דא כנסת ישראל דאיסי נלאה בארעא אחרת. דאיסי לחיא לצמאי. וכדין איסי נלאה. וכד סתוא גשם דרעותא דאיסי כדין אתה כוננתה (ג): (א-קט):

אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף. פתח רבי שמעון ואמר. זכאה אישו מאן דמללי וידע לסלקא רעותיה לעילא. דהא פמיו אפיק שמאן. אלבעיו כהבין רוין. וכד סלקון שמאן מפמיו כמה עופון פתחין גדפייבו לעילא לקבלא לון. וכמה חיון דמרכבתא כלשו מוזמין לגבייהו לנעלא לון. כל שכן אם שכינתא שריא בללותיה ואסתלקת לקב"ה. ורוח דמלה אס תשכבון בין שפתים. אל תקרי אס אלא **אם**. ותרין אינון אמא עלאה אמא תתאה (ג) שכינתא עלאה שכינתא תתאה. ומה חית בין שכינתא עלאה לתתאה דכלא חד. אלא שכינתא תתאה איסי כיונה. ואתמר בה כנפי יונה נחפה בכסף. דלריך לכסאה לה דאיסי יראה. ודמילו אשתכח מסערהא. בגין דאתגשילת מסערה דגבורה. דתמן סמ"ל אשתכח למתבע דינון. ובגין דא לריך לכסאה לה ממאה מחרי דדינון דלא ישתמודעין בה. ובמאן. בכסף דאיסי ימואל (ד) דבגיהא אתמר כל העוסק בתורה בלידה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום. ובגין דא נחפה בכסף לרשעא לה מסערה דתמוי דלא ישתמודעין בה מחרי דדיאל. אבל אמא עלאה איסי כנשר דלא דחילת מכל עופון דלעילא. וגדפין דילא אינון מסיפי עלמא עד סיפי עלמא. ובגיהא אתמר (דברים יג) כנשר יעיר קנו על גזוליו ירחף וגו': (ת"ו ו"ח)

רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן וגו'. תאלא ברוא דמרכבתא פני אדם פני אריה פני שור פני נשר. אדם אישו דכר וזקבא. ולא אקרי אדם בר סני. ומנייהו אלשיירן ליוירן דרכב אלהים רבותים. דכתיב רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן. שנאין כללא דכלשו ליוירן "שור" "נשר" "אריה." "ן דא אישו אדם. נו"ן פשוטה דאהכליל כדא ברוא דכר וזקבא. וכלהו אלפיין ורבען כלשו כספי מהסי רוא דשנאין. ומהסי דיוקנין מתפרשין כל חד וחד בסערייהו כמה דתתחו לון. ואלין אינון דא משלבן חד בחד וכליל חד בחד למאן כל חד וחד כלילן בחבריה: (א-י"ח)

עצירת למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם. אמר רבי יוסי הא תנינן דכתיב (שופטים ה) י"י בצאתך משער בצערך משרה אדם ארץ רעשה וגו'. בשעתא דבעא קב"ה למיבב אורייתא לישראל אול חזמין להו לבני עשו ולא קבלוה. כד"ל (דברים יג) י"י מסיני בא וזרח משעיר למו. דלא בעו לקבלה. אול לבני ישמעאל ולא בעי לקבלה. דכתיב הופיע מהר

ויו הוהר

(ג) כי הקב"ה תשוקתו להשפיע אך טוב. ומקבל תענוג כאשר המקבלים ראויים להשפיע להם כד טוב: (ג) צינה ופדיות: (ד) כסף רמו על חסד מראה לבן:

מהר פארן. כיון שהם לא חפצו לקבלה חזר אל ישראל. ולא די שמיאנו עשו וישמעאל לקבל אותה אלא שנתנו מתנות ואוצרות ליתן לישראל בשביל שיקבלו התורה.. וכלם קבלו משה ליתן אותם לישראל. וש"כ עלית למרום שבית שבי וגו'. ולפיכך נחלו ישראל התורה בלי ערעור ובלי קטרוג כלל. ולא היה שולט עליהם מיתה ולא צד הטומאה. כיון שחטאו מה כתוב (שמות יג) ויתנצלו בני ישראל אח עדים. אלו המתנות והאוצרות שקבלו שהן מתנות באדם. ומה נשאר להם מהם שבי ההוא. שכתוב עלית למרום שבית שבי. הוסיפו לחטוא מה כתוב (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד וגו' וילחם בישראל וישב ממנו שבי. וכל זמן שישראל שבים והזורים לאביהם שבשמים אותן המתנות והאוצרות יוחזרו להם ויתעטפו בהם. ולעתיד לבוא הכל יוחזר לישראל. שנאמר (דברים ז) ושב ה' אליהך את שביתיך (ז): (ג-קצג)

גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים וגו'. רבי שמעון פתח ואמר. גער חית. דא חיה דאתאחד **בז** עשו. קנה. תנין דביומא דנכס שלמה מלכא בת פרעה. בא גבריאל ונעץ קנה ביומא רבא. ועליה אתבני קרתא דרומי. מהו קנה. דא דכורא דהאי חיה ביטא דלית לה סערא זעירא באחדותא דקדושה (י) ודא חיה קנה דנעץ ביומא רבא. ובג"כ איז שלטא על עלמא. ועל שולטנו דא כתיב (ישעי' יט) קנה וסוף קמלו. דא קנה שולטנותא וראש לכל מלכוין. תו קנה דומין קב"ה לתבירא ליה כקנה דא. תא חיי במלרים איזי שלטא. ומנה נפשו כמה שלטין לזיזיהו. וללא ברוא דחמץ. כיון דתבר לה קב"ה אפיק חמץ ואעיל מלה. במאי. בחוטה זעירא מכלא. תבר ח' דחמץ ואתעבדו אינון אתוון מלה. ודא תבר ח' דהאי חיה דאקרי חמץ. וע"ד אקרי חית קנה. דנוח לאתברא כקנה דא. ובמאי אתעבר. בחוטה זעירא כחמא. תבר ח' ואתעברא מליתנה והוה מלה. וע"ד כתיב גער חית קנה. גער זה קב"ה ואתבר ח' דחמץ ואתעבדו ח'. וזמין קב"ה לתבירא ליה להיהו קנה כנוולא דא. דיתבר רגלס דק' מן קנה וישתאר הנה. (ישעי' מ) הנה ה' אלתיס בחוק יבא וזרועו מושלס לו. הנה שכרו אתו ופעולתו דפניו :

אמר רעיא מהימנא כתיב (סו כו) סס ירעה עגל וסס ירבע. סס ירעה עגל דא משיח בן יוסף דאתמר ביה (דברים יג) בכור שורו הדר לו. וסס ירבע. דא משיח בן דוד. אחד יחריב רומי רבתי. ואחד יחריב רומי הקטנה. שמיכאל וגבריאל לעומתם הם. ובעבור זה ח' שהוא חוט דק ישברה ויכניס ח' במקומה. וע"כ כתוב קנה וסוף קמלו. קנה זו ממשלת רומי. וסוף היא לכל הממלכות. שעתיד הקב"ה לשברה. וש"כ גער חית קנה. גער את החיה הרעה ושר ח' מן חמץ ונשבר רגליה מן מחמצת

מהר פארן. כיון דלא בעו אהדר לון לישראל. ולא די דלא בעו לקבלה אלא דיסינו עשו וישמעאל מתן וכבזון למיזב לכו לישראל בנין דיקבלו אורייתא.. ולכו קבל לון משה למיזב לכו לישראל. ה"ה"ד עליה למרום שבית שבי וגו'. ובג"כ ירתו ישראל אורייתא בלא ערעורא ובלא קטרוגא כלל. ולא היה שליט עליהו מותא ולא סערא אחרא. כיון דחטאו מאי כתיב (שמות יג) ויתנצלו בני ישראל אח עדים. אלון מתן וכבזון דיקבלו דאינון מתנות באדם. מאי אשתאר מהסון הסוה שבי. דכתיב עלית למרום שבית שבי. אוספו וחסאו מאי כתיב (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד וגו' וילחם בישראל וישב ממנו שבי. וכל זמנא דישראל תאבין לאבזוין דבשמיא אינון מתן וכבזון ויהתדר לגבייהו ויתחפין ביה. ולזמנא דלתי כלל יתהדר. דכתיב (דברים ז) ושב ה' אליהך את שביתיך (ז): (ג-קצג)

אמר רעיא מהימנא כתיב (סו כו) סס ירעה עגל וסס ירבע. סס ירעה עגל דא משיח בן יוסף דאתמר ביה (דברים יג) בכור שורו הדר לו. וסס ירבע. דא משיח בן דוד. חד אעבר רומי רבתי. וחד אעבר רומי זעירא. דמיכאל וגבריאל לקבליהו אינון. ובגין דא ח' דאיהו חוטה זעירא תבר לה ויעול ח' באתרא. וע"ד כתיב קנה וסוף קמלו. קנה שלטנותא דרומי. וסוף לכל מלכוין. דעתיד קב"ה לתבירא ליה. ה"ה"ד גער חית קנה. גער חיה ביטא ואתבר ח' מן חמץ ואתבר רגליה מן מחמצת

חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים וגו'. רבי שמעון פתח ואמר. גער חית. דא חיה דאתאחד **בז** עשו. קנה. תנין דביומא דנכס שלמה מלכא בת פרעה. בא גבריאל ונעץ קנה ביומא רבא. ועליה אתבני קרתא דרומי. מהו קנה. דא דכורא דהאי חיה ביטא דלית לה סערא זעירא באחדותא דקדושה (י) ודא חיה קנה דנעץ ביומא רבא. ובג"כ איז שלטא על עלמא. ועל שולטנו דא כתיב (ישעי' יט) קנה וסוף קמלו. דא קנה שולטנותא וראש לכל מלכוין. תו קנה דומין קב"ה לתבירא ליה כקנה דא. תא חיי במלרים איזי שלטא. ומנה נפשו כמה שלטין לזיזיהו. וללא ברוא דחמץ. כיון דתבר לה קב"ה אפיק חמץ ואעיל מלה. במאי. בחוטה זעירא מכלא. תבר ח' דחמץ ואתעבדו אינון אתוון מלה. ודא תבר ח' דהאי חיה דאקרי חמץ. וע"ד אקרי חית קנה. דנוח לאתברא כקנה דא. ובמאי אתעבר. בחוטה זעירא כחמא. תבר ח' ואתעברא מליתנה והוה מלה. וע"ד כתיב גער חית קנה. גער זה קב"ה ואתבר ח' דחמץ ואתעבדו ח'. וזמין קב"ה לתבירא ליה להיהו קנה כנוולא דא. דיתבר רגלס דק' מן קנה וישתאר הנה. (ישעי' מ) הנה ה' אלתיס בחוק יבא וזרועו מושלס לו. הנה שכרו אתו ופעולתו דפניו :

ויו הזהר

(ס) דורש שביחך רמו על אותו השבי שיוחזר דהם: (י) זהו הרמו שראשו של עצו או עינו נקברו כמעתר המכפלה: 13 9

מחמצת (י) שנאמר בה (משלי ה) רגליה יורדות מות. ועוד גער חית קנה. ישבר רגל הקו"ף מן קנה וישאר הגז. הנה ה' אלהים בחזק יבא. וכתוב (ישעי' מא) ראשון לציון הנה הגם ולירושלם מבשר אתן: (ג-דגב.)

רני עז לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים. אמר רבי אלעזר בוא וראה מכל העמים שבעולם אין עומרים להשיגו במצויהם רק בישראל בלבדם. לפי שזוה בנים להקב"ה. ובעבור זה כאשר ישראל עושים מצוים לא טובים. כביכול מחלישים הכח שלמעשה. וכאשר עושים מצוים טובים נותנים עוז וכח להנהגת הקב"ה. וע"כ כתוב תנו עז לאלהים. במה. המעשים טובים: (ג-לב.)

מחמצת (י) דאחמר בה (משלי ה) רגליה יורדות מות. ועוד גער חית קנה. ישבר רגל קו"ף מן קנה וישאר הגז. הנה ה' אלהים בחזק יבא. וכתוב (ישעי' מא) ראשון לציון הנה הגם ולירושלם מבשר אתן: (ג-דגב.)

תנו עז לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים. אמר רבי אלעזר תא חזי מכל עמין דעלמא לא קיימין לאשגחא בעובדיהון בר ישראל בלהודייסו. בנין דלנין בנין לקב"ה. ובנין דא כד יבא אל עבדין עובדין דלא ככרן. כביכול מתישין הילא דקב"ה. וכד עבדין עובדין דכסין יבנין תוקפא וחילא לקב"ה. וע"ד כתוב תנו עז לאלהים. במה. בעובדין דכסין: (ג-לב.)

סמ

ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך. פתח סוחר ההוא ואמר. למדנו מתי נקרא עת רצון. בשעה שהצבור מתפללים. נכון הוא וכך הוא בודאי. שהרי אז הצבור מסדרים ומתקנים התקן של ע"ת הזאת (א) ואז הוא עת רצון וטוב לבקש בקשות. שכתוב אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך (ב) שהרי אז טוב לבקש בקשות. ואני תפלתי לך ה'. הרי כאן סוד היחוד. ואני. זה דוד המלך המקום שנקרא גאולה (ג) תפלתי. זו התפלה. וכאן היא נסמכה לגאולה שהוא אחד. וכאשר הוא סגך גאולה לתפלה אז הוא עת רצון. אף כך עת רצון הוא כולל כאחד. עת מדרגה אחת רצון מדרגה אחת נכללין זה בזה והיו אחד (ד) ודוד המלך ביקש לייחד במקרא זה יחוד אחד. ואם תשא' למה נתקן לומר מקרא זה בתפלת מנחה בשבת. נכון הוא לאמרו בתפלת מנחה של שבת ולא בתפלת מנחה של חול. שבודאי אין דומה תפלת מנחה של שבת למנחה של זור. לפי שבחול בשעת מנחה תולה הדין בעולם. ואין הוא עת רצון. אבל בשבת שכל רוגז נתבטל והכל נבלל כאחד. ומאף אם נתעורר דין הוא ממותק. וע"כ נצרך לומר קרא זה של היחוד לייחד כל המדרגות. שכאשר נעשה היחוד נתחבר הדין ונכלל ברחמים ונמתק הכל. ובכך עת רצון כתוב. עת רצון כולל הבר' כאחד. והדין נמתק באותה שעה ונעשה חדוה בכל העולמות: (ג-קט.)

סמ

ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך. פתח סוחר ההוא קייטא ואמר. הנינו אייתי אקרי עת רצון. בשעתא דלבור קא מללאן. שפיר איזו וסבי איזו ודלי. דהא כדון לבורא מסדרי וזתקני תקופא דהאי ע"ת (א) וכדון איזו עת רצון ולשפירין למשאל שאלתא. דכתוב אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך (ב) דהא כדון אלשפירין למשאל שאלתא. ואני תפלתי לך ה'. הא סכא דוא דיתודא. ואני. דא דוד מלכא אתר דאקרי גאולה (ג) תפלתי. דא תפלה. יסכא איזו סמיכה לגאולה דאיזו חד. וכד איזו סגך גאולה לתפלה כדון איזו עת רצון. עת רצון אף הכי כלא איזו כדא. עת חד רצון חד תכלילו דא כדא וסו חד (ד) ודוד מלכא כעא ליתדא כדאי קרא יחודא חדא. ואי תיזא אמאי תתמי האו קרא בללותא דמנחה דשבת. יאות איזו לזיהי כשבת כסהוא ללותא דמנחה ולא בללותא דחול. דודאי לאו ללותא דמנחה דשבת כחול. בנין דהא כחול בשעתא דמנחה תליא דינא בעלמא. ולאו איזו עת רצון. אבל בשבת דכל רוגז ארעדי וכלא תכליל כחדא. ואע"ג דדינא דתער ארעדימותא איזו. וע"ד אלשפירין קרא דיתודא ליתדא כל דרגין. דכד הוי יחודא דינא תתחבר. ותכליל ברחמי ותתבסס כלא. וכדון עת רצון כתוב. עת רצון כליל כלא כחדא. ודינא דתבסס כסהוא זמנא וסו חדוה ככלא: (ג-קט.)

כי

כי

זיו הזהר

(י) מהמציא עיניה דמין בית. וידוע עמן רב החיון שנקראת פסיעה דבר יונקת חיה הרעה שפע קרועה מן המכות. ובעצירת רב החיון תבטע השפע ממנה ויתקיים הפסוק ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ:

סמ (א) עת רצון עת המצוה והשכינה הקדושה: (ב) פי' שאלהים שהוא סדת הדין נמתק ונתפך לרב חסד: (ג) דורש חיבת יאני וא"ז עם אציל. את רצון על התפארת. יאני דא דוד מלכא תיינו עטריה היסוד כירונ. והיסוד הוא אחר דאקרי גואה. תפלה תיינו מלכות וכסובת גאולה לתפלה הוא סוד הודנות וסוד נמלכות. ויסוד עם תפארת למרא נחשבים. זה סוד היחוד הנרמז ביאני תפלתא. מלכות עם תפארת ויסוד: (ד) עתה סבאר סוד יחוד השני של עית רצון כי עית זו ג"כ המלכות ומרבו שאו תתעלה עד ל' מצינת הראשונות כמקום גבוה מאד שכלו רצון ורחמים גדולים כשם התגלות סגת הרצון. זה סוד יחוד השני הנרמז בעית רצון:

כי שמע אל אביונים ה' וגו'. אמר רבי חייה תוהלא על האי קרא דכתיב כי שומע אל אביונים ה'. וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. א"ר שמעון לפי שהם קרובים יותר למלך. שכתוב לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוזה. ואין לך בעולם בעל לב נשבר כמו עני. עוד א"ר שמעון כתוב (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל וגו'. כמה הוא גדול שכרו של עני לפני הקב"ה. בוא וראה כל בני העולם נראים לפני הקב"ה בגוף ונפש. והעני אינו נראה אלא בנפש בלבד. והקב"ה קרוב לנפש יותר מלגוף: (ב-סא.)

ע

ואני עני ואביון אלהים חושה לי וגו'. אמר רבי אלעזר דוד המלך היה תמיד משפיל עצמו לפני הקב"ה והיה קורא עצמו עני ושפל לכל במן שראה עצמו בצרה ומשנאויו היו מעיקים לו. וכ"י מי שמשפיל עצמו לפני הקב"ה הוא מגביה אותו על הכל. ולפיכך בחר בו הקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה שכתוב (ישעי' יז) וגנותי על העיר הזאת להושיעה ולמעני ולמען דוד עבדי. בעולם הבא שכתוב (חושע ג) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים. וכך אמר ראש הישיבה וכאי הוא מי שמשפיל עצמו בעולם הזה. כמה הוא רב ועליון בעולם ההוא. מי שהוא שפל הוא גבוה. ומי שהוא גאה הוא שפל. אין הקב"ה מגביה אלא להשפל ואינו משפיל אלא להמתגאה: (ג-רלב.)

עא

אשר הראיתני צרות רבות ורעות תשוב תחיני וגו'. רבי חייה פתח ואמר (איוב יז) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו בוא ראה כאשר ברא הקב"ה את העולם עשאו על הדין. ועל הדין מתקיים. וכל מעשי העולם הם מתקיימים בדין. מלבד מה שהקב"ה בשביל לקיים את העולם ולא יהיה נאבד פרש עליו רחמים. ואותן הרחמים מונעים להדין שלא ישחית העולם. ועל רחמים מתנהג העולם ומתקיים בעבורו. ואפשר תאמר שהקב"ה עושה דין באדם בלי משפט. הרי אמרו שכאשר הדין שורה על אדם כאשר הוא צדיק. הרי זה לבעבור אהבת הקב"ה בו הוא כמו שנתבאר. שהרי הקב"ה מרחם עליו באהבה לקרב אותו אליו. ומשבר את הגוף בשביל שתשלט הנשמה. ואז נתקרב האדם אליו באהבה כראוי. הנשמה שולטת והגוף נחלש. ואז הוא אוהבו של הקב"ה. כמו שאמרו החברים שהקב"ה נותן לצדיקים צער בעולם הזה. בשביל ליכותם לעולם הבא. וכאשר הנשמה נחלשה והגוף בתקפו הוא שונאו של הקב"ה. שאינו בוחר בו ואין נותן לו צער בעולם הזה. אלא דרכו מצליחים והוא בשלימות יתרה. בשביל שאם עושה צדקה

כי שמע אל אביונים ה' וגו'. אמר רבי חייה תוהלא על האי קרא דכתיב כי שומע אל אביונים ה'. וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. א"ר שמעון בגין דאיונין קרובין יתיר למולך. דכתיב לב נשבר וכדכא אלהים לא תבוזה. ולית לך בעלמא דאיוני תביר לבא כמסכנא. תו א"ר שמעון כתיב (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל וגו'. כמה תקופא אגרא דמסכנא קמי קב"ה. תא חזי כל איוני בני עלמא אתחזיון קמי קב"ה צופא ונפשא. ומסכנא לא אתחזי אלא כנפשא בלמודו. וקב"ה קריב לנפשא יתיר מנפשא: (ג-סא.)

ע

ואני עני ואביון אלהים חושה לי וגו'. אמר רבי אלעזר דוד מלכא תדיר איהו סוס שפיל גרמיה לבני קב"ה והוה קרי גרמיה ומסכנא זעירא לכלא בזמנא דחמא גרמיה בעקו ושנאו קא דחקין ליה. וכל מאן דמאריך גרמיה קמי קב"ה איהו זקיף ליה על כלא. ובג"כ אתרשי ביה קב"ה בהאי עלמא ובעלמא דאתי. בעלמא דין דכתיב (ישעי' יז) וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. בעלמא דאתי דכתיב (חושע ג) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים. והכי אמר רב מתיבתא זכאה איהו מאן דאווער גרמיה בהאי עלמא. כמה איהו רב ועלאה בהסוה עלמא. מאן דאיהו זעיר איהו רב. ומאן דאיהו רב איהו זעיר. לא רבי קב"ה אלא לדאווער ולא אווער אלא לרבי: (ג-רלב.)

עא

אשר הראיתני צרות רבות ורעות תשוב תחיני וגו'. רבי חייה פתח ואמר (איוב יז) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. תא חזי כד ברא קב"ה עלמא עבד ליה על דינא. ועל דינא דתקיים. וכל עובדי דעלמא איוני קיימין בדינא. בר דקב"ה בגין לקיימא עלמא ולא יתאבד פרוש עליה רחמי. ואיוני רחמי מעכו לדינא דלא ישתלי עלמא. ועל רחמי אתכתיב עלמא ואתקיים בגיטת. ואי תימא דקב"ה עבד דינא כבר נש בלא דינא. הא אתמר דכד דינא שריח עליה דבר נש כד איהו זכאה. בגין רחומתא דקב"ה ביה איהו כמה דאתמר. דהא קב"ה רחיס עליה ברחמינו לקרבא ליה לגביה. ומהכר גופא בגין לבגלאה נשמתא. וכדין אתקריב ב"כ לגביה ברחמינו כדקא יאות. כג"כ תא שלטא וגופא אתחלש. וכדין איהו רחומא דקב"ה. כמה דאמרו הכרייט יבס קב"ה ללדיקא לערא בעלמא דין. בגין למחי ליה לעלמא דאתי. וכד נשמתא חלשא וגופא תקיפא איהו שליח דקב"ה. דלא אתרשי ביה ולא יבס ליה לערא בהאי עלמא. אלא אתרי מתקין וסא בעלמינו יתיר. בגין דאי עבד דקס:

צדקה או דבר טוב. הקב"ה משלם לו שכרו בעולם הזה. ולא יהיה לו חלק בעולם הבא. וזהו שתירגם אנקלוס (דברים ז) ומשלם לשונאיו על פניו להאבירו. ומשלם לשנאוהי טבוין דאינון וכו'. ולפיכך זכאי הוא שנצטער תמיד הוא אהובו של הקב"ה. במה דברים אמורים אם פשפש ולא חטא חטא בידו שנענש עליו: (א-קפ.)

גם אני אודך בכלי נבל אמתך אלהי וגו'. אמר רבי חייא זהו שלמדנו שבעשיה שלמטה נתעורר עשיה למעלה. מה שתולה בעשיה נתעורר למעלה בעשיה ונעשה מעשה. ומה שתולה בדבור נתעורר בדבור. כאשר נגזר למטה בדבור נתעורר כן למעלה. ואם תשאף מהו הדבור שנתעורר. אלא כך כתיב (ישעי' נח) ודבר דבר. זה הדבור מעורר דבור אחר למעלה שנקרא דב"ר. כמש"כ (הושע א) דבר ה' אשר היה. (שמואל א' ב) ודבר ה' היה יקר. (תהלים ג) בדבר ה' שמים נעשו. שהרי למדנו זה הדבור עולה ובוקע רקיעים עד שנתישב במקום הראוי לו ונתעורר מה שנתעורר. אם טוב טוב אם רע רע. וע"ז כתוב (דברים נג) ונשמרת מכל דבר רע: (ג-לא:)

לדקה או סיבוב. קב"ה משלם ליה אנגיה בזה עולמא. ולא יהיו ליה חולק בהסוף עולמא. וזה הוא דתרגם אנקלוס (דברים ז) ומשלם לשונאיו על פניו להאבירו. ומשלם לשנאוהי טבוין דאינון וכו'. ובג"כ הסוף זכאי ודאדבר תדיר איסו רחמא דקב"ה. והיי מלי כד ביק ולא אשכח חובא בידיה דאתענש עליה: (א-קפ.)

גם אני אודך בכלי נבל אמתך אלהי וגו'. אמר רבי חייא היינו דתינון בעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא. מאי דתליא בעובדא אתער לעילא בעובדא ואתעבד עובדא. ומאי דתליא במלין במלין. כד אתגור במלס אתער הכי לעילא. ומאי דתליא במלס אתער. אלא הכי כתיב (ישעי' נח) ודבר דבר. האי דבור אתער מלס אתער לעילא ולקרי דב"ר. כמד"א (הושע א) דבר ה' אשר היה. (שמואל א' ב) ודבר ה' היה יקר. (תהלים ג) בדבר ה' שמים נעשו. דהא תינון האי מלס סלקא ובוקע רקיעין עד דאתישבא בדוכתיה ואתער מאי דאתער. אי טב טב אי טב טב. ועל דא כתיב (דברים נג) ונשמרת מכל דבר רע: (ג-לא:)

עב

ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים. רבי אלעזר ורבי יצחק היו נפגשים בדרך והגיעה עונת קריאת שמע. עמד רבי אלעזר וקרא קריאת שמע והתפלל תפלתו. אח"כ א"ל רבי יצחק הלא למדנו שטרם שיצא האדם לדרך נצרך לו לייטול רשות מרבונו ולהתפלל תפלתו. א"ל לפי שכאשר יצאתי עוד לא היה זמן תפלה ולא הגיעה עונת קריאת שמע. ועכשיו שהאיר השמש התפללתי. אבל טרם שיצאתי לדרך ביקשתי בקשתי מרבוני ונמלכתי בו. אבל זאת התפלה לא התפללתי. שהרי מחצות הלילה הייתי עוסק בתורה. וכאשר האיר השחר או לא היה עוד הזמן להתפלל תפלת שחרית. לפי שבשעה ההיא שחשכות הבקר נמצא האשה מספרת עם בעלה והם בסוד של אחר. והענינה צריכה ללכת אל המשכן עם עלמותיה היושבות עמה. ולפיכך לא נצרך לו לאדם להפסיק דבריהם בעת שמתחברים יחד ולהכניס ענין אחר ביניהם. ועכשיו שהאיר השמש הוא זמן התפלה להתפלל. כמו שביארו שכתוב ייראוך עם שמש. מהו עם שמש. לשמור שיהיה אור השמש עמו להאיר להשכינה. שהרי ירא"ה עם השמש צריכה להיות ולא להפרידם. וכאשר לא האיר היום אין הירא"ה עם השמש. ונצרך לחברם כאחד. וזהו עם שמש. ולפיכך אסור לו לאדם לומר פסוקי דזמרה של התפלה אלא עם דמדומי החמה. שכתוב ייראוך עם שמש. זהו תפלת שחרית. ולפני ירח וגו' זהו תפלת ערבית: (א-קפח.) בשעה שהשמש יוצא ביום ישראל מנשאים שירה למטה והשמש למעלה. שכתוב ייראוך עם שמש. בשעה שהשמש מהלך בהגלגל הוא פותח קול נעים ואומר שירה. ומה השירה שאומר תהלים

עב

ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים. רבי אלעזר ורבי יצחק היוו זולי באורחא ומסא זמנא דקריאת שמע. קם רבי אלעזר וקרא קריאת שמע וללי ללותיה. לבתר אל"ל רבי יצחק והא תינון דעד לא יפוק ב"ג לארחה אבעי ליה לנטלא רבו מתאריה ולללי ללותיה. אל"ל בגין דכד נסיקא לא הוה זמן ללותא ולא מסא זמנא דקריאת שמע. השהא דשמעא כסיר ללינא. אבל עד לא נפקא לארחה בעינא בעותא מניה ואמלכנא ביה. אבל ללותא דא לא ללינא. דהא אנא אשתדלנא באורייתא מפלגות ליליא. וכד אתא לפרא עד כען לא הוה עדנא לללי ללותא. בגין דההיא שעתא דקדושתא דלפרא אשתכח אתחא משתעיא בעעלה ואינון ברזא כחדא. ובעיא איסי למיהך למשכנא בעולמתהא דיתבי בהדה. ובג"כ לא בעי ליה לב"ג למפקס מלייהו דמתחברין כחדא ולאעלא מנה אתרא בנייהו. והשתא דכסיר שמעא הוא עם ללותא לללסא. כמה דלוקמוס דכתיב ייראוך עם שמש. מהו עם שמש. לנערה כסורא דשמעא כהדן לאתרחא לה. דהא ירא"ה כהדי שמע"א אכטריך ולא לאפרשא לון. וכד לא כסיר יומא לאו הוא ירא"ה כהדי שמעא. ולריכא לנכרל לון כחדא. וזהו עם שמש. ובג"כ אסור ליה לב"ג למימר תושבחן דללותא אלא עם דמדומי חמה. דכתיב ייראוך עם שמש. דא היא ללותא דלפרא. ולפני ירח וגו' דא היא ללותא דליליא: (א-קפח.) בשעתא דשמעא נפיק ביממא ישראל נעלי שירתא לתתא ושמעא לעילא. דכתיב ייראוך עם שמש. בשעתא דנטיל שמעא בגלגלוי אפתח קל נעימותא ואמר שירתא. ומאי שירתא קאמר תהלים

(תהלים ק"ה) הודו לה' קראו בשמו וגו'. שירו לו זמרו לו וגו'. וישראל משבחין כדון לקב"ה ביממה עם שמשא. הס"ד ייראוך עם שמש: (ג-ק"ו).

ידי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו וגו'. רבי שמעון נשא ידיו ובכה ואמר אוי למי שיוזמן בזמן ביאת המשיח, ואשרי חלקו מי שיוזמן ויהי נמצא בזמן ההוא. אוי למי שיוזמן בזמן ההוא. לפי שכאשר יבא הקב"ה לפקוד את השכינה יסתכל מי הם הצומדים עמה. ויסתכל בכל המעשים של כל אחד ואחד ולא ימצא צדיק. שכתוב (ישעי' סג) ואביט ואין צורך. וכמה צרות על צרות יהי לישראל. ואשרי לזה שיוזמן ויהי נמצא בזמן ההוא. לפי שמי שיתקיים בזמן ההוא בהאמונה יזכה לאור ההוא של שמחת המלך. ועל זמן ההוא כתוב (זכריה יג) וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו': (ב-ו) עוד אמר רבי שמעון כאשר יהיה קרוב לימות המשיח אפילו הנערים שבבולס עתידים למצוא נסתרות החכמה ולהבין בה חשבון של קץ הגלות. ובזמן ההוא יתגלה לכל. זש"כ (צפניה ג) כי אז אהפך אל עמים וגו'. מהו אז. בזמן שתקום כנסת ישראל מצפר שיקמה הקב"ה. אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד: (א-קמ"ג).

שמו לעולם לפני שמש ינון שמו וגו'. רבי שמעון זקף ידיו וזכה ואמר. ווי מחן דיוזמן בהסוה זמנא. וזכאס חולקיה מחן דיוזמן וישתכח בהסוה זמנא. ווי מחן דיוזמן בהסוה זמנא. בגין דכד ייתי קב"ה לפקדא לאילתא יסתכל מחן אינון דקיימיין בהסוה. וישתכל בכל עובדוי דכל חד וחד ולא ישתכח זכאי. דכתיב (ישעי' סג) ואביט ואין עוזר. וכמה עקמין על עקמין יסון לישראל. וזכאס מחן דיוזמן וישתכח בהסוה זמנא. בגין דהסוה דיתקיים בהסוה זמנא במהימנותא יזכה להסוה נהירו דחדוה דמלכא. ועל הסוה זמנא כתיב (זכריה יג) ולרפתים כלרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הסוה וגו': (ג-ו) תו אמר רבי שמעון כד יתא קריב לימי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינון לאשכחא עמירין דחכמתא ולמנדע ביה קלון וחושבנין. ובהסוה זמנא אתגליא לכלא. הס"ד (נפשי ג) כי אז אהפך אל עמים וגו'. מהו אז. בזמנא דתיקום כנסת ישראל מעפרה דיוקום לה קב"ה. כדון אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד: (א-קמ"ג).

עג

מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לעב. פתח יהודי ההוא ואמר אך טוב לישראל אלהים. בוא וראה הקב"ה עשה ימין ועשה שמאל להנהיג הצולם. אחד נקרא טוב ואחד נקרא רע. ובשתי אלה נכלל האדם ונתקרב להם. ורע ההוא שהוא השמאל נכללים בו העמים עכ"ם והוא ניתן בצד שלהם. לפי שהם ערלי לב וערלי בשר ונטמאים בו. אבל בישראל מה כתוב אך טוב לישראל. ואפשר תאמר לכלם. לא. אלא לאותן שלא נטמאו עם הרע ההוא. וע"כ כתוב לברי לבב. לפי שזה טוב וזה רע טוב לישראל ורע להעמים עכ"ם. אך טוב לישראל להתדבק בו. ובזה הטוב נדבקו ישראל בסוד עליון בסוד האמונה להיות הכל אחד. אמר רבי יוסי לפי שהטוב הוא לישראל יש להם לישראל חלק בעולם הזה ובעולם הבא לראות עין בעין מראה כבוד ה'. כמו שכתוב (ישעי' נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון: (א-ד"ה).

ואני קרבת אלהים לי טוב וגו'. פתח יהודי ההוא ואמר. בוא וראה כאשר האדם מתקרב לתורה שנקראת טוב. שכתוב (תהלים קיט) טוב לי תורת פיך וגו'. אז נתקרב להקב"ה שנקרא טוב. שכתוב טוב ה' לכל. ואז נתקרב להיות צדיק כמש"כ (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב. וכאשר הוא צדיק תשרה עליו השכינה ומלמדים לו סודות עליונים בתורה. לפי שהשכינה אינה מזדווגת אלא בצדיק שנקרא טוב. שהרי צדיק וצדק ביחד הולכים: (י"ח)

עג

מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לעב. פתח הסוה יודאי ואמר אך טוב לישראל אלהים. תא חוי קב"ה עבד ימינא ועבד שמאלא לאהבנא עלמא. חד אקרבי טוב וחד אקרבי רע. ובהרין אלון אתכליל בר ניש ואתקריב בכלא. והסוה רע דחיו שמאלא אתכלילו ביש עמין עכו"ם ואתהיב בהסוה דלחון. בגין דחיון ערלי לבא וערלי בשרא ואתהיבין ביה. אבל בישראל מחי כתיב אך טוב לישראל. ואי תימא לכלהו. לאו. אלא לאינון דלא אסתאבי בהדי הסוה רע. וע"ד כתיב לברי לעב. בגין דדא טוב ודא רע. טוב לישראל בלחודייהו ורע לעמין עכו"ם. אך טוב לישראל בגין דאתדבקא ביה. ובהאי אתדבקו ישראל ברוח עלאה ברוח דמהימנותא למסוי כלל חד. אמר רבי יוסי בגין דטוב הוא לישראל אית לון לישראל חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי דתמי למחמי עינא בעינא חיון יקרא. כמה דכתיב (ישעי' נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון: (א-ד"ה).

ואני קרבת אלהים לי טוב וגו'. פתח הסוה יודאי ואמר. תא חוי כד בר נש אתקריב לאוריינתא דאקרבי טוב. דכתיב (תהלים קיט) טוב לי תורת פיך וגו'. כדון אתקריב לקב"ה דאקרבי טוב. דכתיב טוב ה' לכל. וכדון אתקריב למסוי זכאה. כמד"א (ישעי' ג) אמרו לדיק כי טוב. וכד חיו זכאה שכינתא שריא עליה ואלופי ליה חיון עילאון בלחודייהו. בגין דשכינתא לא אדווגת אלא בטוב. דהא לדיק ולדיק כחדא אלון: (י"ח)

ער

שָׁרְחוּ באש מקדשיך לארץ חללו משכן שמך. רבי יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא חותנו של רבי אלעזר ב"ר שמעון שאל לרבי אלעזר ואמר לו. אפשר ששמעת באיך מה זה שכתוב (איכה ב) עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם. א"ל הרי ביארו החברים בצע אמרתו. שקרע אדרתו. אשר צוה מימי קדם. שזאת האדרת פקר אותה מאותן ימים הקדמונים העליונים (ה) וביום שנחרב בית המקדש קרע אותה. לפי שזאת האדרת היא הכבוד שלו והתיקון שלו וקרע אותה (ג) א"ל ומהו עשה ה' אשר זמם. וכי יחשוב המלך להרע לבניו קודם שבאו לחטוא. א"ל משל למלך שהיה לו כלי יקר. ובכל יום היה דואג עליו שלא ישבר. והיה מסתכל בו ונראה בעיניו. לימים בא בנו והכעיס לו למלך. נטל המלך כלי יקר ההוא ושברו. זש"כ עשה ה' אשר זמם. בוא וראה מן היום שנבנה בית המקדש היה הקב"ה מסתכל בו והיה חביב עליו ביותר. והיה דואג על ישראל שיחטאו ויחרב בית המקדש. וכן בכל זמן שהיה בא אל בית המקדש היה לובש אדרת הכהן. לאחר שגרמו העונות והכעיסו לפני המלך נחרב בית המקדש וקרע לאותה אדרת. זהו שכתוב עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם (ד) היא מימי קדם ודאי. ומאז עצבון לפניו בבתי חוץ ודאי. כמש"כ (ישעי' לג) הן אראלם צעקו חוצה. וכתוב (שם כב) ויקרא ה' צבאות ביום ההוא לבכי וגו'. וזה הוא בזמן שנחרב בית המקדש. אבל בזמן אחר אין שמחה לפני הקב"ה כזמן שנאבדים רשעי צולם שהכעיסו לפניו. זש"כ (משלי יא) ובאבוד רשעים רנה. ואם תשאף הלא למדנו שאין שמחה לפני הקב"ה כאשר הוא עושה דין ברשעים. אבל אין זה רק כאשר נעשה בהם דין קודם שהגיע זמנם שעוד לא נתמלאה סאתם. כמש"נ (בראשית טו) כי לא שלם עון האמורי עד הנה. ונעשה בהם דין מפני שהם גרמו רעה לעצמם. על שנועדו להרע להם שישראל. כמו שהטביע למצרים בים. וכמו שהאבד לשונאי ישראל בימי יהושפט וכן עוד כמהם. שלבעבור ישראל נאבדו קודם זמנם. ואז אין חדות לפניו ורע הדבר לפניו על שנאבדו. אבל כאשר נגמר הזמן שהמתין להם ולא חזרו בתשובה. אז שמחה ורננה לפניו על שנאבדו מן העולם. מלבד בזמן שנחרב בית המקדש. שאף על פי שנגמר זמנם במה שהכעיסו לפניו לא היתה שמחה לפניו. ומן הזמן ההוא אין שמחה למעלה ולמטה (א-ה) :

הבט

ער

שָׁרְחוּ בלש מקדשיך לארץ חללו משכן שמך. רבי יוסי ב"ר שמעון שאל לרבי אלעזר ואמר לו. אפשר ששמעת מאיך הוא דכתיב (איכה ב) עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם. א"ל הרי אוקמוהו חבריא בלע אמרתו. דבזע פורפירא דיליה. אשר ליה מימי קדם. דהאי פורפירא פקיד ליה מאינון יומי קדמאי עלאי (ה) וביומא דאתחריב בי מקדשא דבזע ליה. בגין דהאי פורפירא איזי יקרא דיליה ותיקולא. דיליה ובזע ליה (ג) א"ל עשה ה' אשר זמם. וכי מלכא חשיב לאבאשא לבניו עד לא ייתון למחסי. א"ל למלכא דהוה ליה מאן יקר. ובכל יומא הוה דחיל עליה ללא יתבר. והוה מסתכל ביה ותקין בעיניו. ליומין אתא בריה וארניו ליה למלכא. נטל מלכא ההוא מאן יקר ותבר ליה. הה"ד עשה ה' אשר זמם. הוה חיי מן יומא דאתבני בי מקדשא הוה קב"ה מסתכל ביה והביב עליוה סגו. והוה דחיל עלייהו דישראל דיתסון ויחרב בי מקדשא. וכי בכל זמנא דהוה אחי לגבי בי מקדשא הוה לבוש הסוה פורפירא. לבהר דגרמו חובין וארניו קמי מלכא אתחבר בי מקדשא ובזע ההוא פורפירא. היינו דכתיב עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם (ג) איזי מימי קדם ודאי. ובדין עליבו קמיה צבתי צראי ודאי. כמד"א (ישעי' לג) הן אראלם צעקו חוצה. וכתיב (שם כב) ויקרא ה' לבאות ביום ההוא לבכי וגו'. וזל הוא בזמנא דאתחריב בי מקדשא. אבל בזמנא אחרא לית חדות קמי קב"ה כזמנא דאתחריבו חייבי עלמא דארניו קמיה. הה"ד (משלי יא) ובאבוד רשעים רנה. ואי תמאן הא התיבן לית חדות קמי קב"ה כד איזי צביד דינא בחייבא. הני מלי כד אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו ללא אשתלים חובייהו. כד"א (בראשית טו) כי לא שלם עון האמורי עד הנה. ואתעביד בהו דינא בגין דאינון גרמין בישא לגרמיייהו. על דאשתתפי לאבאשא לון לישראל. כמה דאשבע למלראי צימא. וכמה דלוציב סגליהון דישראל צימי יהושפט וכן כלשו. דבניסיהן דישראל אתחריבו בלא זמנא. כדין לית חדות קמיה ובאיש קמיה על דאתחריבו. אבל כד אשתלים זמנא דלוציב לון ולא פבו. כדין חדות ותשבתתא קמיה על דאתחריבו מעמלא. בר צימנא דאתחריב בי מקדשא. דלוציב דאשתלים זמנא דליון דארניו קמיה לא הוה חדות קמיה. ומההוא זמנא לא הוה חדות לעילא ופתא (א-ה) :

הבט

זו הזהר

ער (ה) מ"ה שהיצינה הקדושה היא בבחינת אדרת תפארתו והיא כבוד נאצל מימי קדם היינו מן ג' ספירות הראשונות והיא כעין סממן מן סלכות העליונה שעליה נאמר והנה אופן אחד בארץ. ומשכונת העקרי ה' בבית המקדש שעל ידה נשפע השפע לישראל בפרטיות. והיום שנחרב בית המקדש ונתגרשה ללכת עם ישראל בגלות קרע אותה הקב"ה. היינו שקרעה והפרדה מדיקותה העליונה שהי' התרבותה בספירות העליונות בהתגלות ובפרסום. ובגלות התרבותה היא בהסתר גדול. וזה ענין עסוק מאד שאין כאן המקום להאריך בו: (ב) מה שאומר תיקונא דיליה. ענינו שהקב"ה ברא אותה להיותה התיקון בין ישראל לאביהם שבשמים. והיינו שהקב"ה יתקן ויבקר על המגמים של ישראל בעבורה וגם שעל ידה יושפע לישראל השפע כפרטיות: (ג) מ"ה אשר זמם היינו אשר דאג על זה בכבר:

הבט לברית כי מלאו מחשבי ארץ נאות חמס. רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון שהיה קורא. כתוב (ישע' נב) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו וגו'. קול צופיך. מי הם צופיך. אלא אלו הם המיחלים מתי ירחם הקב"ה לבנות ביתו. נשאו קול. ישאו קול היה צריך לומר. מהו נשאו קול. אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן ביתו של הקב"ה. וזכה למה שכתוב אח"כ יחדיו ירננו. וזכה לראותו בישובו בשמחה. בשוב ה' ציון. בשוב ה' אל ציון היה צריך לומר. מהו בשוב ה' ציון. אלא בשוב ה' ציון ודאי. בוא וראה בשעה שנחרבה ירושלים למטה וכנסת ישראל נתגרשה. העלה מלך הקדוש לציון והמשיכו אצלו (ד) לפי שכנסת ישראל נתגרשה. וכאשר תחזור כנסת ישראל למקומה אז יחזיר מלך הקדוש לציון אל מקומו שיודגו אחד באחד. וזה הוא בשוב ה' ציון. ואז עתידים ישראל לומר זה אלי ואנוהו. וכתוב זה ה' קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בישועתו ודאי : (ב-ג נה)

הבט לברית כי מלאו מחשבי ארץ נאות חמס. רבי יהודה הוא יתוב קמיה דרבי שמעון וסוף קארי. כתיב (ישע' נב) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו וגו'. קול צופיך. מאן צופיך. אלא אליו אינון דמלכאן אימתי ירחם קב"ה למבני ביתיה. נשאו קול. ישאו קול מבני ליה. מהו נשאו קול. אלא כל בר נש דבני ואריס קליה על חרבן ביתיה דקב"ה. וכי למאי דכתיב לבתר יחדיו ירננו. וכי למחמי ליה בישובא בחדותא. בשב ה' ליון. בשב ה' אל ליון מבני ליה. מהו בשב ה' ליון. אלא בשב ה' ליון ודאי. תא חוי בשעתא דאתחריב ירושלים לתתא וכנסת ישראל אתתרת. סליק מלכא קדישא ליון ונענד ליה לגביה (ד) בגין דכנסת ישראל אתתרת. וכד תתהדר כנסת ישראל לאתרא כדון יתוב מלכא קדישא ליון לאתריה לאדווגא מד בחד. ודא הוא בשב ה' ליון. וכדון זמיון ישראל למימר זה אלי ואנוהו. וכתיב זה ה' קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בישועתו ודאי : (כ-ג נה)

עה

עה

כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. משפט שנקרא צמוד האמצעי בו כתוב כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. זה ישפיל. מי שגורם להשפיל את השכינה ממקומה. וזה ירים. מי שגורם להרימה ממקומה. כי עונות ישראל הם משפילים אותה למטה. והזכויות שלהם מרימים אותה ממקומה. ובעבור זה זכאי הוא מי שעושה זכויות להרימה ממקומה : (ת"ו תכ"א)

רבי אבא אמר כתוב כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. כי אלהים שפט. אלמלי שנעבר הדין של יצחק בהמקום שיצקב שוכן ונמתק שם או היה לעולם כשיפגש בדינו. וסוד הדבר כי באש ה' נשפט. וזהו המתקת העולם. כי יצן שנכנס במקומו של יצקב ויצקב אוחו בו. בכך נשתכך האש ונצטננין גחלתיו (ג-ד י"ח) :

כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. משפט עמודא דאמלעותא ביה כתיב כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. זה ישפיל. מאן דגריס לאשפלא לשכינתא מאתרה. וזה ירים. מאן דגריס לסלקא לה מאתרה. דחובין דישראל אינון אשפילין לה לתתא. וחובין דלשון סלקין לה מאתרה. בגין דא זכאי איסו מאן דעביד זכוין לסלקא לה מאתרה : (ת"ו תכ"א)

רבי אבא אמר כתיב כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. כי אלהים שפט. אלמלי דאטער דיכא דילתק באתר דיעקב דעקב שרי ואתבסס תמן ווי לעלמא דיערע דבייקא. ורוא דמלס כי בלס ה' נשפט. ודא הוא אתבסמותא דעלמא. וכיון דעאל באתרא דיעקב ויעקב אמר ביה. כדון שכיך אשא ולאטננו גומרים : (ג-ד י"ח) :

כי כוס ביד ה' ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. תינון אית יין ואית יין. הכי נמי אית כוס ואית כוס. וכלא דא לסב ודא לביש. יין לסב דכתיב ויין ישמח לבב אנוש. יין לביש דכתיב ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. כוס לסב דכתיב (תהלים ק"ו) כוס ישועות אשא. כוס לביש דכתיב (ישע' נא) כוס חמתו כוס התרעלה. וכמו שיש בצד הקדושה היכלין וממנון כלל לסב. ורוחות קדושים וכל מיני צדדים קדושים. כן גם יש בצד הטומאה היכליות וממנונים כלם לרע. ורוחות טמאים ממנונים וכל מיני צדדים טמאים. וזה לעומת זה. כגון יצר הטוב ויצר הרע והכל בסוד אחד : (ג-ד י"ח) :

כי כוס ביד ה' ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. תינון אית יין ואית יין. הכי נמי אית כוס ואית כוס. וכלא דא לסב ודא לביש. יין לסב דכתיב ויין ישמח לבב אנוש. יין לביש דכתיב ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. כוס לסב דכתיב (תהלים ק"ו) כוס ישועות אשא. כוס לביש דכתיב (ישע' נא) כוס חמתו כוס התרעלה. וכמו שיש בצד הקדושה היכלין וממנון כלל לסב. ורוחות קדושים וכל סטרין קדישין. הכי נמי אית בצד טמא דכתיב היכלין וממנון כללו לביש. ורוחות טמאין וממנון וכל סטרין מטמאין. ודא לקבל דא. כגון יצר הטוב ויצר הרע וכלא ברוא חדא : (ג-ד י"ח) :

משמים

משמים

זיו הזהר

(ז) ציון זה הצנון המעביר השפע אל השכינה הקדושה לחלק לישראל בפרטיות :

עו

משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה. רבי חייא פתח (שופטים ה) ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו. בוא וראה זכאים הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא שהקב"ה בחר בהם והם דבקים בו. ונקראים קדושים עם קדוש. וכן עד שהעלה אותם למדרגה עליונה שנקראת קדש. שכתוב (ירמ' ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. כמו שנתבאר שהרי ישראל משמנת ימים נדבקים בו בשמו ונרשמים בשמו והם שלו. כמו שכתוב (שמואל ב' י) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ועמים אחרים אינם דבקים בו שאין הולכים במשפטו. ורושם הקדוש הסידו מהם עד שהם מתדבקים בצד האחר שאינו קדוש. ובוא וראה בזמן שחפץ הקב"ה ליתן התורה לישראל הזמין אותה לבני עשו. אמר להם החפצים אתם לקבל התורה. באותה שעה רגזה ארץ הקדושה. והתורה אמרה לפני הקב"ה רבונו של עולם שעשועים של שמחה הייתי לפניך ב' אלפי שנים קודם ברית העולם. ועכשיו נקלעת אני לפני ערלים שאינם נרשמים באות בריתך. אל הקב"ה. כסא כסא יאברו אלף אומות כמותם וברית התורה לא תזדמן לפניהם. וש"כ ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה ודאי. לפי שהתורה לא תנתן אלא למי יש בו אות ברית הקדוש. ומי שמלמד תורה לזה שלא נימול הוא משקר בשתי בריתות. משקר בברית התורה ומשקר בברית הצדיק וכנסת ישראל. שהתורה לנימולים ניתנה ולא לאחרים. רבי אבא אמר משקר בשלשה מקומות עליונים. משקר בתורה משקר בנביאים משקר בכתובים. משקר בתורה שנאמר (יחזק' ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים שכתוב (ישעי' נד) וכל בניך למודי ה'. הם למודי ה' ולא אחרים. וכתוב (שם ח) חתום תורה בלמודי. הם ולא אחרים. משקר בכתובים שכתוב (תהלים עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתוב (שם קז) אך צדיקים יודו לשמך. איזה צדיקים זהו צדיק וכנסת ישראל. כי מי שלא נימול ולא נכנס באות הברית שלהם אינם ראויים להורות לשמו הקדוש שהיא התורה. אמר רבי חייא כיון שנגלה הקב"ה על הר סיני ליתן התורה לישראל שקטה הארץ וישבה במנוחה. וש"כ ארץ יראה ושקטה: (ג-בא.) רבי יוסי אמר. ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה. בשעה שהקב"ה חזר משעיר שמיאנו לקבל התורה ארץ רעשה וגו'. מפני מה רעשה. לפי שיראה פן תחזור לתוהו ובוהו. שכן התנה הקב"ה עם העולם. אם יקבלו בני ישראל התורה מוטב. ואם לא אחזיר העולם לתוהו ובוהו. וכיון שראתה הארץ שהזמין הקב"ה לכל העמים שיקבלו התורה ולא קבלו. ומכל העמים לא נשאר אלא ישראל בלבדם. חשבה הארץ שגם ישראל ימאנו לקבל כמוהם. ולפיכך ארץ רעשה. וכיון שאמר נעשה ונשמע מיד שקטה. וש"כ ארץ יראה ושקטה. יראה בתחלה ולבסוף שקטה: (ג-בא.)

עו

משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה. רבי חייא פתח (שופטים ה) ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו. תא חיי זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי דקב"ה אתרעי זהו ואינון מתדבקין ביה. ואקרון קדישין עם קדוש. וכן עד דסליק לון לרגלא עלאה דלקרי קדש. דכתיב (ירמ' ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. כמו דלוקמינא דהא ישראל מתמניא ויומין מתדבקין ביה בשמיה ורשימין בשמיה ואינון דיליה. כד"ר (בשאל כ' ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ועממין לא מתדבקין ביה ולא אינון בנימוסיה. ורשימא קדישא לעילאו מניסו עד לאינון מתדבקן בספרא אחרא דלאו קדישא. ותא חיי בעשתא דבעא קב"ה למיבס אורייתא לישראל זמין לה לבני עשו. אמר לון בעלן אתון לקבלא אורייתא. בההיא שעתא אתרנית ארעא קדישא. ואורייתא אגרה קמיה דקב"ה. מארי דעלמא ספסירא דחדויה הוית תרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא. ובזן קלעינא קמי ערלין דלא רשימין בקיומך. אמר לה קב"ה. כורסיא כורסיא ייבדון אלף אומין כותיבו וקיימא דאורייתא לא ירמין קמייסו. סה"ד ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה ודאי. בגין דאורייתא לא אתיביבת אלא למאן דאית ביה קיימא קדישא. ומאן דליף אורייתא למאן דלא אתגור משקר בתרי קיימין. משקר בקיימא דאורייתא ומשקר בקיימא דלדיק וכנסת ישראל. דאורייתא להאי אתר אתיביבת ולא לאחרא. רבי אבא אמר משקר בתלת דכתיב עלאי. משקר בתורה משקר בנביאים משקר בכתובים. משקר בתורה דכתיב (יחזק' ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים דכתיב (ישעי' נד) וכל בניך למודי ה'. אינון למודי ה' ולא אחרא. וכתיב (שם ח) חתום תורה בלמודי. אינון ולא אחרא. משקר בכתובים דכתיב (תהלים עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתיב (שם קז) אך לדיקים יודו לשמך. מאן לדיקים. דא לדיק וכנסת ישראל. דמאן דלא אתגור ולא עלא בקיומא דלסון לא יודין לשמיה קדישא דאיהו אורייתא. אמר רבי חייא כיון דאתגלי קב"ה על סורא דסיני למיבס אורייתא לישראל שכיבת ארעא ותבת בנייחא. סה"ד ארץ יראה ושקטה: (ג-בא.) רבי יוסי אמר. ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה. בעשתא דקב"ה מב משעיר דלא קבילו אורייתא ארץ רעשה וגו'. מאי עשתא רעשה. בגין דבעשתא להסדרא לתוס ובוהו. דכתיב אתי קב"ה בעלמא. אי יקבלון בני ישראל אורייתא מוטב. ואם לאו אסדר עלמא לתוס ובוהו. וכיון דחמאת ארעא דהא אומין קב"ה לכל עממין דיקבילון אורייתא ולא קבילו. ומכל עממין לא אשתארו אלא ישראל בלהודיטו. חשיבת ארעא דישאל לא יקבלון כותיביהו. ובש"כ ארץ רעשה. וכיון דלמרו נעשה ונשמע מיד שקטה. סה"ד ארץ יראה ושקטה. יראה בקדמיתא ולבסוף שקטה: (ג-בא.)

בקרבי אשחרך. אתדבק בך באהבה רבה. אהבת נפשי ורוחי. כמו שהם נדבקים בגופי וגופי אוהב אותם (י) בלילה. לפי שצריך האדם מאהבת הקב"ה לקום בכל לילה להתניע בעבורתו עד שיתעורר הבקר ויומשך עליו חוט של הסד. שלמדנו אשרי חלקו של האיש הזה שבאהבה כזו הוא אוהב להקב"ה. ואותן צדיקי אמת שאוהבים כך להקב"ה מתקיים העולם בזכותם. והם מושלים על כל גזרות קשות. וכל מה שהם גוזרים על העולם נתקיים: (ג-טו.)

ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו וגו'. אמר רבי יהודה בשעה שעברו ישראל את הים אמר הקב"ה להמלאך הממונה על הים חלוק מימך. א"ל למה. א"ל בשביל שבני יעברו בתוכך. א"ל אתה הגואל בני זעמך אמת אבל מה נשתנו אלה מאלו. א"ל על תנאי זה עשיתי את הים כאשר בראתי העולם. מה עשה הקב"ה היה מעורר גבורתו ונתכוצו היםים. זש"כ ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו: (ג-טו.)

בקרבי אשחרך. אתדבקא בך ברחימוהא סגיא. רחימוהא דנפשא ורוחא. כמה לתדבקו אליו בגופא וגופא רחיס לון (י) בלילה. דבעי ב"נ מרחימוהא דקב"ה למיקס בכל לילא לאשהדלא בפולחניה עד דיתער לפרא ויתמשך עליה חוטא דחסד. דתינא זכאה חולקיה דהאי ב"נ דרחימוהא דא רחיס ליה לקב"ה. והני זכאי קשוס דמרחמין ליה לקב"ה הכי עלמא מקיימא בגיטיוהו. ושלטין על כל גזירין קשין. וכל מאי דגזירין על עלמא דתקיים: (ג-טו.)

ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו וגו'. אמר רבי יהודה בשעתא דעברו ישראל ית ימא אמר קב"ה למלאכה די ממנא על ימא פליג מימך. א"ל למה. א"ל בגין דבני יעברון בגוור. א"ל פורקלא ספקא דקושטא קשוס מאי שניא אלון מאלון. א"ל על תנאי דא עבדית לימא כד בראתי עלמא. מאי עביד קב"ה אתער גבורתא דיליה ואתקמסו מיא. הס"ד ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו: (ג-טו.)

עח

הן הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטפו. אמר רבי חייה מה זה צור. כמש"כ (דברים יג) הצור תמים פעלו. שאין לך כל שם ושם מאותן שמות הקדושים של הקב"ה שלא יעשה נסים וגבורות להוציא כל פעולה שנצרכת לעולם. כל שכן להוציא כאן המים. ובוא וראה בכל מקום צור היינו גבורה. וכאשר הקב"ה הפץ לענוש או לייסר נתעורר גבורה זו. וזאת הגבורה תענוש ותייסר. וזהו שכתוב הן הכה צור ויזובו מים (ה) ואם לא היה נתעורר צור הזה יהכות במקום שנצרך לא היו נובעים המים. א"ל רבי יהודה א"כ הרי נאמר (דברים יג) צור ילדך תשי. ולמדנו מהו תשי. כלומר ההלשת אותו. א"ל ודאי כך הוא. אלמלי ידעו הרשעים שזה הצור עתיד להתעורר כנגדם ולהכותם היו נמנעים מלחטוא לפניו. אבל רפה הוא בעיניהם. הואיל שאין מסתכלים בו. וע"כ צור ילדך תשי: (ג-טו.)

לחם אבירים אבל איש וגו'. אמר רבי יהודה בוא וראה בכל יום ויום נוטף טל מהקדמון הקרוש אל פני קטנות. ומתברכים כל שדה תפוחים הקדושים (ג) ומהטל ההוא נמשך לאותן שלמטה. ומלאכים קרושים ניוונים ממנו כל אחד ואחד כפי מאכלו. זש"כ לחם אבירים אבל איש. ומן המזון ההוא

עח

הן הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטפו. אמר רבי חייה מהן מלון צור. כמד"א (דברים יג) הצור תמים פעלו. דלית לך כל שמא ושמא מליכון שמאן קדישין דקב"ה דלא עביר כסין וגבוראן ואפיק כלא דאלטריך לעלמא. כל שכן לאפקא הכה מיא. ותא חיי בכל אתר לור גבורה. וכד בני קב"ה למחאה או לאלקאה אתער גבורה דא. והאי גבורה מתי ולקי. ודא הוא דכתיב הן הכה צור ויזובו מים (ה) ואי לאו דאתער האי לור ולקי באתר דאלטריך לא נביעין מיא. א"ל רבי יהודה אי הכי הא כתיב (דברים יג) צור ילדך תשי. ותינן מהו תשי. כלומר חלשת ליה. א"ל ודאי הכי הוא. דאלמלי ידעוין חייביא דהאי לור זמינא לאתערא לקבלייהו ולאקאה לון ימנעון מלמיחב קמיה. אלא הלשא אישו בעיניהו. הואיל ואל מסתכלו ביה. וע"ד צור ילדך תשי: (ג-טו.)

לחם אבירים אבל איש וגו'. אמר רבי יהודה תא חיי בכל יומא ויומא נסיף קלא מעתיקא קדישא לזעיר אלפין. ומתברכאן כל חקל תפוחין קדישין (ג) ומסהול קלא אנניד לאינון דלתתא. ומלאכין קדישין אהנו מניה כל חד וחד כפוס מיכליה. הס"ד לחם אבירים אבל איש. ומסהול מזונא אכלו

זיו הזהר

(י) מירוש רבי אמא הוא שנשחמש כאן נפשי ורוחי דמיון נודא אהבה והדבקות של הגוף אל הנפש והרוח. וכן צריך להיות נודא אהבה והדבקות להקב"ה. ואומר איתוך בלילה כשביל תלמוד תורה שב"ע"פ. ואשחרך בשריית תפלה. ושניהם באהבה ודבקות אמיתות: עם כל זה יש להבין הכתוב אכרה נגינתי בלילה. היינו תלמוד תורה. עם לבבי. זו השכינה הקדושה דבן של ישראל. אשיחה בתפלה ביום. ויחפש לבבי את רוחי היינו ההפארת:

עז (ה) כונתו שהשם הנקרא צור הוא הכה ועשה גם היה. והיינו מרת המלכות בכת מרת הגבורה: (ג) שנוטף שפע מן ג' ספירות הראשונות אל פני הקטנות שהוא התפוחים. והוא נשפע אל שדה התפוחים שהוא מרת המלכות. והיא מלקת השפע דמטה בפרטיות. כמו שכתוב ומלכותו בכל מלכה:

הוא אכלו ישראל במדבר. אמר רבי שמעון הרבה אנשים נזונים ממנו גם בזמן הזה. ומי הם. אלו החברים העמלים בתורה יומם ולילה. ולא תעלה על דעתך שמאותו המזון יממש. אלא כעין אותו המזון ועוד הוא נכבד ממנו פי שנים. שהרי החברים העמלים בתורה ממקום אחר יותר עליון נזונים. ואיזה הוא. כמו שכתוב (קהלת ז) החכמה תחיה בעליה. וזה מקום עליון יותר. א"ל רבי אלעזר אם כן מפני מה נפשותיהם חלשות יותר משאר בני העולם. א"ל יפה שאלת. בוא וראה כל מונות של בני העולם מלמעלה הם באים. וזה המזון שבא מן שמים וארץ הוא המזון של כל העולם. והוא מזון גם ועב. והחברים העמלים בתורה אוכלים המזון של רזון ונשמה. ואין אוכלים מזון הגוף כלל. והיינו ממקום עליון הנכבד על הכל ונקרא חכמה. לפיכך חלש גופם של החברים יותר מבני העולם. א"ל רבי אלעזר אבל בזמן הזה איך אפשר להמצא אותו המזון. א"ל ודאי יפה שאלת. בוא וראה שזהו בירור הדבר. מזון של מדרגה א' הוא המזון של כל העולם. זה שבא מן שמים וארץ. והוא מזון של הכל מזון גם ועב. מזון של מדרגה יותר גבוה ממנו היינו זה שהוא דק יותר. והוא בא מהמקום שהדין שורה שנקרא צדק. וזה הוא מזון של צניים. וסוד הדבר מי משלים לפני משלים לו את ה' ונעשה צדק"ה. מזון של מדרגה יותר עליונה מאלה הוא מזון עליון נכבד מהמקום שנקרא שמים. והוא מזון דק יותר שנקבט יותר לנפש מלשאר. והוא נבדל יותר מהגוף. ונקרא לחם אבירים. וזה הוא המזון שאכלו ישראל במדבר כשיצאו ממצרים. והוא המזון של חולים. זש"כ (תהלים מא) ה' יסעדנו על ערש דוי וגו' (ב) ה' דוקא. מזון העליון הקדוש והנכבד זהו מזון הרוחות והנשמות. והוא מזון ממקום רחוק העליון. ונכבד מכלם הוא מזון החברים העמלים בתורה. והוא מזון הבא מהחכמה העליונה. ואותן העמלים בתורה נכנסים בעיקר השורש (ז) וע"כ המזון שלהם ממקום עליון הקדוש ההוא הוא בא. אשרי חלקם של הצדיקים העמלים בתורה יומם ולילה. שזוכים לזה בעולם הזה ובעולם הבא. שנאמר (דברים ז) כי הוא חייך ואורך ימך: (ב-א)

והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. אמר רבי שמעון הרבה שומרי מצוות יש להיכלות שמקבלים התפלות. וכל תפלה אינה נכנסת אלא במדה ובמשקל. ואם התפלה איננה שלימה כמה מלאכי חבלה רודפים אחריה. כמש"כ (איכה א) כל רודפיה השיגוה וגו'. ומפני זה מתפללים והוא רחום יכפר עון. זה סמא"ל שהוא הנחש. ולא ישחית. זה המלאך שנקרא משחית. והרבה להשיב אפו. זה שנקרא אף. ולא יעיר כל חמתו. זה שנקרא חמה. שלא ירדפו אחר התפלה

אכלו ישראל במדבר. אמר רבי שמעון כמה בני כסף אמונים בהאי זמנא מנייה. ומאן אינון. אלון חברייא דמשדלי בצורייתא יומי ולילי. וכי סלקא דעתך מהסיה מונא ממש. לא אלא כעין הסיה מונא ממש דסקיל על חד תרין. דהא חברייא דמשדלי בצורייתא מותר אחר עלאה יתיר אמונו. ומאי הוא. כמה דכתיב (קהלת ו) הסכמיה תחיה בעליה. אחר עלאה יתיר. א"ל רבי אלעזר אי הכי אמאי חלשא נפשיתו יתיר משאר בני עלמא. א"ל יתיר שאליתא. תא חזי כל מונוי דבני עלמא מלעילא קא אתיין. הסיה מונא דאתי מן שמיא וארעא דא מונא דכל עלמא. והוא מונא גם ועב. וחברייא דמשדלי בצורייתא אכלי מונוי דרוחא וכשמתא. ולא אכלי מונא דגופא כלל. והיינו מותר עלאה יקירא על כלל ואקרי חכמה. בג"כ חליש גופא דחברייא יתיר מבני עלמא. א"ל רבי אלעזר אבל בהאי זמנא איך משתכחי מונוי אלון. א"ל ודאי יתיר שאליתא. תא חזי ודא הוא בריו דמלא. מונא קדמא הוא מונא דכל עלמא. הסיה דאתי מן שמיא וארעא. והוא מונא דכל מונא גם ועב. מונא דהוא עלאה מנייה הסיה דהוה דקרא יתיר. ואתא מותר דדינא שריא דאקרי לד"ק. ודא הוא מונא דמסכני. ודא דמלא מאן דאשליש למסכנא אשליש ליה את חד ואתעביד לדק"ה. מונא עלאה יתיר מאלון הוא מונא עלאה יקירא מותר דאקרי שמי"ס. והוא מונא יתיר דקרא דעיל יתיר לכפשא מכלא. ומתפרש יתיר מנופא. ואקרי לחם אבירים. ודא הוא מונא דאכלו ישראל במדבר כד נפקו ממלריס. והוא מונא דבני מרע. הס"ד (הלים מא) ה' יסעדנו על ערש דוי וגו' (ב) ה' דיקא. מונא עלאה קדישא ויקירא דא הוא מונא דרוחא וכשמתין. והוא מונא דאחר רחוקא עלאה. ויקירא מכלא הוא מונא דמשדלי בצורייתא. והוא מונא דאתי מחכמה עלאה. ואינון דמשדלי בצורייתא עיילי בעקרא דשרשה (ז) וע"ד מונא דהון מהסיה אחר עלאה קדישא קא אתיא. זכא חולקסין דלדיקא דמשדלי בצורייתא ימאח ולילי. דזכי לון בהאי עלמא ובעלמא דאתי. דכתיב (דברים ז) כי הוא חייך ואורך ימך: (ב-א)

והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. אמר רבי שמעון כמה נטורי תרעין אות להיכלין דמקבלין ללותין. וכל ללותא לא תעול אלא בדה ובמשקל. ואי ללותא לאו אייהי שלימא כמה מלאכי חבלה רדפין אבתרס. כד"א (איכה א) כל רודפיה השיגוה וגו'. ובגין דא מללין והוא רחום יכפר עון. דא סמא"ל דאיהי נחש. ולא ישחית. דא משחית. והרבה להשיב אפו. דא אף. ולא יעיר כל חמתו. דא חמה. בגין דלא ירדפון אחר ללותא

זיו הוהר

(4) חתם שם הויה היוינו התפארת שנקרא שמים: (ד) פי' שנשמותיהם יש להן אחיות בהעולמות של תבנה ובינת:

התפלה : (א-כד.) ג' קלימות של ערלה הם משחית אף וחמה. כנגד ערלה הוא עון. וזהו שתקנו בתפלה כנגדם והוא רחום יכפר עון. זה עון. ולא ישחית. זה משחית. והרבה להשיב אפו. זה אף. ולא יעיר כל חמתו. זה חמה : (ת"ז מ"ז)

ללוא : (א-כד.) תלת קליפין ערלה איונו משחית אף וחמה. לקביל ערלה איהו עון. והיינו דתקימו בללותא לגבייהו וכוף רחום יכפר עון. דא עון. ולא ישחית. דא משחית. דא וסרבה להשיב אפו. דא אף. ולא יעיר כל חמתו. דא חמה : (ת"ז מ"ז)

וידוא רחום יכפר עון ולא ישחית. לפיכך תקנו בתפלת ערבית כל ימי השבוע והוא רחום יכפר עון. על כי מאותה שעה שתחשך דנין את הרשעים בגיהנם ע"י המשחיתים שהם משחית אף וחמה. וכולם נבלעים בהאי והוא רחום. משחית. הה"ד ולא ישחית. אף. דכתיב והרבה להשיב אפו. חמה. דכתיב ולא יעיר כל חמתו. ולפיכך תקנו לומר והוא רחום בימות החול ולא בשבת. שכיון שנכנס שבת מסתלק הדין מן העולם. והרשעים בגיהנם יש להם מנוחה. ומלאכי חבלה אינם שולטין עליהם משעה שקידש היום. וע"כ אין אומרים בערב שבת והוא רחום שלא יתעוררו מלאכי חבלה. וזה אסור מפני כבודו של מלך המגין על הרשעים בשבת. להורות שכבר נסתלק הדין מן העולם וכבר אין רשות למחבלים לחבל. משל לשומר בית הסהר המיסר ברצועה להפושעים. בא המלך להגן על אסיר אחד וקרא אותו לעמד לפניו. כשהוא עומד לפני המלך. אם בא המיסר לפני המלך והרצועה בידו להפחיד את האסיר במלקות. המלך. ומי שנטל הרצועה בידו לפני המלך

ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב. כתוב ורוח אלהים מרחפת על פני המים. רוח ההוא מנשב על אותן העוסקים בתורה בגלות. בשביל השכינה של נמצאת ביניהם. ואותו הרוח נעשה קול המכריז ואומר. קומו והתעוררו אל השכינה שיש לכם לב בלי בינה להבין בה שהיא נמצאת ביניכם. וכאשר הוא רואה שאין נתעוררים לקולו. והם נרדמים השינה באפס עיניהם סתימות ערלי לב. אז הוא אומר מה אקרא. כל הבשר חציר. כלם הם כבהמות אוכלי חציר. וכל חסדו כצוץ השדה. שכל חסד שעושים לעצמם עושים. ואפילו אותן העוסקים בתורה כל חסד שעושים לעצמם עושים. באותו זמן ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב לעולם. וזה הוא רוחו של משיח. אוי להם לאלו הגורמים שילך לו אותו הרוח מן העולם ולא ישוב לעולם : (ת"ז מ"ז)

ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב. כתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים. והוא רוח נשיב על איונו דמתעסקי בצוריותא בגלותא. בגין שכינתא דאשתכחא בנייהו. והוא רוח אשתביד קלא כריו ואמר. קומו ואתערו לגבי שכינתא דאית לכוני לבא בלא סכלתו למנדע דה דאיהו בנייהו. וכד איהו חיי דלית מתערין לקליה. ואיונו דמיכין דשינתא בחוריהו סתימין עייניו אטימין דלכא. כדון הוא אומר מה אקרא. כל הבשר חציר. כליו איונו כבעירן דלכלין חציר. וכל חסדו כצוץ השדה. דכל חסד דעבדין לגרמיהו עבדין. ואפילו איונו דמתהלך בצוריותא כל חסד דעבדין לגרמיהו עבדין. דהוא זמנא ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב לעלמא. ודא איהו רוחא דמשיח. ווי לון מלן דגרמין דייזיל ליה מן עלמא ולא ישוב לעלמא : (ת"ז מ"ז)

עט

א"ל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאד. פתח רבי יהודה ואמר אל תזכר לנו עונת ראשנים וגו'. בוא וראה הקב"ה באהבתו לישראל אוהב אותם שהם גורלו ונחלתו ואין מסתכל אחר בדיניהם אלא הוא בלבדו. וכיון שהוא מסתכל בדיניהם נמלא עליהם רחמים. לפי שהוא כאב המרחם על בניו. כמש"כ (תהלים קג) כרחם אב על בניו רחם ה' וגו'. וכאשר מוצא בהם חטאים מעבירים ראשון ראשון עד שמעביר לכלם מלפניו. וכיון שמעבירים מלפניו לא נשאר עליהם עונות לתת שליטה לצד האחר של הדין עליהם. ואם חוזרים לחטוא לפניו כבתחלה אז אותן עונות וזראשונים שהעביר מלפניו חושבם עליהם. וע"כ כתוב אל תזכר לנו עונות ראשנים מהר יקדמונו רחמיך וגו'. שאם רחמיך לא יקדמו על ישראל לא יוכלו להתקיים בעולם. לפי שיש הרבה שרי הדין הקשה תובעי הדין וכמה מקטריגים הנצבים על ישראל למעלה. ואלמלי שמקדים הקב"ה

עט

א"ל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאד. פתח רבי יהודה ואמר אל תזכר לנו עונת ראשנים וגו'. תא חיי קב"ה ברחמימותא דישראל רחם לון דאיונו עדיבא ואחסנתיה לא מסתכל אחרא בדיניהו לון איהו בנחמיהו. וכיון דאיהו מסתכל בדיניהו אמתלי עלייהו. רחמיך. בגין דאיהו כאב דרחים על בניו. כד"א (תהלים קג) כרחם אב על בניו רחם ה' וגו'. וכיון דאשתכח לון חובין מעבדי לון ראשון ראשון עד דאעבד לון לכלהו מקמיה. וכיון דאעבד לון מקמיה לא אשתאר עלייהו חובין ליושב שלטנו לסטרא אחרא דדינא עלייהו. אתי למיחב קמיה כקדמיתא איונו חובין קדמאי דאעבד מקמיה חשיב עלייהו. וע"כ כתיב אל תזכר לנו עונות ראשנים מהר יקדמונו רחמיך וגו'. דאי רחמיך לא יקדמו עלייהו דישראל לא יכלון לקיימא בעלמא. בגין דכמה איונו מארי דדינא קשיא מארי תריסין וכמה דלסורין דקיימי עלייהו דישראל לעילא. ואלמלי דלקדים קב"ה

קב"ה רחמים עליהו לישראל עד לא ישגת בזינייהו ולא יכלין לקיימא בעלמא. וע"ד מסר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאד. דלותא דעובדין עבין דלותא דעובדין דכשן. תא חוי אלמלי יסגלו ישראל עובדיו דכשן קמי קב"ה לא קיימין עמין עכו"ם בעלמא. אבל ישראל אינון גרמין לשאר עמין עכו"ם לזקפא רישייהו בעלמא. דאלמלא ישראל לא יסון העלן קמי קב"ה שאר עמין עכו"ם אהכפיין קמייהו. ותא חוי אלמלי דלמשכיו ישראל בעובדין ביטין לסטר אחרא בארעא קדישא הוה אהמר דלא שלטו שאר עמין עכו"ם בארעא קדישא. ולא אהגלו מעל ארעא. וע"ד כתיב כי דלוננו מאד דלית לן עובדין דכשן כדקא חוי. ובג"כ עי דלוננו מאד מסר יקדמונו רחמיך: (א-רכט):

למא יאמרו הגוים איה אליהם וגו'. פתח רבי יוסי ואמר (ישעי' אה) הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך וגו'. זמין קב"ה למעבד לישראל כל אינון עבאן דקאמר ע"י נביאי קסופ. וישראל סבלו עליסון כמה ביטין בגלותהו. ואלמלי כל אינון עבאן דקא מהכאן וחמאן כתיבין באורייתא לא הוו יכלין למיקס ולמסבל גלותא. אבל אלוין לבי מדרשות פתחין ספרין וחמאן כל אינון עבאן דקא מהכאן. ומתאן כתיבין באורייתא דאבטא לון קב"ה עליהו ומתנחמין בגלותהו. ושאר עמין מהרפין ומגדפין לון ואמרין אן הוה אלסכוון. אן אינון עבאן דאתון אמרין דומיין לכוון. וכי כל עינין דעלמא יכספון מנייכו. ה"ד (שם פו) שמעו דבר ה' הסתרים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו'. מהו הסתרים אל דברו. אינון דסבלו כמה ביטין. כמה שמועו שזעי אלוין על אלוין ואלוין בטר אלוין וחריזין עליהו. כד"א (ישעי' ז) קול חרדס שמענו פחד ואין שלום וגו'. אינון חרדס תדיר אל דברו כד אהעביד דינא. אמרו אחיכם שונאיכם. אלוין אינון אחוכון בני עשו. מנדיכס. כד"א (איכה ד) סורו עמא קראו למן. דלית עמא דקא מבזין לון באכפי ומרקקין באכפייהו לישראל כבני אדום ואמרי דאינון מסאבין כנדה. וזא איהו מנדיכס. למען שמי יכבד ה'. דאמרין בני עשו על גרמיייהו אן בני דאלל חי די בן יתיקר שמי. אן שלטין על עלמא בגין הסוה דאקרי גדול (בראשית כז) עשו במו הגדול. ובשמא דא אקרי קב"ה גדול (תהלים קמה) גדול ה' ומסול מאד. אן בני הגדול ואיכו גדול. ודאי למען שמי יכבד ה'. אבל אתון זעירין מכלא (בראשית כז) יעקב בנה הקטן כתיב. אן הוה אלסכוון. אן הוה אינון עבאן דיכספון כל עממיא מהדוס דלכוון. מאן יתן ונראה בשמחתכם כמה דאתון אמרין וכו' יבושו. כמה דתוה קללתא באחרא. דאתון אמרין עלן דכדין יבושו. ובג"ד רוח קודשא הוה אמר מלה ה' כי וע"ד כתיב הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך. מהו כל הנחרים בך. דאקספו נחירי אפיסון כרוגוא עלך בגלותא דא. ובסוהא זמנא יבושו ויכלמו מכל עבין דיחמון בסון בישראל: (ג-קפח):

למא יאמרו הגוים איה אליהם וגו'. פתח רבי יוסי ואמר (ישעי' מא) הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך וגו'. עתיד הקב"ה לעשות לישראל כל אותן הטובות שאמר ע"י נביאי האמת. וישראל סבלו עליהן כמה רעות בגלותם. ואלמלי כל אותן הטובות אשר מצפים ורואים שנכתבות בתורה לא היו יכולים לעמוד ולסבול הגלות. אבל כשהולכים לבתי מדרשות פותחים הספרים ורואים כל אותן הטובות שמצפים. ורואים מקראות בתורה מה שהבטיחם הקב"ה עליהן מתנחמים בגלותם. ושאר עמים מחרפים ומגדפים אותם ואומרים איה הוא אליהם. איה הן הטובות שאתם אומרים שמומנות לכם. ושכל אומות העולם יבושו מכם. זשי"כ (שם טו) שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו'. מהו החרדים אל דברו. אלו הם שסבלו כמה צרות. כמה שמועות שמעו אלה על אלו ואלה אחר אלו וחרדו עליהן. כמש"כ (ישעי' ז) קול חרדה שמענו פחד ואין שלום וגו'. הם החרדים תמיד אל דברו כאשר נעשה דין. אמרו אחיכם שונאיכם. אלה הם אחיכם בני עשו. מנדיכס. כמש"כ (איכה ד) סורו עמא קראו למן. שאין עם שמבויס לישראל בגלוי ומרקקים בפניהם של ישראל כבני אדום ואומרים שישראל טמאים כנדה. וזה הוא מנדיכס. למען שמי יכבד ה'. שאומרים בני עשו על עצמם אנו בני אל חי אשר בנו יכובד שמו. אנחנו המושלים על העולם בשביל זה שנקרא גדול (בראשית כז) עשו בנו הגדול. ובשם זה נקרא הקב"ה גדול (תהלים קמה) גדול ה' ומחולל מאד. אנחנו בני הגדול והוא גדול. ודאי למען שמי יכבד ה'. אבל אתם קטנים מכלם (בראשית כז) יעקב בנה הקטן כתיב. איה הוא אליהם. איה המה אותן הטובות שיבושו כל העמים משמחתכם. מי יתן ונראה בשמחתכם כמו שאתם אומרים והם יבושו. כמי שתולה קללתו באחר. שאתם אומרים עלינו שאנו יבושו. ובעבור זה רוח הקודש היה אומר זה הדבר ככה. וע"כ כתיב הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך. מהו כל הנחרים בך. שהרחיבו נחירי אניהם בנעם עליך בגלות הזה. ובזמן הגאולה יבושו ויכלמו מכל הטובות שיראו בהם בישראל: (ג-קפח):

למא יאמרו הגוים איה אליהם וגו'. פתח רבי יוסי ואמר (ישעי' אה) הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך וגו'. זמין קב"ה למעבד לישראל כל אינון עבאן דקאמר ע"י נביאי קסופ. וישראל סבלו עליסון כמה ביטין בגלותהו. ואלמלי כל אינון עבאן דקא מהכאן וחמאן כתיבין באורייתא לא הוו יכלין למיקס ולמסבל גלותא. אבל אלוין לבי מדרשות פתחין ספרין וחמאן כל אינון עבאן דקא מהכאן. ומתאן כתיבין באורייתא דאבטא לון קב"ה עליהו ומתנחמין בגלותהו. ושאר עמין מהרפין ומגדפין לון ואמרין אן הוה אלסכוון. אן אינון עבאן דאתון אמרין דומיין לכוון. וכי כל עינין דעלמא יכספון מנייכו. ה"ד (שם פו) שמעו דבר ה' הסתרים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו'. מהו הסתרים אל דברו. אינון דסבלו כמה ביטין. כמה שמועו שזעי אלוין על אלוין ואלוין בטר אלוין וחריזין עליהו. כד"א (ישעי' ז) קול חרדס שמענו פחד ואין שלום וגו'. אינון חרדס תדיר אל דברו כד אהעביד דינא. אמרו אחיכם שונאיכם. אלוין אינון אחוכון בני עשו. מנדיכס. כד"א (איכה ד) סורו עמא קראו למן. דלית עמא דקא מבזין לון באכפי ומרקקין באכפייהו לישראל כבני אדום ואמרי דאינון מסאבין כנדה. וזא איהו מנדיכס. למען שמי יכבד ה'. דאמרין בני עשו על גרמיייהו אן בני דאלל חי די בן יתיקר שמי. אן שלטין על עלמא בגין הסוה דאקרי גדול (בראשית כז) עשו במו הגדול. ובשמא דא אקרי קב"ה גדול (תהלים קמה) גדול ה' ומסול מאד. אן בני הגדול ואיכו גדול. ודאי למען שמי יכבד ה'. אבל אתון זעירין מכלא (בראשית כז) יעקב בנה הקטן כתיב. אן הוה אלסכוון. אן הוה אינון עבאן דיכספון כל עממיא מהדוס דלכוון. מאן יתן ונראה בשמחתכם כמה דאתון אמרין וכו' יבושו. כמה דתוה קללתא באחרא. דאתון אמרין עלן דכדין יבושו. ובג"ד רוח קודשא הוה אמר מלה ה' כי וע"ד כתיב הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך. מהו כל הנחרים בך. דאקספו נחירי אפיסון כרוגוא עלך בגלותא דא. ובסוהא זמנא יבושו ויכלמו מכל עבין דיחמון בסון בישראל: (ג-קפח):

פ רועה הנאמן

גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה. אמר רועה הנאמן בוא וראה שישאל בגלות נמשלו לגפן. כמש"כ גפן ממצרים תסיע. לפי שהרי מכל העצים אין נשבר כמו גפן. בנטיעה שלו נשבר (א) בענבים שלו נשבר שהם נדרסים בין הרגלים (ב) אף כך זית. זתים שלו נכתשים. לפיכך ישראל בגלות נמשלו בהם. זש"כ גפן ממצרים תסיע. וכך הוא בגלות הרביעי. שכתוב (ישעי' ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל. וכמו כן נמשלו ישראל לזית שכתוב (ירמי' יא) זית רענן יפה פרי תואר וגו'. ובעבור זה כתיב (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זתים וגו'. נסמך זה לזה לפי שהם נשברים בגלות. ולאחר שיהיו נקיים מן הפסולת יתקדשו לבית המקדש ביין לגפן על גבי המזבח. והזתים להדליק (מנורות) נרות של המנורה. ומי יוכל לזכות לזה. יין שלא נתנסך לכו"מ. כי הערב רב הם יין שנתנסך לכו"מ (ז) ומהם משומרים מינים אפיקורסים. מומרים לעבירות שבכל התורה כלה. וישאל שנאמר בהם (תהלים ק) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. עד שהם נדרכים בין רגליהם בגלות. לא נתבררו מהם (ד) ובעבורם אמר דוד המע"ה (תהלים מט) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני (ז) ועליהם אמר שלמה (שיר א) צאי לך בעקבי הצאן. ביעקב שעליו נאמר בענין נחש הקדמוני שפתה לחוה. הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. ועל זרע יעקב נאמר גפן ממצרים תסיע. מה גפן אינו מקבל הרכבה ממין אחר. כך זרע יעקב היו נוטרים אות הברית (י) ולא קבלו הרכבה ממין אחר. ולאחר שיצאו מן גלות הרביעי נמשלים לתפוחים וכל ריחות טובים. כדמיון יציאת מצרים שכתוב בו (שיר ח) תחת התפוח עוררתך: (ב-ק:)

הבט משמים וראה ופקד גפן זאת. אמר רבי יוסי מהו גפן. זה כנסת ישראל. הבט משמים וראה. שהרי ממקום הזה נשלכה. כמש"כ (איכה ב) השליך משמים ארץ (י) ופקד גפן זאת. גפן שהיא זא"ת בודאין. בוא וראה כתוב (בראשית מט) אסרי לגפן עירה. שנכנעים תחת גפן ההיא כל אותן חילות תקיפם של העמים עכו"ם כמו שאמרנו (ח) שבשביל גפן ההיא נקשר וכנעו אותה הכה שלהם וזה נתבאר. רבי שמעון אמר יש גפן ויש גפן. יש גפן קדוש העליון. ויש גפן שנקרא (דברים לב) גפן סדום. ויש (ירמי' ב) סורי הגפן

זיו הדרר

פ רעיא מהימנא

גפן ממלרים תסיע תגרש גוים ותטעה. אמר רעיא מהימנא תא חוי דישראל בגלותא לגפן אמתלו. כמד"א גפן ממלרים תסיע. בגין דהא מכל אילנין לית תביר דגפן. כנטיעו דיליה תביר (א) בענבים דיליה תביר דאינון כתשון בין רגליו (ב) אוף סבי זית. זתים דיליה כתישין. ובגלותא אמתלו ישראל בסון. סה"ר גפן ממלרים תסיע. והכי בגלות רביעאה. (ישעי' ה) כי כרם ה' לצבאות בית ישראל. וכגוונא דא לזית אמתלו ישראל (ירמיס יא) זית רענן יפה פרי תואר וגו'. ובגין דא (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זתים וגו'. סמך דא לדא בגין דאינון תבירין בגלותא. ולבחר דיוון נקיים מגו פסולת יתקדשו לבי מקדשא ביין לנסכא על גבי מדבחה. זתים לאלהקא (ביתוין) סרגין למזרתא. ומאן זכא להאי יין דלא אתנסך לכו"מ. דערב רב אינון יין דאתנסך לכו"מ (ג) ומנהון משומדים מינים אפיקורסים. מומרים לעבירות שכל התורה כולה. וישאל דלתמר כהן (תהלים ק) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. עד דיוון דלויין בין רגליהם בגלותא. לא אתביריו מכייהו (ד) ובגויהו אמר דוד המע"ה (תהלים מט) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני (ז) ועליהו אמר שלמה (שיר א) לאי לך בעקבי הצאן. ביעקב דעליה אתמר לגבי נחש הקדמוני דפתי לחוה. הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. ועל זרעא דיעקב אתמר גפן ממלרים תסיע. מה גפן לא מקבל הרכבה ממין אחר. הכי זרעיה דיעקב הוו נטרין אות הברית (י) ולא מקבלו הרכבה ממין אחר. ולבחר דיוון מן גלותא רביעאה אמתלו לתשומים וכל ריחות טובין. כגוונא דמפקנו דמלרים דכתיב ביה (שיר ח) תחת התפוח עוררתך: (ב-ק:)

הבט משמים וראה ופקד גפן זאת. אמר רבי יוסי מהו גפן. זה כנסת ישראל. הבט משמים וראה. דהא מאתר דא אתרמי. כד"א (איכה ב) השליך משמים ארץ (י) ופקד גפן זאת. גפן דהיא זא"ת ודא"י. תא חוי תביר (בראשית מט) אסרי לגפן עירה. דאתכסיין תחות הסיא גפן כל אינון חילין תקיפין דעמיין עכו"ם כדלמאן (ח) דבגין הסיא גפן אתקשר ולתכפיש הסיא חילא דלסון ואתמר. רבי שמועון אמר אית גפן ואית גפן. אית גפן קדישא עלאה. ואית גפן דלקרי (ירמיס לב) גפן סדום. ואית (ירמיס ב) סורי הגפן

פ (א) שניטע בשלש סמך לארץ לא כמו שאר עצים: (ב) כדאיחא בגמזות שהיין הסוכחר היא מן הרגילות ולא מן הרדיות: (ג) פי' שהם מתקרבים ומתערבים בין האומות עכו"ם שררים ביניהם: (ד) שקשה לישראל להתברר ולהכירל מן הערב רב והומאים ויהטויאם ישראל: (ה) פי' שמודיע למה וכשביל מה יש לו לירא כיסור רע היינו כופן הגלות. ואומר שהוא יען כי עון עקבי יסבני. פי' בין שזון הערב רב שהם אנשים השפלים כמו העקב בנוף הם יסובבו לישראל וכתמיאם לישראל: (ו) וכן צריכים ישראל להתרחק מן הערב רב ולא לעשות כמעשיהם להתערב בגוים: (ז) שזום היינו התעצרת ואינן זו הסיכות והשביעה הקרובה שנקראת גיב זא"ת. וענין ההשכחה הוא ריחוק ופירוד מן התפארת. וזיינו גלות השכינה: (ח) אלו ע' שרים הירועים:

הגפן נכריה (ט) בת אל נכר. לפיכך כתוב גפן זאת.
 זהו שנקראת (שש) שורק כזה זרע אמת. שורק. אלו
 ישראל שיצאו מהגפן ההיא. כאשר חטאו ישראל ועזבו
 לגפן ההיא מה כתוב (דברים לב) כי מגפן סדום גפנה
 וגוי. ולפיכך יש גפן ויש גפן: (א-דעה.)

הגפן נכריה (ט) בת אל נכר. בג"כ כתיב גפן זאת.
 ה"א דלקרי (שס) שורק כלה זרע אמת. שורק. אלו
 ישראל דכפיקו מה"א גפן. כד חבו ישראל ושכרו
 לה"א גפן מה כתיב (דברים לב) כי מגפן סדום גפנה
 וגוי. ובג"כ אית גפן ואית גפן: (א-דעה.)

פא

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל
 הוא משפט לאלהי יעקב. פתח הסוף סבא הוא
 ואמר. תקעו בחדש שופר וגוי. בראש השנה הוא
 הזמן שנתעורר דין עליון הקשה. וכאשר הוא נתעורר
 צד הטומאה מתגבר עמו. וכיון שהוא מתגבר עולה
 ומכסה להלבנה שדא תאיר אור ונתמלאית מצד
 הדין (ה) אז כל העולם הוא בדין עליונים ותחתונים.
 וכרוז נכרוז בכל הרקיעים הכינו כסא הדין לרבוך
 כל העולמים. שהוא רוצה לדון. ומדוע נתעורר דין
 העליון ביום הזה. אלא כל סודות וכל קדושות יקרות
 כלן תלויות בשביעי (ז) ושביעי העליון הוא שנקרא
 עולם העליון עולם הבא (ז) ממנו מאירות כל המנורות
 וכל הקדושות וכל הברכות. וכאשר מגיע הזמן לחדש
 הברכות והקדושות להאיר (ז) יחפץ להשגיח בכל
 התקונים של כל העולמות. וכל אותן התקונים להתקיים
 כל העולמות עולים הרב שאינו מאיר (ז) עד
 אינם זכאים או יקום הרב שאינו מאיר (ז) ואם
 שנבדלים הרשעים מן הצדיקים. ובכן נתעורר הדין.
 ומאותו הדין נתגבר צד הטומאה ונמצא המקטרג
 לתבוע שינתנו לו אותן הרשעים. לפי שעליו
 כתוב (איוב כח) ולכל תכלית הוא חוקר. והוא מכסה
 להלבנה. ומדוע לא נמסרים ביד המקטרג. לפי שאין
 רצונו של הקב"ה להאביר מצשי ידי. וצד הטומאה
 ההוא עומד כמו קליפה קשה שאין ביכולת לשברה.
 מלבד בעצה הזאת שהקב"ה נתן לישראל. שכתוב
 תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. בשביל לשר
 מכסה ההוא שנתכסה הלבנה ואינה מאירה. וכאשר
 מעוררים ישראל למטה בשופר זה הקול שיוצא מן
 השופר מנקש באויר ובוקע רקיעים. עד שעולה אצל
 סלע קשה ההוא המכסה להלבנה. כשהוא רואה שנמצא
 התעוררות של רחמים או אותו שעלה ועומד למעלה
 נתערבב. ובכן זה הקול שופר עומד שם ודין ההוא
 נסתלק. וכיון שלמטה נעשה התעוררות של רחמים
 כמו כן למעלה נתעורר שופר אחר העליון (ז) ומציא
 הקול שהוא רחמים. ונפגשים קול בקול רחמים
 ברחמים. ובהתעוררות שלמטה נתעורר כמו כן
 למעלה: (ב-קפד.)

פא

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל
 הוא משפט לאלהי יעקב. פתח הסוף סבא
 ואמר. תקעו בחדש שופר וגוי. השתח איתו
 זמנא להתעורר דינא עלאה תקיפא. וכד איתו חתער
 סגרא חתרא אתתקף כעדיה. וכיון דאיתו אתתקף סליק
 וחפיה לסיגרא דלא נהיר נהורא ואתמליא מסערה
 דדינא (ה) כדון כל עלמא איתו דינא עליון ותתאון.
 וכרוזא כרוז בכלהו רקיעין אתקינו כורסיה דדינא למאריה
 דכלא. דאיתו בעי למיון. ואמאי חתער דינא
 עלאה ציומא דא. אלא כל רזין וכל קדושין יקריין
 כלהו תליין כעדיעאה (ז) והסודי כעדיעאה עלאה
 עלמא עלאה דלקרי עלמא דאתי (ז) מיסה נהירין כל צוליגין
 וכל קדושין וכל ברכאן. וכד מסי זמנא לחדותי
 ברכאן וקדושין להגברא (ז) בעא ללשגחא בכל
 תקונא דעלמין כלהו. וכל אינון תקונין לאתקיימא
 כלהו סלקין מנו תתאי אי אינון כשראן (ז) ואי
 לא כשראן כדון קיימא מלה דלא נהיר (ז) עד
 דאתפרשן חייבין מנו וכלאן. כדון חתער דינא.
 ומיהויל דינא אתתקף סגרא חתרא ושתכח מקטרגא
 בגין דינתנון ליה אינון חייבא. בגין דעליה
 כתיב (איוב כח) ולכל תכלית הוא חוקר. וחפיה
 לסיגרא. ואמאי לא מסרא לון בידא דיוקטרגא. בגין דליה
 תיאובתיה דקב"ה לאובדא עובדי ידוי. והסוד סגרא חתרא
 קיימא קליפא תקיפא דלא יכיל לאתברא.
 בר כהאי עינא דקב"ה ליהיב לישראל. דכתיב
 תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. בגין לתברא
 הסוד כסה דאתחפיה סיהרא ולא נהיר. וכד
 מתערי ישראל לתתא כשופר האי קלא דכפיק
 משופר כעס באוירא ובקע רקיעין. עד דסלקא לגבי
 הסוד סגרא תקיפא דחפי לסיגרא. לשגח ושתכח
 אתערותא דרחמי כדון הסוד דסליק וקיימא לעילא
 אתערבב. וכדון האי קלא קיימא ואתער הסוד
 דינא. וכיון דלתתא אתערו רחמי
 הכי נמי לעילא חתער שופרא חתרא עלאה (ז) ואפיק
 קלא דאיתו רחמי. ואתערעו קלא בקלא רחמי
 כרחמי. ובאתערותא דלתתא חתער הכי נמי
 לעילא: (ב-קפד.)

רבי

רבי

זו הוהר

(ט) זו נוקמא דקליפה שלעומת הקדושה. כידוע שזה לעומת זה עשה האלהים :

פא (ה) כל מקום שנוכר באן לבנה זו מרת הסלכות כידוע שהיא מרת הדין: (ב) עו' במדת המלכות שהיא ספירה השביעית: (ג) שביעאה
 עלאה זו הבינה אסא עלאה והיא ג"כ שביעית עד פי התהלת המספר מתחא לעינא מהתחלת עלמא דרכורא שהוא מן תיחוד
 ומעלה: (ד) היינו בדרש השביעי: (ה) עד ידי תורה תפלה סנות וטעשים טובים: (ו) זו מרת הדין: (ז) זו הבינה:

רבי שמעון אמר תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. תקעו בחדש שופר. מהו בחדש. זה בית דין הריזה שנקרא חדש (ח) בכסה. וכס של עולם העליון כס דה. זה פחד ילחק דליהו כס למלכא עלאה. הו בכסה דה דין קשיא פחד ילחק (ט) דין הוא בהסתר תמיד ואין הוא דין בהתגלות. כי חק. זהו דין (יפה). ומשפט. זהו דין (קשה) עם רחמים. ושניהם הם ביחד. ובעבור זה שני ימים ר"ה. ושניהם בסוד אחר: (ג-רלא):

רבי אלעזר אמר כתוב בכסה ליום חגנו. שנתכסית בו הלבנה. ואיך נתכסית. אלא כאשר עומד עב הענן והשמש אינו מאיר על הלבנה (י) או הלבנה נסתרת ואינה מאירה. ואם מפני עב הענן אין השמש מאיר. כל שכן הלבנה שאז היא נסתרת ואינה מאירה. וע"כ בכסא ליום חגנו בה"א לרמוז שהלבנה נתכסית (יא) ובמה יאיר הכל. בתשובה ובקול שופר. שכתוב (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה. ובכנ ה' באור פניך יהלכון: (ג-פ):

רועה הנאמן

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. ביום שהלבנה נתכסית. ולמה נתכסית. לפי שכאשר מגיע ראש השנה יבא סמ"ל לתבוע דין על בני יעקב מלפני הקב"ה. והוא יאמר לו שיביא עדים. ויביא את השמש עמו. והוא הולך להביא גם את הלבנה והיא נסתרת. באיזה מקום נסתרת. אלא שהיא עולה למקום ההוא שנאמר בו במכוסה ממך אל תחפור (יג) לפיכך לה על בניה. וזהו שאומר הכתוב תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. למקום שבו עלתה השכינה. שנאמר בו ובמכוסה ממך אל תחפור: (ג-ערה):

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. בחדש שהלבנה נסתרת בו. ובזמן ההוא שהיא נסתרת אומרת לישראל שיכינו תפלות במאכלים טובים מן מצות עשה. שהתפלה שקולה ככל המצות. ובזמן ההוא יאמר הקב"ה לישראל ועשה לי מטעמים בהתחברות השכינה. כאשר אהבתי. עם מצות עשה. ומכינה השכינה עם ישראל מאכלים של תפלות שהם כקרבתות. ובזמן שהיא מכנת המזון למלך היא נותנת לנו עצה לצורך בשופר. שבו עתיד הקב"ה לקבץ לישראל מן הגלות מארבע כנפות הארץ. כמו שאנו אומרים תקע בשופר גדול לחירותנו ושא גם לקבץ גליותינו. והמקטרג חושב שזה הוא יום הדין שלו ובזמן: (ת"ו תכ"א)

עדות

רבי שמעון אמר תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. תקעו בחדש שופר. מהו בחדש. זה בני דין רפיא דלקרי חדש (ח) בכסה. וכס דעלמא עלאה כס דה. זה פחד ילחק דליהו כס למלכא עלאה. הו בכסה דה דין קשיא פחד ילחק (ט) דין הוא בהסתר תמיד דלאו ליסו דיןא באתגליא. כי חק. זהו דיןא (יפה). ומשפט. זהו דיןא (קשה) עם רחמים. ושניהם אינון כחדא. בנין כך תרין יומין. ומרוויסו בחדא חדא: (ג-רלא):

רבי אלעזר אמר כתיב בכסה ליום חגנו. דאתכסיה ביה סיהרא. וסוך אתכסיה. אלא כד קיימא עיבא ושמשא לא נהיר (י) כדון סיהרא אתכסיה ולא נהיר. וע"ד מקמי עיבא שמשא לא נהיר. כל שכן סיהרא דאתכסיה ולא נהירא. ועל דא בכסה ליום חגנו בה"א דאתכסיה סיהרא (יא) ובמאי נהיר כלא. בתיובתא ונקל שופרא. דכתיב (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה. כדון ס' בצור פניך יהלכון: (ג-ק):

רעיא מהימנא

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. ביוםא דסיהרא ומכסתא. ואמאי מסכסתא. בנין דכד משו ראש השנה ייתי סמ"ל למתבע דיןא לבניו דיעקב קמי קב"ה. והוא יימי ליה דייטי סהדון. והוא ייתי לשמשא עמיה. אויל למייטי סיהרא והוא מתכסא. בלא אחר אתכסתא. אלא סליקת להווא אחר דאתמר ביה במכוסה ממך אל תחפור (יג) לפיכך לה על בנהא. והוא הוא דאמר קרא תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. לאתר דביה סליקת שכינתא. דאתמר ביה ובמכוסה ממך אל תחפור: (ג-ערה):

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. בירחא דאתכסיה ביה סיהרא. בהווא זמנא דאתכסיהא ליסו אחרת לישראל דיתקנון ללוחין במאכלין סבין מפקודין דעשה. דללותא שקולא ככל פקודין. בהווא זמנא יימא קב"ה לישראל ועשה לי מטעמים ברעותא דשכינתא. כאשר אהבתי. מפקודין דעשה. ותקנית שכינתא עם ישראל מאכלין דללוחין דאינון כקרבתין. ובזמנא דליסו תקינת מוולא למלכא ישיבת לון עישא לאתערעא בשופר. דביה עתיד קב"ה לאכנסא לישראל מן גלותא מארבע כנפות. סה"ד תקע בשופר גדול לחירותנו ושא גם לקבץ גליותינו. ומקסרגא חשיב דליסו יומא דדינא דיליס ובזמן: (ת"ו תכ"א)

עדות

זיו הודר

(ח) פ"ו וזו הבינה שהיא כס ה' היינו ה' הראשונה של שם הוי"ה. והיא כס דמלכא עלאה וזו החכמה: (ט) וזו ספירת נבונה שאין עור שם הדין בהתגלות כל כך כמו במלכות. כי חק. וזו המלכות. ומשפט זה התפארת דאיהו רחמי. ולפיכך מובא בספרי הקבלת שיום א' של ר"ה הוא דינא קשיא ויום ב' דינא רפיא. ויש פירושים אחרים במאמר זה. והבזמן יבחר: (י) חשבת הענן המקטרג מרסם לעב הענן הספיד ומסמיק בין אור השמש שהוא התפארת ובין מרת המלכות שלא תקבל המלכות הארה מן התפארת. והבזמן תא שיהיה דין בלי רחמים: (יא) דורש אות ה' על ה' האחרונה של השם הוי"ה שורש המלכות: (יג) וזו הבינה אמא עלאה:

עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע. רבי חייל פתח עדות ביהוסף שמו וגר. הרי ביארו שלמד שבעים לשון ועוד יותר גם לשון הקודש. וש"כ שפת לא ידעתי אשמע. אבל מהו עדות. בוא וראה בשעה שאשת פוטיפר היתה מפתה אותו לדתו דבר. היה יוסף עושה עצמו כמי שאינו מבין שפתה. וכן בכל יום ויום עד שעה אחרונה ההיא שנאמר (בראשית ט) ותתפשהו בבגדו. מהו ותתפשהו. אלא שעשתה כך לפי שעשה עצמו כמי שאינו מבין שפתה. ורוח הקודש צעק לצומתו (משלי י) לשמרך מאשה. וזה מנכריה אמריה החליקה. ומה משמיענו עדות ביהוסף. שכל מי שנשמר מן זנות נתקשר עם השכינה ונאחו בעדות ההוא. ומה הוא. הן שנתוספה בו. זהו שכתוב עדות ביהוסף שמו וגר: (ג-ריג:י) שם י"ה ביהוסף הוא עדות ודאי. אלו שתי האותיות מעידין עדות בכל מקום. כמש"כ (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל. זה השם הוא עדות לישראל: רבי אבא אמר בוא וראה יוסף לבעבור שנטר לו לזה הברית ולא חפץ לשקר בו וזה לכבוד בעולם הזה ולכבוד בעולם הבא. ולא עוד אלא שהקב"ה משרה שמו בתוכו. שכתוב עדות ביהוסף שמו. וזכה לברכות של עולם הזה ולברכות של עולם הבא: (ג-יד:).

לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר. אמר רבי יצחק כיון שכתוב לא יהיה בך אל זר. מהו ולא תשתחוה לאל נכר. אלא לא יהיה בך אל זר. שלא יכניס האדם ליצר הרע בקרבו. שכל מי שבא להתחבר בו אל זר שורה בקרבו. שהרי כאשר האדם מתחבר בו מיד בא לבעבור על דברי תורה. ובא לבעבור על האמונה של שמו הקדוש. ואח"כ בא להשתחות לאלהים אחרים. ועל כן כתיב לא יהיה בך אל זר. וכיון שלא יהיה בך אל זר לא תבא להשתחות לאלהים אחרים ולבעבור על האמונה של שמו הקדוש. וש"כ ולא תשתחוה לאל נכר. זו היא אמונה הרעה של האיש: (ג-י:).

לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר. רבי אלכסנדראי פתח לא יהיה בך אל זר. זה יצר הרע. ולא תשתחוה לאל נכר שלא תבעל ארמית. רבי אלעזר אומר לא יהיה בך אל זר. שלא תהא נח לכעוס. שכל הכועס כאלו עובד עבודה זרה. דאמר רבי עקיבא כך הוא דרכו של יצה"ר. היום אומר לך עשה כך ולמחר אומר לך עבוד עבודה זרה והולך ועובד. הוא היה אומר כעס תלמיד חכם גדול מכולן. בד"א בדברים שהם כנגד הקב"ה. דאמרה תורה (משלי כא) אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. אבל בדברים אחרים אסור לו לכעוס. והרב על תלמיד כדי שיהי נמצא בכבודו ובמוראו מותר. וכן על שאר העם למען יהיה מוראו עליהם לשם שמים מותר. ושאר אנשים שאין כעסנותם ליראת שמים אסור. אמר רבי שמעון מדת הצדיק קשה לכעוס ונח לרצות. וזו המדה גדולה מכלם: (י"ה)

עדות ביהוסף שמו בלאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע. רבי חייל פתח עדות ביהוסף שמו וגר. הא אוקמוס דלולוף שבטין פתקין ולשון קודש יתיר. הס"ד שפת לא ידעתי אשמע. אבל מהו עדות. תא חוי בשעתא דלאתתא דפוטיפר הות אחידא זיה להאיא מלה. הוה יוסף עבד גרמיה כחאן דלא ידע לישנא דילה. וכן בכל יומא עד הויא שפתא דתרייתא דכתב (בראשית ט) ותתפשהו בבגדו. מהו ותתפשהו. אלא בגין דעבד גרמיה כחאן דלא ידע לישנא דילה. ורוח הקודש לווח לקבליה (משלי י) לשמרך מאשה וזה מנכריה אמריה החליקה. ומאי קמשמע לן. אלא כל מאן דנטיר גרמיה מהאי אתקשר בה בשכינתא ואחיד בהוה עדות. ומאי הוא. ה' דלאתוסף זיה. הס"ד עדות ביהוסף שמו וגר: (ג-ריג:י) שם י"ה ביהוסף אוהו עדות ודאי. אלון תרין אטוון סהדין סהדותא בכל אהר. כד"א (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל. שמה דא אוהו עדות לישראל: רבי אבא אמר תא חוי יוסף בגין דנטיר ליה להאי ברית ולא בעא לשקרא זיה וזה ליקרא דהאי עלמא וליקרא לעלמא דלתי. ולא עוד אלא דקב"ה אשרי שמים בגויה. דכתיב עדות ביהוסף שמו. וזכה לברכתא דהאי עלמא ולברכתא דעלמא דלתי: (ג-יד:).

לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר. אמר רבי יצחק כיון דכתיב לא יהיה בך אל זר. מהו ולא תשתחוה לאל נכר. אלא לא יהיה בך אל זר. דלא ייעול בר נש ליצר הרע בגווייה. דכל מאן דלתי לאתחברא זיה אל זר שריא בגויה. דהא כד אתחבר ז"כ זיה מיד אהי לאעברא על פתגמי אורייתא. אהי לאעברא על מסימותא דשמא קדישא. ואהי לכתר למסגד לפטוון אחרנין. ועל דא כתיב לא יהיה בך אל זר. וכיון דלא יהיה בך אל זר לא תיטי למסגד לפטוון אחרנין ולמעבר על מסימותא דשמא קדישא. הס"ד ולא תשתחוה לאל נכר. דא הוי מסימותא זישא דבר נש: (ג-י:).

פב
עד מתי תשפטו עול ופני רשעים תשאו סלה. אמר רועה הנאמן כל דיין שאינו דן דין אמת לאמתו הרי הוא כאילו השליט לסמא"ל בעולם. עליו כתוב (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה. ומפיל בהשכינה עמו. ומקים לגיהנם בת ווגו של סמא"ל עם סמא"ל. במקום

פב
עד מתי תשפטו עול ופני רשעים תשאו סלה. אמר רועה מסימנא כל דיין דלא דן דין אמת לאמתו דא אוהו כאלו אשליס סמא"ל בעלמא. (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה. ואפיל שכינתא עמי. ויקים גיהנם ז"ה ווגו דסמא"ל עם סמא"ל. באתר

במקום דין אמת הוא מקים שפת שקר. דין אמת זה צמוד האמצעי. שפת שקר גיהנם וסמא"ל. ולפיכך כאשר הדין יושב לדון גיהנם פתוחה לפניו משמאלו. בת זוגו ישל סמא"ל. וחרב על צוארו. מלאך המות סמא"ל מאחוריו על צוארו. וכן ערן פתוח לימינו. ועץ החיים פתוח לפניו על ראשו. ואם הוא דן דין שקר שולט עליו מלאך המות ושוחט אותו. אח"כ שורפו בגיהנם. ואם דן דין אמת הקב"ה יכניסו לגן עדן ויטעים לו מעץ החיים. שנאמר עליו (בראשית ג) ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם: (ג-ק"ו).

אני אמרתי אלהים אתם וגו'. אכן כאדם תמותון וגו'. אני אמרתי בשעתא דלאקדימתון עשיה לשמיעה דהא אלהים אתם וגו' כיון דאמסכתון בחר ילך הרע אכן כהרס תמותון וגו'. מאי מיתתו של אדם. אמת ליה לעפרא בגין דיתמחי הסוה ילך הרע די בגויה. והסוה ילך הרע אינו דמית ואתעכל בגויה: (ג-קכג.)

במקום דין אמת הוא מקים שפת שקר. דין אמת זה צמוד האמצעי. שפת שקר גיהנם וסמא"ל. ולפיכך כאשר הדין יושב לדון גיהנם פתוחה לפניו משמאלו. בת זוגו ישל סמא"ל. וחרב על צוארו. מלאך המות סמא"ל מאחוריו על צוארו. וכן ערן פתוח לימינו. ועץ החיים פתוח לפניו על ראשו. ואם הוא דן דין שקר שולט עליו מלאך המות ושוחט אותו. אח"כ שורפו בגיהנם. ואם דן דין אמת הקב"ה יכניסו לגן עדן ויטעים לו מעץ החיים. שנאמר עליו (בראשית ג) ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם: (ג-ק"ו).

אני אמרתי אלהים אתם וגו'. אכן כאדם תמותון וגו'. אני אמרתי בשעה שהקדמתם עשיה לשמיעה שהרי אלהים אתם וגו'. וכיון שנמשכתם אחר יצר הרע אכן כאדם תמותון וגו'. מה מיתתו של אדם. מוריד הגוף לעפר בשביל שיהיה נמחה יצר הרע ההוא שבתוכו. ואותו יצר הרע הוא שמת ומתעכל בתוכו: (ג-קכג.)

פנ

פנ

אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. פתח רבי שמעון ואמר כתוב (ישעי' מא) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו וגו'. מקרא זה נבאר ונדרש. אבל סוד של חכמה הוא. כפי זה סוד עולם העליון (א) שהרי משם יוצא ההתחלה להתגלות סוד האמונה (ב) וזה נבאר. ועוד כפי זה נסתר כל הנסתרות שלא נודע ולא נתגלה כלל (ג) נתעורר גלות כבודו להיותו נודע מהמקום שהוא שנקרא מזרח (ד) שהרי משם התחלת כל סוד האמונה והופעת האור. ולבסוף צדק יקראהו לרגלו. שהרי צד"ק תגלה גבורה העליונה וממשלת הקב"ה (ה) ולזאת הצד"ק השליש על כל העולמות להנהיגם ולהתקינם כראוי. וע"כ (שם) יתן לפניו גוים ומלכים ירד. שהרי כל מלכי העולם ברשות הצד"ק הזאת צומדים. כמש"כ (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק. ועוד צדק יקראהו לרגלו. מי קורא למי. אלא צד"ק היא קוראה תמיד לאספקלריה המאירה ולא תשקט לעולם (ו) וצד"ק עומדת תמיד לרגליו שלא תסיר משם וקוראה ואינה שוקטת. זש"כ אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל: (ג-קלט.)

רבי יהודה פתח (מיכה ו) אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו'. מי זה אויבתי לי. זו מלכות הרשעה שהיא אויב למלכות הקדושה. ומקרא זה כנסת ישראל אמרו אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי. מה שאין כן למלכות אחרת. שכיון שנופלת לא

אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. פתח רבי שמעון ואמר כתוב (ישעי' מא) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו וגו'. מקרא זה נבאר ונדרש. אבל סוד של חכמה הוא. כפי זה סוד עולם העליון (א) שהרי משם יוצא ההתחלה להתגלות סוד האמונה (ב) וזה נבאר. ועוד כפי זה נסתר כל הנסתרות שלא נודע ולא נתגלה כלל (ג) נתעורר גלות כבודו להיותו נודע מהמקום שהוא שנקרא מזרח (ד) שהרי משם התחלת כל סוד האמונה והופעת האור. ולבסוף צדק יקראהו לרגלו. שהרי צד"ק תגלה גבורה העליונה וממשלת הקב"ה (ה) ולזאת הצד"ק השליש על כל העולמות להנהיגם ולהתקינם כראוי. וע"כ (שם) יתן לפניו גוים ומלכים ירד. שהרי כל מלכי העולם ברשות הצד"ק הזאת צומדים. כמש"כ (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק. ועוד צדק יקראהו לרגלו. מי קורא למי. אלא צד"ק היא קוראה תמיד לאספקלריה המאירה ולא תשקט לעולם (ו) וצד"ק עומדת תמיד לרגליו שלא תסיר משם וקוראה ואינה שוקטת. זש"כ אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל: (ג-קלט.)

רבי יהודה פתח (מיכה ו) אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו'. מי זה אויבתי לי. זו מלכות הרשעה שהיא אויב למלכות הקדושה. ומקרא זה כנסת ישראל אמרו אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי. מה שאין כן למלכות אחרת. שכיון שנופלת לא

זיו הוהר

פנ (א) זה עולם הבינה: (ב) מן הבינה יצאו ו' ספירות הנגלות: (ג) זה הכתר: (ד) היינו מן ספירת החכמה שנקראת מורה כיון שבמנה התחלת אור וורה לניצו שם הוי"ה. כי האות ירד היא שורש החכמה שהוא עולם האצויות: (ה) סוף הספירות היא המלכות שנקראת צדק. ובמנה מתפשטת ונתגלית כל הגנה העליונה: (ו) אספקלריה המאירה היינו התפארת וצד"ק שהיא הספירות הקרא אליו תמיד להשפיע דה שפע הנצת: (ג-קכג.)

לא תקום לעלמין. אבל כנסת ישראל אע"פ שנפלה תקום כמו שקמה שאר פעמים. שכתוב כי נפלת קמתי. שהרי כמה פעמים נפלה כנסת ישראל בגלות. וישבה בין אותן בעלי שגאה. ושאר עמים עכו"ם עמדו על ישראל לכלותם מן העולם ולא יכלו. כמש"כ על עמך יערימו סוד וגו'. אמרו לנו ונכחידם מגוי וגו'. ועם כל זה אע"פ ששאר עמים עכו"ם עמדו עליהם. הקב"ה לא עזבם בידיהם. ואם נפלו קמו. שכתוב כי נפלת קמתי. שהרי הקב"ה מקימה תמיד. ועתידה כנסת ישראל לומר בזמן ההוא שהקב"ה יקימה מן עפר הגלות ותצא מן הגלות. אל תשמחי אויבתי לי כי נפלת קמתי. כי נפלת בגלות ושעבדו את בני. קמתי בזמן הזה: (ג-רמא):

אמר רבי אלעזר הרי אנו רואים שהתעוררות שלמעלה אין הוא אלא כאשר נתעורר למטה. שהרי התעוררות שלמעלה בהשתוקקות שלמטה תלויה. זש"כ אלהים אל דמי לך אל תחרש ואף תשקט אל. זו היא התעוררות שלמטה בשביל לשלוט. אמר דוד אלהים אל דמי לך. לפעול התעוררות שלמעלה ולהתחבר אל הימין. מה הטעם. לפי כי הנה אויבך יחמיו וגו'. על עמך יערימו סוד וגו'. כי נוצצו לב יחדו עליך ברית יכרותו. ולפיכך אלהים אל דמי לך. לצורך התעוררות שלמעלה. שהרי אז נתעורר הימין שתתקשר עמו. וכאשר נתקשרת עם הימין אז נשתברו האויבים. שכתוב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב: (א-טו):

פר

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וגו'. אמר רב יוסי הרי למדנו בברייתא שלנו. שכל מה שעשה הקב"ה בין למעלה בין למטה כלם נכספם ונמהרים ללכת למינו. הגוף הולך אחר מינו לארץ שנלקח ממנה. והנשמה אין לה השתוקקות אלא למקום שנלקחה משם. שכל מה שעשה הקב"ה יכסוף אחר מינו. זש"כ נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'. ולא לעולם הזה כמו הגוף: (י"ח)

גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרחיה את מזבחותיך וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר גם צפור מצאה בית. אלה צפרי השמים שמהם עושים מדורים בחוץ. ומהם עושים מדורים בבית. כגון דרור שהוא עוף המשים מדורו בבית של כל אדם ואינו מתירא. ולמה. לפי שכלם קוראים לו דרור. מהו דרור. חירות. כמש"כ וקראתם דרור בארץ. ותרגמו חירו. וזה הוא צפור דרור. שהרי מן היום שעושה קנו בבית ומוציא בניו. מדורו בבית חמשים יום. ואח"כ נפדשים אלה מאלו. וזה הוא העוף שנקרא דרור חירות: (ג-קפג). אבל אצל דוד המלך. על צפור שבעולם היה אומר כן. אלא הרי זה כמו שלמדנו. כמה חביבין הנשמות לפני הקב"ה. אפשר תאמר כל הנשמות שבעולם. לא כן. אלא אותן נשמות הצדיקים אשר שם מדורם נמי. מדורם למעלה ומדורם למטה. וכך

לא תקום לעלמין. אבל כנסת ישראל אע"פ שנפלה תקום וקמת שאר זמנין. דכתיב כי נפלת קמתי. דהא כמה זמנין נפלה כנסת ישראל בגלותא. ויתבא בין זמנין מארי דבבז. ושאר עמין עכו"ם קמו עליהו דישראל לטולא לון מעלמא ולא יכלו. כד"ס על עמך יערימו סוד וגו'. אמרו לנו ונכחידם מגוי וגו'. ועם כל זה אע"פ דשאר עמין עכו"ס קמו עליהו. קב"ה לא אנה לון בידיהו. ואי נפלו קמו. דכתיב כי נפלת קמתי. דהא קב"ה אקיס לה תדיר. וחיינא כנסת ישראל לומר בטהו זמנא דקב"ה יוקיס לה מעפרא גלותא ותסתלק מייה. אל תשמחי אויבתי לי כי נפלת קמתי. כי נפלת בגלותא ואשתעבדו בני קמתי בזהו זמנא: (ג-רמא):

אמר רבי אלעזר הא חיינא דאתעורותא דלעילא לאו חיינו אלא כד אתער לתתא. דהא אתעורותא דלעילא בתחובתא דתתא תליא. הס"ד אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. דהא אתעורותא דתתא בנין לשלטה. אמר דוד אלהים אל דמי לך. להתעורר לגבי עלאה ולהתברר לגבי ימינא. מאי עמא. בנין כי הנה אויבך יחמיו וגו'. על עמך יערימו סוד וגו'. כי נוצצו לב יחדו עליך ברית יכרותו. ובג"כ אלהים אל דמי לך. להתעורר לגבי עלאה. דהא כדון אתערת ימינא וקשרית לה ביה. וכד אתקשרת בימינא כדון אתברו שמינן. דכתיב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב: (א-טו):

פ"ב

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וגו'. אמר רב יוסי הא תנין במתיבתא דידן. דכל מאי דעבר קב"ה בין לעילא בין לתתא כלוה כסיפין ושקדן ליהיך לזיניה. גופא חזיל בתר זיניה לארעא דתנסיב מינה. ונשמתא לית לה כסופא אלא להתר דאתנסיבת מתמן. דכל מאי דעבר קב"ה כסיף בתר זיניה. הס"ד נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'. ולא לעלמא הדין כגופא: (י"ח)

גם לפור מלאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרחיה את מזבחותיך וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר גם צפור מצאה בית. אלין מפרי שמיא דמנסון שוין מזוויסון לבר. ומנסון שוין מזוויסון בביהא. כגון דרור דלויס עופא דשויו דוויס בביהא דכל בר נש ולא דחיל. אמאי. בנין דכלא קראן ליה דוור. מסו דרור. חירו. כד"ס וקראתם דרור בארץ. ונרגמו חירו. ולא חיינו לפור דרור. דהא מיומא דעביד קנא בביהא ואפיק בנין. מזוויס בביהא עושין זמנין. ולבתר מתפרשן אלין מאלין. וזה חיינו עופא דאקרי דרור חירו: (ג-קפג). וכי דוד מלכא על לפרא בעלמא הוה אמר מלה דא. אלא כמה דתנין. כמה חביבין נשמתין קמי קב"ה. אי תימא כל נשמתין דעלמא. לאו הכי. אלא חיינו נשמתין דלדיקיא דתמן מזוויסון בביהא. מזוויסון לעילא ומזוויסון לתתא. 10

וכך יפורש גם צפור מצאה בית. אלה רוחות הצדיקים. למדנו יש שלש חומות לגן עדן. ובין כל אחת ואחת כמה רוחות ונשמות מטיילות שם. וניהנות מן הריח של תענוג הצדיקים שמבפנים. אצ"פ שלא זכו ליכנס. אבל ענג רוחות הצדיקים שמבפנים עין לא ראתה וגו'. ויש ימים מיוחדים בשנה. והם ימי ניסן וימי תשרי שאותן הרוחות משוטטות ופוקדות למקום שנצרך. ואצ"פ שכמה פעמים משוטטות. אבל ימים וזאתה מיוחדים הם לזה. והן נראות ע"ג חומות הגן כל אחת ואחת כמו צפרים מצפצפות בכל בקר ובקר. וזה הצפצוף הוא שבה להקב"ה ותפלה על חיי האנשים שבעולם הזה. לפי שבימים האלה עוטיקים כל ישראל במצות והלכות של רבון העולמים. ואו בשמחה מהראות הצפרים על גבי החומות של גן עדן מצפצפות משבחות מהללות ומתפללות על חיי עולם הזה. אמר רבי שמעון אלעזר ודאי יפה אמרת. שוודאי אותן הרוחות יש. אבל איך תפורש ודרור קן לה. אמר רבי אלעזר כך למדת. זו היא נשמה הקדושה שעולה למעלה. עולה למקום נסתר ונעלם אשר עין לא ראתה אלהים וזאתך וגו'.

אמר רבי שמעון אלעזר ודאי יפה אמרת ונכון הוא. אבל כל זה בנן עדן התחתון הוא. וכמו שאמרת כך הוא בודאי. גם צפור מצאה בית. אלו רוחות הקדושים שזכו ליכנס ולצאת אח"כ. לפי שמשוטטים ומתראים כזכו צפרים. ואלו הרוחות מצאה בית. ודאי שכל רוח ורוח יש להם מדורים ידועים מבפנים. ועם כל זה כלן נכיון מחופת חבריהם. אלה יש להם דרור וחדוה מהכל. והקב"ה מראה להם היכל נסתר אחר שהוא גנוז אשר עין לא ראתה אלהים וזאתך. והיכל ההוא נקרא קן צפור. ומשם יעטרו עטרות למשיח לעתיד לבוא. ובימים מיוחדים שלשה פעמים בשנה הקב"ה רוצה להשתעשע עם איתן הצדיקים. ומראה להם היכל ההוא הנסתר והנעלם שאין יודעים ואין מכירים בו כל הצדיקים אלו איתן הצדיקים שנתיסדו אפרוחיה את מזבחותיה. אלו איתן הצדיקים אשר שתי בבנים קדושים שזכו לתורה שבכתב ולתורה שבע"פ בעולם הזה. ואלו נקראים שתי מזבחות מעוטות לפני המלך הקדוש. שהרי הזכות של בניהם בעולם הזה מגין עליהם ומעטרין להם שם. איזו רוח זוכה לכל זה. אשר שתי אפרוחיה ללמוד למזבחותיה

וגו' : (ג-קא)

אשרי אדם עזו לו בך מסלות בלבבם. רבי אלעזר פתח ואמר. אשרי אדם עזו לו בך. אשרי האיש הבוטח בו בהקב"ה וישים מבטחו בו. יכול כחנניה מישאל ועזריה שבטחו ואמרו תחלה (וינאל ג) הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין כייל לשיבותנא מגו אתון גורא יקדתא ומן ידך מלכא ישייב. בוא וראה שהיה במשמע שאם לא יציל ולא יעמד עליהם הקב"ה להחיותם. יהיה נמצא ששם הקב"ה לא יתקדש בעיני כלם כמו שאמרו. וכיון שהבינו שלא אמרו כראוי חזרו ואמרו והן לא ידע להוי לך מלכא וגו'. בין אם יציל ובין שלא יציל ידע להוי לך מלכא וגו'. ולמדנו שענין זה הודיע להם יחזקאל ושמעון וקבלו ממנו

וסכי אתמר גם לפור מלאה בית. אליו רומיהו לדיוקיא. תנינן תלת שורין אינון לגן עדן. ובין כל חד וחד כמה רוחין ומשמתיין מטיילין תמן. ואתהוון מריחא דענוגין דלדיוקיא דלגו. אצ"ג דלא זכו למיעיל. אבל ענוגא דרומיהוון דלדיוקיא דלגו עין לא ראתה וגו'. ויומין רשימין אית בשמחא. ואינון יומי ניסן וימי תשרי דאינון רוחין משטטין ופקדן לאתר דאלטרין. ואצ"ג דזמין סניאין משטטין. אבל יומין אליון רשימין אינון. ואתהוון על גבי שורין דנתא כל חד וחד כחיוו דלפרין מלפלאן בכל לפרא ולפרא. והסוה ללפלאן שבחא דקב"ה וללואה על הי בני נשא דהאי עלמא. בנין דליון יומין ישראל כלשו מתעסקין במלות ובפקודין דמלתי עלמא. וכדון כחדו אתהוון לפרין על גבי שורין דגן עדן מלפלאן משבטין ואזוין ומללין על הי דהאי עלמא. אמר רבי שמעון אלעזר ודאי ספיר קאמרת. דודאי אינון רוחין תמן. אבל מאי תימא ודרור קן לה. אמר רבי אלעזר הכי אולופלא. דא היא נשמתא קדישא דלמלא לעילא. וסלקא לאתר סמיר וגו' דעין לא ראתה אלהים וזאתך וגו'.

אמר רבי שמעון אלעזר ודאי ספיר קאמרת ספיר איזו. אבל כל דא בנן עדן דלמחא הוא. וכמה דלמרת הוא וזהו הוא ודאי. גם לפור מלאה בית. אליו רוחין קדישין דזכו למיעיל ולמפק לבתר. בנין דמשטטין ואתהוון כחיוו דלפרין. ואליו רוחין מלאה בית. ודאי כל חדא וחדא אית לון מדורין ידעין לני. ועל כל דא כלשו נכוין מחופת דחבריהו. אינון דלית לין דרור וחדוה מכלא. וקב"ה אחוי לון היכלא סמירו חדא גניו דעין לא ראתה אלהים וזאתך. והסוה היכלא אקרי קן צפור. ומתמן מתעטרין עטרין למשיח בזמנא דהתי. וביומין רשימין תלת זמני בשמחא קב"ה בעי ללמחא עשאל באינון לדיוקיא. ואחוי לון הסוה היכלא סמירא וגניו דלא ידעין ולא אשתמודעין ביה כל דיוקיא דתמן. אשר שתי אפרוחיה את מזבחותיה. אליו אינון דלדיוקיא דלמחא מנו בבנין קדישין דזכו לתורה שבכתב ולתורה שבע"פ בהאי עלמא. ואליו אקרין תרין מדבתן מתעטרין לקמי מלכא קדישא. דהא זכותא דבנייהו בהאי עלמא אגין עלייהו ומעטרין להו תמן. מן רוחא זכאה לכל האי. דשתי אפרוחיה ללואה למזבחותיה

וגו' : (ג-קא)

אשרי אדם עזו לו בך מסלות בלבבם. רבי אלעזר פתח ואמר. אשרי אדם עזו לו בך. זכאה בר כס דאתתקף ביה בקב"ה וישוי תוקפיה ביה. יכול כחנניה מישאל ועזריה דאתתקפו ואמרו (דניאל ג) הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין כייל לשיבותנא מגו אתון גורא יקדתא ומן ידך מלכא ישייב. תא הוי דאי לא ישייב ולא אתקיים עלייהו קב"ה. אשתכח שמיא דקב"ה דלא יתקדש בעיניהו דכלא כמה דלמרו. וכיון ידיעו דלא אמרו כדקא יאית. אהדרו ואמרו וסן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'. בין ישייב בין לא ישייב ידיע להוי לך מלכא וגו'. ותנין דמלה אודע להו יחזקאל ושמעון וקבלו מניה

ממנו שהקב"ה לא יעמד עליהם להצילם למען יקב"ו שכר. ואז תורו ואמרו והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'. ומזה יש לדמוד שלא יבטח אדם לאמר שהקב"ה בוראי יצילו. או שבודאי יעשה לי כך וכך. אבל ישים מבטחו בהקב"ה שהוא יעזור לו כאשר יעסק ויתגיע באותן מצות התורה ללכת בדרך האמת. שכאשר בא האדם להטהר מסייעין לו בודאי. ובוה יבטח בו בהקב"ה שהוא יעזור לו ויבטח רק בו. ולא ישים מבטחו באחר. וזש"כ אשרי אדם עזו לו כך מסלות בלבבם. שיעשה לבו כראוי בלי רהור אחר. אלא כמסלה זו שהיא צרוכה לעבור בה לכל מקום שנצרך: ר"א אשרי אדם עזו לו כך. עזו. כמש"כ ה' עז לעמו יתן. לפי שנצרך לו לאדם לעסוק בתורה לשמו ש' הקב"ה. שכל מי שעוסק בתורה ואינו עמל בה לשמה טוב לו שלא נברא. מסלות בלבבם. מהו מסלות בלבבם. כמש"כ (לעיל טו) סולו לרוכב בערבות ביה שמו. שהתורה ההיא-- שהוא עוסק בה רגה ה לבעבור ינשא שמו של הקב"ה ולעשות לו תפארת בעולם: (א-קמב).

כי שמש ומגן ה' אלהים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. אמר רבי יוסי כי שמש זה הקב"ה (f) ומגן זה הקב"ה (g) שמש. זה הוא סוד שם הקדוש שם הוי"ה. שהוא קיום של כל המדרגות להשפיע. ומגן. זה הוא סוד שם הקדוש שקרא אלהים. וזהו הסוד שנאמר (בראשית טו) אנכי מגן לך. ושמש ומגן זה הוא סוד השם השלם (z) חן וכבוד יתן ה'. להיות הכל סוד אחד (y) לא ימנע טוב להולכים בתמים. וזהו הסוד שכתוב (איוב יח) וימנע מרשעים אורם. וזה הוא אור הראשון שנאמר בו וירא אלהים את האור כי טוב. שגזו והסתירו הקב"ה כמו שנתבאר. ומן הרשעים גזו ומנעו בעולם הזה ובעולם הבא. אבל לצדיקים מה כתוב. לא ימנע טוב להולכים בתמים. זה אור הראשון שנאמר בו וירא אלהים את האור כי טוב: (ב-יבד) רבי אבא אמר כי שמש ומגן ה' אלהים. שמש ומגן זה ברית הקדוש. מה שמש זורח ומאיר על העולם. אף כך ברית הקדוש זורח ומאיר את הגוף של אדם. מגן. מה מגן הוא להגן על האדם. אף כך ברית הקדוש מגין על האדם. ומי שהוא נוטר בריתו אין נזק בעולם שיוכל לקרב אליו: (ב-ג-י)

פה

רציית ה' ארצן שבת שבת יעקב. אמר רבי אבא בוא וראה ארץ ישראל אין שולט עליה ממונה אחר אלא הקב"ה בלבדו. ובזמן שישאל היו שרונים

מיה דקב"ה לא חתקיים עלייהו בגין דיקבלון אגרא. וכדין אהדרו ואמרו וזן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'. אלא לא יתתקף בר נש דיימח קב"ה ישזכיני. או איהו עבד לוי כך וכך. אבל ישו חוקפיה ציה בקב"ה דיסייע ליה כל איהו ישתל באינון פקודין דאורייתא ולמיהך בחרח קשופ. דכיון דחתי צ"נ לאתדכאה מסייען ליה ודאי. וכדא יתתקף ציה בקב"ה דאיהו יסייע ליה ויתתקף ציה. ולא יסוי חוקפיה באחרת. ובג"כ אשרי אדם עזו לו כך מסלות בלבבם. דיעבד לביה כדקא יאות בלא סרהורא אחרת. אלא כהאי מסלה דאיהו מתישבא לעבדא בכל אחר דאלטרין: ד"א אשרי אדם עזו לו כך. עזו. כד"א ה' עז לעמו יתן. בגין דאלטרין ליה לב"נ דיתעסק באורייתא לשמיה דקב"ה. דכל מחן דיתעסק באורייתא ולא אשתדל לשמה טב ליה ללא אחרת. מסלות בלבבם. מהו מסלות בלבבם. כד"א (לעיל טו) סולו לרוכב בערבות ביה שמו. דא סה"א אורייתא דאיהו אשתדל צה לארמא ליה לקב"ה ולמטבד ליה חטיבא בעלמא: (א-קמב).

כי שמש ומגן ה' אלהים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. אמר רבי יוסי כי שמש זה קב"ה (h) ומגן זה קב"ה (i) שמש. זה הוא רוא דשמא קדישא הוי"ה. דהכא קיימין כל דרגין לבייתא. ומגן. דא איהו רוא דשמא קדישא דלקרי אלהים. ורוא דא דכתיב (בראשית טו) אנכי מגן לך. ושמש ומגן דא איהו רוא דשמא שלם (j) חן וכבוד יתן ה'. למחוי כלל רוא דא (k) לא ימנע טוב להולכים בתמים. ורוא דא דכתיב (איוב יח) וימנע מרשעים אורם. ודא איהו נסורא קדמאה דכתיב ציה וירא אלהים את האור כי טוב. דגניו וסתים ליה קב"ה כמה דאקמוהו. ומן חטיבא גניו ליה ומנע ליה צה"י עלמא ובעלמא דחתי. אבל ללדיקוהו מחי כתיב. לא ימנע טוב להולכים בתמים. דא אור קדמאה דכתיב ציה וירא אלהים את האור כי טוב: (ג-יכד) רבי אבא אמר כי שמש ומגן ה' אלהים. שמש ומגן דא ברית קדישא. מה שמש זרח ואהסיר על עלמא. אף הכי ברית קדישא זרח ואהסיר גופא דבר נש. מגן. מה מגן איהו לאגנא עליה דב"נ. אף הכי ברית קדישא מגן עליה דב"נ. ומאן דנטיר ליה לית חוקא בעלמא דיכול למקרב צה"י: (ג-יכד)

פה

רציית ה' ארצן שבת שבת יעקב. אמר רבי אבא תא חזי ארעא דישאל לא שלים עליה ממנא אחרת בר קב"ה בלחודו. ובזמן דישאל שריון

ויו הורר

פר (h) זה התפארת: (i) זו המלכות: (j) שמש שלים כזה 'יאהוהוים' או כזה 'יאהוהויה': (k) כאשר אותן שני השמות הם בסדר אחר או בשפע מהשם הוי"ה חן וכבוד שוהו רוחניות השפע בכלל:

שרים על ארץ הקדושה היה הכל מתוקן כראוי. וכסא שלם עליהם ועשו העבודה שהיתה בוקעת אוירי העולם. ועלתה עבודה ההיא למעלה למקום הראוי. לפי שארץ הקדושה אינה מוכנת לעבודה אלא לעבודת ישראל בלבד. ולפיכך שאר עמים עכו"ם היו מרוחקים שלא שלטו בה כמו עכשיו. לפי שלא ניוונו אלא מן התמצית. ואם תשאף הלא אנו רואים כמה מלכים ששלטו בה בזמן שבית המקדש היה קיים בעולם. אבל בוא וראה בבית הראשון טרם שטמאו ישראל את הארץ לא שלטו בה שאר עמים עכו"ם. אלא ניוונו מן התמצית ובוזה היו שולטים ולא כל כך. וכיון שחטאו ישראל וטמאו את הארץ. אז כביכול רחן לה להשכינה ממקומה ונתקרבה למקום אחר. ואז שלטו בה שאר עמים ונתנה להם רשות לשלוט. אבל בזמן שישראל היו שרוים על אדמתם ועשו עבודת הקב"ה. אז השכינה היתה צנועה ביניהם ולא יצאה מתוך הבית לחוץ בהתגלות: (א-טו):

שריו על ארעא קדישא כלא הוה מתתקן כדקא יאות. וכסא שלם עליהו ועבדו פולחנא זבדק אורין דעלמא. וסליק ההוא פולחנא לעילא לאתתתא. בגין דארעא קדישא לא התקנת לפולחנא אלא לישראל בלחודיהו. ובג"כ שאר עמין עכו"ם הוה מתרחקי ללא הוה שלטין בה כדשתתא. בגין דלא אתונו אלא מתמלית. ואי תימא הא חמיטין כמה מלכין הוה דשליטי בזמנא דבית המקדש קיים על עלמא. אבל תא חוי דבית ראשון עד לא סליבו ישראל ארעא לא הוה שלטין שאר עמין עכו"ם. אלא אתונו מתמלית ובה הוה שלטין ולא כל כך. כיון דסליבו ישראל וסליבו ארעא. כדון כביכול דהו לה לסיכתא מאתתתא ואתקרבת לדוכתא אחרת. וכדון שלטין שאר עמין ואתסיב לון רשו לשלטה. אבל בזמנא דישראל הוה שראן על ארעא ופלחי פולחנא דקב"ה. שכינתא הוה לנועה ביניהו ולא נפקת מגו ביתא לבר באתגלות: (א-טו):

צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. פתח רבי שמעון ואמר כתוב (בראשית יג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל. וילך למסעיו. למסעו היה צריך לומר. מהו למסעיו. אלא שתי מסעות הן. אחד שלו ואחד של השכינה. שהרי כל אדם צריך להמצא זכר ונקבה. בשביל חיזוק האמונה. ואז השכינה אינה נפרשת ממנו לעולם. ואם תשאף מי שיוצא לדרך שלא נמצא זכר ונקבה הרי השכינה נפרשת ממנו. אבל בוא וראה כל מי שיוצא לדרך יסדר תפלתו לפני הקב"ה. בשביל להמשיך עליו שכנת רבונו טרם שיוצא לדרך בזמן שנמצא זכר ונקבה. וכיון שסידר תפלתו ושבחו והשכינה שורה עליו יצא. שהרי השכינה מזדוגת עמו בשביל שיהיה נמצא זכר ונקבה. זכר ונקבה בעיר. זכר ונקבה בשדה. וש"כ צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. בוא וראה כל זמן שהאדם נתעבב בדרך צריך להשמר במעשיו. לבעבור שזיוג העליון לא יופרש ממנו ויהיה נמצא פגום בלי זכר ונקבה. בעיר נצרך להשמר כאשר אשתו עמה. כל שכן בעת שזיוג העליון נקשרת בו. ולא עוד אלא שהרי זיוג העליון שומר אותו בדרך ואינה נפרשת ממנו עד שישוב לביתו. ובעת שבא לביתו צריך לשמח לאשתו. לפי שאשתו גרמה לו זיווג עליון ההיא. וכיון שבא אל אשתו צריך לשמח לה מפני שני עממים. אחד לפי שהזדוגות הזאת שמחה של מצוה היא. ושמחה של מצוה שמחת השכינה היא. ולא עוד אלא שבזה מרבה השלום להאשה. וש"כ (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא: (א-טו):

צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. פתח רבי שמעון ואמר כתוב (בראשית יג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל. וילך למסעיו. למסעו מצעי ליה. מהו למסעיו. אלא תרין מסעין אינון. חד דדויה וחד דשכינתא. דהא כל בר נש בני לאשתתתא דכר ונקבה. בגין לאתקפא מדימוהו. וכדון שכינתא לא אתפרשא מניה לעלמין. ואי תימא מאן דנפיק לארעא ללא אשתתא דכר ונקבה שכינתא אתפרשא מניה. דהא אשתתא דכר ונקבה עליה שכינתא דמאריה עד לא תא חוי האי מאן דנפיק לארעא יסדר ללוהא קמי קב"ה. בגין לאתתתא עליה שכינתא דמאריה עד לא יסוק לארעא בזמנא דאשתתא דכר ונקבה. כיון דסדר ללוהיה ושכחיה ושכינתא שריא עליה יסוק. דהא שכינתא אזדווגת דהדיה בגין דאשתתא דכר ונקבה. דכר ונקבה באתא. דכר ונקבה בחקלא. הס"ד לרק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. תא חוי כל זמנא דבני אתתתא בלוחתא בעי לנשרא עובדו. בגין דזוגא עלאה לא יתפרש מניה וישתתא פגים בלא דכר ונקבה. במתא אלטרין כד נוקביה עמיה. כל שכן הכא דזוגא עלאה אתקשרת ביה. ולא עוד אלא דהא זוגא עלאה נכר ליה בלוחתא ולא מתפרשא מניה עד דהוב לביתיה. ובשעתא דעאל לביתיה בעא לבדתא לדביתיה. בגין דדביתיהו גרמא ליה ההוא זוגא עלאה. וכיון דאתא לגבס בעא לבדתא לה בגין תרי גווי. חד בגין דהאי זוגא חדוהא דמלוה אייה. וחדוהא דמלוה שכינתא אייה. ולא עוד אלא דאסגי שלום לאתתא. הס"ד (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא: (א-טו):

פו

תפלה לדוד הטת ה' אונך ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני וגו'. אמר רבי אבא שלשה הם שכתוב בהם תפלה 2 11

פו

תפלה לדוד הטת ה' אונך ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני וגו'. אמר רבי אבא שלשה הם שכתוב בהם תפלה 2 11

תפלה (6) ואוקומוס מלה דא. חד סוס משה. וחד סוס דוד. וחד עני דאמכליל ביה ואתחבר בהו. (תהלים 5) תפלה למשה איש האלהים. תפלה דא דלית כנינה בצר נס אחרא. תפלה לדוד. תפלה דא איסי תפלה דלית כנינה במלכא אחרא. (תהלים קב) תפלה לעני כי יעסוף. תפלה דא איסי מאינון ג'. מאן חשיבא מכלהו. סוי אימא תפלה דעני. תפלה דא קדיס לתפלה דמשה וקדיס לתפלה דדוד וקדיס לכל שאר ללוותין דעלמא. מאי עמא. בנין דעני איסו תביר לדא. וכתוב קרוב ה' לשבירי לב וגו'. ומסכנא עביר תביר קפסה צבקה. וקב"ה אלית ושמע מלוי. כיון דללי ללוותיה פתח כל כוי רקיעין. וכל שאר ללוותין דקא סלקון לעילא דמי לון ההוא מסכנא תביר לבא.. משה ללי ללוותיה ואתעכב כמה יומין בהאי תפלה. דוד חתא דכל כיון וכל תרטי שמיא כלסו זמין לאפתחא למסכנא. ולית בכל ללוותין דעלמא דאלית מיד כללותא דמסכנא. כיון דחמי האי עבד גרמיה עניא ומסכנא. פשט לבוסא דמלכותא ויהיב בצרעא כמסכנא ואמר תפלה. דכתיב תפלה לדוד הסה ה' אונך עניו. ואי תימא אמאי. בנין כי עני ואביון אני. א"ל קב"ה. דוד ולאו מלכא אנת ושלטא על מלכין תקיפין. ואת עביר גרמך עני ואביון. מיד אהדר ללוותיה בצוואה אחרא. שצק מלה דאביון ועני. ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני. ועל כל דא כלל סוס ביה צדוד :

א"ל רבי אלעזר ספיר קאמרת. ועל דא אלגריך ליה לב"ג דללי ללוותיה למעבד גרמיה עני. בנין דיעול ללוותיה בכללא דכל ענייס. דהא כל נטורי הרעין דהא שצקון הכי למיעל כמה דשצקין ליוסכין. דהא בלא רשותא עליון. ואי עביר צ"ג גרמיה ושוי רעותיה תדיר כמסכנא. ללוותיה סלקא וערעת באיון ללוותין דמסכנין. אתחברת ביה וסלקת בהדיהו. ובכללא דלחון עאלת ואתקבלת ברעותא קוין מלכא קדישא. דוד מלכא שוי גרמיה בצרע אחרין. שוי גרמיה בהדי מסכנין. שוי גרמיה בהדי חסידים. שוי גרמיה בהדי עבדים. ושוי גרמיה בהדי איון דמסרי גרמיהו ונפשיהו על קדושת שמייה. שוי גרמיה בהדי מסכנא דכתיב כי עני ואביון אני. שוי גרמיה בהדי חסידים דכתיב שמרה נפשי כי חסיד אני. בנין דאלגריך ליה לב"ג דלא לשואה גרמיה רשע. ואי תימא אי הכי לא יפרט חטאיו לעלמין. לאו הכי. אלא כד יפרט חטאיו כדון איסו חסיד דלמי לקבלא תשובה. ואפיק גרמיה מסערא בישא דסוס ציגופא דילס עד השתא. וסשתא אתדבק צימיוגא עלאה דלויס פשוטה דקבלא ליה. ולא תימא דלא מקבל ליה קב"ה עד דיפרט חטאיו מיומא דסוס בעלמא. אי הכי אן איון דאתסבון מניה דלא יכיל לאדבקה. אלא לא אלגריך לפרשא בר איון דידכר מנייהו. וכל אחרנין אתמשכן אצתרייהו. דהא תנין אין צודקין חורי ביתא עלאין

תפלה (6) וענין זה נתבאר. אחד היה משה. ואחד היה דוד. ואחד הוא עני שנכלל בהם ומתחבר בהם. (תהלים 5) תפלה למשה איש האלהים. זו תפלה שאין כמוה באיש אחר. תפלה לדוד. זאת היא תפלה שאין כמוה במלך אחר. (תהלים קב) תפלה לעני כי יעסוף. תפלה זו היא מאותן שלשה. איון השובה מכלן. הוה אומר תפלת עני. תפלה זו קודמת לתפלת משה וקודמת לתפלת דוד וקודמת לכל שאר תפלות שבועולם. מה הטעם. לפי שהעני הוא נשבר לב. וכתוב קרוב ה' לנשברי לב וגו'. והעני עושה תמיד מריבה עם הקב"ה. והקב"ה מקשיב ושומע דבריו. כיון שהתפלל תפלתו הוא פותח כל חלוני רקיעים. וכל שאר תפלות העולות למעלה דוחה אותן זה העני נשבר לב.. משה התפלל תפלתו ונתעכב כמה ימים בתפלה ההיא. דוד ראה שכל החלונות וכל שערי השמים כלם מוכנים להפתח לעני. ושאין בכל תפלות העולם שתתקבל מיד כתפלת העני. כיון שראה כך עשה עצמו כמו עני ואביון. פשט בגדי מלכותו וישב בארץ כעני ואמר תפלה. שכתוב תפלה לדוד הטה ה' אונך עניו. ואם תשא' מפני מה. לפי כי עני ואביון אני. א"ל הקב"ה. דוד וכי אין מלך אתה ומושל על מלכים תקיפים. ואתה עושה עצמך עני ואביון. מיד החזיר תפלתו באופן אחר. עזב דבר אביון ועני. ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני. ועל כל זה הכל היה בו בדוד :

א"ל רבי אלעזר יפה אמרת. ועל כן נצרך לו לאדם כשמתפלל תפלתו שיעשה עצמו כעני. בשביל שתכנס תפלתו בכלל של כל עניים. שהרי כל שומרי שצרים אין מניחים כל כך לתפלה לייכנס כמו שמניחים לתפלות עניים. שהרי בלי רשות נכנסין. ואם עושה האדם עצמו במחשבתו כעני. תפלתו עולה ונפגשת בהתפלות של עניים. מתחברת בהן ועולה עמה. ובכלל שלהן נכנסת ונתקבלת ברצון לפני המלך הקדוש. דוד המלך השוה עצמו בארבעה דרכים. השוה עצמו עם עניים. השוה עצמו עם חסידים. השוה עצמו עם עבדים. והשוה עצמו עם אותן שמוסרים עצמם ונפשותם על קדושת שמו. השוה עצמו עם עניים שכתוב כי עני ואביון אני. השוה עצמו עם חסידים שכתוב שמרה נפשי כי חסיד אני. לפי שנצרך לו לאדם שלא יעשות עצמו רשע. ואם תאמר אם כן לא יפרט חטאיו לעולם. לא כן. אלא כאשר יפרט חטאיו אז הוא חסיד שבא לקבל תשובה. ומוציא עצמו מן צד הרע שהיה בכללן שלה עד עכשיו. ועתה הוא מתדבק בימין עליון שהיא פשוטה לקבל אותו. ואל תאמר שאין הקב"ה מקבלו עד שיפרט כל חטאיו מנעוריו עד עתה. אם כן איך הם אותן שנעלמו ממנו שאינו יכול לזוכרם. אלא לא נצרך לפרט מלבד אותן שזוכר מהם. וכל השאר נמשכים אחריהם. שהרי למדנו אין בודקין חורי הבית הגבוהים

זיו הוהר

הגבוהים ביותר. ולא אותן הנמוכים יותר בביעור חמץ. אלא כיון שבדוק לפי מראה עיניו מה שיכול לבדוק. הכל נמשך אחר זה ונתבטל עמו. וכמו כן למדנו בנגעים. כ"ד ראשי אברים הם שאין מטמאים משום מחיה. והכהן אין צריך להטריח אחריהם. וזה שנאמר (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן. מקום שיכול הכהן לראות הנגע בראיה אחת. ואינו צריך להשפיל עצמו או להרים עיניו או להביט כאן וכאן. אף כך לא נצרך לפרט חטאיו מן היום שנעשה מן לאיש. שהם כמו חורי הבית הנמוכים ביותר. ולא אותן שנעלמו ממנו שאינו יכול לזכורם. שהם כמו חורי בית הגבוהים יותר. אלא לכל מראה עיני הכהן וכלם נמשכים אחריהם. וע"כ השוה דוד עצמו לחסידים. השוה עצמו עם עבדים שכתוב (תהלים קכג) הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם. וכתוב הושע עבדך אתה אלהי. השוה עצמו עם אותן שמוסרים נפשם על קדושת שמו. שכתוב שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא. ככל אלו הארבעה השוה עצמו דוד המלך לפני רבונו: (ג-קעה).

עליון לעילא. ולא אינון תתיון לתתא צביטור חמץ. אלא כיון דצדיק כפוס חזיו דעיניו מאי דיכול לארבעא. כלא אתמאך בתר דא ואתבטל צדיק. והכי גרסוין בנגעים. כ"ד ראשי אברים אינון דלא מטמאין משום מחיה. וכהנא לא הוה אפשרת אבתרייהו. והיינו דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן. אתר דיכול כהנא למחוי מכתשא צאסתכלותא חדא. ולא אלעריך לאמכא גרמיה ולארחא עיניו הכא והכא. אוף הוי לא אלעריך לפרטא חטאיו מן יומא דהוה. דאינון חורי ביתא תתיון. ולא אינון דאתאסו דלא יכיל לארבעא. דאינון חורי ביתא עליון לעילא. אלא לכל מראה עיני הכהן וכלהו אתמאן אבתרייהו. וע"כ שוי דוד גרמיה גו חסידים. שוי גרמיה צדיק עבדים דכתיב (תהלים קכג) הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם. וכתיב הושע עבדך אתה אלהי. שוי גרמיה צדיק אינון דמסרי נפשיהו על קדושת שמה. דכתיב שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא. ככל הני ארבע עבד גרמיה דוד מלכא קמי מאריה: (ג-קעה).

רבי יהודה פתח ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. בסוף המקרא יש לעיין ואח"כ בכל המקרא כלו. בסוף המקרא כתוב הבוטח אליך. הבוטח בך היה צריך לומר. מהו הבוטח אליך. אלא כביכול דוד הבטיחו שלא יעבור עליו חצות הלילה בשינה. כמש"כ (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך. קמתי היה צריך לומר. אלא אקום ואתקשר בך לעולם. שמרה נפשי. שמור היה צריך לומר. והרי למדנו שאין אות בתורה שלא יהיה בה סודות עליונים ויקרים. אלא שמרה להקב"ה אמר (ג) שמרה לאותו השורש שנאחזת בו נפשי. שכאשר הנפש יוצאת מעולם הזה היא באה לרשת עולם [עליון]. אם זוכה כמה חילות עליונים יוצאים לנגדה לשמור אותה ולהכניסה במדור של מקומה. והאותן שומר אותה להתאחד עמה בשבת וראש חודש. ואם אינה זוכה כמה מלאכי חבלה נודמנים כנגדה ורוחים לה לחוץ. אוי שנפשי היא שמתגלגלת ריקם כאבן בכף הקלע. זש"כ (שמואל א' כה) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. ודוד התפלל תעלתו לפני הקב"ה ואמר. שמרה נפשי שלא ירחו לה לחוץ. וכאשר תגיע העת לקבל אותה יפתחו לה הפתחים ותתקבל לפניך. כי חסיד אני. וכי חסיד נקרא (ג) א"ר יהודה כן. שכתוב (ישעי' נה) חסיד דוד הנאמנים (ד) לפיכך שמרה נפשי שלא תביחנה לדחות לחוץ. ר' יצחק אמר כל אדם שיש לו חלק בצדיק נוחל את ארץ ההיא (ה) כמש"כ (שם ס) ועמך כלם צדיקים וגו'. והצדיק הוא נקרא חסיד. וזהו שאמר דוד. לאחר שבמקום ההוא אני נאחז חסיד אני. ולפיכך שמרה נפשי

רבי יהודה פתח ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. בסופיה דקרא אית לאסתכלא ולבצר קרא כלא. בסופיה דקרא כתיב הבוטח אליך. הבוטח בך מצעי ליה. מהו הבוטח אליך. אלא כביכול דוד אבטח ליה דלא יעבר ליה פלגות ליליא צביטא. כמד"א (תהלים קיט) חלוא לילה אקום להודות לך. קמתי מצעי ליה. אלא אקום ואתקשר בך לעלמין. שמרה נפשי. שמור מצעי ליה. והא תנין דלית את צאורייתא דלא אית צה רזין עליון ויקירין. אלא שמרה לקב"ה קאמר (ג) שמרה להסוא חולקא דאתאחד ביה נפשי. דכד נפשא נפיק מהאי עלמא אחיה למירת עלמא [עלאה]. אי זכי כמה חילין עליון נפקין לקבלה לנשרא לה ולאעלא לה במדורא דדוכתאה. והאי דה נסיר לה לאתאחדא עמה בריש ירחו ושבת. ואי לא זכי כמה גרמיה סהיון אודמין לקבלה ודחו לה לבד. ווי להסוא נפשא דמתגלגלת צדיקא כאבנא בקוספיתא. הס"ד (שמואל א' כה) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. ודוד צעי בעותיה קמי קב"ה ואמר. שמרה נפשי דלא ירחו לה לבד. וכד מסי לקבלה יפתחון לה פתחין ותקבל קמך. כי חסיד אני. וכי חסיד אקרי (ג) א"ר יהודה אינו דכתיב (ישעי' נה) חסיד דוד הנאמנים (ד) בניך שמרה נפשי דלא תשבוק לה למחך לבד. ר' יצחק אמר כל בני דלית ליה חולקא צדיק יצית להסוא ארץ (ה) כד"א (שם ס) ועמך כלם צדיקים וגו'. והסוא לדיק חסיד אקרי. הסא סוא דאמר דוד. צדיק דכהסוא אתר אחידנא חסיד אני. ובג"כ שמה נפשי

זיו הזהר

(ג) פי' למרת הסלכות שורש דוד שמקורה היא אות ה האחרונה מן השם הו"וה החסלל דוד ואמר שחשכו שורש נפשו הנשדעל
 בה: (ד) פי' שלא יתכן להתפאר כן. ועוד כי היא שורש נפשו הוא בסלכות סרת הרין ויא סרת החסד: (ד) פי' גבוהת
 ספלותק: (ה) חולקא בצדיק היינו כסרת היסוד. והסכוון שהוא נוטר הכרית יש לו חלק בהיהא ארץ פי' כסרת הסלכות:

נפשי להתקשר בך : (ג-רג) : שמרה. זו המטרונה של המלך שהיא תנטור נפשי (י) יען כי חסיד אני. ובכל מקום שכתוב סתם זו המטרונה כמש"נ ויקרא אל משה. ויאמר אם שמע תשמע בקול ה"א : (ג-רבג)

רועה הנאמן

שמרון נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. כי חסיד אני לפי שאמרו החכמים ולא עם הארץ חסיד. שהתורה ניתנה מימינו של הקב"ה שהוא חסד. ולפיכך מי שפוסק בתורה נקרא חסיד. ובעבור זה אמר דוד להקב"ה שמרה נפשי ולא תדין אותה כפי מעשי עמי הארצות. שנאמר בהם ולא עם הארץ חסיד. ואם תשאל הלא כמה עמי הארצות הם שעשו חסד. אלא כך דרשו איזוהו חסיד זה המתחסד עם קונו. כגון דוד שהיה מחבר. ומה היה מחבר. התורה שלמצלה היה מחבר עם הקב"ה (י) ובעבור זה שמרה נפשי כי חסיד אני. ד"א שמרה נפשי כי חסיד אני. שמרה נפשי. למה. כדי שאתחסד עם אנני (ח) שנאמר בו אנני והיו. אוי לו למי שמפריד אנני מן הו"א (ט) שכתוב הו"א עשנו ולא אנחנו. שהכל אחד בלי פירוד. ושי"כ (ב) ראו עתה כי אני אנני הו"א וגו'. הושע עבדך אתה אלהי וגו' שמח נפש עבדך וגו'. תנה עוז לעבדך וגו'. שלשה פעמים נעשה דוד עבד בתהלה זו. כנגד ג' פעמים שדרשו חכמי המשנה שצריך האדם להיות עבד בתפלה. בברכות הראשונות כעבר שמסדר שבהו לפני רבונו. באמצעיות כעבר שמבקש פרס טרבונו. באחרונות כעבר שנותן הודאה לפני רבונו על הפרס שקבל ממנו והולך לו. שלשה פעמים נצרך להיעשות עבד מצד העבודה. כי חכמי המשנה דרשו שאין עבודה אלא תפלה. ושלשה האבות נקראו עבדים על שם השכינה שהיא עבודת ה'. אף כך משה עבד ה'. ובעבור זה כי לי בני ישראל עבדים. אבל לגבי אחרים כל ישראל בני מלכים הם מצד של מלכות. והשכינה למה נקראת עבודה. כדרך האשה לעבוד בעצלה וכדרך הבנים לעבוד לאביהם. דוד עשה עצמו עני חסיד ועבד. ושי"כ תפלה לדוד הטה ה' אונך ענוני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני. הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך. עשה עצמו כעני לפני שער המלך. שנאמר בה אדני שפתי תפתח. אדני מספר היכ"ל. עשה עצמו כעני לפני השער של היכל המלך. ומה כתוב. הטה אדני אונך ענוני. וזו שכינה התחוננה שהיא און לקבל התפלות ולהקשיב אותן. ככתוב (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע. שהוא עשה עצמו עני ודל מצד האות ד' מן אח"ד (י) לבקש מן

נפשי להתקשר בך : (ג-רג) : שמרה. דא מטרונתא דמלכא דלויס נטרל נפשי (י) בגין כי חסיד אני. ובכל אתר דכתיב סתם דא מטרונתא. כד"א ויקרא אל משה. ויאמר אם שמע תשמע בקול ה"א : (ג-רבג)

רעיא מהומא

שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. כי חסיד אני בגין דלוקמוס רבגן ולא עם הארץ חסיד. דלוקמוס דלויסית מיומנא דקב"ה דלויס חסד. ובג"ד מלן דלתעסק בלוקמוס דלויס חסיד. בגין דא חיונא לקב"ה שמרה נפשי ולא תדון לה כעובדי אלן עמי הארלות. דלתמר בזה ולא עם הארץ חסיד. ואי תימא כמה עמי הארלות חיונן דעבדו חסד. אלא הכי לוקמוס חיוס חסיד זה המתחסד עם קונו. כגון דוד הרוס מחבר. ומאי הוס מחבר. לוקמוס דלעילא הוס מחבר עם קב"ה (י) ובגין דא שמרה נפשי כי חסיד אני. ד"א בתרה נפשי כי חסיד אני. שמרה נפשי. אמאי. כדי שאתחסד עם אנני (ח) דלתמר ביה אנני והיו. ווי ליה למלן דלפריש אנני מן הו"א (ט) דכתיב הו"א עשנו ולא אנחנו. דכלא חד בלא פירוד. הו"א (דכניס לב) ראו עתה כי אני אנני הו"א וגו'. הושע עבדך אתה אלהי וגו'. שמח נפש עבדך וגו'. תנה עוז לעבדך וגו'. תלה זמין אתעביד דוד עבד בתהלה דא. לקבל תלת זמין דלוקמוס מארי מתיתין דבעי ז"נ למיטוי עבדא בללותא. בצרכאן קדמאין כעבד דמסדר שצחוי קמי רביה. באלמעיות כעבד דבעי פרס מרביה. באלחונות כעבד דמודה קדס רביה בפרס דקביל מניה ואויל ליה. תלה זמין בעי למעבד עבד מסערא דעבודה. דלוקמוס מארי מתיתין לית עבודה אלא תפלה. ותלה אבהן אתקריאו עבדים על שמא דשכינתא דלויס עבודה ה'. אוף הכי משה עבד ה'. ובג"ד כי לי בני ישראל עבדים. אבל לגבי ישראל כל ישראל בני מלכים הם מסערא דמלכות. ולויס אמאי אתקריאת עבודה. כאלה דלתתא למפלח לבעלה ואלה בגין למפלח ללבושון. דוד אתעביד עני חסיד ועבד. הו"א תפלה לדוד הטה ה' אונך ענוני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני. הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך. אתעביד עני לתרעא דמלכא. דלתמר ביה אדני שפתי תפתח. אדני היכ"ל. אתעביד עני לתרעא דהיכלא דמלכא. ומאי כתיב. הטה אדני אונך ענוני. ודא שכונתא תתאה לויס און לקבלא לזמין ולמשמע לזון. כדכתיב (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע. דלויס אתעביד עני ודל מסערא דלת ד' מן אח"ד (י) למשאל מן

זיו הזהר

(י) זו סדר המלכות שורש דוד כדלעיל : (י) פ"י תפארת עם מלכות : (ח) פ"י להמשך חסידים מעולם הבינה ע"י התפארת א"י אנני שהיא סדר המלכות : (ט) הו"א היינו עולם הבינה סוף ג' ספירות הראשונות. וכידוע כבוד הכתוב ועבד הו"א הא : (י) און ד' מן אונך רמו על כרת המלכות. און היינו התפארת. כי תפארת ומלכות נקראים בן זבת לפני הכתה וזבתה אבא ואמא :

מן אה דאישו עמודא דאמלעטא לקיימא ביה דלותי ולי יושיע. ללא ימות משיח בן אפרים. ושאל מיה ביהוה תרעא בגין ישראל העניים. לקיים בהם ואת עס עמי תושיע. ולבשר שאלו בגין כהניא דיהויר עבודה למקומה ואתעביד עבד. ולבשר שאל דייבין לון אורייתא מסטרא דחסד למעבד גמול עס דלית מן אורייתא. ובגין דא אתעביד חסיד : (ג-רנב) :

הורני ה' דרכך האלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך. אמר רבי שמעון האי קרא קשיא. דהא תנין כלא הוא בידא דקב"ה בר למסוי זכאה או חייבא. ודוד הך תבע דא יושע קב"ה. אלא דוד הכי קאמר. הורני ה' דרכך. הסוה ארע מיושר ומתקן לגלגלה עיני למדע ליה. ולבשר האלך באמתך. אלך בדרך האמת ולא אסיר לימין ולשמאל. יחד לבבי. איוה לבבי. ככתוב (תהלים ע) צור לבבי וחלקי (א) וכל זה אני מבקש ליראה את שמך להתדבק ביראתך ואהיה נשמר בדרכי כראוי. ליראה שמך. זה מקום חלקי שבו שורה היראה ליראה ממנה (ב) בוא וראה כל אדם שהוא ירא שמים שורה עמו השכינה כראוי. שהרי זה האיש הוא מושלם בעבודת רבונו. ומי שלא נמצא בו יראת שמים אין השכינה שורה עמו. ואין הוא כדאי להיות לו חלק בעולם הבא : (א-כ-ט) :

פנה אלי וחנני תנה עוך לעבדך והושיעה לבן אמתך. פתח רבי שמעון ואמר פנה אלי וחנני וגו'. מרן א זה יש לעיין בו. והרי ביארנו אותו בכמה מקומות. אבל במקרא זה ענינים נסתרים יש בו. פנה אלי. היתכן שאמר דוד פנה אלי וחנני (ב) אלא בשביל המדרגה שלו שהוא נתעטר בו אמר (ד) תנה עוך לעבדך. זה עו העליון (ט) ככתוב (שמואל א' ב) ויתן עו למלכו. איוהו מלכו. זה מלך סתם מלך המשיח. אף כאן לעבדך זה מלך המשיח כמו שביארנו מלך סתם (י) והושיעה לבן אמתך. וכי הוא לא היה בן ישי. שהיה צריך לומר בשם אמו ולא בשם אביו. אלא הרי ביארנו שכאשר יבא האיש כנגד עיני עליון להוכיר. צריך להוכיר בדבר שהוא ברור. וע"כ הוכיר לאמו ולא לאביו. ועוד הרי למדנו שהלא הוא מלך [סתם] כמו שנתבאר (י) : (א-ט) רבי אבא אמר פנה אלי וחנני. וכי לא היה לו להקב"ה בעולם צדיק טוב ויפה כדוד שהוא התפאר ואמר פנה אלי וחנני. אלא כך למדנו דוד אחר ישי לו להקב"ה (י) והוא ממונה על כמה המונים ומחנות עליונים. וכאשר הקב"ה חפץ לרחם על העולם מביט בדוד והוא ומאיר לו פנים. והוא מאיר לעולמות והעולם ירוחם. והדרו של דוד ההוא מאיר לכל העולמות. ראשו גלגולת זהב

מן אה דאישו עמודא דאמלעטא לקיימא ביה דלותי ולי יושיע. ללא ימות משיח בן אפרים. ושאל מיה ביהוה תרעא בגין ישראל העניים. לקיים בהם ואת עס עמי תושיע. ולבשר שאלו בגין כהניא דיהויר עבודה למקומה ואתעביד עבד. ולבשר שאל דייבין לון אורייתא מסטרא דחסד למעבד גמול עס דלית מן אורייתא. ובגין דא אתעביד חסיד : (ג-רנב) :

הורני ה' דרכך האלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך. אמר רבי שמעון מקרא זה קשה. הלא תנין כלא הוא בידא דקב"ה בר למסוי זכאה או חייבא. ודוד הך תבע דא יושע קב"ה. אלא דוד הכי קאמר. הורני ה' דרכך. הסוה ארע מיושר ומתקן לגלגלה עיני למדע ליה. ולבשר האלך באמתך. אלך בדרך האמת ולא אסיר לימין ולשמאל. יחד לבבי. איוה לבבי. ככתוב (תהלים ע) צור לבבי וחלקי (א) וכל זה אני מבקש ליראה את שמך להתדבק ביראתך ואהיה נשמר בדרכי כראוי. ליראה שמך. זה מקום חלקי שבו שורה היראה ליראה ממנה (ב) בוא וראה כל אדם שהוא ירא שמים שורה עמו השכינה כראוי. שהרי זה האיש הוא מושלם בעבודת רבונו. ומי שלא נמצא בו יראת שמים אין השכינה שורה עמו. ואין הוא כדאי להיות לו חלק בעולם הבא : (א-כ-ט) :

פנה אלי וחנני תנה עוך לעבדך והושיעה לבן אמתך. פתח רבי שמעון ואמר פנה אלי וחנני וגו'. מרן א זה יש לעיין בו. והרי ביארנו אותו בכמה מקומות. אבל במקרא זה ענינים נסתרים יש בו. פנה אלי. היתכן שאמר דוד פנה אלי וחנני (ב) אלא בשביל המדרגה שלו שהוא נתעטר בו אמר (ד) תנה עוך לעבדך. זה עו העליון (ט) ככתוב (שמואל א' ב) ויתן עו למלכו. איוהו מלכו. זה מלך סתם מלך המשיח. אף כאן לעבדך זה מלך המשיח כמו שביארנו מלך סתם (י) והושיעה לבן אמתך. וכי הוא לא היה בן ישי. שהיה צריך לומר בשם אמו ולא בשם אביו. אלא הרי ביארנו שכאשר יבא האיש כנגד עיני עליון להוכיר. צריך להוכיר בדבר שהוא ברור. וע"כ הוכיר לאמו ולא לאביו. ועוד הרי למדנו שהלא הוא מלך [סתם] כמו שנתבאר (י) : (א-ט) רבי אבא אמר פנה אלי וחנני. וכי לא היה לו להקב"ה בעולם צדיק טוב ויפה כדוד שהוא התפאר ואמר פנה אלי וחנני. אלא כך למדנו דוד אחר ישי לו להקב"ה (י) והוא ממונה על כמה המונים ומחנות עליונים. וכאשר הקב"ה חפץ לרחם על העולם מביט בדוד והוא ומאיר לו פנים. והוא מאיר לעולמות והעולם ירוחם. והדרו של דוד ההוא מאיר לכל העולמות. ראשו גלגולת זהב

זיו הזהר

(יא) צור לבבי וחלקי. זו ברת המלכות שורש דוד. וביקש שתתחד עם התפארת : (ב) המלכות נקראת יראת ה' : (ג) כי זה נראה התפארות יתירה. וחיינו כדקב"ה בדברי רבי אבא : (ד) סי' פנה נא לברית המלכות פנים כמנין : (ט) סי' שיושע זה עו מן ג' ספירות העליונות הראשונות : (י) זו מרת המלכות : (יא) דמי זה לבן אמתך כמו לבן המלכות. כדעל כרעיא פרוסא שהמלכות נקראת עבודה כאתחא דלפחה לבעלה כראייתא בנפשא איו מלאכות שהאשה עושה לבעלה ובג' : (יב) דוד אחרא זו המלכות מטרונה ויליח :

זהב מרוקמת בשבעה תכשיטים של מיני זהב וזה נתכאר (ט) ואהבת הקב"ה אליו. ומגודל האהבה שלו אליו א"ל להקב"ה שיחזור עיניו לנגדו ויסתכל בו (ז) לפי שהן יפות בכל. כמש"כ (שיר ו) הסבי עיניך מנגדי וגו'. הסבי עיניך מנגדי (ח) כי בשעה שאותן העינים מסתכלין בו בהקב"ה. אז נתעוררים בלבו כדורי קלע באהבה העליונה. ובגודל שלהבת האהבה העליונה אליו אמר הסבי עיניך מנגדי. הסבי עיניך לצד אחר ממני. שהם בוערים בי בשלהבת האהבה. וע"כ כתוב בו בדוד (שמואל א טו) והוא אדמוני עס יפה עינים וטוב ראי. ובעבור דוד העליון היפה ההוא שאהבה והשתוקקות של הקב"ה היא להתדבק בו. אמר דוד פנה אלי וחנני: (ג-סד).

דהבא אתרקומת בשבעה תכשיטי זיני דהבא. והא אוקמוס (ט) וסביבותא דקב"ה לקבלים. ומסגיאות רחמותא דיליה גביה א"ל לקב"ה ידהר עיניו לקבלים ויסתכל ביה (ז) בני דליון שפירן בכלא. כד"א (שיר ו) הסבי עיניך מנגדי וגו'. הסבי עיניך מנגדי (ח) דבשעתא דליון עיינו מסתכלי ביה בקב"ה. כדון מהערין בלביה קסעין דבלסטרתי ברחמותא עלאה. ובסגיאות שלהובותא דרחימו עלאה לגביה אמר הסבי עיניך מנגדי. אסחר עיניך לספר לוחרא מני. דליון מוקדין לי בשלהובי רחמותא. וע"ד כתיב ביה דוד (שמואל א טו) והוא אדמוני עס יפה עינים וטוב ראי. ובנין ההוא דוד עלאה שפירא רחומא דתאוותא דקב"ה לאדבקא ביה. אמר דוד פנה אלי וחנני: (ג-סד).

פו

פו

ולציון יאמר איש וליש ילד בה. אמר רבי יהודה כתוב (ישעי' לו) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר וגו'. בוא וראה כל אותן המתים שבעולם כלם מתים על ידי מלאך המשיחית. שהוא מלאך המות. מלבד אותן המתים בארץ הקדושה אין מתים על ידו. אלא על ידי מלאך של רחמים השולט בארץ. ועל זה כתיב יחיו מתוך. אלו המתים בארץ הקדושה. שהם המתים שלו ולא של אחר. שאין שולט שם צד אחר כלל. נבלתי יקומון אלו המתים בארץ נכריה אחרת על ידי המשחית ההוא. וע"כ נקראים נבלה. מה נבלה מטמאה במשא. אף כך אותן המתים בחוץ לארץ מטמאים במשא ובמגע. הקיצו ורננו שוכני עפר. שוכני הדרים הישנים ולא מתו. ומי הם. ישיני חברון. שהם לא מתו אלא ישנים. וע"כ כתוב בהם גייעה. כמי שנרדם ויש בו קיום להתנער. אף כך אותן ד' זוגות שבחברון ישנים הם ולא מתו. וכלם מתקיימים בקיומם באותן הגופים שלהם. ויודעים גבוי נסתרות יותר משאר בני אדם. גנוזים הם שם לפני פתח הגן עדן הגופים שלהם. ואלו הם שוכני עפר: (ג-קנא):

ולציון יאמר איש וליש ילד בה. אמר רבי יהודה כתוב (ישעי' לו) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר וגו'. תא חזי כל אינון מתין דעלמא כלהו מתין על ידא דמלאכא מחבלא. דאיהו מלאך המות. בר אינון דמתין בארעא קדישא לא מתין על ידיו. אלא על ידא דמלאכא דרחמי דשליט בארעא. ועל דא כתיב יחיו מתין. אלו דמתין בארעא קדישא. דליון מתין דיליה ולא מאחרא. ללא שלטא תמן סערא אחרא כלל. נבלתי יקומון דמתו בארעא נוכראה אחרא על ידא דהסוה מחבלא. וע"ד אקרון נבלה. מה נבלה משמאה במשא. אוף אינון דמתין לכר מארעא קדישא משמאין במשא ובמגע. הקיצו ורננו שוכני עפר. שוכני דיריין דמיכין ולא מתין. ומאן אינון. דמיכין דחברון. דליון לא מתין אלא דמיכין. וע"ד כתיב בהו גייעה. כמאן דבוע ואית ביה קיומא לאכרעא. אוף הכי אינון ד' זוגי דחברון דמיכין אינון ולא מתין. וכללו קיימו בקיומייסו באינון גופין דלסון. וידעין סתרין גביין יתיר משאר בני נשא. גביין סו תמן גו פתחא דגן עדן גופין דלסון. ואלין אינון שוכני עפר: (ג-קנא):

והוא יכוננה עליון. אמר רבי יוסי עתיד הקב"ה לאכרוז על כנסת ישראל ויאמר (ישעי' נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם. כמי שאוחז ביד חברו ואומר התנער וקור. כך הקב"ה יאחז בה ויאמר התנערי קומי. א"ל רבי אחא וכן כל אותן בני היכלו של המלך בלשון הזה פותחים. וש"כ (ש"ס) קומי אורי כי בא אורך. הרי המלך כאן בודאי. ובכן זהו הכבוד שלה ושמתה הכל כאשר המלך נתפייס עמה. בכל אותן זמנים שמלכנים היא באה אל המלך ועמדה לפניו

והוא יכוננה עליון. אמר רבי יוסי זמין קב"ה לאכרוז על כנסת ישראל ויאמר (ישעי' נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם. כמאן דאחיד בידא דחבריה ויאמר התנער וקוס. כך קב"ה יחיד בה ויאמר התנערי קומי. א"ל רבי אחא וכן כל אינון בני היכלא דמלכא בלישנא דא פתחין. הס"ד (ש"ס) קומי אורי כי בא אורך. הא מלכא סכא ודאי. כדון הוא יקרא דילה ומדוואה דלכא כד מלכא אתפייס בהדה. בכל אינון זמין איסי אתת לגבי דמלכא וקמת קמיה

זיו הוהר

(ט) והב רוסו על דין. וכל זה מרמו על הספורות של המלכות: (ז) פ"ה המלכות משתוקקת אל התפארת שישתכל בה. וזה פנה אלי פנים בגנים וחנני: (ח) זו ראייה על גודל האהבה וההשתוקקת שבין תפארת ומלכות. שבשעה שראית העינים נמשות זה בנו ואומר התפארת אל המלכות הסבי עיניך מנגדי וגו':

לְשִׁנּוּי. כְּמִשְׁכֵּי (מִכֵּס א' א) וְתַבַּא לְפָנַי הַמֶּלֶךְ. וְתַעֲמַד לְפָנַי הַמֶּלֶךְ. אֲבָל בּוֹזֵן הַזֶּה לֹא כֵן. אֵלֶּא הַמֶּלֶךְ יֵבֵא אֵלַיָּה וּיְתַפְּסִים עִמָּה וּיְחַזְרֶהָ לְהִיכְלוֹ. וְשִׁכְּ (וּכְרִ' ט) הַנָּה מֶלֶךְ יֵבֵא לְךָ וְדָאֵי וְלֹא אִחָא אֲלִיּוֹ. יֵבֵא לְךָ לְפִיּוֹס אוֹתְךָ. יֵבֵא לְךָ לְהִקְיָם אוֹתְךָ. יֵבֵא לְךָ לְהַשְׁלִים אוֹתְךָ בְּכָל. יֵבֵא לְךָ לְהַכְנִים אוֹתְךָ לְהִיכְלוֹ וְלַהֲדוּג עִמְךָ זִיּוּג לְעוֹלָם. כְּמִשְׁכֵּי (הוֹשֵׁע ב) וְאַרְשִׁתְךָ לִי לְעוֹלָם וָגוֹ': (ג-ב):

קָמִיָּה. כְּמִדְרָא (מִלֵּס א' א) וְתַבַּא לְפָנַי הַמֶּלֶךְ. וְתַעֲמַד לְפָנַי הַמֶּלֶךְ. אֲבָל בּוֹזֵמָא דֹּא לֹאֵו הִכִּי. אֵלֶּא מִלְכָּא יִיתִי לְגַבְהָ וּיְתַפְּסִים בְּהִדָּה וְיִתְּבֵי לָהּ לְהִכְלוּהָ. הַסִּדְד (וּכְרִי' ט) הַנֵּס מֶלֶךְ יֵבֵא לְךָ וְדָאֵי וְלֹא אִחָא לְגַבְהָ. יֵבֵא לְךָ לְפִיּוֹס לְךָ. יֵבֵא לְךָ לְהַקְיָם לְךָ. יֵבֵא לְךָ לְהַשְׁלִים לְךָ בְּכָל. יֵבֵא לְךָ לְהַכְנִים לְךָ לְהִיכְלוּהָ וְלַהֲדוּגָא עִמְךָ זִיּוּגָא דְעַלְמִין. כְּדָא (הוֹשֵׁע ב) וְאַרְשִׁתְךָ לִי לְעוֹלָם וָגוֹ': (ג-ב):

פח

יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוֹם צַעֲקָתִי בְּלִילָה נִגְדָךְ. פִּתַּח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאִמְרַ. ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. בּוֹא וּרְאֵה דוּד הַמֶּלֶךְ הִיָּה קָם בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה וְהַתִּיגַע בְּתוֹרָה בְּשִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוּהוּ לְשִׁמַּח לְמֶלֶךְ וְלַהֲמַטְרוּנָה. וְזֹאת הִיא שְׁמַחַת הַשְׁכִּינָה בְּאַרְץ. לְפִי שׂוֹאת הִיא שְׁבַחָה שֶׁל הַשְׁכִּינָה שְׁנֵאוֹת בְּאַרְץ. שְׁהֵרִי לְמַעֲלָה פוֹתָחִים שִׁירָה בְּחִדּוּהָ כְּמָה מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים בְּכַמָּה מִינֵי שִׁירוֹת שְׁמִשְׁבָּחִים בְּלִילָה בְּכָל הַצְּדוּרִים. וְכַדְמִיּוֹן הוּא לְמַטָּה בְּאַרְץ. מִי שְׁמִשְׁבַּח ל'וֹ הַקְּבִי"ה בְּאַרְץ בְּלִילָה בּוֹחֵר בּוֹ הַקְּבִי"ה. וְכֵל אוֹתוֹן מְלָאכִים הַקְּדוּשִׁים שְׁמִשְׁבָּחִים ל'וֹ הַקְּבִי"ה כֻּלָּם מְקַשְׁבִּים ל'וֹה שְׁמִשְׁבַּח ל'וֹ בְּלִילָה בְּאַרְץ. כִּי זֹאת הַשְׁבַּחָה הִיא בְּשִׁלְמוֹת לְהַעֲלוֹת כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּבִי"ה מִלְמַטָּה וְלִזְכָּר בְּשִׁמַּחַת הַיּוֹר. בּוֹא וּרְאֵה דוּד הַמֶּלֶךְ אִמְרַ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִתִּי הִיא יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁאֵנִי מְקַדִּים וְזִמְרוֹת בְּלִילָה אֲלִיּוֹ. בְּכֵן הִיא יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם. וְבוֹא וּרְאֵה שְׁהֵרִי מִי שְׁמִשְׁבַּח לְרַבּוֹנוֹ בְּלִילָה בּוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה. אִזּוֹ הוּא נִתְחַזַּק בְּיוֹם בְּתוֹקָף בְּצַד הַיָּמִין. שְׁהֵרִי חוֹט אֶחָד יוֹצֵא מִצַּד הַיָּמִין. וְזֹא הוּא נִתְמַשֵּׁךְ עֲלָיו וְנִתְגַּבֵּר בּוֹ. וְעִ"כְּ אִמְרַ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוֹם צַעֲקָתִי בְּלִילָה נִגְדָךְ: (א-ו):

פח

יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוֹם צַעֲקָתִי בְּלִילָה נִגְדָךְ. פִּתַּח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאִמְרַ. ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. בּוֹא וּרְאֵה דוּד מִלְכָּא הוּא קָם בְּפִלְגוֹת לִילָה וְאִשְׁחַדְל בְּאוֹרֵייתָא בְּשִׁירוֹן וְתוֹשְׁבָנָן לְחִדּוּהָ מִלְכָּא וּמְסֻרוּתָא. וְזֹא הוּא חִדּוּהָ דְמַהֲיִמְנוּתָא בְּאַרְעָא. בְּגִין דְהֵאֵי אִיבּוֹ שְׁבַחָה דְמַהֲיִמְנוּתָא וְלִתְחִיבּוֹ בְּאַרְעָא. דְהֵאֵי לְעִילָא פִּתְחֵי בְּחִדּוּהָ שִׁינְתָא כְּמָה מְלָאכִין עֲלָיוֹן בְּכַמָּה מִינֵי דְקָא מְשַׁבְּחִין בְּלִילָה בְּכָל הַצְּדוּרִים. וְכַדְמִיּוֹן גּוֹוֶא לְתַתָּא בְּאַרְעָא. מִאֵן דְמַשְׁבַּח לִיָּה לְקְבִי"ה בְּאַרְעָא בְּלִילָה רְעִי בְּיוֹם קְבִי"ה. וְכֵל אִינוֹן מְלָאכִין קְדִישִׁין דְקָא מְשַׁבְּחִין לִיָּה לְקְבִי"ה כְּלוֹ לִיִּיתוֹן לְהַסּוֹף דְקָא מְשַׁבַּח לִיָּה בְּאַרְעָא. דְהֵאֵי תוֹשְׁבַתָּא אִיבּוֹ בְּשִׁלְמוֹן לְסַלְקָא יְקָרִיָּה דְקְבִי"ה מִתְתָּא וְלִזְמַרָא בְּחִדּוּהָ דִּיחּוּדָא. תָּא חוּי דוּד מִלְכָּא חוּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִתִּי אִיבּוֹ יִשְׂרָאֵל. בְּהַסּוֹף יוֹמָא דְקָדִישִׁימָא תוֹשְׁבַתָּא בְּלִילָה לְגַבְהָ. כְּדִין אִיבּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא. וְתָא חוּי דְהֵאֵי בְּלִילָה מִאֵן דְמַשְׁבַּח לְמִאֲרִיָּה בְּתוֹשְׁבַתָּא דְאוֹרֵייתָא. כְּדִין אִתְתַּקַּף בְּתַקִּיפוֹ בְּיוֹמָא בְּסַעֲרָא דִּימִינָא. דְהֵאֵי חוֹטָא חַד נִקְפָא מִכְּסַרָא דִּימִינָא. וְכִדִּין אִתְמַשֵּׁךְ וְאִתְתַּקַּף בִּיהָ. וְעִ"כְּ אִמְרַ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוֹם צַעֲקָתִי בְּלִילָה נִגְדָךְ: (א-ו):

פִּתַּח רַבִּי יוֹסִי וְאִמְרַ (אִיבּוֹ ל'ה) וְלֹא אִמְרַ אִיָּה אֵלֹהֵי עוֹשֵׂי נוֹתָן זְמִירוֹת בְּלִילָה. בּוֹא וּרְאֵה בְּשַׁעַת שְׁנַתְעוֹרֵר רוּחַ צַפּוֹן וְנַחֲלַק הַלֵּילָה הֵרִי בִּיאֲרֵנוּ בְּשִׁלְהַבַּת אֶחָד יוֹצֵא וְדוֹפַק תַּהַת כְּנַפֵּי הַתְּרַנּוּלוֹ וּמְכָה בְּכַנְפָיו וְקוֹרָא. וְשִׁלְהַבַּת הַהוּא בּוֹזֵן שְׁכִינַע אֲלִיוֹ וְנִתְעוֹרֵר כְּגַדּוֹ הוּא מְשַׁבְּחָה בּוֹ וְנִזְדַּעַזַע וְקוֹרָא. בְּשִׁבְלֵי כְבוֹד רַבּוֹנוֹ לְעִשׂוֹת רַצּוֹנוֹ. וְקוֹרָא לְהֵם לְאַנְשֵׁים. וְעִ"כְּ נִקְרָא שְׁכִינֵי. הַסְתַּכְלוּת. וְנִקְרָא גְבַר. לְפִי שְׁנַתְעוֹרֵר בְּשִׁלְהַבַּת שֶׁל גְבוּרָה. שְׁמַצַּד הַגְבוּרָה הוּא בֹא לְעוֹרֵר בְּעוֹלָם. וְזֹא אוֹתוֹן בְּנֵי הָאֲמוּנָה עוֹמְדִים וְנוֹתָנִים גְבוּרָה וְכַח לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל. וְכּוֹזָתָא נִקְרָא רְנָה שֶׁל תּוֹרָה. וְעִ"כְּ נַחֲלֵי דוּד הַמְלָכוֹת הוּא וּבְנָיו לְעוֹלָם וְלְדוֹרֵי דוֹרוֹת. וְכַאֲשֶׁר הַתְּרַנּוּלוֹ קוֹרָא וְהָאֲנָשִׁים יִשְׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם וְאִין נִתְעוֹרְרִים. הַתְּרַנּוּלוֹ קוֹרָא אֲחִיכְּ וְאוֹמְרַ מַה שְׁאוֹמְרַ. וְזֹה נִתְבָּאֵר. אֲחִיכְּ מְכָה בְּכַנְפָיו וְאוֹמְרַ. אִוִי לְפָלוּנִי נוֹיָף רַבּוֹנוֹ מְרוּחַק רַבּוֹנוֹ שְׁלֹא נִתְעוֹרֵר רּוּחוֹ וְאִינוֹ מְשַׁגִּיחַ עַל כְּבוֹד רַבּוֹנוֹ. וְכַאֲשֶׁר מֵאִיר הַיּוֹם כְּרוּז קוֹרָא עֲלָיו וְאוֹמְרַ. וְלֹא אִמְרַ אִיָּה אֵלֹהֵי עוֹשֵׂי נוֹתָן זְמִירוֹת בְּלִילָה. לְסַעוֹד לְהַשְׁכִּינָה בְּאוֹתוֹן הַזְמִירוֹת לְהִיוֹת הַכֵּל בְּחִבּוּר אֶחָד. עוֹשֵׂי. עוֹשֵׂי הַיּוֹם הִיא צִירֵךְ לְאוֹמְרַ. מַהוֹ עוֹשֵׂי. אֵלֶּא בְּשַׁעַת שְׁזָאֵדָם קָם בְּחִצּוֹת

לְעוֹלָם וְגוֹ'. וְעִ"כְּ אִמְרַ אִיָּה אֵלֹהֵי עוֹשֵׂי נוֹתָן זְמִירוֹת בְּלִילָה. בּוֹא וּרְאֵה בְּשַׁעַת שְׁנַתְעוֹרֵר רוּחַ צַפּוֹן וְנַחֲלַק הַלֵּילָה הֵרִי בִּיאֲרֵנוּ בְּשִׁלְהַבַּת אֶחָד יוֹצֵא וְדוֹפַק תַּהַת כְּנַפֵּי הַתְּרַנּוּלוֹ וּמְכָה בְּכַנְפָיו וְקוֹרָא. וְשִׁלְהַבַּת הַהוּא בּוֹזֵן שְׁכִינַע אֲלִיוֹ וְנִתְעוֹרֵר כְּגַדּוֹ הוּא מְשַׁבְּחָה בּוֹ וְנִזְדַּעַזַע וְקוֹרָא. בְּשִׁבְלֵי כְבוֹד רַבּוֹנוֹ לְעִשׂוֹת רַצּוֹנוֹ. וְקוֹרָא לְהֵם לְאַנְשֵׁים. וְעִ"כְּ נִקְרָא שְׁכִינֵי. הַסְתַּכְלוּת. וְנִקְרָא גְבַר. לְפִי שְׁנַתְעוֹרֵר בְּשִׁלְהַבַּת שֶׁל גְבוּרָה. שְׁמַצַּד הַגְבוּרָה הוּא בֹא לְעוֹרֵר בְּעוֹלָם. וְזֹא אוֹתוֹן בְּנֵי הָאֲמוּנָה עוֹמְדִים וְנוֹתָנִים גְבוּרָה וְכַח לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל. וְכּוֹזָתָא נִקְרָא רְנָה שֶׁל תּוֹרָה. וְעִ"כְּ נַחֲלֵי דוּד הַמְלָכוֹת הוּא וּבְנָיו לְעוֹלָם וְלְדוֹרֵי דוֹרוֹת. וְכַאֲשֶׁר הַתְּרַנּוּלוֹ קוֹרָא וְהָאֲנָשִׁים יִשְׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם וְאִין נִתְעוֹרְרִים. הַתְּרַנּוּלוֹ קוֹרָא אֲחִיכְּ וְאוֹמְרַ מַה שְׁאוֹמְרַ. וְזֹה נִתְבָּאֵר. אֲחִיכְּ מְכָה בְּכַנְפָיו וְאוֹמְרַ. אִוִי לְפָלוּנִי נוֹיָף רַבּוֹנוֹ מְרוּחַק רַבּוֹנוֹ שְׁלֹא נִתְעוֹרֵר רּוּחוֹ וְאִינוֹ מְשַׁגִּיחַ עַל כְּבוֹד רַבּוֹנוֹ. וְכַאֲשֶׁר מֵאִיר הַיּוֹם כְּרוּז קוֹרָא עֲלָיו וְאוֹמְרַ. וְלֹא אִמְרַ אִיָּה אֵלֹהֵי עוֹשֵׂי נוֹתָן זְמִירוֹת בְּלִילָה. לְסַעוֹד לְהַשְׁכִּינָה בְּאוֹתוֹן הַזְמִירוֹת לְהִיוֹת הַכֵּל בְּחִבּוּר אֶחָד. עוֹשֵׂי. עוֹשֵׂי הַיּוֹם הִיא צִירֵךְ לְאוֹמְרַ. מַהוֹ עוֹשֵׂי. אֵלֶּא בְּשַׁעַתָּא דְבִינָא קָם בְּחִצּוֹת

בפגנות ליליא ואשתדל ברנה דאורייתא. דרכה דאורייתא לא אתקרי אלא בליליא. וכד איכו אשתכח בליליא באורייתא. כדון כד נהיר יממא קב"ה וכנסת ישראל מתקני ליה ביד חוטא דחסד. לאשתדל ליה מכלא ולאסהרל ליה בין עלאין ומתאין: רבי יהודה אמר אלא שמענא דאמר רבי אבא האי קרא סכי. איה אלוה עושי. עושה לי מצעי ליה. מסו עושי. אלא כמה דאמרת. בשעתא דאיכו קס בפגנות ליליא ואשתדל באורייתא. כד נהיר יממא אהער אברהם בהסו חוטא דליה. דכתיב זים (בראשית יד) אס מחוס ועד שרוך נעל וגו'. וקב"ה וכנסת ישראל מתקני ליה ועבדי ליה בכל יומא זריה חדשה. סה"ד אלוה עושי. וסא חוקמוס אל" ו"ה. אל" דא אברהם דכתיב האל הגדול. ו דא קב"ה. דא דא כנסת ישראל. ודא איכו אלוה. ואינון עבדין ליה לז"כ ומתקני ליה בכל יומא. ובג"כ כתיב עושי. כד"ל ישמח ישראל בעושי. אמר רבי יוסי ודאי כך סוה וכלא חד מלה: (ג-ג).

פמ

משכיל לאיתן האורחי. חסדי ה' עולם אשירה וגו'. אמר רבי יהודה האי תושבחתא אברהם אבינו אמרו. בשעה שהתיגע בעבודת הקב"ה ועשה חסד עם בני עמלא. דישתמוטון כלא לקב"ה דקב"ה שלים על ארעא. ואקרי איתן בגין דלתתקף בתקופו זים בקב"ה. חסדי ה' עולם אשירה. וכי מסערא דחסדים איתין לומרא (א) אלא סכא אתכליל סערא דשמאלא צימנא. וע"ד קב"ה נסוי לאברהם ובחין ליה (ב) וסא דאמר דילחק זר תלמין ושבע שנין סוה בהסו ומנא. ומסו נסה את אברהם. נסה את ילחק מצעי ליה. אלא נסה את אברהם דישתכח בזינא ולאשתכלל בזינא דישתכח שלים כדקא יאות. וע"ד חסדי ה' עולם אשירה: ד"ל חסדי ה' עולם אשירה. איכון חסדים דקב"ה עבד עס עלמא. לדור ודור אודיע אמונתך זפי. סיבו וקשוס דעביד עס כלא. לדור ודור אודיע אמונתך. דא מסימנותא דקב"ה דאודיע אברהם בעלמא. ודאכר ליה בפומא דכל זריין. וע"ד אודיע אמונתך זפי. וקב"ה אודיע ליה לאברהם רזא דמסימנותא. וכד ידע רזא דמסימנותא ידע דאיכו עקרא קיומא דעלמא. דבגיטיה אתברי עלמא ואתקיים. סה"ד כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. דכד ברא קב"ה עלמא חמא דלא יכיל למיקס עד דאושט ימינא עליה ואתקיים. ואי לאו דאושט ימינא עליה לא אתקיים. בגין דעלמא דא בזינא אתברי. וסא חוקמוס בהברא"ם. באברה"ם. ובג"כ כי אמרתי עולם חסד יבנה. שמים תכין אמונתך בהם. שמי"ם

משכיל לאיתן האורחי. חסדי ה' עולם אשירה וגו'. אמר רבי יהודה זה המזמור אברהם אבינו אמרו. בשעה שהתיגע בעבודת הקב"ה ועשה חסד עם בני העולם. שיכירו וידעו הכל את הקב"ה שהקב"ה מושג על הארץ. ונקרא איתן לזי שנתחזק בתוקף בו בהקב"ה. חסדי ה' עולם אשירה. וכי מצד של חסדים באים לומר (א) אלא שכאן נכלל הצד של שמאל בהימין. וע"כ הקב"ה נסה לאברהם ובחן אותו (ב) והרי נדרש שיצחק בן שלשים ושבע שנים היה בזמן ההוא. וא"כ מהו זה נסה את אברהם. נסה את יצחק היה צריך לומר. אלא נסה את אברהם שיהיה נמצא בדין ולהתכלל בדין להמצא שלם כראוי. ועל כן חסדי ה' עולם אשירה: ד"א חסדי ה' עולם אשירה. אותן החסדים שהקב"ה עושה עם העולם. לדור ודור אודיע אמונתך בפי. חסד ואמת שעושה עם הכל. לדור ודור אודיע אמונתך. זו האמונה בהקב"ה שהודיע אברהם בעולם. והזכיר אותו בפי כל הבריות. וזהו אודיע אמונתך בפי. והקב"ה הודיע לו לאברהם סוד האמונה. וכאשר ידע סוד האמונה ידע שהוא העיקר והקיום של העולם. שבשבילו נברא העולם ומתקיים. וש"כ כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. שכאשר ברא הקב"ה את העולם ראה שלא יוכל להתקיים עד שהושיט ימינו עליו ונתקיים. ואלמלא הושיט ימינו עליו לא נתקיים. לפי שצולם הזה בדין נברא. וזהו שדרשו בהברא"ם באברה"ם. ולפיכך כי אמרתי עולם חסד יבנה. שמים תכין אמונתך בהם. שמי"ם

ויו הוהר

פמ (א) כי הלא שירת וזמרה הוא מצד הגבורה ושירך דליום ולא מצד החסד: (ב) כי אברהם מצורש התחד ונתחזה כדבר נבונה ודין כדו שיתכיל גם ברינא:

שמיים באותן החסדים נתתקנו (ג) וסוד האמונה נתתקנה בהם. שאין תקון שלה אלא מתוך השמים. כרתי ברית לבחירי. זהו סוד האמונה (ד) ד"א שזהו צדי"ק שממנו נשפעות ברכות לכל התחתונים (ה) וכל חיות הקדושות כלן נתברכות משפע שהוא שנשפע להתחתונים. ולפיכך כתיב כרתי ברית לבחירי. נשבעתי לדוד עבדי. זהו סוד האמונה שהיא קיימת תמיד עם הצדי"ק (ו) וזה קיום העולם שלא יפרדו לעולם. מלבד בזמן הגלות שהשפע של הברכות נמנעת. וסוד האמונה לא נשתלם. וכל השמחות נמנעות. ומומן הוא כאשר נכנס הלידה אין שמחה נכנסת לפני המלך. ואע"פ שמכבדים אין השמחה נתעוררת אבל מבחוק עומדים ומומרים שירה. וכשמגיע חצות הלידה והתעוררת עולה מלמטה למעלה (ז) אז הקב"ה מעורר כל חילות השמים לבכיה. והוא בועט ברקיע וגודעושים עליונים ותחתונים. ואין נחת רוח לפניו מלבד בשעה שנתעוררים למטה לצסוק בתורה. שאז הקב"ה וכל אותן נשמות הצדיקים אשר עמו כלם מקשיבים ושמיים לקול ההוא. ואז נחת רוח נמצאת לפניו. לפי שמיים היום שנחרב המקדש למטה נשבע הקב"ה שלא יכנס בתוך ירושלים שלמעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים שלמטה. שנאמר (ויש"א) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר. וזה ביארו החברים. וכל אותן המפוררים עומדים מבחוק ואומרים שירה. וכל חילות השמים נתעוררים בפניהם וישראל ביום. וקדושה אין מקדישים למעלה עד שמקדישים ישראל למטה. ואז כל חילות השמים מקדישים שם הקדוש ביחד. זש"כ קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם: (א-ל:)

שמיים באותן חסדים אתתקנו (ג) וזוה דאמונה אתתקנה בהם. דלית תקוונא אלא מנו שמיים. כרתי ברית לבחירי. דא הוא רוא דמיימנותא (ד) ד"א דא איהו צדי"ק דמייסא נפקין ברכאן לכליהו תתאי (ה) כל חיוון קדישין כללו אתברכאן מהסוה גנידו דגניד לתתאי. ובג"כ כתיב כרתי ברית לבחירי. נשבעתי לדוד עבדי. דא הוא רוא דמיימנותא דאיהו קיימא דתיר בלדי"ק (ו) ודא קיימא דעלמא דלא יתבררין לעלמין. בר צומא דגלותא דגנידו דברכאן אתתענו. וזוה דמיימנותא לא אשתליס. וכל חיוון אתתענו. ומהסוה קיימא כד עייל ליליא חדוון לא עאלו קיימ מלכא. ואע"ג דחדוון לא אתערזו אכל לבר קיימי ומומרי שירתא. וכד אתפליג ליליא ואתערותא סלקא מתתא לעילא (ז) כדון קב"ה אתער כל חילי שמיא לבכיה. ובעיש ברכיעא וואדועזן עלאי ותתאי. ולית ניימא קיימא בר צומא דמתערי לתתא בצוריימא. כדון קב"ה וכל חיוון נשופין דלדיקיא דעמיס כללו ליימין וחדוון להסוה קלא. וכדון ניימא קיימא אשתכח. בנין דמיימא דאתתריב הקדשא לתתא אומי קב"ה דלא ייעול בגו ירושלים דלעילא עד דיעלון ישראל לירושלים דלתתא. דכתיב (ויש"א) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר. והא אוקמוס חביריי. וכל חיוון מומרי קיימי לבר ואמרי שירתא בתלת פלגי ליליא ומשכחן בתושבתאן ידיעאן. וכללו חילי שמיא מתערי בליליא וישראל ביממא. וקדושה לא מקדשי לעילא עד דמקדשי ישראל לתתא. וכדון כל חילי שמיא מקדשי שמיא קדישא כחדא. וה"ד קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם: (א-ל:)

אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם. אמר רבי שמעון בשעתא דימא קפיץ בגליו ותהומי עולים ויורדים (ח) שולח הקב"ה חוט אחד מצד הימין המחזיר גליו ומשכך ועפו. ואין מי שיכיר זאת. יונה ירד אל הים ונודמן לו דג שהוא שבלע אותו. איך לא יצאה נשמתו ממנו ולא פרח מגופו גיד אלא לפי שהקב"ה מושל באותו גאות הים. וגאות ההיא של הים הוא חוט אחד של מדרגת השמאל שמדומם את הים למעלה ובו הוא מתנשא. ולפלי חוט ההוא שמגיע אליו מצד הימין לא היה נשכך ועכו לעולם (ט) וכאשר חוט ההוא יורד לים והים מתאחד בו. אז נתעוררים גליו ושואגים למטרף טרף (י) עד שהקב"ה משיבם לאחור וחוזרים למקומותם. זש"כ

אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם. אמר רבי שמעון בשעתא דימא קפיץ בגליו ותהומי סלקי ונתחי (ח) קב"ה שדר חד חוטא מסערא דימינא ומשך גלגליו וסכיך זעפיה. ולית מאן דידע ליה. יונס נחת לימא ואודמן ליה הסוה כונא ובלע ליה. ה"ך לא נפקת נשמתיה מניה ולא פרחא מיר. אלא בנין דקב"ה שליש בהסוה גאותא דימא. והסוה גאותא דימא הוא חד חוטא דשמאלא דסליק ליה לימא לעילא וביס אסתלק. וחי לאו הסוה חוטא דמני ליה מסערא דימינא לא סלקא [סכיך] לעלמין (ט) [כדון דהסוה] [וכך הסוה] חוטא נחית לימא וימא את אחד ביה. כדון אתערין גלגליו ושאגן למסרף סרפא (י) עד דקב"ה אחיב לון לאחורא ותבין לאתריסו. **הס"ד**

זיו הוהר

(ג) שמיים רמן על התערת סדת הרתמים כי הוא סורכב מן חסר ונבורה. ונח רוא דאמונה שהיא סדת המלכות תקון שיה בהגיע אליה חסדים מן השמיים: (ד) מ' שהתערת סדת ברית לבחירי שהיא רוא דמיימנותא היינו סדת המלכות להשפיע לה חסדים: (ה) לפי פירוש הזה יתבאר שברית היינו שישפיע לבחירי היינו דהמלכות שפע ברכה סדר חסד: (ו) מ' נשבע לדוד היינו המלכות שלא יפירד ממנה הצדי"ק זה היסוד להפסיק ממנה השפעת השפע. אבל עיי הגלות נתכבשה השבועה: (ז) מ' התעוררות של השכינה להודיע עם עלמא דרכורא אבל הגלות טעבב לפיכך נתעורר כביה: (ח) ענין חוט שש"ע על סדת המלכות שנקראת ים. וכערת גליו היינו נ"ך וקצף שרי הדין: (ט) בלשון הוהר הצנתי ב' הנחמות. ואני בחרתי כמו שהוא כהנתקת ד"ק כי איני כובד דוחק. והבוהר יבחר. ואם שניתי השם יכפר: (י) גלי הים משל על שרי הדין חיות קטנות עם גדולות חיונקים שפע מן המלכות:

הש"ד בשוא גליו אתה תשבחם (יא) תשבחם לאינו גלי ימא. תשבחם תהדר לון לתבא לאתריהו. ד"א תשבחם. שבה הוא להם בשליש שמתנשאים בהשתוקקות למחמי (יג) מכאן כל מאן דכסוף לאסתכלא ולמנדע. אפי"ג דלא יכול (דלא יבני ליה כסא) שבהא איסו דליה וכלאו משבחן ליה : (א-טט) :

צדק ומשפט מכון כסאך. אמר רבי שמעון לך ומשפט אינו תרין בוליון תקוה תקוה דכורסיה דמלכא (יג) ואינון שירותא ושלימותא דכל מהימנותא. ובהי מתערין כל דינו לעילא ותהא. וכלא סתים במשפט. ולך מהאי משפט אתון. ולזמין קרין לה ומלכי לך מלך שלם. וכד מתערין דינו ממשפט כלאו רחמי כלאו בשלימו. דליהו מבסס להאי לך ודינו מתקנין. וכלאו נחתי לעלמא בשלימו ברחמי. וכדן איסי שעתא דמתחברין דכר וקוצא. וכל עלמין כלאו ברחמי ובחזותא. וכד אסגיא חזי עלמא ואסתאבה מקדשא. ודכורא אתרחק מן קוצא וחילא תקיפא שריא לאתרא (יד) ווי לעלמא דמתון כסהו ומנא מהאי לך. כמה חזילי סריקין מתערין בעלמא. כמה זכאין מסתלקין מעלמא. וכל כך למה. בגין דאתרחק דכורא מן קוצא. ומשפט לא קרב בלך דא. ועל האי כתוב (משלי יג) ויש כספה בלא משפט. דמשפט אתרחק מהאי לך ולא אהבסמא. ולך יקא מאתר אתרא : (ג-לא) :

חסד ואתה יקדמו פיך. פתח רבי אלעזר ואמר. כתוב (ישעי"ט) והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת באהל דוד שופט ודורש משפט ומהיר צדק. הרי נתבאר שמצד הימין הוא (שלמעלה מצלה) נתתן הכסא למטה (טו) שהרי הקב"ה התקין לכסא הזה בחסד. וישב עליו באמת. שהוא תקון החותם של הכל. ואינו יושב על כסא שהוא אלא בחותם הזה שהוא אמת. באהל דוד. שהוא כסא הבית למטה. שופט ודורש משפט ומהיר צדק. שופט מצד הימין. ודורש משפט מצד של רחמים. ומהיר צדק. היינו כסא הדין שהוא בית דין שלמטה : (ג-כ) :

אשרי העם ידעי תרועה וגו'. אמר רבי שמעון ביום של ראש השנה כאשר הקב"ה קיים בדין על העולם. וצד הרע הוא בא לקטרג. אז מתאספין מלאכים כלם מעוטרים ועומדים לפני הקב"ה על זמן ההוא מה כתוב (שיר ג) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. מציץ כמי שמשגיח דרך נקב קטן. שרואה ואינו רואה כל מה שנצרך. ואח"כ משגיח מן החלונות. מקים השגחה יתרה שפותח פתחים לרחם על הכל. אלו

הש"ד בשוא גליו אתה תשבחם (יא) תשבחם לאינו גלי ימא. תשבחם תהדר לון לתבא לאתריהו. ד"א תשבחם. שבה הוא להם בשליש שמתנשאים בהשתוקקות למחמי (יג) מכאן כל מאן דכסוף לאסתכלא ולמנדע. אפי"ג דלא יכול (דלא יבני ליה כסא) שבהא איסו דליה וכלאו משבחן ליה : (א-טט) :

צדק ומשפט מכון כסאך. אמר רבי שמעון לך ומשפט אינו תרין בוליון תקוה תקוה דכורסיה דמלכא (יג) ואינון שירותא ושלימותא דכל מהימנותא. ובהי מתערין כל דינו לעילא ותהא. וכלא סתים במשפט. ולך מהאי משפט אתון. ולזמין קרין לה ומלכי לך מלך שלם. וכד מתערין דינו ממשפט כלאו רחמי כלאו בשלימו. דליהו מבסס להאי לך ודינו מתקנין. וכלאו נחתי לעלמא בשלימו ברחמי. וכדן איסי שעתא דמתחברין דכר וקוצא. וכל עלמין כלאו ברחמי ובחזותא. וכד אסגיא חזי עלמא ואסתאבה מקדשא. ודכורא אתרחק מן קוצא וחילא תקיפא שריא לאתרא (יד) ווי לעלמא דמתון כסהו ומנא מהאי לך. כמה חזילי סריקין מתערין בעלמא. כמה זכאין מסתלקין מעלמא. וכל כך למה. בגין דאתרחק דכורא מן קוצא. ומשפט לא קרב בלך דא. ועל האי כתוב (משלי יג) ויש כספה בלא משפט. דמשפט אתרחק מהאי לך ולא אהבסמא. ולך יקא מאתר אתרא : (ג-לא) :

חסד ואתה יקדמו פיך. פתח רבי אלעזר ואמר. כתוב (ישעי"ט) והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת באהל דוד שופט ודורש משפט ומהיר צדק. הרי נתבאר שמהצד הימין הוא (שלמעלה מצלה) נתתן הכסא למטה (טו) שהרי הקב"ה התקין לכסא הזה בחסד. וישב עליו באמת. שהוא תקון החותם של הכל. ואינו יושב על כסא שהוא אלא בחותם הזה שהוא אמת. באהל דוד. דליהו כי כסיה לתתא. שופט ודורש משפט ומהיר לך. שופט מסערא דדיקא. ודורש משפט מסערא דרחמי. ומהיר לך. איסו כרסיה דדיקא דליהו כי דינא לתתא : (ג-כ) :

אשרי העם ידעי תרועה וגו'. אמר רבי שמעון ביום של ראש השנה כד קב"ה קאים דייקא על עלמא. והסו סערא בישא אפי לאסתאה. כדן מתכנסי מלאכיא מתערין כלאו קיימי קמי קב"ה. כסהו ומנא מאי כתוב (שיר ג) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. מציץ כמאן דלשגח מאתר דיקא. דחמי ולא חמי כל מאי דאלטרין. ולבנת משגיח מן החלונות. אתר אשגוחתא יפיר דפתח פתחין לרחמא על כלא. אלן

דיו הוהר

(יא) כונתו שיה הכתוב אומר ב' עינים אתה סוגל בגאות הים. היינו סערי וקצף הים מצד שרי הדין דהשקיש אותו ע"י ענשפט אפי חוט של חסד מצד הימין. ועוד ענין אחר שכאשר מתחיל השפע מצד הימין לבוא אליה או לתרוממו גליו וכלם שואנים למרן. אב"י ואתה תשבתם להרגיעם בשפע ולהושיבם ע"י בקי"ת. וזהו ענין של בשוא גליו אתה תשבתם : (יג) פ"ה שמשתוקקים להסתכל בהגיע השפע למצבות. אב"י זה סוד. ואמ"ר ש"ל ההשתוקקות להבין ענין שבקדושה טוב היא : (יג) משפט היינו מרת הרחמים כו"ל ע"פא דכדורא. וצדק היינו המלכות מרת הדין כו"ל ע"פא דנוקבא. וענין זה הוא התחלת יסוד האמונה לנרנ"ג כעבודתנו הורגותם להמשין שפט מן השמים : (יד) זה סמאל"ה השטן המקטרג התובע ממיד דינים ועונשין : (טו) פ"ה מן ג' ספירות הראשונות נאצלת סוד המלכות. כידוע בסוד כתר עינין איזהו כתר מלכות ועליהו אתמר סגיד פראשית אמרתי :

אלו החלונות ואלו החרכים עומדים כלם לאחר כל תפלות העולות מלמטה למעלה. ולהשיג בהן להכניסן לפני הקב"ה. וכאשר הקב"ה משגיח על העולם הוא מביט באותן החלונות ובאותן החרכים ומרחם על הכל. ובכן כאשר ישראל תוקעים בשופר הזה. ונתעורר מלמטה זה הקול היוצא מן השופר נכדל מאש מים ורוח. בשביל לעורר קול העליון היוצא מתוך השופר ההוא (טו) שהוא כדמיון הזה כולל באש ובמים ורוח. או כרוז יוצא ומכריז בכל הרקיעים ואומר. קול דודי הנה זה בא וגו' משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. ובכן יודעים כלם שהרי הקב"ה מרחם על ישראל ואומרים. זכאים הם ישראל שיש להם עצה כזאת בארץ. בשביל לעורר רחמים מלמעלה ועל זה כתיב אשרי העם יודעי תרועה. ודאי שיודעי תרועה משברים תרועה היא שהוא רין הקשה שכלם נדונים בו (ג-רנ) ולא כתוב שומעי או תוקעי תרועה. אלא יודעי תרועה. כגון החכמים הדרים באויר של ארץ הקדושה הם יודעי תרועה. הסוד של תרועה כמו שכתוב (תהלים ג) תרועה בשבט ברזל. איזה עם כישאל היודעים סודות העליונים של רבונם ליכנס לפניו ולהתקשר בו. וכל אותן היודעים סוד התרועה יתקרבו ללכת באור פניו של הקב"ה. וזהו אור הראשון שגגנו הקב"ה לצדיקים. וע"כ נצרך לדעת התרועה. בשביל לשבר שרי הדין שלא ישלטו ביום הזה. וכאשר רחמים נתעוררים כל מאורות העליונים מאירים מצד זה ומצד זה. ובכן (משלי יז) באור פני מלך חיים (ג-רא) רבי אלעזר אמר. ביום של ראש השנה שרי הדין שרי יבבא וידלה כלם גמצאים ביום ההוא לפני הקב"ה. וכמה שרים טועני הדין נתעוררים העולם. וישראל מתפללים תפלות ביום ההוא ומבקשים ומתחננים לפניו ותוקעים בשופר. והקב"ה מרחם עליהם ומספק הדין לרחמים. וכל העליונים והתחתונים פותחים ואומרים אשרי העם יודעי תרועה. ולזאת נצרך ביום ההוא שזה התוקע ידע ויבין עיקר הדבר. ויכוון בה בתרועה ויעשה הדבר בחכמה. ועל זה כתוב אשרי העם יודעי תרועה. ולא כתוב תוקעי תרועה. וזה נתבאר : (ג-קמט):

מי גבר יחיה ולא יראה מות וגו'. אמר רבי שמעון בוא וראה כל מי שבא להטהר בעולם הזה בהצד של טהרה. מטהרים לו במקום ההוא שנקרא סוד האמונה (יז) כי כמה מדרגות יש וכמה ממונים שכלם עומדים לקרב את האנשים לעבודת הקב"ה ולטהר אותם. ומי שבא להטמא מטמאים אותו בצד האחר ההוא שהוא טמא. שהרי כמה מדרגות וכמה ממונים יש שעומדים כלם לטמא לאנשים. וכל הקרב אליהם ובא

אלו חלונות ואלו חרכים קיימי כלנו לאחד כל ללוהין דסלקון מתתא לעילא. ולא שבחא צהו לאשלא לון קמי קב"ה. וכד קב"ה אשגח על עליא אסתכל באלין חלונות ובאלין חרכים וחיס על כלל. וכדון כד ישראל תקעין צהוי שופר. ואהער מתתא האי קלל דנפיק משופר כליל מאשא ומיא ורוחא. בגין לאתערא קול עלאה דנפקא מנו הסוא שופר (טו) דאיהו כנוגל דל כליל באשא ובמיא ורוחא. כדון כרוחא נפקא ואכריז בכללו רקיעין ואמר. קול דודי הכה זה בא וגו' משגיח מן החלונות מליץ מן החרכים. וכדון ידעי כללו דהא קב"ה חיים עלייהו דישראל ואמרי. זכאין אינון ישראל דאית לון עינא בארעא. בגין לאתערא רחמי מליעלא. כדון כתיב אשרי העם יודעי תרועה. ודאי יודעי תרועה מתבני הדין תרועה דאיהו דינא קמיא דכלל אהדנו ביה (ג-רנ) ולא כתיב שומעי או תוקעי תרועה. אלא יודעי תרועה. כגון הכימין דדירין באיורא דארעא קדושא אינון יודעי תרועה. רוא דתרועה כמה דכתיב (תהלים ג) תרועה בשבט ברזל. מאן עמא כישאל לידעין רזין עלאין דמאריהון למיילא קמיא ולא תקשר ביה. וכל אינון יודעי רוא דתרועה יתקרבו למיחך בצור פניו דקב"ה. ודל אור קדמא דגינו קב"ה ללדיקיא. וע"ד אלספירך למנדע לה. בגין לתבא מאריהון דדינא דלא ישלטון צהוי יומא. וכד רחמי מתערין כלנו בוליון עלאין נהרין מהאי גיסא ומיהאי גיסא. כדון (משלי יז) באור פני מלך חיים (ג-רא) רבי אלעזר אמר. ביומא דראש השנה מאריהון דדינון מאריהון דיבבא ויללא כלשו כסיחין צהויא יומא קמי קב"ה. וכמה מארי תריסין אתערו צהויא יומא. וכלשו קיימי תחות הסוא כרסיא דינא דעלמא. וישראל מללאן לזאת צהויא יומא ובצאן ומתמנן קמיא ותקעין בשופר. וקב"ה חיים עלייהו ומספק דינא לרחמי. וכל עלאי ותתאי פתוי ואמרי אשרי העם יודעי תרועה. ועל דל בעינין צהויא יומא דהאי דהקע ידע עקרא דמלה. ויכוון ביה בתרועה ועיבד מלה בצחמא. וע"ד כתיב אשרי העם יודעי תרועה. ולא כתיב תוקעי תרועה. והא אתמר : (ג-קמט):

מי גבר יחיה ולא יראה מות וגו'. אמר רבי שמעון פא חוי האי מאן דאחי לאתדבחה צהוי עליא בעשרא דדכיא. מדכאין ליה צהויא אחר דאקרי רוא דמאריהון (יז) דכמה דרגין אינון וכמה ממין דכלשו קיימא לקרבא לבני נבא לפתיעי דקב"ה ולדבחה ליה. ונאלן דאחי לאתבאבא מסבין ליה צהוי סערא אחרא דאיהו מסבא. דהא כמה דרגין וכמה ממין כללו קיימי לסבאבא לון לבני נבא. ומאן דיקרב צהו ואחי

זיו הוהר

(טו) ההוא שופר היינו עולם הבנה. וקול ט"ש שופר אש מים רוח זה התפארת שיוצא מן הבנה והוא הכולל של חסד ובורה והיינו אש מים ורוח. וזו כוון דוא שראית הבנה כסוד הדינים ובעבור הדינים : (יז) רוא דמאריהון או המלכות והשכינה הדרושה וזו יבונה זה ענה האחרים נקבא דקריפה לטמא ליה הנא להבא. על דרך יחשבינה הקדושה עורת לטהר ליה הנא להטוי

ובא להמשך אחר צד הרע ההוא. עליו כתוב מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שאול סלה. מי הוא האיש שנברא בעולם שלא יראה מות ההוא שכל העולם נמשכים אחריו. שהרי בזמן ההוא שבא האדם ליתן דין וחשבון לפני רבונו טרם שיוצא מעולם הזה אז רואה אותו. וזה נתבאר: (ב-רסג.)

ואתי לאתמשכא בתר הסוא סערא בישא. עליה כתיב מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שאול סלה. מאן איהו בר נש דאתברי בעלמא דלא יתמי מותא הסוא דכל עלמא אתמשכאן אבתריה. דהא ביהסוא זמנא דאתי ב"כ למיבב חושבנא קמי מאריה עד לא יפוק מהאי עלמא תמי ליה. וסא אוקימנא: (ב-רסג.)

צ

ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמנים שנה ורהבם עמל ואון וגו'. למדנו שמדרגת צד"ק שהיא השביעית שנת השמיטה (ה) באותה מדרגה נשתלמו ימי האדם כאשר נשלמו שבעים שנה כנגד שבוע המדרגות. עשר לכל מדרגה. זש"כ ימי שנותינו בהם שבעים שנה. איזה בהם. באותן ימים ושנים שלמעלה. ואם בגבורות שמנים שנה. בוא וראה בנים חיים ומזונות לא בזכות הדבר תולה. והיינו סוד אותן ז' המדרגות שבהן זכות וחובה בסוד של חסד וגבורה. שא"כ לא היה לו לאדם לחיות יותר משבעים שנה. אלא במזל העליון הקדמון לכל הדבר תולה (ז) ולפיכך הוא מוסיף על ימי כל אדם כרצונו: (א-רנו:) אמר רבי יהודה בשעה שנלכדות רגלי האנשים ונגמרו ימי חייה. יום ההוא נקרא יום ימי להשיב רוחו אצלו. למדנו שבשעה ההיא פוקד כתר הקדוש ההוא על רוחו. ומי הוא. היינו שכתוב ימי שנותינו בהם שבעים שנה. והוא כתר השביעי לכל (ג) ואם מצד של גבורה הוא בא כתוב ואם בגבורות שמנים שנה. כי הכתר של גבורה הוא שמיני (ד) מכאן ולהלאה אין מקום להמשך (ה) כמש"כ ורהבם עמל ואון. במקום שלא נודע היסוד אין הבנין מתקיים: (א-ריו.)

יירי נעם ארני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. אמר יהודי ההוא כתוב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וגו'. עולם הבא נקרא נעם (י) וכאשר נתעורר עולם הבא כל חדוה וכל טוב וכל הארות וכל חירות שבועולם נתעורר. ולפיכך נקרא נעם. וע"ז למדנו שרשעי הגיהנם בשעת כניסת שבת נוחים כלם. ויש להם חירות ומנוחה. ובשעה של מוצאי שבת נצרך לנו לעורר חירות העליונה עלינו. שנמצל מעונש ההוא של הרשעים שחוזרים ונידונים משעה ההיא ולהלאה. ונצרך לנו להתפלל ולומר ויהי נעם אדני אלהינו עלינו וגו' (י) זה הוא נעם העליון חירות של הכל. וזהו שכתוב דרכיה דרכי נעם וגו': (א-קז:)

ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. בוא וראה אם נזדמן לו לאדם עשיית מצוה ויכוון בה זכאי

צ

ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמנים שנה ורהבם עמל ואון וגו'. תאלא דרנא דלד"ק דאיהו שביעאה שנת השמיטה (ה) ביהסוא דינא אשתלמו יומיו דבר נש כד אשתלמו שבעין שנין לקבל שבוע דרגין. עשרה לכל דרנא. הס"ד ימי שנותינו בהם שבעים שנה. מאן צהס. צליון יומין וצנין לעילא. ואם בגבורות שמנים שנה. תא חזי בני חיי וזווי לאו בזכותא גליא מלתא. ורא דליונין שבוע דרגין דצחון זכות ומיבב צדוק דהסד וגבורה. דאי הכי לא סוס ליה לצ"כ למימי חזי בר משכבין שנין. אלא צמולא עלאה עתיקא דבלא תלין (ג) בנ"כ איהו מוסיף על יומיו לכל בר נש כרעותיה: (א-ריו:) אמר רבי יסודס בשעתא דמתלכדן רגליו דבני נשא ויומיו אתקריצו. הסוא יומא אתקרי יום ימי לאתבב רוחיה ליה. תאלא ביהסוא שעתא פקדא הסוא כתרס קדישא על רוחיה. ומאן איהו. דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה. והוא כתר שביעאה דכלא (ג) ואם מסערא דגבורה קאתי כתיב ואם בגבורות שמנים שנה. דכתרא דגבורה תיזילאה סיה (ד) מכאן ולבלאה לית אתר להמשך (ה) כד"א ורהבם עמל ואון. באתר דלא סיה יסודא צמיא לא אתקיים: (א-ריו:)

נעם ארני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. אמר הסוא יודאי כתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וגו'. עלמא דאתי אקרי נעם (י) וכד אתער עלמא דאתי כל חדו וכל טיבו וכל נהורין וכל חירו דעלמא אתער. ובנ"כ אקרי נעם. וע"ז תינן דחייבי דניהסס בשעתא דעאל שבתא תיחין כלסו. ואית לסו חירות ותיחא. ובשעתא דפסיק שבתא אית לן לאתערא חירו עלאה עלנא. דכתיב מסהוא עונשא דחייביא. דאתדכו ואתדכו מסהוא שעתא ולהלאה. ואית לן לאתערא ולימא ויהי נעם אדני אלהינו עלינו וגו' (י) דא סוא נעם עלאה חירו דכלא. ובנין דא כתיב דרכיה דרכי נעם וגו': (א-קז:)

ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. תא חזי אי זודמן ליה לצ"כ נש עובדא ויכוון ביה זכאה

זו הזהר

ז (ה) זו סדת המלכות ספירה השביעית בן ספירת חסד: (ב) מי בכפירת הבינה שהיא הקדמון לו הכפירות של ימי הבנין מעשה בראשית: (ג) זו המלכות: (ד) זו הבינה שהיא ספירה השמינית מלמטה למעלה: (ה) מי שאחר שבנים שנה אין לומר עוד שתולח החיות בשעור וקצבה. כיון שאין השנה שלנו מגעת שמה: (ו) זה עולם הבינה: (ז) רצה לומר אדני מלכות. אלהינו בינה:

וכאי הוא. ואף גם אם אינו מכוון בה וכאי הוא כיון שעושה מצות רבונו. אבל אינו חשוב כמי שעושה ברצון הלב לשמה ומכוון בה במחשבה של הסתכלות בכבוד רבונו. שהרי ברצון הלב ובמחשבת המוח תולה הענין של לשמה. ובעשיה שלמטה לשמה נתעלה העשיה למעלה ועושה התיקון כראוי. כדמיון זה במצוה הגוף נתתקן מעשה הנפש ע"י הרצון והמחשבה ההוא. כיון שהקב"ה חפץ ברצון הלב וכחשבת המוח של האדם. ואפילו הכי אם חסר רצון הלב ומחשבת המוח שהוא העיקר. על זה התפלל דוד ואמר ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. שהרי אין כל אדם מבין לעשות ברצון הלב ומחשבת המוח לגרום לתיקון הראוי. והוא יעשה המצוה [בלי כונה הראויה]. וע"ז התפלל דוד תפלה זו ומעשה ידינו כוננה עלינו. מהו כוננה עלינו. שהקב"ה יכוון ויתקן התיקון למעלה כראוי. עלינו. אע"פ שאין אנו יודעים לכוון הכינות. אלא שאנו עושים העשיה בלבד. ומעשה ידינו כוננה. למי. לאותה המדרגה שנוצרך להגיע אליה. התיקון כוננהו (ה) בחבור אחד עם האבות שתהיה מתקנת עמהם כראוי ע"י עשיית מצוה זו: (ב-ג:)

וכאה איכו ואע"ג ללא מכוון ביה זכאה איכו דעביר פקודא דמאריה. אבל לא אסתשיב כמאן דעביר ברעותא לשמה ויכוון ביה ברעותא דאסתכלותא ביקרא דמאריה. דהא ברעותא הליא מלה לשמה. ובעובדא דלתתא לשמה אסתלק עובדא לעילא ואתתקן כדקא יאות. כגוונא דא בעובדא דגופא אתתקן עובדא דכפשא כהסוא רעותא. דהא קב"ה בעי לבא ורעותא דבר נש. ואפילו הכי אי לאו תמן רעותא דלבה דלוי עקרא דכלא. על דא ללי דוד ואמר ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. דהא לית כל בר נש חכים לשואה רעותא דלבה לתקנא כלא. ויעביר עובדא דמלה [בלי רעותא דלבה]. ועל דא ללי דוד ללותא דא ומעשה ידינו כוננה עלינו. מהו כוננה עלינו. כוננה ואתקן תקוה לעילא כדקא יאות. עלינו. אע"ג דלית אן ידעין לשואה רעותא. אלא עובדא בלחודו. ומעשה ידינו כוננהו למאן. להסוא דרגא דאקטריך לתתקנא כוננהו (ח) בחבורא חדא כחבטן למסוי מתתקנא כהון כהאי עובדא כדקא יאות (ב-ג:)

צא

יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן. כתוב (משלי כב) ערום ראה רעה ונסתר. במה נסתר האיש מאותן הרינים והקטרוגים שלא ישלטו עליו. בתשובה. זש"כ יושב בסתר עליון. זו אם העליונה שהיא הבינה עולם הנסתר. עליון ממנה עולם החכמה שאינו ניכר אלא בהבינה. בצל שדי יתלונן. זו אם התחתונה צל של שדי" שהוא נקרא אות ברית קודש ונאמר בו אך בצלם יתהלך איש. וזו שכינה התחתונה שהיא צלמו של הקב"ה: (ח"ו חס"ב)

יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אלף לא יגש. פתח רבי אבא ואמר (אייב יג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו. ויחוננו ויאמר פדעו מרדת שחת מצאתי כפר. מקראות האלה יש לעיין בהם. וכי אין נגלה הכל לפני הקב"ה שהוא נוצר למלאך שיאמר לפניו טוב או רע. אלא בוא וראה במקרא זה נמצא בירור הדבר. שכתוב אם יש עליו מלאך מליץ אחד. אם לא נכתב יותר היה נכון. אבל מלאך מליץ אחד מני אלף כתוב. ומי הוא. זה הוא המלאך הממונה להיות עם האיש בצד השמאל. שכתוב יפל מצדך אלף. וזה הוא צד השמאל. כיון שכתוב אחריו ורבבה מימינך. ואחד מני אלף זה הוא יצר הרע שהוא אחד המיוחד מאותן האלף שהם לצד השמאל. לפי שהוא עולה למעלה ונוטל רשות [להסתיין לקטרג ולהעניש]. וע"כ אם האדם הולך

צא

יושב בסתר עליון כלל שדי יתלונן. כתיב (משלי כב) פרום ראה רעה ונסתר. במאי נסתר בר נש מאלף דיון וקטרוגין ללא ישלטון עליו. כתיובתא. הס"ד יושב בסתר עליון. דא אמר עלאה דלוי סתר. עליון מינה דא חכמה ללא אשתמודע אלא כה. כלל שדי יתלונן. דא אמר תתאה לל דשד"י דלויס אות ברית קודש דאתמר ביה אך כללם יסתלק איש. ודא שכינתא תתאה דלויס ללמו דקב"ה: (ח"ו חס"ב)

יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אלף לא יגש. פתח רבי אבא ואמר (אייב יג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו. ויחוננו ויאמר פדעו מרדת שחת מלאתי כפר. הו קראי אות לאסתכלא בהו. וכי לא אתגלי כלל קמי קב"ה דלויס דריך למלאכא דיימא קמייה טב או ביש. אלא תא חוי כהאי קרא תשכת ברירא דמלה. דכתיב אם יש עליו מלאך מליץ אחד. אי לא הוה כתיב יתיר יאות הוא. אבל מלאך מליץ אחד מני אלף כתיב. ומאן אישו. דא הוא מלאך דיימא עמיס דבר נש בסתר שמאלא. דכתיב יפל מצדך אלף. ודא הוא ספרא דשמאלא. דכתיב בתריס ורבבה מימינך. ואחד מני אלף דא הוא יצר הרע דלויס אחד מאינון אלף דהו לסער שמאלא. בנין דלויס סליק לעילא וכעיל רשו [לאספגא לקטרגא ולאגשגש]. וע"ד אי כ"ג

דיו הוהר

(ח) זו המכות דחבר אותה עם האבות. פי' עם חסד נבונה תפארת עלמא דדבורא דקבל שפע עבור בנייה וכל החבר:

חולץ בדרך האמת אותו יצה"ר הוא עבד לו. כמו שכתוב (משלי יב) טוב נקלה ועבד לו. ואז זה היצה"ר עצמו עולה ונעשה מליץ ואומר לפני הקב"ה זכות על זה האדם. ובכן הקב"ה אומר פדעוה מרדת שחת מצאתי כפר : (א-קעז) :

לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך. אמר רבי יוסי בשעה שהאדם בא להטהר רוח טמא שהוא נכנע לפניו ואינו יכול לשלוט עליו. ובכן כתיב לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך. לא תאנה אליך רעה. זו ליילית. ונגע לא יקרב באהליך. אלו שאר מויקים. וזה נתבאר ונדרש. רבי אלעזר אמר הרי אמרנו שלא יצא אדם יחידו בליילה. וכל שכן בשעת מולד הלבנה שהיא חסרה וזה נתבאר. שהרי אז רוח טמא שולט. וזה הוא רוח רעה. אזו רעה. זה נחש הרע. ונגע. זה הוא מי שרוכב על הנחש. רעה ונגע כאחד הם. ועוד למדנו שנגע אלו נגעי בני אדם שיצאו מן אדם. שהרי כל אותן השנים שלא קרב אדם אל אשתו רוחות טמאות היו באות אליו ומתחממות ממנו והולידו ממנו. ואלו נקראין נגעי בני אדם. וזה ידוע שכאשר האדם בחלמו ואינו שולט בגופו שהגוף נרדם. רוח טומאה בא ושורה עליו. ויש לפעמים שרוחות נקבות טמאות באות ומתקרבות אליו ומושכות אותו בתאוה עמהן. ומתחממות ממנו ויולדות אח"כ רוחות ומויקים. ולפעמים נתגלים כדמיון אנשים. מלבד שאין להם שערות בראשם. ובכל נצרך לאדם להשמר מפניהם. ויזהר ללכת בדרכי התורה ולא יטמא עמהם : (א-קעז) :

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. אמר רבי יהודה מקרא זה ביארו החברים שהרי בשעה שהאדם נולד בעולם מיד נזדמן אליו יצר הרע. שהוא מקטרג לו לאדם תמיד. כמש"נ (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ. מהו חטאת רובץ. זה יצר הרע. ורוד גם כן קרא לו חטאת. שכתוב וחטאתי נגדי תמיד. לפי שהוא עושה לו לאדם בכל יום שיחטא לפני רבונו. ויצר הרע זה אינו סר מן האדם מיום שנולד עד עולם. ויצר הטוב בא לאדם מן היום שבא להטהר. ומתי בא האדם להטהר. כאשר הוא בן י"ג שנים. שאז נזדוג האדם עם שניהם. אחד מימין ואחד משמאל. יצר הטוב לימין ויצר הרע לשמאל. ואלה הם שני מלאכים ממש ממונים. והם נמצאים תמיד עם האדם. וכאשר בא האדם להטהר אז יצה"ר הוא נכנע לפניו והימין שולט על השמאל. ושניהם נזדוגים לשמור לו לאדם בכל דרכיו שהוא הולך. וז"ש כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך : (א-קעז) :

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. פתח רבי פנחס ואמר כתיב (שמות טז) ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה. מקרא זה ביארו החברים שביום השבת צריך האדם לשמוח ביום ובלילה. וצריך לערוך השלחן שלשה פעמים בשלש סעודות. סעודת הלילה סעודת היום וסעודת הערב. כנגד שלשה היום היום היום. ובוא וראה כאשר בא האדם מבית הכנסת בליל שבת באים עמו מלאכים קדושים מצד זה ומלאכים מצד זה

אילו בחרת קשט הסוף ילך הרע איסו עבד לו. כמה דאחמר (משלי יב) טוב נקלה ועבד לו. כדון איסו סליק ואתעביד סניגורא ואמר קמי קב"ה זכו עליה דבר נש. כדון קב"ה אמר פדעוה מרדת שחת מלאחי כפר : (א-קעז) :

לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך. אמר רבי יוסי בשעתא דלתי בר נש לאתדכאה הסוף רוח מסאבא אתכפיה קמיה ולא יכול לשלטה עליו. וכדון כתיב לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך. לא תאנה אליך רעה. ולא לילית. ונגע לא יקרב באהליך. אלו שאר מויקים. והא אוקמוס ואתמר. רבי אלעזר אמר הא אמרן ללא יפוק ז"נ יחידאה בזליילא. וכל שכן בזמנא דסירא אתבריאת וסיה חסרה ואוקמוס. דהא כדון רוחא מסאבא שלטה. ודא הוא רוח רעה. מאן רעה. דא חויא בישא. ונגע. דא הוא מאן דרכיב על חויא. רעה ונגע כחדא אינון. ותו תנין דנגע אליו נגעי בני אדם דנפקו מחדס. דהא כל אינון שנין דלא קריב אדם עם אתתיה רוחי מסאבא הוו קא אתיין ומתחממן מניה ואולידן מניה. וסני אקררון נגעי בני אדם. והא אמרן דכד ז"נ בחלמיה ולא שליט בגופיה ונפא אשתכח. רוח מסאבא אתיא וסריא עליה. ואזת ומנין דרוחי נוקבין מסאבין אתיין וקרבין צהדים ומשכין ליה צהדיהו. ומתחממן מניה ואולידו לבתר רוחין ומויקים. ולומנין אתחניין כחיו בני נשא. בר הליה לון שפירא ברישא. ובכלא אית ליה לבד נש לאסתמרא מוקמיהו. בזיו דיסך בצרחי דאורייתא ולא ישתאב צהדיהו : (א-קעז) :

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. אמר רבי יהודה סאי קרא אוקמוס חזריא דהא בשעתא דבר נש אתי לעמא מיד אודמן צהדים ילך הרע. דאיסו מקטרג ליה לז"נ תדיר. כד"א (נבא"ב ד) לפתח חטאת רובץ. מהו חטאת רובץ. זה יצר הרע. ורוד סני נמי קרייה חטאת. דכתיב ומלאחי נגדי תמיד. בגין דאיסו עביד ליה לז"נ כל יומא למחסי קמי מאריה. וילך הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתוליד לעלמין. וילך הסוב אתי לז"נ מיומא דלתי לאתדכאה. ואימתי אתי ז"נ לאתדכאה. כד איסו צר תליסר שנין. כדון אודווג ז"נ צתרווייהו. חד מימינא וחד משמאלא. ילך טוב מימינא וילך רע לשמאלא. ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממונין. ואינון משתכחין תדיר צהדים דבר נש. אתי ז"נ לאתדכאה הסוף ילך הרע אתכפיה קמיה שליט ימינא על שמאלא. ותריוויהו מודווגין לעטרא ליה לז"נ בכל רחוייהו דהוא חיל. הס"ד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך : (א-קעז) :

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. פתח רבי פנחס ואמר כתיב (שמות טז) ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה. סאי קרא אוקמוס חזריא דביומא דשבתא צ"נ ז"נ למחדי ביממא ובזליילא. וצעי לתקא פתורא תלת זמנין בתלת סעודתי. סעודתא דליליא סעודתא דיומא וסעודתא דרמשא. לקבל תלת היום היום היום. ותא חוי כד אתי ז"נ מבי כנישתא בזליילא דשבתא יסוון עמיה מלאכין קדישין סאי גיסא ומלאכין סאי

זה. והשכינה על כלם כאם על בנים. ובשעה זו יפול מצדך אלף ורובבה מימינך וגו'. רק בעיניך תביט וגו'. כי אתה ה' מחסי וגו'. לא תאנה אליך רעה וגו'. כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך. וכל זה אם האדם נכנס לביתו בשמחה ומקבל אורחים בשמחה. וכאשר תראה השכינה והמלאכים נרות דולקים השלחן ערוך ואיש עם אשתו בשמחה. שלחן זה הוא שלחן אשר לפני המלך הקדוש. והרי זה שלחן מעוטר. ובאותה שעה השכינה אומרת זה שלי הוא. ישראל אשר בך אתפאר. ואם לא כן. השכינה הולכת משם והמלאכים הקדושים עמה. ובא יצר הרע עם חילותיו ומתחברים עמהם. והוא אומר זה שלי הוא ומן החילות שלי הוא. ומיד שורה עליו ומטמא אותו. ונסתלק י"ה מהם ונשאר אש מן איש ואש מן אשה ואכלתן. ובוא וראה מלאכים קדושים ומלאכים טמאים הולכים עם הזדונים בכל מקום שהוא הולך. ואם אדם זכאי הוא נזדוגים לו מלאכים הקדושים וישמרו אותו בכל מקום שהוא הולך. וז"ש כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך. ואם לא כן ישלטו עליו מלאכים טמאים ונסתלקים ממנו מלאכים הקדושים: (י"ח)

כי בי חשק ואפלטו אשגבוה כי ידע שמי. אמר רבי שמעון כאן אני רוצה לגלות דבר. בוא וראה כל מי שיודע לסדר עשיית מצות כראוי ולסדר דבריו רפ"ת כראוי. הרי זה בודאי גורם התעוררות אצל הקב"ה. להמשיך ענינים עליונים הטובים. ואם תשאל אי"ה הזא כלם יודעים לסדר עשיית המצות ולסדר התעלות. ומה היא חשיבות הצדיקים שיודעים עיקר התפלה ומעשה המצות. ויודעים לכוון הלב והמחשבה. יותר מאותן אחרים שאין יודעים כל כך. אלא אלו שאין יודעים עיקר העבודה כל כך. אלא שיודעים רק הסדר שלהם בלבד ולא יותר. הם בכחם להמשיך עליהם השפעה רק מאחורי כתפיו של הקב"ה (א) כי אין עבודתם טסה באויר שנקרא השגחה (ב) ואלו שיודעים ומכוונים הלב והמחשבה ממשכים ברכות ממקום המחשבה. והשפע נמשכת בכל השרשים והענפים בדרך ישר כראוי. עד שנתברכים עליונים ותחתונים. והשם הקדוש העליון מתברך על ידיהם (ג) אשרי חלקם

ניסא. ושכינתא על כלהון כלימא על בנין. ובהאי שעתא יפול מלך אלף ורובבה מימינך וגו'. רק בעיניך תביט וגו'. כי אתה ה' מחסי וגו'. לא תאנה אליך רעה וגו'. כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך. וכל זה אם האדם נכנס לביתו בשמחה ומקבל אורחים בשמחה. וכאשר תראה השכינה והמלאכים נרות דולקים השלחן ערוך ואיש עם אשתו בשמחה. שלחן זה הוא שלחן אשר לפני המלך הקדוש. והרי זה שלחן מעוטר. ובאותה שעה השכינה אומרת זה שלי הוא. ישראל אשר בך אתפאר. ואם לא כן. השכינה הולכת משם והמלאכים הקדושים עמה. ובא יצר הרע עם חילותיו ומתחברים עמהם. והוא אומר זה שלי הוא ומן החילות שלי הוא. ומיד שורה עליו ומטמא אותו. ונסתלק י"ה מהם ונשאר אש מן איש ואש מן אשה ואכלתן. ובוא וראה מלאכים קדושים ומלאכים טמאים הולכים עם הזדונים בכל מקום שהוא הולך. ואם אדם זכאי הוא נזדוגים לו מלאכים הקדושים וישמרו אותו בכל מקום שהוא הולך. וז"ש כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך. ואם לא כן ישלטו עליו מלאכים טמאים ונסתלקים ממנו מלאכים הקדושים: (י"ח)

כי בי חשק ואפלטו אשגבוה כי ידע שמי. אמר רבי שמעון הכא צניעא לגלגא מלה. תא חזי כל מלך דידע לסדרא עובדא כדקא יואת ולסדרא מלנין כדקא יואת. הא ודלוי מתעבי לקב"ה לאתשכא מלנין עלאון דמתכבדן. ואי תימא אי הכי כל עלמא ידעי לסדרא עובדא ולסדרא מלנין. ואי חשיבו דילחון דלויקא יודעי בקרא דמלה ועובדא. וידעי לכוונא לבא ורעותא יתיר מאלנין אחרינין ללא ידעי כל כך. אלא אלנין ללא ידעי עקרא דעובדא כולי האי. אלא סדרא בעלמא ולא דעתא דקב"ה (א) משכין עליהו באוירא דכתיב דכתיב דקב"ה (ב) אלנין סס באוירא דכתיב דקב"ה (ג) אלנין דיודעי מכוני לבא ורעותא מסקי כרכאלן מלתא דמתכבדי. ונפקי בכל גויעין ושרשין בלחא מישר כדקא יואת. עד דמתכבדן עלאון ותתלין. ושמא קדישא עלאה מתכבדן על ידיהו (ג) זכאס חלקסון

זיו הוהר

צא (א) אפשר לומר כוונתו שיה מולך רק המשכת השפע מן ה' ספירות התחתונות. וכיון שהן נקראות כמו בשמות של אברי גוף אדם. חסד דרועא וימינא נכורה דרועא שמאלא תפארת נופא זכר כוונתו בהמאמר פהא אליהו. לכן נקראת פעולת המשכת השפע מן ה' ספירות התחתונות כתואר שם המושאל ככתר דקב"ה. וגם יש במשמעותו כתר אחורי הנוף מקום הכתמים. והמבון שאינו מעורר הארת אור הפנים אליו: (ב) כאן יש פירושים שנים ונלפע"ד לומר כוונתו שעבודתו כזאת שהיא בלי כוונת המוח ותשוקת הלב אין לה כח לפעולה מעלה באויר היותר עליון שנקרא אוירא דשניחו. רעה לומר האויר שהוא במקום ששם הוא מקור ההשגחה. והיינו ג' ספירות העליונות הנקראות בשם חכ"ד שהן שורש עולם האצילות ועולם הבריאה. והספירות הבר"ה מן בכחית וישא עלאה משמש תצא ההשגחה על כל העולמות להיותם בקיום הראוי. כמו למשל באדם שהראש יש בו חכמה כינה דעת והעניים דראות. וכאוחן הכחות משניה האדם בפרטות על כל אשר לו לעשות בהם כרצונו. וכן כוונתו זה לפעולה. אויר של ה' ספירות התחתונות נקרא אויר הפועל כל הפעולות. לפעמים חסד בפרטות על כל אשר לו לעשות בהם רחמים. והם השורש של עולם היצירה ועולם העשה. ואויר ג' ספירות העליונות נקרא אוירא דשניחו. ובכן זה האדם שעבודתו רק במעשה בלבד במשניות בלי כוונת המוח ותשוקת הלב אין כח בעבודתו לפעולה מעלה באויר דשניחו בעולמות אצילות ובריאה שוכל לפעול לפעמים לשנות ההשגחה מרע לטוב אלא שעבודתם הפשוטה מעוררת המשכת השפע מן ה' ספירות התחתונות. והיינו משיכו דבתר כתאוי דקב"ה. כן יצ"ל כוונתו בעצ"ר צויר מאויר. ואם שניחו השם יכזר: (ג) ששא קדישא עלאה זו הכינת או התפארת. כי סתם ששא קדישא זו תספלות:

חלקם שהרי הקב"ה קרוב להם והכן לעומתם. בשעה שקוראים אליו הוא מוכן לעזרתם. בשעה שהם בצער הוא אצלם להושיעם. הוא מכבדם בעולם הזה ובעולם הבא. וש"כ כי בי חשק ואפלטוהו אשגבוהו כי ידע שמי : (ג-קמ"ד).

צב

מזמור שיר ליום השבת. מזמור זה אדם הראשון אמר אותו. בשעה שנגרש מן גן העדן ובא השבת והגין עליו. כך ביארו החברים. אבל מזמור זה עולם התחתון משבח אל עולם העליון. יום שהוא כמו שבת. מלך השלום שלו. וזה הוא מזמור שיר. ולא כתוב מי אמר לו. כמו שביארתי. ליום השבת. יום העליון שבת העליון. זה שבת של שבת. מה בין זה לזה. אלא שבת סתם זה השבת של כניסת השבת. יום השבת זה שבת העליון. זה יום וזה לילה. ושמו בני ישראל את השבת. זה לילה סוד של בחינת נקבה (ה) וזכור את יום השבת. זה יום סוד של בחי' זכר (ב) ולפיכך מזמור שיר ליום השבת. ומצינו בכמה מקומות שולם התחתון אינו עולה בשם וזכור סתם. כגון זה וכגון ויקרא אל משה. וכגון (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה'. בכלם נסתר השם ואין עולה בשם. לפי שמדובר לעומת מדרגה העליונה. ואצל מדרגה העליונה היא אינה עולה בשם (ז) אור הנר אין עולה ביום לעומת אור השמש. ולכך אין עולה בשם : (ג-קמ"ה).

כ"ב שמחתי ה' בפעלך במעשי יריך ארנן. אמר רבי יצחק הראה לו הקב"ה לאדם תמונות כל אותן הדורות שיבואו לעולם. וכל חכמי העולם ומלכי העולם העתידים לעמוד על ישראל. כשהגיע לראות את דוד המלך שנולד ומת מיד. אמר משונתי אלה לך ע' שנה. ונגרעו מאדם ע' שנה והעלה אותן הקב"ה לדוד. וע"כ שבת דוד ואמר. כי שמחתי ה' בפעלך במעשי יריך ארנן. מי גרם לי שמחה בעולם. פעלך. זה הוא אדם הראשון שהוא פעלו של הקב"ה. ולא פעלו של בשר ודם. מעשי ידיו של הקב"ה ולא של אנשים. וע"כ נגרעו אותן שבעים שנה מאדם מן האלף שנים שהיה לו להחיות בהן : (א-גמ).

איש בצר לא ידע וכסיל לא יבין את זאת. אמר רבי שמעון איש בצר לא ידע. כמה טפשים הם בני העולם שאין משגיחים ואין יודעים ואין מסתכלים לדעת דרכי הקב"ה על מה הם מתקיימים בעולם. ומי מעכב להם לדעת. הטפשות שלהם לפי שאין עוסקים בתורה. שאילו היו עוסקים בתורה היו יודעים דרכי הקב"ה. וכסיל לא יבין את זאת. שאינו מסתכל ואינו יודע המשפטים של זאת בעולם. שהיא דנה את העולם בדיניה. והם רואים שהדינים של

חולקו דהא קב"ה קריב לגביו ומין לקבליו. בשעתו דקארון ליה הוא ומין לון. בשעתו דליון בעלמא הוא לגבייהו. הוא חוקיר לון בעלמא דין ובעלמא דאתי. סס"ד כי צי חשק ואפלטוהו אשגבוהו כי ידע שמי : (ג-קמ"ד).

צב

מזמור שיר ליום השבת. תושבחתא דא אדם הראשון קאמר לה. בשעתא דאתתך מגתא דעדן ואתא שבת ואגין עליה. ורוקמוה חכריה. אבל תושבחתא דא עלמא תתאה קא משבח לגבי עלמא עלאה. יומא דאיהו כולו שבת. מלכא דשלמא דליה. ודא איהו מזמור שיר. ולא כתיב מאן קאמר ליה. כמה דרוקימנא. ליום השבת. יומא עלאה שבת עלאה. דא שבת ודא שבת. מאי בין הוי להאי. אלא שבת סתם דא שבת דמעלי שבתא. יום השבת דא שבת דלעילא. דא יום ודא לילה. ושמו בני ישראל את השבת. הא לילה ודא דנוקבא (ה) וזכור את יום השבת. הא יום ודא דזכורא (ב) ובג"כ מזמור שיר ליום השבת. ואשכחן בכמה אתר דעלמא תתאה לא סליק בשמא ואתיה סתם. כגון האי וכגון ויקרא אל משה. וכגון (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה'. כלשו סתים שמא ולא סליק בשמא. בגין דאיה ציה דרגא עלאה. ולגבי דרגא עלאה איהי לא סלקא בשמא (ז) נסורא דשכנא לא סליק ציממא צנסורא דשממא. וע"ד לא סליק בשמא : (ג-קמ"ה).

כ"ב שמחתי ה' בפעלך במעשי יריך ארנן. אמר רבי יצחק אחמי קב"ה לאדם דיוקני דכל אינון דרין דיתון לעלמא. וכל חכמי עלמא ומלכי עלמא דומיין לקיימא עלייהו דישראל. מטא לחמתי לדוד מלכא דאתליד ומית. אמר משנין דלי חוץ ליה ע' שנין. וגרעו מאדם ע' שנין וסליק לון קב"ה לדוד. וע"ד שבת דוד ואמר. כי שמחתי ה' בפעלך במעשי יריך ארנן. מאן גרס לי חדוה בעלמא. פעלך. דא הוא אדם קדמא דאיהו פעלו דקב"ה. ולא פעלו דבשר ודם. מעשי ידיו דקב"ה ולא מבני נשא. וע"ד גרעי אינון שבעין שנין מאדם מאלף שנין דהוה ליה לאתקיימא ביה : (א-גמ).

איש בצר לא ידע וכסיל לא יבין את זאת. אמר רבי שמעון איש בצר לא ידע. כמה טפשינו בני עלמא דלא משגיחין ולא ידעין ולא מסתכלין למנדע ארחוי דקב"ה על מאי קיימין בעלמא. ומאן מעכב לכו למנדע. טפשותא דלהון בגין דלא משתדלי בצוריימא. דאילו סוו משתדלי בצוריימא ידעו ארחוי דקב"ה. וכסיל לא יבין את זאת. דלא מסתכל ולא ידע גימוסי דזאת בעלמא. דדאין עלמא דבינוי. ואינון חמאן לדיוני דהאי

זו הזר

צב (ה) זו המיכות : (ב) זה התפארת : (ג) פי' שהמ"כות לא נזכרת בשם במקום המדוב שהיא לעומת התפארת. 1 12 יב

של אותה זא"ת מגיעים על אנשים זכאים. ואין מגיעים על רשעים החוטאים שעוברים על דברי התורה. כמו שכתוב בפרח רשעים כמו עשב וגוי. לפי שהעולם הזה הם יורשים אותו בכל הצדדים שלו. והדינים אין מגיעים עליהם בעולם הזה. ולולי שדוד המלך הודיע הענין בסוף המקרא לא חיינו יורעים. שכתוב להשמדם עדי עד. להכריתם מעולם ההוא. ולהיותם עפר תחת רגלי הצדיקים. שכתוב (מלאכי ג) ועוטים רשעים כי יהיו אפר תחת רגליכם: (ג-עח:)

בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און. אמר רבי אבא מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה בפרח רשעים כמו עשב. כעשב הזה שהוא בארמה יבשה והוא יבש. כאשר שורה בו מים הוא מפריח. אבל זה היבש שפרח [נתיבש מהר]. ועוד הוא כמו עץ הנקצץ שיציץ ואין עולה בו אלא ענפים לצד זה ולצד זה. שהם רק ענפים העולים. אבל לעולם לא יגדל גוף העץ להיות עץ כמו שהיה בתחלה. וכל זה כדי להשמדם עדי עד. לעקור אותם מן השורש ומהכל. ועוד סוד אחר יש במקרא הזה. שהקב"ה מאריך אפו לרשעים בעולם הזה. לפי שתאות עולם הזה הוא חלק של צד הטומאה. ועולם הבא הוא צד הקדושה. והוא חלקם של הצדיקים להיות שם הצדיקים בעטרה אשר כבוד רבונם בה. ושני צדדים האלה עומדים זה לעומת זה. שם צד הקדושה וכאן צד האחר של טומאה. זה קיים לצדיקים וזה קיים לרשעים. והכל זה לעומת זה. זכאים הם הצדיקים שאין להם חלק בתאות עולם הזה אלא בעולם הבא: (ג-דג:)

צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה. אמר רבי שמעון צדיק כתמר יפרח. מפני מה כתמר. הלא בכל עצים שבעולם אין מעבב לפרוח כמו תמר שהוא גדל לשבעים שנה. ומה הטעם כתמר. אלא אע"פ שהמקרא מעיד לא חפצו כל החברים לגלות הרבר (ד) אמנם צדיק כתמר יפרח על גלות בבל נאמר. שהרי לא חזרה השכינה למקומה אלא לבסוף שבעים שנה. ככתוב (ירמי' טז) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם. וזהו צדיק כתמר יפרח. שגדל העץ זכר ונקבה לשבעים שנה (ה) צדיק זה הקב"ה. שכתוב כי צדיק ה' צדקות אהב. וכתוב ה' הצדיק. וכתוב (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב. כארו בלבנון ישגה. מהו ארו. זה הקב"ה שכתוב בו בחור כארוים. בלבנון ישגה. בלבנון ודאי (ו) וזה הוא ערן שלמעלה שעליו כתוב (שם סד) עין לא ראתה אלהים וולתך. וההוא ארו במקום עליון ההוא ישגה (ז) וזה בגלות האחרון הוא. כארו הזה שנתעבב מלגדל. ומן הזמן שמתחיל לעלות עד שצומד במצמדו הוא יום שלם

דחאי זא"ת דמשאן על בני נשא זכאין. ולא משאן על רשעיה חייבוא דעכרין על פתגמי אורייתא. כמה דכתיב בפרח רשעים כמו עשב וגוי. בגין דחאי עלמא אינון ירתין ליה בכלל סכרין. סכרין. ודינין לא מסין עלייסו כחאי עלמא. ולאמלי דדוד מלכא אודעים כסופים דקרא לא ידעיטין. דכתיב להשמדם עדי עד. לשילאש לטון מהסור עלמא. ולמחוי עפרא תחת רגליטון דלדיקיא. דכתיב (מלאכי ג) ועוטים רשעים כי יהיו אפר תחת רגליכם: (ג-עח:)

בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און וגוי. אמר רבי אבא מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה בפרח רשעים כמו עשב. כחאי עשבא דליטו ביבישו דלרעא וליטו יבישו. כד שראן בים מיח אפריח. ודאי יבישו דלתפרח [אתיבש] בפריען וכחאי אילנא קלילא דנך ולא סליק אלא אינון פלרות לסכר דא ולסכר דא. דאינון ענפין דסלקין. אבל לעלמין לא סליק אילנא כד סוס בקדומיתא למחוי אלנא. וכל דא להשמדם עדי עד. לעקרא לון משרשין ומכלא. מן רוא אחרא אית כחאי קרא. דקב"ה אריך רוגויה לחייבוא כחאי עלמא. בגין דחאי עלמא איטו חולקא דסכרא אחרא. ועלמא דחאי איטו סכרא דקדושה. וליטו חולקא דלדיקיא למחוי לדיקיא בעטרא דיקרא דמאריסון ביה. ותרין סכרין אליון קיימין דא לקבל דא. דא סכרא דקדושה ודא סכרא אחרא דמסאבא. דא קיימא לדיקיא ודא קיימא לרשיעיא. וכלא דא לקבל דא. זכאין אינון לדיקיא דלית לון חולקא כחאי עלמא אלא בעלמא דחאי: (ג-עח:)

צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה. אמר רבי שמעון צדיק כתמר יפרח. מפני מה כתמר. הלא בכל עצי שבעים שנה. ומה הטעם כתמר. אלא אע"פ שהמקרא מעיד לא חפצו כל החברים לגלות הרבר (ד) אמנם צדיק כתמר יפרח על גלות בבל נאמר. שהרי לא חזרה השכינה למקומה אלא לבסוף שבעים שנה. ככתוב (ירמי' טז) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם. וזהו צדיק כתמר יפרח. שגדל העץ זכר ונקבה לשבעים שנה (ה) צדיק זה הקב"ה. שכתוב כי צדיק ה' צדקות אהב. וכתוב ה' הצדיק. וכתוב (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב. כארו בלבנון ישגה. מהו ארו. זה הקב"ה שכתוב בו בחור כארוים. בלבנון ישגה. בלבנון ודאי (ו) וזה הוא ערן שלמעלה שעליו כתוב (שם סד) עין לא ראתה אלהים וולתך. וההוא ארו במקום עליון ההוא ישגה (ז) וזה בגלות האחרון הוא. כארו הזה שנתעבב מלגדל. ומן הזמן שמתחיל לעלות עד שצומד במצמדו הוא יום שלם

ויו הוהר

(ד) פי' שלא חפצו לגלות שכאן נרמו סוד הגאולה של גלות בבל וקין גלות אדום מחמת יאוש של אריכת הגלות: (ה) גם בטעמים יש מין זכר ומין נקבה. והריקל גדל זכר ונקבה יתרו ונמר ליתן תמרים לשבעים שנה. וזה משל על קין גלות בכל שנה שוב ויונו קב"ה ונכסת ישראל יתרו: (ו) לבנון רסו על עולם החכמה ששם עדיין חסד נבור. והיינו לבנון כלו לבן. ורוא נקרא שדן. ועולם הבינה שנאצל ממנו ומדוג עמו היינו מה שכתוב ונר ונר מערן להשקות את הנן שריא המלכות באמצעות התפארת: (ז) פי' שמההוא אתר עלאה שהוא כלו חסד משפ האיר הארת נאולה האחרונה:

ושידוהא דיומא אחריתא. עד לעבד זל צבנואל דימחא (ח) וזרו לא סליק אלא צבנואל דמיו (ט) כד"ה (נמדנר נד) כארויס עלי מים. וכך ארו כלבנון ישגא. דמתמן פסיק מצוטע וכהר"ה דמיו לאסקאסה. שתוליס בביה ה' לזמנא דמלכא משיחא. צהלרות אלהינו יפריחו. צחמיית סמתיס. עוד ינובון צביצה. צהסחא יומא דישתכח עלמא הירוב דסיס ורעגניס יהיו. לצתה. דכתבי (ישע' טו) הסמים הסדסיס והארץ הסדסה. וכדן ישמח ה' צמעשו כתיב. וכל כך למה. להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו (ג-טו.)

רבי יצחק אמר לדיק כתמר יפרח. מפני מה הקיס לדיק לתמר. מה תמר כיון דגוזין ליה לא סליק עד זמן סגיא. אוף הכי לדיק כיון דלתאביד מעלמא לא סליק אחר תמותו עד זמן סגיא. וכלרו צלבנון ישגא. אוף הכי כמיו. ותו כתמר יפרח. מה תמר לא סליק אלא דכר וטוקבא. אוף הכי דכר לדיק וטוקבא דקתא. כוונא דלכניהס ופרה. כלרו צלבנון ישגא. מה ארו צלבנון עלאה על כלא. וכלא יתבי תמותו. אוף הכי לדיק הוא עלאה על כלא וכלא יתבי תמותה. ועלמא לא קיימא אלא על לדיק חד (י) דכתבי (משי' י) ולדיק יסוד עולם. ועליס קאים עלמא. וצניגיס אסתמיך ועליס אסתיל: (א-כט.)

רבי יצחק אמר צדיק כתיב יצחק צדיק כתיב יצחק. מפני מה נדמה צדיק לתמר. מה תמר כיון שכורתים אותו אינו גדל עד זמן רב. אף כך צדיק כיון שנפטר מן העולם אין עולה אחר תחתיו עד זמן רב. ובארו בלבנון ישגא. כך הוא ישגא בחייו. ועוד כתמר יפרח. מה תמר אינו גדל אלא זכר ונקבה ביחד. אף כך זכר צדיק ונקבה צדקה. כדמיון אברהם ושרה. כארו בלבנון ישגא. מה ארו צלבנון עליון על שאר עצים. וכלם יושבים תחתיו. אף כך צדיק הוא עליון על הכל וכלם יושבים תחתיו. והעולם אינו צומד אלא על צדיק אחד (י) שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ועליו צומד העולם. ובשבילו נשען ועליו נשתל: (א-כט.)

רבי יצחק אמר לדיק כתמר יפרח. מפני מה הקיס לדיק לתמר. מה תמר כיון דגוזין ליה לא סליק עד זמן סגיא. אוף הכי לדיק כיון דלתאביד מעלמא לא סליק אחר תמותו עד זמן סגיא. וכלרו צלבנון ישגא. אוף הכי כמיו. ותו כתמר יפרח. מה תמר לא סליק אלא דכר וטוקבא. אוף הכי דכר לדיק וטוקבא דקתא. כוונא דלכניהס ופרה. כלרו צלבנון ישגא. מה ארו צלבנון עלאה על כלא. וכלא יתבי תמותו. אוף הכי לדיק הוא עלאה על כלא וכלא יתבי תמותה. ועלמא לא קיימא אלא על לדיק חד (י) דכתבי (משי' י) ולדיק יסוד עולם. ועליס קאים עלמא. וצניגיס אסתמיך ועליס אסתיל: (א-כט.)

דיו הוהר

(ח) כאן פירושו רשבי קין הגלות זמן הגאולה ברמזא. והרועה לתכן הרמו צריך לעיין ברמז פרישת פתחם לייט וכוהר תרש פרישת בלק. והבאתי זבייהם בהר תורה שלי סוף חלק במרבר. וכוהר שיר השירים שלי קפישל ה' כפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלם וגו' שחולת או צב אני. והמעין שם יראה איך שביאותי דבריתם באירכות בעור צורי ומאירי. ותמצית הענין מה עתה ליתו שם הוא שהגלות תוכל להתארך עד ייט מאת שנה. ולפי דברי הרמז פרישת פתחם היה הקין בשנת ערב שנשאר מן אלף הששי קודם לפום השביעי. ולפי דברי הרמז פרישת בלק לסוף יומיא כפום שעתא דיומא בעידן די ורת שמשא מן אלף הששי קודם לרומנון לפום מין שנין דיוביד ושפטיה בתרא. והיינו בשנת רע"ד שנשאר מן אלף הששי קודם אלף השביעי. והמבין יבין כוננת מה שאומר מין שנין דיוביד ושפטיה בתרא. כי זה סוד. והמעין יראה שדברי הרמז מה שאומר לסוף יומיא רי"ט שעתא דיומא בעידן די ורת שמשא מן יומא שתיתאמה יש להשוות דבריו רשבי כאן שמשעתא דסליק האי ארו. היינו גאולה האחרונה. עד דקאים בקיומיה. פי' עד גמר הגאולה. יעברו יומא ושירותא דיומא אחרונא עד רעביד על בנהורא דימסא. ועומק כוננתה היא למע"ד כמו שביארתי במקומות הנ"ל דכתם יומא דגלותא היינו אלף החמישי שהוא עיקר גורת הגלות כידוע שנהפך הוד לר"ה. ומה שאומר נהורא ושירותא דיומא אחרונא. היינו התחלת יום האחרון. וכוננתו על חמש מאות שנים האחרונות של אלף הששי. כי חמש מאות שנים הראשונות שייכות להלילה. ורק חמש מאות שנה האחרונות יש להקרא אותן בשם נהורא דימסא. ומה שאומר עד רעביד על בנהורא דימסא. יש לומר כוננתו בין שבייהם יש י"ב שעות אור. ועד גמר שש שעות הראשונות נקרא נהורא דימסא. ואחר חצות היום נקרא נהורא דערבא. וזה ידוע וגראה שער חצות נעשה הצל לצד נהורא דערב היינו לצד מערב. ולאחר חצות היום מתחיל להעשות צל לצד נהורא דימסא היינו לצד מדה. מכל זה יש להבין שרין שנה הראשונות מן חמש מאות שנה השניות של אלף הששי יש לקרותן בשם נהורא דימסא. ורין שנה האחרונות יש לקרותן בשם נהורא דערבא. לפיזו מוכן דברי רשבי דכאן שהגלות תוכל להתארך עד שיהי נעשה צל בנהורא דימסא. פי' עד שרשש יתחיל לרוח לצד מערב שאו והיה נעשה צל לצד מורה שהוא נקרא נהורא דימסא. והיינו עד חצות היום של חמש מאות שנה השניות מן אלף הששי. והוא כשישאר רין שנה האחרונות מן אלף הששי לתוספות שבת או תהיה הגאולה. אבל ברמז פרישת פתחם אומר כי יען שנהקדם הגלות ע"קב שנה קודם אלף החמישי לכן יעשה הקב"ה חסד עמו ויקדים הגאולה קודם חצות ע"קב שנה. והיינו בעידן וריחת השמש של נהורא דימסא. נמצא שגאולה הרי' בשנת ערב של סוף אלף הששי. והיינו לעת ערב יהיה אור. אבל לפי תשפון הית חתקום הגאולה שתי שנים. ומסתמא הוא חושב התחלת הגלות קע"ד שנים קודם אלף החמישי. ולפי דברי רשבי כאן יובן דבריו הית מה שאומר. לסוף יומיא כפום שעתא דיומא בעידן די ורת שמשא מן יומא שתיתאמה. וכוננתו בעת וריחת השמש מן יומא שתיתאמה שהשמש בתוקפו קודם חצות היום. פי' קודם רין שנה האחרונות. ולא בעידן די ורת שמשא בערבא דיומא שתיתאמה. וממה שמוסק הית לומר. בשעתא דיומא בעידן די ורת שנין דיוביד ושפטיה בתרא. מה נראה בעליו שו שנת רע"ד. והמבין יבין זה הסוד. וזאת שנת רע"ד היא של סוף אלף הששי שאו תרעד הארץ לקול השופר הגדול של הנהר היוצא מן העין. מכל זה נתבאר שלמי דברי הוהר ברמז פרישת פתחם קין הגלות הוא בשנת ת"צ"ב בארץ הששי. ולפי דברי הרמז פרישת בלק הוא בשנת תש"כ. והיינו בעתה. אבל אם נזכרתיקום אחישנה ככ"א: (ט) בערונא דמיו פי' בכח התורה שנקראת מים או בכח חסד העליון שנקרא מים הנמשך להנהר היוצא מן העדן: (י) פסוקה היחוד שכל השפע נשפע על ידו למלכות:

צג

ימי מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. למדנו שיום ההוא שעמדו ישראל אצל הר סיני היתה שמחה לפני הקב"ה יותר מיום שנברא העולם. לפי שהיום שנברא בו העולם לא היה בקיום עד שקבלו ישראל התורה. שנאמר (ימ"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. כיון שקבלו ישראל התורה על הר סיני אז נתיסר העולם ונתקיימו שמים וארץ. ונודע הקב"ה למעלה ולמטה ונתעלה בכבודו על הכל. ועל יום ההוא כתוב ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. ואין עז אלא תורה. שנאמר ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום: (ב-ג).

נכון כסאך מאז מעולם אתה. מהו נכון. זה נאמן יושב ונאמן עומד כן באמצע (ה) זש"כ (ישעי' מד) כתפארת אדם לשבת בית (ג) ומהו מאז. אלא מזה שנאמר בו (שם נה) אז תקרא וה' יענה. ואיזה א"ז. אלו ח' אותיות שהן יאהדונה"י שעולין למספר אמ"ן. וזהו הענין אמן בכל כחו. בכח ההוא [שעליו נאמר כח מעשיו הגיד לעמו. אלו כ"ח אותיות שהן כו"ז] במוכס"ז כו"ז. הכננים של יחוד העליון [והתחתון] שהוא הוי"ה אלהינו הוי"ה אחר. ובשביע זה ררשו בעלי משנה העונה אמן בכל כח"ו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. ובשביע זה נאמר נכון כסאך מאז מעולם אתה (ג): (מ"ז מ"ט)

צג

ימי מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. תאנא הסוה יומא דקיימו ישראל על סורא דסיני סוה חדוסי קמי קב"ה יתיר מיומא דאתברי עלמא. בגין דיומא דאתברי עלמא לא סוה בקיומא עד דקבילו ישראל אורייתא. דכתיב (ויט"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. כיון דקבילו ישראל אורייתא על סורא דסיני דיון אתבסס עלמא ואתקיימו שמיא וארעא. ואשתמודע קב"ה עילא ותתא ואתחיל ביקריה על כלא. ועל הסוה יומא כתיב ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. ואין עז אלא תורה. שנאמר ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום: (ב-ג).

נכון כסאך מאז מעולם אתה. מהו נכון. זה נאמן יושב ונאמן עומד כן באמצע (ה) זש"כ (ישעי' מד) כתפארת אדם לשבת בית (ג) ומהו מאז. אלא מהסוה דאתמר ביה (שם נה) אז תקרא וה' יענה. ומאן א"ז. אליו ח' אותיות דלוינו יאהדונה"י דעלקין לחושבן אמ"ן. ודא איסו העונה אמן בכל כחו. כהסוה כח [ועליו אתמר כח מעשיו הגיד לעמו. אליו כ"ח אותיות דלוינו כח"ו] במוכס"ז כו"ז. כנויין דתחודא עלאה [ותתאה] דאיסו הוי"ה אלהינו הוי"ה אחר. ובגין דא לוקמוס מארי מתניתין העונה אמן בכל כח"ו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. ובגוטיה אתמר נכון כסאך מאז מעולם אתה (ג): (מ"ז מ"ט)

צד

יורי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. אמר רב המנונא סבא בשעה שקרה לו דרוד המלך דוד

צד

יורי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. אמר רב המנונא סבא בשעתא דלירע ליה הסוה

ויו הוהר

צג (ה) כוננוה נרין כמזמרה רבו על הבינה. נרין פשוטה רבו על המלכות. כיון באמצע זה התפארת ששורשו שם הוי"ה בני כ"ו: (ב) בזה ירצה לבאר שהשם הוי"ה שורש התפארת היינו השם מ"ה שהוא בני' אדם. והוא יושב כמו בבית באמצע נרין כמזמרה ונרין פשוטה. כיון אמא עלאה ואמא תתאה: (ג) וכך הוא משמעות הכתוב על פי סוד שהמדובר הוא לעומת התפארת. נכון כסאך. מ"ה נאה הקדמת כסאך. היינו מושבך בשם נכון. על שם כ"ו שיושב בין שתי הנוג'ין בינה ומלכות. והוא שסבא עזר ואמר מאז מעולם אתה. מא"ה רבו על הוהרנו עם השם ארני"ו שם המלכות. ועי"ז ח' אותיות של שני השמות יהוה והוי"ה. סגול"ה. רבו על הבינה ששם נמשך השפע אל התפארת דלחוד עם המלכות:

הסוף עובדך לדוד מלכה סליק דומ"ה קמיה קב"ה ואמר. מארי דעלמא כתיב בתורה (ויקרא כ) ואיש אשר ינאף את אשת איש וגו'. וכתיב ואל אשת עמיתך וגו'. דוד דקלקל ברית בערוס מסו. א"ל קב"ה גלי זכאס סוף זכרית קדישא על תקויה קיימא. דהא גלי קדמי דאודמנת ליה בת שבע מימא דאתברי עלמא. ותו כהיתרף סוף מאי דסוף. דהא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגם לאנתתיה. ויתיר מתלת ירחי אוריך. דהא ארבע ירחי סוף. והכי תינין ככ"ה דניסן אטבר דוד כרוח כלל ישראל. והו עס יואב צו' יומין דסיון. ואזלו ומבלו ארעא דבי עמון. ואשתבו תמן סיון תמוז אב אלול. וככ"ד באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא מחל ליה קב"ה סוף חובא. ואית דאמרי צו' בחדר אטבר כרוחא. ואתכנסו בחמיסר דלייר. ובחמיסר באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא אתבשר (שמואל ב' יג) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. מהו לא תמות. לא תמות צידא דדומ"ה. אמר דומ"ה מארי דעלמא סוף איסו דן לנפשי ואמר. מי ה' כי בן מות סליש שעושה זאת. א"ל קב"ה לית לך רשו. דהא אורי לבבאי ואמר חטאתי ליה איניג דלא חב. ובמאי דחטא במיתת אוריה עונשא כתבית עליה וקבל. מיד אהדר דומ"ה לאתריה בפחי נפש. וע"ד אמר דוד לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. לולי דסוף קב"ה אפטרופס לילי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. מהו כמעט. כמו חוט דק. כשיעור שיש ביני ובין צד הטומאה. כשיעור ההוא היה שלא שכנה דומ"ה נפשי: (א-ה).

צוד למדנו במה זוכים ישראל שאין יורדים לגיהנם כשאר עמים ככו"ם. ואין נמסרים בידי דומ"ה. אלא זה בזכות אות הברית הקדוש. שהרי בשעה שהאדם נפטר מן העולם כמה מתנות של שרי הדין נפקדים עליו. וכשרואים לזה אות הברית הקדוש נפרשים ממנו. ולא ניתן בידי דומ"ה להורידו לגיהנם. שכל מי שנמסר בידי יורד לגיהנם בודאי. ומה האות מפתדים עליונים ותחתונים. ודינים רעים אין שולטים באדם אם הוא זכה לנטור לזה האות. לפי שהוא נאחו בשמו של הקב"ה. וכיון שרוד המלך לא נטר לאות הברית הזה כראוי ניטלה ממנו המלכות ונטרד לברות מירושלם. ועוד היה ירא וחשב שימות מיד וימסרו אותו בידי דומ"ה בעולם ההוא. עד שנתבשר (שמואל ב' יג) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. בשעה זההוא פתח ואמר לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי: (א-ג).

הסוף עובדך לדוד מלכה סליק דומ"ה קמיה קב"ה ואמר. מארי דעלמא כתיב בתורה (ויקרא כ) ואיש אשר ינאף את אשת איש וגו'. וכתיב ואל אשת עמיתך וגו'. דוד דקלקל ברית בערוס מסו. א"ל קב"ה גלי זכאס סוף זכרית קדישא על תקויה קיימא. דהא גלי קדמי דאודמנת ליה בת שבע מימא דאתברי עלמא. ותו כהיתרף סוף מאי דסוף. דהא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגם לאנתתיה. ויתיר מתלת ירחי אוריך. דהא ארבע ירחי סוף. והכי תינין ככ"ה דניסן אטבר דוד כרוח כלל ישראל. והו עס יואב צו' יומין דסיון. ואזלו ומבלו ארעא דבי עמון. ואשתבו תמן סיון תמוז אב אלול. וככ"ד באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא מחל ליה קב"ה סוף חובא. ואית דאמרי צו' בחדר אטבר כרוחא. ואתכנסו בחמיסר דלייר. ובחמיסר באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא אתבשר (שמואל ב' יג) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. מהו לא תמות. לא תמות צידא דדומ"ה. אמר דומ"ה מארי דעלמא סוף איסו דן לנפשי ואמר. מי ה' כי בן מות סליש שעושה זאת. א"ל קב"ה לית לך רשו. דהא אורי לבבאי ואמר חטאתי ליה איניג דלא חב. ובמאי דחטא במיתת אוריה עונשא כתבית עליה וקבל. מיד אהדר דומ"ה לאתריה בפחי נפש. וע"ד אמר דוד לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. לולי דסוף קב"ה אפטרופס לילי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. מהו כמעט. כמו חוט דק. כשיעור שיש ביני ובין סערא אחרא. כהסוף שיעורא סוף דלא שכנה דומ"ה נפשי: (א-ה).

תו תאלכ במאי זכאן ישראל ללא נחתי לגיהנם כשאר עמין עכו"ם. ולא אתמסרן צידוי דדומ"ה. אלא כהאי את קיימא קדישא. דהא בשעתא דבר נש נפיק מעלמא כמה חבלי סהירין אתפקדן עליה. וכד חמאן סוף את קיימא קדישא אתמסרן מיס. ולא אתסיב צידוי דדומ"ה לנחמא לגיהנם. דכל מאן דאתמסר צידוי נחית לגיהנם זלתי. ומסחי את דחלון עלאין ותתאין. ודינין ביסיין לא שלטין ביה ככ"ג אי איסו זכי לנטורי ליה לטאי את. בנין דסוף אתמחיד בשמא דקב"ה. וכיון דרוד מלכה לא נפיר את קיימא דא כדקא חוי אתעדי מיס מלכותא ואתמסרד מירושלים. ותו דחיל וסבר דימות מיד וימסרן ליה צידוי דדומ"ה כהסוף עלמא. עד דאתבשר (שמואל ב' יג) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. פיס שעתא פתח ואמר לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי: (א-ג).

צה

באן נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עשנו. באו ונשתחוה. בשעה שאדם הראשון עמד על רגליו ראו אותו כל הבריות ופחדו מפניו. והיו מהלכים אחריו כעבדים אחר המלך. והוא אמר להם אנני

צה

באן נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עשנו. באו ונשתחוה. בשעתא דאדם קאים על רגליו חמי ליה צריין כלסו ודחילו מקמיה. והו נפלין אבתריה כעבדין בתר מלכה. והוא אמר לון אנני

אני ואתם באו ונשתחוה וגו'. והלכו כלם אחריו : (א-רכא :)
 נשתחוה ונכרעה. פתח סבא ואמר (תהלים קו) מי ימלך גבורות ה' ישמע כל תהלתו. מי הוא בעולם שיוכל לספר הגבורות שעושה הקב"ה תמיד בעולם. כאשר האדם נפטר מעולם הזה הגוף שלו שהניח אינו נאבד. ותקומה תהיה לו לעתיד לבוא. שהרי עונשו סבל בכמה אופנים. והקב"ה אינו מקפח שכן של כל הבריות שברא. מלבד אותן שיצאו מתוך האמונה שלו ולא היה בהם דבר טוב לעולם ומלבד אותן שלא כרעו במודים. כי אלה עושה הקב"ה מגופותם בריות אחרות. בשביל שלא יבנה עוד מאותו הגוף צורת אדם ולא יקום לעולם : (ג-ק) וכך לדגנו שדרתו של אדם אם הוא היה כורע לפני רבונו יעמוד ויתקיים בתחיית המתים. ואם לא היה כורע במודים נעשה שדרתו נחש. ואין לו תקומה בזמן התחיה : (ג-קסד).

נברכה לפני ה' עשנו. כמו שדרשו החכמים בעלי משנה (יבשים י) ועתה ישראל מה ה' אליהך שואל מעמך. ואמרו אל תקרא מ"ה אלא מא"ה. כנגד מאה ברכות שמתחייב האדם לברך לרבונו בכל יום. וזהו שצריך האדם להטעים בכל יום לרבונו : (ג-קעט).

אלה ואתון בלו נשתחוה וגו'. וחלו כלם אכתרים : (א-רכא :)
 נשתחוה ונכרעה. פתח סבא ואמר (תהלים קו) מי ימלך גבורות ה' ישמע כל תהלתו. מי הוא בעולם שיכול לספר הגבורות שעושה הקב"ה תמיד בעולם. כאשר האדם נפטר מעולם הזה הגוף שלו שהניח אינו נאבד. ותקומה תהיה לו לעתיד לבוא. שהרי עונשו סבל בכמה אופנים. והקב"ה אינו מקפח שכן של כל הבריות שברא. מלבד אותן שיצאו מתוך האמונה שלו ולא היה בהם דבר טוב לעולם ומלבד אותן שלא כרעו במודים. כי אלה עושה הקב"ה מגופותם בריות אחרות. בשביל שלא יבנה עוד מאותו הגוף צורת אדם ולא יקום לעולם : (ג-ק) וכך לדגנו שדרתו של אדם אם הוא היה כורע לפני רבונו יעמוד ויתקיים בתחיית המתים. ואם לא היה כורע במודים נעשה שדרתו נחש. ואין לו תקומה בזמן התחיה : (ג-קסד).

נברכה לפני ה' עשנו. כמה דלוקומוס רבנן מארי מתניתין (דריס י) ועתה ישראל מה ה' אליהך שואל מעמך. ואמרו אל תקרי מ"ה אלא מא"ה. לקבל מאה ברכאן דמחייב ב"ג לברכא למאריס בכל יומא. והאי איכו דלריך ב"ג למטעס בכל יומא למאריס : (ג-קעט).

היום אם בקלו תשמעו. פתח רבי יצחק ואמר (ישע"א כא) משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מליה שומר מה מליה. אלי קורא משעיר. אלו ישראל שקוראין להקב"ה מעול כבוד של בני שעיר. ומה אומרים. שומר מה מליה. ר"ל רבונו של עולם אתה הוא שומר ישראל בזה הגלות שדומה לגילה. אמור לנו מה מליה. מה תהיה מזה הגילה. אימתי תוציאנו ממנה. בוא וראה מה כתוב אחריו אמר שומר אתא בקר וגם ליה. אמר הקב"ה שהוא שומר ישראל. אתא בקר. הבאתי והוצאתי אתכם מן הגלות. לא זכיתם להיות בבקר. וגם ליה. הבאתי לכם הגילה והאפילי אתכם בבור הגלות הזה שהוא הגילה. אם תבעינן בעיני. אם אתם מבקשים לרעת קץ גאולתכם אימתי תבואו לארצכם. שובו אתיו. והיינו כמו שאמר רבי יהודה. אין קץ הגלות נתלה אלא בתשובה. שנאמר היום אם בקלו תשמעו : (ד"ח)

צו

שירן לוי ברכו שמו וגו'. רבי חייא פתח ואמר (איכה ב) קומי רוני בליה לראש אשמורת. קומי רוני. זו כנסת ישראל. בליה. בגלות (א) רבי יוסי אמר בליה. בזמן שהיא שולטת ומעוררת. לראש אשמורות. בראש היה לו לומר. אלא לראש. כמו שנאמר (בראשית מז) על ראש המטה. וביארנו שראש המטה זה היסוד. אף כאן לראש זה היסוד. שהמטרונה מתברכת בו (ב) ראש אשמורות. זה הוא ראש לצנח והוד (ג) רבי יוסי אמר זה הוא ראש של כתר המלך והסוף (ד) רבי אבא אמר לראש אשמורת

צו

שירן לוי ברכו שמו וגו'. רבי חייא פתח ואמר (איכה ב) קומי רוני בליה לראש אשמורות. קומי רוני. דא כנסת ישראל. בליה. בגלות (א) רבי יוסי אמר בליה. בזמנא דהיא שלטא ומתערא. לראש אשמורות. בראש מצבי ליה. אלא לראש. כמה דקתיב (נחשית מז) על ראש המטה. ולוקימנא לראש המטה דא יסוד. אוף סכא לראש דא יסוד. דמסרוביתא מהפרכא. ביה (ב) ראש אשמורות. דא הוא רישא דלנח והוד (ג) רבי יוסי אמר דא הוא רישא דכתרי מלכא וסיומא (ד) רבי אבא אמר לראש אשמורת

זיו הוהר

צו (א) ר"ל שהלשון נקבה מוסב על כנסת ישראל היינו השכינה הקדושה. וגם כפשוטו על עם ישראל שלא יאמרו שהגלות נרם שירן וכריתות לגברי ה"ו. ואין נשיר את שיר ה' על אדמת נבר. ומה גם שאין שופע סאזין ומקשיב. וע"ז אומר הכתוב איזה ספר כריתתם אפסם וגו'. והגם שאין הירוגות במקדש. אמנם כריתות אין. אלא שיש דבקות בהסתר שאין מוכן לנו : (ב) שכן היסוד נשפע אליה שפע תעלונה : (ג) מ"ל שהיסוד הוא כבתי. ראש ועיקר לצנח והוד שהם שוחקים המן עבור תנדיק. וכוה סתורין הלשון רבים של אשמורות שהוא מוסב על צנח והוד : (ד) רבי יוסי נתן טעם שהיסוד נקרא ראש יען כי הוא הראש וההתחלה של כתרי המלך שהן הספירות ש"ל עמא דדבורא מתתא לעילא. כי הוא סיומא מלעילא לתתא לכן הוא הראש מתתא לעילא. וכוה סתורין ה"ר כי אשמורות מוסב על כתרי מלכא :

אשמורת כתיב חסר. זה הוא הראש כמו ראש המטה (ס) וכלל במלכה קדישא עלאה אמתר. וזה הוא ליי: (ג-ד:)

כי גדול ה' ומחלל מאד נורא הוא על כל אלהים. רבי אבא פתח (שמואל ב' כב) כי מי אל מבלעדי ה' ומי צור זולתי אלהינו. כך אמר דוד המלך מקרא זה כי מי אל מבלעדי ה'. מי הוא המושל או השר שיכול לעשות דבר מבלעדי ה'. אלא מה שנפקד מעם הקב"ה. לפי שכלם אין עומדים ברשותם ואין יכולים לעשות דבר. ומי צור. ומי הוא התקיף שיכול לעשות תוקף וגבורה מעצמו מבלעדי אלהינו. אלא כלם בידי הקב"ה ואין יכולים לעשות דבר בלי רשותו: ד"א כי מי אל מבלעדי ה'. שהקב"ה הכל ברשותו. ולא כמה שנראה במראות הכוכבים ומזלות. שכלם מראים דבר. והקב"ה מחליף הדבר לגון אחר. ומי צור זולתי אלהינו. הרי נתבאר שאין צייר כמו הקב"ה. שהוא צייר שלם. שעושה ומצייר צורה תוך צורה. ומשלים לאותה הצורה בכל התיקונים. ומכניס בה נפש עציונה הדומה לתיקון העליון. ולפיכך אין צייר כמו הקב"ה. א"ר חייא בוא וראה כמה הם גדולים ונפלאים מעשי הקב"ה. שהרי האומנות והציור של האדם הוא כדמיון העולם. ובכל יום ויום הקב"ה בורא עולמות. מזווג וזוגים לכל אחד ואחד כראוי לו. והוא מצייר תמונות קודם שבאים לעולם: (א-צ:)

ישמחו השמים ותגל הארץ. למדנו שכל מחנות העליונים בשעה שכנסת ישראל תשמח ותתברך כלם שמחים. והדין אין שורה או בעולם. ועל זה כתוב ישמחו השמים ותגל הארץ: (ג-נט:)

אשמורת כתיב חסר. זה הוא הראש כמו ראש המטה (ס) וכלל במלכה קדישא עלאה אמתר. וזה הוא ליי: (ג-ד:)

כי גדול ה' ומחלל מאד נורא הוא על כל אלהים. רבי אבא פתח (שמואל ב' כב) כי מי אל מבלעדי ה' ומי צור זולתי אלהינו. דוד מלכה אמר ה' קרא כי מי אל מבלעדי ה'. מאן הוא שליטת או ממנה דיכול למעבד מדי מבלעדי ה'. אלא מאי דאתפקד מעט קב"ה. בגין דכלהו לא ברשותייהו קיימי ולא יכלי למעבד מדי. ומי צור. ומאן איהו תקיף דיכול למעבד תוקפת וגבורה מגרמיה מבלעדי אלהינו. אלא כללו בידא דקב"ה ולא יכלי למעבד מדי בר ברשותיה: ד"א כי מי אל מבלעדי ה'. דקב"ה כלל ברשותיה. ולא כמאן דאתחזו בחזיו דככביא ומזליא. דכלהו אחזיון מלה. וקב"ה אחליף ליה לגונא אחרת. ומי צור זולתי אלהינו. הא דאוקמוה לית ליייר כמה דקב"ה. דאיהו ליייר שליט. דעביד ליייר דיוקנא גו דיוקנא. ואשליט להסוה דיוקנא בכל תקוניה. ואעיל בה נפש עלאה דרמי לתקונא עלאה. בגין כך לית ליייר קב"ה. א"ר חייא תא תא חזי כמה אינון דברכין עובדו דקב"ה. דהא אומנותא וליורא דבר נש איהו כגונא דעלמא. ובכל יומא ויומא קב"ה דברי עלמין. מזווג וזוגין כל חד וחד כדקא חזי ליה. וסוה ליייר דיוקניסון עד לא יתון לעלמא: (א-י:)

ישמחו השמים ותגל הארץ. תאנא כלל אולוסין בשעתא דכנסת ישראל תשמח ותתברכת כללו חזקא. ודינא לא שריא כדן בעלמא. ועל דא כתיב ישמחו השמים ותגל הארץ: (ג-נט:)

צז

אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. אמר רבי יצחק אור שברא הקב"ה במעשה בראשית היה אורו עולה מקצה העולם עד קצהו ונגנו. מפני מה נגנו. בשביע שלא יהנו ממנו רשעי עולם. והעולמות אין נהנים ממנו בשבילם. והוא נשמר לצדיקים. לצדיק דוקא (ה) שכתוב אור זרוע לצדיק וגו'. ואז יומתקו העולמות ויהיו כלם אחד. ועד היום שיהיה עולם הבא הוא נסתר ונגנו: (א-יא:)

רבי יוסי אמר אור ההוא נגנו. והוא מוכן עבור הצדיקים לעולם הבא. כמו שנתבאר שכתוב אור זרוע לצדיק. לצדיק ודאי סתם (ב) ואור ההוא לא שמש בעולם מלבד ביום הראשון. ואח"כ נגנו ולא שמש יותר. רבי יהודה אומר אלמלא נגנו מכל וכל

רבי אבא פליג עליהם ואומר שאשמורת כתיב חסר. לכן אין זה ליייר אלא כמו ואשמורה בליה אשמורת הבק. ונראה שרבי אבא נסח האות ואי"ן בין ב' ר' ולא בין ר' ת'. ולפי דבריו מכון הכתוב שכתב ישראל תשרי לראש של המלכות. והיינו התאמת מלכה קדישא עלאה. וזהו ג"כ מה שנזכר בפסוק שהשירה תהיה ליייר. דעה דומר להתאמת. ועי"ן תתברך שמו. היינו המלכות והשכינה הקדושה:

צז (ה) יצדיקא היינו פשוט לצדיקים. ומה שאומר לצדיק דוקא כגון על ספירת היסוד: (ג) פירוש הענין סתם היינו שוכנע ב' עינייה. כי על פי פשוט המכון על הצדיקים. ועל פי סוד המכון על ספירת היסוד:

צז

אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. אמר רבי יצחק אור דברא קב"ה בעובדא דבראשית סוה סליק כהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא ואתגניו. מאי פועמא אתגניו. בגין דלא יתסגון מניה חייבי עלמא. ועלמין לא יתסגון מניה בגיניסון. והוא סמיר ללדיקא. ללדייק דוקא (ה) דכתיב אור זרוע ללדיק וגו'. וכדין יתבסמון עלמין וסמיר כלל חד. ועד יומא דיהא עלמא דתאי סוה סמיר ונגנו: (א-ח:)

רבי יוסי אמר הסוה אור אתגניו. ואיסו אודמן לגבי לדיקא לעלמא דתאי. כמה דאוקמוה דכתיב אור זרוע ללדיק. ללדיק ודאי סתם (ב) והסוה אור לא שמש בעלמא בר יומא קדמא. ולכתיב אתגניו ולא שמש יתיר. רבי יודוס אומר אלמלא אתגניו מכל וכל

זיו הזהר

(ס) רבי אבא פליג עליהם ואומר שאשמורת כתיב חסר. לכן אין זה ליייר אלא כמו ואשמורה בליה אשמורת הבק. ונראה שרבי אבא נסח האות ואי"ן בין ב' ר' ולא בין ר' ת'. ולפי דבריו מכון הכתוב שכתב ישראל תשרי לראש של המלכות. והיינו התאמת מלכה קדישא עלאה. וזהו ג"כ מה שנזכר בפסוק שהשירה תהיה ליייר. דעה דומר להתאמת. ועי"ן תתברך שמו. היינו המלכות והשכינה הקדושה:

צז (ה) יצדיקא היינו פשוט לצדיקים. ומה שאומר לצדיק דוקא כגון על ספירת היסוד: (ג) פירוש הענין סתם היינו שוכנע ב' עינייה. כי על פי פשוט המכון על הצדיקים. ועל פי סוד המכון על ספירת היסוד:

וכל לא קאוס עלמא אפילו רגעא חדא. אלא אתגמא
 וזאדנע כהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין. ומניא
 אתקיים עלמא (ב) ולית לך יומא דלא נפיק מניא
 בעלמא ומקיים הכר. כי בו זן הקדוש ברוך הוא
 עלמא: (ג-קמח:) וסהא אור זרע ליה קב"ה בגתא
 דעדן. ועבד ליה שרין שרין על ידו דסהא לדייק דליהו
 גנא דגתא (ד) ונסיל ליה סהא אור זרע ליה
 זרעא דקשוס (ה) ועביד ליה שרין שרין בגתא
 ואוליד ואלמא ועביד שרין. ומניא אהון עלמא.
 הס"ד אור זרע ללדיק וגו'. וכתיב (ישעי' סא) וכגנא
 זרעיה תלמיה. מאן זרעיה. אליו זרעיה דאור קדמא
 דליהו זרע וסתא זרע ליהו קדמיה. ועד לא ייכול
 איבין. וסתא זרע ליהו קדמיה. ועד לא ייכול
 עלמא איבא דא אוליד זרעא דא ויהיב
 איבא ולא שכיך. וע"ד כל עלמין אהונו בספוקא
 דסהא גנא דלקרי לדייק. דלא שכיך ולא ספיק
 לעלמין. בר בזמנא דישראל בגלותא. ואי תימא
 בזמנא דגלותא כתיב (איוב יד) אלו מים מני ים וזה
 יחרב ויבש. ה"כ עביד תולדין (ו) אלא זרע
 כתיב. זרע ליהו תדיר. ומימא דלפסיק סהא נהר לא
 עאל בגתא סהא גנא. וסהא אור
 דליהו זרע תדיר עביד איבין. ומניא ומגרימא אזרע
 כקדמיה ולא שכיך תדיר. כגתא דעביד תולדין
 ומסהא זרע נפיל ביה בלתייה. ומגרימא עביד תולדין
 כדבקדמיה. ואי תימא דלינון תולדין ואיבין
 סו כמה דסו בזמנא דגנא תמן. לאו הכי. אלא
 לא אתמע זרע דא לעלמין: (ג-קסו:)

וכפ לא נתקיים העולם אפילו רגע אחד. אלא שנגנו
 ונזרע כזרע זו שעושה תולדות וזרעים ופירות. וממנו
 נתקיים העולם (ב) ואין לך יום שאין יוצא ממנו
 בעולם ומקיים הכר. כי בו זן הקדוש ברוך הוא
 את העולם: (ג-קמח:) ואור ההוא זרעו הקב"ה בגן
 העדן. ועשה לו שורות ושורות על ידי צדי"ק ההוא
 שהוא הגנן של הגן (ד) ולוקח את האור ההוא וזרעו
 זרע אמת (ה) ועושה לו שורות ושורות בתוך הגן
 ומוליד ומצמיח ועושה פירות. ומהם ניזון העולם.
 זש"כ אור זרע לצדיק וגו'. וכתיב (ישעי' סא) וכגנא
 זרעיה תלמיה. איזה זרעיה. אלו זרעיה אור הראשון
 שהוא זרע תמיד עכשו מוליד הגן ממנו ועושה
 פירות. ועד עתה זרעו הוא כקדם. וטרם שנאכל
 בעולם פירות הללו מוליד זרע זה מחדש ונותן
 פירות ואינו שוקט. וע"כ כל העולמות ניוונים מפרנסת
 הגנן ההוא שנקרא צדייק. שאינו שוקט ואינו פוסק
 לעולם. מלבד בזמן שישראל בגלות. ואם תשא שאלא
 בזמן הגלות כתיב (איוב יד) אלו מים מני ים ונהר
 יחרב ויבש. א"כ איך עושה הגן פירות (ו) אבל זרע
 כתוב. זרע הוא תמיד. ומיום שנפסק נהר ההוא אין
 הגנן נכנס בתוך אותו הגן. ומכל מקום אור ההוא
 שהוא זרע תמיד עושה פירות. וממנו ומעצמו נזרע
 כבתחלה ואינו שוקט תמיד. כדמיון הגן שעושה פירות
 ומאותו הזרע נופל בו במקומו. ומעצמו עושה ספיה
 פירות כבתחלה. ואפשר תאמר שאלו התולדות והפירות
 הם כמו שהיה בזמן שהגנן נכנס שמה. לא כן. אבל
 לא נמצא זרע זו לעולם: (ג-קסו:)

צח

צח

מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וזושיעה
 לו ימינו וזרע קדשו. פתח רבי יוסי ואמר.
 האו קרא לוקמוס חבירא דפרות אמרו. כמה
 דכתיב (שמואל א' ו) וישרנה הפרות בדרך. מהו
 וישרנה. דהו אמרי שירא חדתא. ומאי שירא אמרי.
 מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה. וזרע
 עלאה ליהו ודלוי. דארונא דסו על גבייהו עביד
 לון לזמרה. מזמור. הא לוקימא ואתמר דבכלא כתוב
 מזמור לדוד או לדוד מזמור. והכל לא אמר דוד כלל.
 אלא מזמור דרות קודשא זמין לזמרה ליה לזמנה
 דיוקיס קב"ה לישראל מעפרא. וכדון שירו לה' שיר
 חדש. ודאי כדון ליהו חדש. דהא שירא כהאי לא
 אתמר מימא דאתברי עלמא: אמר רבי חיית
 כתיב

מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וזושיעה
 לו ימינו וזרע קדשו. פתח רבי יוסי ואמר.
 מקרא זה ביארו החברים שהפרות אמרו אותו. כמו
 שכתוב (שמואל א' ו) וישרנה הפרות בדרך. מהו
 וישרנה. שהיו אומרות שיר חדש. ומה השירה שאמרו.
 מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה. וסוד
 עליון הוא בודאי.. שהארון שהיה על גביהן עשה
 להן לזמר. מזמור. הרי נתבאר וגדרש שבכלם כתוב
 מזמור לדוד או לדוד מזמור. וכאן לא אמר דוד כלל.
 אלא מזמור שרוח הקודש עתיד לזמר אותו בזמן
 שיקים הקב"ה לישראל מעפר. ואז שירו לה' שיר
 חדש. ודאי אז חדש יהיה. שהרי שיר כזה לא
 נאמר מיום שנברא העולם: אמר רבי חיית
 כתיב

זיו הזהר

(ג) כי זה האור הוא בלי חסד הפחית כל הדינים: (ד) אולי הענין של שורות שורות משמעותו חקים חקים מן מינים שונים
 שהשפע נשתנה בכל חלקי העולם כפי שנוצר לכל חלק וחלק. ובפי שפיע על פי משפט לכל חלק וחלק: (ה) זרע אמת פי'
 שנוסבר בחותמו של הקב"ה שנוצר שמייה מן שורדים של סטרא אחרא לינוק השפע שלא ע"פ משפט: (ו) כי הלא כיון דשכינתא
 בגלותא אינה נשפעת מן היסוד כבתחילה. ונתרן שהעולם ניזון עתה בזמן הגלות מן ספיה זרע הישן. וזה ענין שקשה לזכור כי הוא
 סוד עמוק ונפלא. ואם אין הענין מושג נצרך להסתפק באמונה שהוא בשינה מן ההלכות וספין מן ההרכים:

כתיב (קלה א) אין כל חדש תחת השמש. והכא שירתא דא איסי חדש וחיטי תחת השמש. דהא תחת שמשא לסי. ומאי איסי. דא סיסר"א דכדון להוי חדש תחת השמש (ב) מאי עמאל. בגין כי נפלאות עשה. ומאן אינון נפלאות. האי דכתיב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הושיעה לו. למאן. להסוא דרגא דאמר שירתא דא. בגין דכסו אסתמיך בימינא ובשמאלא. הושיעה לו ימינו ודאי להסוא דרגא דהאי מוזמר. אימתי. בזמנא דיקומון מתי עלמא ויתערון מעפרא. כדון יסא חדש מאי דלא אסתביד כהוי עלמא. רבי יוסי אמר בזמנא דיעביד קב"ה נוקמין בעלמא בגיטיו דישאל. כדון יתאמר שירתא דא. דהא לבתר יתערון מעפרא מתי עלמא. ויתחדש עלמא בקיומא שלים דלא להוי שלים מותא בעלמא כקדמיתא: (א-קג.)

פתח רבי שמעון ואמר שירו לה' שיר חדש. למאן הוו אמרין אינון פרות געות שירו. לכמה רתיכון לכמה ממנן לכמה דרגין דהוו אסתן שירו ונפקו לקבלא לים ללרובא. ולסון הוו אמרי סיון לה' שיר חדש. ומאי עמאל הכא שיר דכר. ומסה אמר שירה נוקבא. אלא הסס במסה ארובא לחודא [דאתקרין] זא"ת נפקת מן גלותא היא ואוכלוסהא ולא יתיר. ובג"כ את הסיסה הווא נוקבא (ב) אבל הכא ארובא ומאי דהוסי גינו בגויה נפיק ובגין הסוא דהוסי גינו בגויה אתמר שיר חדש דכר. כי נפלאות עשה. מאי דעבד בפלשתים ומאי דעבד בפעוזהסון. הושיעה לו ימינו. למאן. לעלמו. מאן עלמו. הסוא מוזמר עלמו ורוחא עלאה קדישא דגינו ביה (ג) (ד-ה.)

ותא מוי רזא דא דהנסו פרות אמרי שירה כמה דכתיב (שמואל א' ו) וישרנס הפרות בדרך על דרך בית שמש במסלה אחת הלכו הלך וגעו. דא איסי כנוונא דלעילא בשעתא דלינון חיות נפלי כרסייא לחרמא לים לעילא אינון אמרי תושבתא דא. ואי תימא אחאי כתיב הכא חדש. והא תדיר קאמרי תושבתא דא. אלא ודאי חדש איבו. וחדש לא אקרי אלא באתחדותא דסיסר"א כד אתסירת מן שמש"א (ד) כדון איסו חדש. ודא איסו שיר חדש. הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הא אתערותא דיימנא ובשמאלא לקבלא לה (ה) ותושבתא דא כד נפלי כרסייא קא משבתאן לה כד סלקין לבית שמש"א (ו) כנוונא דפרות סלקי ארובא על דרך בית שמש. וכלא כזא

כתוב (קלה א) אין כל חדש תחת השמש. אבל כאן שיר זה חדש הוא והוא תחת השמש. שהרי תחת השמש יהיה. ומה הוא. זו הלבנה שאו תתחדש להיות תחת השמש (ב) מה הטעם. לפי כי נפלאות עשה. ואיזו הן הנפלאות. זה שכתוב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הושיעה לו. למי. למדרגה היא האומרת שיר הזה. לבעבור שתתמוך בהן בימין ובשמאל. הושיעה לו ימינו בודאי למדרגה היא בעלת המזמור. מתי. בזמן שיקומו מתי עולם ויתנצרו מעפר. אז יהיה חדש מה שלא נעשה עוד בזה העולם. רבי יוסי אמר בזמן שיצשה הקב"ה נקמות בעולם בשביל ישראל. אז יהיה נאמר שיר הזה. שהרי אח"כ יתנצרו מעפר מתי עולם. ויתחדש העולם בקיום שלם שלא תהיה שליטה למיתה בעולם כמקדם (א-קג.)

פתח רבי שמעון ואמר שירו לה' שיר חדש. למי היו אומרות אותן פרות געות שירו. לכמה מרכבות לכמה ממונים לכמה מדרגות שבאו שמה. ויצאו לקבל פני הארון. ולהם היו אומרות שירו לה' שיר חדש. ומפני מה כאן שיר בלשון זכר. ומסה אמר שירה בלשון נקבה. אלא יצן כי שם במסה הארון בלבד [שנקראן] זא"ת יצאה מן הגלות היא עם מחנותיה ולא יותר. ולפיכך את השירה הזאת בלשון נקבה (ב) אבל כאן הארון ומה שהיה נגנו בתוכו יצא ובשביל זה שהיה נגנו בתוכו נאמר שיר חדש בלשון זכר. כי נפלאות עשה. מה שצשה בפלשתים ומה שצשה באיליזים שלהם. הושיעה לו ימינו. למי. לעצמו. מי הוא עצמו. זה אותו המזמור עצמו ורוח עליון הקדוש שנגנו בו (ג) (ד-ה.)

ובוא וראה סוד זה שאותן הפרות אמרו שירה כמו שכתוב (שמואל א' ו) וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש במסלה אחת הלכו הלך וגעו. זה הוא כדמיון שלמעלה בשעה שאותן החיות מנשאות כסא הכבוד להרימו למעלה הן אומרות מזמור הזה. ואם תשאל מפני מה כתוב כאן חדש. והלא תמיד אומרות מזמור זה. אלא ודאי חדש הוא. וחדש לא נקרא אלא בהתחדשות הלבנה כשהיא נאורה מן השמש"א (ד) ואז היא חדשה. וזהו שיר חדש. הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הרי זה התעוררות של ימין ושמאל לקבל אותה (ה) ומזמור זה שמזמורת החיות כאשר מנשאות הכסא להעלותה לבית השמש"א (ו) הוא כדמיון שהפרות העלו את תארן על דרך בית שמש. והכל פולח בסוד

זין הודר

צ"ח (א) רצה לומר שהגם שכתוב אין כל חדש תחת השמש. אבל בשיר הזה שהיא המלכות שנקראת שיר ונקראת מזמור על שם הכתוב למען יזמור כבוד כדוע. בה נראה דבר חדש תחת השמש. והיינו שבזמן הנאולה עתידה להיות כקובה התבטויה תחת השמש. מ"ת תחת התפארת ולא תחת נצה הודר אלא שתהיה בשורה אחת הסוד מלכות נבונה תחת התפארת. ועל חידוש הזה יאמר כי נפלאות עשה. שיימינו דהיינו החסד וזרוע קדשו דהיינו הנכונה בחי' שמאל הושיעה לו דבעל המזמור שיר הזה שהיא המלכות. כי היתה נתמכת בימין ובשמאל בכבוד וכנבונה מפני שתתעלה למקום התפארת והתפארת יתעלה תחת הכינה להיות שינוי מקום הנה בתמימות. ודברי רבי חייא עמוקים מאד. והמבין יבין: (ב) כי שם נאמרה השירה לעומת המלכות והשכינה הקדושה עלמא דנוקבא: (ג) מ"ת הארון הוא בבחי' קדושת המלכות. והלוחות שבו הם בבחי' קדושת התפארת עלמא דדכורא. מזמור עצמו היינו מדרגת המלכות. ורוח עלמא קדישא דגינו בתוכו היינו מדרגת התפארת: (ד) מ"ת שהוא הודנות המלכות עם התפארת לקבל ממנו הארת שפע העליונה. דמיון מולד הלבנה שהוא חידוש הלבנה שנחדש בה הכה לקבלת אור השמש: (ה) היינו על דרך משל לקבל אותה בשתי הודויות מחכיבות התפארת אליה: (ו) מ"ת כאשר החיות מנשאות לכסא הכבוד אל בית התפארת שנקרא שמש:

ברוא חד הלקח. ובגין דבשבת איסו סליקו דכרסוייה
לסלקא לעילא. תקוהא דהושבחהא דא בשבת איסו.
(שבת) ליה עמא יחידא בעלמא : (ג-קלוי :)

בסוד אחר. ולפי שבשבת הוא זמן עליית הכסא
לעלות למעלה. לכן נתקן מזמור זה לאומרו בשבת.
לזמר אליו העם שהוא יחיד בעולם : (ג-קלוי :)

צמ

צמ

ועו מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים וגוי. פתח
רבי יוסי ואמר. ועו מלך משפט אהב. ועו מלך.
זה הקב"ה. משפט אהב. זה הקב"ה. ועו מלך. התוקף
של הגבורת הקב"ה אין הוא אלא במשפט. שהרי
במשפט מתקיימת הארץ. כמש"כ (משלי כט) מלך
במשפט יצמיר ארץ. ולפיכך ועו מלך משפט
אהב (ה) שאין כנסת ישראל מתקנת אלא במשפט.
לפי שמשם נשפעת. וכל הברכות שמקבלת משם
הוא לזכות. ולפיכך ועו מלך משפט אהב. שכל
השתוקקותה וכל אהבתה היא לעומת המשפט. אתה
כוננת מישרים. כמש"כ מישרים אהבוך. זה סוד שני
הכרוכים למטה זכר נקבה. שהם התיקון והישוב של
העולם. וזה נתבאר. (א-רלב :) רבי אלעזר אמר איוה
משרים. זו מדרגה העליונה שיעקב שורה בה (ג) וש"כ
אתה כוננת מישרים : (א-טו :)

ועו מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים וגוי. פתח
רבי יוסי ואמר. ועו מלך משפט אהב. ועו מלך.
דא קב"ה. משפט אהב. דא קב"ה. ועו מלך. תוקפה
לדחתקף קב"ה לאו איסו אלא במשפט. דהא
במשפט אתקיים ארעא. כד"א (משלי כט) מלך
במשפט יעמיד ארץ. ובג"כ ועו מלך משפט
אהב (ה) ללא אמתקנת כנסת ישראל אלא במשפט.
בגין דמתמן אמות. וכל ברכאן דנפלא מתמן
נפלא. ובג"כ ועו מלך משפט אהב. כל
תחיבו וכל רחימו דילה לקביל משפט. אתה
כוננת מישרים. כד"א מישרים אהבוך. רוא דמתין
כרובים לתתא דכר וקובצא. דליוון תקוהא יושבא
דעלמא. והא אמתר. (א-רלב :) רבי אלעזר אמר מאן
מישרים. דא דגא עלאה דיעקב שריא ביה (ג) הו"ד
אתה כוננת מישרים : (א-טו :)

משנה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו וגוי. אמר
רבי שמעון כתיב (שמואל א' ג) והנער שמואל
משרת. שם כתוב נער. וכאן כתוב משה ואהרן
בכהניו ושמואל בקראי שמו. ולמדנו שהי שקול
שמואל כנגד משה ואהרן. או שקול איסו כמשה ואהרן
אמאי כתיב נער. ותו דהא ודאי מכה דרנין
איסו לא הוה ממי אפילו לדרגא זעירא דמשה.
כל שכן דמשה שקול כתריוויו. אלא האו קרא הכי
הוא. משה ואהרן בכהניו. משה איסו נביאה ונחמה
עלמא על כל שאר נביאי. ואהרן בכהניו. איסו
כהנא עלאה על כל כהני עלמא. ללא הוה כהנא רבא
דסליק בדרגא עלאה כאהרן. דאיסו זכי לכהונה
ונביאה והוה נביא וכהן. מלי ללא זכה כהנא אהרן.
ואי תימא הא זכריה כהן ונביא הוה. האו
כבואה לנעמים הוה. דכתיב (דני' ג' יד) ורוח
אלהים לבשה את זכריה. ואי תימא הא ירמיה
דכתיב ביה (ירמ' א) בערס אלרך בצפן ידעתך. ותו
אחרנין (ג) אלא כלהו לא זכו לנבואה ולכהונה
עלמא כאהרן. דהא אהרן זכה בנבואה עלאה על
כל שאר כהני. וזכה בכהונה על כלם. ומשה זכה
בנבואה ושמש בכהונה גדולה. ואף שמואל זכה
בשניהם. מה משה היה קורא והקב"ה השיב לו מיד.

משנה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו וגוי. אמר
רבי שמעון כתיב (שמואל א' ג) והנער שמואל
משרת. שם כתוב נער. וכאן כתוב משה ואהרן
בכהניו ושמואל בקראי שמו. ולמדנו שהי שקול
שמואל כנגד משה ואהרן. אם שקול הוא כמשה ואהרן
מדוע כתוב נער. ועוד שהרי בודאי מכה מדרגות
הוא לא היה מניע אפילו למדרגה הקטנה של משה.
כל שכן להיות שקול בשניהם. אלא מקרא זה כך
ענינו. משה ואהרן בכהניו. משה הוא נביא הנאמן
עליון על כל שאר הנביאים. ואהרן בכהניו. הוא
כהן העליון על כל כהני עולם. שלא היה כהן גדול
שעלה במדרגה עליונה כאהרן. שהוא זכה לכהונה
ונבואה והיה נביא וכהן. מה שלא זכה כהן אחר.
ואם תאמר שקול הוא זכריה כהן ונביא היה. אבל זאת
נבואתו רק לשעה היתה. שכתוב (ירמ' ב' יד) ורוח
אלהים לבשה את זכריה. ואם תשא הרי ירמיה
שנאמר בו (ירמ' א) בטרם אצרך בבטן ידעתך. ועוד
אחרים יש (ג) אבל כלם לא זכו לנבואה ולכהונה
עליונה כאהרן. שהרי אהרן זכה בנבואה עליונה על
כל שאר הכהנים. וזכה בכהונה על כלם. ומשה זכה
בנבואה ושמש בכהונה גדולה. ואף שמואל זכה
בשניהם. מה משה היה קורא והקב"ה השיב לו מיד.

אף

דיו הורה

צמ (א) רבי יוסי דרש. עו מלך רא קב"ה. זו המלכות. משפט אהב דא קב"ה זה התפארת. ומבאר הענין כי יען שתוקף
המלכות אין הוא אלא במשפט. שמשם מקבלת כל מינו שפע. לכן הארץ היינו המלכות מתקיימת במשפט. ועל זה פביא
הכתוב מלך במשפט יצמיר ארץ. ר"ל שהמלך העליון היינו התפארת ועמור ארץ היינו המלכות במשפט. מי' בסוד התפארת. ועמור
סבאר הכתוב ועו מלך. היינו המלכות. משפט אהב. היינו התפארת. וענינו שהמלכות משתוקקת באהבה רבה אל התפארת להיות
עמו לקבל סגנו שפע העליונה. וכזה יובן כל האמור : (ג) דרגא נוסח יסי' ביותר ולא דשאל ביותר. אלא בקו של טישור דבבניע בין
כוננת הנהגת העולם על פי מישרים. על פי רחמים. שאין נוסח יסי' ביותר ולא דשאל ביותר. אלא בקו של טישור דבבניע בין
חסד וגבורה. וחזו סודת הרחמים : (א) כמו פתח אלעזר ואיתמר :

אף שמואל כתיב ביה (שמואל א' יב) הלא קליר חסיד
 היום אקרא אל ה' ויתן קולות וגו'. אבל לא עלת
 למדרגה עליונה כמשה. מה אהרן היה משמש בכהונה
 לפני הקב"ה. אף שמואל היה משמש לפני
 הקב"ה (ד) אבל לא עלה בשמש עליון כאהרן. וענין
 הכתוב כך הוא. ששלשה הם שהיו נביאי אמת ושמשו
 בכהונה. אחד משה אחד אהרן ואחד שמואל. ואם
 תשאל הלא שמואל לא משך זמנו בכהונה.
 והיה מוטב לחשוב אחר שהיה משמש בכהונה. ומי הוא.
 הרי ירמיהו. אבל לא כן. שהרי כתוב (ירמיה א) מן
 הכהנים אשר בענות. מן הכהנים היה אבל לא שמש.
 ושמואל בימי עלי שמש. ומשה שמש זמן אחד בכל
 אותן שבעת ימי המלוכה. שמואל זכה למדרגת נצר
 שכתוב (שמואל א' א) והנצר נצר. וכתוב (שם ג) והנצר
 שמואל משרת. ולפי שנתפלה לעמוד במדרגה זו ודאי
 הוא כמשה ואהרן (ה) מי שנתקרב לנצר ההוא וזכה
 בו. הוא זוכה באותן מדרגות עליונות שעמדו בהן
 משה ואהרן: (ב-קמח.)

אף שמואל כתיב ביה (שמואל א' יב) הלא קליר חסיד
 היום אקרא אל ה' ויתן קולות וגו'. אבל לא סליק
 לדרגה עלאה כמשה. מה אהרן הוה משמש בכהונה
 נצו קב"ה. אף שמואל הוה משמש קמי
 קב"ה (ד) אבל לא סליק בשמואל עלאה כאהרן. ומלה
 הכי הוא. תלתא אינון דהוו נביאי מסימי ושמשו
 בכהונה. חד משה חד אהרן וחד שמואל. ולי
 הימא הוה שמואל לא משך זמנו בכהונה.
 אלא אחרא הוה דמשך זמנו בכהונה. ומנו.
 ירמיהו. אבל לאו הכי. דהוה כתיב (ירמיה א) מן
 הכהנים אשר בענות. מן הכהנים הוה אבל לא שמש.
 ושמואל צימני דלמי שמש. ומשה ומנא חדא בכל
 אינון שבעת ימי מלוכה שמש. שמואל וזכה לנצר
 דכתיב (שמואל א' א) והנצר נצר. וכתיב (שם ג) והנצר
 שמואל משרת. ובגין דקיימא צהאי דרגא ודאי
 אינו כמשה ואהרן (ה) מן דנסיל להווא נצר וזכי
 ביה. וזכי באינון דרגין עלאין דקיימי צהו
 משה ואהרן: (ב-קמח.)

ק

עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה וגו'. רבי
 יוסי פתח ואמר. כתוב עברו את ה' ביראה
 וגילו ברעדה. וכתוב עברו את ה' בשמחה באו לפניו
 ברננה. בוא וראה כל אדם שבא לעבוד לו להקב"ה
 בבקר ובערב. צריך לעבוד לו להקב"ה בבקר כאשר
 עולה מאור היום. והתעוררות של צד הימין נתעורר
 בעולם. אז צריך האדם להתקשר בימינו של הקב"ה
 ולעבוד לפניו בעבודת התפלה. לפי שהתפלה תחוק
 התוקף למעלה. ותמשיך ברכות מצומק העליון לכל
 העולמות. ומשם נמשכות הברכות לתחתונים. ונמצאו
 העליונים והתחתונים מתברכים בזאת עבודת התפלה.
 עבודת התפלה היא שצריך האדם לעבוד לפני הקב"ה
 בשמחה וברננה. להכליל להשיבנה הקדושה ביניהם.
 ואח"כ לכוון היחוד כראוי. שכתוב דעו כי ה' הוא
 האלהים. זה סוד היחוד בסוד העבודה. ועם כל זה
 צריך האדם לעבוד לפני הקב"ה בשמחה. ולהראות
 שמחה בעבודתו. ושתי אלה שמחה ורננה הן כנגד
 שתי התפלות. שני קרבנות תמידין ליום כנגד שתי
 אלה שמחה ורננה. שמחה בצפרא ורננה ברמשא.
 וע"כ את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני
 תעשה בין הערבים. ולכך תפלת ערבית היא רשות.
 לפי שבזמן הגילדה נחלק טרף לכל החילות. ואין אז
 הזמן להמשיך שפע אלא ליתן מזון. וביום היא מתברכת
 משני צדדים האלה בבקר ובערב מתוך שמחה ורננה
 ובגילדה

ק

עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה וגו'. רבי
 יוסי פתח ואמר. כתיב עברו את ה' ביראה
 וגילו ברעדה. וכתיב עברו את ה' בשמחה באו לפניו
 ברננה. תא חזי כל בר נש דלמי להמפלח ליה לקב"ה
 בצפרא ובפגיא. צמי להמפלח ליה לקב"ה בצפרא כד
 סליק כהורא. ואתערותא דסער ימינא אתער
 בעלמא. כדון צמי צ"ג לאתקשרא צימינא דקב"ה
 ולהמפלח קמיה בפולחנא דללותא. בגין דללותא אחסין
 תוקפא לעילא. ותמשיך ברכאן מעומקא עלאה לכלהו
 עלמין. ומתמן אמשיך ברכאן לתתאי. ואשתכחו
 עלאין ותתאין מתברכאן צהווא פולחנא דללותא.
 פולחנא דללותא דקא צמי צ"ג להמפלח קמי קב"ה
 בשמחה וברננה. לאכללא לכנסת ישראל צימיהו.
 ולבחר ליחדא יחודא דקרא חזי. דכתיב דעו כי ה' הוא
 האלהים. דא רוא דיוחודא ברוא דפולחנא. ועס כל דא
 צמי צר נש להמפלח קמיה דקב"ה צהדוס. ולאחורא
 חדוס בפולחניה. ואלין תרין שמחה ורננה לקבל
 תרין ללותין. תרין קורבנין ליומא לקבל תרין
 אלין שמחה ורננה. שמחה בצפרא ורננה ברמשא.
 וע"ד את הכבש אחד תעשה בצקר ואת הכבש השני
 תעשה בין הערבים. וע"ד ללותא דערבית רשות איסי.
 בגין דהווא שעתא מולקא טרפא לכל חילתא. ולאו
 שעתא להתברכא אלא למיכס מזונא. וציממא היא מתברכת
 מתרין פשרין אלין בצפרא וברמשא מזו שמחה ורננה.
 ובגילדה

זיו הוהר

(ד) יש מקשים הלא שמואל לוי היה ולא כהן. ומתריצים שהיה עובד במשכן עבודה הסותרת כל והיה עוזר לבני עלי באותן
 עבודות: (ה) כוונתו בענין סדרת נצר היא קדושת המלאך הגדול והגורא שנקרא משיח וכוונתו כשם נצר כירוש. והיתה התקרבות
 לשמואל אליו ועל ידו נשפט לשמואל בנוואה ורוח הקודש:

ובליצה תחלק ברכות לכלם כראוי. זש"ב (משי יא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' : (א-רכט) :
 ואם תשאל אם כן כל מי שהוא בצער ובצרה שאין לבו יכוד לשמוח. ומתוך דוחקו נצרך לו לבקש רחמים לפני מלך העליון. אם כן לא יתפלל תפלה כדל ולא יכנס בעצבות כלל. שהרי אין לבו יכול לשמוח וליכנס לפניו בשמחה. איזו תקנה יש לו לאדם הזה. אלא וראי הרי למדנו כל השערים ננעלו ונסגרו. ושערי דמעות לא ננעלו. ואין דמעות אלא מתוך צער ועצבות. וכך אותן הממונים על שערים האלה כלם משברים הרי כפור ומנעולים ומכניסים אותן הדמעות. וזאת התפלה נכנסת לפני מלך הקדוש. ובכן השכינה הקדושה יש לה צער מאותו העצב והצרה של אדם ההוא. כמש"כ (ישעי' סג) בכל צרתם לו צר. ומפני שתשוקת עולם העליון ההוא אל השכינה הקדושה הוא כתשוקת הזכר תמיד אל הנקבה. וכאשר המלך נכנס אל המטרונה מוצא אותה בעצבות. אז כל מה שהיא מבקשת נמסר בידה. והאיש ההוא ותפלה היא אינה חוזרת ריקם. שהקב"ה מרחם עליו. ואשרי חלקו של אותו אדם ששופך דמעות לפני הקב"ה בתפלתו : (ב-קסה.)

פתח רבי יהודה ואמר. עבדו את ה' בשמחה. כך למדנו שכל העבודות שצריך האדם לעבוד להקב"ה צריך להיות בשמחה ברצון הלב. בשביל שתהיה נמצאת עבודתו בשלמות. ואם תשאל האם עבודת הקרבנות ג"כ כך הוא. הרי לא אפשר. לפי שזה האיש שעבר על מצות רבונו על מצות התורה וחווה בתשובה לפני רבונו. באיזה פנים יעמוד לפניו. הלא וראי ברוח נשברה ברוח עצבון. איה היא השמחה לפני רבונו ועבר על מצותיו. והוא בא להקריב קרבן ולתקן עצמו. הוא צריך להמצא ברוח נשברה ברוח עצבון. ואם הוא בוכה זה טוב מהכל. הלא שמחה הלא רגנה לא נמצא. אלא במה נתתקן. באותן כהנים ולוים. שהרי הם משלימים שמחה ורגנה בעבורו. שמחה בכהן נתקיים. לפי שהוא רחוק מן דין תמיד. והכהן צריך להמצא תמיד בפנים מאירות ובשמחה יותר מכלם. שהרי הכתר שלו גורם כך. רגנה בלוים. וכך הוא שהרי הלויים נמצאים על השיר לעולם כמו שנתבאר. ואילו עומדים אצלו ובהם נשתלם העבודה להקב"ה. הכהן עומד אצלו ומכוון כונות בשמחה ברצון הלב לייחד שם הקדוש כראוי. והלויים בשיר. ובכן כתוב דעו כי ה' הוא אלהים. זה הוא קרבן לקרב רחמים בדין ונמתק הכל. ועכשיו שאין לנו קרבן מי שחטא לפני רבונו וחווה בתשובה אליו. ודאי במרידות הנפש בעצבות בבכיה ברוח נשברה אין יקיים שמחה ורגנה. הרי לא נמצאו אצלו. אלא כך נתבאר שהתשבחות לרבונו ושמתחו עם התורה ורגנה של לימוד התורה זאת היא שמחה ורגנה : (ג-ת.)

רבי אלעזר אמר כתוב אחד אומר עבדו את ה' בשמחה. וכתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. מה בין זה לזה. אלא כאן בזמן שישראל שרוים בארץ הקדושה. וכאן בזמן שישראל נמצאים

ובלילה פליגה ברכאן לכלל כדקא חזי. הסי' (פסלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' : (א-רכט) :
 ואי תימא אי הכי הוה מלך דלויסו בעטרא ובדומקא ללא יכיל למחדי לביו. ומגו דוחקיה אית ליה למתבע רחמיין קמי מלכא עלאה. אי הכי לא יללי ללותא כלל ולא ייעול בעליבו כלל. דהא לא יכיל למחדי לביו ולאטלא קמיה בחדוה. מחזי תקוה אית ליה להאי ז"ל. אלא ודאי הא תנינן כל מרעין ננעלו ואסגירו. ומרעין דמעיין לא אסגירו. ולית דמעא אלא מגו לערא ועליבו. וכל אינון דמתין על אינון מרעין כלשו מתברין גזיין ומנעולין ועיילין אינון דמעיין. והאי ללותא עלאת קמי מלכא קדישא. כדון הוה אחר אית ליה דומקא מהוה עליבו ודומקא דההוא ז"ל. כד"א (ישעי' סג) בכל צרתם לו צר. והיאובותיה דההוא עלמת עלאה לגבי האי אחר כדכורא דתואובותיה תדיר לגבה דנקבא. וכך מלכא עלל לגבי מטרונתא אשכח לה בעליבו. כדון כל מחזי לוייה בעאת אתמסר בידה. וההוא בר נש וההוא ללותא לא אהדר בריקויה. וקב"ה חיים עליה. זכאה חולקיה דההוא ז"ל דאושד דמעין קמי קב"ה בללויה : (ב-קסה.)

פתח רבי יהודה ואמר. עבדו את ה' בשמחה. הכי אוליפנא דכלי פולחנא דדעבי ז"ל למפלה לקב"ה ציי בהדוותא ברעומא דלכא. בגין ד'שכח פולחניה בשלימו. ואי תימא פולחנא דקרבנא הכי הוא. הא לא אפשר. דהא ההוא ז"ל דעבר על פקודא דמאריה על פקודא דאורייתא ותב לקמי מאריה. במאן אנפין יקום קמיה. הא ודאי ברות תבירא ברות עליבא. אן הוה שמחה אן הוה רננה. אלא תמן תנינן ההוא ז"ל דחסי קמי מאריה ועבר על פקודיו. ואתא לקרבא קרבנא ולתקלא גרמיה. ברות תבירא ברות עליבא בעי לאשכחא. ואי כני שפיר מכלל. הא במחה הא רננה לא אשכחא. אלא במאי אתקו. כפי כהני וליואי. דהא אינון אשלימו שמחה ורננה בגיטת. שמחה ככהנא אהקיים. בגין דהוה רמיקא מן דינא תדיר. וככהנא בעי לאשכחא תדיר בלנפין נהירין ומחלן יתיר מכל עמא. דהא כתר דלוייה גרים. רננה בליואי. והכי הוא דהא ליואי משתכחין על שיר לעלמין כמה דאוקמוה. ואלין קיימין עליה וכוו אשתלים פולחנא לקב"ה. כהנא קאים עליה ומכוון מילין בחדוותא ברעומא ליתחא שמו קדישא כדקא יאות. וליואי בשיר. כדון כתיב דעו כי ה' הוא אלהים. דא הוא קרבן לקרבא רחמי דנינא ומחבסם כלל. והשתא דלא אשכחא קרבנא מן דחסי קמי מאריה ותב לגביה. ודאי במריכו דנפשא בעליבו בבכיה ברות תבירא הילך אוקים שמחה ורננה. הא לא אשכחמו גביה. אלא הכי אוקמוה דתושבת דמאריה ותדוותא דאורייתא ורננה דאורייתא דא הוא שמחה ורננה : (ג-ת.)

רבי אלעזר אמר כתוב אחד אומר עבדו את ה' בשמחה. וכתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. מאי בין האי להאי. אלא כאן בזמנא דישראל שראן בארעא קדישא. כאן בזמנא דישראל שראן

שראן בארעא אחרא. [עבדו את ה' בשמחה. דא כנסת ישראל זומא דאיהי שריא בארעא קדישא]. עבדו את ה' ביראה. דא כנסת ישראל זומא דאיהי בגלותא ציני עמויא (6) אמר רבי יודא וסא כתיב (ישעי נא) כי בשמחה תללו. ודא סא כנסת ישראל. וכיון דלמך תללו סא מן גלותא סא ואתקרי שמחה. א"ל ודאי סכי סא דכל זמא דאיהי בגלותא ושכיבת לעפרא לא אתקרי שמחה. עד דקב"ה ייתי לגבא ויוקיס לה מעפרא. וימא התערי מעפר וגו'. קומי אורי וגו'. ויתחברו כחדא. כדין מדותא אתקרי מדותא דכלא. וכדין בשמחה תללו. וכדין כמה חיילין יסקון לקבלה דמטרותא לדמותא דהלולא דמלכא. כד"א סהריס והגבעות יפלו לפניכם רנה. וכתיב כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלהי ישראל: (ג-קיי).

ואית דמתני סכי. שמחה דא כנסת ישראל. ושמחה סא אוקמוס כדכתיב כי בשמחה תללו וגו'. וומינין ישראל לנפקא מן גלותא ביהוה שמחה. ומאי איהי. כנסת ישראל. וע"ד עבדו את ה' בשמחה. כמה דכתיב בוא"ת יבא אהרן אל הקדש. וכלל חז. בלא לפני ברננה. דא שלימו דילה. דשמחה בלב ורננה בפה. ודא סא שלימו יתיר. דשלימו דסיהי שמחה סא אשתמודע וסא ידוע. ודא סא תקוה דב"כ לקמי מאריה. כדין דעו כי ה' סא אלהים. וכלל בחד מלה אהיא. דבעי לבתר ליחדא שמא קדישא עדקא יאות. ולקשרא דא בלא למאוי כלל מר. דא סא פולחא דקב"ה: (ג-קיא)

נמצאים בארצות אחרות. [עבדו את ה' בשמחה. זו כנסת ישראל בזמן שהיא שורה בארץ הקדושה]. עבדו את ה' ביראה. זו כנסת ישראל בזמן שהיא בגלות בין האומות (6) אמר רבי יהודה והלא כתוב (ישעי נא) כי בשמחה תצאו. וזו היא כנסת ישראל. וכיון שאמר תצאו הרי זה מן הגלות ונקראת שמחה. א"ל ודאי כך הוא שכל זמן שהיא בגלות ושוכבת לעפר אינה נקראת שמחה. עד שהקב"ה יבא אליה ויקימה מן העפר. ויאמר התערי מעפר וגו'. קומי אורי וגו'. ויתחברו יחדו. או שמחה תהיה נקראת שמחת הכל. ואו בשמחה תצאו ודאי. ואז כמה חילות יצאו כנגד המטרונה לשמחת כלילת המלך. כמש"כ ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה. וכתוב כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלהי ישראל: (ג-קיי).

ויש לדמו באופן זה. שמחה זו כנסת ישראל. ושמחה הרי נתבאר כמו שכתוב כי בשמחה תצאו וגו'. ועתידים ישראל לצאת מן הגלות בשמחה היא. ומה היא. זו כנסת ישראל. וע"כ עבדו את ה' בשמחה. כמו שנאמר בוא"ת יבא אהרן אל הקדש. והכל אחד. באו לפני ברננה. זהו שלימות שלה. שהשמחה בלב ורננה בפה. וזה הוא שלימות יתיר. כי השלימות של שמחה היא היא ניכרת וידוע. וזה הוא תקוה של אדם לפני רבונו. ועל זה כתוב דעו כי ה' הוא אלהים. והכל עולה באופן אחד. שנוצרך אחר השמחה והרננה לייחד שם הקדוש כראוי. ולקשור זה בזה להיות הכל אחד. זאת היא עבודת הקב"ה: (ג-קיב)

קא

לא יבז בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי שמעון זכא סא דא כש דידע למפתי ליה ולמפלה למאריה ברעותא ובכוונה לרצה. ווי ליה למאן דאתי למפתי למאריה בלבא דחיקא ולא ברעותא. כד"א (מכילס עת) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבס לא נכון עמו. וע"ד בעי ב"כ לאדבקא נפשו ורעותיה בלאריה. ולא ייתי לגביה ברעותא כדיבא. בנין דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. לא בעינא דיתתקן אי אתי ליחדא שמא קדישא ולא מיחד ליה כדקא יאות: (ג-קא).

קא

לא יבז בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי שמעון זכא סא האדם שיודע לפתות לו ולעבוד לרבונו ברצון ובכוונה הלב. אוי לו למי שבא לפתות לרבונו בלב רצון ולא ברצון. כמש"כ (תהלים עז) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבס לא נכון עמו. וע"כ צריך האדם להדבק נפשו ורצונו ברבונו. ולא יבא אליו ברצון שקר. לפי שכתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. אין רצוני שיתתקן אם הוא בא ליחד שם הקדוש ואין מיחדו כראוי: (ג-קא).

ומו

ועוד

זיו הזהר

(ה) כל המאמרים שנדרשו בוה"ק כאן על אלו הפסוקים עבדו את ה' בשמחה באו לפני ברננה. דעו כי ה' הוא אלהים. סוכבים והולכים על עיני ייורו ששמחה היא תולדת מרת החסד והרהמים ומורה על ספירת התפארת שמקורה השם הוי"ה ביה. ורננה היא תולדת מרת הנבונה ומורה על ספירת המלכות שמקורה השם אלהים. ועבדו את ה' בשמחה. מרמו על תפלת שחרית. באו לפני ברננה מרמו על תפלת מנחה. וליוחד ולקשר שניהם על זה אומר דעו כי ה' הוא אלהים. קב"ה ושכינותיה הכל אחד וקשר אחד. וגם שקודם עשית היחוד של שמע ישראל. יהודא עלאה הוי"ה אהיה ויהודא תתאה הוי"ה אדני. צריך להיות שמחה ורננה ובעבור זה נתקן דומר קודם שמע ישראל פסוקי דזמרה. ורבי אלעזר דרש ששמחה ורננה הן כגוים לכנסת ישראל היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה. וכן ירא"ה הוא כגוי למלכות והשכינה הקדושה. אלא שהכניו יראה הוא בזמן הגלות. ושמחה ורננה תקרא בזמן הגאולה. והמכוון שכל עבודת קדושה וכל התפללות צריך להיות בהשתתפות השכינה לרננה והדרגותיה עם התפארת להמאיר שמע שלמעלה. והיינו לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינותיה: ויש דהבין מדברי רבי יוסי שאמר שמחה בצפרא ורננה ברמשא שיהי לכוון בתפלת שמע דשהית הוי"ה בנקודת פתיה. ובשמע דמנחה הוי"ה בנקודת ציריה:

ותו בזמנא דישרלא משקרין בתורת אמת ארמי
 ביה (דניאל ה) ותבלך אמת ארלה. מהו ארלה. דא שכניתא.
 ובזמנא דישרלא מקיימים תורת אמת נאמר בו (תהלים מה)
 אמת מארץ תצמח. ובגלות נאמר (ישעי' נט) ותהי
 האמת נעדרת. והשקר שולט בעולם. ובזמן שנתתקן
 האמת ויתעלה למקומו ימחה השקר מן העולם. וז"כ
 (משלי יב) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר.
 כוננת לא כתיב אלא תכון לעד. וכאשר אמת תכון
 לעד בכון ועד ארגיעה לשון שקר. מי האמת. זה
 התפארת עמוד האמצעי. השכינה שלו (מלאכי ב) תורת
 אמת היתה בפיהו. ומי השקר. זה סמא"ל. בזמן שהאמת
 שולט געבר השקר מן העולם. ברא אלהים לעשות
 סופי תיבות אמת. וכן גם ברא אלהים את. כי בו
 ברא עלמא ועליה אתקרי וקיימה כל עלמא. והאמת
 איהו סביל עלולין ותמאין : (מ"ז תפי')

ועוד בזמן שישראל משקרים בתורת אמת נאמר
 בו (דניאל ה) יתשלך אמת ארצה. מהו ארצה. זו השכינה.
 ובזמן שישראל מקיימים תורת אמת נאמר בו (תהלים מה)
 אמת מארץ תצמח. ובגלות נאמר (ישעי' נט) ותהי
 האמת נעדרת. והשקר שולט בעולם. ובזמן שנתתקן
 האמת ויתעלה למקומו ימחה השקר מן העולם. וז"כ
 (משלי יב) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר.
 כוננת לא כתיב אלא תכון לעד. וכאשר אמת תכון
 לעד בכון ועד ארגיעה לשון שקר. מי האמת. זה
 התפארת עמוד האמצעי. השכינה שלו (מלאכי ב) תורת
 אמת היתה בפיהו. ומי השקר. זה סמא"ל. בזמן שהאמת
 שולט געבר השקר מן העולם. ברא אלהים לעשות
 סופי תיבות אמת. וכן גם ברא אלהים את. כי בו
 ברא עלמא ועליה אתקרי וקיימה כל עלמא. והאמת
 הוא נושא העליונים והתחתונים : (מ"ז תפי')

קב

תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו. אמר
 רבי שמעון כל ללותא דישרלא ללותא.
 וללותא דעני עלאה מכלהו. מאי עממא. בגין דהאי
 סלקא עד כורסי יקרא למלכא ואתעטר ברישיה.
 וקבי"ה משתבח בהאי ללותא ודאי. תפלה דעני תפלה
 אקרי (ה) כי יעטף. עטופא דא לאו עטופא דכסו הוא. דהא
 לית ליה. אלא כתיב הכל כי יעטף. וכתיב ההם (איכה ב)
 העטופים ברעב (ג) ולפני ה' ישפך שיחו. דיקבל
 קמי מלריה. ודא יחא ליה קמי קב"ה. בגין
 דעלמא מתקיימא ביה כד לא אשתכחו שאר קיימי
 עלמא בעלמא. ווי למאן דהאי מסכנא יקבל עלויה
 למלריה. בגין דמסכנא קריב למלכא יתיר מכלהו. דכתיב
 קרוב ה' לנכבדי לב. וכתיב (משלי יב) כי ס' יריב
 את ריבס וגו'. בגין דאפטרוסא דילתון תיקופא
 ופליטא על כלא. דלא אלטרין סהדי ולא אלטרין
 לדיינא אחרא ולא נטיל משכונא כשאר דיינא. ומאי משכונא
 נטיל. נשמתא דבר נש. דכתיב וקבע את קובעייה
 נפש: תו אמר תפלה לעני. כל אחר דאקרי תפלה
 מלה עלאה היא (ג). דהיא סלקא לאתר עלאה תפלה
 דרישא. אינון מפלי דמלכא דאנח לבו (ד) : (ג-טו :)
 רבי יוסי אמר תפלה לעני כי יעטף וגו'. סאי קרא
 אוקמוס בכמה אתר. אלא דוד מלכא אמר דא
 כד אסתכל וחמא כמלי דמסכנא. ואסתכל ביה
 כד סוס אזיל וערק מקמי חמוי אמר דא תפלה
 לעני. דא סאי ללותא דבעי מסכנא קמי קב"ה.
 ודא ללותא דאקדימת לכל ללותהו דעלמא. כתיב
 סכא

קב

תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו. אמר
 רבי שמעון כל תפלה ישראל תפלה היא.
 ותפלה העני היא עליונה מכל. מה הטעם. לפי שהיא
 עולה עד כסא הכבוד של המלך ונעשית עטרה בראשו.
 והקב"ה מתפאר בזאת התפלה בודאי. תפלה העני תפלה
 נקראת (ה) עטוף זה אינו עטוף של בגד הוא. שהרי
 אין לו. אלא כתיב כאן כי יעטף. וכתיב שם (איכה ב)
 העטופים ברעב (ג) ולפני ה' ישפך שיחו. יציעק
 לפני רבונו. וזאת התפלה תכון לפני הקב"ה. לפי
 שהעולם מתקיים בזכות העני כאשר אין נמצאים עמודי
 עולם אחרים בעולם. אוי למי שזה העני יציעק עליו
 לרבונו. לפי שהעני קרוב למלך יותר מכלם. שכתוב
 קרוב ה' לנשברי לב. וכתוב (משלי יב) כי ה' יריב
 את ריבם וגו'. לפי שהאפטרוסא שלהם הוא התקף
 והמושל על הכל. שאינו נצרך לעדים ואינו נצרך
 לדיין אחר ואינו לוקח משכון כדיין אחר. ואיזה משכון
 הוא לוקח. נפש האדם. שכתוב וקבע את קובעייהם
 נפש: עוד אמר תפלה לעני. כל מקום שנזכר תפלה
 ענין עליון הוא (ג) שהיא עולה למקום עליון תפלה
 של ראש. הן התפלין שהמלך מניח אותן (ד) : (ג-טו :)
 רבי יוסי אמר תפלה לעני כי יעטף וגו'. מקרא
 זה נתבאר בכמה מקומות. אבל דוד המלך אמר זה
 כאשר הסתכל וראה והבין בעניני העני. ונתן אל לבו
 כשהיה הולך ובורח מפני חותנו אז אמר זה תפלה
 לעני. זאת היא התפלה שהעני מתפלל לפני הקב"ה.
 וזאת היא התפלה שמקדמת לכל תפלות שבעולם. כתיב
 כאן

זיו הוהר

קב (ה) על שם השכינה הקדושה : (ג) למי זה המשמעות כי יעטף כמו כי ירעב : (א) שזה רמז על השכינה שנקראת תפלה
 והיא נחלית ע"י תפלות ישראל אל התפארת : (ד) כל מבין יבין שכאן יש חסרון. ונראה דמערך שכן צריך להיות. דהיא
 סלקא לאתר עלאה [ודא היא תפלה של יד לאתחבא עם תפלה למשה דמיון] תפלה דרישא אינון תפלי דמלכא דאנח דתת.
 ויאס נרצה לדחוק ולפרש כפי חסרון יש לובר כוונתו. דהיא סלקא לאתר עלאה תפלה דרישא. כמו לחפזה דרישא. והכי
 יריושו שויא היינו התפלה לעני זו הסלכות עולה לאתר עלאה דתפלין של ראש שהם התפלין שהסכך זה התפארת
 מניח אותן :

כאן תפלה לעני. וכתיב שם תפלה למשה איש האלהים. מה בין זה לזה. אלא זו תפלה של יד וזו תפלה של ראש. ואין להפריד בין זאת תפלה לעני ובין תפלה למשה איש האלהים. ששתייהן שקולות כאחת. וע"כ תפלת העני תקדים לפני הקב"ה מכל תפלות שבעולם. לפי שכתוב (תהלים כג) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. בוא וראה תפלה לעני זו תפלה של יד. שהעני נדבק בעניותו כמי שאין לו מעצמו כלום: ד"א תפלה. זה משה. לעני. זה דוד. כי יעטף. כאשר נתכסית הלבנה והשמש נסתר ממנה. ולפני ה' ישפך שיחו. בשביל להתחבר עם השמש: (א-תסח)

רבי אבא אמר תפלה לעני כי יעטף. כי יתעטף ה' צריך לומר. מהו כי יעטף (ב) אלא שהוא עושה עטוף לכל התפלות שבעולם. ואין נכנסות עד שתפלת העני נכנסת. והקב"ה אומר יאחרו כל התפלות. וזאת התפלה תכנס לפני לראשונה. לא נצרך כאן בית דין שידונו בנינו. לפני יהיו תרעומות שלו. אני הוא בלבדנו. והקב"ה מתיחד בלבדו באותן התרעומות שבזאת התפלה. שכתוב ולפני ה' ישפך שיחו. לפני ה' בורדאי. כל חילות השמים שואלים אלו דללו במה עוסק הקב"ה במה מתענן. ואומרים שהוא מתיחד בהשתייקות עם כלים [נשברים] שלו (ג) כלם אין יודעים מה שנעשה מזאת תפלת העני ומכל אותן תרעומות שלו. שאין הנאה לעני אלא כאשר שופך דמעות בתרעומתו לפני מלך הקדוש. ואין הנאה להקב"ה אלא כאשר מקבל אותן הדמעות ששפך לפניו. וזאת היא התפלה שצושה עטוף לכל התפלות שבעולם: (ג-תסח)

תפלה לעני כי יעטף וגו'. דוד המלך ראה שכל התפלות מתאחרות מלפני המלך. ואינן נכנסות עד שנכנסת תפלת העני. בשביל זה אמר תפלה לעני כי יעטף. שמאחר לכל תפלות הראשונות עד שנכנסת תפלת העני. וינן כי תפלת העני מקדמת לכלן צריך האדם להיות כעני לפני שער המלך בתפלת הצמידה בכל ששת ימי החול. לפי שבהם השכינה היא עניה. ויתעטף בטלית של מצוה כעני. ויתלבש בתפלין לעמוד כאביון לפני שער ההיכל שהוא ארני. שכך הוא צולה למספר היכ"ל [ותרע"א] (ד) וזהו ארני שפתי תפתח. וכאשר פותח פיו בתפלת ערבית נשר יורד בימי החול לקבל בכנפיו תפלות הלילה. וזה נוריא"ל שנקרא אוריא"ל מצד החסד ונוריא"ל מצד הגבורה. שהוא נור דולק שנאמר בו (גיא"ל ז) נהר דן נור נגיד ונפיק מן קדמוהו. ובתפלת שחרית יורד אריה לקבל תפלות האדם בורעותיו וכנפיו. שארבע כנפים לכל חיה. וזה מיכאל"ל ובתפלת המנחה יורד שור לקבל התפלות בקרניו ובכנפיו. וזה נבריא"ל. ובשבת יורד הקב"ה בשלשת האבות לקבל בת היחידה בהם. וזה סוד השבת ש בת. שבשלשת

הוא תפלה לעני. וכתיב שם תפלה למשה איש האלהים. מהו בין זה לזה. אלא זה תפלה של יד וזה תפלה של ראש. ולית לאפרשא בין זהו תפלה לעני ובין תפלה למשה איש האלהים. דתרווייהו שקילין כחד. וע"כ ללואה דעני אקדומת קמי קב"ה מכל ללותין דעלמא. בגין דכתיב (תהלים כג) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. תא חוי תפלה לעני דא תפלה של יד. דעני אחרדק במסככותיה כמאן דלית ליה מגרמיה כלום: ד"א תפלה. דא תפלה לעני. דא דוד. כי יעטף. כד אכתובא סיסר"א ואתכסי שמש"א מיכה. ולפני ה' ישפך שיחו. בגין לאתחברא בסרי שמש"א: (א-תסח)

רבי אבא אמר תפלה לעני כי יעטף. כי יתעטף רבי אבא אמר תפלה לעני כי יעטף. כי יתעטף עבדי עטופא לכל ללותין דעלמא. ולא עאלין עד דללואה דליה עאלת. וקב"ה אמר יתעטפון כל ללותין. וללואה דא תיעול לגבאי. לא בעינא סכא כי דינא דידונון בינא. קמאי ליהו תרעומין דליה. אלא וסוה בלחודא. וקב"ה אתיחד בלחודו בלינון תורעמין דהאי ללותא. דכתיב ולפני ה' ישפך שיחו. לפני ה' דהאי. כל חילי שמיא סאלין אלן לאלין קב"ה במאי איתעסק במאי אשתדל. ואמרין אתיחדא בתיובתא במאנין [תבירין] דליה (י) כללו לא ידעי מאי איתעביד מהאי ללותא דמסככא ומכל לינון תורעמין דליה. דלית תיובתא למסככא אלא כד שפך דמעיו בתורעמו קמי מלכא קדישא. ולית תיובתא לקב"ה אלא כד מקבל לון דאושוי קמיה. ודא איסי ללואה דעביד עטופא לכל ללותין דעלמא: (ג-תסח)

תפלה לעני כי יעטף וגו'. דוד מלכא חזא דכלהו ללותין מתעטפין קדם מלכא. ולא עאלין עד דיעול ללואה דעני. בגין דא אמר תפלה לעני כי יעטף. דעסיף כל ללותין קדמאי עד דעאל ללותיה דעני. ובגין דללואה דעני אקדים דכלהו לרין בר נש למהוי כעני לתרעא דמלכא בללואה דעמידה בכל שיטא וימין דחול. בגין דכסון שכינתא איסי ענייה. ויתעטף בעיטופא דמלואה כעני. ויהא בתפלין כאביון לתרעא דסיכלא דהוי ארני. דהכי סליק לחושבן סיכל [ותרע"א] (י) ודא איסו ארני שפתי תפתח. וכד אפתח פומיה בללואה דערבית נשרא קא נחית בזיומין דחול לקבלא בגדפסא ללואה דליליא. ודא נוריא"ל דאתקרי אוריא"ל מסטרא דחסד ונוריא"ל מסטרא דגבורה. דהוי נור דליק דאתמר ביה (גיא"ל ז) נהר דין נור נגיד ונפיק מן קדמוהו. ובללואה דשמרית נחית אריה לקבלא ללותיה דבי"כ בדוועיו וגדפו. דארבע גדפין לכל חיה. ודא מיכאל"ל. ובללואה דמחיה נחית חיה לקבלא ללותא בקרניו ובגדפו. ודא נבריא"ל. ובשבת נחית קב"ה בתלת אפסין לקבלא בת יחידה בסון. ודא חזא דשבת ש-בת. דבתלת

זו הזהר

(ה) שהיו כי יעטף משמע דאחרים: (ו) אלו העניים נשברו לב: (ז) הכי"ל בני ארני. וכתיבאזינו בני תרע"א כזה אלף דלית גר יורד. וזה רבו על היקר ושער ההיכל: — שבת. ג' ראשים של השירן סרסו על ג' האבות: 15 12

שבשלשת האבות מקבל הקב"ה את התפלה שהיא כח היחידה שלו: (י"ח)

פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם. מקרא זה קשה. פנה. הקשיב היה צריך לומר או שמע. מהו פנה. אלא כל התפלות שבעולם תפלות הן. אבל תפלת יחיד אינה נכנסת לפני המלך הקדוש אלא בכח חזק. כי טרם שנכנסת תפלת יחיד להעטר במקומה משגיח בה הקב"ה ומסתכל בחטאיו ובזכותיו של אדם זה. מה שאינו עושה כן בתפלת רבים. שתפלת רבים אף שיש בהן כמה תפלות שאינן מן זכאים. נכנסות כלן לפני הקב"ה ואינו משגיח בחטאותיהם. וז"ל פנה אל תפלת הערער. מהפך ומסתכל בה באיזה רצון נעשית. ומי הוא זה האיש שהתפלל תפלה זו. ומה הן מעשיו. לפיכך נצרך לו לאדם להתפלל בתפלת הצבור. מפני מה. לפי שלא בזה את תפלתם. אע"פ שאין כלן בכונה וברצון הלב: ד"א פנה אל תפלת הערער. זה היחיד שהוא נכלל ברבים. ומי הוא היחיד שנכלל ברבים. הוה אומר זה יעקב. שהוא כולל משני צדדים. הוא קרא לבניו וללוי וללוייה עליהם. איוו תפלה. תפלה שיתקבלו בשלימות למעלה. תפלה שלא יכלו בגלות: (א-ר"ד).

כתלת אבהן מקבל קב"ה ללנותא דליסי בת יחידא דליסי: (י"ח)

פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם. הא קרא קשיא. פנה. הקשיב מבטי ליה או שמע. מהו פנה. אלא כל ללותין דעלמא ללותין. אבל ללותא דיחיד לא עללת קמי מלכא קדישא אלא בחילא תקיפא. דעד לא עללת האוי ללותא לאתערסא בדוכתהא אשגח מה קב"ה ואסתמי בחובוי ובזכותיה דהאי ב"כ. דלא עבד הכי בלותא דסגיאין. דללותא דסגיאין כמה אינון ללותין דלא מן זכאין אינון. ועאלין כלהו קמי קב"ה ולא אשגח בחוביהו. הדי"ד סנה אל תפלת הערער. מהפך ומסתמי בה במאי רעותא אתעבדא. ומאן איסו ההוא ב"כ דלוי ללותא דא. ומאן אינון עובדוי. ב"כ ליבטי ליה לב"כ דללוי ללותא בלבדא. מאי פעמא. בגין דלא בזה את תפלתם. אע"ג דלא כלהו בכונה ורעותא דלכא: ד"א סנה אל תפלת הערער. דא יחידא דלחכליל בסגיאין. ומאן הוא יחידא דלחכליל בסגיאין. הוי אומא דא יעקב. דליסו כליל בתרין סגיאין. קרא לבניו וללוי וללוייה עליהו. מאן ללותא ללותא דיתקבלין בשלימו לעילא. ללותא דלא ישמאן בגלותא: (א-ג'לד).

קג

לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. וכי למה לא כתוב מזמור לדוד או לדוד מזמור. אלא בשביל מדרגתו אמר (א) ומה אמר. ברכי נפשי את ה'. א"ת להתקשר בהקשר שלמעלה. וכל קרבי. איוו קרבי. אלו שאר חיות השרה שנקראים קרבי. (ב) כש"כ (שיר ה) ומעי המו עליו: ד"א ברכי נפשי. בשביל עצמו אמר (ג) א"ת ה'. זהו שלימות הכל. א"ת ה'. כולל הכל: כדמיון זה (תהלים כה) לדוד אליך ה' נפשי אשא. לדוד. בשביל מדרגתו אמר לדוד. וגם שאמר המזמור בשביל עצמו. אליך ה' נפשי אשא. אליך ה' למעלה (ד) נפשי. איוו נפשי. זה דוד מדרגה הראשונה שאמרנו. אשא. ארום כמש"כ אשא עיני אל ההרים. לפי שכל ימיו של דוד היה מתיגע להרום מדרגתו להעטר למעלה. ולהתקשר שם בקשר שלם כראוי: (א-טו.)

קב

לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. וכי אמאי לא כתיב מזמור לדוד או לדוד מזמור. אלא בגין דרגים קאמר (א) ומאי אמר ברכי נפשי את ה'. א"ת להתקשר בקשרא לעילא. וכל קרבי. מאן קרבי. אלין שאר חיוו ברא דאקרין קרבי. (ב) כד"א (שיר ה) ומעי המו עליו: ד"א ברכי נפשי. בגיטא קאמר (ג) א"ת ה'. דא שלימו דכלא. א"ת ה'. כללא דכלא: כגוונא דא (תהלים כה) לדוד אליך ה' נפשי אשא. לדוד. בגין דרגים קאמר לדוד. תושבתא דאמר בגיטא. אליך ה' נפשי אשא. אליך ה' לעילא (ד) נפשי. מאן נפשי. דא דוד דרגא קדמא דקאמרן. אשא. אסלק כד"א אשא עיני אל ההרים. בגין דכל יומיו דדוד הוה משתדל לסלקא דרגים לאתערסא לעילא. ולאתקשר תמן בקשרא שלים כדקא יאות: (א-טו.)

לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. פתח רבי אבא ואמר. כמה יש לו לאדם להסתכל ולהבין בעבודת רבונו. שהרי בכל יום יום הכרוז קורא ואומר (משלי א) עד מתי פתאים תאהבו פתי וגו'. (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם. ואין מי שיטה אונני התורה מכרות לפניכם ואין מי שישיג

יו הוהר

קג (א) מרגתו היינו מרת המלכות והשמינה הקדושה הנמוכה כתיבת א"ת שהיא בכתיבת נפש שתתקשר עם התפארת שעלת רובו השם הוי"ה כ"ה: (ב) אלו שאר הספירות שהן כבה"א אברים ונקראים חיות השרה ע"י שיוקיים מן המלכות שנקראת שרה: (ג) פי' שאמר על עצמו שובה ירום כעבודתו הודגות א"ת עם הוי"ה כ"ה שהוה שלימות העבודה היחיד קוב"ה עם שכינתה: (ד) א"ל ה' היינו אל התפארת. נפשי אשא ארום המלכות והשכינה אליו. וכן גם זה הספוק יורש באופן הב'. שגשג היינו עצמו ממש:

בהן הגדול לתוך קדש הקדשים (ח) ונוטל אותו ומלידו כמקדם. ונתחדש כנשר נעוריו. שהוא חוזר להיות נער : (ג-ר"י) :

וְחִסְדֵי יְיָ מַעֲלֵם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו וְגו'. חסד י"י. זה אברהם שמקבל עולמם העליון הארה וחיים ונותן לעולם התחתון (ט) זש"כ ועד עולם על יראיו. זה עולם התחתון שתולה בו יראה. ובכן וצדקתו. זה עולם התחתון שנקרא צד"ק. לבני בנים. שמניקה להמחנות שנקראים בני בנים. שהרי ששה עולמות שמאירים לה נקראים בנים (י) כמש"כ בני אמי נחרו בי. וכתוב אם הבנים שמחה. ואלה הסובבים לזה עולם התחתון נקראים בני בנים. מתי. כאשר נוטרים בריתו. זש"כ לשומרי בריתו ולזכרי פקדיו לעשותם : (י"ח)

כהנא רבא לגו קדש קדשים (ח) ונטיל ליה ואלויד ליה כמלקדמין. ואתחדש כנשר עולמין. ואתחדר ליה נער : (ג-ר"י) :

וְחִסְדֵי יְיָ מַעֲלֵם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו וְגו'. חסדי י"י. דא אברהם דנקיס מעולם עלאה נהירו וחיים ויהיב לעולם בתראה (ט) הס"ד ועד עולם על יראיו. הוא עולם בתראה דתליא ביה יראה. וכדון ולדקתו. דא עולם בתראה דלקרי לר"ק. לבני בנים. דיקא למסריתא דליקרון בני בנים. דהא שית עלאין דנהרין לה ליקרון בנים (י) כד"ל בני אמי נחרו בי. וכתוב אם הבנים שמחה. ואלוין דסחרין להאי עולם בתראה ליקרון בני בנים. אימתי. כד נסרי קיומיה. הס"ד לשומרי בריתו ולזכרי פקדיו לעשותם : (י"ח)

בָּרְכוּ יְיָ מַלְאכָיו גְּבֵרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. פתח רבי אלעזר ואמר ברכו ה' מלאכיו וגו'. דוד המלך הזמין לברך להקב"ה. הזמין לחילות השמים שהם כוכבים ומזלות ושאר חילות. והשתתף לנשמתו עמהם לברך להקב"ה. זש"כ ברכו ה' כל מעשיו בכל מקמות ממשלתו ברכי נפשי את ה'. חתם בנפשו כל הברכות. הזמין למלאכי מרום לברך לו. שכתוב ברכו ה' מלאכיו וגו'. וטרם שבאו ישראל היו מלאכי מרום עושים ומשלימים העשיה. כיוון שבאו ישראל ועמדו על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע. לקחו העשיה ממלאכי השרת ונכללו בעשי דברו. ומעת ההיא היתה העשיה בארץ. ישראל בלבדם ומלאכים הקדושים בלבדם. וישראל גומרים ומשלימים העשיה. וע"כ גברי כח עושי דברו בתחלה ואח"כ לשמוע. זכאים הם ישראל שלקחו העשיה מהמלאכים ונתקיימה בהם. ברכו מהו השרת. המשכת הברכות מהמקום שכל הברכות יוצאות עד שנעשין בהכה מגדלות ההמשכה שנמשך. ומתוך התרבות המים באותה הבהכה מיד יפרו המים רגים גדולים מכמה מינים (א) ואותה ההמשכה מה היא. זו המשכת האור המאיר מתוך אותה אספקלריא המאירה שנמשך מלמעלה למטה (ב) והיו למלאכים העליונים שהם בשמי מרום של הגורן העליון נאמר ברכו ה'. ועלינו למה כתוב ברכו א"ת ה'. לפי שאנו צריכים להמשיך עלינו א"ת הו. ועמה נכנס אצל המלך ליראות פניו. וע"כ אמר דוד (תהלים י) אני בצד"ק אחזה פניך. אני בצד"ק ודאי. ולפיכך התחלת התפלה היא ברכו את ה'. להמשיך על ראשינו א"ת הו (י) וכיון שאנו ממשכים א"ת הו עלינו יש לנו לומר התפלה ולשבח. ולפיכך אסור לברך דאיש קודם שיתפלל האדם תפלתו וימשיך על ראשו א"ת הו. ואם יקדים

בָּרְכוּ יְיָ מַלְאכָיו גְּבֵרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. פתח רבי אלעזר ואמר ברכו ה' מלאכיו וגו'. דוד מלכא זמין לברכא לקב"ה. זמין לחילי שמיא דליון ככביא ומזלי ושאר חיליון. ושתף לנשמתא דליה ביהייה לברכא לקב"ה. הס"ד ברכו ה' כל מעשיו בכל מקמות ממשלתו ברכי נפשי את ה'. חתם בנפשו כל ברכאן. זמין למלאכי מרומא לברכא ליה. דכתיב ברכו ה' מלאכיו וגו'. ועד לא אתו ישראל מלאכי מרומא הוו עבדי ושלמי עשיה. כיון דאתו ישראל וקיימו על סורא דסיני ואמרו נעשה ונשמע. כפלי עשיה ממלאכי השרת ונכללו בעשי דברו. ומכיון עשיה סת בארעא. ישראל בלחודייהו ומלאכין קדישין בלחודייהו. וישראל גמרין ושלמין עשיה. וע"ד גברי כח עושי דברו בקדמיתא וגבתי לנשמוע. זכאין ליון ישראל דנפלי עשיה מיייהו ואתקיים בהו. ברכו. מהו ברכו. משיכו ברכאן מאתר דכל ברכאן נפקין עד דיתעבדון ברכה בסגולא משיכו דאתמשיך. ומגו סגולא דמיון "בהיא ברכה מיד יפשו מיון כיון סגולין לכמה זמין (יא) והיא משיכו מאי הוא. דא משיכו דהסורא דנהיר מגו ההוא אספקלריא דנהרא דאתמשיך מעילא לתתא (יב) והאי למלאכי עלאי דליון בני מרומא דאדרא עלאה אתמר ברכו ה'. אן אמאי ברכו א"ת ה'. בגין דאן לריכין לאמשכא עלן להאי א"ת. ובה ניטול לבני מלכא לתחומא דנפוי. וע"ד אמר דוד (תהלים י) אני בצד"ק אחזה פניך. אני בצד"ק ודאי. ובג"כ שירותא דללותא ברכו את ה'. לאמשכא על ריפן סתי א"ת (יג) וכיון דאן משכן להאי א"ת עלנא אית לן למימר ללותא ולשבח. ובג"כ אסור לברכא לב"ג עד לא יללי ב"ג ללותא וימשיך על ראשו א"ת. ואי יקדים

זיו הזהר

(ח) זה מוד השני שמיכאל כהנא רבא שרשו חסד ה' מכניס להנשמה בהמקום שנקרא קדש קדשים ומקריבה על המזבח כמו קרבן. ועיי' מקבלת הנשמה משם אור חרש. ואח"כ לוקח אותה משם ומולידה במקדם. והו סעולם ועד עולם. וענין ההולדה הוא בי שם במקום קדש הקדשים הוא בבתי' ביטול. וההולדה היא התחדשות ישותה במקדם ביתר שאת יותר עו. ולפעמים עפי נזרה העליונה לטובת העולם תהוו ותבוא לעולם הנה להולד כגוף וחזרת להיות נער. אבל בשנת הנזר לאחר שנלקחה במקום קדש הקדשים התחדש כמו להיות מלאך עליון גדול ונורא מאד הנקרא נער כט"ו כירוע : (ט) פי שדרת החסד מאיר באלכות שנקראת צדק : (י) פי שהאלכות משפעת הארה לפניות שלה הנקראין בני בנים. כי ששת הספירות סעלמא דרוביא נקראים בנים. והבינה היא אם הבינה : (י"א) כרוב השפע נעשה נחל בשרת המלכות. והרגים הם שרים העליונים הבאים ליונק השפע : (יב) אספקלריא המאירה זה התפארת שליו נמשך השפע מן הבינה וסגולת האלכות : (יג) כי התחתונים מקבלים שפע רק ע"י המלכות הנרמזת בחיבת א"ת :

יקדים ויברך לאיש בראשונה. הרי המשיך לאיש ההוא כמו במה על ראשו תחת א"ת הזו. ולפיכך למלאכי מרום כתוב ברכו ה'. ולנו א"ת ה' לתוספת: (ג-ק:): פתח רבי חייא ואמר. ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו וגו'. זכאים הם ישראל מכל שאר עמים שבעולם. שהקב"ה בחר בהם מכל שאר העמים ועשה אותם לחלקו ונחלתו. וע"כ נתן להם התורה הקדושה. לפי שכלם היו ברצון אחד על הר סיני והקדימו עשיה לשמיצה. וכיון שהקדימו עשיה לשמיצה קרא הקב"ה לפמליא שלו ואמר להם. עד עכשיו אתם הייתם יחידים לפני בעולם. מכאן ולהלאה הרי בני שבארץ חברים עמכם בכל. אין לכם רשות לקדש את שמי עד שישאל יתחברו עמכם בארץ. וכלכם תהיו ביחד חברים לקדש את שמי. לפי שהקדימו עשיה לשמיצה. כדמיון שמלאכים העליונים עושים ברקיע. שכתוב ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. עושי דברו בתחלה ואח"כ לשמע: ד"א ברכו ה' מלאכיו. אלה הם הצדיקים אשר בארץ. שהם חשובים לפני הקב"ה כמלאכים עליונים ברקיע. לפי שהם גבורי כח. שמתגברים על יצרם כגבור גדול שמתגבר על שיגאו. לשמוע בקול דברו. שזוכים בכל יום לשמוע הקול מלמעלה בשעה שנברך להם: (א-ג:)

יקדים ויברך לז"כ בקדמיותא. הא אמסין להסוא בר נש זמא על רישיה באתר דהאי א"ת. וזג"כ למלאכי עלאי כתיב ברכו ה'. ואין א"ת ה' לתוספת: (ג-ק:): פתח רבי חייא ואמר. ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו וגו'. זכאין אינון ישראל מכל שאר עמין דעלמא. דקב"ה אתרעו בהו מכל שאר עמין ועבדו לון חולקיה ואחסנתיה. וע"ד יח"ב לון אורייתא קדישא. בגין דכלתו סוו ברעותא חדא על סורא דסיני ואקדימו עשיה לשמיצה. וכיון דאקדימו עשיה לשמיצה קרא קב"ה לפמליא דליה ואמר לון. עד סכא אתון סיימון יחידאין קמאי בעלמא. מכאן ולהלאה הא בני בארעא חברים כהדיין בכלל. לית לכו רשו לקדשא שמי עד לישאל יתחברון כהדיין בארעא. וכלסו תסוון כחדא חברים לקדשא שמי. בגין דאקדימו עשיה לשמיצה. כנוואל דמלאכי עלאי עבדי ברקיעא. דכתיב ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. עושי דברו בקדמיותא ולבתר לשמע: ד"א ברכו ה' מלאכיו. אלין אינון ליקרא די בארעא. דאינון חסובין קמי קב"ה כמלאכי עלאי ברקיעא. בגין דאינון גבורי כח. דמתגברי על יצריהון כגבור סב דמתגבר על סנאיה. לשמוע בקול דברו. דזכאן בכל יומא לתשמע קלא מלעילא בשעתא דאלפריכו: (א-ג:)

קד

ברכי נפשי את ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת. פתח סבא ההוא ואמר. ה' אלהי. זהו התחלת האמונה (א) עליית המחשבה ועולם הבא שהם סוד אחד בלי פירוד. גדלת. זהו התחלה של יום הראשון מאותן ימים הקדמונים והוא צד הימין (ב) מאד. זהו צד השמאל (ג) הוד והדר לבשת. אליו שני בדי הערבות (ד) עד כאן כיון שהגיע אצל עץ החיים הסתתר (ה) ולא הפך להיות במספר בשביל מאד ההוא. מהו מאד. צד השמאל [הכולל] לכל הענפים שלמטה. ויש בכלליו ענף מר אחד (ו) וע"כ הסתתר אותו עץ החיים ולא הפך להיות במספר הזה. עד שחזר רדד התחיל כבראשונה לשבח באופן אחר ואמר. עטה אור כשלמה. זהו התחלה של יום הראשון. נוטה שמים כיריעה. כאן נכלל צד השמאל (ז) ולא אמר מאד. שנכלל השמאל בהימין להיות מאיר בכלל של שמים. המקרה במים עליותיו. כאן יצא בשמחה אותו עץ החיים. ונשתרשו בו אותן שני בדי ערבות. שהם גדלים בהמים של נהר ההוא היוצא מן העדן (ח) וזהו המקרה במים עליותיו. איזו עליותיו. אלו ב' בדי הערבות. וזהו שכתוב (ידימה י"ו) ועל יובל ישלח שרשינו

קד

ברכי נפשי את ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת. פתח סבא ההוא ואמר. ה' אלהי. זהו התחלת האמונה (א) עליית המחשבה ועולם הבא שהם סוד אחד בלי פירוד. גדלת. זהו התחלה של יום הראשון מאותן ימים הקדמונים והוא צד הימין (ב) מאד. זהו צד השמאל (ג) הוד והדר לבשת. אליו שני בדי הערבות (ד) עד כאן כיון שהגיע אצל עץ החיים הסתתר (ה) ולא הפך להיות במספר בשביל מאד ההוא. מהו מאד. צד השמאל [הכולל] כל ענפין דלתתא. ובכללוא ענפא מריורא חדא (ו) וע"ד אתתמר הסוא אילנא דחיי ולא בעא למהו צמנינא דא. עד דאתרד כמלקדמין ושכח בגוונא האחרא ואמר. עטס אור כשלמה. דא שירותא דיומא קדמאה. כוסס שמים כיריעה. סכא אתכליל שמאלא (ז) ולא אמר מאד. אתכליל שמאלא בימינא למהו נהיר בכלל דשמים. המקרה במים עליותיו. סכא נפיק בחדוה הסוא אילנא דחיי. ואשתרשו ביה אינון תרי בדי ערבות. דאינון גדלין צמיומי דהסוא כהר דנפיק מעדן (ח) ולא סוא המקרה במים עליותיו. מאן עליותיו. אלין בדי ערבות. ולא סוא דכתיב (ידימה י"ו) ועל יובל ישלח שרשינו

זיו הוהר

קד (א) ה' אלהי זהו חכמה ובינה. ולמא דתתי היינו בינה: (ב) זהו ספורת חסד: (ג) כמרא דשמאלא נבורה: (ד) זהו נצח והוד: (ה) איזנא דחיי זה התפארת: (ו) מאד כרמו על גבורה ודין הסיתה. ובמדת הנבונה יצק ענפא מריורא חדא זה הים: (ז) בשמים נכלל שבארץ שהיא מרת הנבורה כי שמים היינו באור וזמן. אש נבורה וזמן הסוד. ובשניהם נעשה שמים שהוא התפארת מרת הרחמים (ח) נהר דנפיק מעדן זו הבינה שנשפעת מן החכמה:

שרשיו (ט) וזה הוא הסוד שכתוב (יעי מו) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים (י) מאן פלגיו. אלו הם שרשיה וכך נקראים עליותיו שרשיו פלגיו. כלם נשתרשו באותן המים של הנהר ההוא. השם עבים רכובו. זה **מיכאל ונבריא**. אלה הם עבים (יא) המהלך על כנפי רוח. לתת רפואה לעולם. וזה הוא **רפאל**. מכאן ולהלאה עשה מלאכיו רוחות וגו' : (ב-ג-ח).

עמה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. אמר רבי חייא מקרא זה נתבאר שכאשר ברא הקב"ה את העולם נתעטף באור הראשון ההוא וברא בו השמים. ובוא וראה אור וחשך לא ביחד היו. אור מצד הימין וחשך מצד השמאל. מה עשה הקב"ה השתתף אותם יחד וברא מהם שמים. מהו שמים. אש ומים. שתפס יחד ועשה שלום ביניהם. וכאשר נתכללו יחד ומתח אותם. כיריעה מתח אותם ועשה מהם האות וא"ו (יג) וזאת נקראת יריעה : (ב-קסד :)

המקרה במים עליותיו וגו'. אמר רבי יהודה כאשר ברא הקב"ה את העולם הוציאו מתוך המים והסדירו על המים. מה עשה. חלק המים לשנים. מחציתם למטה ומחציתם למעלה ועשה מהם מלאכתו. במחצית התחתונה עשה והתקין עולם הזה והסדירו על מחצית הזו. והתקין **אותו** למעלה עליהם. וש"כ כי הוא על ימים יסדה. ומחצית האחרת העלהו למעלה והקרה בו קורות העליונות. וש"כ המקרה בכים עליותיו. ועשה רקיע בין שני חצאים האלה. וש"כ יהי רקיע בתוך המים וגו'. ועליהם התקין והסדיר מלאכים עליונים הקרושים מתוך הרוח שנגזר מפיו. שכתוב (תהלים יג) וברוח פיו כל צבאם : (ג-לב :)

עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. אמר רבי שמעון בוא וראה עשה מלאכיו רוחות. אלו המלאכים שעומדים מבחוץ. משרתיו אש להט. אלו המלאכים שעומדים בפנים (יג) רוח טמא הוא ואילו שהם רוח. רוח ברוח אין ליכנס זה בזה. רוח טמא ברוח קדוש אל יתערבו זה בזה. ולפיכך אותן שנקראים רוח אין יכולים ליכנס פנימה מפני אותן רוח הטמא. אותן שמכפנים הם אש. ואש ההוא דוחה לאותה הטומאה שלא תכנס פנימה. ולפיכך כלם דוחים לה להטומאה החוצה שלא תתערב עמהם. וע"כ מלאכים העליונים משבחים לו להקב"ה לאחר שדוחים לה להטומאה החוצה : (ג-קעג.) רבי יוסי אמר בכל יום הקב"ה עושה מלאכים שלוחים על העולם. שכתוב עושה מלאכיו רוחות. עשה לא כתיב אלא עושה. לפי שבכל יום ויום הוא עושה : (ג-גג :). למדנו שבכל יום ויום הקב"ה עושה מלאכים קדושים. ואלו הן נשמותיהם של הצדיקים. וש"כ עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. רבי פנחס

שרשיו (ט) וזה הוא רוח דכתיב (לעיל מו) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים (י) מאן פלגיו. אליו חיונו שרשיו. והכי אקרון עליותיו שרשיו פלגיו. כלם אשתרשו באותן מים דההוא נהר. השם עבים רכובו. זה **מיכאל ונבריא**. אליו הם עבים (יא) המהלך על כנפי רוח. למיכאל אשוותא לעלמא. וזה אורו **רפאל**. מכאן ולהלאה עשה מלאכיו רוחות וגו' : (ג-ח.)

עמה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. אמר רבי חייא חייא חייא קרא חוקומה דכד ברא קב"ה עלמא אתעטף בטהוה אור קדמאה וברא ביה שמים. ותא חזי אור וחשך לאו כחדא הוו. אור מסערא דוימאל וחשך מסערא דשמאלא. מאי עבד קב"ה סניף לון כחדא וברא מנסון שמים. מהו שמים. אש ומים. שתפס כחדא ועבד שלם ביניהם. וכד אתכלילו כחדא ומתח לון. כיריעה מתח לון ועבד מנסון את וא"ו (יג) וזה אקרי יריעה : (ג-קסד :)

המקרה במים עליותיו וגו'. אמר רבי יהודה כד ברא קב"ה עלמא אשיק ליה מנו מייא וסדר ליה על מייא. מאי עבד. פלג מייא לתרין. פלגותא לתתא ופלגותא לעילא ועבד מייאה עובדון. פלגותא תתאה עבד ותקן עלמא דא וסדר ליה על פלגותא דא. ותתקן ליה לעילא עלייהו. הסי"ד כי הוא על ימים יסדה. ופלגותא אהיא בליקיה לעילא ותקר ביה תקראין עלאין. הסי"ד העיקר במים עליותיו. ועבד רקיע בין תרין פלגותייהו. הסי"ד יהי רקיע בתוך המים וגו'. ועליוהו אתקין וסדר מלאכין עלאין קדישין מגו רוחא דאתגזר מפומיה. דכתיב (תהלים יג) וברוח פיו כל צבאם : (ג-לב :)

עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. אמר רבי שמעון תא חזי עשה מלאכיו רוחות. אליו מלאכין דקיימין לבר. משרתיו אש להט. אליו מלאכין דקיימין לגו (יג) ההוא רוחא מסאבו ואליו דאיתין רוחא. רוח ברוח לא עייל דא ברא. רוח מסאבו ברוח קדשא לא אתערבו דא ברא. ובג"כ איתון דאקרון רוח לא יכלין לאעלא לגו בגין ההוא רוחא מסאבו. איתון דלגו איתון אש. וההוא אש דחי לההוא מסאבו דלא עייל לגו. ובג"כ כלסו דחיון ליה למסאבו לבר דלא יתערב בהדיהו. וע"ד מלאכי עלאי קא משבחין ליה לקב"ה בתר דחיון ליה לאסאבו לבר : (ג-קעג.) רבי יוסי אמר בכל יומא קב"ה עבד מלאכין שלוחין על עלמא. דכתיב עושה מלאכיו רוחות. עשה לא כתיב אלא עושה. בגין דכל יומא יומא עושה : (ג-גג :). תלגא כל יומא ויומא קב"ה עבד מלאכין קדישין. ואליו חיונו כשמתהון דלדיקיא. הסי"ד עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. רבי פנחס

ויו הוהר

(2) יוכי רמז על הבינה שנקראת ויכה כמו שהמרכות נקראת שבתה : (י) פי' בשפע שהם סביבין ישמחו דסדר המלכות : (יא) אש שהם מלאכי המרכבה : (יג) זה התפארת : (יג) לבר היונו בעולם ויצירה. לנו היינו בעולם הכריאה :

פנחס אמר כתוב עושה מלאכיו רוחות. הרי רוח. משרתיו אש להט. הרי אש. יסד ארץ על מכוניה. כמשמעו הרי עפר. תהום כלבוש כסיתו על הרים יעמדו מים. הרי מים. כל אלה רוח אש עפר מים מתחברים זה עם זה. וכלם כוללם הקביה באדם: (י"ח)

פנחס אמר כתוב עושה מלאכיו רוחות. הא רוח. משרתיו אש להט. הא אש. יסד ארץ על מכוניה. כמשמעו הרי עפר. תהום כלבוש כסיתו על הרים יעמדו מים. הא מים. הרי כללו רוח אש עפר מים מתחברים זה עם זה. וכללו כללם קב"ה באדם: (י"ח)

מן גצרתך ינוסון מן קול רעמך יחפזון. אמר רבי יהושע כשבקש הקב"ה להוציא הארץ לאור העולם. היו המים צו"ים ויורדים. ככתוב יעלו הרים ירדו בקעות. מה עשה הקב"ה הוציא מן הרקיע רעמים וזועות ונסו המים. וז"כ מן גצרתך ינוסון מן קול רעמך יחפזון. ויצאה הארץ ונשארה נמוכה ומלוכלכת. כולד הזה שיוצא נמוך כמת ומליכ"ך מהלידה. וכשם שמפעפצין את הולד עד שיעורר. ונותנים הבל אש לגבו לחממו ואור הנר להאיר. כך עשה הקב"ה בעולם כשיצאה הארץ מתוך המים. והכל נראה במקרא אחד שכתוב (תהלים ע) קול רעמך בגלגל האירו בריקים תבל. מיד רגזה ותרעש הארץ: (י"ח)

המשלח מעינים בנחלים וגו'. ישקו כל חיתו שדי וגו'. תסתיר פניך יבהלון וגו'. תשלח רוחך יבראון וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. מקראות האלו דוד המלך ברוח הקודש אמרם. ויש לציין בהם. בוא וראה בשעה שהחכמה העליונה דפק אורו בחקיקתו (ד) אצ"פ יהיה סתומה בכל הצדדים. נפתח פתח ונמשך ממנו נהר אחד המלא בשערים העליונים (ט) וכמו מעין של מקור מים שנתמלא יגיית גדולה ממנו ומשם נמשכים מעינים בנחלים ונהרות בכל צד. כך זה בנתיב דק אחד שאינו ידוע (ט) נמשך ונתפשט נהר ההוא שנמשך ויוצא וממלא לבח"ש עמוק ההוא (י) ומשם נמשכים מעינים ונהרות ונתמלאים מאותו נחל העמוק. וז"כ המשלח מעינים בנחלים וגו'. אלו נהרות עליונים הקדושים של אפרסמון הטהור (י"א) וכלם נשפעים כחד מאותה הנהיפה של הנהר העליון הקדוש שיוצא ונמשך בלי הפסק (ט) ואח"כ ישקו כל חיתו שדי. זהו שכתוב (בראשית ב) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. אלו ארבעה ראשים הם אותן חיתו שדי (ג) הכולל של כל אותן המחנות וכל אותן החילות שנאחזים בהן. שדי. אל תקרי שדי אלא יעדין. שהוא לוקח ומשלים לו זה השם מן היסוד של העולם. ישברו פראים צמאם. אלה הם שכתוב בהם (יחזקאל א) והאופנים ינשאו לעומתם כי רוח החיה באופנים. איזו חיה (כ) אלא אלו חיתו שדי ארבעת הנה. וכל אחת ואחת לצד אחד של העולם. ולהן יקרא חיה. והאופנים כנגד כל אחת ואחת. ואין הולכים אלא מרוח החיה ההיא ההולכת עליהם. וכאשר אלו נשפעים מן שפע עליון הוא כל שאר חילות אחרים נשפעים ונרורים ונשתרשים בשורשם. ונתאחדים אלה באלו במדרגות ידועות. וז"כ עליהם עוף השמים ישכון וגו'. משקה הרים מעליותיו

המשלח מעינים בנחלים וגו'. ישקו כל חיתו שדי וגו'. תסתיר פניך יבהלון וגו'. תשלח רוחך יבראון וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. הרי קראי דוד מלכה ברוח קודשא אמרין. ואית לאסתכלא ביה. תא חוי בשעתא דתחמחא עלאה בטק בגליפוי (י) אע"ג דהיא עמירא בכל סערין. פתח ותאנגיד מניה חד נהרא מליא בתרעין עלאין (ט) כמבועא דמקורא דמייא דמלי קופא רבא מניה ומתמן אתמשכאן מבעין דנחלין ונהרין בכל סער. כך הוי כחד שביל דיקי ללא חזירע (ט) ומסיך ונגיד הסוה כהר דנגיד ונסיק וממלי להסוה נחלא עמיקא (י) ומתמן אתמשכאן מבעין ונחלין ואתמליין מניה. הס"ד המשלה מעינים בנחלים וגו'. אלון נהרי עלאי קדישי דאפרסמונה דכ"ה (י"א) וכלהו אתסקיין כחד מהסוה כביעא דנחלא עלאה קדישא דנסיק ונגיד (ט) ולבתר ישקו כל חיתו שדי. היינו דכתיב (בראשית ג) ומשם יפרד ויהי לארבעה ראשים. הרי ארבעה ראשים אלון אינון חיתו שדי (ג) כללא דכל אינון משריין וכל אינון חיליין דאחייין דכ"ה. שדי. אל תקרי שדי אלא יעדין. דהוא נטיל ואשלים שמה מוסודא דעלמא. ישברו פראים למאס. אלון אינון דכתיב ביה (יחזקאל א) והאופנים ינשאו לעומתם כי רוח הסיים באופנים. מאן חיה (כ) אלא אלון חיתו שדי ארבע אינון. וכל חדא וחדא לחד סערא דעלמא. וסוהו אקרי חיה. ואופנים לקביל כל חדא וחדא. ולא אלוין אלא מרוח דהסייה חיה דאזיל עלייהו. וכד אלון מתסקיין מהסוה סקיו עלאה כל שאר חיליין אחרין אתסקיין ואתרוון ומשתרסן בשרשייהו. ואתאחדן אלון באלון כדרגין ידיען. הס"ד עליהם עוף השמים ישכון וגו'. משקה הרים מעליותיו

זיו הודר

(ד) פ"י שהחכמה ציירה להבינה והאיר בה אורו הנסתר: (ט) זו הבינה שבה חמשים שערי בינה: (י) זה זרעת שנקרא נתיב דא ידעו עיני: (י"א) זו הבינה וכן הבינה נמשכים מעינים ונהרות שהן שאר הספירות שתחת הבינה. ועליון נמשך השפע מן הבינה עבור העולמות יצירה ועשיה: (י"ב) נהרות שהן הספירות של הבנה בעולם הבריאה נקראין נהרו אפרסמון כשביל רוחניות והודבקות השפע של הסדר גמורים: (י"ג) פ"י שכלם נשפעים מן השפע של הכמה וכונה: (כ) אלו ד' החיות של התרבה שבעולם היצירה ששם מקנן הסדר הגדול הנקרא באש"ר"ן שהוא בנימטריא השם לר"י שהוא השם של ספירת היסוד: (כ"א) קשיא ליה למה אמר היה הלא ר' חיות הן הוליד' חיות. ובתריץ שאע"פ שהן ארבע רוחות העולם מ"מ אחת הן. כי רוח החיה היינון הזמארת ששרשו השם הוי"ה ב"ה. וכמו שארבע אותיות של השם הוי"ה הן אחדות נמורה. כן ה' חיות שהן כנגד הארבע האותיות של השם הוי"ה ב"ה שפיר יש לקרוא אותן רוח החיה בלשון יחיד. והוא שאמר וההוא אקרי חיה:

מעלותיו וגו'. אלו שאר מדרגות עלינות (כג) ואחר כל זה מפרי מעשיך תשבוע הארץ. ארץ העלינה הקדושה. וכאשר היא נתברכת כל העולמות שמחים ומתברכים. וכל זה בזמן שברכות נמצאות מהשפעת הנחל העמוק מכלם :

ובשעה שהעולם יושב בדיון אין הברכות נמצאות בדרת בעולם. ואז נטמא המקדש. וכמה מחנות מחבלים נמצאים בעולם הם שרוים על האנשים. ורוח טמא הוא מטמא להם. כמו אדם המת שרוח טומאה שורה עליו. כמו כן הוא שורה על מי שמתקרב אליו. ושי"כ תסתיר פניך יבהלון וגו'. מקרא זה מה ענינו. אלא תסתיר פניך יבהלון. שהרי לא נשפעים להמצא ברכות לעולם. תוסף רוחם יגועון. שנתעורר רוח אחר מצד השמאל. ורוח טמא שורה על האנשים [כמו ששורה] על איתן המתים ועל הנוגעים בהם. מה הרפואה שלהם. זהו שכתוב ואל עפרם ישובון. זה עפר המקדש שלמעלה בשביל להטהר בו (כג) והוה הסוד (קמ"ב ב) הכל היה מן העפר. ואפילו גלגל חמה. ולאחר ששבים לאותו עפר בשביל להטהר בו נעבר רוח הטמאה ונתעורר רוח אחר קדוש ושורה בעולם. ושי"כ תש"ח רוחך יבראון. יבראון וירפאו ברפואה עלינה של רוח האחה. ותחדש פני אדמה. שהרי תטהר [כמו שנטהרת אשה לבעלה] ותתחדשות הלבנה נמצאת וכל העולמות מתברכים. אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה נתן להם עצה רפואה לכל. למען יוכו לחיי עולם הבא. ויהיו נמצאים טהורים בעוה"ז וקדושים לעולם הבא. עליהם כתוב (יחזקאל יז) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם : (ג-קפא.)

מעלותיו וגו'. אליו שאר מדרגות עלינות (כג) ואחר כל זה מפרי מעשיך תשבוע הארץ. ארץ העלינה הקדושה. וכאשר היא נתברכת כל העולמות שמחים ומתברכים. וכל זה בזמן שברכות נמצאות מהשפעת הנחל העמוק מכלם :

ובשעה שהעולם יושב בדיון אין הברכות נמצאות בדרת בעולם. ואז נטמא המקדש. וכמה מחנות מחבלים נמצאים בעולם הם שרוים על האנשים. ורוח טמא הוא מטמא להם. כמו אדם המת שרוח טומאה שורה עליו. כמו כן הוא שורה על מי שמתקרב אליו. ושי"כ תסתיר פניך יבהלון וגו'. מקרא זה מה ענינו. אלא תסתיר פניך יבהלון. שהרי לא נשפעים להמצא ברכות לעולם. תוסף רוחם יגועון. שנתעורר רוח אחר מצד השמאל. ורוח טמא שורה על האנשים [כמו ששורה] על איתן המתים ועל הנוגעים בהם. מה הרפואה שלהם. זהו שכתוב ואל עפרם ישובון. זה עפר המקדש שלמעלה בשביל להטהר בו (כג) והוה הסוד (קמ"ב ב) הכל היה מן העפר. ואפילו גלגל חמה. ולאחר ששבים לאותו עפר בשביל להטהר בו נעבר רוח הטמאה ונתעורר רוח אחר קדוש ושורה בעולם. ושי"כ תש"ח רוחך יבראון. יבראון וירפאו ברפואה עלינה של רוח האחה. ותחדש פני אדמה. שהרי תטהר [כמו שנטהרת אשה לבעלה] ותתחדשות הלבנה נמצאת וכל העולמות מתברכים. אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה נתן להם עצה רפואה לכל. למען יוכו לחיי עולם הבא. ויהיו נמצאים טהורים בעוה"ז וקדושים לעולם הבא. עליהם כתוב (יחזקאל יז) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם : (ג-קפא.)

מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם וגו'. בהמה זו הרובצת על ארץ הרים (כד) ומצמיחים לה בכל יום חציר ההוא. וחציר הזה הם מלאכים השולטים לפי שעה שנבראו בשני. ועומדים למאכל לבהמה זו. לפי שיש אש אוכלת אש. ועשב לעבודת האדם. עשב זה אלו האופנים והחיות והכרובים. שכלם מתקנים מתוך התיקונים של האנשים. ועומדים להתתקן בשעה שהאנשים באים לעבוד לרבונם בקרבנות ובתפלות. שזאת היא עבודת האדם. ועשב זה הוכן ונצב לעבודת האדם להתתקן בתקונו כראוי (כה) וכאשר הם מתתקנים בזאת עבודת האדם יוצא מהם מזון וטרף לזה העולם. שכתוב להוציא לחם מן הארץ. וזה הוא עשב מזריע זרע. שהרי חציר אינו מזריע זרע. אלא שהוכן למאכל של האש הקדוש. והעשב הוא לתקון העולם להוציא לחם מן הארץ. שכל תיקוני האנשים שמתקנים לעשב ההוא בעבודתם לרבונם. הוא למען לפרנס על ידם מארץ חיה טרף ומזון לזה העולם

מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם וגו'. זה בהמה דביעה על ארץ טרזין (כז) ומגדלון לה בכל יומה הסוף חציר. וחציר זה אינו מלאכין שליטין לפוס שעתא דאתבריו בשני. וקיימין למיכלא דהאי בהמה. בגין דאית אשא אכלא אשא. ועשב לעבודת האדם. עשב זה אליו אופנים וחיות וכרובים. דכליה מהתקן גו תקוניהו. וקיימין להתתקן בשעתא דבני נשא איתין לפולחנא דמאריהון בקרבניהון ובללותהון. דלא איחי עבודת האדם. ועשב זה אודמן ואתענד לעבודת האדם להתתקן בתקוניה כדקא יאות (כס) וכד אינון מתתקן בההיא עבודת האדם נפקי מניהו לבתר מזוני וטרפין לעלמא. דכתיב להויליא לחם מן הארץ. וזה אינו עשב מזריע זרע. דלא חציר לא מזריע זרע אישו. אלא אודמן למיכלא דאשא קדישא. ועשב אישו לתקונו לעלמא להויליא לחם מן הארץ. דכל תקוניו דבני נשא דקא מהקני להסוף עשב בפולחנא דילהון למאריהון. יהיו לספקא על ימיהון מההיא ארץ טרפו ומזוני להאי עלמא

יו הודר

(כג) מ' משק הרים מעלותיו וזו הבינה תשקה שפע החכמה לששת הספירות של עלמא דכורא. והיינו הרים. ואח"כ מכל זה תשבוע הארץ שהיא המלכות עלמא דנוקבא : (כג) מ' שיהויר בשבועה להחריב בהשכינה הקדושה שנקראת עפר המקדש שלמעלה : (כד) סוד של בהמ"ה היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה ששורשן שם הו"יה במילוי ב"ן במספר בהמ"ה. ואר"ץ הרים היינו עשר ספירות שלה כי כל ספירה כוללת מעשר ועשר ממאה : (כז) שהן כנגדן מקבלות תפלות ישראל ומתענין מהן בחור מזון. וזה הסוד שאמרו חז"ל ישראל מפינסם כביכול לאביהם שבשמים. ולעומת זה הן מקבלות שפע העלינה ומציאות מזון וטרף לזה העולם ע"י מרת המלכות והשכינה הקדושה שעליה נאמר והנה אופן אחד בארץ והיא כמו הסולם עולים תחלה התפלות ואח"כ יורדים שרף ומזון :

עלמא. ולתברכא בני נשא מצרכאן דלעילא : (א-יח) :
 ועשב לעבודת האדם. מהו לעבודת האדם. לית עבודה
 הכא אלא ללואת דאסי פולחנא דשכינתא. עבודת יי'
 ודאי. ועל אחר יאל אדם לפעלו ולעבודתו עדי
 ערב. יאל אדם לפעלו. דא ללואת דשחרית. ולעבודתו
 עדי ערב. דא ללואת דמנחה דאחר צב (בנאשית כד)
 ויאל יחק לשוח בשדה לפנות ערב : (מ"ו מכ"א)

ויין ישמח לבב אנוש להצחיל פנים משמן ולחם לבב
 אנוש יסעד. פתח הוה יוקא ואמר. ויין ישמח
 לבב אנוש להצחיל פנים. אמאי. בגין משמן.
 בגין דמחר דחודס קאתי דאתקרי שמן (כו) תא
 חוי שירואת דמחר חודס הוה. מאחר דכל חידו
 מיס נפקא. וסופיס דינא. מאי טעמא. בגין דסופא דיליס
 אתר כטסו דכלא דינא הוה (כז) וזיס אתרן עלמא. וע"ד
 שירואת חודס וסופא דינא. בגין כך להצחיל פנים
 משמן. מאחר דכל חודס מיס נפקא. ולחם לבב
 אנוש יסעד. מלן לחם. דא לח"ס דסעד
 עלמא (כח) ואי תימא דביס בלחודו תליא סעידו
 דלמלא. לאו הכי דסא ליליא בלא יומא לא אשתכח. ולא
 צבי לאפרשא לון (כט) ומלן דאשריש לון יתפרס מחיין.
 הס"ד (דביס ט) למען סודיעך כי לא על הלחם לבדו
 יחיה האדם. בגין דלא צבי לאתפרשא. ואי תימא
 דוד ס"ך קאמר ולחם לבב אנוש יסעד. הוהיל ולא
 תליא ביס בלחודו סעידו דלמלא. אלא דייקא דמלא
 ולח"ס. וא"ו דליתוסף איסי כמו ד"ה (ל) וע"ד כלא
 אשתכח כחדא : (א-כז) ותו ויין ישמח לבב אנוש. דא
 יינא דלוריייתא. דכסי סליק יי"ן כחושבן סו"ד. ומס
 יין לריך למסוי סתים וחתים דלא יתנסך לע"ז. אוק
 הכי לריך למסוי סתים וחתים ריין דלוריייתא. דלא
 דאשקיין אלא ליראיו. כמד"א סוד ה' ס'
 ליראיו : (ג-כטו) :

ישבעו עלי' ס' ארזי לבנון אשר נטע. אמר רבי
 חייה מאי כתיב לעילא. ויין ישמח לבב אנוש
 וגו'. וכי מאי הוה לטאי. אלא הכי אוליפנא דכתיב
 מלמיה חליר לבסמא וגו'. וכי שבתא דבסמא דלית לה
 חליר אתא דוד למימר בנזוח קדשא. אלא מלמיה
 חליר אלני חינון שנין אלף רבוא מלאכין שליחין
 דאתבריאו ביומא טיגא דבראשית. וכלשו אשא מלהשא.
 אלני אתקרון חליר. אמאי חליר. בגין דלמחין
 כחליר בעלמא דא. דכל יומא ויומא אתקלירו סתא.
 ולבתר בעלמא וחסדרין כחלקדומין. וע"ד כתיב מלמיה
 חליר לבסמא (א) הס"ד (משלי יב) וידע דלוי"ק נפש
 בסקמא. ומנין אלף טורין סלקין לה בכל יומא ויומא.
 וכל טורא שתיין רבוא סוי. וסוי אכלתן. ועשב לעבודת
 האדם. אלני חינון נשמתין דלדיקוא. דהסוי אד"ס דרכב
 על בסקמא דא חליל ועליל לון
 בגוים

זיו הוהר

העולם. ושיתברכו האנשים מברכות שלמעלה : (א-יח) :
 ועשב לעבודת האדם. מהו לעבודת האדם. אין עבודה
 זו אלא תפלה שהיא עבודת השכינה. עבודת יי'
 ודאי. ועליה נאמר יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי
 ערב. יצא אדם לפעלו. זו תפלת שחרית. ולעבודתו
 עדי ערב. זו תפלת מנחה שנאמר בה (בראשית כד)
 ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב : (מ"ו מכ"א)

ויין ישמח לבב אנוש להצחיל פנים משמן ולחם לבב
 אנוש יסעד. פתח ילד הוה ואמר. ויין ישמח
 לבב אנוש להצחיל פנים. מפני מה. יען כי משמן.
 לפי שממקום חדוה הוא בא שנקרא שמן (כ) בוא
 וראה ההתחלה של יין חדוה הוא. ממקום שכל שמחה
 ממנו יוצא. וסופו דין. מה הטעם. לפי שהסוף שלו
 מקום קיבוץ הכל דין הוא (כ) ובו נידון העולם. וע"כ
 התחלתו חדוה וסופו דין. לפיכך כתוב להצחיל פנים
 משמן. ממקום שכל השמחה ממנו יוצאה. ולחם לבב
 אנוש יסעד. איזה לחם. זה לח"ס שהוא סועד
 לעולם (כז) ואפשר תאמר שבו בלבדו תוליה הסעד
 של העולם. לא כן שהרי לילה בלי יום לא נמצא. ולא
 נצרך להפרידם (כט) ומי שמפרידם יפרד מן החיים.
 זש"כ (דברים ט) למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו
 יחיה האדם. לפי שאין נצרך להפרידם. ואם תשא
 איך אמר דוד ולחם לבב אנוש יסעד. הוהיל שאין
 תוליה בו בלבדו הסעד של העולם. אלא דוק המ"ה
 ולח"ס. וא"ו שנתוספה היא כמו ד"ה (ל) וע"כ הכל
 נמצא ביחד : (א-רמ"ג) ועוד ויין ישמח לבב אנוש. זה
 יינה של תורה. שכן עולה ייין כמספיו סו"ד. וכמו
 שייין צריך להיות סתום וחתום שלא יתנסך לע"ז. אף
 כך צריך להיות סתום וחתום סודות התורה. שלא
 להשקות אותם אלא ליראיו. כמש"כ סוד ה'
 ליראיו : (ג-כטו) :

ישבעו עלי' ס' ארזי לבנון אשר נטע. אמר רבי
 חייה מה כתוב קודם. ויין ישמח לבב אנוש
 וגו'. וכי מה ענין זה לזה. אלא כך למדנו שכתוב
 מצמיח חציר לבהמה וגו'. וכי בא דוד להשמיענו ברוח
 הקודש שבחה של בהמה שיש לה חציר. אלא מצמיח
 חציר אלו הם ששים אלף רבוא מלאכים שליחים
 שנבראו ביום השני של בראשית. וכלם הם אש ליהט.
 אלה נקראים חציר. מפני מה חציר. לפי שצומחים
 כחציר שבעולם הזה. שבכל יום ויום נקצרים עכשו.
 ואח"כ חוזרים וצומחים כבתחלה. וע"כ כתוב מצמיח
 חציר לבהמה (א) זש"כ (משלי יב) יודע צדי"ק נפש
 בהמתו. ולמדנו שאלף הרים מגדלים לה בכל יום ויום.
 ובכל הר ששים רבוא הם. והיא אכלתן. ועשב לעבודת
 האדם. אלו הם נשמות הצדיקים. שאד"ס הוה הרוכב
 ושולט על בהמ"ה זו אוכל ומכניס אותן
 בקרבו

(כו) יין רובו לבינה ושמן רובו על הכמה : (כז) מרת המלכות היינו נ"ב מרת הריין : (כח) לחם רובו על המלכות והשכינה הקדושה
 המחזקת אותו רבלי : (כט) לילה בלי יום היינו שכונתא בלי קבי"ה : (ל) אות וא"ו רבו על ההכאית. לה"ם רבו על סלכות
 שהיא האות ה' אורווגת מן השם תויה"ה ביה : (לא) סוד של בהמ"ה וצדי"ק נתבאר לעיל :

קברו (ג) ובזכותם נזון כל העולם מאדם ההוא שכתוב בו (יחזקאל א) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו' וע"כ כתוב לעבודת האדם. אותו הירוע. בשביל להוציא לחם מן הארץ. להוציא מזון לצולם מן הארץ הקדושה. ויין ישמח לבב אנוש. יין זה יין הישן שנמשך מלמעלה (י) ישמח לבב אנוש. אנוש. זה סוד הנער הוא שעלה לזקנה וחזר לנערותו כמקדם (יג) וע"כ כתוב (ישעיה קג) אנוש כחציר ימיו. להצחיל פנים משמן. פנים. אלו הם הפנים שנקראים פנים גדולים ופנים קטנים (יב) משמן. מהמשתה השפע של עוה"ב שמן משחת קודש העליון (י) ולחם לבב אנוש יסעד. זהו הלחם של הזולת שחקים הטוהנים מן למאכל הצדיק סתם (יז) ומשם נמשך לכמה חילות שנקראים לבב אנוש (יח) והכל בא מהשפעה העליונה. ישבעו עצי ה'. אלו הם עצים עליונים הפנימים. ארזי לבנון אשר נטע. שהרי נפקרו ונטעם הקב"ה (יט) מה בין עצי ה' לארזי לבנון. עצי ה'. אלו עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע. ארזי לבנון. אלו חמשים השערים שנקראים חמש מאות שנה (כ) אשר שם צפרים יקננו. בהצללים שלהם מקננות נשמות הצדיקים. וכל חילות הקדושים נזונים משם. חסידה ברושים ביתה. חסידה. בתו של אברהם אבינו שנקרא חסיד (כא) ששעה חסד עם כל בני העולם. לפיכך נקראת חסידה. ברושים ביתה. בין זרועות העולם יושבת (כב) : (ג-ריי.)

בין רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית כלאה הארץ קנינך. רבי חזקיה פתח מה רבו מעשיך ה'. כמה גדולים מעשי המלך הקדוש בעולם. משל לאיש שנטפל בידיו הרבה קשרי זרעים ביחד וזרע אותם בפעם אחד. ואח"כ יוצא כל אחד ואחד בלבדו. כך הקב"ה עשה מעשיו בחכמה. ובחכמה לקח הכל יחד וזרע אותם. ואח"כ יצאו כל אחד ואחד בזמנו. זש"כ כלם בחכמה עשית. א"ר אבא מה רבו מעשיך ה'. כמה גדולים הם מעשי המלך הקדוש. וכלם נסתרים בחכמה. זש"כ כלם בחכמה עשית. כלם בחכמה נכללים ואין יוצאים לחוץ אלא בנתיבות ידועים אל הבינה. ומשם נעשים כלם ונתתקנו. זש"כ (משלי יד) ובתבונה יתכונן. וע"ד כלם בחכמה עשית בבינה. מלאה הארץ קנינך. הארץ. זו כנסת ישראל. משמש נתמלאית מהכל. כמש"כ (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. קנינך. שהיא מוציאה אותם אח"כ. זש"כ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. בך בראם. לפיכך מלאה הארץ קנינך : (ג-מב.)

בנויה (ג) ובזכותהו לחון כל עלמא מההוא אדם דכתיב ביה (יחזקאל א) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. וע"ד כתיב האדם. ההוא דלשתמוזע. בנין להוליא לחם מן הארץ. לאפקא מזונא לעלמא מן הארץ קדישא. ויין ישמח לבב אנוש. יין דא חמרא עתיקא דנגיד מלעילא (י) ישמח לבב אנוש. אנוש. דא רוח דההוא נער. דכליק לסיבו ואתהדר כמלקדמין (יג) וע"ד כתיב (ישעיה קג) אנוש כחציר ימיו. להלחיל פנים משמן. פנים. אלוין אינון פנים דלקרון אנשי רבדכי ואנשי זופרי (יב) משמן. מנגידו דעלמא דלתי משה ורבו קדישא עלאה (י) ולחם לבב אנוש יסעד. ההוא לחם דלוילו שחקים ושהנו מנא למיכלא דלדיקא סתמא (יז) ומתמן אתנגיד לכמה חיילין דלקרון לבב אנוש (יח) וכלא אתי מנגידו עלאה. יבבעו עצי ה'. אלוין אינון חילין עלאין פנימאין. ארזי לבנון אשר נטע. דאח אתתקרו ונטע לון קב"ה (יט) מאי ביון עצי ה' לארזי לבנון. עצי ה'. אלוין עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע. ארזי לבנון. אלוין חמין תרעין דלקרון חמש מאות שנה (כ) אשר שם צפרים יקננו. בפוליון חוקנן כשמתיון דלדיקא. וכל חיילין קדישין חוקנן מתמן. חסידה ברושים ביתה. חסידה. ברתיה דלברסא אבינו דלקרי חסיד (כא) ועבד חסד עם כל בני עלמא. בג"כ אתקרי חסידה. ברושים ביתה. בין דרועי עלמא יתבא (מב) : (ג-ריי.)

בין רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך. רבי חזקיה פתח מה רבו מעשיך ה'. כמה סניטין עובדיו דמלכא קדישא בעלמא. מתל לבני דגסיל בידויה כמה מקפורין כחדא וזרע לון בזמנא חדא. ולבחר נפיק כל חד וחד בלחודו. לון קב"ה עבד עובדיו בחכמה. ובחכמה נפיל כלל כחדא וזרע לון. ולבחר נפקו כל חד וחד בזמניה. הה"ד כלם בחכמה עשית. א"ר אבא מה רבו מעשיך ה'. כמה סניטין אינון עובדיו דמלכא קדישא. וכלהו סניטין בחכמה. הה"ד כלם בחכמה עשית. כלהו בחכמה כלילין ולא נפקו לבד אלא כשכילין ידועין לגבי בינה. ומתמן אתעבדו כללו ואתתקנו. הה"ד (ישעיה יד) ובתבונה יתכונן. וע"ד כלם בחכמה עשית בבינה. מלאה הארץ קנינך. הארץ. דא כנסת ישראל. דמתמן אתמלאית מכלא. כד"ל (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. קנינך. דהיא אפיקת לון לבחר. הה"ד אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. בך בראם. בג"כ מלאה הארץ קנינך : (ג-מב.)

רבי

ויו הוהדר

רבי

(ג) אד"ם זה היינו התפארת החיה שעה התיכנה. אד"ם בני' מ"ה. דמ"נאו איהו שם מ"ה. הו"יה בטריוו אר"ן. וסה שאמר אביל זאעיל לון בגויה. היינו הסוד שטיבא' כהנא רבא עומר ופקרין על הסוכה נשמות הצדיקים שבוה נתוסף להן הארה והתחדשות. (ג) היינו שפע הבינה : (ד) זה המלאך שג"ש שיקח אותו איהם בקונתו וחזר לנערותו בפרדת ס"אך גרול ונורא. וחזו כחציר שנקצר והזר ועומת : (ה) היינו המלאכים שנקראים כרובים : (ו) ס' משעו הבא מן החכמה : (ז) זו השפע שנתתקנה ע"י נצח יהודי הו"ה איתה אל הוסוד. כבוד שחקים ששחקים מן הצדיקים. וזה שאמר ר' עדיקא פסמא. כוונתו שחוב"ב' ב' בשמעות. עדיק התחתן עמי פשוט ועדיק העליון שהוא הוסוד על פי סוד : (ח) היינו רשתת המלאכים שבעולם היצירה ששם סקנן המלאך סג"ב בידוע : (ט) זה הסוד שהוא הקב"ה בונה עולמות ובחריבן : (א) היינו הספירות של הבינה ונקראין לבנון על שם לבנונית אור החכו שהוא מלבן טונות יצרא' ביום הכמוס : (בא) זו המלכות והשכינה הקדושה כבוד שאמרו בת היתה לו לאברהם אבינו ובכל שבר כסבאר ברמב"ן על התורה שם : (מב) מ' שכאשר תתעלה הברכות הבריות והרוגו עם התפארת הוא יושבת בין ורועות עדים. דהיינו כי חסד ובגורה דרועה יפינא ורועא שפאלא

צ"י ילחק אמר מה רבו מעשיך ה' וגו'. האי קרא אוקמוס בכמה אחר. אלא מןן יכול לממני עובדו דקב"ה. דהא כמה חילין ומשריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא. וכלסו בזמנא חדא. כמרוסא דאפיק זיקין לכל סשרין בזמנא חדא. כך קב"ה אפיק כמה זיקין משריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא. וכלסו בזמנא חדא. תא מוי בדבורא וברוחא כחדא אשתעביד עלמא. דתמיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל לבאם. בדבר ה' דא דבורא. וברוח פיו דא רוחא. דא בלא דא לא אול. אהכליל דא ברא ופיק מניסו כמה חילין לחילין ומשריין למשריין. וכלא בזמנא חדא. תא מוי כד בעא קב"ה למברי עלמין. אפיק חד נסורא סתימאס (מ) ומן האזא נסורא נפקין וסרין כל אינו נסורין דאנגליין. וסרסא נסורא נפקין ואשתעבידו ואשתעבידו שאר נסורין. ואיסו עלמא עלאה. תו אשתעביד האזא נסורא עלאה ועביד אומנא נסורא דלא נסיר (מ) ועביד עלמא תתאה. ובגין דאיסו נסורא דלא נסיר צ"י לאתקשרא לעילא ועביד לאתקשרא לתתא (מ) ובקשרא לתתא אתקשר לאתקשרא בקשרא דלעילא. ואפי' נסורא דלא נסיר בקשרא דלעילא אפיק כל חילין ומשריין לזיקין סתימין. סה"ד מה רבו מעשיך ה' וגו' (מ) וכל מאי די בשרעא סבי נמי לעילא. ולית לך מלא זעירא צהאי עלמא דלא תליא במלא אחרא עלאה דאתקשרא עליו לעילא. בגין דא כד אשתעביד האי לתתא אשתעבידו האזא דאתקשרא עליו לעילא. דכלא אשתעביד דא ברא : (א-קט).

זה הים גדול ורחב ידיים שם רמש ואין מספר וגו'. שם אניות ילכוון לזיתן זה יצרת לשחק בו. אמר רבי שמעון מקראות האלו כבר נתבארו ונדרשו. אבל בוא וראה כל המחנות שלמעלה וכל אותן המרכבות כלם נאחזים אלה באלו מדרגות במדרגות. אלה עליונים ואלו תחתונים. וחיה הקדושה עליהם (מ) וכל ההמונים והגזנות נוסעים תחת רשותה. על פיה יסעו ועל פיה יחננו וזאת היא החיה שכל שאר החיות נאחזין בה. ונשתלשלו ונתמידו בשביליה כמה חיות לחיות. ונאחזין מדרגות במדרגות. וכלם העליונים והתחתונים הולכים וצפים בהים (מ) וש"כ זה הים גדול ורחב ידיים וגו'. וכאשר מנשא הים את גליו כל האניות עולות ויורדות (מ) וועב נמצא ארוח חזק הולך עליו בגבורה. ודגי הים מתזרזרים לכל צד. אלו למזרח ואלה למערב אלו לצפון ואלה לדרום. וכל אותן בני העולם שרואים תו מיתה עליהם נוטלים אותם ומשיביעם אותם בנדיקי העפר. וכל האניות לא יזיוו ממקומותם ולא יעלו וירדו רק משתגיע שעה ההוא שבא מנהיג אחד בים

רבי יצחק אמר מה רבו מעשיך ה' וגו'. מקרא זה נתבאר בכמה מקומות. אבל מי יכול לספר מעשי הקב"ה. שהרי כמה חילות ומחנות משונים זה מן זה שאין להם מספר. וכלם יצאו ברגע אחד. כפטישי המוציא ניצוצות לכל צד ברגע אחד. כך הקב"ה הוציא כמה מינים מחנות משונים זה מן זה שאין להם מספר. וכלם בזמן אחד. בוא וראה בדבור וברוח יחד נברא העולם. שכתוב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. בדבר ה' זה דבור. וברוח פיו זה רוח. זה בלא זה אינו הולך. נכלל זה בזה ויצא מהם כמה חילות לחילות ומחנות למחנות. והכל בזמן אחד. בוא וראה כאשר רצה הקב"ה לברוא העולם. הוציא מאור נסתר אחד (מ) ומן המאור ההוא יוצאים ומאירים כל אותן מאורות הנגלים. ומאותו המאור יצאו ונתפשטו ונעשו שאר המאורות. והוא עולם העליון. ועוד התפשט אותו מאור העליון ועשה אומנות מאור שאינו מאיר (מ) ועשה עולם התחתון. ולפי שהוא מאור שאינו מאיר נצרך להתקשר למעלה ונצרך להתקשר למטה (מ) ובהתקשרות שלמטה נתקשר להיות נואר בהתקשרות שלמעלה. וזה המאור שאינו מאיר בהתקשרות שלמעלה הוציא כל החילות והמחנות של הרבה מינים. וש"כ מה רבו מעשיך ה' וגו' (מ) וכל מה שבארץ כן גם למעלה. ואין לך דבר קטן בעולם הזה שאינו תולה בדבר אחר עליון שנפקד עליו למעלה. ובשביל זה כאשר נתעורר הדבר למטה נתעורר אותו שנפקד עליו למעלה. כיון שהכל נאחז זה בזה : (א-קט).

זה הים גדול ורחב ידיים שם רמש ואין מספר וגו'. שם אניות ילכוון לזיתן זה יצרת לשחק בו. אמר רבי שמעון מקראות האלו כבר נתבארו ונדרשו. אבל בוא וראה כל המחנות שלמעלה וכל אותן המרכבות כלם נאחזים אלה באלו מדרגות במדרגות. אלה עליונים ואלו תחתונים. וחיה הקדושה עליהם (מ) וכל ההמונים והגזנות נוסעים תחת רשותה. על פיה יסעו ועל פיה יחננו וזאת היא החיה שכל שאר החיות נאחזין בה. ונשתלשלו ונתמידו בשביליה כמה חיות לחיות. ונאחזין מדרגות במדרגות. וכלם העליונים והתחתונים הולכים וצפים בהים (מ) וש"כ זה הים גדול ורחב ידיים וגו'. וכאשר מנשא הים את גליו כל האניות עולות ויורדות (מ) וועב נמצא ארוח חזק הולך עליו בגבורה. ודגי הים מתזרזרים לכל צד. אלו למזרח ואלה למערב אלו לצפון ואלה לדרום. וכל אותן בני העולם שרואים תו מיתה עליהם נוטלים אותם ומשיביעם אותם בנדיקי העפר. וכל האניות לא יזיוו ממקומותם ולא יעלו וירדו רק משתגיע שעה ההוא שבא מנהיג אחד בים

זיו הזהר

(מ) זו הבינה. ומסנה נשתלשלו שאר הספירות מאורות הנגלים. ומסנה תבא דהן הארת השפע (מ) זו המלכות בה' לבנה : (מ) ההתקשרות דלעילא היינו עם התפארת דקבלת השפע. והתקשרות שלמטה היינו עם צדוקי הרוח דקבל עבודתם הקדושה תורה תפלה ומצות שיעזרו תתעלה להתקשרות שלמעלה : (מ) ועל פי זה יתבאר כלם בכמה עשית. שהתחלת הכריאת היתה בתוכה העליונה ונמר הכריאה בתוכה ועירא שהיא המלכות : (מ) זה התפארת : (מ) כל יום יעולם המלכות אשר בדין יסודו : (מ) כד כליק ימא פי' כאשר יש מקום לדמות הדיון להתנשא ולתבוע דין על העולם או הארבעין והנוגין שהם שרי הדיון מתגברים דבקש לנפטר ענשי הדיון בעולם. וזהו ספר הים :

ביום (ז) והוא יודע להשקיט רוח סערה של הים. כיון שצולח זה על הים ישקט מרוגזו ומנוחה נמצאת. וא כל האניות הולכות בדרך ישר ולא יטו לימין ושמאל. זש"כ שם אניות יהלכון ליתן זה יצרת לשחק בו. ז"ה דוקא (ח) וכל דגי הים נאספים למקומותם. וכל אותן החיות משמחות צדיו. וחיות של שדה העליון שמחות. זש"כ (איוב ט) וכל חיות השדה ישחקו שם: (ג-חח:) וזה הסוד שלמדנו. ליתן זה יצרת לשחק בו. זה צדי"ק (ג) כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו. איזו עתו. זו המטרונה שנקראת עתו של צדי"ק. ולפיכך כלם מחכים לעתו הו. כלם שניזונים למטה ממקום זה ניזונים. וסוד הזה ביארנו במה שכתוב עיני כ"ל אליך ישברו וגו' (ג) בוא וראה בשעה שזה כ"ל ממתיק לעתו ומתחברת עמו כל העולמות בשמחה. כל העולמות בברכות. ואז שלום נמצא בעליונים ובתחתונים. וכאשר גורמים רשעי עולם ששם אין נמצאות הברכות של אותן הנחלים העליונים. ויונקת ע"ת זו מצד השמאל. אז דינים נתעוררים בעולם ושלום לא נמצא. וכאשר יבקשו בני העולם להתברך אין יכולים אלא על ידי הכהן. לפי שהוא מעורר כתר שלו (ד) ותתברך המטרונה ויושפע ברכות בכל העולמות: (ג-חג:)

תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגעונו וגו'. אמר רבי יוחנן מכאן נשמע שאין הקב"ה עושה רעה לכל איש. אלא כאשר מסיר השגחתו ממנו הוא יכלה מעצמו. שכתוב תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגעונו: (א-קטו.) עוד למדנו שבשעה שהאדם שוכב חולה והדין שורה עליו להוציאו מן העולם. נתוסף רוח עליון מה שלא היה לו בכל ימיו. וכיון ששורה עליו זה הרוח ונדבק בו רואה מה שלא זכה לראות בכל ימיו. לפי שנתוסף בו רוח ההוא. וכאשר נתוסף בו והוא רואה אז יוצא מזה העולם. זש"כ תוסף רוחם יגעונו ואל עפרם ישובון. בכך כתוב (שמות יג) כי לא יראני האדם וחי. בחייהם אין זוכים במיתתם זוכים: (א-ריח:)

יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. אמר רבי שמעון כל זמן שהרשעים רבים בעולם. כביכול שמו הקדוש אינו מתברך בעולם. וכל זמן שהרשעים מועטים בעולם שם הקדוש מתברך בעולם. זש"כ יתמו חטאים מן הארץ וגו' ובכך ברכי נפשי את ה' הללויה: (ג-דצו.)

קה

ענו בכבל רגלו וגו' עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו

זיו הודר

(ז) היינו הארת התפארת מדה הרחמים ע"י היסוד שזה ממתיק הנבורות והריגים של זעף הים: (גא) ר"ה רובו על התפארת ויכור עלמא דרכורא התפתיק לוא"ת: (גב) ליתן היינו היסוד: (גג) כונתו שעניו כ"ל דהיינו היסוד שנקרא כ"ל אליך ישברו. היינו אל התפארת. ואתה התפארת נתן להם את אכלם בעתו. היינו במדת המלכות והשכינה הקדושה לחלק השפע בעולם הזה: (גד) כתר דבהנא וז' סדת החסד הממתיק למדת הדין וע"ז נשמע שפע ברכה:

בינא (ז) וידע לאשלמא רוחא ועפא דימא. כיון דסליק דא עליה דימא סכיך מרוגזא וייהא אשתכח. וכדין כלבו ארביין אולין ב"רם מישור ולא סתאן לימינא ושמאלא. ה"ד שם אניות יהלכון ליתן זה יצרת לשחק בו. ז"ה דייקא (גא) וכל גווי ימא מתכנסין לאתריהו. וכל אינון חיון חדאן עליה. וחיון דמקלא עלאה חדאן. ה"ד (איוב ט) וכל חית השדה ישחקו שם: (ג-חח:) והיינו רזא דהתיקן. ליתן זה יצרת לשחק בו. דא לדי"ק (ג) כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו. מאן עתו. דא מסרוניתא דאקרי עתו דלדי"ק. וז"כ כלבו מחכאן להאי עתו. כלבו דאתון לתתא מאתך דא לתון. וז"ה דא אוקומנא במאי דכתבי עיני כ"ל אליך ישברו וגו' (ג) תא חוי בשעתא דהאי כ"ל מבסס לעתו ומתחברא עמייה כלבו עלמין בחדו. כלבו עלמין בברכאן. כדין שלמא אשתכח בעלוי ותתא. וכד גרמין חייבי עלמא דתמן לא אשתכחו ברכאן דאינון נחלי עליון. וינקא האי ע"ת מספרא אחרא. כדין דינון מתערין בעלויא ושלמא לא אשתכח. וכד בעלון בני עלמא לאתברכא לא יכלין אלא על ידא דכהנא. בגין דיתער כתר דלויא (ג) ויתברכא מסרוניתא וישתכחו ברכאן בכלבו עלמין: (ג-חח:)

תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגעונו וגו'. אמר רבי יוחנן מכאן אכח קב"ה לא עביד בישא לכל בר נש. אלא כד לא אשגח ביה הוא ישאלו מנרמיה. דכתיב תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגעונו: (א-קטו.) תו תנינן בשעתא דבר נש שכיב ודיגל שריא עליה לנפקא מהאי עלמא. התוסף רוחא עלאה ביה. מאי דלא הוא ביומוי. וכיון דשריא עליו ואתדבק ביה חמי חמי מאי דלא זכה ביומוי. בגין דלתוסף ביה ההוא רוחא. וכד לתוסף ביה וחמא כדין נפיק מהאי עלמא. ה"ד תוסף רוחם יגעונו ואל עפרם ישובון. כדין כתיב (שמות יג) כי לא יראני האדם וחי. במייהו לא זכאן במיתתו וזכאן: (א-ריח:)

יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. אמר רבי שמעון כל זמנא דחייביא סגיאון בעלמא. כביכול שמה קדישא לא מתברך בעלמא. וכל זמנא דחייביא לא סגיאון בעלמא שמה קדישא מתברך בעלמא. ה"ד יתמו חטאים מן הארץ וגו' כדין ברכי נפשי את ה' הללויה: (ג-דצו.)

קה

ענו בכבל רגלו וגו' עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו

זיו הודר

(ז) היינו הארת התפארת מדה הרחמים ע"י היסוד שזה ממתיק הנבורות והריגים של זעף הים: (גא) ר"ה רובו על התפארת ויכור עלמא דרכורא התפתיק לוא"ת: (גב) ליתן היינו היסוד: (גג) כונתו שעניו כ"ל דהיינו היסוד שנקרא כ"ל אליך ישברו. היינו אל התפארת. ואתה התפארת נתן להם את אכלם בעתו. היינו במדת המלכות והשכינה הקדושה לחלק השפע בעולם הזה: (גד) כתר דבהנא וז' סדת החסד הממתיק למדת הדין וע"ז נשמע שפע ברכה:

לרפתהו. אמר רבי חזקיה כך למדנו. כל דבור ודבור של תפלה שמוציא אדם מפיו עולה למעלה. ובוקע רקיעים ונכנסת למקום שנכנסת. ושם נבחנת תפלה ההיא. אם היא תפלה כשרה מכניסין אותה לפני המלך הקדוש לעשות רצונה. ואם לא דוחים אותה החוצה ונתעורר בתפלה זו רוח אחר. ובוא וראה כתוב בו ביוסף ענו בכבל רגלו וגו'. עד מתי ענו בכבל רגלו. עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. עד עת בא דברו של מי. אלא עד עת בא דברו של יוסף למעלה ונבחנה תפלתו. זש"כ אמרת ה' צרפתהו. ואו שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו: (ג-ב-ג).

שִׁלַּח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו. אמר רבי שמעון כתיב ה' מתיר אסורים. וכאן כתיב שלח מלך ויתירהו. ומהו מושל עמים ויפתחהו (ב) אלא שלח מלך זה הקב"ה. מושל עמים זה הקב"ה. שלח מלך. מלך עליון שלח ויתירהו. ומי הוא ששלח אותו. זה מלאך הגואל שהוא מושל עמים. שהוא מושל על התחתונים. והכל מעם הקב"ה הוא: (א-קצ"ה).

יִבְא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. אמר רבי אלעזר בוא וראה שהקב"ה מסבב סבות בעולם לקיים השבועה והגזרת שהיה גזור. שהרי למדנו אלמלי ההביבות והאהבה שאהב הקב"ה להאבות היה ראוי יעקב לדרת למצרים בשלשלות של ברזל. ובאהבתו אותם השליט ליוסף בנו ועשה אותו למלך המושל על כל הארץ. וירדו כל השבטים בכבוד ויעקב כמלך. בוא וראה מה כתוב ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. כיון שכתוב ויבא ישראל מצרים האם לא ידענו שיעקב גר בארץ חם. ולמה הצריך לומר זה. אלא ויבא ישראל מצרים. זה הקב"ה (ג) ויעקב גר בארץ חם. זה יעקב. שהיו בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים. והקב"ה היה מסבב סבות והוריד ליוסף בראשונה. שבזכותו נתקיים עמו הברית והשליטו על כל הארץ: (א-קצ"ו).

וַיּוֹצִיא עמו בששון ברנה את בחיריו. פתח רבי אלעזר ואמר (הושע יג) ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע. לא כתוב אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אלא אנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. וכי מארץ מצרים היה להם למלך ולא מקודם לזה. והלא כתוב (בראשית יג) ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם. ונאמר ונקומה ונעלה בית אל. וכאן כתוב מארץ מצרים. אלא מן היום שהיו ישראל בעולם לא הכירו כבודו של הקב"ה מלבד בארץ מצרים. שהיו בעבודה קשה ויצעקו אל הקב"ה. ולא שינו ממנהגים שלהם. שם נודקו

לרפתהו. אמר רבי חזקיה הכי תנין. כל מלה ומלה ללוחת דאפיק בר גש מפומיה סלקא לטילא. ובקעא רקיעין ועאלת לאתר דעאלת. ותמן אתבחנת האי מלה. אי היא מלה דכשרא עאלין לה קמי מלכא קדישא למעבד רעותה. ואי לאו סאפיין לה לבר וחתער צהאי מלה רוחא אחרא. ותא חוי כתיב ציה ציוסף ענו בכבל רגלו וגו'. עד אימתי ענו בכבל רגלו. עד עת בא דברו אמרת ה' לרפתהו. עד עת בא דברו דמאן. אלא עד עת בא דברו דיוסף לטילא ואתבחין סיהא מלה דיליט. סה"ד אמרת ה' לרפתהו. כדון שלח מלך ויתירכו מושל עמים ויפתחהו: (ג-ב-ג).

שִׁלַּח מלך ויתירכו מושל עמים ויפתחהו. אמר רבי שמעון כתיב ה' מתיר אסורים. והכא כתיב שלח מלך ויתירכו. ומסו מושל עמים ויפתחהו (ב) אלא שלח מלך זה קב"ה. מושל עמים זה קב"ה. שלח מלך. מלך עלאה שלח ויתירכו. ומאן איכו דשלח ליה. דא מלאך סגול דאיכו מושל עמים. דאיכו מושל על תתאי. וכלא מעס קב"ה איכו: (א-קצ"ה).

יִבְא ישראל מלרים ויעקב גר בארץ חם. אמר רבי אלעזר תא חוי דקב"ה מגלגל גלגולין בעלמא לקיימא קיומא וגזרת דאיכו גזיר. דהא תנן אלמלי חביבו ורחימו דרחים קב"ה לאכסן סיה אתחוי יעקב לנחתא למלרים בשלטי דפרזלא. ובחיימו דלטון שלטים ליוסף ציה ועבד ליה מלכא דשליטא על כל ארעא. ונחתו כלשו שבטין ביקרא ויעקב כמלכא. תא חוי מאי כתיב ויבא ישראל מלרים ויעקב גר בארץ חם. כיון דכתיב ויבא ישראל מלרים לא ידענא דיעקב גר בארץ חם. אמאי אלפידן דא. אלא ויבא ישראל ונלרים. דא קב"ה (ג) ויעקב גר בארץ חם. דא יעקב. דהא בגימטריא ויעקב וכוני אחי שכינתא למלרים. וקב"ה גלגל גלגולין ואחית ליה ליוסף בקדמיתא. דזכותיה אתקיים ברית בדיים ושלטים על כל ארעא: (א-קצ"ו).

וַיּוֹצִיא עמו בששון ברנה את בחיריו. פתח רבי אלעזר ואמר (הושע יג) ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע. לא כתיב אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אלא אנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. וכי מארץ מצרים הוה ליה למלכא ולא מקדמת דנא. והא כתיב (בראשית יג) ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם. וכתיב ונקומה ונעלה בית אל. ותא אמרת מארץ מצרים. אלא מן יומא דהוה ישראל בעלמא לא אשתמודעו יקרא דקב"ה בר בארעא דמלרים. דהוה בפולחנא קסיה ולוחו לקבליה דקב"ה. ולא אשתמו ממוסא דילחון. תמן אתבחינו

זיו הזהר

ק"ה (ב) ה' מתיר אסורים משמע הוא בעצמו. וכאן משמע ע"י שליח. ועוד מושל עמים ויפתחהו כפי לשון במלות עונות דמת. ובתריץ שהכל מוסב על הקב"ה. הוא שלח את המלאך הנואך היודע שעליו נאמר אשר שמי בקרבנו. לטיבך הרי זה כאילו הקב"ה בעצמו היה מתיר אסוריהו: (ג) זה יובן מהבחינת דרבי עקיבא שיש חיה אחת נושאת הכסא עומדת באמצע הרקיע וישראל שמה ותוקף על מצחה ישראל שאומרת בקול רם ברכו וכו':

אזתבחינו אבהתא כדכבא בנו עיפסא. ועוד דהו מחאן בכל יומא כמה הרסין כמה זיטין ביטין לאשעאש לון לבני נשא. ולא סבו מארחא לומינא ולשזאלא. ואשעג לא הו ידעין כל כך ביקרא דקב"ה. אלא הו זולין בתר נמוסי אבהתא. ולבתר חמו כמה נסין וכמה גבוראן ועל לון קב"ה לפולחניה. ובגין דכלהו חמו כמה נסין וחתין וגבורן בעיטיוסן אמר. ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. דתמן הו בלתיגליא יקרא דליה. ותגלי עליהו על-ימא וחמו זיו יקרא על-זא דליה אסין באסין. לא תימרון אלהא אחרא הו דמלי עמא. אלא אלא הו דתמיון בארעא דמלריס. אלא הו דקעלנא סנאוכון בארעא דמלריס. אלא הו דעבדנא כל אינון עבר מחאן בארעא דמלריס. ובגין כך ואלהיס זולתי לא תדע. לא תימא דליה אחרא אלא אלא הו כלל: (ג-עד)

נזקקו אבותינו כזהב בתוך הכור, ועוד שהיו רואים בכל יום כמה כשפים כמה מינים רעים להטעות לאנשים. ולא סרו מדרך לימין ולשמאל. ואצ"פ שלא היו יודעים כל כך בכבודו של הקב"ה. אלא שהלכו אחר מנהגי אבותם. ואח"כ ראו כמה נסים וכמה גבורות ולקחם הקב"ה לעבודתו. ולפי שכלם ראו כמה נסים ואותות וגבורות בעיניהם אמר. ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. כי שם היה בהתגלות הכבוד שלו. ונגלה אליהם על הים וראו זיו כבוד העליון פנים בפנים. ולפיכך אל תאמרו שאלהים אחר הוא שדיבר עמנו. אלא אני הוא אשר ראיתם בארץ מצרים. אני הוא שהרגתי שונאיכם בארץ מצרים. אני הוא שעשיתם כל אותן עשר מכות בארץ מצרים. ובעבור זה ואלהים זולתי לא תדע. אל תאמר שיש אחר אלא אני הוא הכל: (ג-עד ז)

קו

בזי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. פתח רבי יצחק ואמר. מי ימלל גבורות ה'. מקרא זה נתבאר. אבל מהו ימלל. ידבר היה צריך לומר. ואפשר תאמר שדרך המקרא כך שהרי כמה מקראות יש בלשון כזה. לא כי כלם להראות ענין נסתר באים. אף כאן להראות ענין נסתר הוא בא. מי ימלל. ככתוב (דברים כג) וקטפת מליצות (א) גבורות ה'. לפי שהן הרבה. שהרי כל גזרת הדין משם היא באה. ועל כן מי הוא שיסיר ויעביר גזרה אחת מאותן הגבורות שעושה הקב"ה. ועוד מי ימלל. מי ידבר. הכל אחד. מי ידבר שהרי כמה וכמה גבורות הן שאין להן מספר. כמה שהי דינים כמה שרי מלחמות כמה מענישי המשפטים. והדבור אין ביכולת לדבר אותם. ובמה נודעים כלם. בהגדה שיש בו סוד של חכמה. שהרי בדבור ובאמירה אין ביכולת לדבר אותם לדעת אותם. אבל בהגדה הם ידועים (ב) כמו שכתוב דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו. בסוד הם ידועים. אבל גבורתך שהיא גבורה התחתונה ידברו שכתוב כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו (ג) ישמיע כל תהלתו. כי ה' יבא הן המדרגות הנזכרות ומתחברות בתהלה. והרבה חילות והרבה מחנות שמחזירים בה. ככתוב (איוב כה) היש מספר לגדודיו. ועל כן מי הוא ביכולת להשמיע כל תהלתו: (א-רמט.)

קו

רבי חייא פתח ואמר מי ימלל גבורות ה' וגו'. בוא וראה כאשר חפץ הקב"ה ועלה ברצונו לפניו לברוא העולם. היה מסתכל בתורה וברא אותו. ובכל מעשה

זיו הוהר

ק" (א) שהוא ענין כריתה העברה והשתתה. עדה"כ (תהלים נח) ידרך חציו כמו יחפוללו: (ב) מי כי כמה מדרגות יש בלשון. ספור ודבור זו מדרגה היותר פשוטה. אמירה גבוה מרבוה. אך שרבוך טפל והכונה העיקר. הגדה היא יותר גבוהה. אך שיש העיקר היא החכמה. וכן כאן גבורות עולם הכונה שהוא עולם הנסתר אין לצמצם בשום אופן מרבוה. רק רבן בחכמה וחסד בנינה: (ג) תהלה"ת בניו לפיכך שהוא עולם הנגלה. ובגבורתה שייך דבור ושייך לומר ישמיע כל תהלתו:

עובדא ועובדא דברא קב"ה בעלמא סוס מסתכל
 באורייתא וברא ליה, סה"ד (מש"י ה) ואיהו אללו אמון
 ואיהו שטשוטס יוס יוס, אל תקרי אמון אללא אמון.
 כד בעא למצרי אדם אמרה תורה קמייה, אי
 צ"נ יתצרי ולבתר יתמי ואתה תידון ליה אמאי יסון
 עובדי ידך למגנא, דהא לא ייכול למסבל דינך, אמר
 לה קב"ה הא תקינות תשובה עד לא בראתי עלמא.
 ובשעתא דקב"ה עבד ליה לעלמא וברא לאדם אמר.
 עלמא עלמא אתה וימוסוך לא קיימין אללא על
 אורייתא, ובג"כ בראתי ליה לאדם כך בגין דיתעסק
 בה, ואי לאו הא אלא אסדר לך לתסו וסו, דכלא
 בגימיה דאדם קיימא, סה"ד (יש"י מה) אכני עשיתי ארץ
 ואדם עליה בראתי, ואורייתא קיימא ומכרוא קיימיה
 דבני נשא בגין דיתעסקו ויפתלו בה, ולית מאן דירכין
 אודניס, תא חזי כל מאן דאשתדל באורייתא איהו
 קיים עלמא, וקיים כל עובדא ועובדא
 על תקינות כדקא יאות, ולית לך כל שייפא ושייפא
 דקיימא ביה צב"י דלא סוי לקבליה צריה
 בעלמא, דהא כמה דבר נש איהו מתפלג לשייפין, וכלסו
 קיימין דרגין על דרגין, מתתקנין אלין על אלין,
 וכלסו חד גופא, סכי נמי עלמא, כל אינון צריין
 כלסו שייפין שייפין וקיימין אלין על אלין, וכד
 מתתקני כלסו הא אינון חד גופא ממש, וכלא כגוונא
 דאורייתא, דהא אורייתא כלא איהו שייפין ופרקין וקיימין
 אלין על אלין, וכד מתתקני כלסו אשתעבדו
 חד גופא, וכיון דאשתכל דוד בעובדא דא פתח ואמר
 (תהלים קד) מה רבו מעשך ה' כלם בחכמה עשית מלאה
 הארץ קנינך, באורייתא אינון כל ריון עלאין חתימין
 דלא יכלין לאתדבקה, באורייתא כל אינון
 מלין עלאין דאתגליין ודלא אתגליין, באורייתא אינון
 כל מלין דלטילא ולתתא, כל מלין דעלמא דין
 וכל מלין דעלמא דאתי באורייתא אינון, ולית מאן
 דיטגח וידע לון, ובג"כ כתיב מי ימלא גבורות
 ה' ישמיע כל שלתו, תא חזי אתא שלמה ובצא
 למיקס על מלוי דאורייתא ועל דקדוקי אורייתא ולא
 יכיל, אמר (קהלת ו) אמרתי אחכמה ויהי רחוקה מנטי,
 דוד אמר (תהלים קיש) גל עיני ואביטא נפלאות מתורתך,
 תא חזי כתיב בשלמה (מילים א' ה) וידבר שלשת
 אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, והרי ביארו
 דחמשה ואלף טעמים סוו בכל משל ומשל דסוה
 אמר, ומה שלמה דאיהו בשר ודם כך סוו במלוי.
 מלין דאורייתא דקאמר קב"ה על אחת כמה וכמה,
 דבכל מלה ומלה איהי בה כמה משלים כמה שירין
 כמה תושבתי כמה ריון עלאין כמה חכמאן,
 וע"ד כתיב מי ימלא גבורות ה' : (א—קלה).

מעשה ומעשה שברא הקב"ה בעולם היה מסתכל
 בתורה וברא אותה, זש"כ (מש"י ה) ואהיה אצלו אמון
 ואהיה שעשועים יום יום, אל תקרי אמון אלא אמון,
 כאשר חפץ לברוא אדם אמרה התורה לפניו, אם
 תברא אדם ואח"כ יחטא ואתה תדין אותו למה יהיו
 מעשי ירך לחנם, שהרי לא יוכל לסבל דינך, אמר
 לה הקב"ה הלא תקנתי תשובה טרם שבראתי העולם,
 ובשעה שהקב"ה עשה את העולם וברא לאדם אמר:
 עולם עולם אתה וחקותיך אין מתקיימים אלא על
 התורה, ובשביל זה בראתי בך האדם לבעבור שיעסק
 בה, ואם לא הרני מחזירך לתהו ובהו, כי הכל בגלל
 האדם מתקיים, זש"כ (ישע"י מה) אנכי עשיתי ארץ
 ואדם עליה בראתי, והתורה עומדת ומכרות לפני
 האנשים ותזהירם שיעסקו ויתגעצו בה, ואין מי שיטה
 אזנו לשמוע, בוא וראה כל מי שעמלו בתורה הוא
 מקיים העולם, ומקיים כל מעשה ומעשה שנברא
 בעולם על תקונו כראוי, ואין לך כל אבר ואבר
 שנמצא בו באדם שלא יהיה נמצא כנגדו בריה
 בעולם, שהרי כמו שגוף האדם מתחלק לאברים, וכלם
 קיימים מדרגות על מדרגות, מתתקנים אלה עם אלו,
 וכלם גוף אחד הם, כמו כן העולם, כל אותן הבריות
 כלן הן אברים אברים וקיימים אלה על אלו, וכאשר
 מתתקנים כלם הרי הם גוף אחד ממש, והכל כרמיון
 התורה, שהרי התורה כלה היא אברים וקיימים
 אלה על אלו, וכאשר מתתקנים כלם נעשים גוף
 אחד, וכיון שהסתכל דוד במעשים האלה פתח ואמר
 (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה
 הארץ קנינך, בהתורה הם כל סודות העליונים חתומים
 מה שאין ביכולת השניג, בהתורה הם נל אותן
 ענינים העליונים הנגלים ושאינם נגלים, בהתורה הם
 כל הענינים שלמעלה ושלמטה, כל עניני העולם הזה
 וכל עניני העולם הבא נמצאים בתורה, ואין מי
 שיסתכל ויבין אותם, ולפיכך כתוב מי ימלא גבורות
 ה' ישמיע כל תהלתו, בוא וראה בא שלמה וביקש
 לעמוד על דברי התורה ועל דקדוקי התורה ולא
 יכל, אמר (קהלת ו) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני,
 דוד אמר (תהלים קיש) גל עיני ואביטא נפלאות מתורתך,
 בוא וראה כתוב בשלמה (מלאכים א' ה) וידבר שלשת
 אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, והרי ביארו
 שחמשה ואלף טעמים היו בכל משל ומשל שהיה
 אומר, ומה שלמה שהוא בשר ודם כך היו דבריו,
 דברי התורה שאמר הקב"ה על אחת כמה וכמה,
 שבכל דבור ודבור יש בו כמה משלים כמה שירים
 כמה תשובות כמה סודות עליונים כמה חכמות,
 וע"כ כתוב מי ימלא גבורות ה' : (א—קלה).

אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת, פתח רבי
 אבא ואמר אשרי שמרי משפט, זכאים הם
 ישראל שהקב"ה נתן להם תורת אמת לעסוק בה יומם
 וליילה, שהרי כל מי שעמלו בתורה יש לו חירות מהכל,
 חירות מן מיתה שאין יכולה לשלוט עליו, והרי ביארו
 יען כי שכל מי שמתגעע בתורה ודבוק בה הרי הוא נאחו
 בעץ החיים, ואם מרפה עצמו מעץ החיים הרי עץ
 המיתה שורה עליו ונאחו בו, גוא וראה אשרי שמרי
 משפט

אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת, פתח רבי
 אבא ואמר אשרי שמרי משפט, זכאין אינון
 ישראל דקב"ה יסב לון אורייתא דקסוט לאשתדלא בה ימיו
 ולייל, דהא כל מאן דאשתדל באורייתא איהי ליה חירו מכלא,
 חירו מן מותא דלא יכלא לשלטא עליה, והא אוקמוס
 בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא ואתאחיד בה אתאחיד
 באילנא דחיי, ואי ארפי גרמי מאילנא דחיי סא אילנא
 דמותא סריא עלוי ואתאחיד ציה, תא חזי אשרי שמרי
 משפט

משפט שנוטרים אמות הקב"ה לפי שהקב"ה הוא משפט כי כל דרכיו משפט. עושה צדקה בכל עת. וכי בכל עת יוכל האדם לעשות צדקה. אלא זה מי שמתיע בדרכי התורה ועושה צדקה עם אותן שנצרכים לה. שכל מי שעושה צדקה עם עני מרבה צדקה ההיא למעלה ולמטה. בוא וראה מי שמתיע לעשות צדקה וזאת הצדקה שעושה עולה למעלה ומגיע למעלה למקום ההוא של יעקב שהוא מרכבה העליונה (ז) וממשיך ברכות למקום ההוא מן המעין של כל המעיונות (ח) ומן צדקה ההיא נמשך ונתרב ברכות לכל אותן התחתונים ולכל המרכבות ולכל החילות. וכלם מתברכים והארות נתוספות כראוי. לפי שכלן נקראים ע"ת. וזהו שכתוב עשה צדקה בכל עת: (א-קנב).

בכה רבי שמעון ואמר. אוי להם לאנשים שאין יודעים ואין משגיחים בכבוד רבונם. מי הוא שעושה שם הקדוש בכל יום. הנה אומר מי שנותן צדקה לעניים. בוא וראה הרי ביארו וכך הוא שהעני נאחו בו בדין וכל מאכלו הוא בדין. והוא המקום שנקרא צד"ק. כמש"כ תפלה לעני כי יעטף. תפלה זו היא תפלה של יד וזה נתבאר (י) ומי שנותן לו צדקה לעני הוא עושה למעלה שם הקדוש שיהיה בשלמות כראוי (י) לפי שצדקה זה עץ החיים. וצדקה נותן צד"ק. וכאשר נותן צד"ק אז נתחבר זה בזו ושם הקדוש נמצא בשלמות. ומי שעושה התעוררות זו למטה ודאי כאילו עשה לשם הקדוש שיהיה בשלמות. כדמיון שהאדם עושה למטה כן נתעורר למעלה. וע"כ כתוב אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת. עושה צדקה. זה הקב"ה כביכול הוא עושה אותו (נ) בוא וראה עני הרי אמרו איהו מקומו. מה הטעם. לפי שהעני אין לו מאומה משלו אלא מה שנותנים לו. וכן הלבנה אין לה אור מעצמה אלא מה שנותן לה השמש. בו וראה שאמרו העני חשוב כמת. מה הטעם. לפי שמקום ההוא גרם לו. שהרי במקום המיתה הוא נמצא. ולפיכך נקרא מת. זה שמרחם עליו הוא נותן לו צדקה ועץ החיים שורה עליו. כמו שכתוב (משי) וצדקה תציל ממות. וכדמיון שהאדם עושה למטה כן גם נעשה למעלה ממש. אשרי חלקו מי שזוכה לעשות שם הקדוש למעלה. לפיכך הצדקה עולה על הכל. וכל זה בצדקה לשמה. שהרי נתעורר צדקה לצד"ק לחבר אותם כאחד. ולהיות כל השם הקדוש כראוי. שהרי צד"ק לא תתקן ולא תשתלם אלא בצדקה. כמו שכתוב (ישעי) יג בצדקה תכונני. ועל כנסת ישראל

משפט נקטרי מהימותא דקב"ה. בנין דקב"ה אינו משפט. דכל ארמו משפט. עושה לך צדקה בכל עת. וכי בכל עת יכול בנין למעבד לך צדקה. אלא דא מאן דיסתל ברחמי דאורייתא ועבד לך צדקה עם אינון דאלטריכו לה. דכל מאן דעבד לך צדקה עם מסכנא אסגי הוה לך צדקה לעילא ותתא. תא חוי מאן דאסתל בלדקה האי לך צדקה דעבד סליק לעילא ומשא לעילא להווא אתרא דיעקב דאיהו רמיכא עלאס (ד) ואמשיך ברכאן להווא אתר ממבוע דכל מביעין (ה) ומהויה לך צדקה אמשיך וארבי ברכאן לכל אינון תתאי ולכל רמיכוין ולכל חילין. וכלהו אתברכאן ואחוסטן נטורין כדקא יאות. בנין דכלהו אקרין ע"ת. ודא הוה דכתיב עשה לך צדקה בכל עת: (א-קנב).

בכה רבי שמעון ואמר. ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין - צדקה דאורייתא. מאן עבד שמא קדישא בכל יומא. הוי לימא מאן דיהיב לך צדקה למסכני. תא חוי הא אוקמוסו והכי הוה דמסכנא אחיד ביה בדינא וכל מיכליהו בנינא. הוה אתר דאקרי צד"ק. כד"א תפלה לעני כי יעטף. תפלה דא תפלה של יד ואוקימנא (י) ומאן דיהיב ליה צדקה למסכנא הוה עבד לעילא שמא קדישא שלים כדקא יאות (י) בנין דלדקה דא חילנא דחוי. ולדקה יהיב ללדקה. וכד יהיב ללדקה כדון אתחבר דא ברא ושמא קדישא אשתכח שלים. מאן דעבד אתערותא דא לתתא ודאי כאילו עבד - שמא קדישא בשלימו. כגוונא דאיהו עבד לתתא הכי אתער לעילא. וע"כ כתיב אשרי שמרי משפט עשה לך צדקה בכל עת. עושה לך צדקה. דא קב"ה כביכול הוה עבד ליה (ח) תא חוי מסכנא לא אתר מאן הוה אתריס. מאי טעמא. בנין דמסכנא לא אתר לה מדיניה כלום. אלא מאי דיהיב ליה. וספירא לא אית לה נטורא מדינה אלא מאי דיהיב לה שמא. תא חוי אמאי עני חשוב כמת. מאי טעמא. בנין דהווא אתר גריס ליה. דהא באתר דמותא הוה שכיח. ובג"כ אקרי מת. האי דחיים עליה הוה יהיב ליה לך צדקה ואילנא דחוי שריא עליו. כד"א (ישעי) ולדקה תליל ממות. וכגוונא דעבד בנין לתתא הכי כמי עבד לעילא ממש. זכאה חולקיה דוכי למעבד שמא קדישא לעילא. בג"כ לך צדקה סליק על כלא. והכי מלי לך צדקה שמה. דהא אתער לך צדקה ללדקה לחברא לון כדרא. ולמאוי כלא שמא קדישא כדקא יאות. דהא לך צדקה לא אתתקן ולא אשתלים אלא בלדקה. דכתיב (ישעי) יג בצדקה תכונני. ולכנסת ישראל

זו הוהר

(ד) זה התמאר שנקרא צדקה: (ה) זו הבינה: (ו) היינו המלכות והשכינה הקדושה שנקראת תפלה של יד ונקראת צד"ק: (ז) שם קדישא שלים הוא כאשר השם הויה שהוא שורש התמאר שנקרא צדקה ונקרא עין החיים הוא בהודגות עם השם ארני והשם אלהים שהם שמות המלכות והשכינה הקדושה שנקראת צד"ק: (ח) ענין העשיה כביכול הוא שוה גורם התעוררות למעלה שארנת צדקה תודגו עם סדרנת הצדקה: יש שואלים כאן מדוע בכה רבי שבעון וי"ד שבכה על צרה כפולה. שראה הרבה תלמודי חכמים שיוערים זה הסוד של נתינת צדקה לשמה. אבל אין בכחם ליתן. וראה הרבה עשירים שיש בכחם ליתן ואין חפצים ליתן. ואף אם למעטים נותנים אין נותנים לשמה אלא להתמאר. ועל זה אנו צועקים ראה עמירתנו לפניך דלים ורקיעם כדוברי אלה שאינם דלים הם רקים מן רעת:

ישראל נאמר זה (ט) : (ג-ק"ג) ולפיכך כתוב עשה צדקה בכל עת. כי מי שעושה צדקה הוא עושה בכל ע"ת (י) כמש"כ (ויקרא טז) וא"ל יבא בכל עת אל הקדש. וזה נתבאר : למדנו מהו שכתוב (ישעי' נט) וילבש צדקה כשריון. זו היא תפלה. הא כיצד. צ תשעים אמנים. ד ארבע קדושות בכל יום (יא) ק מאה ברכות. ה חמשה חומשי תורה. זש"כ צדקה תרומם גוי : (י"ח)

וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. אמר רבי שמעון וימירו את כבודם. זה כבודם של ישראל האם שלהם זו השכינה הקדושה שהלכה לפנייהם החליפיה במקום טמא אל אחר. בתבנית שור זה העגל. וזה הוא שכתוב (שמואל א' ד) גלה כבוד. שגרמו להשכינה שתגלה בגלות עמהם. ולפיכך לא נעבר וזהם הוה מן העולם עד הזמן ההוא שיעבירו הקב"ה מן העולם. כמש"כ (יחזקאל יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ : (כ-לז)

ישראל תאמר (ט) : (ג-ק"ג) ובגין לא כתיב עשה לך קדש בכל עת. דמאן דעבד לך קדש בכל ע"ת עבד (י) כד"א (ויקרא טז) ואל יבא בכל עת אל הקדש. ואוקמוס : תאכל מסו דכתיב (ישעי' ט) וילבש לך קדש כשריון. דהא היא תפלה. הא כיצד. צ תשעים אמנים. ד ארבע קדושות בכל יומא (יא) ק מאה ברכות. ה חמשה חומשי תורה. זש"כ לך קדש תרומם גוי : (י"ח)

וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. אמר רבי שמעון וימירו את כבודם. זה כבודם דישאל אמר דילסון סכינתא קדישא דלולת קמייהו אחליפו לה דזוכתא וסבא אל אחרא. בתבנית שור דא עגל. ודא הוא דכתיב (שמואל א' ד) גלה כבוד. דגרמו לשכינתא דתגלי בגלותא עמסון. ובג"כ לא תעבר וזהם דא מעלמא עד הסוף זמנא דיעבד ליה קב"ה מעלמא. כד"א (יחזקאל יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ : (כ-לז)

ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. אמר רבי יצחק אמר רב. ואמרי לה אמר רבי יהודא אמר רב. כל זמן שהצדיקים בדור אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם. וה"ד ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים מס"ק הצדיקים מביניהם ואז עושה דין ברשעים. משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו פורס. יום אחד נכנס לכרמו וראה שגדלו שם הרבה קוצים. אמר אני רוצה לבערם מכאן. נשא עיניו וראה שושנים יפות ביניהם. אמר בשביל אותן השושנים אניה כל הקוצים. וכאשר השושנים נתנו ריח נטל אותם וצקם מן הכרם. לאחר שצקם אמר הגיעה העת לצקור הקוצים ולבערם מן הכרם. כך הקב"ה כל זמן שהצדיקים בדור אין נעשה דין ברשעים. נסתלקו הצדיקים מביניהם אז נעשה דין ברשעים : (י"ח)

ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. אמר רבי יצחק אמר רב. ואמרי לה אמר רבי יהודא אמר רב. כל זמן שהצדיקים בדור אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם. וה"ד ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים מס"ק הצדיקים מביניהם ואז עושה דין ברשעים. משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו פורס. יום אחד נכנס לכרמו וראה שגדלו שם הרבה קוצים. אמר אני רוצה לבערם מכאן. נשא עיניו וראה שושנים יפות ביניהם. אמר בשביל אותן השושנים אניה כל הקוצים. וכאשר השושנים נתנו ריח נטל אותם וצקם מן הכרם. לאחר שצקם אמר הגיעה העת לצקור הקוצים ולבערם מן הכרם. כך הקב"ה כל זמן שהצדיקים בדור אין נעשה דין ברשעים. נסתלקו הצדיקים מביניהם אז נעשה דין ברשעים : (י"ח)

ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה. אמר רבי שמעון פינחס עמד לפני הדין תקיפה של יצחק להגן על ישראל. שנאמר ויעמד פינחס ויפלל. מהו ויעמד. שעמד בפרצה לפני הדין של יצחק. לפיכך נשתלם אצל פינחס הסוד של יצחק. וע"כ נכלל זה בזה במספר אחד : (ג-ל"ו)

ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה. אמר רבי שמעון פינחס קאים קמי דינא תקיפא דילחא לאגא עליהו דישאל. דכתיב ויעמד פינחס ויפלל. מסו ויעמד. דקס כפרלא קמי דינא דילחא. בג"כ אשלים לגבי פינחס רוא דילחא. וע"ד כליל דא ברא כזוסכנא : (ג-ל"ו)

ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם וגו'. אמר רבי אלעזר בכל אחר תרין עלמין דא דתגליא ודא דאתכסיא (יג) ואין לא מזרכין לקב"ה אלא בתרין עלמין. בגין כך עלמא עלאה קריין סו"א. ולעלמא תתאה קריין את"ה. בגין דאיהו ברוך מעלמא עלאה על ידא לדני"ק. דהא כלל הוה מעלמא עלאה. סה"ד ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם : (א-קמ"ה)

ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם וגו'. אמר רבי אלעזר בכל אחר תרין עלמין דא דתגליא ודא דאתכסיא (יג) ואין לא מזרכין לקב"ה אלא בתרין עלמין. בגין כך עלמא עלאה קריין סו"א. ולעלמא תתאה קריין את"ה. בגין דאיהו ברוך מעלמא עלאה על ידא לדני"ק. דהא כלל הוה מעלמא עלאה. סה"ד ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם : (א-קמ"ה)

קו

ויציעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים. תנו רבנן כל מי שמתפלל ובוכה וצועק עד שאינו יכול למרשש בשפתיו. זו היא תפלה שלמה שהיא בלב. ולעולם אינה חוזרת ריקם. אמר רבי יהודה גדולה צעקה שקורע

זיו הוהר

(ס) פי' שזה נאמר על מדת המלכות והשכינה הקדושה שתשלם בהזדונותה עם המדרגה שנקראת צדקה : (י) זה רמז שהזנות צדקה לשמה נורם המשבת השפע מן המדרגה שנקראת צדקה זה התפארת. כ"ל. זה היסוד. ע"ת. זו המלכות : (יא) במספר ד' קדושות בכל אם נחשבת הקדושה של ברכת יוצר אור. והקדושה של ובה ציון : (יג) מן העולם ועד העולם. פי' מן עולם הבוה עד עולם המלכות. וזו. רמז על הבוה. אתה. רמז על המלכות. צד"ק. זה היסוד שהוא מבורך מן התפארת ומבורך לתפארת :

שקורע גזר דינו של אדם מכל ימיו. וצעקה היא בלב שכתוב (איכה ב) צעק לבם אל ה'. וזו קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה. שנאמר (כמות כג) כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו. וא"ר יהודה כל דבר שבעולם תולה בתשובה ובתפלה שמתפלל האדם להקב"ה. וכל שכן מי ששופך דמעות בתפלתו. שאין לך שער שלא יכנסו אותן דמעות. אמר רבי ברכיה בשעה שאמר הקב"ה לשמואל (שמואל א' טו) נחמתי כי המלכתי את שאול למלך. מה כתוב ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה. הניח הכל ולקח צעקה. משום שהיא קרובה יותר להקב"ה. רבי יצחק אמר גדולה צעקה שמושלטת על מדת הדין שלמעלה. רבי יוסי אמר גדולה צעקה שמושלטת בעוה"ז ובעוה"ב. ובשביל צעקה נוחל האדם עוה"ז ועוה"ב. שכתוב ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים: (ג-ב)

ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם. פתח רבי אלעזר ואמר (ירמיה יז) רפאני ה' ורפא הושיעני ואושעה. כיון שאמר רפאני ה' מהו ורפא. וכיון שאמר הושיעני מהו ואושעה. הלא כיון שהרופא ירפא אין עוד מחלה. הלא כל הרפואות שבעולם ביד הקב"ה. אבל יש מהן על ידי שליח. ויש מהן שאינן נמסרין בידי שליח. אותן שנמסרין בידי שליח רפואות הן. אבל לפעמים חוזרין אליו המחלות. מלבד אותן שהקב"ה מרפא אינן חוזרין לעולם. וע"כ הרפואה שלו היא רפואה שאין עוד מחלה כלה. ובשביל זה רפאני ה' ורפא בודאי בלי קטרונג כלה: (ג-א-תוספת)

תאנא כתוב (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל. דל נקרא זה ששוכב במחלתו. והוא אסיר על מנתו בבית אסירי המלך. ואם נמצא רופא שהוא חכם. נותן לו הקב"ה ברכות לזה שמתנגע באיש הזה ששוכב במחלתו כמו אסיר בבית אסירים. ויעזור לו להוציאו מבית האסירים. ובוא וראה שהקב"ה דן הדינים של בני העולם למעלה. הן למות הן לשרש הן לעקור הן לעונש רכוש והן להאסר. מי שנידון לעונש רכוש נופל במחלה. ולא ירפא עד שיתן ויבסיד מן רכושו כפי מה שנגזר עליו. וכיון שנענש בכמונו שהפסיד ונתן כפי מה שנגזר עליו נרפא ויוצא מבית האסירים של מחלתו. וע"כ נצרך להתיגע אצלו שיתן עונשו במוקדם וישתחרר. מי שנידון לשרש יהיה נתפס וינתן בבית אסירים עד שישתרש מהכל. ולפעמים ישתרש מאבר שבגופו ואח"כ יוציאו אותו מבית האסירים. אבל מי שנידון למות אף אם יתן כל כופר וכל מומן שבעולם לא ינצל. ולכן נצרך לרופא שהוא חכם להתיגע אצל החולה. שאם יכול לתת לו רפואה לגופו הרי טוב. ואם לא יתן לו רפואה לנשמתו ויתנגע על רפואת הנפש. זה הוא רופא חכם שהקב"ה נמצא בעזרתו בעולם הזה ובעולם הבא: (ג-רצ"ב)

תאנא כתוב (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל. דל חקרי האזן דשכיב כבני מרעיה. ואיזו חסיר כבני אסירי המלך. ואי חסיר חכים הוא. קב"ה יסיב ליה ברכאן להסוה דישתדל בהאי בר נש דשכיב כבני מרעיה כחסיר כבני אסירי. ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי. ותא חוי קב"ה דן כיון דבני עלמא לעילא. הן למות הן לשרושי הן לעקור הן לעונש נכסין וכן לאסירי. מאן דאיתדן לעונש נכסין נפיל כבני מרעיה. ולא יתבי עד דיתן כל מאי דאתגזר עליה. כיון דאתענש בממוניה ויסיב כל מאי דאתגזר עליה אתסי ונפק מבי אסירי דמרעיה. וע"ד אלשריך לאשתדלא עליה דימן עונשיה ויפוק. מאן דאיתדן לשרושי יתפסון ליה ויהיב ליה כבני אסירי עד דיתתרס מכלא. ולזמנין דיתתרס משיפא דנופא ולבחר יפקון ליה מבי אסירי. אבל מאן דאיתדן למות אילו יסיב כל כופרא וכל ממנא דעלמא לא ישתויב. וע"ד אלשריך לאסירי חכים לאשתדלא עליה. אי יכול למיטב ליה אסותא לניפא יאות. ואי לאו יסיב ליה אסותא לנכמתיה וישתדל על אסותא דנשמתא. דא הוא חסיר חכים דקב"ה ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי: (ג-דש"ט)

כ"כ: (ג-א-תוספת)

קח

כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך. תאנא זכאה חולקיה דמאן דזכי בתר דנפקא נשמתיה מסאי עלמא. לסלקא נשמתיה בתר עלאה יתיה. דאיזו לעילא זכאה דחקיה במים. ותמן זכי ליקרא דמכלא ולאתענדא בעדוהי עלאה. כמה דכתיב (ישעי' נה) או תתענג על ה'. על ה' דייקא. זכאה חולקיה דמאן דזכי לנסד

קח

כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך. למדנו אשרי חלקו מי שזוכה לאחר שתצא נשמתו מעולם וזה. להעלות נשמתו במקום יותר עליון. שהוא למעלה מהמקום נקרא שמים. ושם תזכה לחוות בכבוד המלך ולהתענג בעדן העליון. כמו שכתוב (ישעי' נה) או תתענג על ה'. על ה' דוקא. אשרי חלקו מי שזוכה לחסד 16 13

לחסד דא דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך. וכי על השמים הוא וסא כתיב (תהלים נ) כי גדול עד שמים חסדך. אמר רבי יוסי וית חסד וית חסד. חסד עלאה וחסד תתאה. חסד עלאה מעל שמים הוא (א) חסד תתאה הוא דכתיב (ישעי נה) חסדי דוד הנאמנים (ב) ובהם כתיב עד שמים: (א-ריש). רבי יצחק אמר כתיב כי גדול מעל שמים חסדך מעל שמים. שעולה למעלה מהמקום שנקרא שמים (ג) ומה הוא. זו היא הבינה והיינו שנקרא תשובה. רבי יהודה אמר ממשמע שכתוב מעל השמים. אלמלי כתוב על שמים היה נשמע שזהו המקום שעומד על שמים ולא יותר. אבל כיון שאמר מעל שמים משמע שזה המקום שעומד על השמים למעלה מעלה. שלמדנו כי בזמן ההוא שטובים המה מעשה האנשים למטה ואם הבנים היא בשמחה. או מופיע בהתגלות הקדמון הקדוש ומאיר אורו אל פני הקטנות. ובכן הכל בשמחה הכל בשלמות. כלם נמצאים בברכות ורחמים מתפשט. וכל חצולמות בשמחה: (ג-טו.)

לחסד דא דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך. וכי על השמים הוא וסא כתיב (תהלים נ) כי גדול עד שמים חסדך. אמר רבי יוסי וית חסד וית חסד. חסד עלאה וחסד תתאה. חסד עלאה מעל שמים הוא (א) חסד תתאה הוא דכתיב (ישעי נה) חסדי דוד הנאמנים (ב) ובהם כתיב עד שמים: (א-ריש). רבי יצחק אמר כתיב כי גדול מעל שמים חסדך מעל שמים. שעולה למעלה מהמקום שנקרא שמים (ג) ומה הוא. זו היא הבינה והיינו שנקרא תשובה. רבי יהודה אמר ממשמע שכתוב מעל השמים. אלמלי כתוב על שמים היה נשמע שזהו המקום שעומד על שמים ולא יותר. אבל כיון שאמר מעל שמים משמע שזה המקום שעומד על השמים למעלה מעלה. שלמדנו כי בזמן ההוא שטובים המה מעשה האנשים למטה ואם הבנים היא בשמחה. או מופיע בהתגלות הקדמון הקדוש ומאיר אורו אל פני הקטנות. ובכן הכל בשמחה הכל בשלמות. כלם נמצאים בברכות ורחמים מתפשט. וכל חצולמות בשמחה: (ג-טו.)

קמ

קמ

תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה. אמר רבי חזקיה מהו ואני תפלה. זו כנסת ישראל. כמו שביארו שכתוב (תהלים סט) ואני תפלתי לך ה'. וכתוב (שם סח) שומע תפלה עדיך וגו'. ודוד בשביל כנסת ישראל אמר כך. ומה שאמר ואני תפלה הכל אחד. וזו תפלה של יד שנאמר על ידכה בה"א: (ג-מט): כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו. רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו ואמר לו. הרי למדנו שבשביל ג' פשעים שבעולם רעב בא לעולם. וכל אותן הפשעים לא נמצאים אלא בעשירים. לפי שלבם מתגאה בהם. ואין נמצאים בעניים. א"כ מה הוא הדין שהקב"ה מענה לעניים ומחוק העשירים. שהרי בעבור זה מוסיפין לחטוא לפניו. אמר לו יפה שאלת. והרי ביארו החברים ואמרו שכאשר חפץ הקב"ה להפרע מן הרשעים ולהאבידם מן העולם. או נותן להם שלמות ומשלים להם בכל. אבל בוא וראה שכל בני העולם אין נמצאים קרובים למלך העליון כאלה הכלים שהוא משתמש בהם. ומי הם. לב נשבר ונדכה. ואת דכא ושפל רוח. אלה הם הכלים של המלך. וכאשר יש בצורת בעולם והרעב והדין מתגבר על העניים. אז הם בוכים וגועים לפני המלך. והקב"ה קרוב אליהם יותר מלאחרים. וז"ש (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. ואז הקב"ה מוקד בשביל

תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה. אמר רבי חזקיה מהו ואני תפלה. דא חייב כנסת ישראל. כמה דלוקמיה דכתיב (תהלים סט) ואני תפלתי לך ה'. וכתוב (שם סח) שומע תפלה עדיך וגו'. ודוד בגין כנסת ישראל קאמר לה. ומה דאמר ואני תפלה כלל חד. ודא תפלה של יד דכתיב על ידכה בה"א: (ג-מט): כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו. רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו ואמר לו. הרי למדנו שבשביל ג' פשעים שבעולם רעב בא לעולם. וכלאו חובי לא אשתכחו אלא בעתירי. בגין דלבייחו גס צהו. ולא משתכחי במסכני. מאי דינא הוא דקב"ה קטיל למסכני וקארס לעתירי. דהא מהשתא יוסיפון למחשי קמיה. אמר ליה יאות שאלת. וסא לוקמיה חבירא ואמרו כד צעא קב"ה לאתפרעא מן רשיעא ולאזבדא להו מן עלמא. כדין ייביד להו שלום ואשלים להו בכלא. אבל תא חוי דכל בני עלמא לא משתכחו קריבין למלכא עלאה כאלין מליני דליהו אשתמש צהו. ומאן אינון. לב נשבר ונדכה. ואת דכא ושפל רוח. אלין אינון מאני דמלכא. וכד אשתכח בלורת בעלמא וכפנא ודינא אשתקף על מסכני. כדין צבאן וגעאן קמי מלכא. וקב"ה קריב לון יתיר מכלא. הו"ד (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. וכדין קב"ה פקיד על

זיו הוהר

קה (א) חסד עלאה שהוא מעל שמים. פי' למעלה מן התפארת שנקרא שמים. היינו ספירת חסד שהיא ספירה הראשונה של ז' ספירות התחתונות: (ב) חסדי דוד הנאמנים נקראין ב' הספירות נצח והוהר. על שהן מכינות ומתקנות שפע החסד עבור דוד. פי' עבור המלכות. והן עד שמים. היינו מתחת התפארת: (ג) דעת רבי יצחק ג"כ שמעל שמים רוסו על הבינה עולם הבריאה. ודעת רבי יהודה שרומו על הספירה היותר גבוה מן הבינה שהיא חכמה עולם האצילות. ואור איין סוף שנמצא שם נקרא בשם אבא עתיקא קדישא. ולעומתו אור איין סוף שנמצא בהתפארת נקרא בשם ברא ועיר אנפין פני קטנות:

ומקבל ליה. וע"ד כתיב נאם ה' לאדני שב לימיני. וזאל דהאי קרא סא אתערנא בים דדוד מלכא על דרגא דליה קאמר כד אתקשר בימינא: (ג-קסג:)

אתה כהן לעולם על דברתי מלכי לך. פתח רבי אלעזר ואמר (ישע' כה) ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא. האי קרא רזא דמסימונא איסו. י"י. רזא עלאה שירותא דנקודא עלאה סתימא ללא ידיע (ח) אלהי. רזא קול דממא דקא (ט) ואיסו שירותא דקיימא לאלא. ואסתים ולא ידיע ולית מאן דתיבי עליס. בנין דליסו סתים וסמיר וגניו. אתה. דא ימינא (י) שירותא דקיימא לאלא ולאסתא ביה. והוא כהן עלאה. כד"א אתה כהן לעולם על דברתי מלכי לך. מאן על דברתי מלכי לך. אלא כהן עלאה דא איסו דקיימא על דב"ר (יא) בנין דהסוא דבר לא קיימא ללא בימינא. והסוא דבר מאן איסו. מלכי לך. כך שמיא. וזאי דאמר דברתי בנין דאתקשר ביה דדוד (יב) וכל מלי שבחא דליס דהסוא דב"ר אתיין. וע"ד דברתי. ובג"כ אתים דא כהן. והא אוקיימא דלת דוכתי אינון דקרי כל חד אתה (יג) ארוממך. ללא כד"א. אודה שמך. כדקא יאות והאי סא ידיע (יד) כי עשית פלא. כסויא ולבושא (טו) לאלאבשא כהורא סתימא עתיקא ראשיתא דרגא עלאה אדם קדמאס עמירא. בכסויא דהסוא אחרא: (ג-קסג:)

אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. פתח רבי אלעזר ואמר (ישע' כה) ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא. מקרא זה סוד האמונה הוא. י"י. סוד עליון ראשית נקודה עליונה הנסגרת שאינה ידוע (ח) אלהי. סוד של קול דממא דקה (ט) והיא הראשית ששייך בה לשאול. ונסגרת ואינה ידוע ואין מי ששייב עליה. לפי שהיא סתומה נסגרת וגניזה. אתה. זה הימין (י) והוא הראשית ששייך בו שא"ה ותשובה. והוא כהן העליון. כמש"כ אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. מי הוא על דברתי מלכי צדק. אלא זה כהן העליון שהוא עומד על דב"ר (יא) לפי שהדבר ההוא אינו עומד אלא בימין. ודבר ההוא מי הוא. מלכי צדק. כך שמו. ומה שאמר דברתי לפי שנתקשר בו בדוד (יב) וכל דברי תשבחות שלו בדב"ר ההוא הם באים. וע"כ דברתי. ולפיכך את"ה זה כהן. והרי ביארנו ששלשה מקומות הם שנקראים כל אחד אתה (יג) ארוממך. הכל יחד. אודה שמך. כראוי וזה השם הוא ידוע (יד) כי עשית פלא. מכסה ולבוש (טו) שיתלבש בו אור נסתר הקדמון ראשית מדרגה העליונה אדם קדמון הנעלם. במכסה של מאור אחר: (ג-קסג:)

ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה. אמר רבי שמעון בהיכל הרביעי נאשר בנן עדן התחתון שם כל אותן אבלי ציון וירושלם וכל אותן שנהרגו ע"י העמים עכו"ם. וכאשר המשיח נכנס ועומד ביניהם הוא מתחיל לבכות. ואז כל הנשיאים מגזע דוד אווזים בו ומנחמים אותו. והוא מתחיל פעם שנית לבכות עד שהקול יוצא ומתאחד בקול ההוא. והוא עולה למעלה ושוהה שם עד ראש חודש. וכאשר יורד יורדים עמו כמה אורות ובהירות מאירות ורפואות והארה לכל אותן ההרוגים ובעלי מחלות ומכאובים שסבלו עם המשיח. ואז הוא לובש אדרת ושם נחקקים ונצטיירים כל אותן ההרוגים שנהרגו ע"י העמים עכו"ם באדרת ההיא. ומעלה אותה האדרת למעלה ונחקקת שם בתוך אדרת העליונה של המלך. והקב"ה עתיד ללבוש אדרת ההוא ולדון אותן העמים. וע"ז כתיב ידן בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה: (א-לח:)

ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה. אמר רבי שמעון בסיכלא רביעאס לני בנן עדן תתאס תמן כל אינון אבלי ציון וירושלם וכל אינון קטולי דעמין עכו"ם. וכד משיח עלא וקא"ס בנייהו איסו שארי בני. כדון כל אינון נשויין דזרעא דדוד אחידן ביה ומכחמין ליה. שארי תנינות ובכי עד דקלא כפיק ומתאחד בהסוא קלא. וסליק לעילא ואסתהי תמן עד ריש ירחא. וכך נחית נחתין עמיה כמה כהורין וזיוין מסרין ואסותא וסורא לכל אינון קטולין ובני מרעין ומכאובין דסבילו עמיה דמשיח. וכדון פורפירא לביש ותמן חקיקין ורשימין כל אינון קטולי דעמין עכו"ם בהסוא פורפירא. וסליק הסוא פורפירא לעילא ואתחקק תמן גו פורפירא עלאה דמלכא. וקב"ה זמין לאלבשא הסוא פורפירא ולמידן אינון עמיה. וע"ד כתיב ידן בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה: (א-לח:)

הללוה הללוה

זיו הוהר

(ח) היינו החכמה עלים האצילות: (ט) היינו הבונה עלים הכריאת: (י) היינו ספירת החסד מדרגת כהן: (יא) פי' שמרת החסד עומד על סרת המלכות שנקראת דבר ונקראת מלכי צדק. וענין העמידה שמרת החסד משפיע להמלכות הארת החסד כדי להמתיק הדינים שבה: (יב) דוד קרא להמלכות דברתי יען כי היא שורשו: (יג) ג' המדרגות הן חסד תפארת ומלכות. והכל לפי הענין: (יד) המלכות נקראת ש"ם בסוד ושמו אחר: (טו) דרוש תיבת פלא במשמעות הברכה ומכסה מהשגה. והיינו כמו שפירש"י בהפסוק כי יפלא ממך דבר למשפט. וז"ל כל הפלאה לשון הברכה ופירשה שהדבר נברך ומכסה ממך:

(ח) היינו החכמה עלים האצילות: (ט) היינו הבונה עלים הכריאת: (י) היינו ספירת החסד מדרגת כהן: (יא) פי' שמרת החסד עומד על סרת המלכות שנקראת דבר ונקראת מלכי צדק. וענין העמידה שמרת החסד משפיע להמלכות הארת החסד כדי להמתיק הדינים שבה: (יב) דוד קרא להמלכות דברתי יען כי היא שורשו: (יג) ג' המדרגות הן חסד תפארת ומלכות. והכל לפי הענין: (יד) המלכות נקראת ש"ם בסוד ושמו אחר: (טו) דרוש תיבת פלא במשמעות הברכה ומכסה מהשגה. והיינו כמו שפירש"י בהפסוק כי יפלא ממך דבר למשפט. וז"ל כל הפלאה לשון הברכה ופירשה שהדבר נברך ומכסה ממך:

קא

הַלְלוּיָהּ אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פֶּתַח וְאָמַר. אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב. בְּכָל לֵב הִיא צְרִיךְ לִימַר. אֲלֵא דוּד בְּסוּד הַעֲלִיּוֹן שֶׁל שָׁם הַקְדוּשׁ הִיא נֶצְרָךְ לֹו לְהוֹדוֹת לְהַקְבִּיָּה (א) אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב. בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר רַע. וְאֵלֶּה הֵם שְׁנֵי צַדִּדִּים אַחַד יִמִּין וְאַחַד שְׂמָאל. בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה. אֵלֹו הֵם שָׂאֵר הַצַּדִּדִּים שֶׁל זֶה הַעוֹלָם. שְׁהָרִי לֵבב הוּא כְדַמְיוֹ שֶׁל דְרוֹם וְצִפּוֹן. כֵּן בְּסוּד יִשְׂרָאֵל הֵם שָׂאֵר צַדִּדֵי הַעוֹלָם. שֶׁהֵם שֶׁשָׁה כְדַמְיוֹן שֶׁלְמַעֲלָה. וְעֵדָה. זֶה הוּא הַמְקוֹם שֶׁל יְהוּדָה (ב) כְּכַתוּב (תְּהִלִּים קל"ג) וְעֵדָתִי זֹו אֶלְמַדִּים. וְכַתוּב (הַיִּשְׁעֵי יב) וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֶל וַיְגַר. וְמָה שְׁכַתוּב (תְּהִלִּים קל"ה) אֹדֶךְ בְּכָל לֵבבִי נֶגַד אֱלֹהִים אֲזַמְרָךְ. שֶׁם נֶגַד מְקוֹם אֶחָד הוּא אֲזַמְרָךְ (ג) כְּכַתוּב נֶגַד אֱלֹהִים אֲזַמְרָךְ. שְׁהָרִי לְעֻמַּת מְדֻרְגָה זֹו הִיא אֲזַמְרָ אוֹתוֹ הַמְזוּמָר לְחֶבֶר לֶה בְּהִימִין: (א-קמ"ו:)

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר. הַלְלוּיָהּ אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב וַיְגַר. הַלְלוּיָהּ. הָרִי נִתְבָּאֵר וְהַעֲרִירָו בּוֹ הַחֲבָרִים וְכֵן הוּא שׁוֹה הוּא הַשְּׁבִי שְׁעוּלָה עַל כֵּל אוֹתָן שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת שְׂאֵמֵר דוּד בְּכָל עֶשֶׂר מִינֵי זְמִירוֹת שֶׁהִיא אִמְרָ. לְפִי שׁוֹה נִוּלָל שֶׁם הַקְדוּשׁ עִם שְׁבַחָה בִּיחוּד. וְהוּא הַכּוֹלֵל שֶׁל שָׁם הַקְדוּשׁ הַעֲלִיּוֹן (ד) אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב. בְּכָל מְקוֹם שְׂאֵמֵר דוּד הַמְלָךְ בְּסוּד שֶׁל אֶלְפָּא בֵּית־א הָרִי הוּא הַסוּד שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַנְּחַקְקוֹת שִׁיבְאוּ בַחֲקִיקָה שֶׁל לֵבב הַנְּתִיבוֹת (ה) וַיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁהֵן מְסוּד עוֹלָם הַעֲלִיּוֹן. וַיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת קִטְנוֹת. וְכַאֵן הוּא סוּד אֶלְפָּא בֵּית־א שֶׁל עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב בִּיצֵר הַטוֹב וּבִיצֵר הַרַע שֶׁהוּא שׁוֹרָה בַקְרָבָה. שְׁהָרִי עַל הַכֵּל יֵשׁ לְהוֹדוֹת לֹו לְהַקְבִּיָּה. בִּיצֵר הַטוֹב וּבִיצֵר הַרַע. שְׁהָרִי מִצַּד שֶׁל יֵצֵר הַטוֹב בֹּא הַטוֹב לְאָדָם. וְצִרְיָךְ לְבִרְךְ לְהַקְבִּיָּה בִּירוּךְ הַטוֹב וְהַמְטִיב. וּמִצַּד שֶׁל יֵצֵר הַרַע בֹּא הַקְטְרוּג עַל הָאָדָם. וְצִרְיָךְ לְהוֹדוֹת לְהַקְבִּיָּה עַל כֵּל מָה שְׂבָא עַל הָאָדָם הֵן מִצַּד זֶה וְהֵן מִצַּד זֶה. בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה. יִשְׂרָאֵל. הֵם מְלַכִּים עֲלֵינּוּם הַקְדוּשִׁים שִׁיּוּדְעִים הַסוּד שֶׁל הַקְבִּיָּה. שְׁהָרִי כֵל הַסוּדוֹת שֶׁל הַקְבִּיָּה הֵם יוֹדְעִים וְהֵם הַסוּד שֶׁלֹו. וְעַ"כּ בְּסוּד יִשְׂרָאֵל. וְעֵדָה. אֵלֶּה הֵם יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶׁר מֵתַאסְפִּים בְּעֶשְׂרָה לְהוֹדוֹת לֹו לְהַקְבִּיָּה. וְלִסְיָךְ

קיא

הַלְלוּיָהּ אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פֶּתַח וְאָמַר. אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב. בְּכָל לֵב מְבַעֵי לִיָּה. אֲלֵא דוּד בְּרוּחַ עֲלֵאָה דְשִׁמְחָה קְדִישָׁא קָא בְעֵי לִיָּה לְאוּדָאָה לִיָּה לְקַבִּיָּה (א) אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב. בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר רַע. וְאֵלֶּיךְ תְּרִין סְפָרִין חַד יִמִּינָא וְחַד שְׂמָאלָא. בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה. אֵלֶּיךְ אֲזַמְרָךְ שָׂאֵר סְפָרִין דְרוֹם וְצִפּוֹן. בְּסוּד יִשְׂרָאֵל אֵלֶּיךְ שָׂאֵר סְפָרִי עֲלֵמָא. לְאוּיָן שִׁת כְּגוֹנָא לְנִשְׁלָא. וְעֵדָה. דָּא הוּא אַתְרָ דִּיהוּדָה (ב) כְּכַתוּב (תְּהִלִּים קל"ג) וְעֵדָתִי זֹו אֶלְמַדִּים. וְכַתוּב (הַיִּשְׁעֵי יב) וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֶל וַיְגַר. וְהָאֵלֶּיךְ דְכַתוּב (תְּהִלִּים קל"ה) אֹדֶךְ בְּכָל לֵבבִי נֶגַד אֱלֹהִים אֲזַמְרָךְ. הַתֵּם בְּאַתְרָ חַד קְאָמֵר (ג) דְכַתוּב נֶגַד אֱלֹהִים אֲזַמְרָךְ. דְהָא לְגַבִּי הָאֵלִי דְרַגְלָא קְאָמֵר שִׁירְתָּא לְחֶבֶר לֶה בְּהִימִין: (א-קמ"ו:)

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר. הַלְלוּיָהּ אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב וַיְגַר. הַלְלוּיָהּ. הָאֵל אַתְמַר וְתַעֲרִירָו בֵּיָם חֲבָרִיא וְסִבִּי אִיִּסִי דְדָא אִיִּסוֹ שְׂבַחָה דְקָא סְלֶקָא עַל כֵּל אוֹיְנוֹן שִׁרְיָן וְתוֹשְׁבַחְנוֹן דְלִאוּסִי בְּגוּן דְהָא כְּלִיל שְׂמָא וְשְׂבַחָא כְּחֵדָא. וְאוּסוֹ כְּלָלָא דְשִׁמְחָה קְדִישָׁא עֲלֵאָה (ד) אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב. בְּכָל אַתְרָ דְלִמְרָ דוּד מְלַכָּא רֹזָא דְלֶאֱלִפָּא בֵּית־א אִיִּסוֹ רֹזָא דְחַתּוּן דְלִחוּן גְּלוּסָן דְפִקְקִין בְּגוּסִי דְחַתּוּן וְתִרְיָן שְׂבִילִין (ה) וְאוּתִי חַתּוּן עֲלֵאָן מְרוּזָא דְעֲלֵמָא עֲלֵאָה. וְאוּתִי חַתּוּן אַחֲרִינִין דְלִאוּן חַתּוּן זְעִירִין. וְהִכָּא אִיִּסוֹ רֹזָא דְלֶאֱלִפָּא בֵּית־א דְעֲלֵמָא מְתַלָּה. אֹדָה ה' בְּכָל לֵבב בִּיצֵרָא טַבָּא וּבִיצֵרָא בִישָׁא לְאוּסוֹ שְׂרִי בְּגוּיָהּ. דְהָא עַל כֵּלָּא אִיִּת לְאוּדָאָה לִיָּה לְקַבִּיָּה. בִּיצֵרָא טַבָּא וּבִיצֵרָא בִישָׁא. דְהָא מְסַפְרָא דִּלְרָא טַבָּא אֲתִי עַב לְבַר נֶשׁ. וְאוּתִי לְבַרְכָּא לִיָּה לְקַבִּיָּה בִּירוּךְ הַטוֹב וְהַמְטִיב. וּמְסַפְרָא דִּלְרָא בִישָׁא אֲתִי קְטְרוּגָא עַל לֵבִי. וְאוּתִי לְאוּדָאָה לְקַבִּיָּה בְּכָל מָזִל דְלִמְרָ עַל צִיָּן מְסַפְרָא דָּא וּמְסַפְרָא דָּא. בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה. יִשְׂרָאֵל. אֵלֶּיךְ מְלַכִּין עֲלֵאָן קְדִישִׁין דִּידְעִין דְרָא דְקַבִּיָּה. דְהָא כֵּל רִיזִין דְקַבִּיָּה אֲזַמְרָךְ יִדְעִין וְאוּיָן רֹזָא דִּלִּיָּה. וְעַ"ד בְּסוּד יִשְׂרָאֵל. וְעֵדָה אֵלֶּיךְ אֲזַמְרָךְ כֵּל מְתַכְסֵּי בְּעֶשְׂרָה לְאוּדָאָה לִיָּה לְקַבִּיָּה. וְכַנִּי

זִיו הַזְהָר

קיא (ה) פִּי שֶׁבְכָל כְּתוּבָתוֹ וְכַתּוּבָתוֹ וּמְדוּתוֹ יוֹרָה וַיִּשְׁכַּח לְהַקְבִּיָּה. כֹּה שֶׁתְּחַתּוֹת הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה. כְּכַתוּב כֵּל עֲצוּמוֹת תִּאֲמַרְנָה. וְכֹה יִבְאֵר בְּכָל לֵבב לְשׁוֹן רַבִּים. שׁוֹה מוֹרָה עַל בִּי כְּתוּבָתוֹ יִסִּין וְשִׁמְחָה חֶסֶד וְגִבּוּרָה שִׁתְּכֹן יִשְׁתַּלְשְׁלוּ יֵצֵר טוֹב דְחֶסֶד וַיֵּצֵר רַע דְרִין. וְלִפִּי זֶה יִבְאֵר בְּסוּד יִשְׂרָאֵל שְׂמִיטָה עַל שָׂאֵר הַבְּחִינּוֹת וְהַסְּדוֹת שְׂבַאֲרָם שֶׁחֵן בְּשׁוּרְשָׁן שֶׁשָׁה כְּדַמְיוֹן שֶׁשֶׁת הַסְּפִירוֹת שֶׁלְמַעֲלָה שֶׁנֶּקְרָאוּ מוֹת: (ב) יִבְאֵר תִּיבַת וְעֵדָה שְׂמִיטָה עַל הַמַּלְכוּת וְהַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה שְׂבַחֲשִׁתְּמוֹת עִמָּה יוֹרָה וְיוֹסֵר לְהַקְבִּיָּה. שְׂעִיָּה כְּתוּב לְפָנֵי יוֹסֵר כְּבוֹד וַיְגַר. וְסִבִּי רֵאִיָּה מִן הַסְּמוּךְ אִם יִשְׁמְרוּ כִנְיָךְ בְּרִיתִי וְעֵדָתִי זֹו אֶלְמַדִּים. שְׂבִירִיתִי מוֹסֵב עַל תּוֹרָה שְׂבַחְכֵּךְ. וְעֵדָתִי עֵרָה שְׂלִי מוֹסֵב עַל תּוֹרָה שְׂבַעֲיָם שׁוֹרֵשׁ מִלְכוּת מַלְכוּת. כְּדֹאִיתָא מְלִכוּת מַלְכוּת וְתוֹרָה שְׂבַעֲיָם קִרְיָן דְהָא. וְכֵן כַּאֲשֶׁר מוֹסֵב עַל הַמְּקוֹם שֶׁל יְהוּדָה. רִ"ל מֵרַת הַמַּלְכוּת שׁוֹרֵשׁ יְהוּדָה מְלִכוּת בֵּית דוּד. וְעַל זֶה מְבִיא עוֹד הַשְּׂמִיטָה וְיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֶל. כִּי עַל פִּי רֹב נִתְּכַם עוֹד מָאֵל בְּאוּ"ו וְכַאֵן עַד חֶסֶד. שְׂבַחֲשִׁתְּמוֹת עֵרָוֹת. וְשִׁעַם הַעֲנַן שִׁיּוּדָה בְּכַח זֶה שֶׁהוּא רְבוּק עִם הָעַר רִ"ל עַל הַתּוֹרָה שְׂבַעֲיָם הוּא רֹד עִם אֶל. רִ"ל שְׁהוּא מוֹשֵׁב בְּכַח הַמַּלְכוּת וְהַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה שֶׁנֶּקְרָאת אֶל כְּאִשֶׁר הוּא מוֹשְׁפַעַת מִן מֵרַת הַחֶסֶד: (ג) פִּי כִי לֵבבִי הוּא לְשׁוֹן יוֹרָה. יֵעָן כִּי שָׁם לֹא חֶשֶׁב שָׂאֵר הַבְּחִינּוֹת וְהַסְּדוֹת אֵלֶּה הַשְּׂכִינָה כְּלַבֵּד שְׂרוד קְרָאָה לֵבבִי. כְּכַתוּב לֵךְ אֲבָר לֵבבִי. וְהִינֵינוּ גִבִּי נֶגַד אֱלֹהִים שְׁהוּא הַשֵּׁם שֶׁל הַמַּלְכוּת וְהַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה. וְאִמְרָ אֲזַמְרָךְ בְּהַשְׁתַּחֲוֹת עִמָּה כְּכַתוּב לְפָנֵי יוֹסֵר כְּבוֹד: (ד) הַלְלוּיָהּ הִינֵינוּ כְּלָלָא דְשִׁמְחָה קְדִישָׁא עֲלֵאָה. רִ"ל שֶׁם הוּיָהּ בְּשִׁילּוּב הַשֵּׁם אֲדִינִי שׁוֹה מוֹרָה עַל יְהוּדָה קַבִּיָּה וְשְׂכִינָתָהּ. גַּם נִרְמָז בְּתִיבַת תִּיבִיָּה כֵּל הַעֲשֵׂר סְפִירוֹת כִּי הַלֵּל שְׁהוּא בְּנִי הַשֵּׁם אֲדִינִי. הִינֵינוּ מְלִכוּת. הוּא"ו רָמוֹ עַל הַתַּפְאֵרָה הַכּוֹלֵל שֶׁשֶׁת הַסְּפִירוֹת. י"ה הִינֵינוּ חֶסֶד וְגִבּוּרָה. קִצְוֹ שֶׁל פִּי רָמוֹ עַל כַּתָּר: (ה) אֵלֹו לֵבבִי תִיבּוֹת פְּלִאוֹת חֶסֶד טוֹבָא בְּסַפֵּר יִצִּיָּה:

קרא ונקרא לזכרתיה תלת תלת (ו) אלף בגין
 לאשלמא שית סטרין צהיא אלפ"א בית"א: האי
 לקבל תלת פורקנא דישאל בר פורקנא
 קדמא. וקרא אחרא לקבל תורה נביאים וכתובים
 דכלשו תליין צהסיה חכמה: פדות שלה לעמו. כד
 פריק קב"ה לישאל מגלותא דמלכים ועבד לון
 כסין וגבורין. לוס לעולם בריתו. כד אחא יתרו
 וקבל לוס קב"ה וקריב ליה לפולחניה. ומתמן
 אתקריבו כל אינון גירין תחות גדפו דשכינתא. מתמן
 ולשלמא קדוש ונורא שמו. דהא כדון אתקדש שמיס
 דקב"ה כד אתחד ואתכפיא סטר"א אחרא. כמה דהוס
 ביתרו: (ב-ג. no.)

ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיהם. רבי
 חייל פתח ראשית חכמה יראת ה'. האי
 קרא הכי מצעו ליה סוף חכמה יראת ה'. בגין
 דיראת ה' סוף חכמה אליה. אלף חיה ראשית
 לאשלמא לנא דרגא דחכמתא עלאה. הסיד (תהלים קיא)
 פתחו לי שערי גן עדן. זה השער להי' ודאי. דאי לא
 ייעול צהאי תרעא לא ייעול לעלמין למלכא עלאה. דאיסו
 עלאה ושמיר וגניו ועבד לוס תרעין אלון על אלני.
 בכמה פתחין בכמה היכלין אלון על אלני. ולבסוף
 כל תרעין עבד תרעא חד ואמר. כל מאן דבעי
 למיעל לגבאי. תרעא חד יסא קדמאס לגבאי. מאן
 דיעול צהאי תרעא יעול לגבאי. אוף הכי תרעא
 קדמאס לחכמה עלאה יראת ה' חיה. ודא חיה
 צראש"ס צ' ראשית. תרין אינון דמתחברין
 כחדא (ה) ואינון תרין נקדין. חד גניזא ושמירא.
 וחד קיימא צאתגליא. ובגין דלית להו פודא
 אקרין ראשית חכמה. חד ולא תרין. מאן דנסיל
 האי נסיל האי וכלא חד. דהא הוא ושמירא חד (ט) דתיב
 (תהלים פג) וידעו כי אתה שמך ה' לבדך. ואמאי אקרי
 יראת ה'. בגין דאיסו אילנא קטוב ורע. וכי צ"ג
 הא טוב. ואי לא וכי הא רע. וע"ד שרי צהאי
 אתר יראת. ודא תרעא לאשלמא לכל קובא דעלמא. שכל
 קוב. אלון תרין תרעין דאינון כחדא (י) רבי יוסי
 אמר שכל טוב. דא אילנא דחיי דאיסו שכל טוב בלא
 רע כלל. ועל דלא שריא ביה חיה דאיסו שכל טוב
 בלא רע. לכל עושיהם. אלון חסדי דוד הגלמנים תמכין
 דאורייתא (יא) ואינון דתמכין אורייתא כביכול אינון עבדין
 לכל אינון דלעאן צאורייתא. דהא לית צהו עשיס
 צעוד

זה וכן במקרא אחריו יש שלש שלש (ו) אלף בשביל
 לחתום ששת הצדדים באלפ"א בית"א הזה: מקרא
 זה ירמו כנגד ג' גאולות של ישראל מלבד גאולה
 הראשונה. ומקרא שלאחריו כנגד תורה נביאים וכתובים
 שכלם תלויים בחכמה ההיא: פדות שלה לעמו. כאשר
 גאל הקב"ה את ישראל מן גלות מצרים ועשה להם
 נסים וגבורות. צוה לעולם בריתו. כאשר בא יתרו
 להתגיר וקבלו הקב"ה והקריבו לעבודתו. ומה
 נתקרבו כל אותן הגרים תחת כנפי השכינה. משם
 ולהלאה קדוש ונורא שמו. שהרי אז נתקדש שמו של
 הקב"ה כאשר נשבר ונכנע צד הטומאה. כמו שהיה
 ביתרו: (ב-ג. no.)

ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיהם. רבי
 חייל פתח ראשית חכמה יראת ה'. מקרא
 זה כך היה צריך לומר סוף חכמה יראת ה'. לפי
 יראת ה' סוף חכמה היא. אלף שהיראה היא ראשית
 ליכנס לתוך מדרגת החכמה העליונה. וז"כ (תהלים קיא)
 פתחו לי שערי צדק. זה השער להי' ודאי. שאם לא
 יכנס בשער הזה לא יכנס לעולם למלך העליון. שהוא
 עליון נסתר ונעלם ועשה לפניו שערים אלה על אלה.
 בכמה פתחים בכמה היכלות אלה על אלה. ולבסוף
 כל השערים עשה שער אחד ואמר. כל מי שיבקש
 ליכנס אצלי. שער זה יהיה הראשון ליכנס אצלי. מי
 שיכנס בשער הזה יכנס אצלי. אף כך שער
 הראשון לחכמה העליונה יראת ה' הוא. וזה
 הוא בראשית ב' ראשית. שתיים הן שמתחברות
 כאחד (ה) והן שתי נקודות. אחת נעלמה ונסתרה.
 ואחת קיימת בהתגלות. ולפי שאין להן התפרדות
 נקראות ראשית חכמה. אחת ולא שתיים. מי שנוטל
 זו נוטל זו והכל אחד. שהרי הוא ושמו אחד (ט) שכתוב
 (תהלים פג) וירעו כי אתה שמך ה' לבדך. ולמה נקראת
 יראת ה'. לפי שהיא עץ של טוב ורע. כשזוכה האדם
 הרי טוב. ואם אינו זוכה הרי רע. וע"כ שורה במקום
 הזה יראת. וזה השער ליכנס לכל טוב שבעולם. שכל
 טוב. אלו שני השערים שהם כאחד (י) רבי יוסי
 אמר שכל טוב. זה עץ החיים שהוא שכל טוב בלי
 רע כלל. ומפני שאין שורה בו רע הוא שכל טוב
 בלי רע. לכל עושיהם. אלו חסדי דוד הנאמנים תומכי
 התורה (יא) ואותן תומכי תמימות כביכול שהם עושים
 לכל אותן העמלים בתורה. שהרי אין בהם עשיה
 בעוד

ויו הזהר

(1) נברוי רבי יוסי מאן נחקו מפורשי הזהר. ונ"ל שיש כאן ג' פירושים. ולא אמר בהם דבר אחר ב' פעמים לפי שרבי יוסי רצה
 לפרש מסוף הזה על פי ג' אופנים שהם סוד רמו דרוש. לראשונה מפרש ע"פ סוד שדור חסין דסיים בשלש שלש נגד שית
 סטרין שהם ששת הספירות של התפארת המשפיע לתהלה לדוד שהיא מרת המלכות: פירוש הב' בדרך רמו שהמסוף הראשון פרמו
 על ג' גאולות מלבד גאולת מצרים שהן בכל יון ואדום. פדות שלה לעמו. בגלות ככל ע"י שליח עורא ונחמיה. וע"ד שכלל מדי
 ופרס נחשב לגלות אחר. צוה לעולם בריתו. בגלות יון שבקשו להשבות מישאל המצות של אית הברית שהיו חורש שבת מילת טהורא
 התושפתה. קדוש ונורא שמו. ירמו על הנאולה של גלות אדום שאנו מצפים עליה ב"ב שאז ידעו כל באי עולם כי קדוש ונורא שמו.
 ובסוף השני ראשית חכמה פרמו על תורה. שכל טוב לכל עושיהם מרמו על נביאים. תהלתו עומדת לעד פרמו על כתובים: פירוש הג'
 הוא על דרך דרוש וסוכן מצעו: (ה) מ"ב ב' ראשית. כי חכמה העליונה נקודה גניזא ומבירא נקראת ראשית מלמעלה למטה. והמלכות
 יראת ה' נקודה דקיימא באתגליא נקראת חכמה ועירא. והיא ראשית מלמעלה למטה. ומא דמאר דלית להו פודא. היינו כידוע דבא יס
 ברתא וזאת יש להתברר מיוחדת תמידית בנייהם מפרק: (ט) הוא ושמה חד מ"ב הוא ראשית המלכות. והוא עם כל הספירות
 שלמעלה באחרות נסורה. וכל הנושב להיוסף היא מחשבת פיגול ונקרא מקצין בנטיעות. ועבודת ישראל תגרום רק עלייתה ותיקונת
 הדורות של קבלת השפע מלמעלה. אבל גם בלא זאת אין כן התפרדות נפורה ח"ו. וזה כלל גירוי עמוק מאד: (י) היינו נצח
 נגוד שנקראים בשם אחר שחקים: (יא) היינו נצח והוד שהן בבחי' תרין שוקין. וזה מורה על תמכין דאורייתא שמתויקם ומפרנסים
 לזכריו התורה כמו שהשוקים תמכין את הגוף ועמידין אותו:

בעוד שעמלים בה (יג) ואותן התומכים להם יש בהם עשיה. ועל כח הזה כתיב תהלתו עומדת לעד. שהכסא קיים על קיומו כדקא יאות: (א-י:)

ראשית חכמה יראת ה'. אמר רבי שמעון יראת ה' זו השכינה מלכות הקדושה. יש יראה ויש יראה. יש מי שירא מפני הקב"ה בשביל שיחיו בניו וירבה עושרו בעוה"ז. ואם יחסר מזה אין ירא אותו. זה האיש אינו משים יראת ה' לעיקר. אבל מי שירא מהקב"ה בין בטובה בין בדוחק. הרי זה משים יראת ה' אצלו לעיקר. ג' מדרגות של יראה הן. יש יראה בין בטובה ולא בדוחק. ויש יראה שירא מהקב"ה בטובה ולא בדוחק. ויש יראה שאינו משים אותה עליו לעיקר בין בטובה בין בדוחק. צדיק גמור ישים אותה עליו לעיקר בין לטוב בין לדין. בינוני ישימה עליו לעיקר לטוב ולא לדין. רשע גמור אינו חושש עדיה לא בטוב ולא לדין. והשכינה מפני מה נקראת יראה. היא היא מצד של העמוד האמצעי נשתלשלה. אלא כמו שהעמוד האמצעי מקבל מן חסד ודין שהם ימין ושמאל. כך היא מקבלת משניהם. ומצד של שמאל היא נקראת יראה פחד יצחק. ומצד הימין אהב"ה נקראת. שנאמר בה (ירמ' יא) ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד: (ת"ו תל"ג)

קוב

גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יברך. אמר רבי שמעון כאשר האדם הוא גבור בארץ. גבור בתורה גבור ביצרו (ה) גבור בארץ ודאי. תתעלה הארתו ונמשך בה המשכה רבה. ובכן דור ישרים יברך. יברך כתוב: (ג-קא:)

טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט. רבי יהודה פתח טוב איש. זה הקב"ה שנקרא טוב. כמו שכתוב טוב ה' לכל. וכתוב ה' איש מלחמה. לזה כ"ג חונן (ז) ומלוה להמקום שאין לו משלו. ומקום ההוא ממנו ניוון. יכלכל דבריו במשפט. שהרי דב"ר ההוא אינו ניוון אלא במשפט (ז) כמש"כ (תהלים טז) צדק ומשפט מכון כסאך: ד"א טוב איש. זה צדיק. שכתוב (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ז) רבי יצחק אמר זה שבח השב"ת (ט) שבו הפתיחה טוב. שכתוב טוב להודות לה'. רבי חייל אמר הכל

בעוד לטען בה (יג) ואינון דתמכין לון אית בהו עשיה. ובחילא דא כתיב תהלתו עומדת לעד. דקיימא כורסא על קיומיה כדקא יאות: (א-י:)

ראשית חכמה יראת ה'. אמר רבי שמעון יראת ה' דא שכינתא מלכות קדישא. אית דחילו ואית דחילו. אית מאן דחילו לקב"ה בגין דייחון בכו ויסגו עותריה ביהאי עמלא. ואי חסר מהאי לא דחיל ליה. האי ב"כ לא שוי ליה יראת ה' לעקרא. אבל מאן דחילו לקב"ה בין בטיבו בין בעאקו. הא דא שוי יראת ה' ביה לעקרא. דתלת דרגין יראה אינון אית יראה בין בטיבו בין בעאקו. ואית יראה דחילו לקב"ה בטיבו ולא בעאקו. ויתא יראה ללא שוי ליה עליה לעקרא בין לטיבו בין לעאקו. לדיק גמור שוי ליה עליה לעקרא בין לטיבו בין לדינא. בטיבו שוי ליה עליה עיקר לטיבו ולא לדינא. רשע גמור לא שוי ליה לא בטיבו ולא לדינא. ושכינתא אמאי אתקריאת יראה. דהא היא מספרא דעמודא דאמלטימא אתנפילת. אלא כמה דעמודא דאמלטימא כעיל מחסד ודינא דאינון ימיכא ושמאלא. הכי איהי נפלא מתרווייהו. ומספרא דשמאלא איהי אתקריאת יראה פחד יצחק. ומספרא דימינא אהב"ה אתקרי. דאתמר בה (ירמ' יא) ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד: (ת"ו תל"ג)

קוב

גבור בארץ יסיה זרעו דור ישרים יברך. אמר רבי שמעון כד בר נש איהו גבור בארץ. גבור באורייתא גבור ביצריה (ה) גבור בארץ ודאי. סליק כהוריה ואתמטך ביה משיכו סגי. קדין דור ישרים יברך. יברך כתיב: (ג-קא:)

טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט. רבי יהודה פתח טוב איש. דא קב"ה דאקרי טוב. כמה דכתיב טוב ה' לכל. וכתיב ה' איש מלחמה. להאי כ"ל חונן (ג) ומלוה לאתר לית ליה מדליה. והסוף אתר מניה אתון. יכלכל דבריו במשפט. דהא הסוף דב"ר לא אתון אלא במשפט (ג) כד"א (תהלים טז) לדיק ומשפט מכון כסאך: ד"א טוב איש. דא לוי"ק. דכתיב (ישעי' ג) אמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ז) רבי יצחק אמר דא שבחא דשב"ת (ט) דכיה פתח טוב. דכתיב טוב להודות לה'. רבי חייל אמר כלל

זיו הזהר

(יג) כי התלמידו חכמים הם בבחינת שבת כידוע: לפי' יש לפרש המקרא ראשית חכמה יראת ה'. שאצל בעלי החכמה צריך להיות יראת ה' הראשית. ויראתו קודמת להכמתו. שכל טוב לכל עושהו. שהש"ת ישמע שכל טוב לכל התומכים אותו בעלי חכמה. השכל טוב הוא שיכינו לעשות מסתרים טובים בהיות ממון הריבה שיוכלו להתווק תלמידו חכמים כאלה. וענין תהלתו עומדת לעד:

קוב (ה) תמצית דבריו הקדושים כי רק זה שיצא מכלל קטן ובא לכלל איש ששייך אצלו לומר איהו גבור הכובש את יצרו. והוא גבור בארץ ודאי. פי' בארץ כמשומו ארצות ממש ש' עוה"ז. איש זה הוא בבה להעלות אור ע"י עבודתו וברכתו ולהמשיך המשכת השפע. והוא ראוי להיות ש"צ ולברך ברה"ז בזיונו. והוא שפסיים יברך כתיב. הכי"ת בקט"ן וחריש בצוריה: (ג) סמירת היסוד נקרא ב"ד שהתפארת חונן לו בשפע ומלוה להמלכות שפע בהקפה על מנת שישואר ישלמו אחר כך: (ג) דב"ר כינוי למלכות. ומשפט דאיהו רחמי כינוי להתפארת: (ד) פי' שהצדיק היסוד נאסף אליו פרי מעלליהם של שאר הספירות: (ה) שבחא דשב"ת. פי' ון המלכות. ועליה מוסב טוב. שהשבח טוב לכל:

הכל אחד. וכלם ענין אחד אמרו (י) וזה עושה תולדות בעולם. תולדות העולם מי הם. אלו נשמות הצדיקים שהן פרי מעשיו של הקב"ה. רבי שמעון אמר בשעה שהקב"ה מתעטר בכתריו (י) מתעטר מלמעלה ומלמטה. מלמעלה מהמקום העמוק מהכל (ח) מלמטה במה. בנשמות הצדיקים (ט) ובכך נתוסף חיים מלמעלה ומלמטה. ונכלל מקום המקדש מכל הצדדים. הברך נתמלאות והים נשתלם. ואח"כ נותנת לכל : (א-ט).

פזר נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד. רבי חייא פתח פזר נתן לאביונים. מהו פזר. כמש"כ (מש"י יא) יש מפזר ונוסף עוד. יכול פזר באיזה דבר שבעולם. משמיצנו פזר נתן לאביונים. מה שמפזר לעניים זה פזר טוב. מהו ונוסף עוד (י) נוסף בכל. ונוסף עוד בעושר ונוסף עוד בחיים. מקרא זה כך היה צריך לומר. יש מפזר ויוסף עוד. מהו ונוסף. אלא שהמקום ההוא ששורה בו מיתה הוא גורם לו שיתוסף בו מהחיים שלמעלה (ה) רבי יהודה אמר מקרא זה מעיד שכל מי שנותן לעניים נתעורר עץ החיים להוסיף חיים לעץ המות ההוא. ואז נמצא חיים ושחיה למעלה. והארם שגורם זה. בשעה שנצרך לו. עץ חיים ההוא עומד עליו. ועץ מות ההוא מגין עליו. ולפיכך ונוסף עוד. זש"כ צדקתו עומדת לעד (י) עומדת על הארם להכין לו קיום וחיים. כמו שהוא נתן לו לצד"ק חיים ונתעורר אליו חיים. כמו כן נותנים לו. ואותן שני העצים עומדים עליו להצילו מכל צרה ולהוסיף לו חיים. קרנו תרום בכבוד. בוא וראה (העולם) [העץ] שאמרנו תרום קרן ההוא (י) ובמה. בהכבוד שלמעלה. כי ארם זה גרם לחברם כאחד ולהזיק ברכות המעלה ומטה : (ג-קג :)

רבי אלעזר אמר פזר נתן לאביונים. בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם הקימו על עמוד אחד וצדי"ק שמו. ואותו הצדיק הוא קיום העולם. וזה הוא המשקה והזן לכל. שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. מהו יפרד. אלא המזן ההוא והשפע של הנהר ההוא מקבל הגן את הכל. ואח"כ נתפזר שפע ההוא לארבעה צדדים של העולם. וכמה הם המצפים לקבל השפע ולהתפרנס משם. ככתוב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. ולפיכך פזר נתן לאביונים. זה צדי"ק (יד) צדקתו עומדת לעד. זו כנסת ישראל. שבשביעל זה היא קיימת בהסוד של שלום בקיום שלם. רשע יראה וכפס. זו מלכות עכו"ם. בוא וראה מלכות

כלל חד. וכלהו מלך חדל אמרו (י) ודל עבד תולדות בעלמא. תולדות דעלמא מאן אינון. אלין כשמתהון לדיוקיס דאינון איבא דעובדיו דקב"ה. רבי שמעון אמר בשעתא דקב"ה מתעטר בעטריו (י) מתעטר מעלה ומתחתא. מעילא מאתרי דעמיקא דכלא (ח) מתתא במאי. כשמתהון לדיוקיס (ט) כדין אתוסף חיים מעילא ומתתא. ואתכלל אתר מקדשא מכל סערין. בירא אתמליא וימא אשתלים. וכדין יהיב לכלא : (א-ט).

פזר נתן לאביונים לדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד. רבי חייא פתח פזר נתן לאביונים. מהו פזר. כד"א (מש"י יא) יש מפזר ונוסף עוד. יכול פזר בעלמא. קמ"ל פזר נתן לאביונים. כיון דיהיב למסכני האי פזורא יאות. מהו ונוסף עוד (י) נוסף בכלא. ונוסף עוד בעושר ונוסף עוד בחיים. האי קרא הכי מצבי ליה. יש מפזר ויוסף עוד. מהו ונוסף. אלא ההוא אתר דשרי ביה מיתה הוא גריס ליה דיתוסף מחיים דלעילא (יא) רבי יהודה אמר האי קרא אסחיד דכל מאן דיהיב למסכני אתער אילנא דתיי לאוספא חייא להסוא אילנא דמותא. וכדין אשתכח חיים וחדו לעילא. ובר נס דגריס דא. בשעתא דאלקריך ליה. הסוא אילנא דחיי קאים עליה. והסוא אילנא דמותא אגין עליו. ובג"כ ונוסף עוד. הס"ד לדקתו עומדת לעד (י) עומדת עליה דב"כ לזמנא ליה קיומא וחיים. כמה דאיהו יהיב ליה חיים ואתער לגביה חיון. הכי כמי יהיב ליה. ואינון תרין אילנין קיימין עליה לשיזבא ליה מכל עקא ולאוספא ליה חיון. קרנו תרום בכבוד. ח"ח (עלמא) [אילנא] דלמזן הסוא קרן תרום (י) ובמאי. בכבוד דלעילא. דהאי ב"כ גריס : (א-קג :)

ולאקרא ברכאן לעילא ומתא : (ג-קג :)

רבי אלעזר אמר פזר נתן לאביונים. תא חיי כד ברא קב"ה עלמא קאים ליה על סמכא חדא ולדיו"ק שמים. והסוא לדיק איסו קיומא דעלמא. ודל איסו דלסקי וזן לכלא. דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. מהו יפרד. אלא הסוא מונול ומשקיא דהסוא נהר נשיל גתא כלא. ולבתר אתבדר הסוא משקיא לדי סערין דעלמא. וכמה אינון דמלפאן לאתשקיא ולאזנא מתמן. כדכתיב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. ובג"כ פזר נתן לאביונים. דל לדי"ק (יד) לדקתו עומדת לעד. דל כנסת ישראל. דבגין כך איסו קיומא ברזא דשלוש בקיומא שלים. רשע יראה וכפס. דל מלכות עכו"ם. תא חיי מלכות

זיו הוהר

(י) דעת רבי חייא שהכל ענין אחד הן אם נפרש שטוב טרמו על היסוד והן על המלכות. כי רק בהשתתפות שניהם נעשו התולדות בעולם שהן נשמות הצדיקים : (י) פי' שהתפארת מתעטר בכתריו. והוא ענין ההודוונות של כתר מלכות : (ח) פי' שהתפארת מקבל השפע מן הבינה : (ט) כי נשמות הצדיקים גורמים ההודוונות בהמשך השפע מלעילא לאתר דמקדשא שהיא המלכות : (י) הלא אין מוכן מה היא ההוספה : (יא) פי' שזה גורם המשכת חיים מן התפארת עץ החיים להמלכות שהיא עץ השורה בו מיתה : (י) צדקתו כלומר צדי"ק שלו. והיינו אחיותו בשרת המלכות שנקראת צדי"ק : (יג) המבין בין שתיבת עלמא היא ש"ס וצדי"ק אילנא. ובוסב על המלכות אילנא דמותא. והיינו מה שאמר קודם צדקתו. וקרנו היינו היסוד תרום ע"י מצות צדקה דהשפיע שפע להמלכות. ועל זה שואל במה תרום. ומפרש בכבוד דלעילא. פי' שהיסוד ירום לקבל שפע מן הכבוד דלעילא שהוא תמכה עולם האצילות. ומפ"ז מוכן שגם מאן תיבת קרנו יפזר י"א על היסוד כמו בשאר מקומות הוהר. וא"צ לדחוק שהוהר שינה כאן טעמו : (יד) פי' עררי הכתוב (קבלת יב) ותמר האביונה :

מלכות שמים היא בית המקדש לחזוקי כל העניים בתוך הצל של השראת השכינה. וצדיק זה הוא נקרא גבאי צדקה לחונן ולפרנס לכל. כמו שכתוב פזר נתן לאביונים. לפיכך גבאי צדקה מקבלים שכר כנגד כלם שנותנים צדקה: (א-ה).

קיג

הַלְלִיָּהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. פתח רבי חזקיה ואמר מקרא זה יש לעיין בו. כיון שאמר הַלְלוּהָ למה הכפיל ואמר הַלְלוּ עַבְדֵי ה' ואח"כ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. אלא כך למדנו מי שמשבח לאחר צריך לשבחו לפי כבודו. וכפי כבודו כך צריך להיות שבו. ומי שמשבח לאחר בשבח שאין בו הוא מסבב גנותו והפך גלותו. וצל כן מי שעושה הספד על אדם צריך לעשותו כפי כבודו ולא יותר. שמתוך שבו יגרום גנתו. ובכל השבחים נצרך להזהר שיהיו כפי כבודו. בוא וראה הַלְלוּהָ כִּי יֵשׁ שִׁבְחָה עֲלֵינוּ רַבּוֹן שֶׁל הַכֹּל. והוא מקום שאין שולט בו עין להסתכל ולהביין. שהוא נסתר כל הנסתרות. ומי הוא. וכן שהוא שם העליון על הכל (א) ולפיכך הַלְלוּ יְהוָה הַשֶּׁבַח וְהַשֵּׁם יחד נכללים כאחד. וכאן סתם הדבר שאמר הַלְלוּהָ. ולא אמר מי הַלְלוּהָ. ולמי אמר הַלְלוּ. אלא כמו שהשם יְהוָה סתום כך השבח שמשבחים אותו הוא סתום. ואותן המשבחים אין ידוע מי הם. וכך צריך להיות הכל נסתר בסוד עליון. ולאחר שסתם בסוד העליון מגלה ואומר הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. לפי שזה הוא מקום שאינו סתום כמקום עליון ההוא הנסתר של כל הנסתרות. זה הוא המקום שנקרא שם (ב) כמש"כ (שמואל ב' ו) אשר נקרא שם שם ה'. הראשון סתום שאינו נגלה. והשני נגלה. ולפי שהשני עומד בהתגלות אמר מי הם המשבחים למקום ההוא. שהם עבדי ה' הראויים לשבח למקום הזה:

יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגו'. מה נשתנה שאמר יהי אלא יהי זה סוד ההמשכה מן מקום עליון ההוא שהוא סתום כמו שאמרנו שהוא שם יְהוָה. עד סוד הברית שהיא יו"ד התחתונה כדמיון יו"ד העליונה (ג) ההתחלה כמו הסוף. ולפיכך יהי זה סוד ההמשכה מהנסתר של כל הנסתרות עד מדרגה התחתונה. ובדבר זה נתקיים כל מצוה בראשית. כמש"כ יהי רקיע יהי אור יהי מאורות. בכל אותן המצעים שלמצעה כתוב יהי. ובכל אותן המצעים שלמצעה לא כתוב יהי. לפי שסוד ההמשכה מן הסוד העליון נסתר של כל הנסתרות לא נתקיים אלא במצעים העליונים שלמצעה (ד) ולא באותן מצעים התחתונים שלמצעה. ובוה נתברך שם הקדוש

מלכות שמים אישי צי מקדשא לקיימא כל מסכני בגו ללא דשרתא דשכינתא. ולדי"ק דא אישו אקרי גבאי לנדק למיחן ולמיחן לכלא. כמס דכתיב פזר נתן לאביונים. בג"כ גבאי לנדק נסלי אגרא לקביל כלסו דיסבי לנדק: (א-ה).

קיג

הַלְלִיָּהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. פתח רבי חזקיה ואמר הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה' קרא חיה לאסתכלא ביה. כיון דאמר הללויה אמאי הללו עבדי ה' ולבתר הללו את שם ה'. אלא כפי תנין מאן דמשבח לאחרא אלטרין לשבחא ליה כפוס יקריה. וכפוס יקריה הכי אלטרין שבחיה. ומאן דמשבח לאחרא בשבחא דלית ביה סוף סבב גנותיה ולכי נגלה ליה. וע"ד מאן דעבד הספד על בר כס אלטרין כפוס יקריה ולא יתיר. דמגו שבחיה אחי לגנותיה. ובכלל שבחא אלטרין כפוס יקריה. תא חוי הללויה הכא חיה שבחא עלאה דמארי דכלא. אתר דלא שפא ביה עינא למנדע ולאסתכלא. דחיהו סמירא דכל סמירין. ומאן אישו. יך שחא עלאה על כלא (א) ובג"כ הללו ים שבחא ושחא כחדא כלילן כחדא. וסכא סתים מלא דאמר הללויה ולא אמר מאן הללויה. ולמאן אמר הללו. אלא כמס די"ד סתים הכי שבחא דשבחי סתים. ואינון דמשבחי לא ידענא מאן אינון. והכי אלטרין למחוי כלל סתים ברזא עלאה. ולבתר דסתים ברזא עלאה גלי ואמר דעבדי ה' הללו את שם ה'. בגין דרא אישו אתר הללו לא סתים כססוא עלאה סמירא דכל סמירין. דא סוף אתר דאקרי שם (ב) כד"א (שמואל ב' ו) אשר נקרא שם שם ה'. קדמאה סתים דלא גליא. תייבא גליא. ובגין דקיימא באתגליא אמר מאן אינון דקא משבחי לססוא אתר. דאינון עבדי ה' דאתחוו לשבחא לאתר דא:

יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגו'. מאי סכא דאמר ישי. אלא ישי דא רזא דאמסכותא מססוא אתר עלאה דחיהו סתים דאמרין דחיהו י"ד. עד רזא דכרית דחיהו יו"ד תתאה כנונא דיו"ד עלאה (ג) שירזתא כססוא. ובג"כ יהי רזא דאמסכותא מסמירא דכל סמירין עד דרגא תתאה. ובמלא דא אתקיים כל עובדא דבראשית. כד"א יהי רקיע יהי אור יהי מאורות. בכל אינון עובדין דלעילא כתיב יהי. בכל אינון עובדין דלתתא לא כתיב יהי. בגין דרזא דאמסכותא מרזא עלאה סתומא דכל סתומין לא אתקיים אלא במלין עלאי דלעילא (ד) ולא באינון מלין תתאין דלתתא. וברא מתברך שחא קדישא

זיו הזהר

קיג (א) זה השם י"ה רמו על חכמה ובינה מקור העולמות הנסתרים שהם אצילות ובריאה: (ב) ש"ם רמו על המלכות והשכינה הקדושה מקור עולם העשיה שהוא נגדה: (ג) יו"ד העליונה רמו על חכמה עלאה. ה' רמו על הבינה. יו"ד התחתונה רמ' על ספירת היסוד: (ד) שהם אור ורקיע ומאורות:

הקדוש בכל, וע"כ כתוב יהי שם ה' מבורך וגו' :

מבורח שמש עד מבואו וגו'. זה מקום העליון שהשמש נואר ממנו והוא מאיר לכל (ה) וזה הוא המקום של הראש העליון הנסתר. ועד מבואו. זה הוא המקום הקשר שמתקשרת בו האמונה כראוי (ו) ומשם יוצאות הברכות לכל. והעולם ניוון מכאן כמו שנתבאר. ובשביל זה קיים מקום הזה להיות ניוון מלמעלה ולהתברך משם. והכל קיים בהתעוררות שלמטה שמעוררים אותן עבדי ה' כאשר מברכים לשם הקדוש כמו שאמרנו. ולפי שזה הוא בהתגלות כתוב הללו עבדי ה' הללו את שם ה' : (יב-יג) :

כזי אלהינו המגביה לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ. פתח רבי אבא ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. שמתעלה מעל כסא כבודו למעלה ואינו נתגלה למטה (י) בזמן שאין נמצאים צדיקים בעולם הרי הוא נסתלק מהם ואינו נתגלה להם. המשפילי לראות וגו'. בשעה שצדיקים נמצאים בעולם הקב"ה יורד במדרגותיו לעומת התחתונים. להשגיח על העולם להיטב להם. שהרי כאשר אין נמצאים צדיקים בעולם הוא נסתלק ומסתיר הפנים מהם ואינו משיג עליהם. לפי שהצדיקים הם היסוד והקיום של העולם (ה) שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וע"כ אין הקב"ה מגלה שמו הקדוש אלא לישראל בלבדם. שהם חלק גורלו ונחלתו. והעולם הלךו הקב"ה לממונים שרים עבור האומות. והרי זה נתבאר שנאמר (דברים לב) בהנחל עליון גוים וגו'. וכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו : (א-קצא) פתח רבי שמעון ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. מי כה' אלהינו שעולה ונתעטר להתישב בכתר עליון הקדוש. המאיר על כל המאורות והכתרים והעטרות (ט) המשפילי לראות. שיוור בכרתיו מכתר לכתר מעטרה לעטרה ממאור למאור ממנורה למנורה. להשגיח בעליונים ותחתונים. וש"כ (תהלים ד) ה' משמים השקיף על בני אדם : (ב-ג) :

מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה. רבי אלעזר פתח מושיבי עקרת הבית. זו רחל שהיא עקרת הבית. אם הבנים שמחה. זו לאה : ד"א מושיבי עקרת הבית. זו שמטה שהיא העיקר שעולם הזה מתנהג על ידיה (י) אם הבנים שמחה. זה היו"ב של שכל שמחה וכל חדוה של כל העולמות בה תלויות. ומקרא זה הוא הכלל של הכל. לפי שהוא כולל הכל בסוד קדוש. ובשביל זה מסיים. המקרא בתיבת הללויה (ה) : (א-קניג) :

למדנו

קדישא בכלא. וע"ל כתיב יהי שם ה' מבורך וגו' :

מבורח שמש עד מבואו וגו'. דא אתר עלאה דקא נהיר מינה שמי"א ונהיר לכלא (פ) ודא הוא אתר דרישא עלאה סתימאה. ועד מבואו. דא הוא אתר קשר דאתקשר ביה מהימנות"א כדקא חזי (ו) ומתון נפקין ברכתין לכלא. ועלמא מהכא אתון כמה דאתמר. ובג"כ קיימא האי אתר לאתונא מעילא ולאחברכא מתון. וכלא קיימא באתערותא דלתתא דמתערי אינון עבדי ה' כד מברכי שמי"א קדישא כדאמרן. ובגין דהוה באתגליא כתיב הללו עבדי ה' הללו את שם ה' : (א-ה) :

כזי אלהינו המגביה לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ. פתח רבי אבא ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. דאסתלק מעל כרסו יקרין לעילא ולא אתגלי לתתא (ו) בשעתא דלא אסתכחו זכאין בעלמא הא איהו אסתלק מנייהו ולא אתגלי להו. המשפילי לראות וגו'. בשעתא דזכאין אסתכחו בעלמא קב"ה נחית בדרגו לקול זין דתתא. לאשגחא על עלמא לאושבא להו. דהא כד זכאין לא אסתכחו בעלמא איהו אסתלק ואסתיר אנפין מנייהו ולא אשגח עלייהו. בגין דלדיקייא אינון יסודא וקיימא דעלמא (ה) דכתיב (משלי י) ולדיק יסוד עולם. וע"ד קב"ה לא גלי שמיא קדישא בר לישראל בלחודו. דאינון חולק עובדיה ואחסנתיה. ועלמא פליג ליה קב"ה לממון תריסין. והא אתמר דכתיב (דברים לב) בהנחל עליון גוים וגו'. וכתיב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו : (א-קניג) פתח רבי שמעון ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. מי כה' אלהינו דליוק ואתעטר לאתויבא בכתרא עלאה קדישא. נהירו על כל זכאין וכתרין ועטרין (ט) המשפילי לראות. נחית בכתרו מכתרא לכתרא ממורא למורא מנהירו לנהירו מבויגא לבזיגא. לאשגחא בעלמא ותתאין. הה"ד (תהלים ד) ה' משמים השקיף על בני אדם : (ב-ג) :

מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה. רבי אלעזר פתח מושיבי עקרת הבית. דא רחל דאיהי עקרא דבתא. אם הבנים שמחה. דא לאה : ד"א מושיבי עקרת הבית. דא שמטה דאיהי עקרא דהאי עלמא עליה אתדבר (י) אם הבנים שמחה. דא יובל"א דכל מידו וכל חדוה. דכלהו עלמין ביה תלוין. והאי קרא כללא דכלא הוא. בגין דהאי כולל כלא ברא קדישא. ועל דא סיומא דקרא הללויה (ה) : (א-קניג) :

פניא

יוו הורה

(א) זו הבונה (י) זה היסוד דמהימנותא שהיא ה"לכות מתקשרת בו לקבל שפע העליונה על ידו : (י) שאו התפארת עולה ונכת"ק מן כסא כבודו שהיא ה"לכות. וזוה נעשה הכתרת פנים : (ה) כי הצדיקים באתערותא דלתתא גורמים אתערל"ע ליחוד קוב"ה ושכינתיה : (ט) פ"י שהבית עליון שמקבל הארתו ישר מן הא"ס כ"ח הוא שולח אורו דהאור על כל העולמות והספירות שנקראין בתרים ועטרות : (י) שפטי"ה היינו מלכות יוב"ל היינו הבונה : (ה) כי בתיבת הללויה נרמז שתימן. ה"ל"ב בני ארני. זו שפטי"ה י"ה היינו חכמה ובינה :

ההפכי הצור אגם מים וגו'. אמר רבי אבא מים בכל מקום הרי ידוע. והקב"ה בהצו"ר ההוא היה מעורר להריק מים. שהרי זה אינו ראוי לכך [אלא מגדולתו]. וזהו המופת והנס של הקב"ה (ד) וע"כ משבח דוד ואמר ההפכי הצור אגם מים וגו'. וזו משמעות של ההפכי שהרי אין דרכו של הצו"ר בכך. וע"כ בצור העליון הוציא מים מהמקום שלמטה. ומה שמו של זה שלמטה. סלע. שנאמר (במדבר כ) והוצאת להם מים מן הסלע. ובמה הוציא סלע הזה מים. בכח הצו"ר ההוא שלמעלה : (ג-סד.)

ההפכי הצור אגם מים וגו'. אמר רבי אבא מים בכל מקום הרי ידוע. והקב"ה בהצו"ר ההוא היה מעורר להריק מים. שהרי זה אינו ראוי לכך [אלא מגדולתו]. וזהו המופת והנס של הקב"ה (ד) וע"כ משבח דוד ואמר ההפכי הצור אגם מים וגו'. וזו משמעות של ההפכי שהרי אין דרכו של הצו"ר בכך. וע"כ בצור העליון הוציא מים מהמקום שלמטה. ומה שמו של זה שלמטה. סלע. שנאמר (במדבר כ) והוצאת להם מים מן הסלע. ובמה הוציא סלע הזה מים. בכח הצו"ר ההוא שלמעלה : (ג-סד.)

קמו

י"י זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו'. רבי יוסי פתח ואמר ה' זכרנו יברך. אלו האנשים. יברך את בית ישראל. אלו הנשים. לפי שהזכרים צדיקים להתברך ראשונה ואח"כ הנשים. והנשים אינן נתברכות אלא מברכות האנשים. שכאשר האנשים נתברכים אז הנשים נתברכות. והראיה מכאן. שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו. שצריך לכפר עליו תחלה ואח"כ על ביתו. לפי שנתברכת ממנו. בוא וראה שהנשים אינן נתברכות אלא מהאנשים כאשר נתברכים הם תחלה. ומזאת הברכה נתברכות הנשים. אבל איך יפירש יברך את בית ישראל. אלא שהקב"ה יתן תוספות ברכות להזכרים שנשאו נשים. כששיל שנתברך אשתו ממנו מאותה תוספות הברכות. וכיון שהאיש נשא אשה נותן לו הקב"ה ב' חלקים. אחד לו ואחד עבור אשתו. והוא נוטף הכל חלקו וחלק אשתו : (א-רלג.)

קמו

י"י זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו'. רבי יוסי פתח ואמר ה' זכרנו יברך. אלו גוברין. יברך את בית ישראל. אלו נשין. בנין דזכורין בעיין לאתברכא בקדמיתא ולבחר נשין. וכשין לא מתברכין אלא מברכתהון דזכורין. דכד זכורין מתברכין כדין נשין מתברכין. ואי תימא מהא. דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו. דכתיב לפרע עליה בקדמיתא ולבחר על ביתיה. בנין דמתברכא מניה. תא חוי דנשין לא מתברכין אלא מגוברין כד אתברכין אינון בקדמיתא. ומהאי ברכתא נשין מתברכין. אלא במאי אוקימנא יברך את בית ישראל. אלא דקב"ה יסיב תוספת ברכתא לדכורא דכתיב. בנין דמתברכא מניה אתתיה מהסיב תוספת דברכאן. וכיון דלכתיב ב"כ יסיב ליה קב"ה תרון חולקין. חד ליה וחד לנוקביה. ואיזו נטיל כלא. חולקיה וחולק נקביה : (א-רלג.)

רבי יצחק אמר ה' זכרנו יברך. אלו הגברים שהיו נכנסים במספר אנשי המדבר. והקב"ה מברכם ומוסיף עליהם בכל יום. יברך את בית ישראל. אלו הנשים שלא נכנסו בהמספר. יברך את בית אהרן. שהם מברכים להעם בעין טובה ובלב טוב ובאהבת הלב. את בית אהרן. כמו כן הנשים שלהם שיתברכו בברכות. יברך יראי ה'. אלו הם הלויים. וכלם נתברכים בשביל יראתם מהקב"ה. אלקנים עם הגדולים. אע"פ שאין נכנסין בהמספר : (ג-ק"ו.)

דהו עאלין בחושבנא דמדברא. וקב"ה מברך לון ואוסף עליהו בכל זמנא. יברך את בית ישראל. אלו נשין דלא סלקין במנינא. יברך את בית אהרן. דאינון מברכין לעמא בעינא טבא ובלבא טבא וברחמינותא ללבא. את בית אהרן. הכי נמי נשין דלסון דמתברכאן בברכתא. יברך יראי ה'. אלו אינון ליואי. וכלהו מתברכין בנין דחלין ליה לקב"ה. הקטנים עם הגדולים. אע"ג דלא עאלין במנינא : (ג-ק"ו.)

השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. פתח רבי אבא ואמר כתוב השמים שמים לה'. מקרא זה יש לעיין בו. כי כן היה צריך לומר השמים לה' והארץ נתן לבני אדם. מהו השמים שמים. אלא

השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. פתח רבי אבא ואמר כתוב השמים שמים לה'. האי קרא אית לאסתכלא ביה. והכי אלעריך למימר השמים לה' והארץ נתן לבני אדם. מהו השמים שמים. אלא

זיו הוהר

(ד) ש' שוה דבר ידוע שכל הכאה היא כח של גבורה ולא של חסד וגדולה. לכן מובן שהוצאת המים ע"י הכאה היה בכח של גבורה. וכפירוש רבי אבא שיש ב' מיני צור. צור דלעילא וזו הבינה כשטועלת בכח ספירת הגבורה. כי הבינה הגם שהיא אם החמיה מ"ם דינין סתערין מנה אל מרת הגבורה. ויש צור שלמטה וזו המלכות שכסרת הדין והגבורה יסודתה. והיא נקראת ג"כ סלע. ועינוג שוה הגם היה ע"י התהפכות מן צור שהוא גבורה דין ואש על הים שהם חסדים. והצור שלמטה היינו המלכות שנקראת סלע הוציאה מים בכח הצור. והוא שלמעלה פ"י גבחה הבינה והגבורה.

אלא הכא אית לאסתכלא בגין דלית שמים ואית שמים. שמים לתתא וארץ לתתא מנייהו. שמים לעילא וארץ לתתא מנייהו. וכל דרגין עלאין ותתאין כלוה כנוולא דא אלין באלין. שמים לתתא אינון עשר יריעות (6) כד"א (הלים קד) נוסא שמים כיריעה. וקב"ה עבד לון ומשריין די בגווייהו לאכהנא ארעא תתתא. תשיעא אכסיג לתתא דסחרן כקופטרא דקולטא. עשירא אינון עקרא. וזכלסו משריין ממנן עד שביעא (3) משביעא ולתלל אית נהורא דלתפסא מנו כרסו. עלאה לתתא וכסיר לעשירא. ועשירא מסווא נהירו דקס יסיב לתשיעא. ואיסו לתמינא ולתתא (3) האי תמינא כד לתפקדון חילי דכוכביא ואפיק לון. הסווא נהירו קיימא ויהיב חילי לכל חד וחד לתתא. זכסו אחר דאלטרין. דתיב (ש"י מ) סוואל זמספר זכאס וגו' מרב אויס וגו'. רב אויס. דא אינון זכאל דלעילא דלקרי רוב אויס. וזכל רקיעא ורקיעא אית ממנא ולתפקד על עלמא ועל ארעא לאכהנא. בר ארעא דישראל דלא אכסיג יתא לא רקיעא ולא חילא אחרא. אלא קב"ה בלחודו. וסא אוקמוס: (3-דט)

לא המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה. פתח רבי שמעון ואמר. לא המתים יהללו יה. כך הוא בודאי אותן שנקראים מתים. שהרי הקב"ה חי נקרא. והוא שוכן בין אותן שנקראים חיים. ולא עם אותן שנקראים מתים. וכן ענין סוף המקרא שכתוב ולא כל ירדי דומה. ולא כל אותן היורדים לדומה בניהנם ישארו. מה שאין אותן שנקראים חיים שהרי הקב"ה חפץ בכבודם: (ג-דטו)

לא המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה. פתח רבי שמעון ואמר. לא המתים יהללו יה. כך הוא בודאי אותן שנקראים מתים. שהרי הקב"ה חי נקרא. והוא שוכן בין אותן שנקראים חיים. ולא עם אותן שנקראים מתים. וכן ענין סוף המקרא שכתוב ולא כל ירדי דומה. ולא כל אותן היורדים לדומה בניהנם ישארו. מה שאין אותן שנקראים חיים שהרי הקב"ה חפץ בכבודם: (ג-דטו)

לא המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה. פתח רבי שמעון ואמר. לא המתים יהללו יה. כפי סוף ודאי אינון דלקרון מתים. דסא קב"ה חי לקרי. וסווא שארי בין אינון דלקרון חיים. ולא עם אינון דלקרון מתים. וכופיס דקרא כתיב ולא כל ירדי דומה. ולא כל אינון דנחתין לדומה בניהנם ישארו. שאני אינון דלקרון חיים דסא קב"ה צני ביקריסון: (ג-דטו)

זיו הוהר

קמו (6) כי החכם ויבן את ואת שיטה העמוקה שגדה לנו רבי אבא סוד מעשה בראשית. אבל נצרך ספר מיוחד לכאר שיטה זו בפרשיות עפי' חכמת התכונה שתתאים עם חכמת נהיגה החדשה שהסכימו עליה כל חכמי זמן האחרון שהארץ יחד עם הלבנה חסוב את השמש. והלבנה בגלגל מיוחד חסוב את הארץ. ואשר אני הפעוט רואה לפענ"ד בדברי רבי אבא שהוא סבאר בזה סוד מעשה בראשית עפי' הידוע ששיטת אלפי שני קיים עלמא וחד אלף חריב. וזה נקרא שמשו. וכן בכל שמשו ושמשו. ודי לנו דעת ולחבין שבשמשו חזאת נתחדש זה עולם העשיה והיא הארץ שהיתה חרבה אלף שנה ולא סובבה את השמש בחורבנה. כי נתרקה פן השמש וזכה נעשה בה החרבן. ועפדה כך פן העד אלף שנים מסובב עם מים. ועליה רקיע דק קליפה דקה בתמונה ביצת תרנגולת כשהיא בקליפה הרכה. ורק דוח אלהים מרחפת אז על פני המים. אבל הלבנה בפני עצמה סובבה את השמש כדרכה עם שמש כוכבי לכת. כי השמש הוא מדרגת התפארת של עולם היצירה והלבנה היא מדרגת המלכות של עולם היצירה. וכאשר נדרכה העת לחדש עולם העשיה ברא אלהים שמים מיוחד על הארץ פן אש ומים ונעשה עליה רקיע קשה כמו למשל קליפת ביצת תרנגולת הקשה שנעשית פן לחלות הביצה עצמה. והבורא הניח מחצית המים מעל הרקיע. ויכול להיות שנעשה שם פן המים אוויר רך. גם קשר וחיבר הבורא את הלבנה עם הארץ שהיא עולם העשיה. והלבנה שהיא במדרגת מלכות של עולם היצירה נעשית במדרגת כתר לעולם העשיה. ואו נתקרבה הארץ אל הלבנה באופן ששתייהן יחדו מסובבנה את השמש. ולבעבור שהלבנה נעשית במדרגת כתר לעולם העשיה לכן היא חסוב בגלגל מיוחד את הארץ. ולפי דברי רבי אבא נבראו על הארץ עשרה רקיעים מיוחדים הנקראים עשר יריעות במדרגות עשר ספירות. והם בגלגל בצלים זה על זה אבל רחוקים הרבה זה מזה ובהם הרבה כתות מלאכים וגם הרבה כוכבים. והלבנה שהם ליו אלפים אמות כדברי רשב"י במדרש רבה פרשת ויצא. וז"ל ארץ שבעון בר ורחמי און ביהמ"ק שלמעלה גבוה מביהמ"ק שלמעלה אלא י"ח מיל. וספר דבריו על הפסוק וזה שער השמים. מנין וי"ח וכן הוא רק בארץ הקדושה שהיא גבוה מכל הארצות וקובה לרקיע. אבל בשאר הארצות יכול להיות מרחק רב יותר ויותר פן י"ח מיל עד לרקיע. ויש דעה שני רקיעים הראשונים שלמעלה נחשבים כאחד. והנה בשיטה זו יש ליישב שחכמת הקבלה עם חכמת התכונה החדשה לא יחסרו זו את זו. והריכה קשיות גדולות וסתירות עצומות יתרוצו על פי שיטתו על פי שיטתו ויתן לי כת עם מוח אנוני אלא יחסרו זו את זו. והריכה קשיות גדולות שיטת רבי אבא בשם "מקובל וחוקר" אשר יאיר את העינים כאור הבקר אם יצא השם יתברך: (3) פי' מלמטה למעלה: (3) סימנה הוא במדרגת ספירת הבינה:

קמו (6) כי החכם ויבן את ואת שיטה העמוקה שגדה לנו רבי אבא סוד מעשה בראשית. אבל נצרך ספר מיוחד לכאר שיטה זו בפרשיות עפי' חכמת התכונה שתתאים עם חכמת נהיגה החדשה שהסכימו עליה כל חכמי זמן האחרון שהארץ יחד עם הלבנה חסוב את השמש. והלבנה בגלגל מיוחד חסוב את הארץ. ואשר אני הפעוט רואה לפענ"ד בדברי רבי אבא שהוא סבאר בזה סוד מעשה בראשית עפי' הידוע ששיטת אלפי שני קיים עלמא וחד אלף חריב. וזה נקרא שמשו. וכן בכל שמשו ושמשו. ודי לנו דעת ולחבין שבשמשו חזאת נתחדש זה עולם העשיה והיא הארץ שהיתה חרבה אלף שנה ולא סובבה את השמש בחורבנה. כי נתרקה פן השמש וזכה נעשה בה החרבן. ועפדה כך פן העד אלף שנים מסובב עם מים. ועליה רקיע דק קליפה דקה בתמונה ביצת תרנגולת כשהיא בקליפה הרכה. ורק דוח אלהים מרחפת אז על פני המים. אבל הלבנה בפני עצמה סובבה את השמש כדרכה עם שמש כוכבי לכת. כי השמש הוא מדרגת התפארת של עולם היצירה והלבנה היא מדרגת המלכות של עולם היצירה. וכאשר נדרכה העת לחדש עולם העשיה ברא אלהים שמים מיוחד על הארץ פן אש ומים ונעשה עליה רקיע קשה כמו למשל קליפת ביצת תרנגולת הקשה שנעשית פן לחלות הביצה עצמה. והבורא הניח מחצית המים מעל הרקיע. ויכול להיות שנעשה שם פן המים אוויר רך. גם קשר וחיבר הבורא את הלבנה עם הארץ שהיא עולם העשיה. והלבנה שהיא במדרגת מלכות של עולם היצירה נעשית במדרגת כתר לעולם העשיה. ואו נתקרבה הארץ אל הלבנה באופן ששתייהן יחדו מסובבנה את השמש. ולבעבור שהלבנה נעשית במדרגת כתר לעולם העשיה לכן היא חסוב בגלגל מיוחד את הארץ. ולפי דברי רבי אבא נבראו על הארץ עשרה רקיעים מיוחדים הנקראים עשר יריעות במדרגות עשר ספירות. והם בגלגל בצלים זה על זה אבל רחוקים הרבה זה מזה ובהם הרבה כתות מלאכים וגם הרבה כוכבים. והלבנה שהם ליו אלפים אמות כדברי רשב"י במדרש רבה פרשת ויצא. וז"ל ארץ שבעון בר ורחמי און ביהמ"ק שלמעלה גבוה מביהמ"ק שלמעלה אלא י"ח מיל. וספר דבריו על הפסוק וזה שער השמים. מנין וי"ח וכן הוא רק בארץ הקדושה שהיא גבוה מכל הארצות וקובה לרקיע. אבל בשאר הארצות יכול להיות מרחק רב יותר ויותר פן י"ח מיל עד לרקיע. ויש דעה שני רקיעים הראשונים שלמעלה נחשבים כאחד. והנה בשיטה זו יש ליישב שחכמת הקבלה עם חכמת התכונה החדשה לא יחסרו זו את זו. והריכה קשיות גדולות וסתירות עצומות יתרוצו על פי שיטתו על פי שיטתו ויתן לי כת עם מוח אנוני אלא יחסרו זו את זו. והריכה קשיות גדולות שיטת רבי אבא בשם "מקובל וחוקר" אשר יאיר את העינים כאור הבקר אם יצא השם יתברך: (3) פי' מלמטה למעלה: (3) סימנה הוא במדרגת ספירת הבינה:

המתים יהללו יה וגו'. ואנחנו נברך יה. שהרי אנחנו חיים ואין לנו חלק בצד המיתה כלל. חזקיהו אמר (ישעי' יט) חי חי הוא יודך כמוני. לפי שחי מתקרב לחי. דוד המלך הוא חי וקרוב לחי העולמים. ומי שמהקרב אליו הוא חי. שכתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. וכתוב (שמואל ב' כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו' : (א-ו) :

המתים יהללו יה וגו'. ואנחנו נברך יה. דהא אנו חיון ולית לן חולקא בסערה דמותא כלל. חזקיהו אמר (ישעי' יט) חי חי הוא יודך כמוני. בנין דחי מתקריב לחי. דוד מלכא איסו חי וקרובא לחי עולמים. ומאן דמתקריב לגביה איסו חי. דכתיב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. וכתיב (שמואל ב' כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו' : (א-ו) :

קמו

כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. כאשר האדם מברך בכוס של ברכה צריך לשמוח ולהראות שמחה ולא להראות עצבות כלל. וכיון שנוטל האדם כוס של ברכה הקב"ה עומד אצלו. והוא צריך לעטוף ראשו בשמחה ולברך על הכוס במושב שלשה נברך שאכלנו משלו וכו'. מי שנוטל כוס של ברכה ומברך. עליו כתוב כוס ישועות אשא. איזו ישועות. זה הימין שהוא מושיע מכל המקטרגים שבעולם. שכתוב (תהלים ט) הושיעה ימינך וענני. (ב-קסח) : רב המנוגא הזקן לא נתן הכוס לאיש אחר לברך אלא הוא התקדם ונטל הכוס בשתי ידיו ומברך. והרי כך אמרו שצריך לקבלו בימין ובשמאל. ואע"פ שכל החברים העירו בזה (ה) הכל נכון הוא. אבל כוס של ברכה כך נצרך. שכתוב כוס ישועות אשא. שהרי בכוס הוא נמשכו ברכות מאותן הישועות שלמעלה. והוא מקבל אותן ומאספן אצלו. ושם נשמר יין העליין ונאסף בכוס ההוא. ונצרך לברך עליו בימין ולא בשמאל (ג) והיין שהוא בכוס הזה נאסף מלא למען יתברכו ב' הכוסות יחד (ד) ונצרך לברך על השלחן שלא יהיה ריק מן לחם ויין הכל כאחד (ה) בוא וראה כנסת ישראל כוס של ברכה נגראת. וכיון שהיא כוס של ברכה נצרך שהימין והשמאל יקבלו את הכוס. וכוס ההוא יהיה ניתן בין הימין והשמאל (ו) ונצרך שיהיה מלא יין (ז) בשביל יינה של תורה שהוא נמשך מן עוה"ב : (א-ג) :

רבי אלעזר אמר כוס ישועות אשא. זה כוס של ברכה. וכוס של ברכה צריך להיות על חמש אצבעות ולא יותר. כדמיון השושנה שיושבת על חמש עלים חזקים כעין חמש אצבעות (ז) ושושנה זו היא כוס של ברכה : (א-א) :

קמו

כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. כד צריך בר נש בכוס של ברכה אלקריך למחדי ולחמואה חדוה ולא עליבו כלל. וכיון דנכיל צ"ג כוס של ברכה קב"ה קאים על גביה. ואיזו אלקריך לאעספא רישיה בחדוה ולברכא על כוסו במוחז בתלחא נברך שאכלנו משלו וכו'. מאן דנכיל כוס של ברכה וקא מברך. עליה כתיב כוס ישועות אשא. מאן ישועות. דא ימינא דאיסו מושיע מכל מקטרגין דעלמא. דכתיב (תהלים ט) הושיעה ימינך וענני. (ב-קסח) : רב המנוגא סבא כסא לא יסיב ליה לבר נש אחרא אלא איסו אקדים ועגיל ליה בתרי ידוי ומברך. והא אמרן דבעי לנשלי ליה זימינא ובשמאלא. ואע"ג דכליו אתערי ביה (ה) שפיר הוא. אבל כסא דברכה הכי אלקריך. דכתיב כוס ישועות אשא. דהא ביהוה כוס אלתגידו ברכאן מאינין ישועות דלעילא. והוא כסיל לון וכניש לון לגביה. ותמן אלתגידו חמרס עלאה ואתכניש ביהוה כוס. ובעינן לברכא ליה זימינא ולא בשמאלא (ג) וחמרס דאיסו ביהוי כוס כניש דיתברכוון כחדא (ד) ובעינן לברכא על פתורא דלא תהא ריקנא ממהמא וחמרס כלל כחדא (ה) תא חיו כנסת ישראל כוס של ברכה אקרי. וכיון דאיסו כוס של ברכה בעינן זימינא ושמאלא לנשלי ליה. והוא כוס אלתגידו בין זימינא ושמאלא (ו) ובעי דלתגיליא חמרס (ז) בנין חמרס דאורייתא דאיסו נפק מעלמא דאתי : (א-ג) :

רבי אלעזר אמר כוס ישועות אשא. דא כוס של ברכה. וכוס של ברכה אלקריך על חמש אצבען ולא יתיר. כנווגא דשוסנה דיכבא על חמש עלין תקיפין דוגמא דחמש אצבען (ז) שוסנה דא איסו כוס של ברכה : (א-ג) :

רבי

רבי

וין הזהר

קמו (ה) מי אע"פ שכמה חברים אמרו מעמים שונים בענין זה וכלם רבדים נכונים. מ"מ אומר גם הוא מעם שלו. לפי שכוס של ברכה מרמו על כוס הישועות. והיינו כוס ההוא מרת המלכות. כי כוס בני' אלהיים שהוא שם המלכות שבה נאספין שפע ברכות מאותן הישועות שלמעלה שהן ספירות העליונות שבעלמא דברוא : (ב) מי בתחלה אפר שנוצר לקבל הכוס בשתי ידיו שכהן עשר אצבעות של ימין ושמאל כיון שמקבלת שפע מכל הספירות ומכל הצדדים. אבל אי"כ בברכת המזון יהוה הכוס רק בהימין כלבר לכוון שיהיה נשפע בכוס העליון ההוא חמשה חסדים הידועים : (ג) מי כי כוס שכ"ס ההוא מתברך למעלה כן יתברך זה הכוס שמברך עליו ויומשך בו ברכה מן הכוס ההוא : (ד) כי לחם ויין מרמו על מלכות וכינה שהבינה תשיע ברכותיה למלכות : (ה) עתה חזר וכוסל דבריו לפרש יותר שכמו שכוס התחתון מקבלו בשתי ידיו והכוס באמצע. כן יכוון שהכוס תהוא יהיה למעלה בקו האמצעי שהוא מרת הרחמים. ואח"כ יהוה כימין כלבר כנוכר דעיר : (ו) מי שהיין מוכתר משאר משקין לברך עריו. כי הוא מרמו על יינה של תורה שנמשך מן עולם הכינה. והיינו סודות התורה כי יי"ן בני' סוד : (ז) מי שהשושנה מרמזת על המלכות והשושנה הקרושה של גם הכוס מרמו על זה :

רבי יוסי אמר כוס של ברכה לא הוי אלא בתלתא. בגין דהא מרזא דתלתא אכסן קא מתברכא. וע"ד לא אלטריך כוס אלא בתלתא. כוס של ברכה אלטריך למיכס ליה צימנא ובשמאלא ולקבלא ליה בין תרווייהו. בגין דלתייבין צין ימינא ושמאלא. ולבחר ישתביק ליה צימנא דהא מתנן אתברכא. עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכלם הם כראוי. לפי שתיקוני הכוס של ברכה עשרה הם. וזה ביארו החברים. כוס של ברכה נצרך להסתכל בו בעינים. לפי שכתוב (דברים יא) עיני ה' אלהיך בה. ולא נצרך שיהיה נשכח מן העין אלא להסתכל בו. כוס של ברכה נתברך באותה ברכה שמברך האדם עליו להקב"ה. לפי שהוא סוד האמונה. ונצרך לשמרו בשמירה עליונה כמו שהוא דבר חשוב של המלך. שהרי בעבורו נתברך שלחנו בשעת ברכת המזון שמברך אדם הזה. שלחנו נצרך שלא יהיה נמצא ריקם. שהרי אין הברכה נמצאת על שלחן ריק כמו שביארו שכתוב (מלכים ב' ד) הגידי לי מה יש לני בבית וגו'. וע"כ לא נצרך השלחן להיראות ריקם. שהרי ברכות עליונות אינן שריות אלא במקום שלם. וזהו הסוד (שמות יא) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. וכתוב (דניאל ב) יהב חכמתא דחכימין. ועל סוד זה הוא השלחן של לחם הפנים. שנאמר ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד: (ב-קני:)

רבי יוסי אמר כוס של ברכה לא הוי אלא בתלתא. בגין דהא מרזא דתלתא אכסן קא מתברכא. וע"ד לא אלטריך כוס אלא בתלתא. כוס של ברכה אלטריך למיכס ליה צימנא ובשמאלא ולקבלא ליה בין תרווייהו. בגין דלתייבין צין ימינא ושמאלא. ולבחר ישתביק ליה צימנא דהא מתנן אתברכא. עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכלם הם כראוי. לפי שתיקוני הכוס של ברכה עשרה הם. וזה ביארו החברים. כוס של ברכה נצרך להסתכל בו בעינים. לפי שכתוב (דברים יא) עיני ה' אלהיך בה. ולא נצרך שיהיה נשכח מן העין אלא להסתכל בו. כוס של ברכה נתברך באותה ברכה שמברך האדם עליו להקב"ה. לפי שהוא סוד האמונה. ונצרך לשמרו בשמירה עליונה כמו שהוא דבר חשוב של המלך. שהרי בעבורו נתברך שלחנו בשעת ברכת המזון שמברך אדם הזה. שלחנו נצרך שלא יהיה נמצא ריקם. שהרי אין הברכה נמצאת על שלחן ריק כמו שביארו שכתוב (מלכים ב' ד) הגידי לי מה יש לני בבית וגו'. וע"ד פתורא לא אלטריך לאתחזאה בריקניא. דהא ברכאן עלאין לא שריין אלא באתר שלים. ורזא דא (שמות יא) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. וכתוב (דניאל ב) יהב חכמתא לחכימין. ועל רזא דנא שלחן לחם הפנים. דכתוב ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד: (ב-קני:)

קיו

הר"ר את ה' כל גוים וגו' כי גבר עלינו חסדו וגו'. אמר רבי יצחק כמה זכאים הם ישראל. שהקב"ה בחר בהם והקריבם אליו מכל העמים. ובשביע ישראל נתן מזון ושובע לכל העולם. ואלמלא ישראל לא היה הקב"ה נתן מזון לעולם. (ב-קני:)

רבי יוסי אמר בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם חלק את הארץ. חלק הישוב לצד אחד ומדבר הוא לצד אחר. חלק את הישוב וכבש את העולם מסביב לנקודה אחת. ואיזו היא. זו ארץ הקדושה שהיא אמצעית העולם. ובאמצע של ארץ הקדושה היא ירושלים. אמצעית של ירושלים הוא בית קדש הקדשים. וכל הטוב וכל המזון של כל הישוב שמה יורד מלמעלה. ואין לך מקום בכל הישוב שלא יהיה גיוון משם. וממשלת סוד האמונה היא תוך אמצעית הנקודה של כל ארץ הקדושה בבית קדש הקדשים. ואע"פ ששכשו אין הוא בקיומו. מ"מ בזכותו כל העולם גיוון. והמזון והפרנסה משם יוצא לכל בכל מקום של צד הישוב. ולפיכך אע"פ שישאל עכשו מחוץ לארץ הקדושה. מכל מקום מן הכח והזכות של ארץ הקדושה נמצא מזון ופרנסה לכל העולם. ולכן כתוב (דברים ח) וברכת את ה' על הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה בודאי. שהרי בשבילה מזון ופרנסה נמצא בעולם: (ב-קני:)

קיו

הר"ר את ה' כל גוים וגו' כי גבר עלינו חסדו וגו'. אמר רבי יצחק כמה זכאים הם ישראל. שהקב"ה בחר בהם והקריבם אליו מכל עמין. ובגיוניסון דישאלא יהיב מזונא ושבעת לכל עלמא. ואלמלא ישראל לא יהיב קב"ה מזונא לעלמא. (ב-קני:)

רבי יוסי אמר תא חזי כד קב"ה ברא עלמא פליג ארעא. ישובא איהו לסטר חד וחרבא איהו לסטר אחרא. פליג ישובא ואסחר עלמא סחרניס דנקודה חדא. ומאן איהו. דא ארעא קדישא דאיהו אמלעיתא דעלמא. ובאמלעיתא דארעא קדישא איהו ירושלים. אמלעיתא דירושלים איהו בית קדש הקדשים. וכל טיבו וכל מזונא דכל ישובא תמן נחית מלעילא. ולית לך אחר בכל ישובא דלא אתון מתמן. ושולטנותיה דרזא דמסימותא איהו גו אמלעיתא דנקודה דכל ארעא קדישא צבי קדש הקדשים. ואע"ג דהשתא לאו איהו בקיומא. בזכותיה כל עלמא אתון. ומזונא וספוקא מתמן נפקא לכל בכל הגו סערא דישובא. ובג"כ אע"ג דישאלא השתא לבר מארעא קדישא. עס כל דא מחילא חכותא דארעא קדישא אשתכח מזונא וספוקא לכל עלמא. וע"ד כתיב (דברים ח) וברכת את ה' על הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה ודאי. דהא בגיניס מזונא וספוקא אשתכח בעלמא: (ב-קני:)

ק"ח

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. אמר רועה
הנאמן בית הכנסת נצרך לבנותו ביומי רבה.
ולתקינו בכל תיקונים יפים להיותו כדמיון בית העליון.
ולחיותו בית תפלה לתקן תיקונים בתפלה כמו שנתבאר.
וזה בית מקדש מיוחד לעשות בו חלונות. שכתוב
(דניאל ו) וכוון פתיחו ליה בעלייתה נגד ירושלים. כדמיון
שלמעלה שכתוב שיר (ב) משניח מן החלונות מציץ מן
החרכים. ואפשר תאמר שאפילו בשדה נתפלל כדי
שרוח התפלה יעלה ישר השמימה (ה) לא כן. שהרי
אנו צריכים בית ואין. שנצרך להמצא בית למטה
כדמיון בית העליון. להוריד מדור העליון למדור
התחתון. ועוד שזאת התפלה ורוח התפלה צריך לעלות
ולצאת מתוך מקום צר ומוגבל בדרך ישר כנגד
ירושלים (ג) וע"כ כתוב מן המצר קראתי יה. שנצרך
מקום מוגבל ומצר לשלח מתוכו רוח התפלה שלא
יסיר לימין ולשמאל. ובשדה אין ביכולת לשלוח כך
את הקול. שהרי כדמיון זה הוא קול השופר. שנדחה
לחץ בדרך ישר מתוך מקום צר. והולך ובוקע רקיעים
ועולה בעליה לעורר הרוח למעלה. ואם תשאל הלא
כתוב ויצא יצחק לשוח בשדה. אין דומה יצחק שענין
אחר היה בו מה שאין כך בכל העולם (ג) ועוד שמקרא
זה לא בא להשמיענו שדה. אלא ודאי בשדה אחר
היה מתפלל. וזה נתבאר : (ב-ג-ט)

ד'חה דחיתני לנפל ויה' עזרני. פתח רבי אלעזר ואמר
דחה דחיתני. דחה דחוני היה צריך לומר. מהו
דחה דחיתני (ד) אלא זה צד הטומאה שדוחה לו לאדם
תמיד. ומבקש לדחות לאדם ולהרחיקו מעם הקב"ה.
וזה הוא יצה"ר שנמצא אצל האדם תמיד. ולעומתו
החזיר פניו דוד ואמר דחה דחיתני לנפל. לפי שהיצר
הרע היה מתיגע אצלו בזמן שהיה בכל אותן הצרות
להרחיקו מעם הקב"ה. ועליו אמר דוד דחה דחיתני
לנפל בגיהנם. וה' עזרני שלא נמסרתי בידך. וע"כ
צריך האדם להזהר מלנו כדו שלא ישלט עליו. ואז
הקב"ה ישמור אותו בכל דרכיו. שכתוב (משלי ג) אז
תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף. בלכתך לא יצר צעדך
ואם תרוץ לא תכשל. וכתוב וארח צדיקים כאור נגה
הולך ואור עד נכון היום : (א-קטס)

ימין ה' רוממה וגו'. לא אמרת כי אחיה וגו'. אמר
רבי חייא מהו שכתוב (ישעיה כח) בלע המות לנצח
וגו'. א"ל רבי יוסי כאשר יעורר הקב"ה את הימין
שלו ימצע המות מן העולם. ולא יעורר לימין ההוא
אלא כאשר יתחוקו ישראל בימינו של הקב"ה. ומה
הוא

ק"ח

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. אמר רועה
מסוימא כי כשמתא אלפריך למצני ליה בשפירו סניא.
ולתקנא ליה בכל תקוני שפירו למסוי כגוונא עלאה.
ולמסוי בית ללותא לתקנא תקונין בלותא כמה דאוקמוס.
והאי כי מקדשא ליהויה ביה חלונות. דכתיב
(דניאל ו) וכוון פתיחו ליה בעליתיה נגד ירושלים. כגוונא
ללעילא דכתיב (שיר ב) משניח מן החלונות מציץ מן
החרכים. ואי תימא אפילו בחקלא בגין
דרוחא להוי סליק (ה) לאו הכי. דהא
אין לריכין בית וליכא. דאלפריך לאשתכחא בית לתתא
כגוונא דבית עלאה. לנתתא דירא עלאה לדירא
תתאה. ותו דהאי ללותא והאי רוחא אלפריך לסקלא
ולנסקא מנו עאקו בחרח מישר לקבל
ירושלים (ג) וע"ד כתיב מן המצר קראתי יה. דאלפריך
אתר דליק בעאקו לשרא בגויה האי רוחא דלא
יסוי לימינא ולשמאלא. ובחקלא לא יכיל קלא לשרא ליה
הכי. דהא כגוונא דא קלא דשופר. אדחיה
לכר בחרח מישר מנו אתר דחיק. ואייל ובקע רקיעין
וסליק בסליקו לאתערר רוחא לעילא. ואי תימא הא
כתיב וילא יחקק לשוח בשדה. שאני יחקק דמלס
אחרא הוה ביה מאי דלא הוה בכל עלמא (ג) ותו דהאי קרא
לאו להכי אתא. דדחי בשדה אחר
הוה מללי. והא אוקמונא : (ב-ג-ט)

ד'חה דחיתני לנפל ויה' עזרני. פתח רבי אלעזר ואמר
דחה דחיתני. דחה דחוני מצעי ליה. מהו
דחה דחיתני (ד) אלא דא ספרא אחרא דחיה ליה לנצי
תדיר. ובעי לדחיא ליה ולאספסא ליה מעט קב"ה.
ודא הוא יצה"ר דאשתכח לגביה דנצי תדיר. ולקבליה
אסדר דוד ואמר דחה דחיתני לנפל. בגין דליהו
הוה אשתדל לגביה בכל חינון עקמין לאספסא
ליה מעט קב"ה. ועליו אמר דוד דחה דחיתני
לנפל בגיהנם. וה' עזרני דלא אתמסרנא בידך. וע"ד
אית ליה לנצי לאודסרא מניה בגין דלא ישלט עליה.
וקב"ה כדון נסיר ליה בכל ארחיו. דכתיב (משלי ג) אז
תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף. בלכתך לא יצר צעדך
ואם תרוץ לא תכשל. וכתיב וארח לדיקים כאור נגה
הולך ואור עד נכון היום : (א-קטס)

ימין ה' רוממה וגו'. לא אמרת כי אחיה וגו'. אמר
רבי חייא מהו דכתיב (ישעיה כח) בלע המות לנצח
וגו'. א"ל רבי יוסי כד יתערר קב"ה ימינא
דליה אתמעט מותא מן עלמא. ולא יתערר הסוא
ימינא אלא כד יתערון ישראל בימינא דקב"ה. ומאי
ניסו

ויו הודו

ק"ח (ה) ה' הגל מה של התפלל : (ג) משמע מכאן שצריך להיות חלונות בכותל המזרחי במקומות שמתפללים דמורה. וכן
במקומות שמתפללים לצד אחר כלפי ירושלים. ויש לראות בעין ענין זה איך שבזמנו נחדש הכמת הכה של "ראדיא-עלעקטרי"
שיזוהים ויועוץ למרחקים בלי חוטי ברזל. רק שהאוויר החיוני המסבא הללו של עולם הנקרא "עטעהר" הוא המוכיז ושודח דבר
האוי כרגע שיחפשט אלפי פרסאות. וכאם צריך לשלוח הידיעה דמורה העולם או השפלה עומד ומניין דמורה ומצויא הניצוץ של
"ראדיא-עלעקטרי" לצד מורה. ואם למערב משלחו למערב. ובעין זה הוא דיבורי התפלה. ותחת הכה של "ראדיא-עלעקטרי" יש באן
הניצוץ מן ההתלהבות וכונת ההשכחה של התפלל. וכל זה הכמת עטוקה ונפלאה : (ג) ה' שמדרגת קרושתו היתה. נודעה מאד ופוען
הכל כהשכחתו בלכה. ועוד תירין שאין זה שדה פשוט. כי ידוע שהתפלל במערת המכפלה : (ד) דחה דחוני הרי זה נסתר רבים. דחה

ייהו תורה. דכתיב דה מימינו אש דת למו. בהסוה זמל
פזין ה' עשה חיל. לא אמות כי אחיה ואספר
מעשי ייה: (א-רע:)

יסר יסרני ייה ולמות לא נתנני. אמר רבי יוסי דוד
מלכא אמר דא על כל מאי דאעבר עליה בהאי
עלמא. דרדיפו ליה וסוה עריק בארעא נוכרהא בארעא
דמואב ובארעא דפלוסתיא. ומלכו שויב ליה קב"ה ולא שביק
ליה למותא. ואמר על אבשחתי דהסוה עלמא. אי
הכא חבנא לנבי קב"ה. הוה הכא אלקינא וקבילנא
עונשא דילי. ואדכי יתי מכל מאי דחבנא. ולא שביק עונשא
דילי להסוה עלמא בחר מיתה. ודאי יסר יסרני ייה
בהאי עלמא בנין לנקאה לי. ולמות לא נתנני בהסוה עלמא
לנשלא קמתא מאני: (ג-רס:)

פתחו לי שערי דק אבא כס אודה ייה. אמר רבי
שמעון תא חזי איית פתחא לפתחא ודרגא
לדרגא. ומנייה ידוע יקרא דקב"ה. פתחו לי שערי
ד"ק. דא פתחא קדמאה לאעלא ביה. ובהאי פתחא אפתחו
כל שאר פתחו עלאין (ה) מאן דוכי להאי
וכי למדע ביה ובכלו שאר פתחו. בנין
דכלו שראן עליה. וספתא דפתחא דא לא
אירע בנין דישראל בגלותא (ו) כלכו פתחו אסתלקו
מיה ולא יכלו למדע ולאתדבקה. אבל בזמא דיפקון
ישראל מן גלותא ומינין כלכו דרגין עלאין
למשרי עליה כדקא יאות. וכדון ינדעון בני עלמא חכמתא
עלאה יקירא. מאי דלא הוה ידעין מקדמת
דלא: (א-ק:)

הוא זו התורה. שנאמר בה מימינו אש דת למו. בזמן
ההוא ימין ה' עשה חיל. לא אמות כי אחיה ואספר
מעשי ייה: (א-רע:)

יסר יסרני ייה ולמות לא נתנני. אמר רבי יוסי דוד
המלך אמר זה על כל מה שעבר עליו בעולם
הזה. שרדפו אותו והיה בורח בארץ נכריה בארץ
מואב ובארץ פלשתים. ומכלם הצילו הקב"ה ולא עזבו
למיתה. וזהו שאמר על ההבטחה של עולם ההוא. אם
כאן חטאתי לפני הקב"ה. הרי כאן נלקתי וקבלתי
עונש שלי. ונקתי מכל מה שחטאתי. ולא הינח עונש
שלי לעולם ההוא לאחר שאמית. ודאי יסר יסרני ייה
בעולם הזה בשביל לנקות אותי. ולמות לא נתנני בעולם
ההוא לקחת שם נקמה ממני: (ג-רס:)

פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה ייה. אמר רבי
שמעון בוא וראה יש פתח לפתח ומדרגה
למדרגה. ומהם נודע כבוד הקב"ה. פתחו לי שערי
צדק. זה פתח הראשון ליכנס בו. ובפתח הזה נראים
כל שאר פתחים העליונים (ה) מי שזוכה לפתח הזה
זוכה להיות לו ידיעה בו ובכל שאר הפתחים. לפי
שכלם שוכנים על פתח הזה. ועכשו שפתח הזה אינו
ידוע לפי שישראל הם בגלות (ו) כל הפתחים נסתלקו
ממנו ואין ביכולת לדעת ולהשיג. אבל בזמן שיצאו
ישראל מן הגלות עתידין כל מדרגות העליונות לחזור
ולשכון עליו כראוי. ואז ידעו כל בני העולם חכמה
עליונה היקרה. מה שלא היו יודעים מקודם
לזה: (א-ק:)

פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה ייה. אמר רבי יהודה עשה הקב"ה ירושלים למצלה כנגד ירושלים שלמטה.
ונשבע שלא יבא שם עד שיבאו ישראל בירושלים שלמטה. שנאמר (חושע יא) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר.
ושבע כחות של מלאכי השרת שומרים אותו סביביו. ועל כל פתח ופתח כחות של מלאכי השרת. והם הפתחים
הנקראים שערי צדק. ואלו הם הפתחים המוכנים להכנס שם נפשות הצדיקים. ודוד המלך עליו השלום נכסף
להם שנאמר פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה ייה: (ח"ה)

זה השער לה' לדיקים יבאו בו. אמר רבי שמעון
התקין הקב"ה לפניו היכל קדוש. היכל עליון קדוש.
עיר קדושה. עיר עליונה קדושה. ירושלים עיר הקודש
נקראת (י) מי שמבקש ליכנס למלך לא יוכל ליכנס.
אלא מציר הקדושה הזאת הולך הדרך אל המלך.
שהדרך מכאן הוכן. וזש"כ זה השער לה' צדיקים יבאו
בו. כל שליחות שחפץ המלך [אל העולם] מבית המטרונה
יוצא. וכל השליחות שמלמטה אל המלך לבית המטרונה
נכנס תחלה ומשם למלך. נמצא שהמטרונה היא שליח
של הכל. מלמעלה למטה ומלמטה למעלה: (ג-נא:)

זה השער לה' לדיקים יבאו בו. אמר רבי שמעון
אתקין קב"ה קמיה היכלא קדישא. היכלא עלאה קדישא.
קרתא קדישא. קרתא עלאה קדישא. ירושלם עיר הקודש
אקרי (י) מאן דעאל למלכא לא עאל.
אלא מהאי קרתא קדישא קפול ארמא למלכא.
דארמא מהכא אתתקן. הסי"ד וס השער לה' לדיקים יבאו
בו. כל שליחות דכתי מלכא [לעלמא] מני מטרוניתא
נפקא. וכל שליחות מתתא למלכא לבי מטרוניתא
עייל בקדמיתא ומתין למלכא. אשתכח דמטרוניתא איתי שליחא
דכלא. מעילא לתתא ומתתא לעילא: (ג-נא:)

אשרי

אשרי

זיו הוהר

(ה) היינו השנת אור השכינה וזרת המלכות שנקראת צדק: (ו) כמו שנאמר ואנכי הסתר אסתור. ר"ל לאסתור: (ז) למטה קרתא
קדישא והיכלא קדישא זה ירושלים ובית המקדש כיום משכן השכינה הקדושה שעליה נאמר והנה אופן אחד בארץ. וכן יש למעלה
ברקיע הראשון הסובב את הארץ שהוא ר"ק ר"ו אצפים אבות גבוה מן הארץ. של ארץ ישראל. אבל בשאר ארצות גבוה הרבה יותר
ויותר. ובה וכן בה שאמרו שארץ ישראל ג"ה מכל הארצות שאין החוקרים מודים לזה. אבל המבון הוא שא"י קרובה לרקיע הראשון
מכל שאר ארצות. וצריך לדעת שכל תנועות וסביב הארץ הוא יתר עם עשרה הרקיעים הסובבים אותה. ואין כאן הבקום להארץ
יותר בענין זה:

קים

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ה'. אמר רבי אלעזר כמה הם אנשים שוטים שאין יודעים ואין משגיחים לעסוק בתורה. לפי שהתורה כל חיים וכל חירות וכל טוב היא בעולם הזה ובעולם הבא. חיים הם בעולם הזה שזוכים לימים שלמים בעולם הזה. כמש"כ (שמות כג) את מספר ימיך אמלא. ולימים ארוכים בעולם הבא (ה) לפי שהם חיים שלמים. הם חיים של שמחה. חיות בלי עצבות. חיות שהם חיים. חירות בעולם הזה חפשי מהכל. מי שעמלו בתורה אין יכולים לשלוט עליו כל העמים שבעולם. ואם תשאול הלא היה דור של שמד. אבל גזרה זו היתה מלמעלה כגון רבי עקיבא וחבריו. וכך עלתה במחשבה. חירות ממלאך המות שאינו יכול לשלוט עליו. וכך הוא בודאי. שהרי אם אדם הראשון היה מתדבק בעץ החיים שהיא התורה. לא היה גורם מיתה לו ולכל העולם. ולפיכך כאשר נתן הקב"ה את התורה לישראל מה כתוב בה חרות על הליחות. וזה נתבאר. ואמלא שישראל לא חטאו ועזבו עץ החיים. לא היו גורמים מיתה לעולם כמקדם. והקב"ה אמר (תהלים כג) אני אמרתי אלמים אתם ובני עליין כלכם. השחיתם עצמכם. אכן כאדם תמותון וגו'. וע"כ כל מי שעמלו בחורה אין יכול לשלוט עליו נחש הרע והוא שהחשיך את העולם. אמר רבי ייסא אם כן משה למה מת. א"כ ודאי מת אבל לא שלט בו אני אומר. לא מת על ידי מלאך המות ולא נטמא בו. לא מת בודאי אלא התדבק בהשכינה והלך לחיי עולם. וזה חי נקרא כמו שביארנו שכתוב (שמואל ב' כג) ובינהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. וע"כ כל מי שמתנגע בתורה חירות יש לו מהכל בעולם הזה משעבוד של שאר עמים עכו"ם. חירות בעולם הבא שלא יתבעו ממנו דין כלל בעולם ההוא :

ג עיני ואביטה נפלאות מתורתך. אמר רבי אלעזר בוא וראה כמה סודות עליונים גנוזים בה בתורה. לפיכך כתוב (משלי ג) יקרה היא מפניני"ם וגו'. כמה אוצרות נסתרים יש בה. וע"כ כאשר נסתכל דוד ברוח החכמה והבין כמה נפלאות יוצאים מן התורה. פתח ואמר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך : (א-קלב) רבי שמעון אמר אוי לו לאיש ההוא שאומר שזאת התורה באה להראות סיפורים בעולם ודברים פשוטים. שא"כ אפילו בזמן הזה אנו יכולים לעשות תורה בדברים פשוטים. ועוד בשבח יותר מהם. ואם להראות עניני העולם אפילו אותן מאספי חדשות שבעולם יש בהם ענינים גבוהים יותר. א"כ נלך אחריהם ונעשה מהם תורה כדמיון זה. אבל כל דברי

קים

אשרי תמימי דרך הסלמים בתורת ה'. אמר רבי אלעזר כמה אינן בני נשא טפסין ללא ידעין ולא מסתכלין לאשתדלם באורייתא. בני דאורייתא כל היין וכל חירו וכל טוב איסי בעלמא דין ובעלמא דחיי. היין אינן בעלמא דין דזוכין ליומין שלמין כהאי עלמא. כד"א (שמות כג) את מספר ימיך אמלא. וליומין אריכין בעלמא דחיי (ה) בנין דאינן חייין שלמין. אינן חייין דחידו. חיי בלא עיזבו. חיי דאינן חיים. חירו בעלמא דין חירו דכלא. מאן דאשתדל באורייתא לא יכלין לשקטא עליו כל עמין דעלמא. ואי תימא אינן בני שמד. וכך גזרה ה"א מעליא כגון רבי עקיבא וחבריו. וכך סליק בתוספתא. חירו דמלאך המות דלא יכול לשקטא עליו. והכי הוא ודאי. דאי אדם הוא אשתדק באיגלא דחיי דאיסו אורייתא. לא גריס מותא ליה ולכל עלמא. ובג"כ כד יסב קב"ה אורייתא לישראל מאי כתיב בה חרות על הליחות. וסא חוקמיה. ולאמלא אינן לא חטאו וסבין איגלא דחיי. לא גרמו מותא לעלמא כמלקדמין. וקב"ה אמר (תהלים כג) אני אמרתי אלמים אתם ובני עליין כלכם. הבלתון גרמיון. אכן כהדם תמותון וגו'. וע"כ כל מאן דאשתדל באורייתא לא יכול לשקטא עליו ההוא חייא ציבא דאשתדל עלמא. אמר רבי ייסא אי משה אמאי מית. א"ל ודאי מית אבל לא שלט ציב קאמרינן. לא מית על ידי ולא אשתדל ציב. לא מית ודאי אלא אשתדק בסכינתא ואילו לחיי עלמא. והאי חי חקרי כמה דאוקימנא דכתיב (שמואל ב' כג) ובניו בן יהוידע בן איש חי וגו'. וע"כ כל מאן דאשתדל באורייתא חירו איסי ליה מכלא בעלמא דין משעבודא דשאר עמין עכו"ם. חירו בעלמא דחיי דלא יתבעון מיניה דינא כההוא עלמא כלל :

ג עיני ואביטה נפלאות מתורתך. אמר רבי אלעזר תא חוי כמה ריין עלאין סתמין איסי בה באורייתא. בג"כ כתיב (משלי ג) יקרה היא מפניני"ם וגו'. כמה גניזין סתמין איסי בה. וע"כ כד אשתכל דוד בדוחא דחכמתא וידע כמה פלאן נפקין מאורייתא. פתח ואמר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך : (א-קלב) רבי שמעון אמר ווי להסוא בג"כ דאמר דהא אורייתא תתא לחמא ספורין בעלמא ומלון דהדיוסי. דאי הכי אפילו צומא דא אן יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוסי. ובשכחא יתיר מכלאו. אי לאחזא מלס דעלמא אפילו אינן קפסיו דעלמא איסי ביניו מלין עלאין יתיר. אי הכי טול אבתייהו ונטביד מנייהו אורייתא כהאי גוואל. אלא כל מלין

זו הוהר

קים (ה) יום ארוכים בנתיב. היינו דאמר מיתא בנן העדן. כי כמו שיש ימים קצובים לחיי עוה"ז בן יש ימים קצובים לכל אדם אחר מותו בנן העדן שנקרא עוה"ב הפרטות ששם נתן לכל אדם שכרו הענג רוחני שאינו פושט לנו. וע"י זכות תמידי תורה וזכה שם לארובת ימים שאי נגור עליו לחור לחיי עוה"ז בזמן קרוב. כיוד דרש הוהר"ק בענין ההחדש פסוקי ככל יום חסיד מעשה כראשית. ובענין דור הולך ודור בא ישל הנשמות חוננות ובאות דאמר איהו זמן לחיות בחיי עוה"ז. כי פסוקת הן נשמות חדשות. ואין כאן מקום להאריך בענין זה :

מלך דאורייתא מלך עלמין אינון ורוין עלמין. תא חוי עלמא עלאה ועלמא תתאה כחד מתקלא חתקלו. ישראל לתתא מלכא עלאי לעילא. מלכא עלאי כתיב כדו עושה מלכאיו רוחות. ובשמי דנחמין לתתא מתלבשי בלבושא דהאי עלמא. וחי לאו דמתלבשי בלבושא כגונא דהאי עלמא לא יכלין למיקס בהאי עלמא. ולא סביל לון עלמא. וחי במלכא כך. אורייתא דברא להו וברא עלמין כלהו וקיימין בגינס. על אחת כמה וכמה דכיון דנחת להאי עלמא חי לאו דמתלבשא בהאי בלבושא דהאי עלמא לא יכיל עלמא לחסבל. ועד האי ספור דאורייתא לבושא דאורייתא אינון. מאן דחשיב דהאי לבושא אינון אורייתא ממש ולא מלה אחרא תופח רוחיה. ולא יסא ליה חולקא בעלמא דהאי. בגיכ אמר דוד גל עיני ודביסה כפלות מבורתך. מאי דתחת לבושא דאורייתא. תא חוי אית לבושא דתחמי לכלא. ואינון טפסין כד חמון לביג לבושא דתחמי לון שפירא לא מסתכלין יתיר. חשיבו דהאי לבושא גופא אינון. חשיבותא דגופא נשמתא. כהאי גונא אורייתא אית לה נישא. ואינון פקדי אורייתא דלקרון גופי תורה. האי גופא מהלבשא בלבושין דאינון ספורין דהאי עלמא. טפסין דעלמא לא מסתכלי אלא בהאי לבושא דהאי ספור דאורייתא. ולא יענין יתיר ולא מסתכלי במאי דהאי תחת האי לבושא. כחיימין עבדי דמלכא עלאה אינון דקיימו כטורא דסיני. לא מסתכלי אלא בנשמתא דהאי עקרא דכלא אורייתא ממש. ולזמנא דתמי זמנין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא. דאורייתא. תא חוי הכי גמי לעילא איה לבושא וגופא ונשמתא ונשמתא לנשמתא. שמיא וחיליון אינון לבושא. וכנס"ת ישראל דא גופא דמקבלא לנשמתא דהאי תפארת ישראל. ועד האי גופא נשמתא. נשמתא דאמרן דא תפארת ישראל דהאי אורייתא ממש. ונשמתא לנשמתא דא איהו עתיקא קדישא. וכלא אחיד דא ברא. ווי לאינון חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהי אלא ספורא בעלמא. ואינון מסתכלי בלבושא דא ולא יתיר. זכאין אינון לדיקא דמסתכלי באורייתא כדקא יאות : (ג-קני)

דברי התורה ענינים עציונים הם וכודות עליוניה. בו וראה עולם העליון ועולם התחתון במשקל אחד נשקלים. ישראל למטה מלאכים העליונים למעלה. מלאכים העליונים כתוב בהם עושה מלאכיו רוחות. ובשעה שיורדים למטה מתלבשים בלבוש של עולם הזה. ואם אינם מתלבשים בלבוש כדמיון עולם הזה אין יכולים לעמוד בעולם הזה. ואין העולם סובל אותם. ואם במלאכים כך. התורה שבראה אותם ובראה כל העולמות ומתיימים בשבילה. על אחת כמה וכמה שכיון שירדה לזה העולם לולי שנתלבשה באלו הלבושים של זה העולם לא היה העולם יכול לסבלה. וע"כ אלו סיפורי התורה לבושי התורה הם. מי שחושב שאלה הלבושים הם התורה ממש ואינם ענין אחר תיפח רוחו. ולא יהיה לו חלק בעולם הבא. ובשביל זה אמר דוד גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. מה שתחת הלבוש של התורה. בוא וראה כי הלבוש הוא דבר הנראה לכל. ואותן השוטים כשרואים לאדם בלבוש הנראה להם יפה אין מסתכלים יותר. וחושבים שזה הלבוש הוא גוף האדם. אבל חשיבות הגוף היא הנשמה. כדמיון זה התורה יש לה גוף. והם מצות התורה שנקראים גופי התורה. זה הגוף נתלבש בלבושים שהם סיפורים של עולם הזה. השוטים שבעולם אין מסתכלים אלא בזה הלבוש שהוא סיפורי התורה. ואין יודעים יותר ואין מסתכלים במה שהוא תחת אותו הלבוש. החכמים עבדי מלך העליון אותן שעמדו בהר סיני. אין מסתכלים אלא בהנשמה שהיא עיקר הכל והיא התורה ממש. ולעתיד לבוא עתידים להסתכל בהנשמה של נשמת התורה. בוא וראה שכך הוא למעלה יש לבוש וגוף ונשמה ונשמה לנשמה. זה השמים וצבאם אלו הם הלבוש. וכנס"ת ישראל זה הגוף שמקבל להנשמה שהוא תפארת ישראל. וע"כ היא בבחינת גוף להנשמה. והנשמה שאמרנו זה תפארת ישראל שהוא התורה ממש. ונשמה לנשמה זה הוא הקדמון הקדוש. והכל נאחו זה בזה. אוי לאותן הרעצים שאומרים שהתורה אינה אלא סיפורי העולם. והם מסתכלים רק בלבוש הזה ולא יותר. זכאים הם הצדיקים שמסתכלים בהתורה כראוי. (ג-קני)

דאצות לילס אקוס להודות לך על משפטי דקך. אמר רבי יוסי אלון זכאי פשוט כד אינון מתערין בפלגות ליליא למקרי באורייתא. ולמשמע תושבתי דאורייתא. כדון קבי"ה וכל אינון לדיקא דבגו גתתא דעדן כלהו לייחין לקיבוין. וחושא דחסד דאמשך עליהו צימחא. דכתיב (תהלים מג) יומם ילוס ה' חסדו ובלילס שירה עמי. ועד תושבתי דסלקין בליליא קמיס דקב"ה דא איהו תושבתי עליהו. תא חוי דוד מלכא סוס קס בפלגות ליליא. דאי תימח דסוס יתיב או שכיב בערסיס וסוס אמר שירין ותושבתי. לא אלא כמה דכתיב חלות לילס אקוס להודות לך. אקוס ודאי בעמידה לאתשקא בשירין ותושבתי דאורייתא. ובגיכ דוד מלכא חי לעלמין. ואפילו ציומי דמלכא משיחא איהו מלכא. דהא תנן מלכא משיחא חי מן חייא סוס דוד שמיא. ואי מן מתייא סוס דוד שמיא. ואיהו סוס אתער בלפרא 3 15

דאצות לילס אקוס להודות לך על משפטי צדקך. אמר רבי יוסי אלון זכאי פשוט כד אינון מתערין בפלגות ליליא למקרי באורייתא. ולמשמע תושבתי דאורייתא. כדון קבי"ה וכל אינון לדיקא דבגו גתתא דעדן כלהו לייחין לקיבוין. וחושא דחסד דאמשך עליהו צימחא. דכתיב (תהלים מג) יומם ילוס ה' חסדו ובלילס שירה עמי. ועד תושבתי דסלקין בליליא קמיס דקב"ה דא איהו תושבתי עליהו. תא חוי דוד מלכא סוס קס בפלגות ליליא. דאי תימח דסוס יתיב או שכיב בערסיס וסוס אמר שירין ותושבתי. לא אלא כמה דכתיב חלות לילס אקוס להודות לך. אקוס ודאי בעמידה לאתשקא בשירין ותושבתי של התורה. ולפיכך דוד מלכא חי לעולם. ואפילו בימי מלך המשיח הוא מלך. שהרי למדנו מלך המשיח אה מן החיים הוא דוד שמו. ואם מן המתים הוא דוד שמו. והוא היה נתעורר בשנה

בשחר טרם שבא [אור השחר]. שכתוב (שם נז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: (א-טז)

בלפרא עד לא ייתי (הוהר לפרא). דכתיב (שם נז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: (א-טז)

טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. פתח רבי אלעזר ואמר (ישעי' נא) ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתוך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. למדנו כל מי שמתגע בדברי תורה ושפתותיו מרחשות תורה. הקב"ה מחפה עליו והשכינה תפרוס עליו כנפיה. זש"כ ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתוך. ולא עוד אלא שהוא מקיים העולם. והקב"ה משמח עמו כאילו ביום הזה נטע שמים ויסוד הארץ. זש"כ לנטוע שמים וליסוד ארץ. ולאמר לציון עמי אתה מכאן למדנו שישרא"ל נקראים בשם של ציון. שכתוב ולאמר לציון עמי אתה. ויש לראות שכנס"ת ישרא"ל נקראת בשם של ציון. שכתוב (שם א) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. ובוא וראה מה בין אותן המתיגעים בתורה לנביאי האמת. אלו המתיגעים בתורה חשובים מהנביאים בכל זמן. מה הטעם. לפי שלומדי התורה עומדים במדרגה עליונה יותר מנביאים. אלו המתיגעים בתורה עומדים למעלה בהמקום שנקרא תורה (ג) שהוא היסוד של כל האמונה. והנביאים עומדים למטה בהמקום שנקרא נצח והוד. וע"כ אלו המתיגעים בתורה חשובים מהנביאים ועליונים מהם יותר. שאלה עומדים למעלה ואלו עומדים למטה. ואתן שאומרים דברים ברוח הקודש עומדים למטה מכלם. וע"כ זכאים הם המתיגעים בתורה שהם במדרגה עליונה יותר על כלם. מי שעמלו בתורה אינו צריך לא לקרבנות ולא לעולות. שהרי התורה טובה מהכל והיא הקשר של כל האמונה. וע"כ כתוב (ישעי' ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. וכתוב שלום רב לאוהבי תורתך ואין כמו מכושר. (ג-לה). ובוא וראה כל אותן המתיגעים בתורה נדבקים בו בהקב"ה ונתעטרים בכתר התורה. ונאבהים למעלה ולמטה. והקב"ה מושיט להם ימינו. כל שכן אותן המתיגעים בתורה גם בליה. זה נתבאר שהם משתתפים עם השכינה ומחוברים יחד. וכאשר בא הבקר מעטרם הקב"ה בחוט אחד של חסד שהיו ניכרים בין העליונים והתחתונים. וכל אותן ככבי בקר בשעה שכנסת ישראל וכל אותן העמלים בתורה באים להיראות לפני המלך. כלם מזמרים יחד. זש"כ (איוב לח) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. מה ויריעו. כמש"כ (ישעי' נד) רועה התרועעה הארץ. שאותן הדינים בטלים ונשברו כלם מלפני הבקר כאשר נתעורר הבקר בעולם (ז) כמש"כ וישכם אברהם בבקר. וע"כ ויריעו כל בני אלהים: (ג-לז)

טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. פתח רבי אלעזר ואמר (ישעי' נא) ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתוך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. תנינן כל ב"נ דאשתדל במלי דאורייתא ושפוטתיה מרחשן אורייתא. קב"ה חפי עליה ושכינתא פרשא עליה גרפסא. ה"ה"ד ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתוך. ולא עוד אלא הוה מקיים עולמא. וקב"ה חדי עמיא כאילו האי יומא נטע שמיא ושכלל ארעא. ה"ה"ד לנטוע שמים וליסוד ארץ. ולאמר לציון עמי אתה מכאן לוליסאל דישראל אקרין בשמא דליון. דכתיב ולאמר לציון עמי אתה. וחמינא דכנס"ת ישרא"ל אקרי בשמא דליון. דכתיב (שם א) ליון במשפט תפדה ושביה בצדקה. ותא חזי מאי בין אינון דמשתדלי באורייתא לנביאי מסימיני. אינון דמשתדלי באורייתא עדיפי מנביאי בכל זמנא. מאי טעמא. דאינון קיימי בצדקא עלאה יתיר מנביאי. אינון דמשתדלי באורייתא קיימי לעילא באתרא דאקרי תורה (ט) דהוה קיומא דכל מהימנותא. וכביאי קיימי לתתא באתר דאקרי כלל והוד. וע"ד אינון דמשתדלי באורייתא עדיפי מנביאי ועלאין מנהון יתיר. דלנין קיימין לעילא ואלין קיימין לתתא ואינון דאמרין מלין ברוח הקודש קיימין לתתא מכלהו. וע"ד זכאין אינון דמשתדלי באורייתא דאינון בצדקא עלאה יתיר על כלל. מאן דלעי באורייתא לא אלעדיך לא לקרבנין ולא לעלוין. דהא אורייתא עדיף מכלל וקסורא דמהימנותא דכלל. וע"ד כתיב (ישעי' ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. וכתיב שלום רב לאוהבי תורתך ואין כמו מכושר. (ג-לה). ותא חזי ליון דמשתדלי באורייתא יודבקיין ביה בקב"ה ומהעטרי בעטרי דאורייתא. ואתרחימו לעילא ותתא. וקב"ה אושיט לון ימיניה. כל שכן אינון דמשתדלי באורייתא נמי בליליא. והא לוקמוס דאינון משתתפי בשכינתא ואתחברו כחדא. וכד אתי לפרא קב"ה מעטר להו בחד חוטא דחסד לאשתמודעא בין עלאין ותתאין. וכל אינון ככבי לפרא בשעתא דכנסת ישראל וכל אינון דלעלאן באורייתא אתאן לאתחואס קמי מלכא. כלהו מזמרי כחדא. ה"ה"ד (איוב לח) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. מהו ויריעו. כד"א (ישעי' נד) רועה התרועעה הארץ. דאינון דיון משתדלו ואתברו כלהו מקמי בקר כד אתער בקר בעלמא (ג) כד"א וישכם אברהם בבקר. וע"ד ויריעו כל בני אלהים: (ג-לז)

ידיך עשוי ויכוונני וגו'. אמר רבי שמעון כתוב (יחזקאל א) וידי אדם מתחת כנפיהם. הרי ביארנו שכל ירי אדם היינו שרפים ואופנים וחיות הקודש. נלם עם כנפים וידיים תחת כנפיהם לקבל התפלות ולקבל בעלי תשובה. ידי אדם היינו מקומות ובתים לקבל

ידיך עשוי ויכוונני וגו'. אמר רבי שמעון כתוב (יחזקאל א) וידי אדם מתחת כנפיהם. כלהו ירי אדם הא לוקימנא דליון שרפים ואופנים וחיות הקודש. כלהו בנדפין וידין תחות גדפייהו לקבלא ללותין ולקבלא מארי דתויבתא. ידי אדם אינון אתרין ודוכתין לקבלא

ויו הוהר

(ג) היינו ספירת התפלות: (ז) פי' שבבקר נתעורר חטא החסד שהיא מדתו של אברהם אבינו: 4 15

לקבל התפלות ובקשות של האנשים. לפתוח פתחים לקבל אותן. לייחד ולקשר קשרים ולעשות רצונם. ואלי המקומות והבתים שנקראים ידי אדם העומדים לעזור לאנשים אלה הם שמות הקדושים השולטים בכל מדרגה ומדרגה (ד) ועל ידיהם נכנסין התפלות והבקשות של האנשים בכל השערים העליונים. ובכה זה שולטים התחתונים למעלה. וזהו הסוד ידך עשוי ויכוני. אלו הם שמות הקדושים: (ג-ד טו:)

יראיך יראוני וישמחו וגו'. אמר רבי אלעזר עינו שר דוד היתה מרוקמת מכל מיני גווניו. לא היתה עין יפה בעולם לראות כעינו של דוד. כל גווניו שבעולם התנוצצו בה. והכל הראה אהבה למי שהיה ירא הטא. שכתוב יראיך יראוני וישמחו. שמחו כאשר ראו אותי. וכל אותן הרשעים פחדו ממנו. כי בכל מקום שהיה דוד מסתכל ביצן רעה מיני צרעת היו נמשכים עליו: (ג-ד טו:)

לירי תורתך ששועי או אבדתי בעניי. אמר רבי שמעון זכאים הם ישראל מכל העמים. שהקב"ה נתן להם תורה הקדושה. והנחיל להם נשמות קדושות ממקום קדוש שבביל שיעשו מצותיו ולהשתעשע בתורה. שכל מי שמתעשע בתורה אינו מתירא מכל. שכתוב לולי תורתך ששועי או אבדתי בעניי. מה המה ששועי. התורה. שהתורה ששועים נקראת. שכתוב (משלי ח) ואהיה ששועים יום יום. וזהו שלמדנו שהקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן העדן. מהו להשתעשע. היינו לשמוח בהם. שלמדנו זכאים הם הצדיקים שכתוב בהם (ישעי' נח) או תתענג על ה'. שבביל להתענג משפע ההוא של הנחל. כמש"כ והשביע בצחצחות נפשך. כביכול הקב"ה משתעשע בהם משפע ההוא של הנחל שמתענגים בו הצדיקים. ובשביל זה בא להשתעשע עם הצדיקים. וכל מי שמתענג בתורה זוכה להשתעשע עם הצדיקים משפע ההוא של הנחל: (ג-ד טו:)

לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חיתני. אמר רבי אלעזר בוא וראה מצות התורה עליונות הן למעלה. אם בא אדם ועשה מצוה אחת. מצוה זו עומדת לפני הקב"ה ומתעטרת לפניו. ואומרת לפניו עשה אותי וכן פלוני אני. לפי שהוא מעורר עשה כו' למעלה. כדמיון שהוא מעורר עשיית המצוה למטה כמו כן נתעורר למעלה. ועושה בזה שלום למעלה ולמטה. כמש"כ (ישעי' יז) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי. יעשה שלום לי למעלה. שלום יעשה לי למטה. אשרי הלקי של אדם זה שעושה מצות התורה: (ג-ד טו:)

מך אהבתי תורתך כל היום היא שיתני. רבי יהודה פתח ואמר מה אהבתי תורתך וגו'. וכתוב חצות לילה אקום להודות לך וגו'. בוא וראה הלא דוד היה מלך ישראל והיה צריך לשפוט העם ולהנהיג לישראל כרעה עדרו ינהל שלא יסורו מן דרך האמת. וזרי בלילה

לקבל ללוותו ובעותו דבני נשא. לאפתח פתחין לקבל לון. ליחד ולקשר קשרין ולמעבד רעותו. ולחן אתרין ודוכתין דאקרין ידי ארס דקיימי לבני נשא לחין איטון שמחן קדישין דשלישין בכל דרגא ודרגא (ד) ובחון עליון בני נשא בללותו ובעותו בכל תרעין עליון. וזרע שלשין תתאין לעילא. וזרע דא ידך עשוי ויכוני. לחין איטון שמחן קדישין: (ג-ד טו:)

יראיך יראוני וישמחו וגו'. אמר רבי אלעזר עינא דדוד הוא מרקמא מכל זיני גווניו. לא הוא עינא שפירא בעלמא למחוי כעינא דדוד. כל גווניו דעלמא מכללן ביה. וכלא ברחמיו למחן דחיל חסאה. דכתיב יראיך יראוני וישמחו. חדאן כד מחאן לי. וכל אינון חייבין דחילן מקמיה. דבכל אתר דהוה מסתכל דוד בעינא בישא זיני לרעת אתמחל עליה: (ג-ד טו:)

לירי תורתך ששועי או אבדתי בעניי. אמר רבי שמעון זכאין אינון ישראל מכל עמין. דקב"ה יבז לון אורייתא קדישא. ואורית לון נשמתין קדישין מאתר קדישא בגין למעבד פקדוי ולאשתעשע באורייתא. דכל מחן דאשתעשע באורייתא לא דחיל מכלא. דכתיב לולי תורתך ששועי או אבדתי בעניי. מחן אינון ששועי. אורייתא. דאורייתא ששועים אקרי. דכתיב (משלי ח) ואהיה ששועים יום יום. ודא הוא דתנין קב"ה אתי לאשתעשע עם לדיקא בנחלא דעדן. מהו לאשתעשע. בגין למחדי ביה. דתנין זכאין אינון לדיקא דכתיב ביה (ישעי' נח) או תתענג על ה'. בגין לאשתעשע מההוא שקוי דנחלא. כד"א והשביע בנחלאות נפשה. כביכול קב"ה משתעשע ביה מההוא שקוי דנחלא דמתענגי ביה לדיקא. וע"ד אתי לאשתעשע עם לדיקא. וכל מחן דאשתעשע באורייתא זכי לאשתעשע עם לדיקא מההוא שקוי דנחלא: (ג-ד טו:)

לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חיתני. אמר רבי אלעזר תא חוי פקודי אורייתא עליון אינון לעילא. אתי בני ועבד פקודא חדא. האי פקודא קיימא קמי פב"ה ומתעטרת קמיה. ואמר פלגיא עבד לי ומן פלגיא אכל. בגין דאיהו אתער ליה לעילא. כגונא דאיהו אתער ליה לתתא הכי נמי אתער לעילא. ועבד שלמא לעילא ותתא. כד"א (ישעי' יז) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי. יעשה שלום לי לעילא. שלום יעשה לי לתתא. זכאה חולקיה דהאי בני דעבד פקודי אורייתא: (ג-ד טו:)

מך אהבתי תורתך כל היום היא שיתני. רבי יהודה פתח ואמר מה אהבתי תורתך וגו'. וכתיב חלוא לילה אקום להודות לך וגו'. תא חוי דוד אינו מלכא דישראל ואלטריך למידן עמא לדברא לון לישראל בעינא דמדבר עליה ללא יסעון מארשא דקסוט. הא בלילה

בלילה כתוב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי דוקך. והוא היה עוסק בתורה ובתשבחות של הקב"ה עד שהאיר הבקר. והוא היה מעורר השחר כמו שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. וכאשר בא היום אמר מקרא זה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיהתי. איך יכול להיות כל היום היא שיהתי. אלא מכאן למדנו שכל מי שמתגיע בתורה להשלים הדין על אמתתו. הרי זה כאילו קיים כל התורה. לפיכך כל היום היא שיהתי. בוא וראה ביום התיגע בתורה להשלים משפטי אמת. ובלילה היה עוסק בשירות ותשבחות עד שהאיר היום. מה הטעם שכל היום עסק בהשלמת משפטים. בשביל להכיל השמאל בהימין (ה) ובלילה בשביל להכיל מדרגת הלילה במדת היום: (ב-ג-ו.)

ענת לעשות לה' הפרו תורתך. רבי יהודה פתח ואמר. עת לעשות לה'. מהו (י) אלא זה נתבאר. אבל ע"ת זו כנס"ת ישראל שנקראת ע"ת. כמש"כ (ויקרא טו) ואל יבא בכל עת אל הקדש. מהו ואל יבא בכל עת. כמש"כ (שמי ז) לשמרך מאשה זרה. וזה הסוד של ויקריבו לפני ה' אש זרה. מה הטעם שנקראת ע"ת. לפי שיש לה עת וזמן לכל (י) לקרב לקבל הארת השפע ולהתחבר כראוי. כמש"כ ואני תפלתי לך ה' עת רצון (ח) לעשות לה'. כמו שכתוב (שמואל ב' ח) ויעש דוד שם (ט) שכל מי שמתגיע בתורה הרי זה כאילו עשה ותיקן לע"ת ההיא לחבר אותה עם הקב"ה. וכך כך למה (י) לפי שהפרו תורתך. שאילו לא הפרו תורתך לא היה במציאות שיפרד הקב"ה מישראל לעולם: (א-קטו:)

פתח רבי חייה ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. מקרא זה נדרש ונתבאר בין החברים. אבל עת לעשות לה'. בכל זמן שהתורה מתקיימת בעולם והאנשים מתגועים בה. כביכול הקב"ה שמח במעשי דיו ומשמח בכל העולמות. ושמים וארץ מתקיימים בקיומם. ולא עוד אלא שהקב"ה מאסף כל הפמליא שלו ואומר להם. ראו עם הקדוש שיש לי בארץ. שהתורה נתעטרה בשבילם. ראו מעשי ידי. שאתם אמרתם מה אנוש כי תזכרנו. והם כאשר רואים שמחת רבונם עם עמו מיד פותחים ואומרים ומי כעמך ישראל גוי אחד ברך. ובזמן שישראל מתבטלים מן התורה כביכול תשש כחו. שנאמר צור ילדך תשי. ובכן כתוב (יהי ב' יח) וכל צבא השמים עומדים עלינו וע"כ כתוב עת לעשות (ח). אלו הצדיקים שנשארים יש להם לשנס מתניהם ולעשות מעשים טובים. בשביל שהקב"ה יתגבר לשמוח עם הצדיקים ועם המחנות והחילות שלו. מה הטעם עת לעשות. לבי

בלילה כתוב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי דוקך. ואילו אתעסק באורייתא ובתוספתא דקב"ה עד דאתי לפרא. ואילו אתער לפרא כמה דכתיב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. וכד אתי יומא אמר האי קרא מה אהבתי תורתך כל היום היא שיהתי. מהו כל היום היא שיהתי. אלא מכאן אוליפנא דכל זמאן דישתדל באורייתא לאשלמא דינא על בורייה. כאילו קיים אורייתא כלא. בג"כ כל היום היא שיהתי. תא חזי ביזמא אשתדל באורייתא לאשלמא דינא. ובליליא אשתדל בסיוון ותוספתא עד דאתי יומא. מאי טעמא כל יומא אתעסק לאשלמא דינא. בגין לאכללא שמאלא בימינא (ה) ובליליא בגין לאכללא דרנא דליליא ביממא: (ב-ג-ו.)

עת לעשות לה' הפרו תורתך. רבי יהודה פתח ואמר. עת לעשות לה'. מהו (י) אלא הא אוקמוס. אבל ע"ת דא כנס"ת ישראל דאתקרי ע"ת. כד"א (ויקרא טו) ואל יבא בכל עת אל הקדש. מהו ואל יבא בכל עת. כד"א (שמי ז) לשמרך מאשה זרה. ודא הוא ויקריבו לפני ה' אש זרה וגו'. מאי טעמא ע"ת. בגין דלית ליה עת וזמן לכלא (י) לקרב לאתגהרא ולאתחברא כדקא יאות. כד"א ואני תפלתי לך ה' עת רצון (ח) לעשות לה'. כמח דכתיב (שמואל ב' ח) ויעש דוד שם (ט) דכל זמאן דאשתדל באורייתא כאילו עביד ותיקן ההיא ע"ת לחברא לה בקב"ה. וכל כך למה (י) בגין דהפרו תורתך. דלילו לא הפרו תורתך לא אשתכח פרוסא דקב"ה מישראל לעלמין: (א-קטו:)

פתח רבי חייה ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. האי קרא אתמר ואוקמוס חבריא. אבל עת לעשות לה'. בכל זמאן דאורייתא מתקיימת בעלמא ובני כשא משתלן בה. כביכול קב"ה חדי בעובדי דיו וחדי בעלמין כלהו. ושמיא וארעא קיימי בקיומיהו. ולא עוד אלא דקב"ה כגס כל פמליא דלויא ואמר לון. חמו עמא קדישא דלית לי בארעא. דאורייתא מתעשרא בגיטיוסון. חמו עובדי ידי. דאתון אזורתון מה אנוש כי תזכרנו. ואינון כד חמאן חדוה דמאריסון בעמיה מיד פתחי ואמרי ומי כעמך ישראל גוי אחד ברך. ובעטתא דישראל מתבטלי מן התורה כביכול תשש חיליה. דכתיב לור ילדך תשי. וכדון כתיב (ד"ב ב' יח) וכל צבא השמים עומדים עלינו וע"כ כתיב עת לעשות לה'. אינון דיקרא דאשתארן אית לון לחברא חליון ולמעבד עובדין דכשראן. בגין דקב"ה יתתקן ביהו בלדיקווא ואוכלסין דילויא. מאי טעמא.

בגין

ויו הוהר

(ה) משפט של דין היינו כתיבת שמאל. והיום הוא בחי' זמין. ולילה היינו כתיבת דין. שירה וזכרה בשפתה היינו בחי' חכד ורחמים. וע"י ההכללות הואת נעשה המתקת הדין: (י) פי' שהיא אין מוכן סה לעשות: (ז) פי' שכל הסודות נכלדין בכלכות שנקראת ע"ת. חכד דין ורחמים. והיא מתלכת השפע בפרטיות לכל אחד ואחד בברית העצום לפי העת והזמן והרשעה: (ח) כאשור המ"כות כהוונות עם התפארת לקב"ה השפע נקראת עת רצון: (ט) שמשמעות ויעש הוא ענין חיקוק. כמו את בן הבקר אשר עשה: (י) עתה מפורש ענין הכתוב. כל כך למה. פי' למה נצרכה הע"ת לעשות אותה לחקנה בעבודה זרוא תחברותה עם התפארת. ואומר שהוא משום דהפרו תורתך ונרפו התפירות:

לפי שהפרו תורתך ואין בני העולם מתיגעים בה כראוי :

פתח טייצא ההוא ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. עת לעשות. יש לעשות או נעשה היה צריך לומר. מהו עת לעשות. אלא עת לעשות לה' יש עת ויש עת. (קמ"ח ג) עת לאהב ועת לשנא. יש ב"מ למעלה. שעת' ההיא סוד האמונה הוא. וזאת נקראת עת רצון. וזה הוא מה שחייב האדם לאהב לה' תמיד. כמש"כ ואהבת את ה"א בכל לבבך וגו'. וע"ז כתוב עת לאהב. זו היא ע"ת שחייב האדם לאהב. ויש ע"ת אחר שהוא סוד אלהים אחרים. וחייב האדם לשנא לו ולא יומשך לבו אחרים. וע"כ כתוב עת לשנא ולפיכך כתוב (ויקרא טו) דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש. ובזמן שישראל עוסקים בתורה ובמצות התורה ע"ת ההיא סוד האמונה הקדושה מתקנת בתיקונים שלה ומתקשטת בשלימות כראוי. ובזמן שישראל מתבטלים מהתורה כביכול ע"ת ההיא אינה בתיקונים שלה ואינה נמצאת בשלימות ולא בהארה. ואז עת לעשות לה'. מהו לעשות (י"א) כמש"כ אשר ברא אלהים לעשות. שנשאר גופות השדים כיון שנתקדש היום ולא נעשו. ונשאר לעשות. רוחות בלא גופות. אף כאן עת לעשות. שנשארת ע"ת ההיא בלב תיקון ובלתי שלימות. מה הטעם. לפי שהפרו תורתך. לפי שהתבטלו ישראל למטה מדברי התורה. כי ע"ת ההיא כך הוא קיומה. או שנתעלית או שירדת בשביל ישראל: (ב-קמ"ח ג)

צעיר אנכי ונבזה פקודיך לא שכחתי. פתח רבי אלעזר ואמר צעיר אנכי ונבזה. דוד המלך לפעמים היה מבזה עצמו. שכתוב (תהלים י"ח) ועושה חסד למשיחו לדוד ולורעו עד עולם. וכתוב (שמואל ב' כג) נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על משיח אלהי יעקב. ולפעמים עשה עצמו כעני שכתוב (תהלים טו) כי עני ואביון אני. וכתוב צעיר אנכי ונבזה. גם אמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. אלא בזמן שהיה עולה במדרגה של שלימות. ונתעלה בדין של אמת והיה מושל על אויביו היה משבח עצמו. ובזמן שראה עצמו בצרה ואויביו היו מצערים לו. אז השפיל עצמו והיה קורא לעצמו עני קטון מהכל. מה הטעם. לפי שהרי לפעמים היה מושל ולפעמים היה בצרה של אויביו. ואעפ"כ הוא היה מושל עליהם תמיד ולא יכלו לו. ודוד המלך תמיד היה משפיל עצמו לפני הקב"ה. שנל מי שמשפיל עצמו לפני הקב"ה הוא מגביהו על הכל. ולפיכך בחר בו הקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה. שכתוב (ישעי' יז) וגותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. בעולם הבא. שכתוב (ישעי' ג) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ולא טובו באחרית הימים. דוד הוא היה מלך בעולם הזה. ודוד היה מלך לעתיד לבוא. וע"ז אמר אבן מאסו הבונים היתה

בגין דהפרו תורתך ולא משתלי בה בני עלמא כדקא יאות :

פתח הווא טייצא ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. עת לעשות. יש לעשות או נעשה מבני ליה. מהו עת לעשות. אלא עת לעשות לה'. אית עת ואית עת. (קמ"ח ג) עת לאהב ועת לשנא. ע"ת איהו לעילא. דהווא ע"ת רוא דמסימנא איהו. ודא אקרי עת רצון. והאי איהו דאחייב ב"כ למרחס לה' תדיר. כד"א ואהבת את ה"א בכל לבבך וגו'. וע"ז כתוב עת לאהב. דא איהו ע"ת דאחייב ב"כ לאהב. ואית ע"ת אחרא דאיהו רוא דאלהים אחרים. ואחייב ב"כ לשנא ליה ולא יתמשך לביה אחרים. וע"ז כתוב עת לשנא. ובג"כ כתוב (ויקרא טו) דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש. ובזמנא דישראל משתלי בזורייתא ובפקודי זוריותא הווא ע"ת רוא דמסימנא קדישא מתקנא בתקוהא ומתקשטא בשלימותא כדקא יאות. ובזמנא דישראל מתבטלי זוריותא כביכול הווא ע"ת לאו איהו בתקוהא ולא אשתכחת בשלימו ולא בנהורא. וכדון עת לעשות לה'. מהו לעשות (י"א) כד"א אשר ברא אלהים לעשות. דאשתארו גופי דעירי דאתקדש יומא ולא אשתעבדו. ואשתארו לעשות. רוחין בלא גופי. אוף הכא עת לעשות. דאשתארו הווא ע"ת בלא תקוהא ובלא שלימו. מאי קעמא. משום דהפרו תורתך. בגין דאשתעלו ישראל לתתא מפתגמי זוריותא. בגין דהווא ע"ת הכי קיימא. או סלקא או נחתא בנימיון דישראל: (ב-קמ"ח ג)

צעיר אנכי ונבזה פקודיך לא שכחתי. פתח רבי אלעזר ואמר צעיר אנכי ונבזה. דוד מלכא לזמנין איהו קא משבח גרמיה. דכתיב (תהלים י"ח) ועושה חסד למשיחו לדוד ולורעו עד עולם. וכתוב (שמואל ב' כג) נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על משיח אלהי יעקב. ולזמנין עבד גרמיה מסכנא דכתיב (תהלים טו) כי עני ואביון אני. וכתוב צעיר אנכי ונבזה. ואיהו אמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. אלא בזמנא דהוה סליק בדרגא דשלמא. ואשתלק בדינא דקשט והוה שליט על שנאיו הוה קא משבח גרמיה. ובזמנא דחמא גרמיה בעקו ושנאיו קא דחקין ליה. כדון מאיך גרמיה והוה קרי גרמיה מסכנא ועירא מכלא. מאי קעמא. בגין דהא לזמנין הוה שליט ולזמנין הוה בעאקו דשנאיו. ועכ"ז איהו שליט עליהו תדיר ולא יכלו ליה. ודוד מלכא תדיר איהו הוה שפיל גרמיה לגבי קב"ה. דכל מאן דמאיך גרמיה קמי קב"ה איהו זקיף ליה על כלא. ובג"כ אחרעי ביה קב"ה בהאי עלמא ובעלמא דאתי. בעלמא דין. דכתיב (ישעי' יז) וגותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. בעלמא דאתי. דכתיב (ישעי' ג) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ולא טובו באחרית הימים. דוד איהו הוה מלכא בהאי עלמא. ודוד יחא מלכא לזמנא דאתי. וע"ז אמר אבן מאסו הבונים היתה

זיו הזהר

(יא) ביאור דבריו כמעט היינו הך דברי רבי יהודה דלעיל :

היתה לראש פנה. בוא וראה בשעה שהשמש מחזיר פניו ואינו מאיר להלבנה עובר האור מן הלבנה ואינה מאירה. אז היא בעניות בכל הצדדים ונחשבת ואין לה אור כלל. וכאשר פני השמש חוזר לעומתה ומאיר לה. אז נואר פניה ומתקשטת לעומתה. כנקבה שמתקשטת לעומת הזכר. ואז היא מושלת בממשלה בעולם. וע"כ היה דוד מצטר עצמו כדמיון זה ממש. לפעמים הוא כעני ולפעמים הוא כעשיר בעשירות של הכל. ולפיכך היה אומר צעיר אנכי ונבוה. ואעפ"כ פקודיך לא שכחתי. ומה אם דוד המלך כך היה משפיל עצמו. כל שכן איש אחר שיש לו להשפיל עצמו בכל. להיותו כלי שהקב"ה יבחר בו. והרי ביארנו מה שכתוב (ישעי' נ) ואת דכא ושפל רוח: (ב-דלב):

היתה לראש פנה. בוא וראה בשעה שהשמש מחזיר פניו ואינו מאיר להלבנה עובר האור מן הלבנה ואינה מאירה. אז היא בעניות בכל הצדדים ונחשבת ואין לה אור כלל. וכאשר פני השמש חוזר לעומתה ומאיר לה. אז נואר פניה ומתקשטת לעומתה. כנקבה שמתקשטת לעומת הזכר. ואז היא מושלת בממשלה בעולם. וע"כ היה דוד מצטר עצמו כדמיון זה ממש. לפעמים הוא כעני ולפעמים הוא כעשיר בעשירות של הכל. ולפיכך היה אומר צעיר אנכי ונבוה. ואעפ"כ פקודיך לא שכחתי. ומה אם דוד המלך כך היה משפיל עצמו. כל שכן איש אחר שיש לו להשפיל עצמו בכל. להיותו כלי שהקב"ה יבחר בו. והרי ביארנו מה שכתוב (ישעי' נ) ואת דכא ושפל רוח: (ב-דלב):

צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת. למדנו שלשה הם שנשתלקו מן העולם בשעת תפלת מנחה של שבת שאז עת רצון נמצאת. אחד משה נביא הנאמן העליון. ואחד יוסף הצדיק. ואחד דוד המלך. לפיכך אנו אומרים ג' פסוקים של צדוק הדין במנחה של שבת. אחד הוא של יוסף הצדיק לראשונה. וזהו צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'. זה יוסף שהוא בלבדו כהררי אל ככל הרים העליונים (יג) ואחד משה נביא הנאמן. וזהו שכתוב וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות וגו'. לפי שהוא נושא לכל הצדדים ימין ושמאל (יד) ואחד הוא דוד המלך. וזהו שכתוב צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת. לעולם זה דוד המלך (יד): (ב-קטו):

צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת. למדנו שלשה הם שנשתלקו מן העולם בשעת תפלת מנחה של שבת שאז עת רצון נמצאת. אחד משה נביא הנאמן העליון. ואחד יוסף הצדיק. ואחד דוד המלך. לפיכך אנו אומרים ג' פסוקים של צדוק הדין במנחה של שבת. אחד הוא של יוסף הצדיק לראשונה. וזהו צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'. זה יוסף שהוא בלבדו כהררי אל ככל הרים העליונים (יג) ואחד משה נביא הנאמן. וזהו שכתוב וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות וגו'. לפי שהוא נושא לכל הצדדים ימין ושמאל (יד) ואחד הוא דוד המלך. וזהו שכתוב צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת. לעולם זה דוד המלך (יד): (ב-קטו):

שלוש רב לאהבי תורתך ואין כמו משול. אמר רבי יצחק בוא וראה שאין העולם עומד אלא על שלום. כאשר ברא הקב"ה את העולם לא היה יכול להתקיים עד שבא ושכן עליהם שלום. ומה הוא. זה השבת שהוא שלום של העליונים והתחתונים. ואז נתקיים העולם. ומי שחולק עליו יאבד מן העולם. מחלוקת זה שחולק על השלום. ומי שחולק על השלום חולק על השם הקדוש. לפי שהשם הקדוש נקרא שלום. רבי יוסי אמר כתוב שלום רב לאהבי תורתך וגו'. התורה היא שלום. שכתוב (משלי ג) וכל נתיבותיה שלום: (ג-קטו):

שלוש רב לאהבי תורתך ואין כמו משול. אמר רבי יצחק בוא וראה שאין העולם עומד אלא על שלום. כאשר ברא הקב"ה את העולם לא היה יכול להתקיים עד שבא ושכן עליהם שלום. ומה הוא. זה השבת שהוא שלום של העליונים והתחתונים. ואז נתקיים העולם. ומי שחולק עליו יאבד מן העולם. מחלוקת זה שחולק על השלום. ומי שחולק על השלום חולק על השם הקדוש. לפי שהשם הקדוש נקרא שלום. רבי יוסי אמר כתוב שלום רב לאהבי תורתך וגו'. התורה היא שלום. שכתוב (משלי ג) וכל נתיבותיה שלום: (ג-קטו):

קב

קב

שיר המעלות אל ה' בלדתם לי קראתי ויענני. אמר רבי אבא כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקב"ה. והכל בשביל לפעול תיקון למדרגתו ולעשות לו שם. כמש"כ (שמואל ב' ה) ויעש דוד שם. ושירה זו אמר כאשר ראה עבודת יעקב [שעמל אצל אביו שיברכן]. רבי אלעזר אמר יעקב אמר שירה זו

שיר המעלות אל ה' בלדתם לי קראתי ויענני. אמר רבי אבא כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקב"ה. והכל בשביל לפעול תיקון למדרגתו ולעשות לו שם. כמש"כ (שמואל ב' ה) ויעש דוד שם. ושירה זו אמר כאשר ראה עבודת יעקב [שעמל אצל אביו שיברכן]. רבי אלעזר אמר יעקב אמר שירה זו

זיו הוהר

(יג) כי כל הרים העליונים שהן הכפירות העליונות משפיעות בכפירות יסוד צדיק והוא מקבל מכלן השפע העליון והמטיבות: (יד) כי משה שרשו הוא התאמרת שהוא הכו"ף של היסוד והעצמא של חסד ושל נבונה: (יז) כי דוד סוף ישראל חי וקים:

וז בשעה שאמר לו אביו גשה נא ואמשך בני האחת
 זה בני עשו אם לא. שאו היה יעקב בצרה גדולה
 שנתיירא פן יכירו אביו. מה כתוב. ולא הכירו כי היו
 ידיו כידי עשו אחיו שפירות ויברכהו. כיון אמר אל
 ה' בצרתה לי קראתי ויענני. ה' הצילה נפשי משפת
 שקר מלשון רמיה. זו היא המדרגה שצו שורה בה.
 שהיא שפת שקר. איוו שפת שקר. שבשעה שהביא
 נחש ההוא קלדה על העולם. בערמה ובעקמימות של
 שפת שקר הביא קלדה שנתקלה העולם. לפיכך
 נזדמן יעקב בחכמה ובעקמימות שהביא ברכות עליו.
 כי יעקב הוא כרמיון אדם הראשון. וניטלו [הברכות] מן
 הנחש ההוא שהוא שפת שקר. שהרבה שקרים
 אמר וכמה דברי שקר עשה. בשביל להטעות ולהביא
 קלדה על העולם. לפיכך בא יעקב בחכמה והטעה
 לאביו. בשביל להביא ברכות על העולם. ולקח ממנו
 מה שמנע מן העולם. ומדה כנגד מדה היה. וע"ז כתיב
 (תהלים קז) ויאהב קלדה ותבואהו ולא הפץ בברכה
 ותרחק ממנו. עליו כתוב ארור אתה מכל הבהמה
 ומכל חית השדה. ונשאר בו קלדה לדורי דורות. ובא
 יעקב ולקח ממנו הברכות. ומן ימי אדם הראשון
 נזדמן יעקב לקחת מן הנחש ההוא כל אותן הברכות.
 ונשאר הנחש בקלדות ולא יצא מהן. ודוד אמר ברוח
 הקודש מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי
 גבור שנונים. איוה ריוה היה לו לנחש הרע ההוא
 בזה שהביא קלדה על העולם. כמו שאמרו שהנחש
 נושך וממית ואין לו הנאה מזה. לשון רמיה. שהיה
 מרמה לאדם ולאשתו והביא רעה עליו ועל העולם.
 ואח"כ בא יעקב ולקח משלו כל אותן הברכות. חצי
 גבור שנונים. זה עשו שנטר שנאה ליעקב על אותן
 הברכות. כמש"נ (בראשית יז) וישטם עשו את יעקב
 על הברכה וגו' : (א-קמב) :

וז בשעה שאמר ליה אביו גשה נא ואמשך בני האחת
 זה בני עשו אם לא. דכיון הוה יעקב בעלמא סני
 דדחיל דלבוו ושתמודע ליה. מאי כתיב. ולא הכירו כי היו
 ידיו כידי עשו אחיו שפירות ויברכהו. כיון אמר אל
 ה' בצרתה לי קראתי ויענני. ה' הצילה נפשי משפת
 שקר מלשון רמיה. דא הוא דרגא דעשו סריא ציה.
 דלויטו שפת שקר. מאן שפת שקר. דבשעתא דלויטו
 הסוא חויל לווטין על עלמא. בחכמו ובעקמו
 דשפת שקר לויטו דלעלמא. בחכמו ובעקמו
 לזדמן יעקב בחכמהו ובעקמו דלויטו ברכאן עליו.
 יעקב איסו כגוונא דלדס הרשון. וחסגלו [ברכאן] מהסוא
 ויאל דלויטו שפת שקר. דכמה שקרא
 לזר וכמה מלי דשקרא עביר. בגין לאשעאס וללויטאס
 לזוטין על עלמא. בג"כ אתא מוסוא ברכאן
 לאביו. בגין ללויטאס ברכאן על עלמא. ונטל מיה
 מאי דמנע מעלמא. ומדה לקבל מדה סוה. וע"ד כתיב
 (תהלים קז) ויאהב קלדה ותבואהו ולא הפץ בברכה
 ותרחק ממנו. עליה כתיב ארור אתה מכל הבהמה
 ומכל חית השדה. ואשתאר ציה לווטין לדרי דיון. ואתא
 יעקב ונטיל מניה מוסוא ברכאן. וטון יומיו דלדס
 לזדמן יעקב לנטיל מהסוא חויל כל סני ברכאן.
 ואשתאר איסו בלווטין. ולא נפק מניסו. ודוד אמר ברוח
 קודשא מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי
 גבור שנונים. מאי איכפת ליה להסוא חויל צישא
 דלויטו לווטין על עלמא. כמה דלמרו נחש
 נושך וממית ולית ליה סאה מניה. לשון רמיה. דלוי
 ליה ללדס וללחתיס ונטיל צישא עליה ועל עלמא.
 לבתר אתא יעקב ונטיל מדיליה כל אינון ברכאן. חצי
 גבור שנונים. זה עשו דנטר דצבו ליעקב על אינון
 ברכאן. כד"א (בראשית יז) וישטם עשו את יעקב
 על הברכה וגו' : (א-קמב) :

קבא

קבא

אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. הסוד של
 אי"ן הוא ידוע. א כתר עליון. ו חכמה.
 ן בינה. וכאשר נסתכל דוד ברוח הקודש וראה שישתתר
 אי"ן בגלות האחרון. וראה שלא יהיו משיגים אותו
 אלא בשלש התפלות שתקנו האבות שנקראים הרים.
 אמר עליהם אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי.
 עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ. זה מלך יושב על
 כסא רחמים. וכסא הדין נסתלק משם : (ת"ו ת"ז)

י"י ישמרך מכל רע ישמר את נפשך. רבי חייא פתח
 י"י ישמרך מכל רע וגו'. כיון שאמר ה' ישמרך
 מכל רע. למה הכפירה ואמר ישמר את נפשך. אלא ה'
 ישמרך מכל רע בעוה"ו. ישמר את נפשך. בעולם
 ההוא. שמירה של עולם הזה הוא להיות האדם נשמר
 מכמה מינים מקטרגים רעים שהילכים קטרג לאנשים
 בעוה"ו ולהתדבק בהם. שמירה שבעולם ההוא מהו.
 כמו שאמרנו שכאשר האדם יוצא מעולם הזה אם
 הוא

אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. רוח
 דאי"ן הא ידועא. א כתר עלמא. ו חכמה.
 ן בינה. וכד אסתכל דוד ברוחא דקודשא וחזא דלסתלק
 אי"ן בגלותא בתראס. וחזא דלח לסו משיגין ליה
 אלא בשלש ללותין דתקיבו אצפן דלחקרילוו הרים.
 אמר עלייהו אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי.
 עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ. דא מלך יושב על
 כסא רחמים. וכסא דין אסתלק מתמן : (ת"ו ת"ז)

י"י ישמרך מכל רע ישמר את נפשך. רבי חייא פתח
 י"י ישמרך מכל רע וגו'. כיון דלמרו ה' ישמרך
 מכל רע. אמאי ישמר את נפשך. אלא ה'
 ישמרך מכל רע צהוי עלמא. ישמר את נפשך. בהסוא
 עלמא. שמירה דהוי עלמא סוא למסוי נטיר בר כס
 מכמה מיני צישין מקטרגין דלזין לקטרג צי כסא
 בעלמא וללחדבקא ציו. בהסוא עלמא מאי סיא.
 כמה דלמרו דוד נטיל בגין מסאי עלמא אי
 ליסו

הוא זוכה נשמתו תעלה ותתעטר במקומה. ואם לא. כמה מחנות מויקים נודמנים להמשיכה לגיהנם. ולמסור אותה בידיו של דומ"ה שנתמנה להיות השר של גיהנם. וי"ג אף רבוא ממונים עמו. וכלם נודמנים על נפשות הרשעים. בוא וראה שבעה מדורים יש בו בגיהנם ושבעה פתחים. ונשמת הרשע נכנסת בהם. וכמה שרים מויקים הם שומרי השערים. ועליהם ממונה אחר בכל שער ושער. ונשמות הרשעים נמסרין לאותן הממונים על ידי השר דומ"ה. וכיון שנמסרין בידיהם נסגרים השערים של אש לוהט. שהרי שערים אחר שערים הם. השערים שמבחוץ פתוחים ושבתים סגורים. ובכל שבת ושבת נפתחים כל השערים. ויוצאים הרשעים עד השערים שמבחוץ. ופוגעין שם נשמות אחרות שנתעצבות אצל השערים שמבחוץ. במוצאי שבת הכרוז קורא בכל שער ושער ואומר ישבו רשעים לשאלה וגו'. אבל נשמות הצדיקים שומר אותן הקב"ה שלא ימסרו בידי דומ"ה השר של גיהנם. זשי"כ ישמר את נפשך. ה' ישמר צאתך ובואך וגו' : (א-רלו) :

י"ג ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם. אמר רבי אבא ישמר צאתך זה נכון. אבל ובואך מה ענינו. שהלא מי שנכנס לביתו אינו מתירא. אלא זה האיש אשר ישים רושם הקדוש לביתו בדברי שם העליון [על ידי קביעת מזוזה לפתחו] זה נשמר מהכל. כאשר הוא יוצא מביתו. רוח ההוא אשר מדורו לפני פתח ביתו זוקף עינו ורואה רושם הקדוש בפתחו. אז מלוה אותו ושומר לו. וכאשר האיש נכנס לביתו הוא נכריז לפניו הזהרו בכבוד הצורה של מלך הקדוש. וכל זה בשביל אותו הרושם של השם הקדוש שנרשם בפתחו. ולא די זה אדם שנשמר בביתו אלא שהקב"ה שומר כאשר נכנס וכאשר יוצא. שכתוב ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם. זכאים הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא : (ג-רטו) :

אישו זכי כמתא דליה סלקא ואתעפרת באתריה. ואי לא. כמה חבלין טריקין אודמין לאנדא ליה לגיהנם. ולאחסרף ליה בידא דדומ"ה דאתמני למזנא על גיהנם. ותלוסר חלף רבוא מזוני עוניה. וכלהו אודמין על נפשיהו דחייבא. הא חזי שבעה מדורין אית ביה בניהוסט ושבעא פתחין. ונשמתא דחייבא עלתה. וכמה טריקין סהרין נסורו תרעא. ועליהו חד מזנא בכל תרעא ותרעא. ונשמתהו דחייבא אתמסרין לאינון מזנין על ידא דדומ"ה. וכיון דאתמסרין בידיהו סתמין תרעין דלשא דמלשא. דשא תרעין כתר תרעין סו. דלבר פתחין פתחין ולנו סתמין. ובכל שבת ושבת כלהו פתחין פתחין ונפקין חייבא עד אינון פתחין דלבר. ופגעין נשמתין אחרנין דמתעבדין בפתחין דלבר. כד נפק שבתא כרוחא קארי בכל פתחא ופתחא ואמר ישבו רשעים לשאלה וגו'. אבל נשמתין דלדיוקא קב"ה נסיר לון דלא יתמסרון בידא דדומ"ה מזנא דגיהנם. סה"ד ישמר את נפשך. ה' ישמר לאתך ובואך וגו' : (א-רלו) :

י"ג ישמר לאתך ובואך מעתה ועד עולם. אמר רבי אבא ישמר לאתך תימא. אלא ובואך מאי קא מיייר. דשא מאן דעאל לביתיה לא מסתפי. אלא האי ב"ג דשו רשימא קדישא בביתיה במזין דשא עלאה [במאי דקבע מזוזה לתרעין] האי אתגטר מכלא. כד נסיק ב"ג מביתיה. הסו דמדוריה לתרעא דביתיה זקיף ותמי רשימא קדישא בפתחיה. כדון אזיף ליה ונטיר ליה. וכד ב"ג עייל לביתיה סו אכריז קמיה אזדירו ביקרא דדיוקא דמכלא קדישא. וכל דא בגין האי רשימא דשא קדישא דאתרשם בתרעיה. ולא די ליה לב"ג דאתגטר בביתיה אלא דקב"ה נסיר ליה כד עייל וכד נסיק. דכתיב ה' ישמר לאתך ובואך מעתה ועד עולם. זכאין אינון ישראל בעלמא ובעלמא דלתי : (ג-רטו) :

קבב

קבב

שמחתי באמרים לי בית ה' נלך. אמר רבי שמעון מקרא זה נתבאר שדוד היה עם לבו לבנות הבית. כמש"כ (מ"כ"ט א' ז) ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם ה'. ואחריו מה כתוב. רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלצין הוא יבנה הבית לשמי. וכל ישראל היו יודעים זה. והיו אומרים מתי ימות דוד ויקום שלמה בנו ויבנה הבית. ואז נוכל לומר עומדות היו רגלינו בשערין ירושלים. שאז נעלה ונקריב שם קרבנות. ועם כל זה אע"פ שהיו אומרים מתי ימות זקן זה. שמחתי או ושמחה היתה לי בשביל בני. ממה שהיו אומרים שבני יקום תחתי לגמור המצוה לבנות הבית. ואז היה דוד משרר ומשבח לירושלם ואמר. ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו. שלמדנו עשה הקב"ה ירושלם למטה כדמיון שלמעלה (ב) וזה מתוקן כנוד זה. שנאמר מכן לשבתך פעלת

שמחתי באמרים לי בית ה' נלך. אמר רבי שמעון האי קרא לוקמוס דדוד היה עם לביה למבני ביתא. כד"א (מל"ג א' ה) ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם ה'. ולבחר מאי כתיב. רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלצין סו יבנה הבית לשמי. וכל ישראל סו דעו דא. והו אמרו אינון ימות דוד ויקום שלמה בניה ויבנה ביתא. וכדון עומדות סו רגלינו בשערין ירושלים. כדון נסיק ונקריב תמן קרבנין. ועם כל דא אע"ג דסו אמרו איתמי ימות סבא דא. כדון סמחתי וחדו סו לי בגין ברי. דסו אמרי דברי יקום תחתי למגמר סקודא למבני ביתא. כדון שרי ז' : וכמ לא ואמר. ירושלם סבניס כעיר שחברה לה יחדו. דתן עבד קב"ה ירושלם לתתא כנוולא דלעילא (א) ודא מתתקלא לקבל דא. דכתיב מכן לשבתך פעלת

זיו הודר

קבב

(א) דתן כע"ל כי בזה פגוש בה השבת שישבת לה. והוא כי ירושלים נקראת הבנויה. כאילו בגינת תמיד כראוי עם בית הקדוש. וע"כ ירושלים עלמלה עומדת הן לזרע ולמנה כשירצה הקב"ה : 10 15

פעלת ה' ירושלם הבנויה. שצתיד הקב"ה להוריד את ירושלם שלמעלה כראוי. ולפיכך אמר הבנויה. שחברה לה יחדו. והרי ביארו שחברה. שחוברו היה צריך לומר (ג) אלא שנתחברת האם עם הבת להיות ביחד. וזה נתבאר ונדרש. ששם עלו שבטים. אלו הם הקיום של העולם והתיקון של עולם התחתון. ואל תאמר של עולם התחתון בלבד. אלא אפילו של עולם העליון. (שכתוב) שבטי יה עדות לישראל. לישראל דוקא (ד) לפי שהם קיום למטה והם עדות למעלה. והכל להודות לשם ה'. להודות שמו של הקב"ה לכל הצדדים (ו) זשיכ להודות לשם ה' : (א-קט) :

ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו. ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל וגו'. אמר רבי יהודה ירושלם הבנויה. זו ירושלם שלמטה [היא כדמיון ירושלם שלמעלה. זשיכ כעיר שחברה לה יחדון מהו שחברה לה יחדו. לפי שמדורג עמה המלך משה צדדים בכל צדדי המלך ע"י מדרגת הצדיק (ג) וכל כחרי המלך נכללים בו. זשיכ שחברה לה יחדו. רבי יצחק אמר ששם עלו שבטים שבטי יה. איזה שבטים. אלו שנים עשר גבולים שמתפשטים מן צץ הגדול והתיקף הוא (י) שנחל אותם מצד של החכמה והבינה. (ג-טח) רבי יוסי אמר ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל. אלו הם שנים עשר שבטים העליונים למעלה שהם שבטי יה. שהרי השם יה הוא עדות לישראל (י) אמר רבי חייא שני פעמים כתוב שבטים שבטי. אלא ששם עלו שבטים אלו השבטים שלמטה. שבטי יה אלו השבטים שלמעלה (ה) עדות לישראל. זה סוד של שם העליון הקדוש הזה שנקרא עדות. כמש"כ (תהלים קלב) ועדותי זו אלמרים : (ב-רכט) :

פעלת ה' ירושלם הבנויה. דומין קב"ה למחל לא ירושלם לעילא דלעילא דקאק ימות. ובג"כ הבנויה. שחברה לה יחדו. ואל וקאמוה שחברה. שחוברו מצעי ליה (ג) אלא ללחברה אלא צברתא וסו כדאל. וקאמוה ואתמר ששם עלו שבטים. אלון אינו קיומא דעלמא ותקוול דעלמא תתאה. ולא תימא דעלמא תתאה בלחודו. אלא אפילו דעלמא עלאה. (דכתיב) שבטי יה עדות לישראל לישראל דיקא (ג) בנין דאינון קיומא לתתא וסודותא אינון לעילא. וכלא להודות לשם ה'. לאודלא שמיא דקב"ה לכל סערין (ז) הס"ד להודות לשם ה' : (א-קט) :

ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו. ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל וגו'. אמר רבי יהודה ירושלם הבנויה. דא ירושלם ללחל [אויי כוונא דירושלם דלעילא. הס"ד כעיר שחברה לה יחדון מהו שחברה לה יחדו. בנין לאדווג בם מלכא משיח סערין בכל סערי מלכא צדגל דלדויק (ג) וכל כחרי מלכא כלילן ביה. הס"ד שחברה לה יחדו. רבי יצחק אמר ששם עלו שבטים שבטי יה. מלן שבטים. אלון תריסר תחומין דמתפרסן מהסוהו אילגא רבא ותקוף (י) דלחחסין לון מסערא דאבא ואמא. (ג-טח) רבי יוסי אמר ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל. אלון אינון תריסר שבטין עלאין לעילא דאינון שבטי יה. דהא שחל דא עדות לישראל (י) אמר רבי חייא תרי זמני כתיב שבטים שבטי. אלא ששם עלו שבטים אלון שבטין דלחל. שבטי יה אלון שבטין דלעילא (ה) עדות לישראל. דא רוא דשחל קדישא עלאה דא דלקאי עדות. כד"א (תהלים קלב) ועדותי זו אלמרים : (ב-רכט) :

ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל וגו'. רבי זירא ורבי אבא באו לפני רבי יהודה בן סזי. אמרו לו ילמדנו רבנו השבטים בני יעקב מה הם בעולם הבא. אמר להם הקב"ה העלה אותם לישביה של מעלה. וכל נשמת הצדיק שעולה הם מעידים על מעשיה. זשיכ ירושלם הבנויה וגו' זו ירושלם שלמעלה. לשם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל. כדי להעיר על כל צדיק וצדיק מישראל. ולמה. להודות לשם ה'. ומשתבח ואומר. רבש"ע ראה מה שהנחתי בארץ. והווינו דתנן כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו ולפי הראוי לו. מי שבא משבט ראובן שם מדורו עם הצדיקים של שבט ראובן. וכן כל שבט ושבט. ומי שהוא גר מאומות העולם ונתגייר. מדורו במדור של גרים. והשבטים עומדים שם לעדים לכל צדיק וצדיק. זשיכ ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה' : (ז"ח)

זיו הודר

(ג) רצה לומר שאילו אמר שחוברו. כינוני פעול רבים. היה משמעותו של ישרא' או אפילו גם אומות העולם התאחדו ונתחברו אליה. אבל שחברה. כינוני פעול חידה אין מוכן על מי מוכן. ובפשוט שמוכח על האם שהיא הבינה נתחברה עם ברתא שהיא המלכות על ידי התאחדות והתקשרות ירושלם שלמעלה עם ירושלם שלמטה (ג) פי' לישראל שלמעלה דהיינו התפארת שבו י"ב גבולי אלכסון עם י"ב צירופי הוי"ה כנגד י"ב שבטים של ישראל דלמטה : (ד) כוונתו לפרש להודות לשם ה' דהיינו מיה דקב"ה לכל ספרין. רצה לומר כי ש"ם רבו על מלכות. ושם הוי"ה הוא התפארת והווי כל הצדדים : (ה) פי' שהתפארת מודווג עם המלכות בשש הספריות שלו ע"י ספירת היסוד. ומה שאמר וכל כחרי מלכא כילין ביה. רצה לומר שגם ג' ספריות העליונות הכרי בולין בהתפארת. והווי הפירוש של יחדו. כלומר כלם יחד בהתאחדות נמורה של כל הספריות מן כתר עד מלכות : (ו) היינו י"ב צירופי השם הוי"ה ב"ה המאורים ב"ב גבולי אלכסון של התפארת של הוי"ה הוא התפארת עין התיקף עין החיים אשר לשם נשפע להם השפע מן המים הדרש של הראובני השמעוני : (ח) היינו י"ב צירופי הוי"ה ב"ה המאורים ב"ב גבולי אלכסון של התפארת שנשפע להם השפע מן המים שניו הבינה שהיא רוא דשחל קדישא עלאה. והווי נקראת עדות לישראל. כלומר להתפארת שנקרא ישראל. ומביא ראיה מן הפסוק שאמר דוד ועדותי זו אלמרים. שכוונתו על אמת תתאה מרת המלכות והעבד נה הקדושה שורש דוד שבעבור זה אמר ועדותי זו. וכמו כן כמן עדות לישראל היינו הבינה אמת עלאה שהיא עדות לישראל דלעילא היינו להתפארת :

קכג

אֵלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. רבי חזקיה פתח ואמר אלֶיךָ נשאתי את עיני וגו'. מקרא זה נתבאר ונדרש. אבל בוא וראה כתוב אלֶיךָ נשאתי את עיני. וכתוב אשא עיני אל ההרים. אלא זה למעלה וזה למטה. אשא עיני אל ההרים זה למעלה. בשביל להמשיך ברכות מלמעלה למטה מאותן הרים עלינו. להמשיך מהם ברכות לכנסת ישראל שמתברכת מהם. אלֶיךָ נשאתי את עיני לצפות ולקוות לאותן הברכות היורדות משם למטה. היושבי בשמים. שכל חוקפה וכחה וקימה הוא בשמים (א) לפי שאשר היובל פותח המעינות של כל אותן השערים כלם משפיעים בשמים. וכאשר השמים מקבל כל אותן האורות שיוצאים מה היובל. אז הוא זן ומשקה לה לכנסת ישראל על ידי הצדיק האחר (ב) וכיון שזה נחצור אליה כמה הם העומדים בכל הצדדים לקבל שפע ולהתברך משם. כמש"כ (תהלים קד) הכפירים שאינם לטרף ולבקש מאל אכלם. ואז היא תתעלה בסודי סודות כראוי לה (ג) ומקבלת מצדנים מבעלה כראוי. וכלם הבאים מכל הצדדים עומדים בודדים מבחוק. כמש"כ (בראשית מה) ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו. ולאחר שהיא מקבלת מצדנים מבעלה כלם נשפעים אה"כ וניזונים. כמש"כ ישקו כל חיתו שרי ישברו פראים צמאם: (א-ד-ה):

רבי יהודה פתח ואמר אלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה הפ'ת הארם שמכוון בה היא צולה למעלה לצומק העליון (ד) שמשם נמשכות כל הברכות וכל חירות משם יוצא לחוק לכל. וע"כ יתרה יו"ד. לפי שאין האות יו"ד נפרדת ממקום זה לעולם (ה) ולפיכך כתיב היושבי בשמים. רבוקה למעלה בסוד החכמה העליונה. ורבוקה למטה שיושבת על כסא האבות. ויושבת על הכסא שנקרא שמים. ולפיכך היושבי בשמים כתיב (ו) וכאשר הברכות נשפעות משם מלמעלה מעומק של הכל. לוקח אותן זה המקום שנקרא שמים. ומהו נשפעות למטה עד שמגיעות להצדיק יסוד העולם. ומכאן נתברכים כל אותן החילות וכל אותן המנות למיניהם. וזה נתבאר: (א-ד-ה):

פתח רבי אבא ואמר אלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. שיר זה לא נזכר מי אמרו. אלא בכל מקום שהוא נסתם רוח הקודש אמרו על ישראל כשהם בגלות. היושבי בשמים. היושב היה צריך לומר. מהו

קכג

אֵלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. רבי חזקיה פתח ואמר אלֶיךָ נשאתי את עיני וגו'. הרי קרא לוקמוס וחתמרי. אבל תא חזי כתיב אלֶיךָ נשאתי את עיני. וכתיב אשא עיני אל ההרים. אלא דא לעילא ודא לתתא. אשא עיני אל ההרים דא לעילא. בגין לאמשכא ברכאן מעילא לתתא מאלין הרים עלאין. לאמשכא מנייחו ברכאן לכנסת ישראל דאתברכא מנייחו. אלֶיךָ נשאתי את עיני למלפי ולתכלא לאינון ברכאן דנחתין מתמן לתתא. היושבי בשמים. דכל חוקפסא וחולסא וקיומסא איסו בשמים (א) בגין דכד יובלא אפתח מבועי דכל אינון תרעין כלסו קיימי בשמים. וכיון דשמים נטיל כל אינון נהרין דפקי מיובלא. דגין איסו זן ואסקי לה לכנסת ישראל על ידא לדריק חד (ב) וכיון דדא אתער לגבה כמה אינון דקיימון בכל סערין לאתשקאס ולאתברכא מתמן. כד"א (תהלים קד) הכפירים שאינם לטרף ולבקש מאל אכלם. וכדן איסו סלקא ברוא דרוין כדקא חזי לה (ג) ומקבלא עדוין מבעלה כדקא יאות. וכלסו דקיימי בכל סערין קיימי בלחודייסו. כד"א (נחשית מה) ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו. ולבחר דאיסו מקבלא עדוין מבעלה כלסו אתשקין לבתר ואתונו. כד"א ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים למאס: (א-ד-ה):

רבי יהודה פתח ואמר אלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. הרי קרא לוקמוס. אבל תא חזי ללותא דב"נ דלכוון בה איסו לעילא לעומקא עלאה (ד) דמתמן נגדי כל ברכאן וכל חזיו מתמן נפקי לקיימא כלל. וע"ד יתיר יו"ד. בגין דא פסיק יו"ד ימאתר דא לעלמין (ה) ובג"ד כתיב היושבי בשמים. אחיד לעילא ברוא דחכמתא עלאה. ואחיד לתתא דיתבי על כרסיא דלכסן. ויתבי על כרסיא דלקרי שמים. ובג"כ הישבי בשמים כתיב (ו) ומסכא כד ברכאן נגדין מעילא מעומקא דכלא. נטיל לון האי אתר דלקרי שמים. ומהאי נגדין לתתא עד דמסו ללדיק"א קיימא דעלמא. ומסכא מתברכין כל אינון חיילין וכל אינון משריין לוייטו. והא לוקמוס: (א-ד-ה):

פתח רבי אבא ואמר אלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. שיר דא לא כתיב מאן אמרו. אלא בכל אתר דאיסו סתים רוח הקודש אמרו עלייהו דישראל בגלותא. הישבי בשמים. היושב מבטי לים. מהו

ויו הודר

קכג (א) זו הבינה עולם הכריאה שנקראת יובל. ובקום הראשון שהבינה בשפעת השפע הוא בשמים היינו התפארת עולם הוצירה: (ב) משועי למלכות ע"י יסוד צדיק: (ג) זה סוד ההודנות עם התפארת: (ד) עומקא עלאה זו הבינה. כאן מבלה לנו עיקר נדרו באסונה שאין די לכוון במלכות ותפארת לבד שוהו יהירא תתא. אלא שצריך לכוון גם ליחידא עלאה של הכסא וכינה. שהבינה שחקבלת שפע עליון מן החכמה עולם האצילות הבא מן הא"ם כ"ה תשפיע אל תפארת ומלכות וממנה עד למטה. והוה הכוד של א"י נשאתי את עיני היושבי בשמים: (ה) אות יוד יודד תמיר תיבו על החכמה. והוה שאמר דלא פסיק החכמה מן הבינה אלא הם תרין רעין דלא מתפרשין. ולפיכך כתיב היושבי בשמים כיו"ד יתרה. כי הבינה רבוקה בחכמה למעלה וגם יושבת על כסא האבות היינו על הספירות חסד נבירה תפארת כפריות. ויושבת על כסא השמים היינו על התפארת כדרך כ"ד: (ו) לפיכך כתיב היושבי בשמים ולא ע' השמים כיון שהבינה משפעת השפע אל תוכיות התפארת ומתפשטת בו שפע החכמה: 12 15

מהו הישבי. אלא אוקימנא מלן דבעי לללאה ללוהי
 קמי מלכא קדישא. בעי למבעי מעמיקתא דכלא
 לארקא ברכאן לתתא (ו) פחה דכמעד שיר המעלות
 מעמיקים קראתיך ה' וסאי יו"ד יתיר
 עמיקתא דכלא סיא (ח) וסאי בעי למבעי בעותיה
 לארקא ברכאן להסוה אתר דאקרי
 שמים לאתונא מניה כלא. וע"ד הישבי
 בשמים. בשמי"ם ממש (ט) דכד אינון ברכאן נגידו
 ואתמשכו מהסוה אתר עומקא דכלא ואתישבן באתר
 דאקרי שמים. כדון ברכאן משתכחי בעלאי ותאלי.
 כעיני עבדים אל יד אדוניהם. מסו כעיני עבדים.
 אליו אינון שאר רכרבי עמין דלא אתונו אלא
 משורא נוסף דאילנא דישראל מתדבקי ביה. וכד ישראל
 נטלין ברכאן מהסוה אתר כלהו מתדרכן
 מישראל. כעיני שפחה אל יד גבירתה. דא היא שפחה
 דאוקימנא דקטיל קב"ה חילא דילא במלריס. דהא
 לית חילא דידה אלא כד אתנגיד מתמלית דהאי
 ארץ ישראל. וארץ ישראל גברתה אקרי. ועל סאי
 כתיב (משלי ל) תחת שלש רגוה ארץ. מלן ארץ. דא
 ארץ ישראל כמה דאתמו. תחת עבד כי ימלך. אליו
 אינון עבדים דקאמרן כד אתיביב שלטנותא למד מנייהו.
 דא הוא דכתיב אשר הולאתיך מארץ מלריס מבית
 עבדים. ושפחה כי תירש גבירתה. דא היא שפחה
 דקאמרן : (ג-דסס :)

קכד

עזרנו בשם י"י עשה שמים וארץ. פתח רבי אלעזר
 ואמר (ירמיה ז) ואתה אל תירא עבדי יעקב
 נאם ה' וגו'. כי אתך אני נאם ה' להושיעך כי אעשה
 כלה בכד הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה. האי קרא
 אתמר ואתערו ביה. את"ה מאי איסו. רזא
 דארון סברית (ב) דא איחי דרגא דלולא בגלותא
 כהדי כשהו עמא קדישא. משה כשהו דבעא רחמין עליהו
 דישראל מאי כתיב (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי
 סרגני נא הרוג. ואוקמוה. אבל הכי אמר משה
 דרגא חד דיסבית לי אקרי את"ה. בגין לית לה
 פרישו ממך (ג) ה דילא דתאחד כהו בישראל (ד) ואי
 ישתלין ישראל מעלמא סא ה דשמא דא
 דתאחד כהו תתעבר מניה. אי הכי א"ת עושה לי (ז) דא
 ה עקרא דשמא דא אתעקרי. וע"ד אמר יחושע
 יחושע

קכד

עזרנו בשם י"י עשה שמים וארץ. פתח רבי אלעזר
 ואמר (ירמיה ז) ואתה אל תירא עבדי יעקב
 נאם ה' וגו'. כי אתך אני נאם ה' להושיעך כי אעשה
 כלה בכד הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה. מקרא
 זה נדרש והעירו בו. את"ה מה הוא. זה סוד של
 ארון הברית (ב) וזו היא המדרגה ההולכת בגלות
 עם בניה עם הקדוש. משה בשעה שביקש רחמים על
 ישראל מה כתוב (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי
 הרגני נא הרוג. וזה נתבאר. אבל כך אמר משה
 מדרגה האחת שנתת לי נקראת את"ה. לפי שאין לה
 הפרשה ממך (ג) ה שלה נאחות בהם בישראל (ד) ואם
 יכרתו ישראל מן העולם הרי ה של השם הזה
 שנאחות בהם תבטל ממנו. ואם כן א"ת עושה לי (ז) שהרי
 אות ה עיקר של השם הזה תעקר. וע"ז אמר יחושע
 יהושע

יו הוהר

(1) עמיקתא דכלא הוא יותר גבוה מן עומקא עלאה. והיינו לכוון להמשיך שפע מן הכמה ובונה ויורא עלאה. והם נקראים מעמקים.
 ב' עומקים. עומק הכמה ועומק בינה : (ח) זו החכמה המשפיע אל הבינה. כי אות יו"ד תרמו תמיר על החכמה : (ט) היינו בני"ד
 בתוך השמים ורא על השמים :

קכד (א) היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה השוכנת עם ישראל תמיד אפילו בתוך טומאתם וגם בגלותם : (ב) תיבה א"ת רטו
 על מרת המלכות ואת ה נוספת שהיא ה האחרונה מן השם הו"יה ב"ת. להורות שהמלכות נקשרת תמיד עם התפארת ונאיר
 הספרות העליונות. כי השם הו"יה ב"ת כולל הכל : (ג) זו השכינה הקדושה ששורשה אות ה האחרונה מן השם הו"יה ב"ת וכן
 תיבת את"ה. והיינו מלכות שבמלכות מדרגה האחרונה שעל זה נאמר והנה אופן אחד בארץ כירוע : (ד) כי כשיתסר אות ה מן את"ה
 ישאר א"ת. וגם השם הו"יה ב"ת לא יהיה שלם :

(יהושע ז) וישמעו הכנעני וגו' והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. שהרי בוראי שם הזה הוא העיקר והיסוד של הכל (פ) את"ה הוא הוי"ה. ומשה אע"פ שהקב"ה לא אמר לו כך (י) ידע שזה בזה תולה וההטא יגרום כך. זש"כ ואת"ה אל תירא עבדי יעקב וגו'. שהרי הכל אחד (י) כי אתך אני וגו'. זה נתבאר כי אתי אתה לא כתוב. אלא כי אתך אני. ובעבור זה כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה: (ג-קצט).

(יובט ז) וישמעו הכנעני וגו' והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. דהא ודאי שמה דא עקרא ויסודא דכלא (פ) את"ה הוא הוי"ה. ונוסחא אע"ג דקב"ה לא אמר ליה הכי (י) ידע דהא דהא תליא וחוכה גרום. סה"ד ואת"ה אל תירא עבדי יעקב וגו'. דהא כלא הד (י) כי אתך אני וגו'. הא חוקמתא כי אתי אתה לא כתוב. אלא כי אתך אני. ובגין דא כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה: (ג-קצט).

קכה

קכה

שיר המעלות הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם ישב. פתח רבי שמעון ואמר. שיר המעלות הבטחים בה' וגו'. מקרא זה נתבאר. אבל שיר המעלות. המומר שאומרים אותן מדרגות קדושים עליונים מצד גבורות העליונות. והם כדמיון הלויים למטה. ואותן המעלות הן מדרגות על מדרגות. ועובדים בסוד של חמשים שנה. וזה הוא שיר המעלות. הבטחים בה' כהר ציון. אלו הם הצדיקים שהם מובטחים בו במעשים טובים שלהם. כמש"כ (מסעי נח) וצדיקים ככפיר יבטח. ואם תשאל הלא הצדיקים אין בוטחים במעשיהם כלל. ותמיד יראים כאברהם שנאמר בו (בראשית יב) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו'. כיצחק שנאמר בו (שם נז) כי ירא לאמר אשתי כיעקב שנאמר בו (שם עג) וירא יעקב מאד ויצר לו. ואם אלה לא היו בוטחים במעשיהם כל שכן שאר צדיקי עולם. ואתה אומר וצדיקים ככפיר יבטח. אלא ודאי ככפיר כתיב. שהרי מכל אותן שמות החיות לא זכר אלא כפיר. ולא כתוב לא אריה ולא שחל ולא שחץ. אלא כפיר שהוא חלש מכלן ואינו בוטח בכחו אע"פ שהוא תקיף. כך הצדיקים אין בוטחים במעשיהם עכשו אלא ככפיר. ואע"פ שיודעים שחזק הכח של מעשיהם אין בוטחים בהם אלא ככפיר ולא יותר. ולפיכך הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. לא ככפיר ולא כאריה בה' כהר ציון. אלא כהר ציון. וזה נתבאר מה הר ציון הוא חזק ולא ימוט לעולם. אף כך לעתיד לבוא יהיו כהר ציון. ולא כמו עכשו שאין בוטחים אלא ככפיר שמתירא ואינו בוטח בכחו: (ג-קמג).

שיר המעלות הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם ישב. פתח רבי שמעון ואמר. שיר המעלות הבטחים בה' וגו'. הא קרא חוקמות. אבל שיר המעלות. תושבתא דקאמרי לוינו דרגין קדישין עלאין מסערא דגבורין עלאין. ואינון כגונא דלואי לתתא. ואינון מעלות. דרגין על דרגין. ופלחין ברוא דחמשין שנין. והאי איסו שיר המעלות. הבטחים בה' כהר ציון. דא אינון לדיקיא דאינון מתרחלן ביה בעובדין דילתון. כד"ל (פאלי נח) ולדיקים ככפיר יבטח. ואי תימא הא לדיקיא לא מתרחלן בעובדיהון כלל. ותדיר דחלין כאברהם דכתיב ביה (בראשית יב) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו'. כילחק דכתיב ביה (שם נז) כי ירא לאמר אשתי כיעקב דכתיב ביה (שם עג) וירא יעקב מאד ויצר לו. ואי הכי לא אתרחלו בעובדיהון כל שכן שאר לדיקי עלמא. ואת אמרת ולדיקים ככפיר יבטח. אלא ודאי ככפיר כתיב. דהא מכל אינון שמאן לא כתיב אלא כפיר. ולא כתיב לא אריה ולא שחל ולא שחץ. אלא כפיר דאיסו חלשא מכלסו ולא אתרחץ בחיליה אע"ג דאיסו תקיף. כך לדיקיא לא אתרחלן בעובדיהון סתתא אלא ככפיר. ואע"ג דידעין דתיקף חילא דעובדיהון לא אתרחלן אלא ככפיר ולא יתיר. ובגין כך הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. לא ככפיר ולא כאריה ולא ככלהו שמאן. אלא כהר ציון. ואוקמותא מה סר לוינו איסו חזקין ולא ימוט חזיר. אף הכי בטהווא זמנא ליהו כהר ציון. ולא כסתתא ללא אתרחלו אלא ככפיר דחיל ולא אתרחץ בחיליה: (ג-קמג).

שיר

שיר

זיו הודה

(פ) אומר שכן היה גם טענת וספיעת יהושע. שאם ח"ו ישראל יעברו מן העולם מה תעשה לשמך הגדול. היינו השם הוי"ה ב"ה שהוא בוראי העיקר ויסוד הכ"ה. והוא שאמר את"ה הוא הוי"ה. כדכ"ס אם את"ה בשלימות עם האות ה' הוא הוי"ה בשלימות. אבל אם אין את"ה בשלימות אלא בחסרון האות ה' גם ו' ש' הוי"ה אינו בשלימות: (י) פי' אע"פ שהקב"ה לא אמר למשה שע"י אביהת הבשר יברת כל עם ישראל והשכינה תפוד בהם. מים הבין משה מעצמו שיכול לבוא ח"ו לדיי כי בו עבירה גוררת עבירה: (י) פי' שבאמת היה צריך לומר ועתה אל תירא ואמר ואהיה. דכ"ס כי מן תיבת את"ה על ישראל להבין שאין להם לירא מכליון ח"ו. דהא כלא חד. דקב"ה ואורייתא וישראל חד ע"י האות ה' של את"ה שהיא ג"כ ה' האחרונה מן השם הוי"ה ב"ה שנקשרת עם ישראל תמיד. והוא שאומר כי אתך אני תמיד בכל אופן שהוא אע"פ שאין אתם אתי כראוי. וכידוע שאשילו על הנון של ונכני התר אסתר את פני וגו' הוא כשגוח מן החלונות ומצוין מן התרכיב על עם ישראל לעזור להם. ומכל זה יובן מה שאמר דוד עורנו בשם דו"ה וגו'. רצה לומר שבגבור שבו הגדול השם הוי"ה ב"ה שלא תחפר ה' האחרונה הוא עוזר לנו להיותנו עם נצחי:

קכו

שיר המעלות בשבט ה' את שיבת ליון היינו כחלמים. אמר רבי יוסי בשבט ה' את שיבת ליון. לא בגלות בבל אמר. ללא אשתכחו יתיר בגלותא אלא שבטין שנין. דכתיב (ירמיה ט) כי לפי מלאת לבבל שבטים שנה אפקד אתכם. וכתיב היינו כחלמים. מהו כחלמים. אלא הא אשתכחו חזיריא דאיכא שבטין שנין בתלמא. ותא חזי כתיב (ויקרא ח) כי שבטת ימים ימלא את ידכם. מאן שבטת ימים (ה) הא אומר דהסוף אחר עלאה דהוא כללא דכל שיהא אחרתין אקרי שבט ואקרי תשובה (ג) ותנין מאן דיתב בעמיתא בשבתא קורעין לו גזר דינו של שבטים שנה. ושבטין שנין אינון שבט אנשי מלכא (ג) דאפילו כלשו אשתכחו עליה לביש. כל האי גזר דינא אשתקע. מאי עעמא. בנין דאחיד ביה דהסוף יומא בכללא דלשו דאקרי שבט ואקרי תשובה (ד) בנין כך בכלשו אחיד ואהדר בתשובה ואשתקע גזר דינא. וע"ד ודאי שבטין שנין איכא בתלמא (ה) : (ג-ט).

הללך ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתי. אמר רבי שמעון תא חזי בשעתא דישאל וזאין. כורסיא יקרא ללעילא אשתליק לעילא לעילא בכמה חזון בכמה רחמינו. ומתחברין עלמין בתדווה. וכלשו אשתברין עמיקא דנחלא. ועלמין כלשו אשתקין ואשתברין ואשתקדן בכמה זכאן בכמה קדושין. וקב"ה חדי עמיון בחדוה בשלימו. ובשעתא דישאל לאו אינון זאין כלל אישו דהסוף. ועס כל דא רחמו דקב"ה לא אתמוע מנייהו. וכורסיא דיליה יתבא עלייהו כאחא על בנין. ולא אתמוע מלמבע עלייהו רחמי. ובהאי קלא סלקא לעילא. בנין דרעותא דיליה מאן דלויף סניגוריא על בניו. מילן ממשא. דאשתליק בשליקו על דלויף זכו עלייהו דישאל. ה"ד (שמות יז) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. אימתי אשתליק ביקרא דא. כד חאבו ישראל ואלויף עלייהו זכו. כגוונא דא כתיב הלך ילך ובכה. דא רוא דכורסיא דיקרא כביכול בני על חוביהו דישאל. [אוליפת סניגוריא על ביה ותובעת עלייהו רחמי] מהו נושא משך הזרע. דאישי נטלא מסיכו דזרע קודשא עלאה למעבד פירין ואבין ביהו עלמא. וכד אשתלקא בקלא דרחמי בנין ישאל. אע"ג דלאו אינון זאין. עס כל דא קב"ה אמלי לה ואסקי לה משקיו דנחלא עמיקא ואשתלימת מכל סערין. וכדין בא יבא ברנה מנו דהסוף שלימו וזכאן וקדושין דאשתלימת. בקדומתא הלך ילך ובכה על חוביהו

קכו

שיר המעלות בשבט ה' את שיבת ציון היינו כחלמים. אמר רבי יוסי בשבט ה' את שיבת ציון. זה בגלות בבל נאמר. שלא נמצאו יותר בגלות אלא שבטים שנה. שכתוב (ירמיה ט) כי לפי מלאת לבבל שבטים שנה אפקד אתכם. וכתוב היינו כחלמים. מהו כחלמים. אלא הרי זה העירו החברים שיש שבטים שנה בחלום. ובוא וראה כתוב (ויקרא ח) כי שבטת ימים ימלא את ידכם. איזו שבטת ימים (ה) על זה אמרו שהמקום העליון הוא הכולל של כל ששת האחרות נקרא שבע ונקרא תשובה (ג) ולמדנו מי שיושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבטים שנה. ושבטים שנה הן שבעה פנים של המלך (ג) שאפילו כלם נמצאים עליו לרע. מ"מ כל אותו גזר דין נקרא. מה הטעם. לפי שנאחו בו באותו היום שהוא הכולל של כלם שנקרא שבע ונקרא תשובה (ד) לפיכך בכלם נאחו כיון שחזר בתשובה ונקרא הגזר דין. וע"כ ודאי שבטים שנה יש בחלום (ה) : (ג-ט).

הללך ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתי. אמר רבי שמעון בוא וראה בזמן שישאל זכאים. כסא כבוד העליון נתעלה למעלה מעלה בכמה שמחות באהבה רבה. והעולמות מתחברים בשמחה. וכלם מתברכים מעומק הנחל. וכל העולמות נשפעים ונתברכים ונתקדשים בכמה ברכות בכמה קדושות. והקב"ה משמח עמהם בשמחה שלימה. ובזמן שישאל אינם זכאים הכל הוא להיפוך. ועס כל זה אהבת הקב"ה לא נמנעת מהם. והכסא כבוד ש"ו יושבת עליהם כאם על בנים. ולא נמנעת מלתבוע עליהם רחמים. ובזה הקול היא עולה למעלה. לפי שרצונו של הקב"ה הוא מי שמלמד זכות על בניו. מניין ממשא. שנתעלה במעלה על שלמד זכות על ישראל. זשי"כ (שמות יז) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. מתי נתעלה בכבוד הזה. כאשר חטאו ישראל ולמד עליהם זכות. כדמיון זה כתוב הלך ילך ובכה. זה סוד של כסא הכבוד כביכול בוכה על עונות ישראל. [מלמדת זכות על בניה ותובעו עליהם רחמים] מהו נושא משך הזרע. שהיא מקבלת משיכת הזרע של קדושה העליונה לעשות פירות ותנובה בעולם הזה. וכשהיא עולה בקול הרחמים בשביל ישראל. אע"פ שאינם זכאים. מ"מ הקב"ה ממלא לה ומשקה לה מהשקת נחל העמוק ונשתלמת מכל הצדדים. ואז בא יבא ברנה מתוך אותה השלימות והברכות והקדושות שנשתלמה. בתחלה הלך ילך ובכה על עונותיהם

יוו הזהר

קכו (ה) פי' שהי' צריך לומר כי בשבעה ימים. אבל לשון זה משמע שהשבעת ימים הוא ימלא : (ג) זה עולם הבונה. וי"ל כי בשבעת ימי המלואים יאיר עליכם אור הבונה שהוא האם הבודלת ששת הספירות שתחתיה מן חסד עד מלכות. ובעבור זה נקראת הבונה בשם שבע. וגם נקראת תשובה כי הבעל תשובה מגיע שמה ומסנה בא לו סליחת עון : (ג) הן ד' הספירות של ד' ימי הבנין : (ד) כי סתמא היושב בתענית הוא בעל תשובה. וכן הביא תבא אליו סליחת עון והגזר דין נקרא : (ג) פי' שלפעמים סודיים לאיש היום רע מגורת השבטים שנה שהן ד' הספירות וכל אחת בלודה מעשר הרי שבטים שנה. כי שנה בני' ספירה. וע"י תשובה נתכפר הגזר דין בפקודת עולם הבונה :

עונותיהם של ישראל, וכשחזרת בא יבא ברנה נשא אלמותיו: (י"ח)

מוביטין דישרלא, וכד תב בל יבא ברנס נשא אלמותיו: (י"ח)

קכו

שיר המעלות לשלמה אם י"י לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר שיר המעלות לשלמה, דוד המלך אמר מזמור זה בשביל שלמה המלך בנו, כאשר בא נתן הנביא אליו ואמר לו על שלמה שהוא יבנה בית המקדש, ואח"כ הראה דוד המלך לשלמה בנו צורת בית המקדש, וכאשר ראה דוד צורת בית המקדש וכל תקונו אמר שירה על שלמה בנו אם ה' לא יבנה בית וגו': ד"א שיר המעלות לשלמה, למלך שהשלום שלו, וזאת השירה היא שירה וזמרה על כל שאר השירות, ושירה זו עולה על כלנה, אם ה' לא יבנה בית, שראה דוד המלך כל אותן שבעה עמודים שזה הבית עומד עליהם, (א) שהם עומדים שורות שורות לבנות זה הבית, ולמעלה מכלם עומד אדון הבית, שהולך על גביהם ונותן להם כח ובוררה לכל אחד ואחד כראוי, וע"ז אמר דוד אם זה המלך שכל השלום שלו שהוא אדון הבית לא יבנה בית הזה, שוא עמלו בוניו בו, הם אותן העמודים שעומדים לבנות זה הבית, אם ה' לא ישמר עיר, זה המלך שכל השלום שלו, שוא שקד שומר, זה הוא עמוד האחד שהעולם נתמך עליו, ואיזהו, זה הצדיק שהרי הוא שומר לה לציר הואת (ב) משכן ששעה משה היה יהושע עומד שם תמיד ושמר, שהרי אין שמירתו אלא בו שהוא נקרא נער, (ככתוב (שמו"ג) ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, ואח"כ זה המשכן לא היה נשמר אלא בשביל נער אחר, שכתוב (שמואל א' ג) והנער שמואל משרת, לפי שאין שמירת המשכן אלא בנער, [אבל בית המקדש לא כן, שאין שמירה שלו אלא בהקב"ה, וש"כ אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר] ומי הוא השומר, זה אותו ששמר להמשכן שנקרא גם כן נער מטטרו"ן: (ג-קסד).

עיר פתח ואמר שיר המעלות לשלמה, מקרא זה שלמה המלך אמר בשעה שהיה בונה בית המקדש, וכאשר התחיל לבנות היה רואה שהמלאכה מתקנת בידיהם והוא נבנה מעצמו, או התחיל לשורר ואמר אם ה' לא יבנה בית וגו', וזה הסוד שנאמר בראשית ברא אלהים וגו' (ג) שהרי הקב"ה ברא והתקין לזה העולם בכל מה שנצרך להיות בית, שוא עמלו בוניו בו

קכו

שיר המעלות לשלמה אם י"י לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר שיר המעלות לשלמה, דוד מלכא אמר תושבחתא דא בנין שלמה מלכא צבייה, כד אחא קתן לגביה ואמר ליה על שלמה דליהו יבני בי מקדשא, ולבחר דוד מלכא אחוי לשלמה צביה דיוקנא דבי מקדשא, כיון דחמא דוד דיוקנא דבי מקדשא וכל תקונו אמר שירתא על שלמה צביה אם ה' לא יבנה בית וגו': ד"א שיר המעלות לשלמה, למלכא דשלמא דליה, והאי שירתא אייהו שירתא ותושבחתא על כל שאר שירתא, ושירתא דא סלקא על כלנה, אם ה' לא יבנה בית, דחמא דוד מלכא כל אינון שבעא עמודין דהאי בית קאים עליהו (א) דאינון קיימי שוכין שוכין למבני האי בית, ולעילא מכלהו קיימא מאריהו דביתא, דלויזל על גביהו ויסיב לון חילא ותוספא לכל חד וחד: כדקא יאות, וע"ז אמר דוד אי האי מלכא דשלמא כלל דליה דליהו מאריהו דביתא לא בני להאי ביתא, שוא עמלו בוניו בו, אינון קיימין דקיימין למבני האי ביתא, אם ה' לא ישמר עיר, דא מלכא דשלמא כלל דליה, שוא שקד שומר, דא איהו חד קיימא דשלמא אסתקן עליה, ומנו, לדי"ק דהא איהו נער להאי עיר (ב) משכנא דעבד משה סוס יהושע קאים תדיר וכער ליה, דהא ליה נסירו דליה בר ביה דלקרי נער, דכתיב (שמו"ג) ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, לבתר האי משכנא לא היה נשמר אלא בגין נער אחרא, דכתיב (שמואל א' ג) והנער שמואל משרת, בגין דליה נסירו דמשכנא אלא בנער, [אבל בי מקדשא לאו הכי, דלאו נסירו דליה אלא בקב"ה, סה"ד אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר] ומאן איהו שומר, דא הסוד דנמר משכנא דלקרי אוק הכי נער מטטרו"ן: (ג-קסד).

תו פתח ואמר שיר המעלות לשלמה, האי קרא שלמה מלכא אמר בשעתא דהוס בני בי מקדשא, וכד שארי למבני סוס חמי דעובדא אסתקנת בידיהו והוס מתבני מגרויה, כדן שארי ואמר אם ה' לא יבנה בית וגו', סיינו רזא דכתיב בראשית ברא אלהים וגו' (ג) דהא קב"ה ברא והתקין להאי עלמא בכל מאי דלנשריך דליהו בית, שוא עמלו בוניו בו

זיו הוהר

קכו (א) האי בית וז מרת המכות, שבעא עמודין הן הספירות אשר מן בינה עד המכות, מאריה דביתא וז הכינה מלך שכל השלום שלו: (ב) וז ספירת הוהר שומר למכות שלא יגזרו וינקו אדרם את השפע, וזה הוא המלאך הגדול מטטרו"ן שעליו נאמר כי שמו בקרבנו, כי מטטרו"ן כני' השם שר"י, והוא השם של ספירת הוהר כידוע, וזה המלאך הגדול נקרא גם כשם נער, והוא היה המשמש כבורגני יסוד בהמשכן שלמעלה, ולמטה בהמשכן היו יהושע ושמואל שנקראו גם כשם נער כי הם היו בבחינת מרכבה להמלאך ט"ט, אבל בבית המקדש מרגל הוהר בעצמו היה השומר העליון שהיא המכות, ובוה יוכן סעט זה המלאך, ויש הרבה להאריך בזה כמוכא בספרי קבלו: (ג) מביא ראיה מזה הפסוק שהשם של יבנה הבית וז הכינה:

בו. זה הסוד שאותן הנהרות שנמשכין ונכנסין כלם בתוך הבית הזה (ד) להתקינו בכל מה שנצרך ואע"פ שכלם הם באים לתקן לעשות תקונו. אבל ודאי אם ה' שהוא סוד עולם העליון לא היה מתקן ועושה הבית כראוי. אותן הבונים לשוא הם. אלא וזהו העיקרן מה שהוא עושה ומתקן. אם ה' לא ישמר עיר. כמו שכתוב (דברים יא) תמיד עיני ה' אליהך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (ה) וזה נתבאר. ובהשגחה זו העיר נשמרת בכל הצדדים: (ג-רכו).

רבי שמעון פתח (מלכים א' י) והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. והבית בהבנותו. וכי לא בנה אותו שלמה וכל האומנים שהיו שם. מהו בהבנותו. אלא כך הוא כמו שנאמר (שמות כה) מקשה תעשה המנורה. אם היא מקשה מהו תעשה. אלא ודאי הכל באות ונס נעשית היא מצעמה. כיון שהתחילו לעשות המלאכה היתה המלאכה מלמדת להאומנים לעשות בה מה שלא ידעו תחלה. מה הטעם. לפי שברכת הקב"ה שרתה על ידיהם. וע"כ כתוב בהבנותו. הוא נבנה מצעמו. שהוא היה מלמד חכמה להאומנים איך לעשות. ולא סרה מנגד עיניהם התבנית של מלאכה זו ממש. והיו מסתכלים באותו התבנית ועשו עד שנבנה כל הבית. אבן שלמה מסע נבנה. שלמה כתיב חסר יו"ד. אבן שלמה ודאי. מסע. כאילו נסעה ידם מצעמה ונעשית המלאכה שלא מרצתם. כתוב כאן מסע. וכתוב שם (כמדנכ י) ולמסע את המחנות. ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע. לפי שהשמיר הבקיע הכל. ולא נשמע קול פטיש. כי לא נצרכו לכלים אחרים לעשות המלאכה. והכל באות ונס היה: (א-עד).

רבי חייא אמר אם ה' לא יבנה בית. זה מלך העליון שהוא בונה לבית הזה תמיד ומתקן אותו (י) מתי. כאשר עולה האהבה של העבודות מלמטה כראוי. אם ה' לא ישמר עיר. מתי. בשעה שנחשך הלידה וצדדים מזוינים הולכים ומשוטטים בעולם והפתחים נסתמין. אז נשמרת העיר מכל צד שלא יקרב בה ערל וטמא. כמש"כ (ישעי נב) לא יוסף יבא בך עוד ערל וטמא. שעתיד הקב"ה לבערם מן העולם. מי ערל ומי טמא. אלא הכל אחד. ערל וטמא זה הוא שנתפתח בו והלכו אחריו אדם ואשתו. וגרמו מיתה לכל העולם. והוא עומד לטמא את הבית הזה עד הזמן שיעבירו הקב"ה מן העולם. לפיכך אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר ודאי: (א-קעג:)

אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר. א"ר ייסא. הלא הכל יורעים זה וכך הוא בודאי. אלא אם ה' לא ישמר עיר. אלו הם המתניעים בתורה עיר הקדושה קיימת עליהם. ולא על אנשים גבורים שבעולם. ולמדנו שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית

בו. לא רוא דאינון נסרין נספין ועליון כלסו בנו הלו בית (ד) לאתקנא ליה בכל מאי דאלטקין. ואע"ג דכלסו קא איתין לאתקנא למעבד תקוניס. אבל ודאי אם ה' דאיסו רוא דעלמא עלמא לא אתקין ועביד ביתא כדקא יאות. אינון בוטין למגלא אינון. אלא (דא) עיקרא מאי דאיסו עביד ואתקין. אם ה' לא ישמר עיר. כמה דכתיב (דברים יא) תמיד עיני ה' אליהך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (ה) ואוקמוס. ובאשגחותא דא איסו נסירא בכל סערין: (ג-רכו).

רבי שמעון פתח (מלכים א' י) והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. והבית בהבנותו. וכי לא בנה אותו שלמה וכל האומנים שהיו שם. מהו בהבנותו. אלא כך הוא כמו שנאמר (שמות כה) מקשה תעשה המנורה. אם היא מקשה מהו תעשה. אלא ודאי כלל באת ויטא אתעביד איסו מנגמיה. כיון שראון למעבד עבידתא אולוף לאומין למעבד בה מאי דלא ידעו מקדמה דלא. מאי טעמא. בנין דזכרתא דקב"ה שריא על ידיסו. וע"ד כתיב בהבנותו. איסו אתעבי מנגמיה. דהוא אולוף אולפן לאומין סאיך למעבד. ולא אתחלק מעיניסו רשמו דהאי עבידתא ממש. ומסתכלאן ביה ועבדי עד דאתעבי כל ביתא. אבן שלמה מסע נבנה. שלמה כתיב חסר יו"ד. אבן שלמה ודאי. מסע. דאתעבי ידן ואתעביד עבידתא דלא מדעתיהסו. כתיב סכא מסע. וכתיב סתס (כמדנכ י) ולמסע את המחנות. ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע. בנין דשמיר בעע כלא. ולא אשתמע מלס. דלא אלטקיו לשאר מאנין למעבד עבידתא. וכלא באת ויטא סוס: (א-עד).

רבי חייא אמר אם ה' לא יבנה בית. זה מלך עלמא דאיסו בונס להאי ביתא תדיר ואתקין ליה (י) אימתי. כד סלקין רעותין דולתנין מתתא כדקא יאות. אם ה' לא ישמר עיר. אימתי. בשעתא דאתחשך ליליא וסערין מווינין שראון ושטאון. בעלמא ופתחין סתימין. כדון אתעביד מכל סערין דלא יקרב ביה ערל ומסאבא. כד"א (ישעי נב) לא יוסף יבא בך עוד ערל וטמא. דזמין קב"ה לאעבדא לון מעלמא. מאן ערל ומאן טמא. אלא כלא חד. ערל וטמא דא סוא דאתפתא ביה וואיל אבתריס אדס ואתתיס. וגרמו מותא לכל עלמא. ואיסו דמסאיב סאי ביתא עד ססוא זמנא דיעבד ליה קב"ה מעלמא. כג"כ אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר ודאי: (א-קעג:)

אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר. א"ר ייסא. כלא ידעין דא וסכי סוא. אם ה' לא ישמר עיר. אלון אינון דמשתלגין באורייתא קרתא קדישא קיימא עליסו. ולא על גברין תקיפין דעלמא. ותאנא אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית

זיו הוהר

(ד) היינו הספירות אשר מן הבניה עד הסלכות שמאירין בה בשמע שלהן: (ה) מזה הפסוק מביא ראייה שהעם של ישמר עיר מוסב על התפארת: (י) דעת רבי חייא ששני השמות מוסב על מלכא עלאה היינו התפארת:

בית רבם שלא חטאו, וסוד הדבר שמוזה ההבל של
 התינוקות נעשה קול ברוח ומים ונתפשט בעולם, והם
 שומרי העולם ושומרי העיר, זש"כ אם ה' לא ישמר
 עיר שוא שקד שומר; (ב-ל-ט).

הנה נחלת ה' בנים שכר ערי הבטן, רבי אלעזר
 פתח ואמר, הנה נחלה ה' בנים, אינון אחסנתא
 לאחסנתא דבה' דלא יתעבר מינה לעלמין, דבר נש
 זכי לבנין בהאי עלמא זכי בהו למיעל לפרגודא
 בעלמא דאתי, בנין דהאי ברא דשביק ב"ג זכי ביה בעלמא
 דא, איהו זכי ליה לעלמא דאתי, זכי לאעלא ביה
 לנחלת ה', מאן נחלת ה', דא ארץ החיים, ארץ ישראל
 דאישי ארץ החיים קרא לה דוד מלכא נחלת ה',
 דכתיב (שמואל א' ג) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת
 ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, ובג"כ הנה נחלת
 ה' בנים, מאן זוכי ליה לבר נש, בנים, אי זכי בהו בהאי
 עלמא, שכר פרי הבטן, אגרא וחולקא עבא דבהו
 עלמא אישו בהאי חיבא דמעו, דכחו זכי ב"ג
 דהסווא עלמא, תא חוי הנה נחלת ה' בנים, ינותא
 ואחסנתא דאיבא דמעו עובדו דקב"ה מלעלא
 אישו מאילנא דחיי, דלא מתאן, זכי ב"ג לבנין, כד"א
 (יובע יד) מזגי פריך גולא, מאי כתיב, אשרי הגבר
 אשר מלא את אשתו מזה, אשרי בעלמא דין ואשרי
 בעלמא דאתי, לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער,
 מאן אויבים בשער, אלון מאריהון דדיין, דכר נשמתא
 נפקת מהאי עלמא כמה אינון מאריהון דדיין, דזמינין
 קמיה עד לא יעול לדוכתיה בשער, דהסווא תרעה
 דייעול תמן, ובגין משכוין עינין דשביק בהאי
 עלמא זכי דהסווא עלמא, וע"ד לא יבשו כי ידברו את
 אויבים בשער; (א-קטו).

בית רבם שלא חטאו, וסוד הדבר שמוזה ההבל של
 התינוקות נעשה קול ברוח ומים ונתפשט בעולם, והם
 שומרי העולם ושומרי העיר, זש"כ אם ה' לא ישמר
 עיר שוא שקד שומר; (ב-ל-ט).

הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן, רבי אלעזר
 פתח ואמר, הנה נחלת ה' בנים, הם נחלה
 להתדבק בה' שלא יתרחק ממנה לעולם, כי האדם
 שזוכה לבנים בעוה"ז זוכה בהם ליכנס לפניו מהפרכת
 בעוה"ב, לפי שזה הבן שהניח האדם וזכה בו בעולם
 הזה, הוא יזכה אותו לעולם הבא, וזוכה ליכנס בשבילו
 לנחלת ה', אינו נחלת ה', זו ארץ החיים, ארץ ישראל
 שהיא ארץ החיים קרא לה דוד המלך נחלת ה',
 שכתוב (שמואל א' ג) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת
 ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, ולפיכך הנה נחלת
 ה' בנים, מי זוכה לו לאדם, בנים, אם זוכה בהם
 בעוה"ז, שכר פרי הבטן, שכר וחלק טוב יש לו
 בעולם הבא בשביל זה פרי הבטן, שבהם זוכה האדם
 בעולם הבא, בוא וראה הנה נחלת ה' בנים, ירושת
 נחלה של פרי הבטן הוא מעשה הקב"ה מלמעלה
 מעץ החיים, שהרי משם זוכה האדם לבנים, כמש"כ
 (יהושע יד) ממני פריך נמצא, מה כתוב, אשרי הגבר
 אשר מלא את אשתו מזה, אשרי בעולם הזה ואשרי
 בעולם הבא, לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער,
 איזה אויבים בשער, אלו שרי הדין, שכאשר הנשמה
 יוצאה מעולם הזה כמה הם שרי הדין שמומנים
 לפניו טרם שתכנס למקומה בשער, באותו השער
 שצריכה ליכנס שמה, ובעבור משכנות טובים שהניח
 בעוה"ז יזכה בעוה"ב, וע"כ לא יבשו כי ידברו את
 אויבים בשער; (א-קטו).

אשרי הגבר אשר מלא את אשתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, אמר רבי יוסי מהו לא יבשו
 כי ידברו את אויבים בשער, אלא בזמן שהאדם יוצא מעולם הזה ונפשו באה ליכנס במקום הראוי
 לה, כמה מלאכי חבלה עומדים מצד זה ומצד זה, וכמה מלאכי שלום עומדים מצד זה ומצד זה, וזה מקדימים
 לו מלאכי שלום ואומרים לו (שמואל א' טו) שלום בואך, לא זכה מלאכי חבלה מקדימים לו ואומרים (ישעי ב)
 אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, ומי הוא, מי שלא נתעסק להניח בן בעוה"ז, שכל מי שמניח בן
 בעוה"ז שהיה מלמדו תורה ומעשים טובים, אין מלאכי חבלה וגיהנם שולטים בו, זש"כ לא יבשו כי ידברו
 את אויבים בשער, אלו מלאכי חבלה שאין יכולים לשלוט עליו, וא"ל יאמר האדם הרי תורתו ומעשים טובים
 מגינים עליו ולא אתעסק בפריה ורביה, אלא אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אינו נכנס במחיצתו של הקב"ה
 ואין לו חלק לעוה"ב, שהרי אין לך אדם בעל תורה ומעשים טובים כחזקיה מלך יהודה צ"ה, וכתוב בו כה
 אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, כי מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב; (י"ח)

אשרי הגבר אשר מלא את אשתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, אמר רבי יוסי מהו לא יבשו
 כי ידברו את אויבים בשער, אלא בזמן שהאדם יוצא מעולם הזה ונפשו באה ליכנס במקום הראוי
 לה, כמה מלאכי חבלה עומדים מצד זה ומצד זה, וכמה מלאכי שלום עומדים מצד זה ומצד זה, וזה מקדימים
 לו מלאכי שלום ואומרים לו (שמואל א' טו) שלום בואך, לא זכה מלאכי חבלה מקדימים לו ואומרים (ישעי ב)
 אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, ומי הוא, מי שלא נתעסק להניח בן בעוה"ז, שכל מי שמניח בן
 בעוה"ז שהיה מלמדו תורה ומעשים טובים, אין מלאכי חבלה וגיהנם שולטים בו, זש"כ לא יבשו כי ידברו
 את אויבים בשער, אלו מלאכי חבלה שאין יכולים לשלוט עליו, וא"ל יאמר האדם הרי תורתו ומעשים טובים
 מגינים עליו ולא אתעסק בפריה ורביה, אלא אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אינו נכנס במחיצתו של הקב"ה
 ואין לו חלק לעוה"ב, שהרי אין לך אדם בעל תורה ומעשים טובים כחזקיה מלך יהודה צ"ה, וכתוב בו כה
 אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, כי מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב; (י"ח)

קכח

קכח

אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זתים
 סביב לשלחנך, הנה כי כן יברך גבר וגו'
 רבי חזקיה פתח אשתך כגפן פוריה וגו', מה גפן לא
 מקבל עליו אלא משלו, כך בת ישראל צריכה לעמוד
 כדמיון זה, שלא תקבל עליה אלא בן זוגה, כינה
 זו שאינה מקבלת אלא בן זוגה, וע"כ כגפן פוריה
 בירכתי ביתך, מהו פוריה, כמש"כ (דברים כט) פורה
 ראש, פוריה פורחת, שמוציאה ענפים לכל צד, ואיה,
 בירכתי ביתך ולא בחוץ ברחוב, למען לא תבא לשקר
 בברית העליון, ושלמה אמר (משלי ב) העוזבת אלוף
 נעוריה

אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זתים
 סביב לשלחנך, הנה כי כן יברך גבר וגו',
 רבי חזקיה פתח אשתך כגפן פוריה וגו', מה גפן לא
 מקבל עליו אלא משלו, כך בת ישראל צריכה לעמוד
 כדמיון זה, שלא תקבל עליה אלא בן זוגה, כינה
 זו שאינה מקבלת אלא בן זוגה, וע"כ כגפן פוריה
 בירכתי ביתך, מהו פוריה, כמש"כ (דברים כט) פורה
 ראש, פוריה פורחת, שמוציאה ענפים לכל צד, ואיה,
 בירכתי ביתך ולא בחוץ ברחוב, למען לא תבא לשקר
 בברית העליון, ושלמה אמר (משלי ב) העוזבת אלוף
 נעוריה

בנים לבניך וגו'. וראה בנים לבניך ספיר. מהו שלום על ישראל. איוו שייכות יש כאן על ישראל. אלא בשביל שהרבה שלום למעלה. כי כאשר אדם זוכה לכל הטוב הזה מסתמא הוא הרבה שלום למעלה ולמטה. ולפיכך שלום על ישראל סתם. שהשלום הוא שבח העליונים והתחתונים ושבח של כל העולם: (ג-י):

בנים לבניך וגו'. וראה בנים לבניך ספיר. מהו שלום על ישראל. מהו קח צביא הכא על ישראל. אלא בנין דלסני שלמא לעילא. דכד הוא זכי לכוני האי אסני שלמא לעילא ותמא. ובנין דא שלום על ישראל סתם. דשלום שבחא הוא דעלאי ותמאי ושבחא הוא דכל עלמא: (ג-י):

קכט

רבת צרוני מעורי יאמר נא ישראל. פתח רבי יהודה ואמר (ישע' סג) בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם וגו'. בוא וראה בכל צרתם של ישראל כאשר נודמן להם צרות כתוב לא באל"ף וקרי בוא"ו. לפי שהקב"ה עמהם בצרה. לא באל"ף מרמו על מקום עליון יותר (ה) אע"ג שאין במקום ההוא רוגז וצער. מגיע שמה למעלה צרת ישראל. לא באל"ף כמש"כ הוא עשנו ולא אנחנו. כתוב באל"ף וקרי בוא"ו. ומלאך פניו הושיעם. והלא הוא עמהם באותה צרה ואתה אומר הושיעם (ז) אבל מושיעם לא כתוב אלא הושיעם. הושיעם מקורם לזה במה שהיו נודמן לסבול עמהם באותה צרה. ובוא וראה שבכל זמן שישראל הם בגלות גם השכינה עמהם בגלות. והרי ביארנו בהכתוב (ויב' ט) וש"ב ה' אלהיך את שבותך ורחמך וגו': ד"א ומלאך פניו הושיעם. זו השכינה שהיא עמהם בגלות. ולבעבור שהשכינה עמהם הקב"ה זוכר אותם להטיב להם ולהוציאם מן הגלות (ב) שנאמר (שמות ו) ואזכר את בריתי. בתחלה. ואח"כ ועתה הנה צעקה בני ישראל באה אלי. ועתיד הקב"ה להכריז בכל העולם ולהשמיע קול לאמר (ישע' סג) ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע: (א-קכ):

קכט

רבת צרוני מעורי יאמר נא ישראל. פתח רבי יהודה ואמר (ישע' סג) בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם וגו'. תא חוי בכל צרתם דישראל כד זודמן לון עאקן כתיב לא באל"ף וקרי בוא"ו. בנין דקב"ה עמהון בעקו. לא באל"ף אתר עלאה יתיר (ה) אע"ג דלאו בהסוה אתר רגוז ועקו. להסם לעילא מסא עקמא דישראל. לא באל"ף כד"א הוא עשנו ולא אנחנו. כתיב באל"ף וקרי בוא"ו. ומלאך פניו הושיעם. והא איוו עמהון בהסוה עקו ואת אמרת הושיעם (ז) אבל מושיעם לא כתיב אלא הושיעם. הושיעם מקדמת דנא דליוו זמין בהסוה עקו למסבל עמהון. ותא חוי בכל זמנא דישראל אינו בגלותא שכינתא עמהון בגלותא. והא אוקמוס דכתיב (דנ"ו ט) וש"ב ה' אלהיך את שבותך ורחמך וגו': ד"א ומלאך פניו הושיעם. דא שכינתא דליוו עמהון בגלותא. ובנין דשכינתא עמהון קב"ה אדכר לון לאוסבא לון ולאפקא לון מן גלותא (ג) דכתיב (שמות ו) ואזכר את בריתי. בקדמיתא. ולבתר ועתה הנה צעקה בני ישראל באה אלי. וזמין קב"ה לאכרזא בכל עלמא ולאשמעא קלא דיימא (ישע' סג) ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע: (א-קכ):

קל

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. אמר רבי חזקיה שיר המעלות סתם ואין מפורש מי אמרו. אלא שיר המעלות שעתידים כל בני העולם לומר. שהוכן זה השיר לדורות עולם לדאמר. ומה הוא. ממעמקים קראתיך. שכן למדנו כל מי שמתפלל תפלתו לפני המלך הקדוש. צריך לבקש בקשתו ולהתפלל מעומק הלב. כדי שיהיה נמצא לבו שלם עם הקב"ה. ויכוון הלב

קל

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. אמר רבי חזקיה שיר המעלות סתם ולא פריש מאן אמרו. אלא שיר המעלות דזמין כל בני עלמא למימר. דזמין האי שיר למימריה לדרי עלמא. ומאי הוא. ממעמקים קראתיך. דהכי תלכא כל מאן דנוללי ללותא קמי מלכא קדישא. בני למצעי בעותים ולללאה מעמקא דלכא. בנין דיסתמא לבני סליס בקב"ה. ויכוון לבא

זיו הוהר

קכ"ט (ה) כי לא באל"ף מורה על מקום נכוח שאין לנו השגה שם. ויש מפרשים הסביון כמו דאל"ף. והיינו שהענין נוגע עד ראשית הכל. והרי זה כמו בהפסוק ולא אנחנו. רצה לומר דאל"ף אנחנו ולא דרש מן השירים. כי סוף מעשה במחשבה תחלה כדוד שכל עיקר כריאת עולם היה בשביל ישראל שיקבלו התורה. ובעבור זה נקראים בנים למקום: (ג) קשיא ליה דמלאך פניו היינו השכינה הקדושה. וכוון שהיא עם ישראל בגלות איך תושיע. הלא אין הנושח מתיר עצמו וכד שכן דאח"כ. ובתרין שהושיעם כלשון עבר משמעותו שהושיעם מקורם ומכבר במה שמלאך פניו הסביון דהגלות עם ישראל. והשכינה מיניגה עיניה בגלות והיא תגאל עמם: (ג) לפי שירוש זה אין הושיעם מוסב על מלאך פניו שהיא השכינה אלא שמוסב על הקב"ה היינו הרפואות בעלה דמטרונימא. כי דבעבור השכינה שהיא שורה בישראל בתורת משבן יוכור הקב"ה את עמו ישראל דהשוכים בגלות ודוהוציאם מן הגלות יחד עם השכינה. ומשמעות הכתוב הוא שמלאך פניו של הקב"ה הוא סבת הישועה של הגאולה:

לכא ורעותא. ואמאי אמר דוד הכי. והא כתיב (הלים קט) בכל לבי דרשתיך. דא קרא סגו. ואמאי בעי מועמקים. אלא הכא תאנא כל בר נש דבעי בעותיה קמי מלכא. בעי לכונא לכא ורעותא מעיקרא דכל עקרין (א) לאמשכא ברכאן מעמקא דבירא. בגין דינגיד ברכאן ממובעא דכלא (ב) ומאי הוא (ג) דא הסוא אתר דנפיק מניה ואשכחא מניה הסוא נטר. דכתיב (בראשית ב) ונטר יולא מערן. וכתיב (הלים ט) נטר פלגין יסמחו עיר אלהים (ד) ודא אקרי מעמקים. עמקא דכלא ועמקא דבירא דמובעין נפקין מתמן ונגדין לברכא כלא (ה) ודא הוא שירותא לאמשכא ברכאן מעילא לתתא. ואמר רבי חזקיה כד עמיקא סתומתא דכל סתומין בעי לומנא ברכאן לעלמין (ו) אשרי כלא ואכליל כלא בהסוא עמיקא עלאה (ז) ומסכא שאבי ואתנגיד נהרא דנחלין ומזבעין אתנגידו מניה (ח) ומתסקיין מניה כלסו. ומאן דמלגו ללותיה בעי לכונא לכא ורעותא לאמשכא ברכאן מהסוא עמיקא דכלא (ט) בגין דיתקבל ללותיה ויתעביד רעותיה: (ג-ב-א).

לכא ורעותא. ואמאי אמר דוד הכי. והא כתיב (הלים קט) בכל לבי דרשתיך. דא קרא סגו. ואמאי בעי מועמקים. אלא הכא תאנא כל בר נש דבעי בעותיה קמי מלכא. בעי לכונא לכא ורעותא מעיקרא דכל עקרין (א) לאמשכא ברכאן מעמקא דבירא. בגין דינגיד ברכאן ממובעא דכלא (ב) ומאי הוא (ג) דא הסוא אתר דנפיק מניה ואשכחא מניה הסוא נטר. דכתיב (בראשית ב) ונטר יולא מערן. וכתיב (הלים ט) נטר פלגין יסמחו עיר אלהים (ד) ודא אקרי מעמקים. עמקא דכלא ועמקא דבירא דמובעין נפקין מתמן ונגדין לברכא כלא (ה) ודא הוא שירותא לאמשכא ברכאן מעילא לתתא. ואמר רבי חזקיה כד עמיקא סתומתא דכל סתומין בעי לומנא ברכאן לעלמין (ו) אשרי כלא ואכליל כלא בהסוא עמיקא עלאה (ז) ומסכא שאבי ואתנגיד נהרא דנחלין ומזבעין אתנגידו מניה (ח) ומתסקיין מניה כלסו. ומאן דמלגו ללותיה בעי לכונא לכא ורעותא לאמשכא ברכאן מהסוא עמיקא דכלא (ט) בגין דיתקבל ללותיה ויתעביד רעותיה: (ג-ב-א).

רבי יצחק אמר שיר המעלות מועמקים קראתיך ה'. מהו מועמקים. זה הוא מי שחוזר בתשובה לפני מלך העליון ומתפלל תפלה מעומק הלב (א) ושי"כ מועמקים קראתיך ה'. רבי אבא אמר מועמקים קראתיך ה'. מקום נסתר הוא למעלה והוא עומק הבאר (ב) ומשם יוצאים נחלים ומעינות לכל צד. ואותו עומק של העומק נקרא תשובה. ומי שרוצה לשוב ולהטהר מחטאיו. בעומק ההיא צריך לקרות להקב"ה. ושי"כ מועמקים קראתיך ה'. למדנו בזמן שהיה אדם חוטא לפני רבונו והקריב קרבנו על המזבח. והכחן היה מכפר עליו ומתפלל תפלה עליו. נהצורך רחמים ונמתקו הדרינים. ותשובה עליונה ההיא השפיעה ברכות במעינות הנמשכים ויוצאים ממנה. ומתברכים כל המאורות יחד. והארם נטהר מחטאו: (ג-ב-א).

רבי יצחק אמר שיר המעלות מועמקים קראתיך ה'. מהו מועמקים. זה הוא מי שחוזר בתשובה לפני מלך העליון ומתפלל תפלה מעומק הלב (א) ושי"כ מועמקים קראתיך ה'. רבי אבא אמר מועמקים קראתיך ה'. מקום נסתר הוא למעלה והוא עומק הבאר (ב) ומשם יוצאים נחלים ומעינות לכל צד. ואותו עומק של העומק נקרא תשובה. ומי שרוצה לשוב ולהטהר מחטאיו. בעומק ההיא צריך לקרות להקב"ה. ושי"כ מועמקים קראתיך ה'. למדנו בזמן שהיה אדם חוטא לפני רבונו והקריב קרבנו על המזבח. והכחן היה מכפר עליו ומתפלל תפלה עליו. נהצורך רחמים ונמתקו הדרינים. ותשובה עליונה ההיא השפיעה ברכות במעינות הנמשכים ויוצאים ממנה. ומתברכים כל המאורות יחד. והארם נטהר מחטאו: (ג-ב-א).

וי הזהר

וי הזהר

קפ (א) מי לבקש מאת עצם האלהית סבה הסכות שנקרא איין סוף: (ב) בזה ספורש איך אפשר כך. ואומר שנצרך לבקש שיושפע שפע דמפירות התהנובות מעמקא דבירא שהיא שיומשך אליה בעב כרכות סמכונא דכפא פ"א מאת עולם התכמה ע"י היתוד שלהם שנקרא יתודא עלאה. אשר אליהם נשפע השפע מאת הא"ם באמצעות הכתר כידוע: (ג) זו שאלה באי הוא סכונא דכלא. ומשיב שהוא עולם התכמה שנקרא ערן. והוא המקום שינצא ממנו הנהר היינו עולם הכינה. כפי צ"ב ונהר יוצא מערן: (ד) מזה הספוק סביא ראיא שהנהר הבינה משמח בפלגיו השפע שלו לעיר אליהם היינו המלכות: (ה) בזה מיוצג מעמקים בדשון רבים. ר"ל ב' עמקים עמקא דכלא הכמה ועמקא דבירא בינה: (ו) זה כתר עליון: (ז) פ"א שהתבר משרה ברכת השפע שלו בעולם התכמה. והיינו התחלת המשיבת השפע: (ח) זו הכינה: (ט) זה תמצית כל המאמר שהתפלל צריך לבקש להמשיך ישועת חשפע מן הא"ם שסמנו תבא ברכת השפע להבחר. ומן הכתר להכמה וכינה אבא ואבא יתודא עלאה. ומסם תתמשך השפע לתפארת וסלכות כרא וברתא יתודא תתאה. ומן המלכות תבא השפע לעוה"ז שיהיה נעשה רצונו של המתפלל. וזה ענין עמק מרדגה גדולה עבודת צדיק הרור: (י) רבי יצחק סכאר הענין כעמקים שהוא נכון גם לאנשים ונשים פשוטי העם שנושעים תשובה ומתפללים מעמקא דכלא רבונו של עולם הרועה נא בלי שום כוונת ויתודים. ולשיטתו מעמקים מוסב על עומק לב האדם שגם זה טוב: (יא) רבי אבא דורש מעמקים על אנשים בינונים שעב"ס יכונוו לכס וע"י תשובה שלהם לעורר רחמים מן עמק: דבירא שהוא עולם הבינה שנקראת תשובה עלאה. יען כי סמנה בא כפרת עון לבעלי תשובה ועליה נאמר כי עמק הסליחה גוי:

קפ (א) מי לבקש מאת עצם האלהית סבה הסכות שנקרא איין סוף: (ב) בזה ספורש איך אפשר כך. ואומר שנצרך לבקש שיושפע שפע דמפירות התהנובות מעמקא דבירא שהיא שיומשך אליה בעב כרכות סמכונא דכפא פ"א מאת עולם התכמה ע"י היתוד שלהם שנקרא יתודא עלאה. אשר אליהם נשפע השפע מאת הא"ם באמצעות הכתר כידוע: (ג) זו שאלה באי הוא סכונא דכלא. ומשיב שהוא עולם התכמה שנקרא ערן. והוא המקום שינצא ממנו הנהר היינו עולם הכינה. כפי צ"ב ונהר יוצא מערן: (ד) מזה הספוק סביא ראיא שהנהר הבינה משמח בפלגיו השפע שלו לעיר אליהם היינו המלכות: (ה) בזה מיוצג מעמקים בדשון רבים. ר"ל ב' עמקים עמקא דכלא הכמה ועמקא דבירא בינה: (ו) זה כתר עליון: (ז) פ"א שהתבר משרה ברכת השפע שלו בעולם התכמה. והיינו התחלת המשיבת השפע: (ח) זו הכינה: (ט) זה תמצית כל המאמר שהתפלל צריך לבקש להמשיך ישועת חשפע מן הא"ם שסמנו תבא ברכת השפע להבחר. ומן הכתר להכמה וכינה אבא ואבא יתודא עלאה. ומסם תתמשך השפע לתפארת וסלכות כרא וברתא יתודא תתאה. ומן המלכות תבא השפע לעוה"ז שיהיה נעשה רצונו של המתפלל. וזה ענין עמק מרדגה גדולה עבודת צדיק הרור: (י) רבי יצחק סכאר הענין כעמקים שהוא נכון גם לאנשים ונשים פשוטי העם שנושעים תשובה ומתפללים מעמקא דכלא רבונו של עולם הרועה נא בלי שום כוונת ויתודים. ולשיטתו מעמקים מוסב על עומק לב האדם שגם זה טוב: (יא) רבי אבא דורש מעמקים על אנשים בינונים שעב"ס יכונוו לכס וע"י תשובה שלהם לעורר רחמים מן עמק: דבירא שהוא עולם הבינה שנקראת תשובה עלאה. יען כי סמנה בא כפרת עון לבעלי תשובה ועליה נאמר כי עמק הסליחה גוי:

הווי"ה (יג) אלא תלת דרגון דרמיו ארכב
 דוד הכא. אס עונות תשמר יה. אס חובין
 סניאו עד דסלקין לעילא לגבי אבא
 ואמא. הא הווי"ה דאיוו רחמי. ואי שאל דא
 אע"ג דאיוו רחמי יתער בדינא. וכל דרגון
 אסתיוו בדינא (יג) דרגא חדא איתא דנהדר לגביה. דכל
 אסותין מניס נפקין. איוו יחוס עלן. ומאן
 איוו. ב"י (יד) מ"י יעמד ודאיו. מ"י ירפא לנא.
 כד"א (איכס ב) כי גדול כיס שבך מ"י ירפא לך.
 וע"ד י"ה הווי"ה. אי אלון שמהן יסתמו
 מן ב"י יעמד. דכל ארתי דמיוכתא ורחמי מניס
 נפקין : (ג-קפה) :

הזכיר עוד השם הווי"ה (יג) אלא ג' מדרגות של
 רחמים הזכיר דוד כאן. אם עונות תשמר יה. אם רבו
 העונות עד שעלו למעלה אצל העולמות של חכמה
 ובינה. הרי שם הווי"ה שהוא רחמים. ואם גם שם הזה
 אע"פ שהוא רחמים יתעורר בדין. וכל המדרגות
 נסתתמו בדין (יג) מדרגה אחת יש שנפנה אליה. כי
 כל הרפואות ממנה יוצאות. היא תרחם עלינו. ועי
 היא. מ"י (יד) מ"י יעמוד בודאי. מ"י ירפא לנו.
 כמש"כ (איכה ב) כי גדול כיס שבך מ"י ירפא לך.
 וע"כ הזכיר י"ה הווי"ה. שאם שמות האלה יסתתמו
 מאתנו מ"י יעמד. כי כל דרכי תשובה ורחמים ממנו
 יוצאים : (ג-קפה) :

קלא

שיך המעלות לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני
 ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות ממני. פתח סבא
 סבא ואמר. ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'.
 דוד מלכא אמר דא. בגין דהוה מלכא עלאה ושלטא על
 כל מלכין עלאון ושלטון דאית ממזרח ועד
 מערב. ולא סליק על לביס לאספסאס מארשא. ותדיר
 שפיל לביס קמי מאריה. וכד הוה לעי באורייתא הוה
 מתגבר כארית. ועיניו תדיר מאיכין בארעא מדחילו דמאריה.
 וכד הוה אויל זין עמא לא הוה ביה גסות רוחא
 כלל. וע"ד כתיב ה' לא גבה לבי. אע"ג דאנא מלכא
 שליטא על כל שאר מלכין דעמא. ולא רמו עיני.
 בזמנא דאנא קאים קמך ולעי באורייתא. ולא הלכתי
 בגדולות ובנפלאות ממני. בשעתא דאנא אויל זין עמא.
 ואי דוד מלכא אמר הכי. שאר בני עמלא על אחת
 כמס וכמה : (ג-קא) :

קלא

שיך המעלות לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני
 ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות ממני. פתח סבא
 סבא ואמר. ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'.
 דוד המלך אמר כך. לפי שהיה מלך גדול ומושל על
 כל מלכים הגדולים והשרים שנמצאו ממזרח ועד
 מערב. ולא עלתה על לבו לסור מדרך הישר. ותמיד
 השפיל לבו לפני רבונו. וכאשר היה עמל בתורה היה
 מתגבר כארי. ועיניו תמיד נמיכות בארץ מפחד רבונו.
 וכאשר היה הולך בין העם לא היה בו גסות רוח
 כלל. וע"ז כתוב ה' לא גבה לבי. אע"פ שאני מלך
 המושל על כל שאר מלכים שבעולם. ולא רמו עיני.
 בשעה שאני עומד לפניך ומתיגע בתורה. ולא הלכתי
 בגדולות ובנפלאות ממני. בזמן שאני הולך בין העם.
 ואם דוד המלך אמר כך. שאר בני העולם על אחת
 כמה וכמה : (ג-קא) :

קלב

עד אמלא מקוס להי משכנות לאביר יעקב פתח
 רבי אבא ואמר (שמואל ב' יד) הכל נתן ארונה
 המלך למלך וגו'. ויאמר המלך אל ארונה לא כי קנו
 אקנה מאותך במחיר וגו'. ויקן דוד את הגרן וגו'.
 הכל נתן ארונה המלך. וכי ארונה מלך הוה. אלא
 ודאי ארונה מלכא הוה. וסהוא אחר ברשותו הוה. והיה
 מושל עליו. וכאשר הגיע הזמן לצאת מתחת ידו לא
 יצא אלא בתשלום ממון הרבה והרג בישראל. אח"כ
 עמד מלאך המשחית על מקום ההוא ותשש כחו.
 ומשום

קלב

עד אמלא מקוס להי משכנות לאביר יעקב. פתח
 רבי אבא ואמר (שמואל ב' יד) הכל נתן ארונה
 המלך למלך וגו'. ויאמר המלך אל ארונה לא כי קנו
 אקנה מאותך במחיר וגו'. ויקן דוד את הגרן וגו'.
 הכל נתן ארונה המלך. וכי ארונה מלך הוה. אלא
 ודאי ארונה מלך היה. ומקום ההוא ברשותו היה. והיה
 מושל עליו. וכאשר הגיע הזמן לצאת מתחת ידו לא
 יצא אלא בתשלום ממון הרבה והרג בישראל. אח"כ
 עמד מלאך המשחית על מקום ההוא ותשש כחו.
 ומשום

זיו הוהר

(יג) רבים מקשים היא כמסורה שישנו כאן השם ארני שהוא דין ולא שם הווי"ה שהוא רחמים. ויש רוצים ליישב בדוחק עיי ספסוף
 של ניסטרוא. אבל למה לנו להרבות על הוהר דוחק אחר דוחק. כי הלא בכמה מקומות הספורה של הוהר סחורקת עם
 הספורה שלנו. ובדואי הם ידעו האמת לאמתו. וכענין זה כמפור שיר חנוכה בהפסוק איך ה' אקרא ואי ארני אתחנן. והספורה
 ששל פי קבלה מורה שצריך להיות ולא הווי"ה אתחנן : (יג) נפתתמו כדון היינו כמו נפתתמו בענותי. שאין להם מה להסלין נגד
 טענות ותכונות של מרת הדין : (יד) מ"י היינו עולם הבינת מפני שיש בה נשיב. וגם מפני שהיא מדרגה הראשונה מתחת יעילא
 ששיך לשאל עליה מי היא. יען כי אין להשיגה בפרטיות מה היא. כידוע כפסוק שלח תשלח את האם :

והסוף אתר אתר דאתעקד ציס ילחק הוס. וכוון דחמא קב"ה הסוף אתר אתמלי רחמינ. הס"ד (דח"א כא) ראה ה' וינחם וגו'. מהו ראה ה'. חמא עקדת ילחק ביהסוף אתר ופז ורסה פ"איו. מיד (שמואל ב' כד) ויאמר למלאך המשחית רב עתה סדף ידך. מהו רב. הא אוקמוס עול סרב. אבל הכי הוא. כתיב סכא רב. וכתיב סתם (דברים א) רב לכס שבת בטר הזה. חוף הכי נמי רב עתה. רב לך תחמי הוא אתר תחום ידך. טעין סגילין הוס תחום ידך. מכאן ולהלאה רב. אהדר סתרא למאריה. ועל כל דא בסיגלות דמא וקטולא בישראל נפק מתחום ידך: (ב-ידי.)

קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך. פתח הסוף יודאי ואמר קומה ה' למנוחתך. כמאן דלמר יקום מלכא לבי נייחא דמשכניה. תרין איגון הוו דלמרו קומה ה'. משה ודוד. משה אמר (במדבר ט) קומה ה' ויפוצו אויביך. ודוד-אמר קומה ה' למנוחתך. איזה חילוק ביניהם. אלא משה כמי שפוקד לביתו אמר. משה פקד אליו להתגר מלחמה כנגד אויביו. דוד הזמין פקד לגנות כמי שמזמין לרבנו. והזמין למלך ולהמטרונה עמו. זש"כ קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך. בשביל שלא להפרידם:

כהניך ילבושו צדק וחסידיך ירננו. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. מכאן יש ללמוד מי שמזמין למלך ישנה מצעה הרגלו של המלך. בשביל לשמח למלך. אם רגילו המלך שמשמחים אותו בדחנים הדיוטים. יסדר לפניו בדחנים נסיכים ודוכסים. ואם לא אין זה בדחנות למלך. בוא וראה דוד הזמין לו למלך ולהמטרונה לגנות. מה עשה. היה משנה בדחני המלך על בדחנים של נסיכים ודוכסים. ומי הם. שכתוב כהניך ילבושו צדק וחסידיך ירננו. וחסידיך ירננו. הלא ולוייך ירננו היה צריך לומר. שהרי הלויים הם בדחני המלך. ועכשו הזמין דוד את המלך לגנות. עשה שכהנים וחסידים הם יהיו בדחני המלך. א"ל הקב"ה לדוד. דוד אין דרכי בכך. א"ל דוד. אדני המלך כאשר אתה בהיכלך אתה עושה כרצונך. עכשו הזמנתי אותך אלי ברצוני עומד הדבר. לקרב אליה שהם חשובים יותר. אע"פ שאין דרכם בכך. מכאן יש ללמוד שמי שהוא בביתו יסדר הנהגותו ומעשיו כרצונו. וכאשר מזמנים לו יעשה רצון בעל האכסניא כפי שמסדר לפניו. שהרי דוד החליף לויים וסידר כהנים וחסידים. והקב"ה הקים הדבר כרצון דוד. וע"ז אמר דוד. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. הסדר שסדרתי אל תסוב לאחורי. א"ל הקב"ה. דוד חייך שאפילו בכלים משל לא אשתמש אלא בכלים שליך. ולא זו הקב"ה משל עד שנתן לו אוצרות ומתנות. שכתוב נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטןך אשית לכסא לך: (א-קמא.)

כהניך ילבושו צדק וחסידיך ירננו. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. מכאן אוליפנא דמאן דזמין למלכא יסגי עובדיו. בגין למיטב חדוה למלכא. אי ארמיה דמלכא דמדאן ליה בדיחי דיופי. יסדר קמיה בדיחי רופיטוס ופרדשכי. ואי לאו לאו אויבו בדיחותא דמלכא. תא חוי דוד זמין ליה למלכא ולמטרונתא לנייחא. מאי עבד. שאני בדיחי דמלכא בגין רופיטוס. ומאן ניסו. דכתיב כהניך ילבושו צדק וחסידיך ירננו. וחסידיך ירננו. ולוייך ירננו מצעי ליה. דהא ליואי איגון בדיחי דמלכא. והסתא דוד דזמין ליה לנייחא. עבד כהני וחסידי דליואי איגון בדיחא דמלכא. א"ל קב"ה לדוד. דוד לאו ארחא הכי. א"ל דוד. מארי כד אנה בסיכלך את עבד כרעותך. הסתא דזמינא לך ברעותי קיימא מלה. לאקרבא אלין דאיגון חסיבי יתיר. אע"ג דלאו ארחייוו ביה. מכאן אוליפנא דמאן דליואי בדיחי יסדר ארמיה ועובדיה כרעותיה. ואי זמזמין ליה יעבד רעותא דאוספחיה כמה דמסדר עלוי. דהא דוד אחלק ליואי וסדר כהני וחסידי. וקב"ה אוקיס מלה כרעותיה. וע"ז אמר דוד. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. סדורא דקא סדרכא לא יסוב לאחורא. א"ל קב"ה. דוד חייך אפילו במאנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך. ולא זו קב"ה מתמן עד דהיב ליה כצובן ומתקן. דכתיב נשבע ה' לדוד אמת. לא ישוב ממנה מפרי בטןך אשית לכסא לך: (א-קמא.)

כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי עדי עד וגו'. אמר רבי חייא כתיב כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי וגו'. על פי רוב קוראים כל החברים לציון בלשון זכר. לפי שציון הוא רחמים

כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי עדי עד וגו'. אמר רבי חייא כתיב כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי וגו'. לזמין חכריא כללו קראן להאי דכורא. בגין דליון אוה רחמי

רחמים (א) וכאן קורא לו המקרא בלשון נקבה. א"ר יוסי כך נשמע לי ממנורה הקדושה. בשעה שהזיווג למעלה נזדווג יחדו. כדי להראות שהמדרגה בחי נקבה נכללת בהמדרגה בחי זכר בכלל אחד [נקרא לפעמים בחי זכר בלשון נקבה. ולפעמים נקראת בחי הנקבה בלשון זכר. שהרי אז ברכות של תפארת ומכת נמצאות. ואין בהם פירוד כלל. וע"כ או"ה למושב לו זאת מנוחתי בלשון נקבה נכתב. וכתב כי בחר ה' בציון. בציון דוקא. רצה לומר בזאת שישנה בתוכו וישכנת בו. ולא כתיב לציון (ג) והכל אחד בין שקרא לזאת בלשון זכר ובין שקרא לזה בלשון נקבה. הכל אחד ובמדרגה אחת עומדין. וע"כ כתיב (תהלים טו) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה. וילא בו. איש ואיש מדרגה אחת לדין ומדרגה אחת לרחמים (ד) וכאשר מזדווגים כאחד ביוג אחד או ירושלם בשם ציון נקראת (ה) ציון ירושלם ידוע ומובן. וזה בן תולה : (ג-א.)

זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי איתיה. רבי ייסא אמר מקרא זה כנסת ישראל אמרה לו בשעה שנבנה בית המקדש ונכנס הארון למקומו. רבי חזקיה אמר הקב"ה אומר לו על כנסת ישראל כאשר ישראל עושים רצונו. שהיה אז הקב"ה יושב על סא כבודו ומרחם על העולם. וברכה ושלום וחביבות הכל נמצא. ואו הוא אומר זאת מנוחתי עדי עד : (ב-רכב.)

רחמי (א) והכא קרא נוקבא קרא ליה. אמר רבי יוסי הכי שמיע לי מבולגא קדישא. בשעתא דזווגא אזדווג כחלה. בגין לאחזאה דהא נוקבא תכלילת ביה בכללא חדא [לומיין חקרי דכורא בשמא דנוקבא. ולומיין חקרי נוקבא בשמא דדכורא. דהא כדון ברכאן דדכורא ודמשדוניהא אשתכחו. ולא הוי ביה פרושאה כלל. וע"ד או"ה למושב לו זאת מנוחתי כתיב. וכתב כי בחר ה' בציון. בציון דייקא. בההיא דאחזא בגויה דשירא ביה. ולא כתיב לציון (ג) וכלל חד בין דקרא להאי בשמא דדכורא ובין דקרא להאי בשמא דנוקבא. כלל חד ובדגרא חדא קיימיין. וע"ד כתיב (תהלים טו) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה. [ולא בו. איש ואיש] חד דליגא וחד לרחמי (ד) וכד מזדווגן כחדא בזוגא חד כדון ירושלם ציון חקרי (ה) ציון ירושלם אשתמודע ואשתכח. ודא ברא תליא : (ג-לא.)

זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי איתיה. רבי ייסא אמר האי קרא כנסת ישראל אמרה ליה בשעתא דאחזי ביה מקדשא ועאל ארוגא לאחריהן רבי חזקיה אמר קב"ה אמר ליה על כנסת ישראל כדי ישראל עבדין רעותיה. דהא כדון קב"ה יתיב על כורסי יקריה ומס על עמלא. ובכרה ושלום וחביבותא דכלא [אשתכח. וכדון אמר זאת מנוחתי עדי עד : (ב-רכג.)

קלג

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. אמר רבי אבא זכאים הם ישראל שלא מסרם הקב"ה לשר או למלאך. אלא שישאל נאחזים בו והוא נאחו בהם. ומחביבות שלהם קרא אותם הקב"ה עבדים. שנאמר (ויקרא טו) כי לי בני ישראל עבדים עבדי ה' הם. אח"כ קרא אותם בני. כמש"נ (דברים יד) בני אתם לה' אלהיכם. אח"כ קרא אותם אחים. כמש"נ (תהלים קכג) למען אחי ורעי וגו'. ולבעבור שקרא אותם אחים חפץ לשים מדורו בהם שלא יסיר מהם. בכך כתוב הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. ומנורה הקדושה כך אמר. הנה מה טוב ומה נעים וגו'. כמש"נ (ויקרא כ) ואיש אשר יקח את אחותו. ובספרו של רב ייבא סבא מובא. ואיש זה הקב"ה. אשר יקח את אחותו. זו כנסת ישראל. וכל כך למה. חסד הוא. חסד הוא בודאי (א) וזה נתבאר. וע"כ הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. [שבת אחים. היינו התחברות א"ח בצד"ק (ב) גם לרבות

קלב

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. אמר רבי אבא זכאים הם ישראל דלא יבן לון קב"ה לרברבא או לשליחא. אלא ישראל אחידן ביה והוא אחיד ביה. ומחביבותא דיליון קרא לון קב"ה עבדין. ה"ד (ויקרא טו) כי לי בני ישראל עבדים עבדי ה' הם. לבתר קרא לון בני. ה"ד (דברים יד) בני אתם לה' אלהיכם. לבתר קרא לון אחים. ה"ד (תהלים קכג) למען אחי ורעי וגו'. ובגין דקרא לון אחים בעל לשווא מדוריה ביה ולא יעדי מנייהו. כדון כתיב הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. ובולגא קדישא הכי אמר. הנה מה טוב ומה נעים וגו'. כד"א (ויקרא כ) ואיש אשר יקח את אחותו. ובספרא דרב ייבא סבא. ואיש דא קב"ה. אשר יקח את אחותו. דא כנסת ישראל. וכל כך למה. חסד הוא. חסד הוא ודאי (א) והא חוקים. וע"ד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. [שבת אחים. אשתכחותא דא"ח בצד"ק (ב) גם לאסגאה

זיו הוהר

קלב (א) כי ציון פרס' ג' תפארת ויטרא דיהיה : (ב) סו' כי אחר פעל כחו יתכן אות ל' להנבחר. כמו כי יעקב בחר לו יח. לכן יבאר שבונו על התפארת שבה כמכות שתשכן בו והכלל בתוכו להשפיע בה שפע דעילא ע"י ציון שהיא ספירת היסוד : (ג) תפארת רחמים והיינו ציון. וכמכות דין והיינו ירושלים אשר עדין ילין בה : (ד) איב סובן שהרי זה כאירוי נכתב ולירושלים יאמר :

קלג (ה) כי תפארת יהוא רחמים עיקרו הוא החסד : (ב) ה' ג' תפארת כמלכות :

לרבות לישראל שלמטה כמו שאמרנו. שהרי בשעה שכנסת ישראל בהודגות עם הקב"ה. ישראל שלמטה שרוים בשמחה גם הם עם הקב"ה. ולפיכך גם יחד כתוב: (ג-ו):

רבי שמעון אמר הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. מהו שבת אחים גם יחד. כמש"כ ופניהם איש אל אחיו. בשעה שהם אחד באחד מסתכלים פנים בפנים כתוב הנה מה טוב ומה נעים (א) וכאשר המדרגה בחינת זכר מחזיר פניו מן המדרגה בחי' נקבה אוי לעולם. בכך כתוב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. בלא משפ"ט ודאי. וכתוב (תהלים פט) צד"ק ומשפ"ט מכון כסאך (ז) שאין הולכים זו בלא זה. וכאשר משפ"ט מתרחק מן צד"ק אוי לעולם. ד"א הנה מה טוב ומה נעים וגוי. אלו הם החברים בשעה שהם יושבים יחד ואין נפרדים זה מן זה. בתחלה נראים כגבורים מתגירי מלחמה כאילו חפצים להרג זה לזה. ואח"כ חוזרים להיות באהבה של אחוה. והקב"ה מהו אומר. הנה מה טוב ומג נעים שבת אחים גם יחד. גם להכליל עמהם השכינה. ולא עוד אלא שהקב"ה מקשב דיבורם ומקבל נחת ושמח עמהם. זשי"כ (מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו וגוי: (ג-ט):

בשמך הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן שירד על פי מדותיו. רבי אבא אמר כשמן הטוב על הראש. איהו שמן הטוב. זה שמן משחת קודש שנמשך ויוצא מן הקדמון הקדוש (א) שנמצא בנהר עליון ההוא המניקה להבנים להאיר המאורות (ב) ואותו השמן נמשך בראש המלך (ג) ומראשו ליקרת הזקן הקדוש (ד) ומשם (ה) לכל אותן מלבושי כבוד שהמלך מתלבש בהם (ו) זשי"כ שירד על פי מדותיו. על פי מדותיו ממש (ז) ואלה הם כתרי המלך ששמו הקדוש נמצא בהם (ח) ובוא וראה כל המשכת השפע וכל שמחת העולמות אין יורד לברך אלא על ידי אותן כתרים הקדושים. שהם שם המלך הקדוש. ולפיכך שירד על פי מדותיו. על פי מדותיו בודאי (יג) כמש"כ (במדבר ד) על פי אהרן ובניו תהיה. כך על פי מדותיו יורד ונמשך לכל העולמות להמצא שפע ברכות לכל. ובוא וראה השפעת שמן הטוב ההוא לא נזמן להמשך עד השעה שהעבודה שלמטה היתה עולה ונפגשים זה בזה. זשי"כ (משלי כו) שמן וקטרת ישמח לב. שמן מלמעלה וקטרת מלמטה. בכך היא שמחת הכל: (ג-ו):

רבי יצחק אמר כשמן הטוב על הראש. זה שמן משחת קודש העליון. שנמשך ויוצא מן המקום הנהר עומק של הכל (יג) ד"א שנמשך ויוצא מן הראש של

לחגגה לישראל לתתה כדאמרין. דהא בשעתא דכנסת ישראל באחרותא בקב"ה. ישראל לתתה שרין באחרותא גם אינון בקב"ה. ובג"כ גם יחד כתיב: (ג-ו):

רבי שמעון אמר הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. מהו שבת אחים גם יחד. כד"ל ופניהם איש אל אחיו. בשעתא דהוה חד בחד משגחין אנשין באנשין כתיב הנה מה טוב ומה נעים (ג) וכך מהדר. לכורא אנשיו מן נוקבא ווי לעלמא. כדון כתיב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. בלא משפ"ט ודאי. וכתיב (תהלים פט) צד"ק ומשפ"ט מכון כסאך (ז) דלא אזיל דא בלא דא. וכך משפ"ט מתרחק מלד"ק ווי לעלמא. ד"א הנה מה טוב ומה נעים וגוי. אלין אינון חבריא בשעתא דאינון יתבין כהדא ולא מתפרשן דא מן דא. בקדמיתא לתתון גוברי מניחי קרבא דעבו לקטלא דא לדא. לבתר אתהדרו ברחימותא דאחוה קב"ה מהו אומר. הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. גם לאכללא עמיהון שכינתא. ולא עוד אלא דקב"ה אית למלוויהו ויחא ליה ודאי בזה. הסיך (מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו וגוי: (ג-ט):

בשמך הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן שירד על פי מדותיו. רבי אבא אמר כשמן הטוב על הראש. מהו שמן הטוב. זה שמן משחת קודש דנדיד ונפיק מעתיקא קדישא (א) דאשתכח בההוא נהר עלאה עילא דיקנא לבנין לאדלקא בוליהו (ב) וההוא משה נגיד ברישא דמלכא (ג) ומרישיה ליקירו דיקנא קדישא (ד) ומתמן נגיד לכל אינון לבושי יקר דמלכא אתלבש בהו (ה) הסיך שירד על פי מדותיו. על פי מדותיו ממש (ז) ואליו אינון כתרי מלכא דשמיא קדישא אשתכח בהו (ח) ותא חוי כל נגידו וכל חירו דעלמין לא נחית לברכא אלא על ידא דאלין כתיבין קדישין. דאינון שמא דמלכא קדישא. ובג"כ שירד על פי מדותיו. על פי מדותיו ודאי (יג) כד"ל (במדבר ד) על פי אהרן ובניו תהיה. כך על פי מדותיו נחית ונגיד לכלהו עלמין לאשתכחא ברכאן לכלא. ותא חוי ההוא שמן הטוב לא זמיך עד האי זמנא דאולחנא לתתא הוה סליק ואתערען דא בלא. הסיך (משלי כו) שמן וקטרת ישמח לב. שמן לעילא וקטרת לתתא. כדון הוא מדותא דכלא: (ג-ו):

רבי יצחק אמר כשמן הטוב על הראש. דא משה רבות קדישא עלאה. דנגיד ונפיק מאתר דנסהר עמיקא דכלא (יג) ד"א דנגיד ונפיק מרישא דכל

(א) כי עיקר חזונוגות התמרת במלכות השפועי בה שפע כל טוב הוא להיותם פנים בפנים: (ב) צד"ק היינו מלכות. משפ"ט היינו התמרת: (ג) פי' מן ספירת התכונה שנקרא אבא: (ד) היינו ספירת התמרת שנקרא מלכא קדישא: (ה) פי' קוי נצוני אורות המהוירים ומבויקים ממנו נ"ל דמשל הזקן כבני אדם: (ו) היינו שאר הכפירות הסובכות ומלבושות להתמרת: (ז) דרוש מדותיו כמשמעות מלבושיו ע"ד הכתוב מדו בד: (ח) פי' הכפירות המבטורות וסובכות להתמרת נקראין כתרי מלכא שהשם היידיה התפגש בהן: (יג) דרוש על פי חיינו ע"ד גורן והסכמתן: (יג) פי' מן עולם הבינה:

של כל הראשים נסתר של כל הנסתרות (יז) על הראש.
 על הראש ודאי הראש של אדם הקדמון (יח) יורד
 על הזקן. זה זקן כבודו כמו שנתבאר. זקן אהרן. זה
 כהן גדול שלמעלה. וזה נתבאר. ושמן ההוא יורד
 על פי מדותיו (יט) שמאותו השמן נמשך יוצא ויורד
 השפע להתחתונים. וכדמיון הזה נתגדל ונתעטר כהן
 התחתון בשמן המשחה למטה: (א-ג-ה):
 רבי יהודה אמר כשמן הטוב על הראש. זה
 הוא המקום להמצא בו שפע ברכות (י) מניין.
 שכתוב כשמן הטוב וגו'. ובסופו מה כתוב כי שם
 צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. שבמקום הזה
 שריות הברכות. ואם תשא' לא כתוב כסף חרמון
 שיורד על הררי ציון. לא כתוב שמן אלא טל. אבל
 הוא שמן והוא טל. אותו הטל הוא מה שמוריד
 הקב"ה מן שמן העליון (יא) כי שם' ההוא יוצא לצד
 הימין. ב' השפעות הם יין ושמן והולכים לשני צדדים.
 יין לצד שמאל' ושמן לצד ימין. ומצד הימין נשפעות
 הברכות לעולם. ומשם תתמשח מלכות הקדושה: (א-ה)

דכל רישון סתומא דכל סתומין (יד) על הראש.
 על הראש והוא רישא' לדאם קדמאה (טו) יורד
 על הזקן. דא דיקנא' יקירא' כמה דאוקמוס. זקן אהרן. זה
 כהן גדול לעילא. והא' אוקמוס. וההוא שמן יורד
 על פי מדותיו (טו) דמאיון משיחו נגיד ונפיק ונחית
 לתתאי. וכנוונא' דא' נגיד' ואתעטר כהנא'
 תתאה במשח רבותא' לתתא': (ג-ה-ט):

רבי יהודה אמר כשמן הטוב על הראש. דא'
 הוא אחר לאשתכחא' ביום ברכאן (יז) מלן.
 דכתוב כשמן הטוב וגו'. וסופיה' מאי' כתוב כי שם
 לוא' ה' את הברכה חיים עד העולם. דבאתרא' דא'
 שראן ברכאן. ואי' תימא' כפל' חרמון
 שיורד על הררי ציון. לא כתוב שמן אלא טל. אלא'
 איסו' שמן ואיסו' טל. ההוא טל הוא איסו' דאטיל
 קב"ה ממסחא' עלאה' (יא) דההוא' שמן נפק' לסערא'
 דימינא'. תרין' אינון' יין ושמן' ואילו' לתרין' ספרין.
 יין לשער' שמאלא' שמן' לסער' ימינא'. ומסערא' דימינא' נפקי'
 ברכאן לעלמא'. ומתמן' אתמשח' מלכותא' קדישא': (א-ה-ט)

קלד

שיך המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים
 בבית ה' בלילות. פתח רבי יהודה ואמר. הנה
 ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. מקרא זה נתבאר.
 אבל בוא וראה הנה ברכו את ה'. ומי הם הראויים
 לברך לו להקב"ה. כל עבדי ה'. לפי שכל אדם מישראל
 אשר בעולם אצ"פ שכלם ראויים לברך לו להקב"ה.
 אבל הברכות שבעבורן יתברכו עליונים ותחתונים מי
 הוא. זה הוא מה שמברכים לו עבדי ה' ולא כלם.
 ומי הם שברכותיהם ברכה. העומדים בבית ה' בלילות.
 אלה הם העומדים בחצות הלילה ונתעוררים לקרות
 בתורה. הם עומדים בבית ה' בלילות. שהרי אז בא
 הקב"ה להשתעשע עם הצדיקים בגן העדן: (א-ג-ה-ו)
 פתח רבי יצחק ואמר הנה ברכו את ה' כל
 עבדי ה' וגו'. מקרא זה ביארוהו החברים והוא נדרש.
 אבל זה הוא השבח של כל אותן בני האמונה. ומי
 הם אותן בני האמונה. הם העומדים בחצות הלילה
 לעסוק בתורה. והם מתרבים בכנסת ישראל לשבח
 להקב"ה ברברי תורה. בוא וראה בשעה שהאדם יקום
 בחצות הלילה לעסוק בתורה. ורוח צפון נתעורר
 בחצות הלילה. אז אי"ת' היא עומדת ומשבחת
 להקב"ה

קלד

שיך המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים
 בבית ה' בלילות. פתח רבי יהודה ואמר. הנה
 ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. הא' קרא' אוקמוס.
 אבל תא' חזי' הנה ברכו את ה'. ומאן' אינון' דיתחזון'
 לברכא' ליה' לקב"ה. כל עבדי ה'. בנין' דכל' בר' כס' בעלמא'
 מישראל' אע"ג' דכלו'ו יתחזון' לברכא' ליה' לקב"ה.
 אבל ברכתא' דבנייהו' יתברכו'ו עלאון' ותתאון' מאן'
 הוא. ההוא' דברכי' ליה' עבדי ה' ולא' כלו'ו.
 ומאן' אינון' דברכתהון' ברכתא'. העומדים בבית ה' בלילות.
 אליון' אינון' דקיימין' בפלגות' ליליא' ואתערי' למקרא'
 באורייתא'. אליון' קיימי' בבית ה' בלילות. דהא' כדון'
 קב"ה' אהי' לאשתעשע' עס' לדיקיא' בנכתא' דעדן': (א-ג-ה-ו)
 פתח רבי יצחק ואמר הנה ברכו את ה' כל
 עבדי ה' וגו'. הא' קרא' הא' אוקמוס' חכריא' והא' אתמר'.
 אבל הא' שבחא' הוא דכל' אינון' בני' מהימנותא'. ומאן'
 אינון' בני' מהימנותא'. אינון' דקיימין' בפלגו' דליליא'
 למלעי' באורייתא'. ומתדבקי' בה' כנכסת' ישראל' לשבחא'
 לקב"ה' במלוי' דאורייתא'. תא' חזי' בשעתא' דב"ג' קס'
 בפלגות' ליליא' למלעי' באורייתא'. ורוח צפון' אתער'
 בפלגות' ליליא'. ההוא' אילתא' קיימא' ומשבחת'
 ליה'

יוו הזהר

(יד) פי' מן התר' עליון: (טו) פי' עד החכמה שנקרא אבא' וסאם' והבינה וסן' הבינה לבתן' גדול' דלעילא' היינו התפארת שיעקרו'
 חסד: (טז) פי' שנתה' יפע' העליונה שנקראת' שכן' הבאה' מן' ג' ספירות' העליונות' כח"ב' יורד' על' פי' סדותיו' היינו' על' ד'
 הספירות' שאחר' הבינה הקראין' סדותיו'. וסן' יורד' השפע' להתחתונים' בפרטות' על' פי' גורת' וצמצום' של המלכות: (יז) היינו ספירות'
 החכמה שנקרא אבא' כסבואר' לעיל: (יח) פי' כאשר' יפע' החכמה שנקרא' שכן' סתומש' להספירות' של התפארת' נקרא' השפע' בשם'
 כ"ל' על' שם' ג' אותיות' הראשונות' של השם' הוי"ה' ביה' כס"ל'ו' איס"ר' שהוא' בני' מ"ל'. והן' כחינת' היסין' הסד' והחסים' שבהן'
 נשעו' שפע' ברכה' לזה' העולם' ע"י' האות' ה' אחרונה' ש"י' השם' הוי"ה' ביה'. היינו המלכות' שסודות' השפע' בפרטות' וצמצום' לבי'
 אחד' ואחר' כראוי' לו:

לִישָׁה לְקַבְּלָהּ (ה) וּבִשְׁעָתָה דַּחִיָּה קִיּוּמָה כְּמַה אֲלֶפֶס וְכַמָּה רִבְבוֹת קִיּוּמִין עִמָּה בְּקִיּוּמֵיהִּוּ. וְלִכְּסוּ שְׂרָרִין לְשִׁבְחָה לְמַלְכָּה קְדִישָׁה. וְהִסְוֹ מֵאֵן דּוּכִי וְקַס בְּסִלְגוֹת לִילִיחַ לְמַלְשֵׁי בְּאוֹרֵייתָהּ קִבְּיָה אֲלִית לִישָׁה. כְּמַה דְּלוֹקוּמֵה (ז) וְכִי הַיּוֹשֵׁבֵת בְּגַיִם חֲבֵרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלֵךְ הַשְּׂמִיעֵנִי. וְכִי אִינוֹן חוֹלְלוֹסִין דְּלַעֲלֵלָה וְכִי בְּנֵי תוֹשֵׁבְחָתָהּ דְּמוֹמִין לְמֵאֲרִיסוֹן. כְּלִסוּ מִשְׁתַּכְּכֵי בְּגוֹן תוֹשֵׁבְחָתָהּ דְּלִינוֹן דְּלַעֲנִין בְּאוֹרֵייתָהּ. וְזַכְרֵי וְאֲמִרֵי הִנֵּה בְּרַכּוּ אֶת ה' כֹּל עַבְדֵי ה'. אֲתוֹן בְּרַכּוּ אֶת ה'. אֲתוֹן שַׁבְּחוּ מַלְכָּהּ קְדִישָׁה. אֲתוֹן אֲשַׁעְרוּ לִישָׁה לְמַלְכָּה. וְהִסְוֹ אֲלִיתָהּ מִתַּעֲרָרָה צִיֵּה בְּהִסְוֹ בְּיָד וְקַמַת קִמֵי מַלְכָּה וְאֲמַרְתָּ. חַיֵי בְּמִיָּה בְּרָה אֲהִינָה לְקַמְךָ. בְּמִיָּה בְּרָה אֲתַעֲרָנָה לְבַבְךָ. וְמוֹאֵן אִינוֹן דְּשַׁבְּחָה כֹּלָּה דִּילִסוֹן קִמֵי מַלְכָּה. הֲדַר וְאֲמַר הַעֲוֹמֵדִים צִבִית ה' בְּלִילוֹת. אֲלִין אֲקָרִין עַבְדֵי ה'. אֲלִין אֲתַחֲוֹן לְבַרְכָּה לְיוֹלָכָה. וּבְרַכְתָּה דִּילִסוֹן בְּרַכְתָּה. הֲסִיֵּד שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ וּבְרַכּוּ אֶת ה'. אֲתוֹן אֲתַחֲוִין דְּמַלְכָּה קְדִישָׁה יִתְבַּרְךְ עַל יִדְיִכֶם. וּבְרַכְתָּה דַּעַל יִדְיִכֶם בְּרַכְתָּה הִיא. שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ. מִסוּ קִדֵּשׁ. אֲתַר עֲלֵהָ דְּמַצְוֵתָהּ דְּכַחֲלָה עֲמִיקָה נְפִיִם מִיִּמִּינֵהּ (ב) דְּכַתִּיב וְהִסֵּר יוֹלָא מִעַדְן לִשְׁשֻׁקוֹת וְגו'. וְעַדְן הִסֵּר דְּלִקְרֵי קִדֵּשׁ עֲלֵהָ. בְּנִיֵּךְ שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ. וְכִי נֶשׁ דְּעִבִּיד הֲסִי וְכִי לִהְיֵי מִיָּה קָה מְכַרְזֵי עֲלֵיהֶם. יִבְרַכְךָ ה' מִלְּיוֹן. אֶת תְּבַרְךְ לְקַבְּיָה מֵאֲתַר דְּלִקְרֵי קִדֵּשׁ עֲלֵהָ (ג) וְהִסֵּר יִבְרַכְךָ לְךָ מֵאֲתַר דְּלִקְרֵי לְיוֹיָן. דָּתָהּ וּמְסֻרֻנִיתָהּ תִּתְבַּרְכוּן כַּחֲדָה. כְּמַה דְּזוּגָה דִּילְכוּן הִסֵּר כַּחֲדָה לְשַׁבְּחָה לְמַלְכָּה. כִּךְ מִהִסְוֹ אֲתַר דְּמִתְבַּרְכָּה כְּנִסַת יִשְׂרָאֵל מִהִסְוֹ אֲתַר יִזְמִין לְךָ בְּרַכְּאֵן. הֲסִיֵּד יִבְרַכְךָ ה' מִלְּיוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאֲרַךְ (ד) : (ג—ב) :

שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ וּבְרַכּוּ אֶת ה'. אֲמַר רַבִּי אֲלַעֲזַר הָא דְּתַיִן דְּכַר בַּר נֶשׁ קַס בְּלַפְרָא צִיֵּי לְאַשְׁחָתָהּ בְּקַדְמִיתָהּ כְּמַה דְּלוֹקוּמֵה. וְתַח חַיֵי בְּגוֹן כַּעֲלָה דָּהּ לֹאקוּמָה מְלַה (ה) וְתוּ דְּבַעֲיָה לִישָׁה לְבִיֵּךְ לְכַעֲלָה יִדָּה יִמִּינָהּ בְּשַׁמְאֲלָה. בְּגוֹן לְשַׁלְטָהּ יִמִּינָהּ עַל שַׁמְאֲלָה וְיִסְתַּחֲוֵי יִמִּינָהּ מִן שַׁמְאֲלָה. וּבְנִיֵּךְ אִיִּסוּ כַּעֲלֵלָה. וְעִיֵּד מֵאֵן דְּכַעֲלִיל יִדְיֵי יִסִּיל יִמִּינָהּ בְּשַׁמְאֲלָה לְאַשְׁחָתָהּ יִמִּינָהּ עַל שַׁמְאֲלָה (ו) בְּגוֹן דְּלֵא יִסִּיב דּוֹכְתָהּ לִיֵּזֵר הֲרַע לְשַׁלְטָהּ כִּלְלָה. וְהִסֵּר לֹאקוּמָה : (א—ק) :

יִבְרַכְךָ ה' מִלְּיוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאֲרַךְ. רַבִּי יְהוּדָה הִסֵּר שְׂכִיחַ קִיּוּמֵה דְּכַבֵּי שְׁמַעוֹן. אֲמַר לִישָׁה יִשְׂרָאֵל מֵאֵן אֲתַר אֲתַתְּבַרְכְּאֵן. אֲלִיל וְוִי לְעַלְמָה דְּלֵא מְשַׁחֲתִין וְלֵא מִסְתַּכְּלִין בְּנֵי נֶשׁ בִּיקְרָה דְּמַלְכָּה עֲלֵהָ

לִישָׁה לְקַבְּלָהּ (ה) וּבִשְׁעָתָה דַּחִיָּה קִיּוּמָה כְּמַה אֲלֶפֶס וְכַמָּה רִבְבוֹת עִמָּה עַל מְצַמְדֵם. וְכֹלָם מִתְחַלְלִים לְשַׁבְּחָה לְהַמְלִיךְ הַקְּדוֹשׁ. וְכֹל מִי שׁוֹכֵחַ וְעוֹמֵד בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לְצַסּוֹק בְּתוֹרַהּ הַקְּבִיָּה מְקַשְׁבֵי לוֹ. כְּמִי שְׂבִיאָרוּ (ז) הַיּוֹשֵׁבֵת בְּגַיִם חֲבֵרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלֵךְ הַשְּׂמִיעֵנִי. וְכִי אוֹתָן הַחֲיִלּוֹת שְׁלַמְצַרָּה וְכִי בְּנֵי שִׁיר שְׂמוֹמֵרִים לְרַבּוֹנָם. כֹּלָם נִשְׁתַּתְּקִים בְּשִׁבְלֵי זְמַרְתָּם שֶׁ אוֹתָן הַעֲמִלִים בְּתוֹדָה. וּמְכַרְזִיִם וְאוֹמְרִים הִנֵּה בְּרַכּוּ אֶת ה' כֹּל עַבְדֵי ה'. אֲתַם בְּרַכּוּ אֶת ה'. אֲתַם שַׁבְּחוּ לְמַלְךְ הַקְּדוֹשׁ. אֲתַם תַּעֲטְרוּ לוֹ לְמַלְךְ. וְאִילִית הִיאָה מִתַּעֲרָרָה בּוּ בְּאֵדִים הוּא תַעֲמַד לְפָנַי הַמְלִיךְ וְתֹאמַר. רֵאה בְּמַצְלַת הַבֵּן הוּא שְׂאֵנִי בָּאָה עִמּוֹ לְפָנַי. בְּמַצְלַת הַבֵּן הוּא שְׂאֵנִי תַצְוֹרְרֵתִי עִמּוֹ אֲלִיךְ. וְמִי הֵם שְׂכַל הַתְּשַׁבְּחוֹת שְׁלֵהֶם הוּא לְפָנַי הַמְלִיךְ. חוֹר וְאֲמַר הַעֲוֹמֵדִים בְּבֵית ה' בְּלִילוֹת. אֲלֵה נְקֵרָאִים עַבְדֵי ה'. אֲלֵה רֵאוּם לְבַרְךְ לְמַלְךְ. וְהַבְּרֻכּוֹת שְׁלֵהֶם בְּרַכְּהָ הִיא. זִשְׁכֵי שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ וּבְרַכּוּ אֶת ה'. אֲתַם רֵאוּם שְׁהַמְלִיךְ הַקְּדוֹשׁ יִתְבַּרְךְ עַל יִדְיִכֶם. וְהַבְּרֻכּוֹת הַנֶּאֱמָרוֹת עַל יִדְיִכֶם בְּרַכְּהָ הִיא. שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ. מִהוּ קִדֵּשׁ. מְקוֹם עֲלִיִן שְׁהַמְעִיִן שֶׁל נַחֲלָה הַעֲמוּק יוֹצֵא מִמֶּנּוּ (ג) שְׁנֵאמַר וְנִהַר יוֹצֵא מִעַדְן לְשִׁשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן. וְעַדְן הוּא שְׁנֵקֵרָא קִדֵּשׁ עֲלִיִן. לְפִיכֵךְ שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ. וְהֵאֵדִים שְׂצוּשָׁה כִּךְ וְזוֹכָה לְזוֹה מִהוּ מְכַרְזִיִם עֲלִיִן. יִבְרַכְךָ ה' מְצִיּוֹן. אֲתַהּ מְבַרְךְ לְהַקְּבִיָּה מִהַמְקוֹם שְׁנֵקֵרָא קִדֵּשׁ עֲלִיִן (ג) וְהוּא יִבְרַכְךָ מִהַמְקוֹם שְׁנֵקֵרָא צִיּוֹן. שְׂאֵתָהּ וְהַמְטְרוּנָהּ תִּתְבַּרְכוּ בִּיחֵד. כְּמִי שְׁהַתְּחַבְּרוֹת שְׁלֵכֶם הִיתָה בִּיחֵד לְשַׁבְּחָה לְמַלְךְ. כִּךְ מִהַמְקוֹם הוּא שְׁמַתְבַּרְכָּה כְּנִסַת יִשְׂרָאֵל מִהַמְקוֹם הוּא וְכִיִּין לְךָ בְּרַכּוֹת. זִשְׁכֵי יִבְרַכְךָ ה' מְצִיּוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאֲרַךְ (ד) : (ג—ב) :

שְׂאוּ יִדְיִכֶם קִדֵּשׁ וּבְרַכּוּ אֶת ה'. אֲמַר רַבִּי אֲלַעֲזַר הָרִי לְרַבְּנּוֹ כַּאֲשֶׁר הֵאֵדִים קָם בְּבַקֵּךְ צִרְיָן לְרַחֵץ יָדָיו לְרֵאשׁוֹנָה כְּמִי שְׁתַּבְּאָר. וְבוֹא וְרֵאה שְׂבִשְׂבִיל מֵה שְׂכַלֵּי זֶה נְקֵרָא נְטֵלָא נְתַבָּאָר הַעֲנִיִן (ה) וְעוֹד שְׂצִרְיָן הֵאֵדִים לְרַחֵץ יָד יְמִנִית בְּשַׁמְאֲלִית. בְּשִׁבְלֵי לְהַשְׁלִיט הַיְמִיִן עַל הַשַּׁמְאֵל לְכִךְ יִרְחֹץ יְמִנִית מִן שַׁמְאֲלִית. וּבְאוֹפֵן זֶה הִיא נְטִילָה רֵאוּיָה. וְעִיֵּכֵי כֹל הַרוֹחֹץ יָדָיו יִרְחֹץ יְמִנִית בְּשַׁמְאֲלִית לְהַשְׁלִיט הַיְמִיִן עַל הַשַּׁמְאֵל (ו) כְּדִי שְׂלֵא יִתֵּן מְקוֹם לְצִיֵּהָר לְשִׁעוֹת כְּלָל. וְזֶה נְתַבָּאָר : (א—ק) :

יִבְרַכְךָ ה' מְצִיּוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאֲרַךְ. רַבִּי יְהוּדָה הִיָּה שְׂכִיחַ לְפָנַי רַבִּי שְׂאֲצוֹן. אֲמַר לוֹ יִשְׂרָאֵל מֵאִיִּזוּ מְקוֹם מִתְבַּרְכְּיִם. אֲלִיל אוּי לוֹ לְעוֹלָם שְׂאִיִן מְשַׁחֲתִים וְאִיִן מִסְתַּכְּלִים הַאֲנָשִׁים בְּכַבּוֹד מִלְךְ הַעֲלִיִן

זיו הוהר

קִדֵּשׁ (א) זו השכינה הקדושה אילת השחר : (ב) זו ספירת התבונה שנקרא עין. שורש עולם הציציות. שהתחיל העומק יוצא ממנו זו ספירת הבינה שורש עולם הכריאה : (ג) מי שזה האדם בתורתו ועבודתו מעורר ישע ברכות מעולם האצילות והבריאה א"ל הקב"ה היינו ספירת התעארת שורש עולם הריציה. ולפיכך יברך הקב"ה לזה מהמקום שנקרא ציון. זו ספירת היסוד שעל ידו נשען השעשע אל המטרונותא ככ"ז וממנה לזה האדם בפרט : (ד) מי שישע ברכה תבא לזה האדם מציון שהוא התיקון וההתבונן של שמים וארץ היינו תפארת ומלכות. וזה עדיד הכתוב כי כל כשמים וארץ כידוע : (ה) כי נטלא הוא ממשמעות הגבהה עדיד התבונן וממלך וינשאם כל ימי עולם. לרמוז הסוד שצריך להגביה הירידים לאחרי הריציה ככתוב שאנו יריכם קדש. כי עשר אצבעות הירידים שמוות על העשר ספירות כידוע : (ו) ככל דבריו י"ל כוונתו לרמוז שבכל הנשפלות בין בנשי דשחרות ובין בנשי לטעודה צריך להיות כן. ויודע קושיה הכ"י על ספירת דבוי הוהר אהרדי. ומתריך ב"א אופנים. ותירץ ה"ב' כך הוא שאין חילוק. וכן דעת הארז"ל בספר הכונות וכן גם דעת המק"ם :

עלמה. תל חזי בשעתא דלשכתכו ישראל זכאין קמי קב"ה. והוו עמה סביחין בחד אילנא עלאה קדישא דמיונא דכלא ביה (י) הוה מתברך מאתר דכל ברכא כנישין ביה. וביה אהנשע ואשתילו שרשיו. וישראל לתתא הוו מתברכאון מאתר דכל אינון ברכאון נפקון ביה. ולא מתעבדי למיפק. ה"ד יברכך ה' מליון עשה שמים וארץ. וכתיב (תהלים קג) כפל חרמון שיורד על הררי ליון כי שם לוח ה' את הנרבה חיים עד העולם (ח) ודל איהו נהירו דעלמא. דכתיב (תהלים י) מליון מכלל יופי אלהים הופיע (ט) הופיע האיר כמש"ג (דברים יג) הופיע מהר פארן. וזה המאור כאשר יופיע הוא מאיר לכל העולמות (י) וכאשר זה המאור נתעורר הכל הוא בחיבות הכל הוא באהבה הכל הוא בשלימות. בכך הוא שלום של הכל שלום שלמעלה ושלמטה. זשיכ יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך: (ג-קיה)

העליון. בוא וראה בזמן שישראל נמצאים זכאים לפני הקב"ה. והם עמה בהתקרבות עם עץ עליון קדוש אחד אשר מוון הכל תוליד בו (י) הרי הוא מתברך מהמקום שכל הברכות אסיפות בו. ובו נתנטע ונשתלו שרשיו. וישראל למטה הם מתברכים מהמקום שכל אותן הברכות יוצאות בו. ולא נתעבבו הברכות מלצאת. זשיכ יברכך ה' מציון עשה שמים וארץ. וכתוב (תהלים קג) כפל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם (ח) ומדרגה זו היא זיו העולם. שכתוב (תהלים ג) מציון מכלל יופי אלהים הופיע (ט) הופיע האיר כמש"ג (דברים יג) הופיע מהר פארן. וזה המאור כאשר יופיע הוא מאיר לכל העולמות (י) וכאשר זה המאור נתעורר הכל הוא בחיבות הכל הוא באהבה הכל הוא בשלימות. בכך הוא שלום של הכל שלום שלמעלה ושלמטה. זשיכ יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך: (ג-קיה)

קלה

קלה

כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. רבי חייה פתח כי יעקב בחר לו יה. כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דלחרתי בהו ובעא לאתדבקא בהו ולא תקשרא עמהון. ועבד להון עמא יחדאי בעלמא. דכתיב (שמואל ב' י) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. ואינון חרעו ביה ואתקשרו ביה. ה"ד כי יעקב בחר לו יה. וכתיב (דברים יג) כי חלק ה' עמו. ויהב לשאר עמין שולטין רברבן ממין עלייהו. והוה נטיל לחוקיה ישראל: (ג-קיה) רבי אלעזר אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. תל חזי כי יעקב בחר לו יה. ע ד כאלן לא ידענא מאן בריר למאן. אי קב"ה בריר ליה ליעקב. לא יעקב בריר ליה לקב"ה. אלא ממאי דגלי קאל ייענא דקב"ה נטיל ליה ליעקב לעדביה. דכתיב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו: (א-קא י)

רבי יהודה אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. מהו לסגלתו. אלא תלת אבהן אינון אקרין סגולה בין לעילא ובין לתתא. כנוונא דל כהניס לויס וישראלים. וכלא חד. ואליון סגולתו דקב"ה לעילא וסגולתו לתתא. ודל הוא דכתיב (שמות יט) והייתם לי סגולה מכל העמים: (ג-קיש י)

ונתן ארצם נחלה נחלה לישראל עמו. אמר רבי יהודה תלחא כתיב (יחיים ב) ותבואו ותסמאו את ארצי ונחלתו שמתם לתועבה. זכאס חולקים מאן דזכי בחייו למשרי מדורא בארעא קדישא. דכל מאן דזכי לה זכי ללנגרא

כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. רבי חייה פתח כי יעקב בחר לו יה. כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה שבחר בהם וחפץ להתדבק בהם ולהתקשר עמם. ועשה אותם עם יחיד בעולם. שכתוב (שמואל ב' י) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. והם בחרו בו והתקשרו עמו. זשיכ כי יעקב בחר לו יה. וכתיב (דברים יג) כי חלק ה' עמו. ונתן לשאר העמים מושלים שרים ממונים עליהם. והוא לקח לחלקו את ישראל: (ג-קיה) רבי אלעזר אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. בוא וראה כי יעקב בחר לו יה. עד עכשיו אין ידוע מי בחר למי. אם הקב"ה בחר לו ליעקב. אם יעקב בחר לו להקב"ה. אלא ממה שגילה הכתוב גודע שהקב"ה לקח לו ליעקב לחלקו. שכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו: (א-קא י)

רבי יהודה אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. מהו לסגלתו. אלא שלשת האבות הם נקראים סגולה בין למעלה ובין למטה. כדמיון זה כהניס לויס וישראלים. והכל אחד. והם סגולתו של הקב"ה למעלה וסגולתו למטה. וזהו שכתוב (שמות יט) והייתם לי סגולה מכל העמים: (ג-קיש י)

ונתן ארצם נחלה נחלה לישראל עמו. אמר רבי יהודה דמרגו כתוב (יחיים ב) ותבואו ותסמאו את ארצי ונחלתו שמתם לתועבה. אשרי חלקו מי שזכה בחייו לשים מדורו בארץ הקדושה. שכל מי שזכה לה זוכה להמשיך

זיו הזהר

(י) פי' שאו ישראל עביתים וזכוכים עם השכינה אל התפארת עין החיים. וערו נחברך התפארת מעולם הבונה. וישראל למטה נחברכים מן השפע הבא מן התפארת למלכות עיי ספירת היסוד שנקרא ציון. ואין סדר הרין מעבד להיסוד השפעת השפע עבור ישראל: (ח) טל חרמון זו השפע הבאה מעולם האצילות אל התפארת והספירות שלו שנקראין הררי ציון שהם בכלל עמא דברורא. וכסם הולכת השפע עד הערים. פי' עד עולם המלכות עלמא דנוקבא דהשפיע לעוה"ז בפרשיות וצמצים: (ט) ספירת היסוד הוא זיו העולם לרובור שהוא מוסיע להבליבות בשפע העליונה. ועל זה שהמלכות נוארת עיי יופיו של ספירת היסוד נאמר אלהים הופיע. כי זה שם המלכות והשכינה הקדושה: (י) כי המלכות שמקבלת השפע מן היסוד מחלקת השפע לכל העולמות שלח ולכל השרים. ככתוב ותתן טרף ביתה וגו' שבעבור זה נקראת אשת חיה:

לאנגדא מסלא דשמיא דלעילא דנחית על ארעא. וכל מאן דזכי לאתקשרא בחייו בשרא ארעא קדישא. זכי לאתקשרא לבתר בלרעא קדישא עלאה. וכל מאן דלא זכי בחייו ומיייתין ליה לאתקשרא תמן. עליה כתיב ונחלתי שמתם לתועבה. רוחו יצאה ברשות זר אחר. וגופו הובא תחת רשות הארץ הקדושה. כביכול עשה קדש חול וחול קדש. וכל מי שזוכה לצאת בשמתו בארץ הקדושה נתכפרו חטאיו. וזוכה להתקשר תחת כנפי השכינה. שנאמר (דברים לב) וכפר אדמתו עמו. והוא מחזיר הפקדון לרבוננו. ולא עוד אלא אם זוכה לזה בחייו וזכה שיומשך עליו רוח קדוש תמיד. וכל אותן שלא זכו לזה בחייו ויושבים ברשות אחר. נמשך עליהם רוח אחר זר. ומחזירים הפקדון של רבוננו לאחר. למדנו כאשר עלה רב המנוגא סבא שמה היו עמו שנים עשר תלמודים מן הישיבה שלו. אמר להם מה שאני הולך לדרך זה לא בשביל גופי אני עושה (ב) אלא להתחזיר הפקדון לרבוני: (ג-עב):

ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה. אמר רבי שמעון וכי מציון הוא ברוך. הלא מן הנהר הצמוק הצליון הוא ברוך (ג) אלא ברוך ה' כאשר תאיר הלבנה מהארת השמש ומתקרבים זה בזה. ולא יסיר האור זה מן זו (ד) ולפעמים שהלבנה נקראת בשמו של המלך. כמו שהוא נקרא הוי"ה כך היא נקראת הוי"ה. כמש"נ (בראשית יט) וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מה ה' מן השמים. ודא זה בלבד אלא אפילו מלאך אחד נקרא לפעמים בשמו של המלך: ד"א ברוך ה' מציון. מאיזו מקום ניכר שהקב"ה הוא ברוך (ד) חזר ואמר מציון. מן המקום שנקרא ציון ניכר שהוא ברוך. מה הטעם. לפי שכתוב (תהלים קלב) כי שם צוה ה' את הברכה וגו': (ג-ט)

ולאנגדא מסלא דשמיא דלעילא דנחית על ארעא. וכל מאן דזכי לאתקשרא בחייו בשרא ארעא קדישא. זכי לאתקשרא לבתר בלרעא קדישא עלאה. וכל מאן דלא זכי בחייו ומיייתין ליה לאתקשרא תמן. עליה כתיב ונחלתי שמתם לתועבה. רוחו יצאה ברשות זר אחר. וגופו הובא תחת רשות הארץ הקדושה. כביכול עשה קדש חול וחול קדש. וכל מי שזוכה לצאת בשמתו בארעא קדישא נתכפרו חטאיו. וזכי לאתקשרא תחת כנפי השכינה. דכתיב (דברים לב) וכפר אדמתו עמו. ואיטו חתיב פקדונא למאריה. ולא עוד אלא אי זכי בחייו זכי לאתמשכא עליה רוחא קדישא תמיד. וכל אינון דלא זכו להאי בחייו ויתבין ברשותא אחרא. אתמשך עליהו רוחא אחרא נוכרא. ואתבין פקדונא דמאריהו לאחרא. האנא כד סליק רב המנוגא סבא להתם סו עמיס תריסר בני מתיבתא דליה. אמר לון אי אנא אויל לארשא דא לאו על דידו קא עבידנא (ה) אלא לאתבא פקדונא למאריה: (ג-עג):

ברוך ה' מליון שכן ירושלים הללויה. אמר רבי שמעון וכי מליון הוא ברוך. וסא מנסרא עמיקא עלאה איבו ברוך (ב) אלא ברוך ה' כד סייר סיטרא מנסירו דשמשא ומתקרבי דא בלא. ולא אעידאו כסורא דא מן דא (ג) ולומיין דסיטרא אתקרי בשמא דמלכא. כמה דלויא אקרי הוי"ה הכי איבו נקראת הוי"ה. כד"א (בראשית יט) וס' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מהא ה' מן השמים. ולא דא בלחודוסי אלא אפילו חד שליחא לומיין אתקרי בשמא דמלכא: ד"א ברוך ה' מליון. מאן אתר אשתמודע דקב"ה סו ברוך (ד) הדר ואמר מליון. מאתר דליון אשתמודע דסו ברוך. מאי עמא. בנין דכתיב (תהלים קלב) כי שם לוי ה' את הברכה וגו': (ג-ט)

קלו

לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו. אמר רבי פנחס כמה טובות עושה הקב"ה עם האנשים. וכמה נסים מרבה להם בכל יום. ואין מי יודע אלא הקב"ה בלבדו. אדם קם בבקר ונחש בא להרגו. והאדם יעמיד רגלו על ראשו ונהרג הנחש. ואין מי יודע מזה אלא הקב"ה בלבדו. הוה לעשה נפלאות גדלות לבדו. אדם הולך בדרך ורוצחים אורבים לו להרגו. בא אחר וניתן כופר תחתיו והוא ניצל. ואין מי יודע הטובה שעשה לו הקב"ה והנס שקרה לו אלא הקב"ה בלבדו. הוה לעשה נפלאות גדלות לבדו. לבדו הוא עושה והוא יודע ואחר לא ידע: (ג-ד) דרוקע

קלו

לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו. אמר רבי פנחס כמה טובות עושה הקב"ה עם בני נשא. וכמה ניסין ארמיש לון בכל יומא. ולא ידע אלא איבו בלמודיו. בר נש קם בלפרא וחויא אתי לקמלא ליה. זכר נש סו רגליה על רישיה וקטיל ליה. ולא ידע ביה בר קב"ה בלמודיו. סו לעשה נפלאות גדלות לבדו. בר נש אויל בלרשא ומחלון ליה למקטליה. אתא אחרא ואתיביב כופרא תתמיסוהו אשתמיב. ולא ידע מינו דעבר ליה קב"ה ונסא דלרמיש ליה בר איבו בלמודיו. סו לעשה נפלאות גדלות לבדו. לבדו עביד יודע ואחר לא ידע: (ג-ד)

זיו הוהר

קלה (ה) יש דומר שרב המנוגא הכיר שבעיניו תלמודיו אין נכון הדבר מה שעולה מבבל לא"י. כי מבבל היה מנהג ישיבה. מה שלא יוכל לעשות כך בא"י. נמצא שיש בזה ביטול תורה. והלא תלמוד תורה כנגד כלם. והרהרו אהרי רבם שאולי עושה זאת לבעבור איזו הטובה של עוה הוה. ולכך היה רב המנוגא מתרין עצמו והבין דהם שעושה זאת רק משום שנתמעטו כחתינו ואין ביכולתו עוד לנהיג ישיבה כי מרגיש בעצמו שקרוב קצו: (ב) קשיא ליה כיון שעל פי רוב סתם הוי"ה היינו התפארת. וציון מרמז על היסוד. לכך מקשה היא התפארת מנהיג עמיקא עלאה מתברך היינו מן עולם הבית: (ג) מתרין שהוי"ה דכאן היינו המלכות שהיא הכוללת עיי הציון מן התפארת. כי לפעמים גם המלכות נקראת בשם הוי"ה: (ד) לפי פירושו זה שם הוי"ה דכאן היינו התפארת. ומשמעותו וכתוב שציון שהתפארת משפיע שפע עיי הציון אל המלכות ניכר ונודע שהתפארת הוא ברוך שגורם הבית:

לרובקע הארץ על המים כי לעולם חסדו. אמר עולא וכי למאי צריך חסד הכא. דכתיב רובקע הארץ על המים כל"ה. אמר כי חסדא חסד גדול עשה הקב"ה בעולמו שרקע הארץ על המים. שאלמלא כך לא היו בני אדם נוטעין וחורשין וזורעין. עכשיו שרקע הארץ על המים נוטעין וזורעין. והארץ עומדת בכחה ובקיומה מפני לחות המים אשר מתחת לארץ. ומלמטה יוצאין כמה נהרות כמה מעינות לרשן כל העולם ולהצמיח הכל. וזהו החסד שעשה הקב"ה עם בריותיו ועם כל העולם: (י"ח)

נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. מהו לחם (א) נאלץ דא לויסו סהוא סקין עלאה קיומא דעלמא. דאתעביד לח"ס בידים דלדו"ק בטהוא אור דלית בלוי"ן (ב) סה"ד נתן לח"ס לכל" בשר. בקדמיתא יתיב קב"ה לח"ס להסוי כל"ל (ג) וסהוא כל"ל יתיב להסוא אתחא דחאקרי בש"ר מבשרי. וכל דא בגין כי לעולם חסדו: (בהשמטות)

נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. מהו לחם (א) נאלץ זהו שפע עליונה ההיא קיום העולם. שהיא נעשית לח"ס בכח הצדיק על ידי אור ההוא שיש בציו"ן (ב) זש"כ נתן לח"ס לכל" בשר. בתחלה נתן הקב"ה שפע של לח"ס לכל"ל ההוא (ג) וכ"ל ההוא נתן השפע למקום ההוא שנקרא בש"ר מבשרי. וכל זה לבעבור כי לעולם חסדו: (בהשמטות)

קלז

קלז

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. רבי שמעון פתח (יחזקאל א) היה היה דבר ה' אל יחזקאל וגו'. היה היה תרי זמני אמאי. ותו אית לשאלא אי יחזקאל נביאה מסימנא סוה אמאי גלי כל מאי דתחא. מאן דמלכא אעיל ליה בסיוכילא סהית ליה לגלגלא ריין דתמי תמן. אלל ודאי יחזקאל נביאה מסימנא סוה. וכל מאי דתחא בטהומונתא לויסו. ובכשתא דקב"ה גלי כל מאי דגלי. והכי אלטרין. ותא חזי מאן דרגיל למסבל לערא. אי אחי לפוס שעתא לערא סביל מטלניו ולא חייס. אבל מאן דלג רגיל בלערא וסוה כל יומיו בתפנותיו ועדוין ואחי ליה לערא. דא לויסו לערא סוה ועל דא אלטרין למבני. ובניו דא לערא דגולתא דבבל סהי סוה לערא סוה. סהי סוה לערא דעלאין ותחאין בכלן עליה. עלאין דכתיב (יש"י י) הן ארבלס לעקו חולא וגו'. תחאין דכתיב על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו. לכהון כבו על גולתא דבבל. מאי טעמא. בגין דסו בתפנותי מלכו. דכתיב (איכה ז) בני ליון היקרים המסולאים בפו. והסתא סו נהתין בגולתא בריחיא על קדליוסו וידיסו מסדקו לאחורא. ותו חשיבו דלית להו קיומא לעלמין. דהא קב"ה סביק לון ולא ישגח בהון לעלמין. ותנין דבהסיא שעתא קרא קב"ה לכל פמליא דליה וכל רתיכין קדיסין וכל מיליס משריטתא ורברבניו וכל חילא דשמיא ואמר לון. מאי אתון עבדין סכא. ומס בני רחימאי בגולתא דבבל ואתון סכא. קמו מומו כלכון לבבל ואלא עמכו. סה"ד (יש"י יג) כה אמר ה' למענכס שלחתי בבלה וגו'. למענכס שלחתי בבלה. דא קב"ה. וסודתה בריחיס כלס. אלון כל רחימין ומשריטין עלאין. ובצנ

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. רבי שמעון פתח (יחזקאל א) היה היה דבר ה' אל יחזקאל וגו'. היה היה שני פעמים למה. ועוד יש לשאל אם יחזקאל נביא אמת היה מדוע גלה כל מה שראה. מי שהמלך מכניסו בהיכלו האם יש לו לגלות הסודות שראה שם. אלא ודאי יחזקאל נביא אמת היה. וכל מה שראה הוא היה באמונה. וברשות הקב"ה גלה כל מה שהיה מגלה. וכך היה נצרך. ובוא וראה מי שרגיל לסבל צער. אם יבא עליו שעה צער הוא סובל צרתו ואינו חושש. אבל מי שאינו רגיל בצער והיה כל ימיו בתענוגים ומעדנים ובא עליו צער. זה הוא צער גדול ועל זה יש לבכות. ובשביל זה הצער של גלות בבל הוא היה צער גדול. הוא היה צער שעליונים ותחתונים בכו עליו. עליונים שכתוב (ישעיה ג) הן אראלס צעקו חוצה וגו'. תחתונים שכתוב על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו. כלס בכו על גלות בבל. מה הטעם. לפי שהיו במעדני מלכים. שכתוב (איכה ד) בני ציון היקרים המסולאים בפו. ועכשיו היו יורדים בגלות עם רחיים על צואריהם וידיהם קשורות לאחור. ועוד חשבו שאין להם קיום לעולם. שהרי הקב"ה עוב אותם ולא ישיגח בהם לעולם. ולמדנו שבשעה ההיא קרא הקב"ה לכל פמליא שלו ולכל מרכבות הקדושות ולכל צבאו מחנותיו ושריו ולכל צבא השמים ואמר להם. מה אתם עושים כאן. ומה בני האהובים בגלות בבל ואתם כאן. קומו ורדו כלכם לבבל ואני עמכם. זש"כ (ישעיה מג) כה אמר ה' למענכס שלחתי בבלה גו'. למענכס שלחתי בבלה. זה הקב"ה. והורדת בריחיס כלס. אלון כל המרכבות ומחנות העליונים. ובבעבור

זיו הזהר

קל"ז (א) קשיא ליה כי הלא לחם מן השמים אין יורד. אלא הנון הוא שנקרא לחם מן השמים. וזה אין יורד לכל בשר: (ב) כתיב שהעפע עליונה הורדת לקיום העולם נקראת לח"ס. וברכו על ג' היות כמספר לח"ס. שהן שורש ג' העורפות אצילות בריאה יצירה. מסאותן ג' עולמות נשפע שפע העליונה לעולם העשיה הנב' ויושבו בה ע"י כפירת יסוד צדיק שנקרא ג"כ ציו"ן בכח אור אלהות השוכן בו. כי כל ספירה יש לה ב' סדרנות שהן כלים ואורות הצנונית ופנימיות: (ג) כפירת היסוד נקרא ג"כ בעם ג"כ. נהוג כסוק בני כ"ל בשמים וארין. והכלכות נקראת בשר מכשיו בכור הכתוב באת ה' היתה וא"ת וגו': וכיון שבוה הפסוק נהו הענין של ירידת השפע לעולם הנה לכן יש לומר שהר"ת של נתן לחם לכל בשר הוא בני' יב"ק כמספר ג' השמות אהי"ה הויה"ה אדג"ל. לרבו שהשפע יורדת מן הבינה אל התפארת וכן התפארת וכן התפארת ג' המ"כות. ואותיות האמצעיות של נתן לחם לכל וכן הויה"ה ח"ס של ערכה:

ובעבור זה נפתחו השמים בבבל ושרתה רוח נבואה קדושה על יחזקאל וראה כל מה שראה. ואמר להם לישראל. הלא רבונכם כאן וכל צבא השמים ומרכבותיו באו לדור ביניכם. ולא האמינו עד שנצרך לגלות כל מה שראה. וארא כך. וארא כך. ואף אם גלה יותר כל מה שהיה מגלה הכל נצרך. כיון שראו ישראל כך שמחו. וכאשר שמעו הדברים מפי יחזקאל לא ראנו עוד על גלותם. שהרי ירעו שהקב"ה לא עזב אותם. וכל מה שגלה יחזקאל ברשות היה מגלה. לדעת שבכל מקום שישאר גלו שמה השכינה גלתה עמם: (ב-ג): רבי ייסא פתח על נהרות בבל שם ישבנו גג בכינו בזכרנו את ציון. את ירושלים הי' צריך לומר. כמו שכתוב אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. מהו בזכרנו את ציון. אלא לארץ שהיה לו היכל נכבד יפה ומפואר. באו לסטים ושרפו אותו. הצער של מי הוא. האם לא לאדון הייכל. אף כן כאשר השכינה תשרה בגלות הצער של מי הוא. האם לא להצדי"ק (ה) וזה מתאים כמו שביארו בהכתוב (ישע' יז) הצדי"ק אבד. אבד ממש. אף כן בזכרנו את ציון. בזכרנו אותו הצער של ציון על זויגו. שהרי הצער שלו הוא: (ג-ד):

איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. למדנו ששמנים אלף לויים היו ידיהם קשורות לאחור. וכאשר הגיעו לנהרות בבל היו כנורותיהם תלויים על האצבעים אשר שם. היו מבקשים מהם לנגן. אמרו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשניהם בוהנות ידיהם וכרתו אותן ולא יכלו לנגן והרגו אותם: (י"ח)

אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. אמר רבי יוסי כתוב (דברים יח) ואכלת ושבעת וברכת את ה"א על הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה ודאי (ב) שהרי בעבורה מוזן ופרנסה נמצא בעולם. מי שמתעדן על שלחנו ומתענג באותן מאכלים. יש לו לזכור ולדאג על קדושת הארץ הקדושה. ועל היכל המלך שנחרב. ובשבי"ל עצבון הזה שהוא נעצב ודואג על שלחנו באימה שמחה ומשתה אשר שם. הקב"ה מחשיב עליו כאילו בנה ביתו. ובנה כל החורבות של בית המקדש. אשרי חלקו: (ב-קט):

זכר ה' לבני אדם את יום ירושלים האמרים ערו ערו עד היסוד זה. רבי אבה פתח (ישע' סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מוצלרה וגו'. מי זה בא מאדום. זמין קב"ה ללשאל לבושי נוקמה על אדם דאחריו ביתו ואוקורו סיכלים. וגלו לכנסת ישראל בני עממיא. ולמעבר להון נוקמה עלמין עד דישתכחון כל סורין מיהוי עלמא מליין מקסולי עמיין. ולאקרי לכל עופא דשמיא עלייהו. וכל חיות ברך יתוון מנייהו תריסר ירחי. ועופא דשמיא שבע שנין. עד א תסבל ארעא טוולא דידהו. הסי"ד (סג לז) כי זבח ה' צבירה ועבד גדול בארץ אדום. עד דאוקין לבושיין

ובנין דא אסתפתחו שמיא צבכל ושרתה רוח נבואה קדושה על יחזקאל וחמא כל מאי דחמא. ואמר לון לישראל. הו אחריון הכא וכל חילי שמיא ורמיכו אתו למידר בימיכון. ולא סימכו עד דאשקריך לגללה כל מאי דחמא. וארר כך. וארר כך. ואף אי גלי ימיר כל מאי דגלי כלא אשקריך. כיון דחמו ישראל כך חרו. וכד שמעו מלין עממיא דישוקאל לא חיישו על גלותהון כלל. דהא ידעו דקב"ה לא שביק לון. וכל מאי דגלי יחזקאל ברשותה גלי. למנדט דככל אתר דישאר גלו תמן שכינתא גלתה עמיהו: (ב-ג): רבי אה פתח על נהרות בבל שם ישבנו גג בכינו בזכרנו את ציון. את ירושלים מצעני ליה. כמה דכתיב אב אשכחך ירושלים תשכח ימיני. מהו בזכרנו את ציון. לבר נש דהוה ליה סיכלא יקורא אה וספירא. אתו לספין ואוקורו ליה. לערא דמאן הוא. לאו דמאריה דסיכלא. אוק כך שכינתא בגלותא שריא לערא דמאן הוא. לאו דלדי"ק (ה) ואולא הא כמה דאוקמוס דכתיב (ישע' יז) הלדי"ק אבד. אבד ממש. אוק הכא בזכרנו את ציון. בזכרנו ההו לערא דליה על זויגהו. דהא לערא דליה הוא: (ג-ד):

איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. תאנה תמנין אלפי לויים הוו ידיוהו נסדון לאחורא. וכד מסו לנהרות צבכל כנורותיהו הוו תליין על חילין דתמן. הוו שאלין לון לנגנא. ואמרי איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשניהם בוהנות ידיהו וכרתו לון ולא יכלו לנגנא וקסלו לון: (י"ח)

אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. אמר רבי יוסי כתיב (דברים יח) ואכלת ושבעת וברכת את ה"א על הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה ודאי (ב) דהא בגינה מוונא וספוקא אשתכח צעלמא. מאן דאשתדן על פתוריה ומתענג באיין מיכלין. איה ליה לאדכרה ולדגנא על קדושה דארעא קדושה. ועל סיכלא דמלכא דקא אסתריב. ובנין האי עליבו דאיהו קא מתעלב על פתוריה צהאי חדוה ומשתא דתמן. קב"ה חשיב עליה כאילו בנט ביתיה. ובנה כל אינן חרבי דבי מקדשא. זכאה חולקיה: (ב-קט):

זכר ה' לבני אדם את יום ירושלים האמרים ערו ערו עד היסוד זה. רבי אבה פתח (ישע' סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מוצלרה וגו'. מי זה בא מאדום. זמין קב"ה ללשאל לבושי נוקמה על אדם דאחריו ביתו ואוקורו סיכלים. וגלו לכנסת ישראל בני עממיא. ולמעבר להון נוקמה עלמין עד דישתכחון כל סורין מיהוי עלמא מליין מקסולי עמיין. ולאקרי לכל עופא דשמיא עלייהו. וכל חיות ברך יתוון מנייהו תריסר ירחי. ועופא דשמיא שבע שנין. עד א תסבל ארעא טוולא דידהו. הסי"ד (סג לז) כי זבח ה' צבירה ועבד גדול בארץ אדום. עד דאוקין לבושיין

זיו הוהר

קלז (ה) זו הספירה יסוד צדיק שנקרא ציון: (ב) הארץ הטובה זו מרת המלכות והשכינה הקדושה:

לבשוין יסתאבון. הס"ז (עט ט) וכל מלבושי אגאלתי. חמוץ בגדים מבצרה. לפי שממנה יצאו ההמונים שבעולם לצבוא על ירושלים. והם התחילו לשרוף ההיכל. ובני אדום היו מהרסים החומות והשליכו אבני היסוד. וש"כ זכר חי לבני אדום וגוי האומרים ערו ערו עד היסוד בה. זה הדור בלבשו. באותן בגדי נקם שעתיד ללבשו. צועה ברוב כחו. מהו צועה. משבר כמו שכתוב (שם מה) עמים תחתיך יפלו וגוי. אמרו ישראל לישעי. מי הוא זה שיעשה כל כך. פתח ואמר (ישעי' יג) אני מדבר בצדקה. זה שהוא רב להושיע. זה שכתוב בו אהב צדקה ומשפט. והוא צדק"ה ממש (ד) והוא רב להושיע. וכל כך למה. לפי שגרמו לכנסת ישראל להיות שוכבת לעפר בגלות ולנפול לארץ. כמו שכתוב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף. קום בתולת ישראל. ובשביל זה ילבש הקב"ה בגדי נקם עליהם להגאיל אותם ברוב ההרונים. וש"כ וכל מלבושי אגאלתי: (ג-טט.)

רבי שמעון אמר כתוב זכר חי לבני אדום את יום ירושלים האמרים ערו ערו עד היסוד בה. עתיד קב"ה למבני יסודי ירושלים מיסודין אחרתין שישלטון על כלא. ומאן אינון. ספירין. דכתיב (ישעי' יד) ויסדתיך בספירים. דאלין אינון יסודין ומכין תקיפין ועלאין דלית להו מלשו כקדמא. מאי טעמא. בגין דאבנין קדמאין מאינון יסודי יכילו שאר עמין למשלט עלייהו. מאי טעמא. בגין דלית בהו כהירו עלאה כדקא. יאות (ד) אכל אלין יסון כהירין מנו כהירו עלאה. ומשקטן גו יהוהי דלא יכלי לסלפא עלייהו. ואלין אינון ספירין דינסרון לעילא ותתא. בגין דבהסוא זמנא יתוסף כהירו עלאה לעילא ותתא. אמר רבי אלעזר תא חוי אינון אבנין דיסודי ליון ירושלים הס וסלוס דשליטו עלייהו שאר עמין. לא אוקדו לון ולא אשקודון. אלא כלהו אהנינו דגניו לון קב"ה. ולא אהביד מנייהו אפילו חד. וכד יסדר קב"ה ויוקיס לה לירושלים על אהרס. אינון יסודי אבנין קדמאי יסדרון לאתרייהו. וכדין (ישעי' יג) כי עין בעין יראו כשוב ה' ליון. מהו כשוב ה' ל' אלא כד שליטו עלה שאר עמין קב"ה סליק לה לעילא. ובהסוא זמנא איבו יסדר לה לאתרה. דכתיב כשוב ה' ליון. כשוב ה' ודאי. והא חוי כל אלין אבנין יתקיימו באתרייהו דלהו יסודין כקדמיתא. ויסודי אחרתין ספירין יתקיימו באתר אחרא סהרנא לפומיא ולארכא. הס"ד ויסדתיך בספירים. ובזמנא דיוקיס קב"ה לצייתיה בהסוא זמנא מאי כתיב (ישעי' כה) בלע המות לנצח. מהו לנצח. לדרי דרין לעלמין. בגין דיתבלע סהרא אחרא ולא יקום לעלמין. וכדין וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ פי ה' דבר: (ג-מ.)

הבגדים יתגאלו וש"כ (שם ט) וכל מלבושי אגאלתי. חמוץ בגדים מבצרה. לפי שממנה יצאו ההמונים שבעולם לצבוא על ירושלים. והם התחילו לשרוף ההיכל. ובני אדום היו מהרסים החומות והשליכו אבני היסוד. וש"כ זכר חי לבני אדום וגוי האומרים ערו ערו עד היסוד בה. זה הדור בלבשו. באותן בגדי נקם שעתיד ללבשו. צועה ברוב כחו. מהו צועה. משבר כמו שכתוב (שם מה) עמים תחתיך יפלו וגוי. אמרו ישראל לישעי. מי הוא זה שיעשה כל כך. פתח ואמר (ישעי' יג) אני מדבר בצדקה. זה שהוא רב להושיע. זה שכתוב בו אהב צדקה ומשפט. והוא צדק"ה ממש (ד) והוא רב להושיע. וכל כך למה. לפי שגרמו לכנסת ישראל להיות שוכבת לעפר בגלות ולנפול לארץ. כמו שכתוב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף. קום בתולת ישראל. ובשביל זה ילבש הקב"ה בגדי נקם עליהם להגאיל אותם ברוב ההרונים. וש"כ וכל מלבושי אגאלתי: (ג-טט.)

רבי שמעון אמר כתוב זכר חי לבני אדום את יום ירושלים האמרים ערו ערו עד היסוד בה. עתיד הקב"ה לבנות יסודי ירושלים מן יסודות אחרים שישלטו על הכל. ומה הם. ספירים. שכתוב (ישעי' יד) ויסדתיך בספירים. שאלו הם יסודות ועמודים חזקים וגבוהים שאין להם רפיון כמו לראשונים. מה הטעם. לפי שאבנים הראשונות של אותן היסודות יכלו שאר עמים לשלוט עליהן. מפני מה. מפני שלא היה בהן הארה עליונה כראוי (ו) אבל אלו תהיינה מאירות מתוך הארה עליונה. ומשוקעות תוך התהום שלא יהיה ביכולת לשלוט עליהן. ואלו הן ספירים שיאירו למעלה ולמטה. לפי שבזמן ההוא יתוסף הארה עליונה למעלה ולמטה. אמר רבי אלעזר בוא וראה אותן אבנים של יסודי ציון וירושלים חס ושלים ששלטו עליהן שאר עמים. לא שרפו אותן ולא נשרפו. אלא כלן נגנוו שגנון הקדוש ברוך הוא. ולא נאבד מהן אפילו אחת. וכאשר ישוב הקב"ה ויקים לה לירושלים על מקומה. אותן אבני היסוד הראשונות יחזרו למקומותן. ובכך (ישעי' יג) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. מהו בשוב ה'. אלא כאשר שלטו עליה שאר עמים הקב"ה הרימה למעלה. ובזמן ההוא יחזרנה הקב"ה למקומה. שכתוב בשוב ה' ציון. בשוב ה' ודאי. ובוא וראה כל אותן אבנים יתקיימו במקומותן להיותן יסודות כבראשנה. ויסודות אחרים של ספירים יתקיימו במקום אחר מסביב לרוחב ולאורך. וש"כ ויסדתיך בספירים. ובזמן שיקים הקב"ה לביתו על זמן ההוא מה כתוב (ישעי' כה) בלע המות לנצח. מהו לנצח. לדורי דורות לעולם. לפי שיתבטל צד הטומאה ולא יקום לעולם. ובכך וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר: (ג-מ.)

לדוד

לדוד

יו הוהר

(ג) זה התפארת שנקרא לפעמים בשם צדקיה: (ד) זה כח רוחני קדושה הנקשר בכבר גשמי. וגם זה הכח נקרא בשם הארץ חג שאין זה כדמיון האור שהוא הרויחן כן ההשך. והיו זה כענין הארת השכינה. וכמוהו רבים בזה"ק:

קכח

לְדוֹד אורך בכל לב נגד אלהים אומרך. אמר רבי אלעזר בוא וראה דוד המלך כל ימיו היה מתיגע בעוברת הקב"ה. והיה קם בחצות הלילה ומשבח ומודה בשירות ותשבחות. בשביל שיתחקן מקומו במלכות העליונה (א) כי כאשר נתעורר רוח צפון בחצות הלילה היה יורע שהקב"ה באותה שעה נתעורר בנגן העדן להשתעשע עם הצדיקים. והוא היה קם בשעה ההיא והתגבר בשירות ותשבחות עד עלות הבקר. לפי שכאשר הקב"ה נמצא בנגן העדן הרי ביארו שהוא וכל הצדיקים שבגן העדן מקשיבים לקולו. ככתוב (שיר ח) חברים מקשיבים לקולך השמעיני. ולא עוד אלא שחוט של חסד נמשך עליו ביום. כמו שנדרש על הכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד אלא שאותן דברי תורה שהיא אומר כלם עולים ומתעטרים לפני הקב"ה. ובשביל זה דוד המלך היה מתיגע בלילה בעבודת דבוננו: (א-קט:)

אם אלך בקרב צרה תחייני על אף איבי תשלח ירך ותושיעני ימינך. [מקרא זה יש לציין בו מה זה שאמר תשלח ירך ותושיעני ימינך] אמר רבי שמעון כתוב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. מהו ולא תוסיף קום. (משמע שהרי בפעם אחרת קמה) אלא בפעם אחרת שקמה היא קמה מעצמה ולא הקים אותה הקב"ה. שהרי בגלות מצרים הקב"ה הקימה ועשה כמה נסים בשביל להקים אותה. ובגלות בבל הוא לא הקימה. לפי שלא עשה להם נסים כיון שהחטא גרם. אלא היא קמה מעצמה. ועלו בני הגולה כאילו לא היתה להם גאולה. ולא גדלה תשוקת הקב"ה עליהם. לפי שגרם חטא ההוא שנשאו נשים נכריות. ועל כן הקב"ה לא הקים לה לכנסת ישראל. ולא עשה לה נסים וגבורות בזמן ההוא כראוי. אבל לעתיד לבוא ולא תוסיף קום כתוב. לא תוסיף קום מעצמה. אלא הקב"ה יקים אותה. שכתוב (עמוס ט) אקים את סכת דוד הנופלת. וכתוב (ירמ' ז) ואת דוד מלכם אשר אקים להם: [ועל זה התפלל דוד ואמר תשלח ירך ותושיעני ימינך (ב) תשלח ירך להקים אותי] (ב-דל:)

קכח

לְדוֹד אורך בכל לב נגד אלהים אומרך. אמר רבי אלעזר תא חזי דוד מלכא כל יומיו סוה משתל בפולחנא דקב"ה. וסוה קם בפלגות ליליא ומשבח ומודה בשירין ותושבחן. צנין לאתתקנא דוכתיס במלכו דלעילא (א) דכד אתער רוח לפון בפלגות ליליא סוה ידע דקב"ה סהתא שעתא יתער בנתא דעדן לאשתעשעא עם לדיקא. ואיסו סוה קם כהסא שעתא ואתגבר בשירין ותושבחן עד דסליק לפרא. בנין דכד קב"ה אשתכח בנתא דעדן הא אוקימנא דאיסו וכל לדיקא דבנתא כלכו ליימין לקליא. כדכתיב (שיר ח) חברים מקשיבים לקולך השמעיני. ולא עוד אלא דחוטא דחסד משיך עליה ביימא. כמה דלחמר דכתיב (תהלים מב) יומם ילוא ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד אלא דאינון מלין דאורייתא דאיסו אמר כלכו סלקין ומתעטרין קמי קב"ה. ובג"כ דוד מלכא סוה משתל בליליא בפולחנא דמאריס: (א-קט:)

אם אלך בקרב נרה תחייני על אף איבי תשלח ירך ותושיעני ימינך. [האי קרא אית לאסתכלא ביה מסו דקאמר תשלח ירך ותושיעני ימינך] אמר רבי שמעון כתיב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. מסו ולא תוסיף קום. (משמע דהא זמנא אחרת קמת) אלא בזמנא אחרת דקמת היא קמת מגרמא ולא חוקים לה קב"ה. דהא בגלותא דמלכים קב"ה אוקים לה ועבד כמה נסין בנין לאקמא לה. ובגלותא דבבל סוה לא אוקים לה. בנין דלא עבד לון נסין דגרים חובה. אלא איסי קמת מגרמא. וסליקו בני גולה צאינון דלא סוה לון פרקנא. ולא סוה תיאובתא דקב"ה עליהו. בנין דגרים סוהו חובה דאינון נסים נכריות. ועל דא קב"ה לא אוקים לה לכנסת ישראל. אבל ועבד לה נסין וגבורות כהסו זמנא כדקא יאות. אבל לזמנא דאתי ולא תוסיף קום כתיב. לא תוסיף קום מגרמא. אלא קב"ה יוקים לה. דכתיב (עמוס ט) אקים את סכת דוד הנופלת. וכתיב (ירמ' ז) ואת דוד מלכם אשר אקים להם: [ועל דא ללי דוד ואמר תשלח ירך ותושיעני ימינך (ב) תשלח ירך להקימין] (ב-דל:)

זיו הזהר

קכח (א) וזה פירושו של נגד אלהים אומרך. כי העם אלהים היונו מדת המלכות והענינה המרועה שורש דוד: (ג) רצה לומר כזה ששולח ירך להקים לבי שנפל ושובב לעפר. וכאשר יראו הופעת יד ימינו של הקב"ה להקים לכנסת ישראל או יחבטנו ממילא כל הקשורנים וכל העכובים בענין הנאולה: ומכאן יש להבין דבר נטעה שהצהרת מלכות אנגליא שארין פליטימא תהיה נקום בית אקלט לאומי עבור עם ישראל לחשוב שהוה הנאולה שאנו מצפים עליה. כי הלא זה עוד פחות הרבה מהצהרת כורש בימי עורא בירוע וכוון, אבל ודאי שיש בזה התנוצצות של אתחלתא דנאולה. ובאם יעלו אנשים כשרים להתושב שם בכל פעם יתד ויתר ויתנהגו שם על פי תורה. בודאי תהיה זאת אתערותא דלתתא לעורר אתערותא דלעילא לנאולה השלמה. ויתקיים כגון הכתוב פי זאת הנשקפה כמו שחר. בתחלה. ואח"כ יפה כלבנה. ולבסוף ברה בחבה. בירוע שפסוק זה נדרש על הנאולה העתידה לבוא. אמנם חבל. כי בעת אנו רואים מעשה שפן שעובד בכל כחיו שיעלו ויתושבו עם אנשים אשר לא יתנהגו על פי תורה. ועל זה יתה לב כל בר ישראל. אבל נקוה שסוף כל סוף אוריא דארעא דישאל יוסף לבבם לטובה. והעלה והצטח נאולה השלמה ע"י משיח בן דוד כב"א:

קל"ט

אָהוּר וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אמר רבי שמעון מקרא זה כבר נתבאר. אבל בוא וראה בשעה שברא הקב"ה לאדם הראשון וזכר ונקבה נבראו. והיו שניהם זה עם זה נקשרים. הנקבה לאחור והזכור לפנים. עד שנסר אותם הקב"ה והתקין אותה והביאה לפני האדם להסתכל פנים בפנים. וכיון שהסתכלו פנים בפנים או נתראה האהבה בעולם. והתחברו פנים בפנים והולידו תולדות בעולם. מה שלא היה מקודם לזה. וזה נתבאר. וע"כ כתוב לזאת יקרא אשה. וזאת היא אשה. אבל האחרת אין לקרותה כך. וזה נתבאר. ולפי שאדם וחיה כאחד נבראו כתוב וזכר ונקבה בראש ויברך אותם. ששניהם כאחד היו. וע"כ כתוב אחר וקדם צרתני : (ג-ר"א). עוד למדנו אחר למעשה בראשית וקדם למעשה מרכבה. והכל זה בזה תולדה : (ג-ב).

אִשָּׁא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. אמר רבי שמעון אשרי חלקו מי שבא עם המטרונה בבקר. בשעה שהיא באה לקבל פני המלך לספר עמו. והוא נמצא עמה בשעה שיושיט המלך ימינו לקבל את המטרונה. וש"כ אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. מהו אחרית ים. אותה שעה של הבקר היא האחרית של הי"ם ההוא. כי כאשר נחלק הלידה התחלה היתה ודין היה. ועכשיו אחרית שלה הוא. שנסתלקים הדינים שלה ונכנסת בכנפיו של המלך. היא עם כל אותן שהתחברו עמה. וש"כ אשכנה באחרית ים. ולמדנו שכל אותן שעסקו בתורה בשעה שנחלק הלידה נשתתפו עם השכינה. וכאשר בא הבקר והמטרונה מזדוגת עם המלך. הם נמצאים עמה עם המלך. והמלך יפרס כנפיו על כלם. וש"כ (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו' : (ג-סה).

גַּם חשך לא יחשיך ממך וגו'. רבי חייא פתח ואמר (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כמה הם האנשים ערלי לב ועיניהם השע שאין משיגים ואין יודעים בכבוד רבונם. שכתוב בו (שם) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. ואיך יחפצו האנשים להסתתר בעונותיהם ואומרים מי רואני ומי יודעני. כמש"כ (ישע' כט) והיה במחשך מעשיהם. אנה הם מסתתרים מלפניו. משל למלך שבנה היכל ועשה תחת הארץ מערות נסתרות. לימים מרדו בני הזיכר במלך. סבב אותם המלך עם חילותיו. מה עשו. נכנסו והסתתרו תחת הארץ באותן המערות. אמר המלך הלא אני עשיתי אותם ומלפני תרצו להסתתר בהן. וש"כ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו וגו'. הלא אני הוא שעשיתי אותן המערות אני עשיתי חשך יאור. ואיך תרצו להסתתר מלפני בוא וראה כאשר האדם משיך עצמו להסתתר ולחטוא לפני רבונו. הקב"ה עושה בו דין בגלוי. וכאשר האדם מטהר עצמו בהצנע הקב"ה ירצה להסתירו שלא יתראה ביום אף ה'. שבודאי צריך האדם להוהר שלא יתראה לפני המשיח כאשר הוא שורה על העולם שלא יסתכל

קל"ט

אָהוּר וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אמר רבי שמעון הלא קרא הא אוקמוס. אבל מה מוז בשעתא דברא קב"ה לאדם הראשון דבר ונקבה אהבריו. והיו תרומיו דל עם דל קשירא. נוקבא לאחורא וזכורא לקמא. עד דנסר לון קב"ה ואתקין לה ואתיל לה לקמיה דלדס לאסתכלא אנפין בנפין. וכיון דאסתכלו אנפין בנפין כדון אחסי רחמותא בעלמא. ואתחברו אנפין בנפין ואלוידו תולדות בעלמא. מרי דלא הוה מקדמת דלא. והא אוקימנא. וע"ד כתיב לזאת יקרא אשה. דל איסי אתתא. אבל אתרא לא חקרי הכי. והא אוקמוס. ובגין דלדס ומוס כהנא אהבריו כתיב וזכר ונקבס בראש ויברך אותם. תרומיו כהנא הוה. וע"ד כתיב אחר וקדם צרתני : (ג-ר"א). תו תנין אחר ליעבדא דבראשית וקדם לעבדא דמרכבה. וכלל דל ברא תליא : (ג-ב).

אִשָּׁא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. אמר רבי שמעון וזאת הולקיה מלן דלתי עס מערנותא בלפרא. בשעתא דלתי לקבלא אנפי מלכא לאתשי ביה. ואתחכח עמי בשעתא דלושין מלכא ימינא לקבלא למטרונתא. ה"ד אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. מהו אחרית ים. הלא שעתא דלפרא אחרית דהסוף י"ם הוא. דכד אתפלג ליליא סיכותא הוה ודוגל הוה. והשתא אחרית דילה הוא. דמסתלקין דינא ועאלת בגופו דמלכא איסי וכל אינון דלדורוגין לה. ה"ד אשכנה באחרית ים. ותאלא כל אינון דמסתלי באורייתא בשעתא דאתפלג ליליא אשתתף בשכינתא. וכד אתי אפרא ויערונתא אשתתף עם מלכא. הוא אשתתף עמה עם מלכא. ומלכא פריס גופו על כלהו. ה"ד (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו' : (ג-סה).

גַּם חשך לא יחשיך ממך וגו'. רבי חייא פתח ואמר (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כמה אינון בני נשא אטינון לבא סתימין עיינין דלא משגיגין ולא ידעין ביקרא דמאריסון. דכתיב ביה (שם) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. והיך בעון בני נשא לאסתתרא בצובייהו ואמרי מי רואני ומי יודעני. כד"א (ישע' כט) והיה במחשך מעשיהם. לאן אינון מתסמרון מקמיה. למלכא דבנה פלטרין ועבד תחות ארעא פסירין סמירין. ליומין מרדו בני פלטרין במלכא. אשתר עלייהו מלכא בנייסי. מרי עבדו. עאלו וסמירו גרמיהו תחות ארעא בלינון פסירין. אמר מלכא אנא עבדי לון ומקמאי אתון בעלן לאתשמרא. ה"ד אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו וגו'. אנא הוא דעבדי אתון פסירין ועבדיה חשוכא ונסורא. ואתון היך יכלין לאתשמרא קמאי. הא מרי כד בר נש אשתין גרמיהו לאתכסיהו וסתי קמי מאריסו. קב"ה עבד ביה דינא באתגלילא. וכד בני ארמי גרמיהו באתכסיהו קב"ה בעי לאתשמרא ליה דלא יתחזי ביום אף ה'. דודאי אבעי ליה לחינם דלא יתחזי קמי מהבלא כד כריא על עלמא דלא יסתכל

יסתכל ביה. דהא כל אינון דיתחון קמיס אית ליה רשו לחבלא. והאי ב"כ דמדכי גמיס באתכסא קב"ה חפי עליה לאסתתרא משינא. דלא יכול רוח מסתבא לשלמא עליה. בגין דלא יתחבל. והא חתמר : (א-סת)

גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו. רבי חזקיה פתח גלמי ראו עיניך וגו'. האי קרא אוקמוס בכמה אתר. אבל תא חזי כל אינון נשמתין דהוו מיומא דאתברי עלמא כלשו קיימי קמי קב"ה עד לא נהוו לעלמא בהסו דיוקנא ממש דאתחון לבתר בעלמא. והסו חזי דגופא דבר נש דקאיס בהאי עלמא סכי קאיס לעלמא. ובשעתא דנשתתא דא זמינא לאסתרא בעלמא האי נשמתא בהאי דיוקנא ממש דקיימא בהאי עלמא סכי איסי קיימא קמי קב"ה. ואומי לה קב"ה דתסור סקודי אורייתא ולא תעיבר על קיימי אורייתא. ומנא לן דקיימי קמיס. דכתיב (מלכים א' יו) חי ה' אשר עמדתי לפניו. עמדתי ודאי. והא אוקמוס. ובג"כ גלמי ראו עיניך. עד לא יתקיי בהאי עלמא. ועל ספרך כלם יכתבו. דהא כל נשמתין בהסו דיוקנא דילסון כלשו נספרא כתיבין. (א-רגו) ותא חזי דאמר רבי שמעון כתיב (כריתים ה) זה ספר תולדות אדם. וכי ספר הוה ליה. אלא הא אוקמוס דקב"ה אחמי ליה לארס הראשון דור דור ודורשיו וכו'. האיך אחמי ליה. אי תומא דחמא ברוח קדשא דאינון זמינין למימי לעלמא. כמאן דחמא בהכמתא זמיני דיימי לעלמא. לאו סכי. אלא חמא צבינא לכלשו בהסו דיוקנא דזמינין למייקס ביה בהאי עלמא. מאי עמא. בגין דמיומא דאתברי עלמא כלשו נפשאן דזמינין למייקס צבני נשא כלשו קיימי קמי קב"ה בהסו דיוקנא ממש דזמינין למייקס ביה בהאי עלמא. כנוונא דא כל אינון לדיקיא בתר דנפקין מהאי עלמא כלשו נפשאן סלקו. וקב"ה אזינין לון דיוקנא אחרא לאתלבשא בהו כנוונא דהוו בהאי עלמא. בגין כך כלשו קיימי קמיס וחמא לון ארס הראשון בעלמא. הס"ד גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו : (א-ג)

יסתכל בו. שהרי כל אותן שנראים לפניו יש לו רשות להשחית. וזה האדם שמטהר עצמו בהצנע הקב"ה מחפה עליו להסתירו מן העין. שלא יוכל רוח הטומאה לשלוט עליו. למען לא יגזק. וזה נתבאר : (א-סת)

גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו. רבי חזקיה פתח גלמי ראו עיניך וגו'. האי קרא אוקמוס בכמה אתר. אבל תא חזי כל אינון נשמתין דהוו מיומא דאתברי עלמא כלשו קיימי קמי קב"ה עד לא נהוו לעלמא בהסו דיוקנא ממש דאתחון לבתר בעלמא. והסו חזי דגופא דבר נש דקאיס בהאי עלמא סכי קאיס לעלמא. ובשעתא דנשתתא דא זמינא לאסתרא בעלמא האי נשמתא בהאי דיוקנא ממש דקיימא בהאי עלמא סכי איסי קיימא קמי קב"ה. ואומי לה קב"ה דתסור סקודי אורייתא ולא תעיבר על קיימי אורייתא. ומנא לן דקיימי קמיס. דכתיב (מלכים א' יו) חי ה' אשר עמדתי לפניו. עמדתי ודאי. והא אוקמוס. ובג"כ גלמי ראו עיניך. עד לא יתקיי בהאי עלמא. ועל ספרך כלם יכתבו. דהא כל נשמתין בהסו דיוקנא דילסון כלשו נספרא כתיבין. (א-רגו) ותא חזי דאמר רבי שמעון כתיב (כריתים ה) זה ספר תולדות אדם. וכי ספר הוה ליה. אלא הא אוקמוס דקב"ה אחמי ליה לארס הראשון דור דור ודורשיו וכו'. האיך אחמי ליה. אי תומא דחמא ברוח קדשא דאינון זמינין למימי לעלמא. כמאן דחמא בהכמתא זמיני דיימי לעלמא. לאו סכי. אלא חמא צבינא לכלשו בהסו דיוקנא דזמינין למייקס ביה בהאי עלמא. מאי עמא. בגין דמיומא דאתברי עלמא כלשו נפשאן דזמינין למייקס צבני נשא כלשו קיימי קמי קב"ה בהסו דיוקנא ממש דזמינין למייקס ביה בהאי עלמא. כנוונא דא כל אינון לדיקיא בתר דנפקין מהאי עלמא כלשו נפשאן סלקו. וקב"ה אזינין לון דיוקנא אחרא לאתלבשא בהו כנוונא דהוו בהאי עלמא. בגין כך כלשו קיימי קמיס וחמא לון ארס הראשון בעלמא. הס"ד גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו : (א-ג)

ימים יצרו ולא (כתיב) ולו (קרי) אחד בהם. אמר רבי יהודה זכאים הם הצדיקים שימיהם זכאים. ונשארים כלם בלי גרעון לעולם הבא. וכלם גנוזים הם אצל המלך הקדוש. לפי שאותן הימים היו זכאים בהם ולא חטאו בהם. כמש"כ (בראשית כד) ואברהם זקן בא בימים (מלכים א' א) והמלך דוד זקן בא בימים. לפי שהיו זכאים בהם בכל אותן הימים. וכאשר הזכאים יוצאים מזה העולם מתחברים כל הימים ונעשים מלבוש הכבוד שמתלבש בהם הגשמה ונתעשרת בהם בעולם ההוא. ובמלבוש ההוא זוכים להתענג מענג עולם הבא. ובמלבוש ההוא צדיקים לעמד בתחית המתים. וכל אותן שיש להם מלבוש יקומו. זש"כ (איוב ט) ויתיצבו כמו לבוש. אוי לו לזה האדם שגרע ימיו למעלה לפני המלך הקדוש. שכאשר יצרו להלבישו עם ימיו. אותן הימים שהוא פגם אותם בעונותיו חסרים הם מאותו המלבוש ונתלבש במלבוש חסר. כל שכן אם רבים הם ימים החסרים ולא יהיה לו כלל במה להתלבש בעולם

ימים יצרו ולא (כתיב) ולו (קרי) אחד בהם. אמר רבי יהודה זכאין וזכאין אינון לדיקיא דיומיהון וזכאין. ואשתארו כלשו בלא גריעותא לעלמא דהוי. וכלשו עמירין אינון לגביס דמלכא קדישא. בגין דאינון יומין סוו דוכו בהו זל חבו בהו. כמד"א (כריתים כד) ואברהם זקן בא בימים (מלכים א' א) והמלך דוד זקן בא בימים. בגין דוכו בהו בכלשו יומין. וכד נפקין מזהאי עלמא מתחברין כלשו ואתעבידו לבושי יקר דמתלבשא בהו נשמתא ואתעטרל בהו בהסו דעלמא. ובהסו לבושא זכאן לאתענגא מענונא דעלמא דהתי. ובהסו לבושא זמינין לאחיא ולמייקס. וכל אינון דאית להו לבושא יקומו. הס"ד (איוב לח) ויתלבשו כמו לבוש. ווי ליה להאי ב"כ דגרע יומיו לעילא קמי מלכא קדישא. דכד בעאן לאתלבשא ליה ביומיו. אינון יומין דפגיס איסו בהובוי חסרין מזהסו לבושא ואתלבש במנא חסרא. כל שכן אי סגיאלו אינון דחסרין ולא להוי ליה במאי דאתלבש בהסו

בעולם ההוא. אז אוי לו אוי לנפשו כי דנים אותו בגיהנם על אותו הימים. ימים על ימים על אחד שנים. ולמדנו בסודות המשנה מהו שכתוב (בראשית ג) ירצו כי ערומים הם. ידיעה ממש ירצו שאותו מלבוש הכבוד שנעשה מאותן הימים נגרע מהם. ולא נשאר אותו היום מאותן הימים להתלבש בו. וז"כ גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יצרו ולא אחד בהם. ימים יוצרו וראי. ולא אחד בהם. שהרי לא נשאר זה האחד מהם להתלבש בו. עד שהתיגע אדם ועשה תשובה והקב"ה קבלו בתשובתו. ועשה לו מלבושי כבוד אחרים ולא מן ימיו. וז"כ יעש היא לארם ולאשתו כתנות צור וילבישים : (א-ריב).

בהסוף עלמא. קדין ווי ליה ווי לנפשיה דדיינין ליה בניהכס על אינון יומין. יומין על יומין על הד תרין. ומינין ברוח דמתניתין מהו דכתיב (נחמיה ג) וידעו כי ערומים הם. ידיעה ידעי ממש דהסוף לבוש דיקר דלתעביד מאינון יומין נרע מנייהו. ולא אשתאר הסוף יומא מאינון יומין לאתלבש ביה. הס"י גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יצרו ולא אחד בהם. ימים יוצרו ודאי. ולא אחד בהם. דהא לא אשתאר חד מנייהו לאתלבש ביה. עד דאשתדל ארס ועבד תשובה. וקב"ה קביל ליה. ועבד ליה מאנא לבושא אחרין ולא מן יומיו. הס"ד ויעש היא לארם ולאשתו כתנות צור וילבישים : (א-ריב).

קמ

קמ

יחוד אדני עז ישועתי. רבי אלעזר היה יושב לפני רבי שמעון אביו. א"ל הרי למדנו אלהים בכל מקום דין הוא. והו"ה יש מקומות שנקרא אלהים. כמו הו"ה אדני עז ישועתי. ונכמו ויאמר אברם אדני הו"ה מה תתן לין מפני מה נקרא אלהים. הלא האותיות של הו"ה רחמים הן בכל מקום. א"ל הרי כך מקרא כתוב (בריש ד) וירעת היום והשבות אל לבבך כי הו"ה הוא האלהים. וכתוב (מלכים א' יח) הו"ה הוא האלהים. א"ל דבר זה אני יודע שבמקום שיש דין יש רחמים. ולפעמים במקום שיש רחמים יש ג"כ דין (א) א"ל בא וראה שבך הוא. הו"ה בכל מקום רחמים. ובזמן שמהפכים הרשעים רחמים לדין אז נכתב הו"ה בניקוד אלהים ונקרא אלהים (ב) אבל בוא וראה סוד הדבר. שלש מדרגות הן (ג) וכל מדרגה ומדרגה היא בלבדה. אע"פ שהכל אחד ונקשרות באחד ואין נפרדות זו מזו. בוא וראה כל הנטיעות וכל אותן מנורות הלוהטין. כלם מאירים ונלהבים ונשפעים ומתברכים מאותו הנהר שנמשך ויוצא (ד) שהכל נכלל בו והכולל של הכל בו (ה) והנהר ההוא נקרא א"ל להגן והוא למעלה מהגן (ו) לפי שהערן משתתף עמה ולא נפרש ממנה. ולפיכך כל המעינות ממנה יוצאים ונמשכים ומשפיעים לכל צד. ופתחים בה פתחות (ז) וע"כ רחמים ממנה נמצאים ובה פתחי הרחמים. ולפי שנקראת א"ל בחינת נקבה יוצא ממנה גבורה ודין (ח) היא נקראת רחמים בפני עצמה. אבל הרי מצדה דינים נתעוררים. ולפיכך נכתב הו"ה ברחמים וננקד בניקוד אלהים בדין (ט) שהרי דין נמשך

יחוד אדני עז ישועתי. רבי אלעזר היה יושב לפני רבי שמעון אביו. א"ל הרי למדנו אלהים בכל מקום דין הוא. והו"ה יש מקומות שנקרא אלהים. כמו הו"ה אדני עז ישועתי. ונכמו ויאמר אברם אדני הו"ה מה תתן לין מפני מה נקרא אלהים. הלא האותיות של הו"ה רחמים הן בכל מקום. א"ל הרי כך מקרא כתוב (בריש ד) וירעת היום והשבות אל לבבך כי הו"ה הוא האלהים. וכתוב (מלכים א' יח) הו"ה הוא האלהים. א"ל מלה דא ידענא דבאתר דלית דינא דלית רחמי. ולזמא באתר דלית רחמי דלית דינא (א) א"ל תא חזי דהכי הוא. הו"ה בכל אתר רחמי. וכשתא דמהפכי חייבי רחמי לדינא כדון כתיב הו"ה בניקוד אלהים וקריין ליה אלהים (ב) אבל תא חזי רחא דמלה. תלת דניין אינון (ג) וכל דרגא ודרגא בלחודי. אע"ג דכלא חד ומתקשרי בחד ולא מתפרשי דא מן דא. תא חזי כלשו נטיעין וכל אינון בולניין דמתלשטין. כלשו סרינין ומתלשטין ומתשקטין ומתברכין מהסוף נהרא דנינד וניקד (ד) דכלא כליל ביה וכללא דכלא ביה (ה) והסוף נהרא אלקרי א"ל לנתא ועולא מנתא (ו) בניין דערן משתתף בהרה ולא פירש מינה. ובג"כ כל מצובטין מינה נפקין ונגדין ואתשקטין לכל צד. ופתחי בה פתוחין (ז) וע"ד רחמי מינה משתכחין ורחמי פתוחין בה. ובניין דקריין לה א"ל נוקבא נפיק מינה גבורה ודינא (ח) אלקרי רחמי בלחודיא. הא מסתרא דיונין מתעין. ובג"כ כתיב הו"ה ברחמי ונקוד בניקוד אלהים בדינא (ט) דהא אתנגיד דינא בסתרא

דין הודר

רבי אלעזר השיבו שדבר זה הוא יודע ומ"ם שואל כיון שאין זה פירוש מספיק על כל המקומות : (ג) רבי שמעון הסביר לו פירוש ב' אבל הבין שכנו לא יכתוב גם בפירוש הב' כיון שעוד גם פירוש זה אינו פירוש מספיק על כל המקומות לפיכך א"ל פירוש ג' על פי סוד. ונתח ב' הפירושים יספיקו על כל המקומות או א' או ב' או ג' : (ג) פירוש ג' פירושי יש שנקראין בהם אלהים. והן כמו שאר הספירות נקשרין את שהוא הא"ס ביה בשלהבת הקשורה בנחלת : (ד) פי' כל הספירות הן אלו שנקראין נטיעות או מנורות המקבלות והמספירות החכרים והגבולות כלן מקבלין הארת הישע פן הנהר ההוא שנקרא אמא והיונו הבינה : (ה) פי' כל הספירות נכללין בהבינה כי סמנה יוצא. וה' של הכל שהוא החכמה אמא נקשר באותו הנהר : (ו) פי' הנהר ההוא שהיא הבינה נקרא אמא של הנהר היונו של התפארת. ותא למעלה מן התפארת כיון שהערן היונו ההכמה ששתתף ונקשר בהבינה : (ז) א"ל הפתחים הן הנשפים שעור בינה : (ח) גבורה זו ספירת גבורה. ודינא זו סודת המלכות : (ט) להורות שהרחמים בה עוקר והדין מפל. ולפיכך נמשך אלהים של הבינה הוא רק בניקוד בהכתר אבל בהתגלות הוא השם וזו"ה הסורה על חסדים ורחמים לחמיק הדינים :

בסערה. הו' דרגה חד: דרגה תנינא. מסערה
 דהו' קדמאס נפיק ואתער דרגה אחרת
 לתקרי **נבוררה**. והו' אקרי אלחיס בלנין
 אמון (י) והו' שירותא חד מויער אנפין
 וביה אסתחיד (יא) ובנין דאתחיד הו' ביה
 כתיב הו' הוא האלהים. כי הו' הוא האלהים.
 בלנין אמון ואינון חד. דה' הוא דרגה תנינא:
 דרגה תלתאה **צדק** כתר דאתחיד (יב) הו'
 כי דיקא דמלכא. ותחל אדני הכי כתיב
 והכי אקרי. וכנסת ישראל ביה שנתא אקרי (יג) והו'
 שנתא באתר דא אשתליש. אלנין אינון תלת דרגין
 דלקרון בשמסן דדינא (יד) וכלא מתקשר חד כחד
 בלא פרודא כמה דאוקימנא: (טז--ג)

אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. אמר
 רבי שמעון תא חוי נשתתף לא סלקא לתתחאה
 קמי מלכא קדישא עד דוכתא לתלבושא בלבושא
 ללעילא לתתחאה תמן. וכן כנוונא דא לא נתת
 לתתא עד דאתלבושא בלבושא דהאי עלמא. כנוונא
 דא מלכין קדישין ללעילא דכתיב ביה (תהלים קד)
 עושה מלכיו רוחות משרתיו אש להם. כד עבדין
 שלוחתא ביהאי עלמא ולא נחתין לתתא עד דמתלבושין
 בלבושא דהאי עלמא. וכלא אינון כנוונא דהו' אחר
 דאיל תמן. והאי אוקימנא דנשתתף לא סלקא
 אלא בלבושא דהאי. דאתעביד מעובדין עבין
 דבר כש דעביד ביהאי עלמא. דאינון עובדין עבין
 משכי מסורא דיווילא עלאה לבושא. דאתתקא ביה
 דהו' עלמא לתתחאה קמי קב"ה. ובהו' אחר
 לבושא דלבוש אתהי ומוי נו אספקריאה
 דהו' כד"א (תהלים כו) לחזות בנעם ה' ולבקר
 בהיכלו: וע"ד נשתתף לתלבושא בתרין עלמין לחוי
 לה שלמו בכלא. ביהאי עלמא לתתא ועלמא ללעילא.
 וע"ד כתיב אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את
 פניך. אך לדיקים יודו לשמך ביהאי עלמא. וכן
 ישרים את פניך ביהו' אחר: (ג--יט) רבי יהודה
 אמר כל יומא ויומא רוחין דלדיקוא יתבין בלבושותין
 שורין שורין ענגתא דעין ומשכחן לקב"ה ביקרא
 עלאה. סה"ד אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים
 את פניך: (א--יט)

רבי אבא אמר אך לדיקים יודו לשמך. משמע
 דלא למילף אורייתא למאן דלא אתגור. דמאן דיליף
 אורייתא ללא אתגור משקר בתלת דוכתי עלמין.
 משקר

נמשך מצדה. זו מדרגה אחת: מדרגה שניה. מצד
 אותה מדרגה הראשונה יוצא ונתעורר מדרגה אחרת
 שנקראת **נבוררה**. וזה נקרא אלהים באלו
 האותיות (י) ומדרגה זו היא התחלה אחת מן פני
 הקטנות ובו היא נאחזת (יא) ולפי שנאחזין זו בזו
 כתוב הו' הוא האלהים. כי הו' הוא האלהים.
 באלו האותיות והן אחד. זו היא מדרגה השניה:
 מדרגה השלישית היא **צדק** כתר האחרון (יב) זו
 בית דינו של המלך. ולמדנו כי אדני כן נכתב
 וכן נקרא. וכנסת ישראל ביה השם נקרא (יג) ושם
 ההיא במקום זה נשתלם. אלו הן שלש המדרגות
 שנקראות בשמות של דין (יד) והכל נקשר אחד באחד
 בלי פירוד כמו שנתבאר: (ג--יט)

אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. אמר
 רבי שמעון בוא וראה הנשמה אינה עולה להתראות
 לפני המלך הקדוש עד שתזכה להתלבש בלבוש
 שלמעלה להתראות שם. וכן כדמיון זה אין יורדת
 למטה עד שמתלבשת בלבוש של זה העולם. כדמיון
 זה מלאכים הקדושים שלמעלה שכתוב בהם (תהלים קד)
 עושה מלאכיו רוחות משרתי אש להט. כאשר עושים
 שליחיות בזה העולם אין יורדים למטה עד שמתלבשים
 בלבוש של זה העולם. והכל הוא כדמיון זה המקום
 שהוא הולך שמה. והרי ביארנו שהנשמה אינה עולה
 אלא בלבוש המאיר. שנעשה מן מעשים הטובים של
 האדם שעושה בזה העולם. כי אותן מעשים טובים
 ממשיכים מן הארת זיו הצליון ללבוש. שתתקן בו
 הנשמה לעולם ההוא להתראות לפני הקב"ה. ובאותו
 המלבוש שמתלבשת מתענגת להסתכל תוך אספקריא
 המאירה. כמש"כ (תהלים כו) לחזות בנעם ה' ולבקר
 בהיכלו. וע"כ הנשמה מתלבשת בשני העולמות להיות
 לה שלימות בכל. בעולם הזה שלמטה ובעולם שלמעלה.
 וע"ז כתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את
 פניך. אך צדיקים יודו לשמך בעולם הזה. ישבו
 ישרים את פניך בעולם הבא: (ג--יט) רבי יהודה
 אמר בכל יום ויום רוחות הצדיקים יושבים במלבושיהם
 שורות שורות בן הערן ומשבחים להקב"ה בכבוד
 הצליון. זש"כ אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים
 את פניך: (א--יט)

רבי אבא אמר אך צדיקים יודו לשמך. מכאן
 נשמע שלא למד תורה למי שלא נימול. כי מי שמלמד
 תורה לזה שלא נימול משקר בשלשה מקומות עליונים.
 משקר

זו הזהר

(י) נכתב אלהים ונקרא אלהים: (יא) ערוש שמסות נבורה היא התחלה אחת אל התפארת שנקרא ועיר אנפין. ותינו ההויה
 של קו השכא"ר. כמו שבצד קו הימיני התחלה היא ספירת החסד. ובה שאומר וביה אתחיד נכתבו ליהנבירה נאחזת
 נקשרת למדת התפארת. כיון שהתפארת הוא מדת הרחמים המורכבת מן חסד ונבורה. ובה יפירש הפסוק הו' הוא האלהים באיין
 תוון של אלהים. היינו שהתפארת הוא ג"כ נבורה של השם אלהים. ואינון חד. אלא כיון שגם החסד אתחיד בהתפארת לכן הוא
 קרא מדת הרחמים: (יב) זה השם אלהים של כתר הו' שנקרא צדיק ותינון מדת המלכות והשכינה הקדושה: (יג) כיון הוא
 מגיה הסוד ברמו שכתב ישראל היינו המלכות כהאי שם אתקרי. פי' בהשם אדני שהוא עיקר שמה. והוא שם. ר"ל השם אלהים
 במקום זה נשתלם. היינו שהוא רק מה שמוסף המלכות שלימות. כונתו ע"י השכינה הקדושה. כי השם אלהים הוא עיקר שמה
 של השכינה הקדושה. ואצל המלכות השם אלהים הוא סוף להשם אדני. והשכינה הקדושה היא כהאי חוספות שלימות למדת המלכות
 והיא אור נאצל מן מדת המלכות אשר תופע לשכון בארץ במקום הראוי לה. כידוע בסוד הפסוק ואופן אחר בארץ דהיינו סליכות
 שבמלכות דעולם עשה: הנה זה עיקר גדול באמונת ישראל להבין הענין של מהותא קדישא. וזה יסוד גדול מיסודות של התפארת
 הקבלה. וימכין יבין: (יד) פי' בשמות אלהים:

משקר בתורה משקר בנביאים ומשקר בכתובים. משקר בתורה שנאמר (דברים י) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים שכתוב (ישעי יז) וכל בניך למודי ה'. הם למודי ה' ולא אחר. וכתוב (שם ח) חתום תורה בלמודי. הם ולא אחר. משקר בכתובים שכתוב (חזקיה עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתוב אך צדיקים יודו לשמך. איזה צדיקים. זה צדיק וכנסת ישראל (יט) כי מי שאינו נימוץ ולא נכנס באות הברית שלהם אל יודו לשמו הקדוש שהיא התורה: (ג—ג—א)

רבי יצחק אמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. מכאן נלמד שבכל מקום שלא נמצא איש ואשתו אינו כדאי לראות פני השכינה (יט) ושי"כ אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. ולמדנו שכתוב (דברים ג) צדיק וישר הוא. בחינת זכר ובחי' נקבה. כמש"כ (שיר א) מישרים אהבון. להכליל שני הכרובים זכר ונקבה שנקראים מישרים בודאי: (ג—ג—ט)

קמא

תכונ תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. פתח רבי חזקיה ואמר תכון תפלתי קטרת לפניך וגו'. מפני מה מנחת ערב ולא תפלת שחרית. שהרי לא כתוב תכון תפלתי בבקר. אלא כך נדרש תכון תפלתי קטרת לפניך. קטרת אינה באה אלא על שמחה. ושי"כ (משלי כ) שמן וקטורת ישמח לב. וע"כ הכהן כאשר הדליק את הנרות היה מקטיר הקטרת. כמש"כ (שמות ז) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בבקר באה על שמחה כי הזמן גורם. ובערב באה לשמח לצד הרין. וכך ראוי להיות. ולעולם אינה באה אלא על שמחה. ובוא וראה קטרת מקשר קשרים ונאחו למעלה ולמטה. ודבר זה מבטל מיתה וקטרוג ורוגז שלא יוכלו לשלוט בעולם. כמו שנאמר (במדבר יז) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת וגו'. ואחר זה כתוב וירץ אהרן וגו' ויכפר על העם. וכתוב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצד המגפה. לפי שאין ביכולת כל צדדים הרעים וכל המקטריגים לעצד לפני הקטרת. לפי שהוא הסוד של שמחת הכל והתקשרות של הכל. ובזמן תפלת מנחת שהדין שורה בעולם היה מכוון רוד בתפלה זו. ככתוב תכון תפלתי קטרת לפניך וגו'. שזאת התפלה שזולה תבטל הרוגז של דין הקשה השולט עכשיו בשעה זו. כמו קטרת ההוא שהיה מדחה ומעביר לפני כל רוגז וכל קטרוג שבעולם. מה הטעם. לפי שהיא מנחת ערב שהדין תולה בעולם. ובוא וראה כאשר נחרב בית המקדש

משקר בתורה משקר בנביאים ומשקר בכתובים. משקר בתורה דכתיב (דברים ז) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים דכתיב (ישעי יז) וכל בניך למודי ה'. אינון למודי ה' ולא אחרא. וכתיב (שם ח) חתום תורה בלמודי. אינון ולא אחרא. משקר בכתובים דכתיב (חזקיה עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתיב אך לדיקים יודו לשמך. מאן לדיקים. דא לדיק וכנסת ישראל (יט) דמאן דלא אהגור ולא עאל בקומא דלהון לא יודון לשמיה קדישא דהוא אורייתא: (ג—ג—א)

רבי יצחק אמר אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. מהכא אוליפנא דבכל אחר דלא אשתכח דבר ונוקבא לאו כדאי למחזי אפי שכינתא (יט) הסיך אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. ותנינן כתיב (דברים ג) לדיק וישר הוא. דכר ויקבא. כד"א (שיר א) מישרים אהבון. לאכללא תרין כרובין דכר ונוקבא מישרים ולאי: (ג—ג—ט)

קמא

תכונ תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. פתח רבי חזקיה ואמר תכון תפלתי קטרת לפניך וגו'. אמאי מנחת ערב ולא ללוחא דלפרא. דלא כתיב תכון תפלתי בבקר. אלא הכי אהתיר תכון תפלתי קטרת לפניך. קטרת לא אהיא אלא על חדות. הסיך (משלי כ) שמן וקטרת ישמח לב. וע"ד כהנא כד דליק בולטין הוה מקריב קטרת. כד"א (שמות ז) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בלפרא על חדות דשתתא גריס. ברמשא למחדי כפר שיהלא. והכי אהתיו. ולעלם לא אהי אלא על חדות. ותא חזי קטרת מקשר קשרין ואחיד לעילא ותתא. ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא דלא יכיל לשלטה בעלמא. כמה דכתיב (במדבר יז) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת וגו'. לבתר דא כתיב וירץ אהרן וגו' ויכפר על העם. וכתיב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצד המגפה. בגין דלא יכלין כל סטרין בישון וכל מקטריגין למיקם קמי קטרת. בגין דאיהו רוא דחודם דכלא וקטורא דכלא. ובשעתא דמונחה דדינא שריא בעלמא אהבוין דוד בהאי ללוחא. דכתיב תכון תפלתי קטרת לפניך וגו'. דהאי ללוחא דסליק יעבר רוגזא דדינא קשיא דגליג השתא בהאי זמנא. כההוא קטרת דדמי ואעבר קמייה כל רוגזא וכל קטרוגא דעלמא. מאי טעמא. בגין דאיהו מנחת ערב דדינא תליא בעלמא. ותא חזי כד אהתירב בי מקדשא

זיו הזהר

(יט) היינו יכוד וכלכות צדיק וצדיק בחי' זכר ובחי' נקבה: (יט) בנותו על מי שאינו רוצה לישא אלה. וכוכיה הענין פן חיבת צדיקים. דהיינו צדיק וצדיק. ופן חיבת ישראל. שהכרובים שהיו בתבנית זכר ונקבה נקראים ישראלים:

המקדש בשעה שגשרף זמן מנחה היה. וע"ז כתוב (ירמ' ה) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. איזה צללי ערב. המקטרגים אשר בעולם ורוגזי דינים שמוזמנים בשעה ההיא. וע"כ למדנו שצריך האדם לכוון דעתו בתפלת מנחה. בכל התפלות צריך האדם לכוון דעתו. ובתפלת מנחה יותר מכלן. לפי שהדין שורה בעולם. וע"כ זמן תפלת המנחה יצחק תקן אותה (ה) וזה נכתב: (א-רכט)

אל תט לבי לדבר רע וגו'. אמר רבי יוסי מכאן נלמד שבדרך שאדם רוצה לילך. בה מוליכים אותו (ב) א"ר יצחק מקרא זה קשה. וכי הקב"ה ינטה לו לאיש דלת בדרך הטאים ולעשות מעשים רעים. אם כן אין דין ודיין בעולם הזה ולא בעוה"ב. והתורה אינה מתוקנת. שכתוב בה אם תשמע ואם לא תשמע. אלא דוד היה מזהיר ללבו שתוליד אותו בדרך אמת. כמש"כ (דברים ד) והשבות אל לבבך. מהו והשבות. אלא פעם אחד ושאל להתישב כנגד לבו להנהיגו ולהזהירו. וכך היה אומר לו אל תט לבי לדבר רע. ללבו אמר דוד אל תט. כלומר אתה לבי אל תט אותי לדבר רע: (ג-מז)

מקדש בשעתו להתקדש זמן מנחה הוס. וע"ז כתוב (ירמ' ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. מאן צללי ערב. אינון מקטרגין דעלמא ורוגזי דדינין דומינין בהאי שעתא. וע"ז תנין דבטי צ"כ לבונו דעמיה בללותא דמנחה. בכלסו ללותי צ"כ לבונו דעמיה. ובחיי ללותא יתיר מכלסו. בגין דדינא שריא בעלמא. וע"ז זמן ללותא דמנחה ילחק תקין לה (ה) וסא חוקמוס: (א-רכט)

אל תט לבי לדבר רע וגו'. אמר רבי יוסי מאן תנין בהרחא דבר נש צ"כ למיסך. בה מדברין ליה (ב) א"ר ילחק האי קרא קשיא. וכי קב"ה אסתי ליה לבי למסך בהרחא טהאס ולמעבד עובדין בישין. וי הכי לית דינא בעלמא דא ולא בעלמא דחיי. ואורייתא לא אתתקנת. דכתבי בה אס תשמע ואס לא תשמע. אלא דוד אזיר לביה לדברא ליה בהרחא קשומ. כד"א (ירמ' ד) והשבות אל לבבך. מהו והשבות. אלא זמנא חד ותנין ותלת להסדרא לקבליה לדברא ולזוהר ליה. וסכי קאמר ליה אל תט לבי לדבר רע. ללבי קאמר דוד אל תט. כלומר אתה לבי אל תט אותי לדבר רע: (ג-מז)

קמב

קולו אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן. אמר רבי יהודה כל יצועות שבעולם תליות בתשובה ובתפלה שמתפלל האדם להקב"ה. וכש"כ מי ששופך דמעות בתפלתו. שער שאל יכנסו אותו הדמעות. בוא וראה מה כתוב (שמות ב) ותפתח ותראה את הילד. ותפתח. זו השכינה העומדת על ישראל כאם על הבנים. והיא פותחת תמיד בכותם של ישראל. כיון שפתחה ותראה את הילד (ירמיה לא) ילד ששעושים שהם ישראל שמתחטאים לפני רבונם בכל. ומיד שמתחננים לפני הקב"ה חוזרים בתשובה ובוכים לפניו כבן שבוכה לפני אביו. וש"כ והנה נער בוכה. וכיון שבוכה נתבטלו ממנו כל גזרות רעות שבעולם. מה כתוב. ותחמל עלי. נתעורר עליו ברחמים ומרחם עליו. ותאמר מילדי העברים זה. שהם רכי לב. ולא מילדי עכו"ם שהם קשי ערף וכבדי לב. מילדי העברים. רכי לב מאבותם ואמותם לשוב לפני רבונם. ותקרא את אם הילד. שהיתה בוכה כמו שכתוב (שם) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה

קמב

קולו אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן. אמר רבי יהודה כל מנין דעלמא תליין בתשובה ובללותא דלבי צ"כ לקב"ה. וכל שכן מאן דלושוד דמנין בללותיה. דלית לך תרעא דלא עאלין אינן דמני. תא חוי מאן כתיב (שמות ב) ותפתח ותראה את הילד. ותפתח. דא שכינתא דקיימא עליהו דישכאל כאמא על בנין. וסא טתה תדיר בכותיהו דישכאל. כיון שפתחה ותראה את הילד (ירמיה לא) ילד שעושים דאינון ישראל דמתחטאין קמי מלכסון בכלא. ומיד דמתחנן קמי קב"ה הדרי בתשובה וצבאן קמייהו כדברא דבכי קמי אבוי. סה"ד וסנא נער בוכה. וכיון דבכי אתעדו מניה כל גזרין בישין דעלמא. מאי כתיב. ותחמל עליו. אתער עליו ברחמים. ומרחם ליה. ותאמר מילדי העברים זה. דאינון רכי לבא. ולא מילדי עכו"ם דאינון קשי קל וקשי לבא. מילדי העברים. רכי לבא מאבסון ואתחנן קמי מאריסון. ותקרא את אם הילד. שהיתה בוכה כמד"א (שם) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בני

זיו הזהר

קמא (ה) כי שורש יצחק הוא בחינת גבורת דין: (כ) יש דומר דכין רבי יוסי ובין רבי יצחק שניהם רוצים לתרין הלשון אל תט בפת"ח. שאין דומר שרוד היה מדרב כך אל לבו בדרך אזהרה. דא"כ היל"ל אל תט בעזירה כבנון קל פועל עוסד. כמו ויט אליה אל הדרך. אבל בפת"ח הרי זה פועל יוצא כמו בנין הפעיל. לכן מפורש רבי יוסי שרוד התפלל כך אל הקב"ה ואמר. אתה הקב"ה אל תט לבי לדבר רע. וא"כ נראה שזה באמת פועל יוצא. ואי משום קשיית רבי יצחק שהלא הקב"ה נתן הבחירה לאדם ואין שייך על זה תפלה להקב"ה. לכן מפרש שהלא מצינו עכ"פ סייעתא דשמיא לאדם שרונא לייך בדרך טוב שלא יכ"ש בדבר רע. ולפיכך הראה דוד בתפלתו זאת שהוא רוצה לייך בדרך טוב ולכן ביקש מהקב"ה סייעתא דשמיא שהקב"ה אל יטח לבו לדבר רע כיון שהוא רוצה באמת לדלת בדרך הטוב. אבל רבי יצחק לא נראה ליה בפירושו זה. כיון שמכל מקום לא שייך תפלה על זה. כי היא אם רואים בשמים שהאדם יתפין באמת לייך בדרך טוב או סמילא ויליכו אותו בדרך טוב כיון שכן הוא הנהגת השמים דסייע לאדם זה. ואין נצרך תפלה על זה. לפיכך הוא מפורש שרוד היה מדרב כך אל לבו בדרך אזהרה. כמו שכתוב והשבות אל לבבך. ואמר אל לבו אתה לבי שאתה בפורנת מלך אל הגוף השמר והזהר שא"ל תט גופי לדבר רע. ולפיכך חרי זה באמת פועל יוצא: [בעלי הדקדוק נרחקי בפסוק זה על חנם]:

בניה וגו'. הוא בוכה ואם הילד היא בוכה. וא"ר יהודה לעתיה לבוא מה כתוב (ש) בבכי יבאו ובתחנונים אובלים. מהו בבכי יבאו. בזכות הבכיה של אם הילד שהיא רחל. יבאו ויוקצבו מן הגלות: (ג-יב):

בניה וגו'. הוא בוכה ואם הילד היא בוכה. וא"ר יהודה לזמנא דלמי מלי כתיב (ס) בבכי יבאו ובתחנונים אובלים. מהו בבכי יבאו. בזכות בכי דאם הילד דאיה רחל. יבאו ויתכסכו מן גלותא: (ג-יב):

קמג

וא"ר תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי. כתיב (תהלים ט) צדק ומשפט מכוון כסאך וגו': אמר רבי שמעון אלה שני המאורות התיוקן של כסא המלך שנקראים צדק ומשפט הם תחלה וסוף בכל האמונה (א) ובהם נתעוררים כל הדינים שלמעלה ושלמטה. והכל נסתר במשפט. והצדק ניוון מזה המשפט (ב) ולפעמים היא נקראת (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם. כאשר נתעוררים דינים ממשפט הם כלם ברחמים כלם בשלימות (ג) כיון שמשפט הוא ממתיק לזאת הצדק. והדינים נתתקנים ויורדים כלם לעולם בשלימות ברחמים. ואז נקרא שעת ההודגות של בחי' זכר בבחי' נקבה (ד) וכל העולמות ברחמים ובשמחה. וכאשר נתרבו עונות העולם ונטמא המקדש ובחי' זכר מתרחק מבחי' נקבה. ונחש התקיף מתחיל להתעורר (ה) אז אוי העולם שניזון בזמן ההוא מן צדק הוה. כמה מחנות משחיתים נתעורר בעולם. כמה צדיקים נפטרים מן העולם. וכל כך למה. לפי שנתרחק בחי' זכר מן בחי' נקבה. והמשפט אינו מודוג בצדק הוה. ע' זה כתוב (שלי יג) ויש נספה בלא משפט. שהמשפט נתרחק מצדק הוה ואינה נמתקת. והצדק יונקת מקום אחר (ו). ובוא וראה כאשר נמצא צדיק גדול בעולם אהובו של הקב"ה. או אפילו אם נתעוררה צדק בכבודה יכול העולם להנצל בזכותו. כי הקב"ה הפך בכבודו. ואינו מפחד מן הדין. וכאשר זה הצדיק אינו עומד במדרגתו או מפחד אפילו ממשפט ואין בכחו לעמוד כנגדו. כל שכן נגד צדק. דוד המלך בתחלה אמר (תהלים ט) בחנני ה' ונסני וגו'. שהרי אני אין מתירא מכל הדינים אפילו מן צדק הוה. ועוד אדרבא כי הלא אני נאחז בה. מה כתוב (תהלים י) אני בצדק אהז פני. בצדק דאי. אינני מתירא לעמוד נגד דינים שלה. ולאחר שחטא אפילו ממשפט היה מפחד. שכתוב ואל תבוא במשפט את עבדך. ובוא וראה כאשר תמתק צדק הזאת ממשפט או נקרא (י) צדקה והעולם תמתק בהסד ונתמלא ממנו. שכתוב

קמב

וא"ר תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי. כתיב (תהלים ט) צדק ומשפט מכוון כסאך וגו': אמר רבי שמעון הני תרין בוליות תקווא דכורסא דמלכא דהקרוין לך ומשפט אריון שירוא ושליומא בכל מהימנותא (א) ובכני מתערין כל דינין דלעילא ותתא. וכלא סתים במשפט. ולך מהאי משפט אריון (ב) ולזמין קריון לה (גראשית יד) ומלכי לך מלך שלם. כד מתערין דינין ממשפט כלאו רחמי כלאו בשלימו (ג) דהסוהו משפט מכבס להאי לך. ודינין מתתקין וכלאו נחמין לעלמא בשלימו ברחמי. וכדין אקרי שעתא דמתהברין דכר ונקבא (ד) וכל עלמין כלאו ברחמי ובחזווא. וכד אסיגלו חובי עלמא וחסאחבת מקדשא ודכורא אתרחק מן נוקבא. וחויא תקיפא שרי לאתערא (ה) לא עלמא דמתין ביהוה ומנא מהאי לך. כמה חבילי ערקין מתערין בעלמא. כמה זכאין מסתלקין מעלמא. וכל כך למה. בנין דאתרחק דכורא מן נוקבא. ומשפט לא קרב בלך דא. ועל האי כתיב (שלי יג) ויש נספה בלא משפט. דמשפט אתרחק מהאי לך ולא אתבסמא. ולך יקא מלחא אחרא (ו) ומה חוי כד אשתכח זכאה עלאה בעלמא רחומא דקב"ה. אפילו כד אתער לך בלחודוי יכול עלמא לאשתבא בגיגיה. וקב"ה צני ביקריה. ולא מסתפי מן דינא. וכד הסוהו זכאה לא קיימא בקיומיה מסתפי אפילו ממשפט ולא יכול למיקס ביה. כל שכן בלך. דוד המלך בקדמיתא אמר (תהלים ט) בחנני ה' ונסני וגו'. דהא אנה לא נוסתפינא מכל דינין אפילו מהאי לך. ועל שכן דלהידלג ביה. מלי כתיב (תהלים י) אני בלך אחיה פניך. בלך ודאי. לא מסתפינא למיקס צדיני. בטר דחב אפילו ממשפט מסתפי. דכתיב ואל תבוא במשפט את עבדך. והא חוי כד מתבסמא מהאי לך ממשפט בנין אקרי לך (י) ועלמא מתבסמא בהסד ואתגלילא מניה. דכתיב

זיו הוהר

קמג (א) צדק ומשפט היינו מליכות ותארת. ויש קרוין תחלה וסוף בכי מהימנותא. סתם מהימנותא היינו ה' ספירות הגדת נהימי וכיון שהו' ספירות הן ב' בוליות של ב' עולמות בחי' זכר ובחי' נקבה משפט ומקבל. כי התפארת הוא כולל שאר ה' ספירות והיא זכר משפט. והמליכות כולל כל הספירות של עולם המליכות. והיא בחי' נקבה מקבל. לכן כל אותן ה' הספירות נקראין על שם שתי אלה הספירות צדק ומשפט שהן תחלה וסוף. ר"ל התפארת הוא הראשון והראש ל שאר ה' ספירות. והשפעת המשפט נקראת על שמו שהוא המשפט והמליכות היא הסוף לכל אותן ה' ספירות הבקבלת מהן משפט: (ב) ר"ל שהמליכות השפעת מן התפארת: (ג) ענין דין של שלימות היינו שהגם שנשפט דין מ"ס הוא באופן שלא יהיה ע"י אותו הדין ח"ו מנרעת וחוסר החיים. אלא שיהיה כבח' לסבול הדין שישאר הכל בשלימות: (ד) פ"י שבב"ס שנוכר הודגות זכר ונקבה ענינו הוא השפעת שפע מן התפארת להמליכות ע"י התקשרותם זה בזה: (ה) זה סמאל' כח השטן שרו של עשו. כי כך אמר יצחק לעשו והיה כאשר תירד ופרקת עלו מלך צוארך: (ו) שיונקת כוח תרעלה מן במשלת דינא קשיא: (ז) יש פירש שהמליכות נקראת צדקה תחת צדק. כי תוספת אות ה' מרסס שהתפארת משפיע לה שפע הבינה ששורשה את ה' הראשונה של שם הוי"ה ביה. ועוד יש פירש שהתפארת נקרא בעבור השפעתו המליכות בשם צדקה. ע"ד הכתוב הא לכם ורע. והינין צדק עם ה' שניהם יחדו:

דכתיב (תהלים ג) אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה סארץ: (ג-א-ה:)

שכתוב (תהלים ג) אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה סארץ: (ג-א-ה:)

קמד

קמד

הנותרן תשועה למלכים הסולה את דוד עבדו מחרב רעה. פלני והלילני וגו'. רבי אצל פתח עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד. והיה ביום ההוא. בזמן שהקב"ה ירבה שלום בעולם יתקיים השורש של עץ החיים (ה) ומן השורש ההוא יתקיימו שאר השרשים למטה. כי כלם מושרשים ומתקיימים ממנו. אשר עומד לנס עמים. שזה הוא עומד לנס ולאות על סוד השם הקדוש (ב) אליו גוים ידרשו. כי שם הוא סוד הקיום של השם הקדוש (ג) ולפיכך אליו גוים ידרשו. כמש"כ (גס ב) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו'. ועל כן אליו גוים ידרשו. והיתה מנוחתו כבוד. מנוחתו זה בית המקדש. שכתוב (תהלים קיב) זאת מנוחתי עדי עד. כבוד. דהכי אקרי כבוד ה' ביהוה זמנא, דכתיב (ישעי' ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו': (ג-כא:)

הנותרן תשועה למלכים הסולה את דוד עבדו מחרב רעה. פלני והלילני וגו'. רבי אבא פתח (ישעי' יא) והיה ביום ההוא שורש ישי אשר עמד לנס עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד. והיה ביום ההוא. בזמן שהקב"ה ירבה שלום בעולם יתקיים השורש של עץ החיים (ה) ומן השורש ההוא יתקיימו שאר השרשים למטה. כי כלם מושרשים ומתקיימים ממנו. אשר עומד לנס עמים. שזה הוא עומד לנס ולאות על סוד השם הקדוש (ב) אליו גוים ידרשו. כי שם הוא סוד הקיום של השם הקדוש (ג) ולפיכך אליו גוים ידרשו. כמש"כ (גס ב) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו'. ועל כן אליו גוים ידרשו. והיתה מנוחתו כבוד. מנוחתו זה בית המקדש. שכתוב (תהלים קיב) זאת מנוחתי עדי עד. כבוד. שבומן ההוא כך יהיה נקרא כבוד ה'. שכתוב (ישעי' ז) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו': (ג-כא:)

אשרי העם שככה לו אשרי העם שהיו"ה אלהיו. רבי יוסי אמר אשרי העם שככה לו וגו'. זכאה עמא דקב"ה ארתעי זהו מכל עמין עכו"ם. וסליק לון לעדזיה ובריך לון בצרכתא דליה בצרכתא דשמיה (ז) הס"ד (ישעי' פא) כי הם זרע ברך ה'. בירך ה' מונש. תא חזי כל שטר עמין דעלמא ירב לון קב"ה לרברבי ממנן דלטסין עליהו. וישראל אחיד לון קב"ה לעדזיה לחולקיה לאתחלחל ביה ממש (ה) ויהיב לון אורייתא קדישא בגין לאתחלחל בשמיה. וע"ר דכתיב (דנייז ד) ואתם הדבקים בה' ולא בממלא אחרל כשאר עמין עכו"ם. והל אוקמוס בכמה אתר: (ג-כס:)

אשרי העם שככה לו אשרי העם שהיו"ה אלהיו. רבי יוסי אמר אשרי העם שככה לו וגו'. אשרי העם שהקב"ה בחר בהם מכל עמים עכו"ם. והעלה אותם לחלקו ובריך אותם בברכתו בהברכה של שמו (ז) זש"כ (ישעי' סא) כי הם זרע ברך ה'. בירך ה' ממש. בוא וראה כל שאר אמונות העולם מסרם הקב"ה לשרים ממונים שמושלים עליהם. וישראל בחר במ הקב"ה לגורלו לחלקו להתדבק בו ממש (ה) ונתן להם התורה הקדושה בשביל דהיותם דבקים בשמו. וע"ז נאמר (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם. ולא בממונה אחר כשאר עמים עכו"ם. וזה נתבאר בכמה מקומות: (ג-כס:)

עוד אמר רבי יוסי אשרי העם שככה לו אשרי העם

עוד אמר רבי יוסי אשרי העם שככה לו אשרי העם

זיו הוהר

קמד (ה) פי בזמן הקץ שיתגלה משיח בן דוד ויהיה שלום בעולם או יתקיים שורשא דאיגנא דחיי. הנה רבו הפירושים כאן, ולפיכך נראה לפרש שמוכס על סמירת היסוד שאני יתקיים יתגדל ויתחוק כבוד הכתוב ובידך לגדל ולהקט לבי. וזה רמו שאנו יבצא הצדיק אבדתו שאבד ויתגדל ויתחוק בראוי להעביר השפע למלכות כהדוגותה עם התפארת. כי יסודא ושרשא הם כמו שמות נדרפים. השם יסוד נאה לו מצד התפארת. והשם שורשא נאה לו מצד המלכות. ועיין דקפן בהפסוק עיני כל אליך ישכרו. שם מובא מאמר מן הוהר. תראה בענין סמירת היסוד. וז"ל ובנין האי דאקרי צדיק טהונין עלאין ותתאין. וליה קיימין וביה מסתמכין והוא יתבאר ושרשא דיליהו וכל יעו"ש. וזהו שמואל דכדוהו אשתרשן ואתקיימן מניה. כי על יוד תבא השפע למלכות וממנה נתחלק לכל המלאכים והשרים והעולמות שתחתיה. והמעין בוה"ק בענין הכולם שהלם יעקב ויבן כאן הדבר לאשורו: (ב) פי שנספירת היסוד הוא הנם והאות דרומא קרישא. היינו למדת המלכות: (ג) פי שהיסוד הוא סוד הקיום של מרת המלכות. כי השפע שמעביר אליה היינו הקיום שלה: אטמס אולי שונתי בפירושי. דכן אביא פירוש י"ד מן שאר הפירושים. והוא פירוש הרחיז וע"ז יתקיים שורשא דאיגנא דחיי וכו'. היא המלכות שהיא שורש האילן. ואל תתמה כי שני ערשים הם כנוכר בתקוניס כבוד שרין עלמא בינה ושרין תתמה מלכות דבה אתנשע אילנא דחיי כהרוא נן. וזה יובן כבוד מעילא לתתא ומתתא לעילא. וכבר ידעת כמה עולמות תחתיה וכמה אילנות לאין קץ. וכלם קיימים בהאי שורשא. ולכן אליו גוים ידרשו כי הוא הר ה'. כד"א לכו ונעלה וגו'. כבוד דהכי אקרי כההוא זמנא וגו'. הרחיז כי לעולם מלת כבוד הוא כבינה או בתפארת כנוכר בפרשת תרוסה (קנו): ולזה אמר כי כההוא זמנא דההוי אור הלבנה כאור החמה או תקרא גם היא כבוד. עכ"ל: (ד) פי שהברכה נשפעת להם ישר מן מרת המלכות והשכינה הקדושה. והוה כירבא דשמיה. כידוע כבוד הכתוב ה' אחד ושמו אחד: (ה) פי שע"ז המאור עבתורה דהיינו השכל העמוק שבה שהוא השלש"לות מן הבר' של הארת א"ס ב"ה. כידוע דאירייתא מתממה עלאה נפקת וגובעת. לפיכך אדם המעיין בשכליות התורה נקשר השכל י"מיוחו בשכליות התורה. וזהו הסוד שאומר לאתחלחל ביה פשש ע"י אורייתא קדישא. ועיין ואתם הדבקים בה' א:

העם שהו"ה אלהיו. אשרי העם שככה לו. מהו שככה לו. כמש"כ (אסרו ז) וחמת המלך שככה (י) שוקט ונח מהמתו: דבר אחר משך בכעסו (י) זש"כ (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. זה הוא דין של מרת הדין (ה) אשרי העם שהו"ה אלהיו. רחמים של מרת הרחמים: דבר אחר שככה. זה שם הכולל כל השמות (ט) והקב"ה מעביר רוגזו ומשקט בו את פני הקטנות. ועובר על כל אותן שמבחוץ: (ג-קליג).
אמר מנורה הקדושה וראי שרועה הנאמן זאת היא המדרגה שלו. שעל ידו וחמת המלך שככה. אשרי העם שככה לו. שככה במספר משה: (ג-דליג).

העם שהו"ה אלהיו. אשרי העם שככה לו. מהו שככה לו. כד"ל (אסרו ז) וחמת המלך שככה (י) שוקט ונח מהמתו: דבר אחר משך בכעסו (י) זש"כ (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. דל הוא דינא דדיני (ח) אשרי העם שהו"ה אלהיו. רחמי דרחמי: דבר אחר שככה. שז"ל דכליל כל שמן (ט) וקודשא בריך הוא מעביר רוגזיה ואנח ביה לזעיר אנפין. ומעביר על כל אינון דלבר: (ג-קליג).
אמר בזו"ג קדישא ודחא רעיה מסימנא דרגא דליה אינון. דביו וחמת המלך שככה. אשרי העם שככה לו. שככה בגימטריא משה: (ג-דליג).

קמה

תהלה לדוד. אמר רבי אלעזר למדנו כל מי שאומר תהלה לדוד בכל יום שלשה פעמים הרי הוא בן עולם הבא. ונצרך להבין טעמו. שאם בשביל בקשת פרנסה ומוון של כל העולם. הלא זה רק שני פעמים בכל יום בבקר ובערב. שנאמר (שמות טו) בתח ה' לכם בערב בשר וגו'. ומדוע שלשה פעמים בכל יום. אלא כי פעמים למוון של אנשים ושל כל העולם. ואחד לתת תוקף למקום ההוא של פתיחת ידיו (ג) ולפי ששני מוונות האלה משונים זה מן זה לכן נכתבו כאן כל השלשה מוונות. ואתה נותן להם את אכלם בעתה. זה מוון העשירים שנותן להם הרבה מאכלים. הרי אחד. והשני שכתוב ומשביע לכל חי רצון. זה מוון העניים שהם שבעים מן רצון. ולא מתוך הרבה מאכלים. והשלישי שכתוב פותח את ידך. זה התוקף למקום ההוא שבפתיחת ידיו יוצא רצון ושובע לכל: ועוד כך למדנו שאין זה רק שני פעמים בשביל בקשת מוון ופרנסה בכל יום. שכך הוא החיוב על כל איש. ומה שאנו אומרים יותר אין זה בשביל החיוב של בקשת מוון. אלא בשביל שבחה בין התשבחות שבומירות דוד המלך. מה הטעם. לפי שעל פרנסה אין ראוי לבקש אלא אחר התפלה שהיא פרנסת רבונו. המלך יבא לראשונה ואחר כך יאכלו עבדיו. וש"כ שיר

קמה

תהלה לדוד. אמר רבי אלעזר תנין כל מאן דאמר תהלה לדוד בכל יום תלת זמנין אינו בר עלמא דחתי. והא דאמר טעמא. דלוי בנין פרנסא ומוונא דכל עלמא. תרין זמנין אינון בכל יומא בלפרא ובפניא. דכתיב (שמות טו) בתח ה' לכם בערב בשר וגו'. ולאוי תלת זמנין בכל יומא. אלא תרין למוונא דבני נשא ודכל עלמא. וחד למיבב תוקפא להסוא אחר דפתוחו דיו (ג) ובנין דתרין מוונין אלון מסינין דל מן דל כלסו תלת מווני כתיבו הכא. ואתה נותן להם את אכלם בעתה. דל מווני דעתידי דיעיב מוכלא טני. הא חד. תרין יתיב דמסיבוע לכל חי רצון. דל מוונא דמסיבוי דאינון טבעין מרלין. ולא מנו מוכלא טני. תלת דכתיב פותח את ידך. דל תוקפא להסוא אחר דכפתוחו דידוי נקפא רצון ושבוע לכלא: תו הכי אוליפנא ללאו אינון אלא תרי זמנא בנין מוונא ופרנסה בכל יומא. דלוין חיובא על בני. ואי אמר יתיר לאו בנין חובס אינון. אלא בנין טבחה גו תוסבין דזמירות דדוד מלכא. מאי טעמא. בנין דפרנסה לא חוי למלכא אלא בתר ללווא דליחו פרנסה דמאריה. מלכא ייכול בקהמיתא ולבתי ייכלון עבדו. הס"ד סיר

זיו הזהר

(ו) לפי פירוש הא' טובב שככה לו על העם. שיש להם הכח לשכך הכתו של המלך ית' על ידי תשובה תלה ועדקה: (ו) לפי פירוש הב' ייב טובב שככה לו על העם. וזכ פירושו. אשרי העם שהיה להם מנהיג כזה שבכעסו שאמר נגד הקב"ה ואם ככה את עושה לי הרגני הריהו בוכיחו לשכך הדין של מרת הדין. והיינו דינא דדיני: (ח) נראה לי שכן צריך להיות. דינא דדיני. על דרך שאומר הלאה רחמי דרחמי. אבא דינא דדיני אין מוון כדל. ובגונו בפירוש זה הכתוב אשרי העם שהיה להם מנהיג כזה. היינו טעיה רבנו ע"ה עדיה ככהו להתייבב בכעסו נגד הדין של מרת הדין ולישך אותו שיהפך לרחמים של מרת הרחמים. והוא כוף הכתוב אשרי העם שהו"ה הוא אלהיו. פי' שמת הדין והפך על רחמים של מרת הרחמים והשם הו"ה שהוא רחמים הוא אלהיו להנהיגם כרחמים. וזה ירוע שאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא. ובדאי יש בכל דור צדיקים נדו"ים שיש כחם להתייבב ולכעוס על הדין של מרת הדין ולהפכו על רחמים: (ט) לפי פירוש ה' י' רומר כונתו שטובב שככה לו על שמא דבלי"ל כל שמחן. והו השם הו"ה ביה אשר לו היכולת של שככה. פי' של שיוכך הרוגו שבא מן מרת הדין. וחזו אשרי העם שיכולים לקוות שאף אם יתעורר עליהם ח"ו כעס וחמת מן מרת הדין מ"ם יש בה יותר נבזה אשר לו היכולת לשכך כעסו ולהפתיחו דחפכו על רחמים. ולפי"ו אשרי העם על סוף הכתוב פירושא קא מפרש על אשרי העם שבתחלת הכתוב. כיון שעוד אין מוון איזה הוא העם שאשרי לו ע"י שככה לו. לכן אומר שאשרי ליה העם שהשם הו"ה הוא אלהיו. שבאשר שכתבנו דין בניור אפנין שהוא התפלה או שם הו"ה טבעיר רוגזו ומשקט אותו ורחמים רבים לרחם על עם ישראל. והו שאומר ומעביר על כל אינון דלבר. פי' שהקב"ה טבעיר על כל אותן שמבחוץ. הלא הם המעוררים קברו ודין על עם ישראל. ואינו שומע להם: כך נראה לי בעור צורי פירש זה וצ"ל הנפלא שנתבב בקצור טאר. ואם ייגיתו הש"ת יכפר:

קמה (ה) פי' דכרת רבכנות ההיפכות שפע מוון לכל חי. ככתוב כפה פרשה לעני וגו':

(שיר ה) באתי לגני אחותי כלה וגוי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ואח"כ אכלו רעים (ז) אכלתי יערי. זו תפלת מיושב. עם דבשי. זו קריאת שמע. אכלתי יערי זו תפלת מיושב. היינו יצר לבנון. יוצר אור והאופנים וחיות הקודש כל אלו נקראים יצר שבו עצים ונטיעות. עם דבשי זו קריאת שמע. שהיא מתיקת הכל בכמה נופת צופים. שתיתי ייני. זו תפלת מעומד. שהיא טובת יין העלין המשומר. והן שלש ברכות הראשונות. עם חלבי. אלו הן שלש ברכות האחרונות. והן נכללות אלו באלו (ז) עד כאן מאכל המלך. ולאחר שאכל המלך אכלו רעים למעלה שחו ושכרו דורים למטה. וע"כ אין חיוב בקשת המזון אלא לאחר התפלה. ובתפלת מנחה קודם התפלה. מה הטעם. לפי שטרם יהיה נמצא דין הקשה בעוד שפני המלך מאירים יאמר תהלה לדוד בשביל בקשת המזון (ז) כי לאחר שהדין שורה ותולה על העולם אין זמן לזה: (ז-ד-ב-א)

למדנו שבבקר צריך האדם לקבל עליו עול מלכות שמים באותן פסוקי דומרה שאומר תהלה לדוד ושאר הללויה. שאלה עשרה מזמורים הם סדור עשרת הכתרים הקדושים של השם הקדוש (ה) ולפיכך הם עשר הללויה. איוז הן עשר הללויה והלא רק חמשה מזמורים הם. אלא שכל מזמור מתחיל בהללויה וגומר בהללויה. ואח"כ מסיים בעשרה תשבחות שהן הללויה הללו אל ביקשו וגוי הללויה ברקיע עוז וגוי. ואח"כ מטיב סדור פסוקי דומרה באז ישיר משה. שיש בו הכל. ובגלל זה מקבל עליו עול מלכות הקדושה: (ז-ג-ק-א)

ארומומך אלהי המלך ואברכה שמתך לעולם ועד. אמר רבי יצחק בוא יראה דוד לעומת מדרגתו אמר כך. שכתוב אלהי. (היינו מדרגה) שלי (י) לפי שבקש להעלות מדרגתו ולהביאה אל המאור העליון. להזדווג זה בזו להיות הכל אחד. לפיכך אמר ארומומך אלהי המלך וגוי. שלמדנו כל ימינו של דוד התיגע לתקן כסא [המלך] ולהאיר פניה (ח) למען תגין עליו (ט) ויהיה מאיר תמיד מאור התחתון עם אור העליון להיות הכל אחד. וכאשר בא שלמה מצא העולם בהשתלמות והלבנה במילואה. ולא נצרך להטריח עליה להאירה: (ג-ב-ב-ח)

מוֹב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. דכ"ל כתוב. זה סוד הדבר כמש"כ (ישעי"ג) אמרו צדי"ק כי טוב (ט) לפי שמאור העליון נכלל בו. להאיר [מן] יום האחד שמאיר לכל ועליון על הכל: (א-י-ז)

יִדְרֹךְ ה' כל מעשיו ותסידך יברכוכה. אמר רבי אבא כתוב ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך

(שיר ה) באתי לגני אחותי כלה וגוי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. לבתר אכלו רעים (ז) אכלתי יערי. דא ללותא דמיושב. עם דבשי. דא קריאת שמע. אכלתי יערי דא ללותא דמיושב. הווא יצר לבנון. יוצר אור והאופנים וחיות הקודש כל הני אקרין יצר אילניו ופזיזין דביה. עם דבשי דא קריאת שמע. דליהו מתיקו דכלא בכמה נופין ומתיקין. שתיתי ייני. דא ללותא דמעומד. טיבו דיינא עלאה דאתנער. ודא שלם ברכות ראשונות. עם חלבי. אילין איוון שלם ברכות אחרונות. ואשתלילין אילין באלין (ז) עד כאן מייכלא דמלכא. ולבחר דאכל מלכא אכלו רעים לעילא שחו ושכרו דורים לתתא. ועיד לית חיובא בגין דמוזנא אלא לבחר ללותא. ובללותא דמנחה קודם ללותא. מלי טעמא. בגין דעד לא אשתכח דיינא קשיא בעוד דאנשין דמלכא נהירין יימא תהלה לדוד בגין סדורא דמוזנא (ז) לבתר דיינא שריא ותלי על עלמא לאו שעתא איהו: (ז-ג-ד-ב-א)

תאנא דלפטרנא בעי בר נש לקבלא עליה עול מלכות שמים באיוון תושבתי דקאמר תהלה לדוד וכלהו הללויה. דאלין עשרה תושבתי איוון סדורא דעשרה כתרין קדישין דשמא קדישא (ה) ובג"כ עשרה איוון הללויה. מאן איוון עשרה הללויה והא חמשה תושבתי איוון. אלא דשרי שבחא בהללויה וסיים בהללויה. לבתר סיים עשרה תושבתי דאיוון הללויה הללו אל בקדשו וגוי הללויה ברקיע עוז וגוי. לבתר עליון דסדור שבחא באז ישיר משה. דאית ביה כלא. וברא מקבל עליה עול מלכותא קדישא: (ז-ק-א)

ארומומך אלהי המלך ואברכה שמתך לעולם ועד. אמר רבי יצחק תא חזי דוד לקביל דרגא דיליה קאמר. דכתיב אלהי. [דרגא] דידי (י) בגין דבעא לסלקא שבחיה ולאעלא ליה לנהורא עלאה. דאתערבא דא דלא למחוי כלל חד. בג"כ ארומומך אלהי המלך וגוי. דתנין כל יומי דוד אשתדל לאתקנא כורסיה [ולמלכא] ולאכסרנא אנפסא (ח) בגין דיגין עליה (ט) ויתנהיר תדיר נהורא תתאה בנהורא עלאה למחוי כלל חד. וכד אתא שלמה אשכח עלמא שלים וסיטרנא דאתמליא. ולא אלתריך לאתכרחא עלה לאכרנא: (ג-ב-ב-ח)

מוֹב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. לכול כתיב. דא סתמא דמלה כד"א (ישעי"ג) אמרו דרי"ק כי טוב (ט) בגין דנהירו עלאה כלינא ביה. לאכרנא [מן] יומא חד דנהירו לכלא ועלאה על כלא: (א-י-ז)

יִדְרֹךְ ה' כל מעשיו ותסידך יברכוכה. אמר רבי אבא כתיב ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך

זו הוהר

(ג) במקום אחר דורש הוה"ק איותו כוון עם בשמי על תפלת העשיה עזר ברוך שאמר ועל תפלת הוציאה שעד יוצר אור: (ז) ב' ברכות הראשונות דין כנגד דכד נבונה תפארת וג' ברכות האחרונות כנגד נצה דוד יסוד: (ז) פ' קודם שביעית תהמה: (ז) היינו ים **עולם היצירה** (י) זו סדרת הבריכות והשכינה הקדושה: (י) מ"ת הבריכות היא בברכות כסא המלך שהוא דתפארת: (ח) השכינה היא המנוחה היסוד על עם ישראל בכלל ובפרט אפילו בחוץ לארץ: (ז) כפירת היסוד נקרא כתיב בכתוב. כי כ"ל בשמים ובארץ. ועליו נאמר אמרו צדי"ק כי טוב. כי היסוד צדיק מקבל כח השפעתו לבריכות מן מאור העליון שהוא ברת התהר שזאמר בו ויהא איהוים את האור כי טוב. והוא נקרא יום הארה וימא דאורי"ע עם כלתו יוסין כידוע:

נפשך ובכל מאדך. מי שאוהב להקב"ה נתעטר בחסד
 מכל הצדדים. והוא עושה חסד לכל ואינו חס על
 גופו ועל מזונו. מניין מאברהם כמו שאמר שהוא
 לא חס מאהבת רבונו על לבו ועל נפשו ועל מזונו.
 על לבו. שלא השגיח על שרירת לבו בשביל אהבתו
 לרבונו. על נפשו. שלא חס על בנו ועל אשתו בשביל
 אהבתו לרבונו. על מזונו. שהיה יושב בפרשת דרכים
 והכין מזונות לכל עובר אורח. ולפיכך נתעטר בעטרה
 של חסד ככתוב חסד לאברהם. ומי שמתקשר באהבת
 רבונו זוכה לזה. ולא עוד אלא שכל העולמות
 מתברכים בעבורו. ושי"כ וחסידיו יברכוה. אל תקרא
 יברוכה אלא יברכו כ"ה (י): (ג-רטו.)

עיני כל אלף ישברו ואתה נתן להם את הכלם בעתו.
 בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם
 העמידו ונטעו על אותן ששת ימים העליונים והשביעי
 שעליהם (א) ובעבור זה שנקרא צדי"ק ניוונים עליונים
 ותחתונים (ב) ועליו נתקיימים ובו נסמכים. והוא היסוד
 והשורש שלהם. ושי"כ עיני כל אלף ישברו
 וגוי. עיני כל אלף ישברו לאותו שמן המשחה
 העליון שנמשך מן המוח הנסתר של כל הנסתרים אל
 כ"ל ההוא (ג) ואז ואתה נתן להם את הכלם
 בעתו (ד) שאותו כ"ל מעורר אז להכלה שהיא כנסת
 ישראל [עתו של כ"ל ההוא] לרחם על העולם. וכל
 העולמות בשש"ב ובששעושים. ובכן מה כתוב פותח
 את ירך וגוי. זהו רצון כל הרצונות שירד מן המוח
 הנסתר אל כ"ל ההוא. וכיון שאותו כ"ל נתברך כל
 העולמות נתברכים. ושי"כ צדיק הי' וגוי. קרוב הי'
 וגוי (ה) רצון יראוי יעשה וגוי (ויה)

פתיחה את ירך ומשביע לכל חי רצון. רבי יוסי פתח
 פותח את ירך. מה כתוב למעלה עיני כל
 אלף ישברו. כל אותן בני העולם מצפים ונושאים
 עיניהם להקב"ה. לפיכך כל אותן בני אמונה צריכים
 בכל יום ויום לבקש מזונותיהם מאת הקב"ה ולהתפלל
 תפלתם על המזון. מה הטעם. לפי שכל מי שמתפלל
 תפלתו אל הקב"ה על מזונו. גורם שעל ידו יתברך
 כל יום עץ ההוא אשר מזון של הכל בו. ואע"פ
 שנמצא אצלו מזונות צריך לבקש מלפני הקב"ה
 ולהתפלל תפלה על מזונות בכל יום. בשביל שהיו
 נמצאים על ידו ברכות בכל יום ויום למעלה. והיו
 ברוך ארני יום יום. שאז נמצא הקב"ה מלא ברכות
 בכל יום. ובין כתוב פותח את ירך ומשביע לכל חי
 רצון. מהו רצון. רצון ההוא שנמצא מן הקדמון
 הקדוש. ויוצא ממנו רצון להמצא מזונות לכל. ומי
 שמקשה על מזונות בכל יום ויום זה נקרא בן אמונה.
 בן שבבבורו נמצאות ברכות למעלה: (ג-טו.)
 פתח

נפשך ובכל מאדך. מאן דרחיס לקב"ה התעטר בחסד
 מכל סגיון. ועבד חסד בכלל ולא חייס על
 גופיה ועל מזוניה. מלן מאברהם כמה דאתמר דהא
 לא חייס ברחימותא דמאריה על לביה ועל נפשיה ועל מזוניה.
 על לביה. ללא אשנח על רעותא דליה בנין רחימותא
 דמאריה. על נפשיה. ללא חס על בנו ועל אשתיה בנין
 רחימותא דמאריה. על מזוניה. דהוה קאריס בפרשת ארחין
 ואתקין מזוני לכל עלמא. ובג"כ התעטר בעטרה
 דחסד כמה דכתיב חסד לאברהם. ומאן דאתקשר ברחימותא
 דמאריה זכי להאי. וללא עוד אלא דעלמין
 כלוה מתברכין בגיטיה. סה"ד וחסידיו יברכוה. אל תקרי
 יברוכה אלא יברכו כ"ה (י): (ג-רטו.)

עיני כל אלף ישברו ואתה נתן להם את הכלם בעתו.
 תא חוי כד ברא קב"ה עלמא
 קייס ליה ושחיל ליה על הכהו שיתא וימין עללחין ושביעאס
 דעלייהו (א) ובנין סאי דאקרי לדי"ק מתונין עללחין
 ותתלחין (ב) ועליה קיימין וביה מסתמכין. והוא יסודא
 ושש"ב דילחון. סה"ד עיני כל אלף ישברו
 וגוי. עיני כל אלף ישברו להסוא משה רבות
 עלאה דנגיד ממוחא סתימאה דכל סתימין להסוא
 כ"ל (ג) וכדון ואתה נתן להם את הכלם
 בעתו (ד) דהסוא כ"ל אתער כדון לכלה דאויס כנסת
 ישראל [עתו דהסוא כ"ל] למרחס על עלמא. וכלהו
 עלמין בחדו בששעושה. וכדון מאי כתיב פותח
 את ירך וגוי. דא רעוא דרעיון דמחיס ממוחא
 סתימאה להסוא כ"ל. וכיון דהסוא כ"ל אתברך כלסו
 עלמין אתברכין. סה"ד לדיק הי' וגוי. קרוב הי'
 וגוי (ה) רצון יראוי יעשה וגוי (ויה)

פתיחה את ירך ומשביע לכל חי רצון. רבי יוסי פתח
 פותח את ירך. מה כתוב למעלה עיני כל
 אלף ישברו. כל אותן בני העולם מצפים ונושאים
 עיניהם להקב"ה. לפיכך כל אותן בני אמונה צריכים
 בכל יום ויום לבקש מזונותיהם מאת הקב"ה ולהתפלל
 תפלתם על המזון. מה הטעם. לפי שכל מי שמתפלל
 תפלתו אל הקב"ה על מזונו. גורם שעל ידו יתברך
 כל יום עץ ההוא אשר מזון של הכל בו. ואע"פ
 שנמצא אצלו מזונות צריך לבקש מלפני הקב"ה
 ולהתפלל תפלה על מזונות בכל יום. בשביל שהיו
 נמצאים על ידו ברכות בכל יום ויום למעלה. והיו
 ברוך ארני יום יום. שאז נמצא הקב"ה מלא ברכות
 בכל יום. ובין כתוב פותח את ירך ומשביע לכל חי
 רצון. מהו רצון. רצון ההוא שנמצא מן הקדמון
 הקדוש. ויוצא ממנו רצון להמצא מזונות לכל. ומי
 שמקשה על מזונות בכל יום ויום זה נקרא בן אמונה.
 בן שבבבורו נמצאות ברכות למעלה: (ג-טו.)
 פתח

זיו הוהר

(א) מרת המלכות נקראת כ"ה. הסודיך גורמים המשכת שפע ברכות אל המלכות: (א) מי' ד' הספיות: (ב) כי בכה ספירת יסוד
 צדי"ק נשפע השפע אל ה"כיות המהלקת מזון לכל חי: (ג) מי' מן ספירות העליונות חב"ד נמשך השפע אל היסוד שנקרא
 י"ה: (ד) מי' ספירת ה"כיות נקראת כ"ל דאחר שקבל שפע העליונה נתן את אכלם בעתו. מי' בשרת המלכות שנקראת ע"ת:
 (ה) מי' שניו יסוד צדיק השפיע השפע נעשה רצון יראוי: (ו) מי' שניו יסוד צדיק השפיע השפע נעשה רצון יראוי:

עניני ברכת המזון

פתח רבי חייא ואמר (דברים ה) ואכלת ושבעת וברכת את ה'... וכי כל זמן שלא אכל אדם לשבוע ומלא בטנו לא יברך להקב"ה. אלא איך יורש ואכלת ושבעת אח"כ וברכת. שאפילו לא יאכל אדם אלא כזית. ואם רצונו יהיה עליו וישים לו למאכל ההוא עיקר מאכלו הרי זה שובע נקרא. שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. לכל חי אכילה לא כתוב אלא רצון. שזה הרצון שישים על מאכל הזה שובע נקרא. ואפילו שאין לפני האדם אלא מעט בכזית ולא יותר. הרי רצון של שובע ישים עליו (טו) ולפיכך כתוב ומשביע לכל חי רצון. רצון כתוב ולא אכילה. וע"ז וברכת בודאי. שמחויב האדם לברך להקב"ה על זה. בשביל לתת שמחה למעלה: (ב-ב-קנא).

רבי יוסי פתח ואמר (ד) ויאכל בצו וישת וייטב לבו. וביארו שברוך על מזונו. וזה הוא סוד שמי שמברך על מזונו זה מטיב אל לבו. ואינו הוא לבו. כמו שכתוב (תהלים כז) לך אמר לבי. וכתוב (שם ע) צור לבבי וגו' (י) ובשביל שברכת המזון חביבה לפני הקב"ה. כל מי שמברך על שובע מטיב ומשקם למקום אחר (י) וסימנך סעודות של שבת שמקום אחר נהנה מזאת השביעה והשמחה. וכאן נבסעודת דול היה נהנה מקום ההוא מן ברכת השביעה של אותו צדיק בעו. וזהו וייטב לבו. ומה הטעם. לכי שמזונותיו של אדם קשה לפני הקב"ה. וכיון שהאדם אוכל ושותה ומברך. ברכה זו עולה ומקום ההוא נהנה מאותו דברי וברכה העולים מן השובע. נמצא שנהנה מהמזון מלמטה ומלמעלה (ט) וזהו סוד בין החברים. סוד אחד שבחול אין נהנה מקום זה הוא אלא כן דברי ברכת המזון העולים מן השובע. וכל דברי הברכה מתעשרים שהם רוח שובע בשמחה. ומקום ההוא נהנה מהם. ובשבת הוא סוד אחר. שנהנה מן המזון ממש ומן השמחה של סעודת מצוה של שבת. ובכל נמצאת הנאתו כלולה מלמעלה ומלמטה (ז) וזהו הסוד (דה"א כט) כי ממך הכל ומירך נתנו לך (כ) ודאי מוסב על הנאתו הזאת בשמחת סעודת מצוה של שבת. כמו שנתבאר:

פתח רבי חייא ואמר (דברים ה) ואכלת ושבעת וברכת את ה'... וכי עד לא אכיל ב"כ לשבעה ויתמלי כרוסיה לא יברך ליה לקב"ה. אלא בזו"י נוקים ואכלת ושבעת וברכת. דאפילו לא יוכל ב"כ אלא כזית. ורעותיה אית עליה וישוי ליה להסוה מיכלא עקרא דמיכליה שבעת אקרי. דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. לכל חי אכילה לא כתיב אלא רצון. דהאי רעותא דשוי על האי מיכלא שבעת אקרי. ואפילו לית קמיה דב"כ אלא זעיר בכזית ולא יותר. הא רעותא דשבעת שוי עליה (טו) ובג"כ ומשביע לכל חי רצון. רצון כתיב ולא אכילה. וע"ז וברכת ודאי. דלחמי"ז בר גס לברכה ליה לקב"ה על דא. בגין למיטב חדוה לעילא: (ב-ב-קנא).

רבי יוסי פתח ואמר (ד) ויאכל בצו וישת וייטב לבו. ור' אוקינוס דברך על מזוניה. ודא הוא רוא דמאן דמברך על מזוניה דא אוטיב ללביה. ומאן איבו לביה. כמה דכתיב (תהלים כז) לך אמר לבי. וכתיב (שם ע) צור לבבי וגו' (י) ובגין דברכת מזונא חביבה קמי קב"ה. כל מאן דברך על שבעת אוטיב וטיב לאתא אחרא (י) וסימנך סעודות דשבת דאתר אחרא אהתי מהאי שבעת אחר. והכא [בסעודתא דחול] אהתי הסוה אתר מהאי ברכתא דשבעת דהאי לדיק בעו. ודא הוא וייטב לבו. ומאי טעמא. בגין דמזונא איבו קשה קמיה קב"ה. וכיון דב"כ אכיל ושתי וקא מברך. האי ברכתא סלקא והסוה אתר אהתי מליגון מלין דשבעת דסלקין. אשתכח דאהתי ממזויה מתתא ומלעילא (ט) ודא איבו רוא דבין חבריא. רוא דבחול לא אהתי הסוה אתר אלא מליגון מלין דסלקין מנו שבעת. וכלהו מלין מתעשרין ורזון ושבעין בחדו. והסוה אתר אהתי מטיסו. ושבעת איבו רוא אחרא. במזונא ממש ובסוה חדוה דמזונא דמלוה דשבת. ובכלל אשתכח כלילא מטיילא ותתא (ז) ורוא דא (דה"א ט) כי ממך הכל ומירך נתנו לך (כ) ודאי בסלואותיה דא דשאי חדוה דמזונא דמלוה דשבת. כמה דאוקינוס:

מאן

דיו הוהר

(#) פי' כהלכה מטעם אחשביה: (י) זו מרת המלכות שורש דוד: (יא) פי' למרת המלכות והשכינה הקדושה עם מתנות המלאכים אשר לה כמובא לקמן: (ט) מלמטה היינו מן טעם נשמות המאכל. ומלמעלה היינו מן השפע שמקבל ומתברך ע"י ברכת רצון. כתב המקד"ש ח"ד הרב ביה"ב. דע כי כל מה שאדם אוכל בחול הרוב הולך להיענות. ואין רוחניות כי אם מה שהוא הכרחי למזון הנפש כרי שלא תסר. והיותר יחייף כח להיענות וליצה"ר. וכל מה שאוכל בשבת הוא רוחני אע"פ שאוכל יותר מן הצורך הכל נבלע באיברים. ואלו שעושים בחול כמו בשבת וירוש ג' ימים אחר הקבורה נקבע הכרם ואומר לו מול מה שנתת בי. ואל יחשוב האדם שהקב"ה רוצה שיאכל להנאת גופו אלא לתקן. כי בחטא אדה"ד נתערב טו"ד ונתקלקל אפילו דומם וצומת. והיערוב הוא שניצוצות קדושה נתערבו אפילו ברובם כמשי"ב ארורה הארמה בעבורך. ולכן סדר השי"ת בעולמו שמן הרומם והצומת יתקיימו הבעלי חיים וכשהאדם יאכל הב"ח ישאר בו הרוחניות וע"ז הניצוצות שנאכרו בזמן אדה"ד חזורים להקדושה ע"י שהאדם עוסק בתורה ותפילה ומצות בכה הרוחניות שקבע מן המאכל. ולכן באכילה מרווח האדם ומוסיף כח בנשמתו ע"י הברכות שמברך ברכת התנין. כי ע"י הברכות לזקחת הנפש חלק הרוחני והוא טו"ן הנפש. ולכן כל מה שאוכל אדם בחול יותר מקום נפשו נקרא באיברים. וזה היה מוסיף כח לחי"וים. וע"ז כתוב צדיק אוכל לשובע נפשו וגו'. ומה שאוכל בשבת וירוש הכל הוא רוחניות ונבלע באיברים. וזה היה טעם שמאי שהיה לוקח כיום א' רבכוד שבת וכשהיה מוצא כיום ב' יותר נאה אכל הראשון. לפי שהיה סוכר שכיון שלקחו לכבוד שבת הר' עליו קדושת שבת. ואפילו אוכלו בחול נבלע באיברים: (ז) פי' שבשבת מקום ההוא נהנה מלמטה היינו מן טעם רוחניות המאכל. ומלמעלה היינו מן רוחניות השמחה וגם מן הברכות דבריו תורה: (כ) כי הלא טעם המאכל הן ניצוצות הקדושות שבו בטנו הכל:

מאן דמברך לקב"ה מזו סבטא צבי לכוונא
 לביה ולביאה רעותיה בחדוה, ולא יסתכח עליב
 אלא דיברך בחדוה, ולבשו רעותיה
 ברוא דא דהא איהו יתיב סתא לאתרא בחדוה
 צעילא טבא, וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא
 טבא הכי יתיבין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובג"כ לא
 יסתכח עליב כלל אלא בחדוה ובמלין דאורייתא, וישו
 לביה ורעותיה למיכב ברכתא דא ברוא דאלעריך :

רוא סכא, ארבע רתיבין שליטין
 בלרבע סערין ומערין אהונו מהאי ברכתא
 דבע"א (כג) ובאיונו מלין דברוך אתה
 אהתי ואתרבי ואתעטרי ציה, ומאן דמברך אלעריך
 רעותא בחדוה ובעינא טבא, וע"ד כתיב (משי כג)
 טוב עין הוא יבורך (כג) והכא שפיל לסיפיה
 דקרא דכתיב כי נתן מלחמו ללל דלי לא תימא
 הכי (כד) האי קרא לאו ריפיה סיפיה ולאו סיפיה
 ריפיה (כה) אלא טוב עין כמה דאוקימונא הוא יברך
 ודלו בעינא טבא בחדוה, ולא איהו למגנא לברכא
 בחדוה, דהא מהאי ברכתא ומהאי סידו נתן מלחמו
 ללל, אהר דאלעריך לאתונא מכל סערין,
 אהר לית ליה מנגרמיה כלום, אהר דאהתי
 מכל סערין והתכליל מכל סערין: מלין האלון לא
 אתהונו אלא לתכיוון דיעין רזין עלאין ואתרא
 דאורייתא: (ג-ריה.)

קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוה באמת. אמר
 רבי אבא בוא וראה כל מי שרוצה לעורר
 מלין דלעילא בין בעובדא בין במלה, אי איהו
 עובדא או איהו מלה לא אתעביד כדקא יאות לא אתער
 מדי, כל בני מלמא אולין לבי כנישתא לאתער
 מלה דלעילא, אבל זעירין אינון דיעין לאתער
 וקב"ה קריב לבלא דיעי למקרי ליה ולאתער
 מלה כדקא יאות, אבל אי לא ידעי למקרי ליה לא
 איהו קריב, דכתיב קריב ה' לכל קוראיו לכל אשר
 יקראוה באמת, מהו באמת, דיעי לאתער מלה
 דקב"ה כדקא יאות: (ג-קמג.)

רבי חיילא אגזר זכאה חולקיה מאן דקרי
 ללבלא ויעדע לנקרי כדקא יאות, וזי איהו קרי ולא ידע
 לללן דקרי אתרמוק קב"ה מניה, דכתיב קריב ה'
 לכל קראיו וגו', קריב ה' לכל קראיו, למאן קריב,
 חזר ואגזר לכל אשר יקראוה באמת, וכי חית מאן
 דיקרי ליה בשקרא, א"ר אבא און, ההוא מאן דקרי
 ולא ידע למאן קרי, מלן, דכתיב לכל אשר יקראוה
 באמת, מהו באמת, בחותא דנושטנא דמלכא דהוא שלימו
 דכלא (ז) הו"ד (משה ז) תקן אמת ליעקב חסד לאברהם,
 ובג"כ לכל אשר יקראוה באמת כתיב: (ג-ריה.)
 אמר

מי שמברך להקב"ה מתוך השובע צריך לכוון
 לבו ולהשים רצונו בשמחה, ולא יהיה נמצא בעצבות
 אלא שירך ברכת המון בשמחה, וישים מחשבתו
 בסוד הזה שהוא נותן עכשיו הנאה למקום אחר ההוא
 בשמחה ובטוב עין, וכמו שהוא מברך בשמחה ובטוב
 עין כך יתן לו בשמחה ובטוב עין, ולפיכך לא יהיה
 נמצא בעצבות כלל אלא בשמחה ובדברי תורה, וישים
 צ"ו ורצונו להא ברכה זו בסוד המקום ההוא שנצרך:
 ועוד סוד זה כאן, ארבע מרכבות השולטות
 בארבעה צדדי העולם עם מחנותיהן ניוזנין מן ברכת
 המון של שובע (כג) ובאותן התיבות של ברוך אתה
 נהנין ונתחזקין ונתעטרין בהן, ומי שמברך צריך
 לברך ברצון של שמחה ובטוב עין, וע"ז כתוב (משלי כג)
 טוב עין הוא יבורך (כג) וכאן יש להסתכל בסוף
 המקרא שכתוב כי נתן מלחמו ללל, שאם לא יפורש
 כך (כג) הלא מקרא זה אין תחלתו סופו ואין סופו
 תחלתו (כג) אלא טוב עין כמו שנתבאר הוא יברך
 ובאי בעין טובה בשמחה, ואין זה על חנם לברך
 דבשמחה, שהרי מאת הברכה ומאת השמחה נתן מלחמו
 ללל, היינו המקום שנצרך להיות ניוזן מכל הצדדים,
 הוא המקום שאין לו מעצמו כלום, הוא המקום שנהנה
 מכל הצדדים ונכלל מכל הצדדים: ענינים האלה לא
 נמסרו אלא לחכמים היודעים סודות עליונים ודרכי
 התורה: (ג-ריה.)

קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוה באמת. אמר
 רבי אבא בוא וראה כל מי שרוצה לעורר
 ענינים שלמעלה בין בעשיה בין בדבור, עם זאת
 העשיה או זה הדבור לא נעשה כראוי אינו מעורר
 כלום, כל בני העולם הולכים לבית הכנסת לעורר
 ענין שלמעלה, אבל מועטים הם היודעים לעורר, כי
 הקב"ה קרוב לכל היודעים לקרא אליו ולעורר
 הענין כראוי, אבל אם אין יודעים לקרא אליו אין
 הוא קרוב, שכתוב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר
 יקראוה באמת, מהו באמת, שיודעים לעורר דבר
 אמת כראוי: (ג-קמג.)

רבי חיילא אמר אשרי חלקו מי שקרא אל
 המלך ויודע לקרות כראוי, ואם הוא קורא ואינו יודע
 למי הוא קורא מתרחק הקב"ה ממנו, שכתוב קרוב ה'
 לכל קראיו וגו', קרוב ה' לכל קראיו, למי הוא קרוב,
 חזר ואמר לכל אשר יקראוה באמת, וכי יש מי
 שקורא אליו בשקר, א"ר אבא כך הוא, כל מי שקורא
 ואינו יודע למי קורא, מניין, שכתוב לכל אשר יקראוה
 באמת, מהו באמת, בחותם טבעת המלך שהוא שלימות
 הכל (ז) זש"כ (משה ז) תקן אמת ליעקב חסד לאברהם,
 ולפיכך לכל אשר יקראוה באמת כתיב: (ג-ריה.)
 אמר

זיו הזהר

(כג) מי' מן ד' ברבות שכתבת המון נהנין גם ד' התיבות כמו שנהנית טהן השכינה: (כג) היינו כמו שנרש"א א"ת יבורך א"ת
 יברך: (כג) מי' שאם י"א תהיש א"ת יבורך א"ת יברך: (כג) כי הלא התחלת הפסוק הוא משפט שלם, שמי שהוא טוב
 עין היינו שהוא בשמחה וישמח בשרו ויבורך, וזה שכתוב שהוא יבורך, ולפיכך אין נצרך כאן עוד הנתינת טעם
 כי נתן סדרתו ללל, אבל לשי הדריש י"א יברך שפיר, שמי שהוא טוב עין שמה בחלקו ובברך ברה"טו בשמחה, הוא ראוי לברך, כיון
 שפירו נתן סדרתו ללל, היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה כמו שכתבתי: (כג) אפשר דומר כוננו שמוציא ברבור השם אוני וסוף
 במחשבתו להשם הו"ה ביה דרינו, אמת ליעקב, וע"ז נעשה כפירא יהוד קב"ה ושינתינה שות שלימות הכל, והוא חותם טבעת המלך:
 אמר

אמר רבי שמעון כל איש שמתיגע בחצות הליילה לעסוק בתורה. בשעה שנתעורר רוח צפון ומשתוקקת אילת הזאת להתעטר עם המלך. הרי הוא בא עמה לעמד לפני המלך. ובשעה שמאיר הבקר נמשך עליו חוט אחד של חסד. הוא מסתכל ברכיע ושורה עליו מפתחים ממנו. ואז אדם זה נקרא בן להקב"ה בן של היכל המלך. נכנס בכל שערי המלך ואין מוחה בידו. ובשעה שהוא קורא אל היכל המלך עליו כתוב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. מהו באמת. כמו שביארנו (מ"ה ז) תתן אמת ליעקב. שיודע לייחד השם הקדוש בתפלתו כראוי. וכך היא עבודת המלך הקדוש. ומי שיודע לייחד השם הקדוש כראוי הרי הוא מחזק אומה שהיא יחידה בעולם. שכתוב (שמואל ב' ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. וע"כ דרשו כל כהן כהן ששינו יודע לייחד שם הקדוש כראוי אין עבודתו עבודה. שהרי כל העבודה בו תלויה. עבודה העליונה ועבודה התמנונה. והוא צריך לכוון הלב והמחשבה בשביל שיתברכו עליונים ותחתונים: (ג-ה).

קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. מהו אמת. עמוד האמצעי. א בהתחלת האל"ף ב"ת מ באמצע ת בסופו. אמת הוא בסופי תיבות האלו ברא' אלהים' את. ברא' אלהים' לעשות. בו ברא הקב"ה את העולם ועל שמו נקרא ונתקיים כל העולם. וע"כ כתוב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. כי מי שקורא אליו בשקר רחוק הוא ממנו. ובזמן שישראל מקיימים וורת אמת נאמר בו (תהלים מה) אמת מארץ תצמח. ובגלות נאמר ותהי האמת נעדרת. והשקר שולט בעולם. ובזמן שיתתקן האמת ויחזור ויעלה למקומו ימחה השקר מן העולם. זש"כ (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. כוננת לא כתוב אלא תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר. מי הוא השקר. זה סמא"ל. שבזמן שהאמת שולט נעדר השקר מן העולם: (ת"ז תס"ג)

אמר רבי שמעון הרי בר נש דלשתדל בפלגות ליליא באורייתא. בשעתא דלחער רוח לפון ותאזיבת אילתא דא לאתעטרא במלכא. איסו אתי עמה לקיימא קדם מלכא. ובשעתא דהסיר לפרא משכין עליה חד חוסא דחסד. מסתכל ברכיעא ושירא עליה נהירו דסכלתנו דדעתא קדישא ומתעטר ביה. ודחלון מניה בלסו. וכדן הו' צ"ג אקרי ברא לקב"ה בר היכלא דמלכא. עאל בכל תרעוי ולית דומחי בידיה. ובשעתא דקרי להיכלא דמלכא עליה כתיב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. מהו באמת. כמה דאוקיימא (מ"ה ז) תתן אמת ליעקב. דידע ליחדא שם קדישא בללויה כדקא יאות. ודא פולחנא דמלכא קדישא. ומאן דידע ליחדא שם קדישא כדקא יאות אוקיימא אומה יחידה בעלמא. דכתיב (שמואל ב' ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. וע"כ אוקיימא כל כהן דלא ידע ליחדא שם קדישא כדקא יאות לאו פולחניה פולחנא. דהא כלל ביה תליא. פולחנא עלאה ופולחנא תתאה. ובעי לכוונא לכל ורעותא בגין דיתברכון עלאי ותתאי: (ג-ה).

קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. מהו אמת. עמודא דלחלעטא. א ברישא דלפ"ה ב"ת"א מ באמצעיתא ת בסופיה. אמת איסו בסופי תיבין חלון ברא' אלהים' את. ברא' אלהים' לעשות. ביה ברא קב"ה עלמא ועליה אתקרי וקיימא כל עלמא. וע"כ כתיב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. דמאן דקרי ליה בשקרא רחוק הוא מניה. ובזמנא דישראל מקיימין תורת אמת אתמר ביה (תהלים מה) אמת מארץ תלמח. ובגלותא אתמר ותהי האמת נעדרת. ושקרא שלטא בעלמא. ובזמנא דיתתקן אמת ויסתליק לאתריה יתמחי שקרא מעלמא. ה"ס"ד (מ"ה יב) שפת אמת תכון לעד. כוננת לא כתיב אלא תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר. מאן שקר. דא סמא"ל. דבזמנא דאמת שלטא אתעבר שקרא מעלמא: (ת"ז תס"ג)

קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. אמר רבי תנחום בוא וראה כמה יש לו לאדם להטהר מעונותיו בעוד דרכי תשובה פתוחים לפניו. בטרם יסתם הדרך. שנאמר (ישע"ה נה) דרשו ה' בהמצאו קראוהו והסיתו קרוב. כי יש עתים שהוא קרוב ויש עתים שהוא רחוק. והכי משמע דכתיב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. קרוב להם ושומע להם. אבל למי הוא עושה רצונו. ע"ז כתיב רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם. יראיו דוקא. רבי בון בר חמא אמר קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראו באמת. כל איתון שקוראים באמת להקב"ה מקרבם הקב"ה ומקבלם בתשובה. כיון שהקב"ה חפץ בלבו של אדם. ורצונו של אדם תשובה לפניו מכל קרבנות ועולות שבעולם. וכיון שהאדם ישים מחשבתו ורצונו לבו בתשובה אין שער בכל הרכיעים שלא יהיה נפתח לפניו. קרבנו של אדם בלבו ורצונו תורה. דכתיב והתודה אשר חטא עליה. וכתוב והתודה עליו. שהכל בלב תילה: (י"ח)

קמו

אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו. פתו רבי אבא ואמר אשרי שאל יעקב בעזרו. וכי רק אל יעקב ולא אל אברהם ולא אל יצחק. אלא אל יעקב לפי שיעקב לא בטח באביו ולא באמו כאשר ברח מפני אחיו. והלך יחידי בלא ממון. כמש"כ בראשית

קמו

אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו. פתו רבי אבא ואמר אשרי שאל יעקב בעזרו. וכי אל יעקב ולא אל אברהם ולא אל יצחק. אלא אל יעקב בגין דיעקב לא אתרהוין באביו ולא באמו כד עקב מקמי אחיו. ואזל יחידי בלא ממונא. כד"ל בראשית 15 17

(בראשית לב) כי במקלי עברתי את הירדן הזה. ואיס
 אתרחיץ ביה בקודשא צריך הוא. דכתיב (שם כה) אם יהיה
 אלהים עמדי ושמרני וגו'. וכלא שאיל מקמיא דקב"ה
 ויהיב ליה. שברו על ה' אלהיו. שברו ולא אמר תקומו
 ולא בשחטנו אלא שברו. אל תקרי שברו אלא שברו. שברו.
 דמחא להו ללדיקיא לתברא גרמייא ואלתברא תבירו
 על תבירו. וכלא על ה' אלהיו. כד"א (תהלים מד) כי
 עליך הורגנו כל היום. כי עליך נשאנו חרפה. כנוונא
 דיעקב דכתיב (בראשית מג) וירא יעקב כי יש
 שבר במצרים. דהא תבירו דגלותא מחא דהוא ליה
 במצרים. והוא היה משים התחוקותו בהקב"ה. ובניו
 של יעקב סבלו משבר הגלות ולא נשתנו מתוך סוד
 אמנות אבותיהם. ושם של הקב"ה היה בגלות שגור
 בפייהם. ועי' כתוב (שמות ג) ואמרו ליה מה' שמו'
 מה'. לפי שהיו יודעים אותו ולא ישכחו אותו לעולם.
 וסבלו משבר הגלות בשביל הקב"ה. ולפיכך זכו
 לגאולה ולאותות ומופתים רבים: (ג-קצח).

בנה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס. הרופא לשבורי
 לב וגו'. אמר רבי אלעזר כשיבא הצת שעתיך
 הקב"ה לפקר את עמו. יאמר לה הקב"ה לכנסת
 ישראל קומי מעפרא. היא תשוב ותאמר לאיזה מקום
 ארץ. ביתי חרב היכלי נשרף באש. עד שהקב"ה
 יבנה בית המקדש בתחלה ויתקן היכלה ויבנה העיר
 ירושלים. ואח"כ יקימה מן העפר. זש"כ בונה ירושלים
 ה' וגו'. בונה ירושלים בתחלה. ואחר כך נדחי ישראל
 יכנס ויאמר לה (ישעי' נג) התנערי מעפר קומי שבי
 ירושלים וגו'. ויקבץ גלותם של ישראל. ואח"כ מה
 כתוב הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. זו תחית
 המתים: (א-קלד).

קמו

קמו

בנה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס. הרופא לשבורי
 לב וגו'. אמר רבי אלעזר כשיבא הצת שעתיך
 הקב"ה לפקר את עמו. יאמר לה קב"ה לכנסת
 ישראל קומי מעפרא. היא תבת ואמרת לאן אתר
 ארץ. ביתאי חרב היכלי אחוקד בנורא. עד דקב"ה
 יבני בני מקדשא בדמיתא ויתקן היכלא ויבני קרתא
 דירושלים. ולבתי יוקים לה מעפרא. ה"ד בונה ירושלים
 ה' וגו'. בונה ירושלים בדמיתא. ולבתי נדחי ישראל
 יכנס ויימא לה (ישעי' נג) התנערי מעפר קומי שבי
 ירושלים וגו'. ויתכבש גלותהון דישאל. ולבתי מאי
 כתיב הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. דא תחית
 המתים: (א-קלד).

מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. גדול אדונינו
 ורב כח לתבונתו אין מספר. פתח רבי אלעזר
 ואמר גדול אדונינו ורב כח. גדול ורב ועליון הוא
 הקב"ה. וכי אין ידוע שהקב"ה גדול ורב כח הוא.
 מה זה שבה שאמר דוד כאן. ועוד שבכל מקום הוא
 אמר (תהלים קמח) גדול ה'. וכאן אמר גדול אדונינו.
 מה הטעם. אלא שם שהוא אמר גדול ה' ומהולל
 מאד. במדרגה העליונה היה אומר (א) וכאן שכתוב
 גדול אדונינו. במדרגה התחתונה אמר שהוא ארון כל
 הארץ (ב) מה כתוב קודם מקרא זה. מונה מספר
 לכוכבים לכלם שמות יקרא. אם כל בני העולם מיום
 שנברא אדם יתאספו למנות הכוכבים לא יוכלו לספור.
 כמש"כ (בראשית כו) וספור הכוכבים אם תוכל לספור
 אותם. והקב"ה מה כתוב בו מונה מספר לכוכבים לכלם
 שמות יקרא. מפני מה. לפי שכתוב גדול אדונינו ורב
 כח וגו'. כמו שאין מי יוכל למנות כוכבי השמים
 לבד

מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. גדול אדונינו
 ורב כח לתבונתו אין מספר. פתח רבי אלעזר
 ואמר גדול אדונינו ורב כח. גדול ורב ועלאת איהו
 קב"ה. וכי לא ידענא דקב"ה גדול איהו ורב כח.
 מאי שבתא דדוד ה"כא. והו דבכל אתר איהו
 אמר (תהלים קמח) גדול ה'. והכא אמר גדול אדונינו.
 מאי טעמא. אלא ה"כ דאיהו אמר גדול ה' ומהולל
 מאד. דדרגא עלאה קאמר (א) והכא דכתיב
 גדול אדונינו. דדרגא תתאה קאמר דאיהו ארון כל
 הארץ (ב) מאי כתיב לעילא מהאי קרא. מונה מספר
 לכוכבים לכלם שמות יקרא. אי כל בני העולם מיומא
 דאתברי אדם יתכנסון למנתי ככביא לא יכלון למנתי.
 כד"א (בראשית כו) וספור הכוכבים אם תוכל לספור
 אותם. וקב"ה מאי כתיב ביה מונה מספר לכוכבים לכלם
 שמות יקרא. מאי טעמא. בגין דכתיב גדול אדונינו ורב
 כח וגו'. כמו דלית מספר לכוכבי שמיא
 לבד

זיו הודר

קמו (א) לעומת התמרת: (ב) לעומת המלכות:

כד ממנו. אף כך הוא כתוב בו ולתבונתו אין מספר (ג) ובוא וראה כתוב (ישעי' מ) המוציא במספר צבאם וגו'. כל חילות ומחנות וכוכבים הקב"ה מוציאם בשם לכל אחד ואחד. ולא יגרע אפילו אחד. כל הכוכבים והמזלות שברקיעים כלם נתמנו שרים ופקידים לשמש העולם. כל אחד ואחד כראוי לו. ואין דך עשב טוון בכל העולם שלא ישלט עליו כוכב או מזל ברקיע. ועל כוכב ההוא יש ממונה אחד שהוא משמש לפני הקב"ה. כל אחד ואחד כראוי לו. וכל הכוכבים שברקיעים כלם משמשים לצורך עולם הזה. וכלם נפקדים לשמש לכל דבר ודבר שנמצא בעולם הזה. ואין צומחים ואין גדלים עשבים ועצים ודשאים וירק השדה אלא בורחת הכוכבים העומדים כנגדם ממעל. ונראים עליהם פנים בפנים לכל אחד ואחד כראוי לו: (ב-קע"א)

רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. רבי אבא פתח ואמר רוצה ה' את יראיו. כמה יש להם לאנשים להזהר ללכת- בדרכי המלך הקדוש. וללכת בדרכי התורה. בשביל שיהיה נמצא ברכות לכל לעליונים ולחתוננים. שלמדנו מהו שכתוב (ישעי' מט) ישראל אשר בך אתפאר. אתפאר בודאי. איך נשמע. לפי שבשביל ישראל שלמטה הקב"ה מתפאר למעלה. ומה התפארת שלו. שהוא חבוש בתפילין המחוברת בגונים שיש בהם להתפאר (ז) למדנו רוצה ה' את יראיו. רוצה ה' ביראיו היה לו לומר (ח) מהו את יראיו. אלא רוצה ה' את יראיו. כלומר משפיע רצון ההוא ונודע בו הקב"ה אל יראיו היראים ממנו (ו) ומי הם יראיו שמשפיע להם רצון והוא. חזר ואמר אף המיחלים לחסדו. הם המצפים ומחכים בכל יום ויום לבקש מזונותם מאת הקב"ה. כך נשמע שכתוב או המיחלים לחסדו. רבי ייסא הזקן לא הכין לו סעודה בכל יום עד שהיה מבקש בקשתו מלפני הקב"ה על מזונו. ואמר לא נערך שלחן לסעודה עד שתתן לנו מבית המלך. ולאחר שביקש בקשתו מלפני הקב"ה היה ממתין שעה אחת (י) ואמר הגיעה העת שתתן לנו מבית המלך. מכאן והלאה תכינו הסעודה. וכך הוא הדרך של אותן יראי שמים יראי חטא. ואלה הרשעים ההולכים בדרכים עקומים בתורה משה כתוב בהם (ישעי' ה) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו. וע"כ כתוב רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו: (ב-סב)

עוד אמר רבי אבא רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. כמה הקב"ה רוצה בהם בצדיקים. לפי שהצדיקים הם עושים שלום למעלה ועושים שלום למטה. ומכניסים הכלה אל בעלה. ולפיכך הקב"ה רוצה בהם באותן היראים ממנו ועושים רצונו. למיחלים לחסדו. מי הם המיחלים לחסדו. הוה אומר אותן העוסקים בתורה בלידה ומשתתפים עם השכינה. וכאשר מגיע

צר מניה. אוף הכי איבו כתיב ביה ולתבונתו אין מספר (ג) ותא חוי כתיב (ישעי' מ) המוליא במספר לנבוא וגו'. כלו חילין ומשרין וככביא קב"ה אפיק לון בשמא כל חד וחד. ולא גרע אפילו חד. כל ככביא ומוליא דרקיעו כלו. אתמנון נגידון ופקידון לשמשא עלמא. כל חד וחד כדקא חוי ליה. ולית לך עשכא זעירא בכל עלמא דלא שלטא עלה ככבא ומולא ערקיעא. ועל הסוה ככבא ממנא חד דקא משמש קמיה דקב"ה. כל חד וחד כדקא חוי ליה. וכל ככביא דברקיעו כלו משמשי על האי עלמא. וכלו סקין לשמא כל מלה ומלה לאינון דבשאי עלמא. ולא למחין ולא מגדלין עשבין ואילנין והשין ועשבי כרה בר בחיו דככביא דקא קיימי עלייה. ואתחין עלייהו אנפין באנפין כל חד וחד כמה דאתחיו ליה: (ג-קע"א)

רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. רבי אבא פתח ואמר רוצה ה' את יראיו. כמה אית לכו לבני נשא למסך בצרחוי דמלכא קדישא. ולמסך בצרחי דאורייתא. בגין דיסתחון ברכאן לללא לעלאי ולתתאי. דתניא מהו דכתיב (ישעי' מט) ישראל אשר בך אתפאר. אתפאר ודאי. מאי משמע. בגין ישראל יתתא קב"ה מתפאר לעילא. ומאי פארא דליה. דאתפשט בתפילין דמתחברן גווי לאתפארא (ד) תאלא רוצה ה' את יראיו. רוצה ה' ביראיו מצעי ליה (ה) מהו את יראיו. אלא רוצה ה' את יראיו. כלומר אפיק הסוה רלון ואתיע ביה קב"ה ליראיו דחילין ליה (ו) ומאן אינון יראיו דאפיק לון הסוה רלון. סדר ואמר את המיחלים לחסדו. אינון דמלפאן ומחלף כל יומא ויומא למצעי מזונייהו מן קב"ה. משמע דכתיב את המיחלים לחסדו. רבי ייסא סבא לא אתקין סעודתא בכל יומא עד דבעא בעותיה קמיה קב"ה על מזונו. ולאמר לא נתקין סעודתא עד דתתיב עלי מבי מלכא. ולבחר דבעי בעותיה קמי קב"ה סוס מתכה שעתא חדא (י) ואמר הא עידן דתתיב עלי מבי מלכא. מכאן ולהלאה אתקינו סעודתא. ודא סוה ארחה דאינון דחלי קב"ה דחלי חטא. אינון חייביא דאלוין בצרחי עקימין בצוריייתא מאי כתיב צו (ישעי' ה) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו. וע"ד רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו: (ג-סג)

או אמר רבי אבא רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. כמה קב"ה אתרעי צו בלדיקיא. בגין דלדיקיא אינון עבדין שלוא לעילא ועבדי שלוא לתתא. ואלעין כלה בצעלה. ובג"כ קב"ה אתרעי צו באינון דחילין ליה ועבדין רעותיה. למיחלים לחסדו. מאן אינון דמיחלין לחסדו. הוי אימא אינון דמשדלתי בצוריייתא בליליא ושתתפו בדי שכינתא. וכד אתי

זיו הזהר

(ג) שאין שום נברא יכול להשיג תבונתו. כי הוא דעתו ודעתו הוא. והכל נקרא אין סוף: (ד) שהתפילין של הקב"ה מחוברים מן פרשות שבהם יתפאר עם ישראל כדאיתא במסכת ברכות תפילין דמארי עלמא מאי כתיב בהו. והיינו תכארתו של כביכול: (ה) כי נראה שרוצה הוא במשמעות בותר ואחר פעל כוה צריך להיות הנרצה כמו הנבחר עם אות ב"ית השמוש: (ו) לכן מפורש דוה רוצה הוא במשמעות רציו והתרצות. שהקב"ה רוצה את יראיו ומראה להם התקרבות במה שמשפיע להם השגה. עיינות ורות הקודש: (י) שעתא הוא אחר התפלה ללמוד תורה:

אחי לפרא אינון מחכאן לחסדו. והא אוקמוס דבזמנא דב"י אשתל ב'אורייתא' בליליא חוסא דחסד אמתשיך עליה ביממא. כדכתיב (תהלים מג) יומס ילוס ה' חסדו ובלילה סירה עמי. מאי טעמא יומס ילוס ה' חסדו. בגין דבלילה סירה עמי. ובג"כ רולס ה' את יראו כתיב ולא ביראיו. כמאן דרעי ברעותיס לאמרא ואתרעי ליה לאתפיסא בדידיה. ובגין כך רולס ה' את יראו ולא ביראיו: (א-קנז)

ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים. אמר רבי שמעון רוח כדמיא דא הוא דא הוה רוח הקודש נכסב בקדמיתא. כמ"ר (שיר ד) הפיחי גני יזלו בשמיין. לבתר גולין מיא למליא לה. ה"ד ישב רוחו יזלו מים (ח) ישב רוחו בקדמיתא ולבחר יזלו מים. ועד לא נשיב ההוא רוחא לא גולין מיא. מאי קא משמע לן. משמע דעבי ככלא לאתערב מלה בטובלא או כמלה לאתחאה כחיו דעובדא. כמה דכחא דעד דרוחא לא נשיב לא גולין מיא לבגדי דהסוה רוח: (ג-קנז)

מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו אמר ליה. הא מניין אכסור ללמד תורה לטובים. ושפיר אתערב חבירא דככל דכתיב לא עשה כן לכל גוי. אבל כיון דאמר מגיד דבריו ליעקב. אמאי חקיו ומשפטיו לישראל. אמר ליה אלעזר ברי תא חוי וכלין אינון ישראל דחולקא עלאה קדישא דא נטע בהם קב"ה. דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם. לכם ולא לעמין טובים. ובגין דאיהו גניזא עלאה יקירא סמיס ממש (ט) אורייתא כלא סמיס וגליא ברזא דסמיס. וע"ד ישראל בתרין דרגין אינון סמיס וגליא ויעקב וישראל. דתינו ג' דרגין אינון מתקשרין דא בלא קב"ה אורייתא וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סמיס וגליא. אורייתא הכי נמי סמיס וגליא. ישראל הכי נמי דרגא על דרגא. תרין דרגין אינון יעקב וישראל. חד גליא וחד סמיס. ה"ד מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. מאי קא

מגיב הבקר הם מיחלים לחסדו. והרי ביארו שבשעה שהאדם עוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום. כמו שכתוב (תהלים מג) יומס יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. מפני מה יומס יצוה ה' חסדו. לפי שבליילה שירה עמי. ולפיכך רוצה ה' את יראיו כתיב ולא ביראיו. כמי שמתקרב ברצונו לאחר ומרצה אותו להתפיס עמו. ולפיכך כתוב רוצה ה' את יראיו ולא ביראיו: (א-קנז)

ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים. אמר רבי שמעון הרוח שאצל מים כאן הוא רוח הקודש המשב בתחלה. ככתוב (שיר ד) הפיחי גני יזלו בשמיין. ואח"כ נוזלים המים למלאות לה. וש"כ ישב רוחו יזלו מים (ח) ישב רוחו בתחלה ואח"כ יזלו מים. וטרם שמשב רוח ההוא אין המים נוזלים. ומה שמשיענו. נשמע מזה שנצרך בכל רבר לעורר הענין במעשה או ברבור דמען יתראה מלמעלה כדמיון זאת העשיה. כמו כן באן דמען שמשב הרוח אין המים נוזלים לעומת הרוח ההוא: (ג-קנז)

מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו ואמר לו. הרי למדנו שאסור לעמוד תורה לעבדים. ויפה העירו החברים בבבל שכתוב לא עשה כן לכל גוי. אבל כיון שאמר מגיד דבריו ליעקב. למה אמר הקיו ומשפטיו לישראל. אמר לו אלעזר בני בוא וראה וזאם הם ישראל שחלק העליון הקדוש הזה נטע בהם הקב"ה. שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם. לכם ולא לעבדים טובים. ולפי שהתורה היא אוצר עליון יקר שמו הקדוש ממש (ו) לכן היא נגלה ונסתר בסוד של שמו. וע"כ גם ישראל הם בשתי מדרגות נגלה ונסתר ויעקב וישראל שלמדנו שלש מדרגות הן קשורות זו בזו. הקב"ה התורה וישראל. וכל אחת מהן היא עם מדרגה על מדרגה נסתר ונגלה. הקב"ה מדרגה על מדרגה נסתר ונגלה. וכן גם התורה נגלה ונסתר. וישראל גם כן מדרגה על מדרגה. שתי מדרגות בהם יעקב וישראל. אחד נגלה ואחד נסתר. וש"כ מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. במה הכתוב

זיו הזרה

(ח) זה המאמר עמוק מאד והוא עיקר גדול ויסוד חוק נאמנות ישראל להבין שאתערותא דלעילא תלויה באתערותא. וזכ שהאתערותא נאה מכה אתערותא. ועוד יש להבין מה שכל קיום מצוה וכן דיבורי תורה ותפלה פועלים בעולמות העליונים הבשבת השפע ע"י הודונון עלמא דבורא אפאת עם עלמא דנוקבא מלכות והשכינת הקדושה. ולכן נקראת אתערותא של קיום מצות ודיבורי תורה ותפלה כלשון הכמת הקבלה עדיך משל כשם העלאת מיין נוקבין. והאתרד"ט של השפעת השפע נקרא עדיך בשם מיין דובין. כמו שנקרא כספוכו זה ישב רוחו על העלאת מיין נוקבין. ורוחו היינו רוח הקודש זו המלכות עלמא דנוקבא. ולעומת זה יזלו מים. היינו השפעת השפע כן התפארת עלמא דבורא מים דובין. והשפע נאה אל התפארת מעולמות היותר עליונים שנקרא הודונון של הככה וכינה. וכן נרמז ענין זה כהפסוק הפיחי גני על העלאת מיין נוקבין. ויזלו כשמינו על השפעת מיין דובין. ועש"ז יש להבין מעט דברי רשב"י שכאמר הוה דלומדי הכמת הקבלה. אמנס ראיתי כי טוב להביא דברי הרמ"ז וז"ל בבבאר כאמר העמוק הוה: וזה לשונו. ההיך ישב רוחו יזלו מים. מדקא דהיליף ישב רוחו יזלו מים. ועוד ישב בכנין הפעיל ויזלו בכנין הקל. אבל יורענו ענין נחמד והוא שאין בה בסלכות להעלות מיין שהוא נשיבת ההוא רוחא אם לא כסיוע עליון כנוצר בכונת שפע. והוה ישב רוחו שהוא כמו משיב רוחו. ואח"כ יזלו מים מאיהם מים דובין. כי גדול השק המשפיע להשפיע. אבל בכל זאת עד לא נשיב האי רוחא לא גולין מיא. כמזכר מיין אפטר שמיס לעולם להתקיים אפילו רגע אחד אם לא ירד השפע מלמעלה. אבל זה כענין השפע של קיום העולמות ולא בשל פנימיות. כי זה תולה בהתעוררות התחנונים בהעלאת מיין. ואשר שואל רשב"י מאי קשמע לן הוא דכיון שאמר כרישא ישלח דברי י"שפס. שהתיכות הקרת נמסות. מה צורך לומר אח"כ ישב רוחו יזלו מים. וכל שבין שאם כל הפסוק כענין אחד לא יצוק לומר יזלו מים. כי המים כאשר נמסו הם כבר על הארץ. ויזלו מים הוא מלמעלה. אלא ודאי כ' ענינים הם. אחד הכמת הקרה. והכ' נזילת המים. וכאן נרמז כ' חנינות השפעת השפע. אחד הוא המוכרת לקיום העולם. שאע"פ שיש עוונות כעולם הפקבים מימי השפע ומגדילים הקור שהוא כח הדין. מ"מ הוא כרחמי ישלח דברו וימסם. ואז אינם מים זכים אלא עכורים. וזה נקרא שפע החיצוניות. והכ' שהוא העקר. ישב רוחו. היינו שנותן כח במדת המלכות לגשוכ. ואז יזלו מים שחורים כן דעת העליון כמו שנתבאר. עכ"ל: (ט) כידוע שכל התורה כלה שמוותיו של הקב"ה תיא :

הכתוב מדבר. אלא כל מי שנימול ונרשם ברושם הקדוש נותנים לו הבנה באותן ענינים הנגלים בתורה. כלומר מודיעים לו שיבין מה שנרשם בצורות האותיות ובראשי פרקים. ונותנים עליו חומר מצות התורה ולא יותר. עד שיתעלה למדרגה האחרת. זש"כ מגיד דבריו ליעקב. אבל חקיו ומשפטיו לישראל. לאלה שהם במדרגה עליונה יותר. כאמור (בראשית יד) לא יקרא עוד שמך יעקב וגו'. חקיו ומשפטיו לישראל. אלו סודות התורה טעמי המצות וסודות תורה. שזאת אין נצרך לגלות אלא למי שהוא במדרגה עליונה יותר כראוי. ואם לישראל כך לעמים עכו"ם על אחת כו"כ. וכך מי שלא נימול ומבינים לו אפילו רק אות קטנה שבתורה. כאילו מחריב העולם ומשקר בשמו של הקב"ה. שהכל במצות מילה תולה וזה בזה נקשר. שכתוב (ירמי' ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי :

רבי חזקיה אמר כתוב (שמואל א' יב) כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול. כי לא יטוש ה' את עמו. מה הטעם. בעבור שמו הגדול. לפי שהכל נקשר זה בזה. ובמה נתקשרו ישראל בהקב"ה. בזה הרושם הקדוש שנרשם בשרם. ולפיכך לא יטוש ה' את עמו. ולמה. בעבור שמו הגדול שנרשם בהם. עוד למדנו שהתורה נקראת ברית. הקב"ה נקרא ברית. וזה רושם הקדוש נקרא ברית. יע"כ הכל נקשר זה בזה ולא נפרש זה מן זה. א"ל רבי ייסא התורה וישראל נכון. אבל הקב"ה מניין שנקרא ברית. א"ל שכתוב (תהלים ק) ויזכר להם בריתו (י) וזה ירוע וזה נתבאר :

רבי יהודה אמר מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. כל אותן המצות אשר בהמקום שנקרא צד"ק נקראים חקותי. הם גזרת המלכות (יא) ובכך מקום שנקרא משפט הם מצות המלך (יב) שהוא מלך הקדוש. הקב"ה מלך שכל השלום שלו הוא. שהוא מלך הקדוש בהמקום ששני החלקים נאחזים זה בזה (יג) וע"כ כתוב (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך (יד) והם דין ורחמים. ולפיכך נקראים חק ומשפט. וע"כ כתוב חקיו ומשפטיו לישראל. לישראל ולא לשאר עמים עכו"ם (טו) ואחריו מה כתוב. לא עשה כן לכל גוי. ולמדנו אצ"פ שנימול אם אינו מקיים מצות התורה הרי הוא כעכו"ם לכל דבר. ואסור לדמדו דברי התורה. ברוך אב הרחמן שהבדיל לישראל בניו הנרשמים ברושם הקדוש משאר העמים עכו"ם ומן הזוהם שלהם. על ישראל כתוב (ירמי' ה) ואנכי נטעתוך שורק כלה זרע אמת. ולפיכך (מיכה ז) תתן אמת ליעקב. ולא לעם אחר. תורת אמת לזרע אמת : (ג-ב-ג)

קמח

הַלְרְיוּדָה הַלְלוּ אֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בִּמְרוֹמֵי. הַלְלוּהוּ כֹל מַלְאֲכָיו וְגו'. פתח רבי שמעון ואמר

זיו הוהר

(י) פ"ה על שם ספירת יסוד צדיק : (יא) מלכות : (יב) תפארת : (יג) פ"ה כי אלה המצות שנקראין משפטים שורשם ביסוד ומלכות וחינוך ב' החקים על עולמא דבורא ושל עולמא דנוקבא : (יד) כי צדק ומשפט שהם מלכות ויסוד הם בבחי' כסא להפארת : (טו) כי עולים אין להם אחיזה ביסוד ומלכות כסובין :

קמח

הַלְרְיוּדָה הַלְלוּ אֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בִּמְרוֹמֵי. הַלְלוּהוּ כֹל מַלְאֲכָיו וְגו'. פתח רבי שמעון ואמר

ואמר הללויה הללו את ה' מן השמים וגו'. תא חוי
 תושבחתא דא אמר דוד לקבל רוא דשוא קדישא (א) דאיהו
 כללא דתושבחתא דכלא. תרינ תושבחתא אינון כנוונא דרוא דשוא
 קדישא עלאה דאיהו כללא דתושבחתא דכלא. ואינון
 תושבחתא דא ותושבחתא בתראה דאיהו כללא
 דתושבחתא דכלא הללויה הללו אל בקדשו וגו'. אבל
 בתראה איהו על עשר מינים. ודא איהו על
 שבע (ב) וכלא רוא חדא בשמא קדישא. הללויה הללו
 את ה' מן השמים איהו שירותא דשית סטרין לאתפסטא
 לתתא (ג) ודא איהו רוא קיימא לשאלא (ד) כד"א
 (דגיים ד) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך
 וגו'. עד הכא איה רשו לשאלא. מן היום אשר ברא
 וגו'. ועד קצא יש שאל. מן היום אשר ברא
 וגו'. ועד קצא השמים. מכאן ולהלאה אין רשות לשאל.
 לפי שהוא מקום נעלם ונסתר (ה) וע"כ הללו את ה'
 מן השמים (ו) הללויה במרומים. אלו שני הקצוות
 ימין ושמאל (ז) ומכאן מתפשטים כל השאר למטה
 בסוד של מדרגות להתתקן כראוי (ח) הללויה כל
 מלאכי". אלו שני העמודים שעומדים כדמיון תחת
 הגוף להשען הגוף עליהם (ט) בוא וראה אותן העמודים
 שהגוף נשען עליהם עומדים כאן בסוד של מלאכים.
 לפי שהירכים הן שלוחים לדלת ממקום למקום. וזה
 הסוד יוצאות אותן שנקראים מלאכים. שהם שלוחים
 לדלת בשליחות רבונו ממקום למקום. הללויה כל
 צבאי". זה הוא המקום שיוצאים ממנו כל חיילות
 עליונים הקדושים. והוא סוד אות הברית הקדוש (י) והוא
 נרשם בכל שאר הרבבות כמו שנדרש בהכתוב (ישעי' מח)
 ה' צבאות שמו. אות הוא בכל שאר הצבא והרבבות
 שלו. הללויה שמ"ש ויר"ח (יא) במדרגה היא עומד זה
 הסוד של השמ"ש הוא להאיר להיר"ח. ובו עומדים
 כוכבים עליונים המאירים והמזלות. וזה נתבאר (יב) אח"כ
 הוור למעלה למקום שהוא שומד בגובהי מרומים
 אשר שם שורש הכל (יג) ואמר. הללויה שמי השמים
 וגו'. ואח"כ הללו את ה' מן הארץ וגו'. לעומת אלה
 אש וברד וגו'. ובוא וראה אותן כוכבים שלמטה
 עומדים בכח המושך שנמשכים מסוד העליון (יד) לפי
 שהכל עומד בצורה העליונה. וזה נתבאר (יז) ולפיכך
 כל אותן הכוכבים ומזלות אשר ברום הרקיע כלם
 עומדים נהנה בהם את העולם שלמטה מהם. ומשם
 מתפשטין מדרגות על מדרגות. עד שעומדות מדרגות
 לאותן הכוכבים שלמטה (יח) וכל הכוכבים אין עומדים
 כלום

זיו הזהר

קמח (א) רוא דשוא קדישא והו סוד העשר ספירות. ואומר שבמסוד הזה נכללין ספירות הקדושות: (ב) פי' במסוד האחרון
 נכללין כל העשר ספירות כי נוכר בו עשרה פעמים הללו בעשר מיני כלי זמר. ובמסוד הזה נכללין ה' ספירות של ו' ימי
 הבנין: (ג) שמים היינו התפארות. והוא נקרא הראשית של שש הקצוות שהן ששת הספירות מן חסד עד מלכות. הנם ספירות
 ההסד לראשונה. אבל כלן שהתפארת הוא המרכז של כלן וכלל את כלן נתנה לו הבכורה: (ד) פי' שבח התפארת וכל שאר ספירות
 שלו שהן כלל עולם היצירה שיוך בהן שאר ונם תשובה כי אפשר בהן ההשגה: (ה) פי' בנבואה מן השש ספירות שהיא הבינה ככל
 עולם הבריאה אין שויר שאר כיון שאי אפשר שם תשובה של השגה. והיינו יוצר אור ובואה השך: (ו) סרומים יורש על שני
 הקצוות חסד ונבורה בחי' יסון ובה' שמאל: (ז) פי' שכן חסד ונבורה מהפשטים נצח והוד: (ח) מלאכי"ו יורש על נצח וחד
 יסון ובונו: (ט) היינו ספירות היסוד. וצריך לדעת שרק במקומות כוננים יורש ה' צבאות על היסוד. כי ע"פ רוב יורש על נצח
 והוד: (י) פי' שיש להלן ספירות היסוד עד לדעת מקשר השמ"ש אל הלבנה תפארה וסודות דעניבור אליה החרת השפע: (יא) היינו
 כסובא כמסכת הגינה (יב) שימת ריש לקיש ו' רקיעים וילון רקיע שהקים וכו' רקע' היינו יסוד שבו הבה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין
 וכו': (יג) הוור לדבר במה שלמעלה ונבואה מן ה' ספירות. והיינו שמי השמים ג' הראשונות שנוצטין רק ביריעה ואין מושגין
 בהבנה: (יד) פי' שהתקיימות הכוכבים בחנונתם או בקביעתם הנסודר להם כרצון הבורא הוא בסוד בת המושך. וכת המושך הוא סוד
 עליון: (יז) פי' שהכל מתנהג כעין הצורות שבעולמות הוור נבואה שהכל בחינת זכר ובחינת נקבה משמיע ומקבל זה מושך לזו וזו משכבת לזו:
 (יח) מן הספירות נצטע הארה לכוכבי אור העליונים. היינו הסוככים או הקבועים ברקיעים העליונים השייכים לעולם היצירה.
 וכן

ב'רשות' ו'ל' ו'ה' א'וקומ'ג' ד'ל'הו' ק'י'מ'י' כ'ר'ש'ו'ת' ל'ע'י'ל'א' ו'ע'ד' כ'ת'י'ב' (ש'י' מ'ו) י'ע'מ'ד'ו' נ'א' ו'י'ו'ש'י'ע'ן' ס'ו'כ'ר'י' ש'מ'י'ם' ה'ח'ו'י'ם' כ'ו'כ'ב'י'ם'. ד'ל'ל'א' א'י'ס'ו' כ'ר'ש'ו'ת' ל'ע'י'ל'א'. ו'ה'א' א'ת'מ'ר' : (ג-ר'ג.)

ה'ל'ל'ו'הו' ש'מ'י' ה'ש'מ'י'ם' ו'ה'מ'י'ם' א'ש'ר' מ'ע'ל' ה'ש'מ'י'ם'. א'מ'ר' ר'ו'ע'ה' ה'נ'א'מ'ן' מ'י'ם' ה'ע'ל'יו'נ'י'ם' ז'כ'ר'י'ם'. מ'י'ם' ה'ת'ח'ת'ו'נ'י'ם' נ'ק'ב'ו'ת' (טו) ו'ע'ל'י'ה'ם' א'מ'ר' ר'ב'י' ע'ק'י'ב'א' ל'ת'ל'מ'י'ד'יו'. כ'ש'ת'ג'י'ע'ו' ל'א'ב'נ'י' ש'י'ש' ט'ה'ו'ר' א'ל' ת'א'מ'רו' מ'י'ם' מ'י'ם'. פ'ן' ת'ס'ת'כ'נו' ב'נ'פ'ש'כ'ם'. כ'י' א'י'ן' ה'ם' מ'י'ם' כ'מ'ו' ש'נ'ר'א'י'ם'. א'ל'א' ז'ה'ו' א'ו'ר' נ'ו'ב'ע'. ו'ב'ש'ב'י'ל' ז'ה' נ'ד'מ'ו' ל'מ'י'ם' נ'ו'ב'ע'י'ם'. ו'א'ו'ר' ה'ה'ו'א' א'י'ן' ל'ו' ה'פ'ס'ק' ו'ל'א' ק'צ'ו'ן' ו'פ'ר'ו'ד'. ו'ל'פ'י' ש'נ'ו'ב'ע'י'ם' מ'ן' ה'כ'ת'ר' נ'ק'ר'א'י'ם' מ'י'ם' ש'א'י'ן' ל'ה'ם' ס'ו'ף' (י) כ'י' ה'כ'ת'ר' א'י'ן' ס'ו'ף' נ'ק'ר'א' : (ג-ר'ג.)

קמט

ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם. אמר רבי אבא כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה. שכל שמחתם ומרתם אין הוא בלי להשתתף בה להקב"ה ושכינתו (ה) שכן למדנו כל שמחה שישראל אין משתתפים בה להקב"ה ושכינתו אין היא שמחה. ומוכן הוא סמאל"ל וכל סייעתא דיליה לקטרג על שמחה זו ותחזור לצער ובכיה. והקב"ה אינו משתתף בזה הצער. אבל מי שמשתף להקב"ה ושכינתו בשמחה שלו. אם יבא מקטרג לקטרג בשמחה זו. הקב"ה ושכינתו משתתפים בזה הצער (ג) ע"ז כתוב (ישעי' סג) בכל צרתם לו צר. ולמה. לפי שעמו אנכי בצרה. ומניין שצריכים ישראל להשתתף להקב"ה ושכינתו בשמחה שלהם. שכתוב ישמח ישראל בעשיו. שמחתם של ישראל אין היא אלא עם עשיו. בעשיו (ג) בעושו היה צ"ל. כמש"כ (איוב מ) העושו יגש חרבו. אלא אלו הקב"ה ושכינתו ואביו ואמו. שאע"פ שמתו עוקרם הקב"ה מגן העדן ומביאים עמו לשמחה זו (ד) לקחת חלק בהשמחה עם הקב"ה ושכינתו: ד"א בעשיו. לפי שהאדם נעשה בשותפות. האב והאם והקב"ה. ועל זה הסוד נאמר נעשה אדם בשותפות. שלמדנו שלשה אומנים עשה להקב"ה לברוא על ידם את העולם. ואלו הם שמים ארץ ומים. וכל אחד היה משמש יום אחד ואח"כ חזרו לשמש כבתחלה. יום הראשון הוציא השמים אומנתו. שנאמר ויאמר אלהים יהי אור והיה אור. יום השני הוציא המים אומנת לעשות. שנאמר ויאמר

ב'רשות' ו'ל' ו'ה' א'וקומ'ג' ד'ל'הו' ק'י'מ'י' כ'ר'ש'ו'ת' ל'ע'י'ל'א' ו'ע'ד' כ'ת'י'ב' (ש'י' מ'ו) י'ע'מ'ד'ו' נ'א' ו'י'ו'ש'י'ע'ן' ס'ו'כ'ר'י' ש'מ'י'ם' ה'ח'ו'י'ם' כ'ו'כ'ב'י'ם'. ד'ל'ל'א' א'י'ס'ו' כ'ר'ש'ו'ת' ל'ע'י'ל'א'. ו'ה'א' א'ת'מ'ר' : (ג-ר'ג.)

ה'ל'ל'ו'הו' ש'מ'י' ה'ש'מ'י'ם' ו'ה'מ'י'ם' א'ש'ר' מ'ע'ל' ה'ש'מ'י'ם'. א'מ'ר' ר'ע'ו'ל' מ'ה'י'מ'נ'ל' מ'י'ם' ע'ל'יו'נ'י'ם' ז'כ'ר'י'ם'. מ'י'ם' ת'ח'ת'ו'נ'י'ם' נ'ק'ב'ו'ת' (טו) ו'ע'ל'י'ו' א'מ'ר' ר'ב'י' ע'ק'י'ב'א' ל'ת'ל'מ'י'ד'יו'. כ'ש'ת'ג'י'ע'ו' ל'א'ב'נ'י' ש'י'ש' ט'ה'ו'ר' א'ל' ת'א'מ'רו' מ'י'ם' מ'י'ם'. פ'ן' ת'ס'ת'כ'נו' ב'נ'פ'ש'כ'ם'. ד'ל'ל'ו' א'י'נו'ן' מ'י'ם' כ'מ'ש'מ'ט'ן'. א'ל'ל' א'י'ס'ו' א'ו'ר' נ'ו'ב'ע'. ו'ב'ג'ו'ן' ד'ל' א'ר'ו'מו' ל'מ'י'ם' נ'ו'ב'ע'י'ן'. ו'ה'ס'ו'ל' כ'ס'ו'ר'ל' ל'י'ת' ל'י'ת' פ'ס'ק'א' ו'ל'א' ק'ל'ו'ן' ו'פ'ר'ו'ד'. ו'ב'ג'ו'ן' ד'א'י'נו'ן' מ'כ'ת'ר' א'ת'ק'ר'י'ל'ן'. מ'י'ם' ד'ל'ו'ן' ל'ה'ם' ס'ו'ף' (י) ד'כ'ת'ר' א'י'ן' ס'ו'ף' א'ת'ק'ר'י' : (ג-ר'ג.)

קמט

ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם. אמר רבי אבא כמה חביבין ישראל קמי קב"ה. דחדוה דיליהון ומושג'ת' ד' ד'ל'ה'ו'ן' ל'לו' א'י'ס'ו' א'ל'ל' ל'א'ש'ת'ת'פ'ח' ב'ה' ל'ק'ב"ה' ו'ש'כ'י'נ'ת'י'ם' (ה) ד'ה'כ'י' ת'ני'ן' כ'ל' ח'דו'ס' ד'י'ס'ר'א'ל' ל'ל'א' מ'ש'ת'ת'פ'י' ב'ה' ל'ק'ב"ה' ו'ש'כ'י'נ'ת'י'ם' ל'לו' א'י'ס'ו' ח'דו'ס'. ו'ז'מ'י'ן' א'י'ס'ו' ס'מ'א'ל"ל' ו'כ'ל' ס'י'ע'ת'א' ד'ו'ל'י'ה' ל'ק'ט'ר'ג' ל'ה'ל'י' ח'דו'ס' ו'א'ת'ח'ו'ר' ל'ל'ע'ר'א' ו'כ'כ'י'ה'. ו'ק'ב"ה' ל'ל'א' א'ש'ת'ת'ף' ב'ה'ל'י' ל'ע'ר'א'. א'ב'ל' א'ח'ן' ד'ש'ת'ף' ל'ק'ב"ה' ו'ש'כ'י'נ'ת'י'ם' ב'ח'דו'ס' ד'ו'ל'י'ה'. א'ח'ס' י'י'ת'י' מ'ק'ט'ר'ג' ל'ק'ט'ר'ג' ב'ה'ל'י' ח'דו'ס'. ק'ב"ה' ו'ש'כ'י'נ'ת'י'ם' מ'ש'ת'ת'פ'י' ב'ה'ל'י' ל'ע'ר'א' (ג) ב'י'ס' כ'ת'י'ב' (ישעי' סג) כ'כ'ל' ל'ר'ת'ס' ל'ו' ל'ר'. ו'א'מ'ר'י'. ב'ג'ו'ן' ד'ע'מ'ו' א'נ'כ'י' ב'ל'ר'ה'. ו'מ'נ'ל'ן' ד'ל'י'ת' ל'ו'ן' ל'י'ס'ר'א'ל' ל'א'ש'ת'ת'פ'ח' ל'ק'ב"ה' ו'ש'כ'י'נ'ת'י'ם' ב'ח'דו'ס' ד'ל'ה'ו'ן'. ד'כ'ת'י'ב' י'ש'מ'ח' י'ס'ר'א'ל' ב'ע'ש'ו'י'. ח'דו'ס' ד'י'ס'ר'א'ל' ל'לו' א'י'ס'ו' א'ל'ל' ב'ע'ש'ו'י'. (ג) ב'ע'ש'ו'י' מ'צ'ע'י' ל'י'ת'. כ'ד"ר' (א'י'ו' מ) ה'ע'ו'ש'ו' י'ג'ש' ח'ר'ב'ו'. א'ל'ל' א'ח'ן' ק'ב"ה' ו'ש'כ'י'נ'ת'י'ם' ו'א'ב'ו' ו'א'מ'י'ס'. ד'ל'ע"ג' ד'מ'י'ת'ו' א'ע'ק'ר' ל'ו'ן' ק'ב"ה' מ'ג'ן' ע'ד'ן' ו'א'י'י'ת'י' ל'ו'ן' ע'מ'י'ס' ל'ה'ל'י'. ד'ו'ס' (ד) ל'נ'ט'ל'ל' ח'ול'ק'א' ד'ח'דו'ס' ע'ס' ק'ב"ה' ו'ש'כ'י'נ'ת'י'ם' : ד"א ב'ע'ש'ו'י'. ב'ג'ו'ן' ד'ב'ר' נ'ש' א'ת'ע'ב'ו'ד' ב'ש'ו'ת'פ'ו'ת'א'. ג'ב'ר'א' א'ת'ת'א' ו'ק'ב"ה'. ו'ע'ל' ר'ז'ל' ד'ל' כ'ת'י'ב' נ'ע'ש'ה' א'ר'ס' ב'ש'ו'ת'פ'ו'. ד'ה'ת'י'ן' ת'ל'ת' א'ו'מ'נ'י'ן' ע'ב'ד' ק'ב"ה' ל'א'פ'ק'א' מ'נ'ס'ו'ן' ע'ל'מ'א'. ו'א'ל'י'ן' א'י'נו'ן' ש'מ'י'א' ו'א'ר'ע'א' ו'מ'י'א'. ו'כ'ל' ח'ד' ש'מ'ש' ח'ד' י'ו'מ'א' ו'א'ס'ד'רו' מ'ש'מ'ל'ק'ד'מ'י'ן'. י'ו'מ'א' ק'ד'מ'א'ס' א'פ'י'ק' ש'מ'י'א' ח'ו'מ'נ'ו'ת'א' ד'ו'ל'י'ה'. ד'כ'ת'י'ב' ו'י'א'מ'ר' א'ל'ה'י'ס' י'ה'י' א'ו'ר' ו'י'ה'י' א'ו'ר'. י'ו'מ'א' ת'ני'נ'א' א'פ'י'ק'ו' מ'י'ם' א'ו'מ'נ'ו'ת'א' ל'ע'ב'י'ד'ת'א'. ד'כ'ת'י'ב' ו'י'א'מ'ר'

יו הזהר

וכן אותן כוכבי אור וגו' והיום נשפע האור והכוכבים שברקיעים התחתונים השייכים לעולם העשוי. וכל מבין יבין שבכדי דפרש נא הישב סומר העומק הזה נצרך ספר שלם. אבל יש לומר שגורא כמאן כשימ'ר רבי אבא הנוכר ליעד בקפיטל קמ"ז שכל עולם ועולם יש לו ד' או עשרה רקיעים עבהם כוכבים. וכן עולם העשוי שאנחנו קיימים בו יסובב בשבעה או בעשרה רקיעים וככל רציע ורקיע כוכבים. ומובן הענין לפי שיטה זו שהכוכבים הנראים לנו מאירים יותר הם ברקיעים הקרובים לארץ. ואשר נראים לנו בהארה קמנה הם ברקיעים הרחוקים יותר. ומי יוכל לעמוד על סודות של רשבי' ורבי אבא. ואולי עוד יבא יום אשר תפקחנה עיני חכמי האסטרונומיים והאסטרונומיים יהודות לשומע' זו : (טו) פ"י העליונים משפיעים להתחתונים ומקבלים דין מן דין : (י) ר"ל כיון שהכתר הוא כה הראשון הראשונים שנאלץ מן הארץ סוף כרוך הוא. לכן נקרא על שמו :

קמט (ה) יש לומר שההשתתפות עם הקב"ה הוא לברך בשמחה את הברכות שתקנו חז"ל השיבות לאותה שמחה ולהודות לו בלב שלם. וההשתתפות עם השכינה הוא לשמח ולהנאות לעניים מאותה שמחה : (ג) ובעבור זה סמילא יום קמנו'ר. ואף אם יפעל אינו רעה תבטל כהרה (ג) קשיא ליה הלעון רבים : (ד) אומר הלשון עקירה כמו בעל כהרה. י"ל שהוא מפני שהרוח אשר בן עין מקבוע לא נוחא לו לצאת ולבוא ולרובא ליתון אור השמא של עוה"ז אפילו על זמן קטן. ומעון כי די שנשפכו בלבר שנמצאת בעוה"ז היא תבוא אל היממה. אבל דקב"ה אומר שאין זה מן הנימוס כי הנפש בל'דה אינה שותף שלם. לשליש ולרביעי לא שמענו :

ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'. נתעלה
 מהצית המים למעלה ומחצית מים למטה נשאר.
 ואפמלי כך שהמים נתחלקו לא היה העולם נתקיים.
 יום השלישי עשתה הארץ אומנות והוציאה כמו
 שנפקדה. שנאמר ויאמר אלהים הארץ רשא רשא
 עשב. ונאמר ותוצא הארץ רשא רשא וגו'. עד כאן כל
 אומן מאותן השלשה הוציאו אומנות שלו ועשו כמו
 שנפקדו. נשאר ששלשה ימים אחרים. יום הרביעי
 נפקד אומן הראשון לעשות אומנות שלו. שנאמר
 ויאמר אלהים יהי מארת וגו'. והיינו אומנות השמים.
 ביום החמישי הוציאו המים אומנות שזה אומן השני.
 שנאמר ויאמר אלהים ישרצו המים וגו'. ביום הששי
 עשתה הארץ אומנות שלה. שנאמר ויאמר אלהים
 תוצא הארץ נפש חיה וגו'. וכיון ששלשה אומנים
 האלו השלימו מעשיהם. אמר להם הקב"ה עוד אומנות
 אחת יש לי לעשות והוא האדם. התחברו אתם יחד
 ואני עמכם נעשה אדם. הגוף יהיה משלכם ואני
 אהיה שותף עמכם ונעשה אדם. וכמו שלראשונה
 היו שלשה אומנים בשותפות האדם כן גם יהיה תמיד.
 האב שבו נעשה הפעולה כעין מעשה השמים ומעשה
 המים. והאשה שהיא כדמיון הארץ אומן השלישי.
 והקב"ה שמשותף עמהם. ועל סוד זה כתיב בעשיר.
 וזה נתבאר שאע"פ שהאב והאם כבר נבדלו מעולם
 הזה. השמחה [של זרעם] בכל השותפות צריכה להיות.
 כמו שלמדנו בשעשה שהאדם משותף להקב"ה ושכינתו
 בשמחה שלו. בא הקב"ה לגן העדן ועוקר משל לאביו
 ואמא שהם שותפין עמו. ומביא אותם עמו לשמחה
 הזאת. הם נודמנים שם והאנשים אין יודעים: (ג-רי"ט)
 עוד אמר רבי אבא כתיב (מלכים א' ח) מן היום
 אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי
 בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם
 ואבחר בירושלם. מקרא זה אין תחלתו סופו ואין
 סופו תחלתו. שכתוב לא בחרתי בעיר ואבחר בירושלם.
 מה לזה עם זה. ואבחר בירושלם היה צריך לומר.
 אלא כאשר הקב"ה עלה ברצונו לפניו לבנות העיר
 ירושלם. נסתכל תחלה להכין את הראש שינהל את
 העם בהעיר. ואח"כ בנה העיר והביא בה את העם.
 זש"כ לא בחרתי בעיר עד שנסתכלתי בדוד להיות
 דועה של ישראל. לפי שהעיר וכל בני העיר כלם
 קיימים בזכות הרועה מנהיג העם. אם הרועה הוא
 טוב טובה לו טובה להעיר טובה להעם. ואם הרועה
 הוא רע אוי לו אוי להעיר אוי להעם. וכאשר נסתכל
 הקב"ה בעולם ועלה ברצונו לבנות לו [את ציון
 וירושלם] העמיד לראש את דוד. זש"כ ואבחר בדוד
 להיות על עמי ישראל. ועל זה כתוב ישמח ישראל
 בעשיר בני ציון יגילו במלכם: (ב-קצ"ח)
 יע"הו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם. אמר רבי
 שמעון למדנו שבשלש עשרה מדות [הרחמים]
 מתקשר קשר האמונה להמציא ברכות לכל (ג) וכל
 האמונה

ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'. אסתלקו
 פלגא מילא לטיילא ופלגא מילא לתתא אסתתרו. אסתתרו.
 והלמלי כך דמילא אסתתרו עלמלא לא הוה קליס.
 וימא תליהא. עבדת ארעא ואפיקת כמה
 דלתפקדת. דכתיב ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא
 עשב. וכתיב ותולא הארץ דשא וגו'. עד הכא כל
 אומנא מולין לתתא אכנין אומנותא דליה ועבדו מילא
 דלתפקדו. אסתתרו תלת יומין אחרנין. וימא ד'
 לתפקד אומנא קדמאה למעבד אומנותא דליה. דכתיב
 ויאמר אלהים יהי מארת וגו'. והיינו שמיא.
 ביומא חמישאה אפיקו מילא אומנותא דליה אומנא אחרא.
 דכתיב ויאמר אלהים ישרצו המים וגו'. ביומא שתיבאה
 עבדת ארעא אומנותא דליה. דכתיב ויאמר אלהים
 תולא הארץ נפש חיה וגו'. כיון דתלת אומנין
 אלין אשלימו עבדייהו. אמר לון קב"ה אומנותא
 חדא אית לי למעבד ואיהו אדם. התחברו אתם יחד
 ולא עמכון נעשה אדם. גופא יחא דילכון ולא
 אהא שותפא עמכון ונעשה אדם. וכמה דבקדמיתא
 הוה תלת אומנין בשותפותא לדאס סבי נמי לבתרא.
 אבא דביה אהעבד עבדתא דשמיא ועבדתא
 דמילא. ואתתא דליה כנוולא דארעא אומנא תליהא.
 וקב"ה דאסתתף בהדיהו. ועל רוא דא כתיב בעשיר.
 והא אוקימנא דלע"ג דאבא ואלא אסתתרו מהאי עלמלא.
 חדוה [דזרעא דליה] בכל שותפותא להו.
 כמה דתיבן דבשעתא דב"ג שמיא לקב"ה ושכינתיה
 בחדוה דליה. קב"ה אחי לגתא דעדן ואעקר מתמן לאבא
 ואמיה דליהו שותפין בהדיה. ואייתי לון עמיה להאי חדוה.
 לינון ומינין תמן ובני נשא לא ידעין: (ג-רי"ט)
 תו אמר רבי אבא כתיב (מלכים א' ח) מן היום
 אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי
 בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם
 ואבחר בדוד וגו'. האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא
 סיפיה רישיה. דכתיב לא בחרתי בעיר ואבחר בדוד.
 מילא האי עס האי. ואבחר בירושלם מצעיה ליה.
 אלא כד קב"ה אית רעותא קמיה למבני
 קרתא. אסתכל בקדמיתא בההוא רישא דנהיג
 עמא דקרתא. ולבתרא בני קרתא ואייתי לעמא ביה.
 הו"ד לא בחרתי בעיר עד דאסתכלנא בדוד למחוי
 רעיא על ישראל. בגין דתתא וכל בני מתא כלהו
 קיימין ברעיא דנהיג לעמא. אי רעיא איהו
 עבא סב ליה סב למתא סב לעמא. ואי רעיא
 איהו בישא ווי ליה ווי למתא ווי לעמא. וכד אסתכל
 קב"ה בעלמא וסליק ברעותיה למבני ליה [לציון
 וירושלם] אוקוס ברישא לדוד. הו"ד ואבחר בדוד
 להיות על עמי ישראל. ועל דא כתיב ישמח ישראל
 בעשיר בני ציון יגילו במלכם: (ב-קצ"ח).
 יע"הו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם. אמר רבי
 שמעון תאלא ב"ג מכלין [דרחמי]
 אסתקר קשרא דמיונותא לאסתכחא ברכאן לכלא (ג) וכל
 המיונותא

זיו הודר

(פ) י"ג הודר הן בני ספרות העליונות. ובהן אתקשר קשרא דהיבנותא. קשר האמונה היינו ד' הספרות שאמונת ישראל שהיא
 הורה תורה ומצוות פועלין בהן וגורמין בהן התכליות והדוגות זה כיו לפעול' המשבת שפע ברכה ברעיו' העירא. ולפיכך הן
 נכיל' נקראין קשרא דהיבנותא. וענינו הוא יצדה המלכות עלמא דנקבא ינקראו מהיבנותא מהקשרת בששת הספרות ע"מא דדבורא שבדור'
 לשון

האימנות לקב"ה בתלתי אסתיו (ו) ועל האו
 זי"ג מלין אורייתא מתעטר (ז) כמה דלוקימלא מקי
 ומגו"ש וכו'. וכמה זמנין אוקימלא האי. ושם קדישא
 צהאי מתעטרא (ח).. ותלתי כל אינון מלין סלקין
 ומתעטרין וזיחון צרישא חדא (ט) ותמן מתעטרין
 צרישא דמלכא. הסוה דלקרי דברגא עלאה
 דחסידות (י) ומסידים ירתין כל הסוה כבוד
 דלעילא (יא) דכתיב יעלו חסידים בכבוד. צהאי עלמא.
 ירננו על משככותא בעלמא דלתי. רוממות אל
 צנרוס. יודעיין לקשרא קשרא דמימנותא כדקא יאות (יב) וכדין
 חרב פיפיות צירס. מלן חרב פיפיות. דא סוה חרב
 לה. חרבא דקב"ה פיפיות להטא בתרין
 דיין (יג) ולמה. לעשות נקמה בגוים וגו' : (ג-סג)
רוממות אל צנרוס וחרב פיפיות צירס סוה קרא
 אוקמוס חבירא בקריאת שמע. ואתמר
 כל הקורא קריאת שמע על מטתו כאלו אוחז חרב
 פיפיות. דכתיב רוממות אל צנרוס וחרב פיפיות
 צירס. ועטועטא דחרבא לרין לנעטע ליה לית
 ספרין. כמה דלוקמוס כדי שתמליכיה על השמים ועל
 הארץ ועל ארבע רוחות העולם : (ג-רעג)

האמונה של הקב"ה בהשלישה נתעלמו (י) ובשבי"ז זה
 ביי"ג מדות התורה מתעטרת (י) כמו שנתבאר מקי
 ומגו"ש וכו'. וכמה פעמים ביארנו זאת. ושם הקדוש
 מתעטר בזה (ח).. ולמדנו שכל אותן המדות עליות
 ומתעטרות ושרויות בראש אחד (ט) ושם מתעטרין
 בראשו של המלך. זה שנקרא במדרגה העליונה של
 חסידות (י) וחסידים נוחלים כל אותו הכבוד
 שלמעלה (יא) שכתוב יעלו חסידים בכבוד. בעולם
 הזה ירננו על משככותם בעולם הבא. רוממות אל
 בגרונם. שיודעים לקשור קשר האמונה כראוי (יב) ובכך
 חרב פיפיות בידם. אינו חרב פיפיות. זו היא חרב
 לה. חרב של הקב"ה פיפיות לזהות לזהות בשני
 הדינים (יג) ולמה. לעשות נקמה בגוים וגו' : (ג-סג)
רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. מקרא זה
 דרשו החברים על קריאת שמע. ואמרו
 כל הקורא קריאת שמע על מטתו כאילו אוחז חרב
 פיפיות. שכתוב רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות
 בידם. ונענוע של החרב צריך לנענע אותה לשה
 צדדים. כמו שדרשו כדי שתמליכיה על השמים ועל
 הארץ ועל ארבע רוחות העולם : (ג-רעג).

קנ

קנ

כ"ה הנשמה תהלי יה הללויה. רבי יהודה פתח ואמר
 כל הנשמה תהלי יה. למדנו שכל הנשמות בנות מן
 הגוף הקדוש ההוא ונתעוררות באנשים (א) ומאיוה
 מקום (ב) מן המקום ההוא שנקרא ירה. ואיזהו מקום
 ההוא (ג) א"ר יהודה שכתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך
 יה' כלם בחכמיה עשית (ד) למדנו שהחכמה ההוא אשר
 מעינותיו יוצאים אל ל"ב נתיבות נתיסוד הכל. כל מה שיש
 למעלה ולמטה. ואותו חכמיה נקרא רוח הקדוש שכל
 הרוחות נתיסדו בו : (ג-קעד). עוד למדנו כל הנשמה
 תהלי ירה שזהו חכמיה וביניה (ה) שבהם תהיה הגאולה
 לה ולך שנקראים ב"ן וב"ת. ובהם ימחו העמלקים מן
 העולם : (ת"ז תכ"א)

כ"ה הנשמה תהלי יה הללויה. רבי יהודה פתח ואמר
 כל הנשמה תהלי יה. תלתי כל נשמתין סוה מסוה
 גופא קדישא ואתערי צבני קשא (א) ונאן
 אתר (ב) מסוה אתר דלקרי ירה. מלן אתר
 דא (ג) אתר רבי יהודה דכתיב (תהלים קד) מה רבו
 מעשיך יה' כלם בחכמיה עשית (ד) תלתי מסוה חכמתא
 דמזבועי נפקין לתלתין ותרין טבילין אשתכלל כלא. וכל מאי דלתי
 לעילא ולתתא. וסוה אתקרי רוחא קדישא דכל
 רוחין אשתכללו ביה : (ג-קעד). סו תלתי כל הנשמה
 תהלי ירה דלויס חכמיה וביניה (ה) דכתיב ירה פורקנא
 לך ולך דלינון צ"ן וב"ת. וכסון יתמחון עמלקיא
 מעלמא : (ת"ז תכ"א)

פתח ואמר (ישעי' לח) אמרתי לא אראה יה יה בארץ
 החיים

פתח ואמר (ישעי' לח) אמרתי לא אראה יה יה בארץ
 החיים

יוו הוהר

שלהן הוא ספירת התפארת. ובהודנות של תפארת ומלכות יש דהן עדיה והתקשרות ב"ל ספירות הראשונות ששם י"ג מדה"ר. ועי"ז נשפע
 שפע בלעילא דלויאל לתפארת ומלכות דאשתבחה ברכאן דכרא : (י) כל מהימנותא דקב"ה היינו כל ה' ספירות שמן חסד עד מלכות
 מתעלמות ומסתירות בתלתי. היינו ב"ל ספירות הראשונות. וזה הענין של התעלות והתכללות ד' ספירות ב"ל ספירות הראשונות נקרא
 עליות העולמות דלויאל השפע דלויאל : (י) פי' שכנגד י"ג מדה"ר נדרשת התורה ב"ג מדות. למען דעת שפע התורה מעורר הארה
 והשפעת שפע מן י"ג מדות הרמים : (ח) שמה קדישא יש לפרש על התפארת שמקורו השם הויה ב"ה ונתערב בהארץ האור מן י"ג
 מדה"ר. ויש לפרש גם על מדת דמלכות שנקראת ג"כ שמה קדישא בידוע כסוד שמו אחד. ועוד יש לפרש שמוסב על התורה שהיא
 ג"כ נקראת שמה קדישא. בידוע שכל התורה היא שמתיו של הקב"ה. והיא מתעטרת ב"ג מדות כנגד י"ג מדה"ר : (ט) דהאי
 רישא חדא היינו ספירת החסד. וריגונו שההארה הנמשכת מן י"ג מדה"ר אל ה' ספירות. אותן האורות עליות ומתעטרות עליות תתלה
 בראש אחד שהיא ספירת החסד ראש אחד מן ה' ראשים של ה' ספירות חסד נבורה תפארת שהן ככה"ל ג' קוין ימין שמה ואמצי
 חר"ר. ואותן האורות נותין תתלה על ספירת החסד כי זה מין כמינו ישכון רתמים עם חסדיו. ומהו הראש מתעטרין אותן האורות של
 י"ג מדה"ר ברישא דמלכא וראשו של התפארת שהוא ג"כ רתמים : (י) י"ל שרועה כהו לפרש איהו רישא חדא שאתר קודם. ועתה
 מפרש שוה ההוא דאקרי ברנא עלאה דמסירות. והיא הספירה שנקראת ברנא עלאה דמסירות. ועמנו שהיא חסדים נמורים : (י) כונתו
 שהחסידים העוסקים בתורה שגורשת ב"ג מדות הם נוחלים כל ההוא כבוד דלעילא. והיינו שזוכים לקבל הארה מן אותו הכבוד שנישפע מן
 י"ג מדה"ר הן בעוה"ז והן בעוה"ב : (יב) פי' שככה גורגם שעוסקים בתורה ותפלה גורמים לקשר דמהימנותא. היינו התקשרות מלכות
 בתפארת שנקרא יהוה קב"ה ושיביתיה כדקא יאות : (יג) תרין דינין דינא קשיא דינא רפיא להשתמש בהם לעשות נקמה בגוים הנצורים לישראל :

שלהן הוא ספירת התפארת. ובהודנות של תפארת ומלכות יש דהן עדיה והתקשרות ב"ל ספירות הראשונות ששם י"ג מדה"ר. ועי"ז נשפע
 שפע בלעילא דלויאל לתפארת ומלכות דאשתבחה ברכאן דכרא : (י) כל מהימנותא דקב"ה היינו כל ה' ספירות שמן חסד עד מלכות
 מתעלמות ומסתירות בתלתי. היינו ב"ל ספירות הראשונות. וזה הענין של התעלות והתכללות ד' ספירות ב"ל ספירות הראשונות נקרא
 עליות העולמות דלויאל השפע דלויאל : (י) פי' שכנגד י"ג מדה"ר נדרשת התורה ב"ג מדות. למען דעת שפע התורה מעורר הארה
 והשפעת שפע מן י"ג מדות הרמים : (ח) שמה קדישא יש לפרש על התפארת שמקורו השם הויה ב"ה ונתערב בהארץ האור מן י"ג
 מדה"ר. ויש לפרש גם על מדת דמלכות שנקראת ג"כ שמה קדישא בידוע כסוד שמו אחד. ועוד יש לפרש שמוסב על התורה שהיא
 ג"כ נקראת שמה קדישא. בידוע שכל התורה היא שמתיו של הקב"ה. והיא מתעטרת ב"ג מדות כנגד י"ג מדה"ר : (ט) דהאי
 רישא חדא היינו ספירת החסד. וריגונו שההארה הנמשכת מן י"ג מדה"ר אל ה' ספירות. אותן האורות עליות ומתעטרות עליות תתלה
 בראש אחד שהיא ספירת החסד ראש אחד מן ה' ראשים של ה' ספירות חסד נבורה תפארת שהן ככה"ל ג' קוין ימין שמה ואמצי
 חר"ר. ואותן האורות נותין תתלה על ספירת החסד כי זה מין כמינו ישכון רתמים עם חסדיו. ומהו הראש מתעטרין אותן האורות של
 י"ג מדה"ר ברישא דמלכא וראשו של התפארת שהוא ג"כ רתמים : (י) י"ל שרועה כהו לפרש איהו רישא חדא שאתר קודם. ועתה
 מפרש שוה ההוא דאקרי ברנא עלאה דמסירות. והיא הספירה שנקראת ברנא עלאה דמסירות. ועמנו שהיא חסדים נמורים : (י) כונתו
 שהחסידים העוסקים בתורה שגורשת ב"ג מדות הם נוחלים כל ההוא כבוד דלעילא. והיינו שזוכים לקבל הארה מן אותו הכבוד שנישפע מן
 י"ג מדה"ר הן בעוה"ז והן בעוה"ב : (יב) פי' שככה גורגם שעוסקים בתורה ותפלה גורמים לקשר דמהימנותא. היינו התקשרות מלכות
 בתפארת שנקרא יהוה קב"ה ושיביתיה כדקא יאות : (יג) תרין דינין דינא קשיא דינא רפיא להשתמש בהם לעשות נקמה בגוים הנצורים לישראל :

ק"ה פי' שהנשמות יוצאות מכת לפועל מן מדת המלכות ע"י הודנה עם התפארת. ואמר הלשון ואתערי בכני נשא. כונתו שאף
 אנשים שאינם כדאים להיות נשמתם בקרבם בכחינת אור פנימי. מ"מ נשמתן מעוררות אותם לשוב ולעשות טוב ע"י שרין
 בכחי"א אשור מקיף להם : (ג) שואל מאן אתר. פי' מאיוה מקום נהצבות הנשמות אשר משם באות אל המלכות : (ד) עתה שואל
 איזה הוא המקום של השם י"ה : (ז) אומר שוהו המקום שנקרא חכמיה. וכונתו שמקום הולדת הנשמות כשרשן הוא דראשונה ביהודא
 עלאה של חכמה ובינה. ואח"כ נשלשלות אל יהודא תתאה תפארת ומלכות דצאת מכת לפועל : (ח) הגם שהשם י"ה הוא בתחמה מ"מ אומר
 גם בינה. כי חר"ב הן תרין דינין דינא בתפרישין. ועוד בין שבשם הויה ב"ה אות ה"ד היא שורש טולס התכמה ואת ה"י שורש עולם הבינה :

ק"ה פי' שהנשמות יוצאות מכת לפועל מן מדת המלכות ע"י הודנה עם התפארת. ואמר הלשון ואתערי בכני נשא. כונתו שאף
 אנשים שאינם כדאים להיות נשמתם בקרבם בכחינת אור פנימי. מ"מ נשמתן מעוררות אותם לשוב ולעשות טוב ע"י שרין
 בכחי"א אשור מקיף להם : (ג) שואל מאן אתר. פי' מאיוה מקום נהצבות הנשמות אשר משם באות אל המלכות : (ד) עתה שואל
 איזה הוא המקום של השם י"ה : (ז) אומר שוהו המקום שנקרא חכמיה. וכונתו שמקום הולדת הנשמות כשרשן הוא דראשונה ביהודא
 עלאה של חכמה ובינה. ואח"כ נשלשלות אל יהודא תתאה תפארת ומלכות דצאת מכת לפועל : (ח) הגם שהשם י"ה הוא בתחמה מ"מ אומר
 גם בינה. כי חר"ב הן תרין דינין דינא בתפרישין. ועוד בין שבשם הויה ב"ה אות ה"ד היא שורש טולס התכמה ואת ה"י שורש עולם הבינה :

החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל. אמרתי לא אראה יה. וכי מי יוכל לראות ייך. אלא סוף המקרא מוכיח. שכתוב יה בארץ החיים (י) בוא וראה כאשר הנשמות עצלות המקום צרור החיים (י) נהנין שם בווהר של אספקלריא המאירה (ח) המאיר ממקום העליון על הכל [שנקרא ייך]. ואילו לא תתלבש הנשמה בווהר של לבוש אחר לא תוכל להתקרב לראות אור ההוא. וסוד הדבר כמו שנותנים לנשמה לבוש שתתלבש בו לעמוד בעולם הזה. כמו כן נותנים לה לבוש של ווהר העליון לעמוד בו בעולם ההוא. ולהסתכל בתוך אותה אספקלריא המאירה בתוך ארץ החיים ההיא. וש"כ ייך בארץ החיים (ט) שהיה חושב חזקיה המלך שלא יזכה לאור ההוא לאותה הסתכלות. לפי שהנהר הנמשך הוא הפסיקו ולא הוליד. ומה שאמר לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל. ולא כתוב יושבי חדל. אלא אדם זה הוא אדם הראשון. כמו שלמדנו שכאשר הנשמה הולכת לעולם ההוא פוגעת באדם הראשון שיושב לפני שער הגן עדן. וכמה צדיקים סביבו. לקבל פניהם של כל אותן ששמרו מצות רבונם ומשמח בהם. ויושבי חדל הם בעלי תשובה. ולפי שאדם הראשון חזר בתשובה לפני רבונו הוא יושב עם אותן ששבו מצונותיהם. והם נקראים בני חדל כמש"כ (תהלים ט) אדעה מה חדל אני. ולפיכך הוא יושב לפני שער הגן עדן ומשמח עם הצדיקים ועם בעלי תשובה. הבאים בדרך ההוא של הגן עדן. והיה מתירא חזקיה המלך שלא יזכה לראות כל זה. מפני שא"ל הנביא כי מת אתה. בעולם הזה. ולא תחיה. לעוה"ב. לפי שכל מי שלא הפך להוליד בניו בעוה"ז. כאשר הוא יוצא מן העולם מגרשים אותו מכל מה שאמרנו. ולא ניתנה לו רשות לראות באור ההוא המאיר ממקום העליון [שנקרא ייך]. ולבוש ההוא שאמרנו הוא מה שקוראים אותו החברים בשם חלוקא דרבנן שמתלבשים בעולם ההוא. אשרי חלקם של הצדיקים שגנו להם הקב"ה כמה טובות ותענוגים לעולם ההוא. עליהם כתוב (ישעי' סו) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו : (א-סו)

החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל. אמרתי לא אראה יה. וכי מאן יוכל למחוי ייך. אלא סופא דקרא אכות. דכתיב יה בצרף החיים (י) תא חוי כד בלקין נשמתין לאתר לנרא דחיי (י) אחסלן תמן בננרא דאספקלריאה דננרא (ח) דננר מאחר עלאה דכלא [דלקרי ייך]. ואילו לא מתלבש נשמתא בננרא דננרא אחרא לא תיכול לתקרבה למחוי ההוא ננרא. וזו דמלא כמה דיהי נשמתא לבושא דמתלבש ביה למיקם בהאי עלמא. הכי נמי יהיבי לה לבושא דננרא עלאה למיקם ביה בננרא עלמא. ולאסתכלא בגו ההוא אספקלריאה דננרא בגו ההוא ארץ החיים. הס"ד ייך בצרף החיים (ט) דהוה סבר חזקיה המלך ללא יזכי להסוה ננרא ולהסוה אסתכלותא. בגין דננרא דננר איבו פסיק ליה ולא אוליד. ומה דלמר ללא אביט אדם עוד עם יושבי חדל. ולא כתיב יושבי חדל. אלא אדם דא סוה אדם קדמאה. כמה דלחמר דכד נשמתא חולא להסוה עלמא פגשת ליה לאדם קדמאה דיתבי לתרעא דננרא דעדן. וכמה דליקיא סמריה. למחמי כל אינון דננרו פקודי דמאריהון וחדי בנן. ויושבי חדל אינון מאריהון דנשוכב. ובגין דאדם קדמאה תב כתיביתא קמי מאריס יתיב עם אינון דלחמננו מחוביתין. ואינון בני חדל כד"ל (תהלים ט) אדעה מה חדל אני. ובג"כ איבו יתיב לתרעא דננרא דעדן וחדי בנן בליקיא ובמאריהון דנשוכב. דלתיין בננרא אחרא דננרא דעדן. ומסמפי חזקיה המלך ללא יזכי למחוי דא. בגין דלמר ליה נביאה כי מת אתה. בהאי עלמא. ולא תחיה. להסוה עלמא. בגין דמאן ללא אוליד בגין בהאי עלמא. כד נפיק מיס מתרכין ליה מכל מאי דלמרן. ולא שריא למחמי בננרא ננרא לבושא דמאחר עלאה [דלקרי ייך]. והאי לבושא דקארמן איבו מאי דלמרנו עלמא. חזקיה חלוקא דרבנן דלחלבשן בננרא בננרא זכא חולקיהון דליקיא דגניו לון קב"ה כמה טובין ועידוין להסוה עלמא. עליהו כתיב (ישעי' סו) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו : (א-סו)

בג"ל הנשמה תהלל יה הללויה. אמר רבי אלעזר מהו דכתיב הללויה בתקע שופר. הללויה בנבל וכנור. הללויה בהנף ומחול. הללויה במנים ועגב. וכי צריך הקב"ה לזה. אלא אמר דוד כל מה שתשבחו לפני הקב"ה באותן מיני כלי זמר אינו כלום. כאדם האומר לחבור עבשיו עשה זה וזה. וכך מה שתעשה אינו כלום עד שתעשה דבר פלוני. כך אמר דוד הללויה בכל אלה מיני כלי זמר. אבל אין כל זה עיקר ההלל. אלא מה הוא עיקר ההלל. כל הנשמה תהלל יה הללויה (י) והאחר אינו כלום אלא הלול הנשמה הוא העיקר. הוא

הנשמה תהלל יה הללויה. אמר רבי אלעזר מהו דכתיב הללויה בתקע שופר. הללויה בנבל וכנור. הללויה בהנף ומחול. הללויה במנים ועגב. וכי צריך הקב"ה לזה. אלא אמר דוד כל מה שתשבחו לפני הקב"ה באותן מיני כלי זמר אינו כלום. כאדם האומר לחבור עבשיו עשה זה וזה. וכך מה שתעשה אינו כלום עד שתעשה דבר פלוני. כך אמר דוד הללויה בכל אלה מיני כלי זמר. אבל אין כל זה עיקר ההלל. אלא מה הוא עיקר ההלל. כל הנשמה תהלל יה הללויה (י) והאחר אינו כלום אלא הלול הנשמה הוא העיקר. הוא

זיו הוהר

(י) כהרץ שהגם עמי אכשר לזכוכל כהשם ייה בנקירו אבל אכשר לזכוכל אורו בבה שהוא נשתלשל ע"י התפארת להאיר בגרף החיים. היינו בכלכות : (י) נקום צרור החיים של הנשמות היינו עולם הכלכות : (י) כ"י שצם בארץ החיים וכולות הנשבות להסבכל ביו ווהר של אספקלריא המאירה שואר התפארת שואר ארץ החיים את האור הבא אליו מן הכסה ובניה : (ט) פ"י שבוה יובן ייה בארץ החיים. היינו שאור העליון מן השם ייה של הכסה ובניה שאור ע"י ההשתלשלות של אספקלריא הכאורה שהוא התפארת בתוך הכלכות שנקראת ארץ החיים : (י) אומר שיעקר ההלול הוא בהתעוררות הנשמה ע"י ההתפעלות הלב והמוח להפגל בהתלהבות מעובקא דלבא. ובלעזרי זאת כל מיני כלי זמר וכל מיני משוררים הוא רק דבר חיצונית ולא פנימיות. ואין השירת הפז בדרים המפלים אם העיקר חסד. כדאיתא בס"ק יעל זה נאמר נהיה עלי בקולה על כן שנאחיה. ועל זה אמרו רחמנא לבא בני. ועל עבודת נקודה הפנימיות שבלב נחיסר כל ספר תהלים. כמו שאמר דוד דך אמר לבי. צור לבבי. אורך בכל לבי. כי תפלה בלי כונה היא כנוף בלי נשכה תפלה. ועבודת דוד בספר תהלים היא עבודת הנשמה השתפכות הנפש בהתפעלות הלב וסמו שתיחה תפלה חיה. כמו שבכיים תהלים בהפסוק כל הנשמה תהלל יה. ולא שיהלל הגוף בלבד. וסוכנ הכל הויד אחר הדתום. ולפיכך נקרא דוד כ"י דך ישראל חי וקים : וזהו זכות רבי עבטון כר יודאי וכל דרביהו הגן גני ועל כל יעראל יזבוי כפר ההלים עם פירוש הוהר הקדוש. שנזכה לראות משיח בן דוד בבוא לציון גואל בבהרה ביהינו אמן :

(י) כהרץ שהגם עמי אכשר לזכוכל כהשם ייה בנקירו אבל אכשר לזכוכל אורו בבה שהוא נשתלשל ע"י התפארת להאיר בגרף החיים. היינו בכלכות : (י) נקום צרור החיים של הנשמות היינו עולם הכלכות : (י) כ"י שצם בארץ החיים וכולות הנשבות להסבכל ביו ווהר של אספקלריא המאירה שואר התפארת שואר ארץ החיים את האור הבא אליו מן הכסה ובניה : (ט) פ"י שבוה יובן ייה בארץ החיים. היינו שאור העליון מן השם ייה של הכסה ובניה שאור ע"י ההשתלשלות של אספקלריא הכאורה שהוא התפארת בתוך הכלכות שנקראת ארץ החיים : (י) אומר שיעקר ההלול הוא בהתעוררות הנשמה ע"י ההתפעלות הלב והמוח להפגל בהתלהבות מעובקא דלבא. ובלעזרי זאת כל מיני כלי זמר וכל מיני משוררים הוא רק דבר חיצונית ולא פנימיות. ואין השירת הפז בדרים המפלים אם העיקר חסד. כדאיתא בס"ק יעל זה נאמר נהיה עלי בקולה על כן שנאחיה. ועל זה אמרו רחמנא לבא בני. ועל עבודת נקודה הפנימיות שבלב נחיסר כל ספר תהלים. כמו שאמר דוד דך אמר לבי. צור לבבי. אורך בכל לבי. כי תפלה בלי כונה היא כנוף בלי נשכה תפלה. ועבודת דוד בספר תהלים היא עבודת הנשמה השתפכות הנפש בהתפעלות הלב וסמו שתיחה תפלה חיה. כמו שבכיים תהלים בהפסוק כל הנשמה תהלל יה. ולא שיהלל הגוף בלבד. וסוכנ הכל הויד אחר הדתום. ולפיכך נקרא דוד כ"י דך ישראל חי וקים : וזהו זכות רבי עבטון כר יודאי וכל דרביהו הגן גני ועל כל יעראל יזבוי כפר ההלים עם פירוש הוהר הקדוש. שנזכה לראות משיח בן דוד בבוא לציון גואל בבהרה ביהינו אמן :

גמרחי העתקת הוהר"ק על ספר תהלים בעזרת השי"ת בין כסא לעשור דשנת תרפ"ט. והסימן "גלמד בכפר הוהר"ק לפ"ק. בפה עיר מאנטריאל מדינת קאנאדא.